

T.C.  
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TERCEME-İ KİTÂB-I FEVÂ'İHÜ'L-MİSKİYYE  
Fİ'L-FEVÂTİHİ'L-MEKKİYYE

(Metin-Sözlük- Şahıs, Yer, Eser, Tarikat ve Kabile Adları İndeksi)

Ömer YAĞMUR  
2501040436

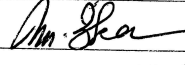

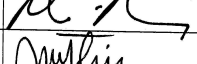
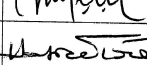

Tez danışmanı:  
Prof. Dr. Muhammet YELTEN

İstanbul, 2007

T.C  
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Anabilim Dalında 2501040436 numaralı ÖMER YAĞMUR'UN hazırladığı "TERCEME-İ KİTA-I FEVÂİHÜ-L-MİSKİYYE Fİ'L-FEVÂTİHİ'L-MEKKİYYE (METİN-SÖZLÜK-ŞAHİS, YER, ESER, TARİKAT VE KABİLEADLARI İNDEKSİ)" konulu YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca 17/07/2007 SALI günü Saat 11:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin .....ne\* OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR. MUSTAFA ÖZKAN	Kabulü	
PROF.DR.MUHAMMET YELTEN	Kabulü.	
PROF.DR.MUSA DUMAN	Kabulü.	
PROF.DR.MUSTAFA ÇİÇEKLER	Kabulü	
YRD.DOÇ.DR.HATİCE TÖREN	Kabulü	

## ÖZ

İlimler ansiklopedisi tarzında yazılan *Kitâb-ı Fevâ'ihu'l-Miskiyye fi'l-Fevatihi'l-Mekkiyye* el- Bistâmî'nin önemli eserlerinden biridir. Bistâmî'nin 1440 yılında tamamlayarak II. Murad'a ithaf ettiği bu eser, 1570 yılında Odabaşı Mustafa Ağa'nın emriyle Türkçeye tercüme edilmiştir. Üç bölüm olarak hazırladığımız eserin ilk bölümünü, metin; ikinci bölümünü, metinde geçen tüm kelimeleri içeren sözlük; üçüncü bölümünü ise, şahıs, yer, eser, tarikat ve kabile adları indeksi oluşturmaktadır.

## ABSTRACT

*Kitâb-ı Fevâ'ihu'l-Miskiyye fi'l-Fevatihi'l-Mekkiyye* written in a style that's of knowledge encyclopedia is el-Bistâmî's one of the most important works. This work completed in 1440 and dedicated to Murat II. It was translated into Turkish by the order of Odabaşı Mustafa Ağa in 1570. The present work prepared in three chapters ; first is the text, second is the dictionary consisting of the vocabularies occur in the text, and third is the index of the names of person, place, work, order of dervishs and tribes.

## ÖNSÖZ

Edebiyat tarihimizde I. Selim, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed'in saltanat yılları “Klasik devir” olarak adlandırılır. Bu dönem Türk siyasi hayatının olduğu kadar Türk edebiyatının da altın devridir. Zâtî, Bâkî, Hayâlî Bey, Fuzûlî, Gelibolulu Mustafa Âlî, Edirneli Nazmî, Tatavlalı Mahremî, Âşık Çelebi gibi birçok şair ve yazar bu dönemde yetişmişlerdir. Bu yazar ve şairlerin ortaya koydukları eserler genellikle telif özelliği taşır. Halbuki Eski Anadolu Türkçesi döneminin başından XVI. yüzyıla kadar değişik konularda tercüme yolu ile Türkçeye birçok eser kazandırılmıştır. Türkçenin tarihi dönemlerinde hiçbir zaman tercüme faaliyetleri durmamış, her çağda mutlaka belirli sayıda Arapça veya Farsçadan dilimize eserler tercüme edilmiştir. XVI. yüzyılda, II. Selim'in saltanatı döneminde yaşamış Odabaşı Mustafa Ağa'ya sunulmak üzere *Kitâb-ı Fevâ'ihü'l-Miskiyye fi'l-Fevâtihi'l-Mekkiyye*, *Şir'atü'l-İslâm*, *Ma'ârif-nâme*, *İhtiyâr-nâme*, *Sırr-ı Masûn*, *Mukaddime-i Uklidüs*, *Keşf-i Hakâyık* adlı yedi kitap tercüme edilmiştir.

1440 yılında Arapça olarak yazılmış ve 1570'te Türkçeye tercüme edilmiş *Kitâb-ı Fevâ'ihü'l-Miskiyye fi'l-Fevâtihi'l-Mekkiyye* adlı eser çalışmamızın esasını teşkil etmiştir.

Çalışmamız giriş hariç, üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Sultan II. Selim devri ilim ve kültür hayatına, Bistâmî'nin hayatı ve eserlerine, kitabın tercüme sebebi ve tarihine yer verdik.

Çalışmamızın birinci bölümünü umumileşmiş transkripsiyon sistemi kullanılarak yazılan “Metin” bölümü oluşturmaktadır.

İkinci bölümünü ise “Sözlük” oluşturmaktadır. Sözlükte şahıs, yer, eser, tarikat ve kabile adları dışındaki bütün kelimeler yaprak ve yer numarası ile gösterilmiştir. Sözlük kısmından sonra ise sözlüğe dahil olamayacak kadar uzunlukta olan Arapça ibareler alfabetik sıra ile “Arapça İbareler” başlığı altında gösterilmiştir.

Çalışmamızın son kısmını ise “Şahıs, Yer, Eser, Tarikat ve Kabile Adları İndeksi” oluşturmaktadır. Alfabetik sıra ile yaprak ve yer numarası ile metinde geçtiği bütün yerler gösterilmiştir.

Eseri tespit etmeme yardımcı olan Doç. Dr. İhsan Fazlıoğlu’na, çalışmam sırasında lisans yıllarımdan beri beni akademik hayata teşvik edip hazırlayan ve bu tezi hazırlamam hususunda yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Muhammet Yelten’e ve metinde karşılaştığım birtakım sorunlar üzerinde birlikte düşündüğümüz Yard. Doç. Dr. Erol Öztürk ve Yard. Doç Dr. Bilge Kaya’ya teşekkürlerimi arz ederim.

## İÇİNDEKİLER

ÖZ .....	III
ABSTRACT .....	IV
ÖNSÖZ .....	V
İÇİNDEKİLER .....	VII
KISALTMALAR .....	IX
GİRİŞ .....	1
I. SULTAN II. SELİM DEVRİ İLİM ve KÜLTÜR HAYATINA BİR BAKIŞ .....	1
II. EL-BİSTÂMÎ ve KİTÂB-I FEVÂ'İHÜ'L-MİSKİYYE Fİ'L-FEVÂTİHİ'L MEKKİYYE .....	3
A-Bistâmî, Hayatı ve Eserleri: .....	3
a) Hayatı: .....	3
b) Eserleri: .....	5
B- KİTÂB-I EL-FEVÂ'İHÜ'L-MİSKİYYE Fİ'L-FEVÂTİHİ'L- MEKKİYYE .....	6
C- KİTABIN TERCÜME SEBEBİ ve TARİHİ .....	7
BİRİNCİ BÖLÜM .....	9
I. METİNLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR .....	10
II. METİN .....	11
Terceme-i Kitâb-ı Fevâyiḥu'l-Miskiyye fî'l-Fevâtihi'l-Mekkiyye .....	12
Kitâbü Fevâyiḥ-i Miskiyye .....	12
Haze'l-bābu fî beyāni'l-Besmeleti ve esrâr-ı me'ânihā .....	14
Haze'l-bābu fî'l-ḥamdeleti ve beyānu esrārihā .....	18
Haze'l-bābu fî ma'rifet-i būd-i devereti'l-'Arşı vemā fihi mine'l-esrāri'l- cāmī'ati ve'l-umūri'l-lāmi'ati .....	20
Hazel'-bābu fî me'āni-i rūḥāniyye ve mebāni-i cismāniyye .....	26
Haze'l-bābu fî ma'rifeti ābā'ine'l-'ulviyāti vü ümmehātine's-süfliyāti .....	27
Haze'l-bābu fî beyān-ı arzı'l-ḥaḳīḳatı .....	29

Haze'l-bābu fi'l-ervāhi'l-māriciyyeti'n-nāriyeti .....	32
Haze'l-bābu fi beyāni't-tevārīh .....	33
Haze'l-bāb fi beyān-ı aḥbārı'l-enbiyā.....	37
Haze'l-bāb fi ḥurīcu'l-Mehdiyyi ve nüzül-i 'İsā ve fetḥ-i Kostaṇtaniyye'l- 'uzmā ve Rūmiyye'l-kübrā.....	47
Haze'l-bābu fi ma' nā haze'l-ḥadīṣi: “İnne'llahe yeb' aşu lihāzi'l-ümmeṭi 'alā re'si külli mi'eti senetin yuceddidü lehā dīnehā.” .....	54
Haze'l-bābu fi beyani'l-mevtāti'l-erba' i .....	78
Haze'l-bābu fi beyāni'l-eḳālīmi ve'l-buldānı .....	87
Hāze'l-bābu fi Aḥvālī'l-mülūki.....	97
Bāb-ı ḥāmis-i ' aşara: Aḳlām beyānında. ....	104
Hāze'l-bābu fi şerḥ-i ismi'l-a' zam .....	108
Hāze'l-bābu fi ḥaḳāyık-ı Lā ilāhe illā'llahu.....	112
Hāze'l-bābu fimā yute' allaḳu bi'r-ru 'yā .....	115
Bābu fi ma' rifeti ru'yeti'llahi fi'l-āḫıratı.....	119
Bābu fi ma' rifeti'l-bid' ati ve'r-reddi 'alā ehli'r-riyā 'i ve's-süm' ati .....	132
Hāze'l-bābu fi beyān-ı ' aḳıdeti's-şūfiyyeti ve ' ulemā 'i's-sādetel- ḫırafiyyeti.....	140
Haze'l-bābu fi'l-farıḳ-ı beyne'l-evliyā 'i'r-raḥmāni ve evliyā 'i-ş-şeyṭāni	147
Haze'l-bābu fi ma' rifeti'l-meşāyılı'l-mürşidīn.....	156
İKİNCİ BÖLÜM .....	169
I. SÖZLÜKLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR.....	170
II. SÖZLÜK.....	172
III. ARAPÇA İBARELER .....	476
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM .....	484
I. ŞAHİS, YER, ESER, TARİKAT ve KABİLE ADLARI İNDEKSİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR.....	485
II. ŞAHİS, YER, ESER, TARİKAT ve KABİLE ADLARI İNDEKSİ.....	486
SONUÇ .....	519
KAYNAKÇA .....	520



## KISALTMALAR

a.:	Arapça.
a.g.e.:	Adı geçen eser.
a.g.m.:	Adı geçen makale.
bkz.:	Bakınız.
C.:	Cilt.
Çev.:	Çeviren.
çkl.:	Çokluk.
DİA.:	Diyanet İslam Ansiklopedisi.
f.:	Farsça.
GAL:	Geschichte Der Arabischen Litteratur.
haz.:	Yayına hazırlayan.
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı.
nr.:	Numara.
s.:	Sayfa.
t.y.:	Basım tarihi yok.
TDK:	Türk Dil Kurumu.
TTK:	Türk Tarih Kurumu.
yun.:	Yunanca.

## GİRİŞ

### I. SULTAN II. SELİM DEVRİ İLİM ve KÜLTÜR HAYATINA BİR BAKIŞ

Şair Yahyâ'nın bir şiirinde<sup>1</sup>,

Bir bakımda Hamza-i sahib-kırân  
Şevketüyle kendüye beñzer hemân

Bakışı ‘ayn-ı ‘Ali gibi mehîb  
Cünbüşü Hızır Nebî gibi ‘acîb

diye anlattığı II. Selim 1524 yılı nisan ayında doğdu. Meşakkat ve sıkıntıdan hoşlanmayan, harbi sevmeyen, yay çekmede çok maharetli, av ve avcılığa çok meraklı bir padişahı. Babası Kanuni'nin hayatta kalan tek oğlu olan II. Selim XVI. asırda dünyanın en büyük imparatorluğunun başında idi. Babası Kanuni zamanında devlet idaresinde büyük görevlere getirilen tecrübeli devlet adamı Sokullu Mehmet Paşa'ya devlet idaresini bırakmıştı. Bu dönemde daha çok deniz seferlerine önem verilmiş, buna mukabil İnebahtı mağlubiyeti de bu dönemde yaşanmıştır. Kısa zamanda toparlanan Osmanlı donanmasına rağmen o zamana kadar Avrupa'nın zihnindeki “yenilmez Türk” imajı bir nebze olsun yıkılmıştı. Ordusunun başında sefere çıkmayan, hatta İstanbul'da vefat eden ilk padişah II. Selim'dir. 1574 yılı kasım ayında beyin kanamasından vefat etti.

Kendisi de şiir söyleyen II. Selim ilim ve şiire düşkündü. “Selîm” ve “Selîmî” mahlasıyla şiirler kaleme almakla birlikte mürettep bir divanı yoktur. İlim ve şiir

---

<sup>1</sup> Faris Çerçi, **Gelibolulu Mustafa Âlî ve Kühnü'l-Ahbâr'ında II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri**, C. I, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, 2000, s. 158.

meclisleri tertiplerdi. II. Selim tarafından söylenmiş şu beyit ise klasik şiirimizin en güzel beyitlerinden biri sayılmıştır:

Biz bülbül-i muhrik-dem-i gülzâr-ı firâkız  
Âteş kesilür geçse sabâ gülşenimizden

Henüz şehzadelîği sırasında başta Gelibolulu Mustafa Âlî olmak üzere, Sâmî, Sarı Râmî, Hâtemî, Kasımî, Fırâkî, Ferdî, Mekâlî, Nigârî gibi yirmiden fazla alim, şair, ressam ile musahibi meşhur Celâl Bey ve devrin ileri gelen musikişinaslarından Nihânî, Durak Çelebi, sancakbeylerinden musikişinas Gülâbî Bey, meşhur hanendelerden Mîrek Çelebi, Adanalı Tanbûrî Şahzâde Mustafa Çelebi ve Kasapzâde Nâbî gibi musiki üstadları meclisine dahildi.<sup>2</sup>

Devrin ünlü tarihçisi Gelibolulu Mustafa Âlî, şehzadelîği sırasında II. Selim’e *Mîhr ü Mâh* adlı eserini sunarak Kütahya’da ona intisap etmiş ve onun divan katipliği vazifesini görmüştür. Edebi faaliyetlerinden dolayı kendisine bir aralık “mîr-i mîran” rütbesi verilerek Şam valiliğine tayin edilmişse de düşmanlarının hasedine uğrayarak bu vazifeye gönderilmekten azlolunmuştur.<sup>3</sup> Geniş bilgisiyle devrinin önemli bilginlerinden olan Âlî gazel ve kaside yazmakta da başarılı olmuştur. Âlî’nin en önemli eseri *Künhü’l-Ahbâr* isimli dört ciltlik tarih kitabıdır.

Devrin ilim çevrelerine hakim bir diğer şahsiyet de şüphesiz Şeyhülislam Ebussuud Efendi’dir. Kanuni’nin Zigetvar seferi sırasında yazdığı ve hasta olan Ebussuud’un hatırını sorduğu mektubuna, “Halde haldaşım, sinde sindaşım, âhîret karındaşım, tarîk-i Hak’da yoldaşım Molla Efendi Ebussuud Efendi hazretleri” diye başlaması ve “bende-i Hudâ, Süleyman Han-ı bî-riyâ” diye bitirmesi onun padişah nezdindenki itibarını göstermektedir. II. Selim de Ebussuud Efendi’ye gereken saygıyı göstermiş, hatta Hurûfilikle suçlanan çok sevdiği musahibi Celâl Çelebi’yi

<sup>2</sup> İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C. III., I. Kısım, 3. bs., Ankara, TTK Yayınları, 1983, s. 40-41.- Şerafettin Turan, Selim II”, **İslam Ansiklopedisi**, C. X, Eskişehir, 1997, s. 440.

<sup>3</sup> Nihat Sami Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, C. II, İstanbul, MEB, 1998, s. 611.

onun isteği üzerine saraydan uzaklaştırmıştır.<sup>4</sup> Devrin siyasi işleriyle pek fazla ilgilenmeyen Ebussuud Efendi Kıbrıs'ın fethi meselesinde ise Kıbrıs'ın alınması için fetva vererek II. Selim üzerinde etkili olmuştur. Yunus Emre'nin şiirlerinin okunmasını “küfr-i sarîh” olarak nitelendirmiş, sufileri ise mürted olarak değerlendiren fetvalar vermiştir. Bu hususta Âlî, onu tasavvufa intisap etmediği için eleştirmiştir.<sup>5</sup> Kanuni, II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed dönemlerinde yaşayan değerli alimlerin hocası olan Şeyhülislam Ebussuud Efendi 23 Ağustos 1574 yılında vefat etti. II. Selim, çok önem verdiği Ebussuud Efendi'nin ölümüne çok üzülmüştür, hatta Ebussuud Efendi'nin ölümüne kendi oğlunun ölümünden daha çok üzüldüğü söylenir.<sup>6</sup>

Bu dönemde görülen ilmi hareketliliğin yanı sıra II. Selim tarafından mimaride en güzel eserlerimizden biri sayılan Selimiye Camii de Edirne'de yaptırılmıştır.

## **II. EL-BİSTÂMÎ ve**

### **KİTÂB-I FEVÂİHÜ'L-MİSKİYYE Fİ'L-FEVÂTİHİ'L-MEKKİYYE**

#### **A-Bistâmî, Hayatı ve Eserleri:**

##### **a) Hayatı:**

Kaynaklarda künyesi Abdurrahmân b. Alî b. Ahmed b. Muhammed el-Bistâmî Zeynüddin el-Antakî olarak geçmektedir.<sup>7</sup> II. Murad devrinde yaşayan el-Bistâmî'nin doğum tarihi ve ailesi ile ilgili biyografik kaynaklarda bilgiye

<sup>4</sup> Ahmet Akgündüz, “Ebussuud Efendi”, **DİA**, İstanbul, Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, s.366.

<sup>5</sup> Akgündüz, a.g.m., s. 367.

<sup>6</sup> **Osmanlı Ansiklopedisi**, C. III, İstanbul, Ağaç Yayınları, 1994, s.123.

<sup>7</sup> Bağdatlı İsmail Paşa, **Hediyyetü'l-Arifin Esmâü'l-Müellifin ve Asaru'l-Musannifin**, C. I, İstanbul, MEB. s.531.

rastlanmamakla beraber onun Antakya'da doğduğu belirtilmektedir.<sup>8</sup> el-Hurufî, el-Bistâmî, el-Hanefî, el-Antakî, en-Nahhab gibi lakaplar kullanmıştır. Birinci lakabı Karamanlı Mehmed Paşa'nın kayın babası "Musannifek" lakaplı meşhur Alâeddîn Alî b. Mehmed ile müşterektir. İkincisini ise harflere muhtelif noktalar koymak suretiyle kelimelere muhtelif manalar vererek muammalar terkindeki veya harfleri kabalistik tılsımlar ve vefkler tanzimindeki maharetinden dolayı kullanmıştır.<sup>9</sup> Mecdî, onun meşrepte Bistâmî, mezhepte ise Hanefî olduğunu belirtir.<sup>10</sup>

Bir Arap bilgini olan el-Bistâmî İslami ilimleri öğrenmek arzusuyla çeşitli ilim merkezlerini dolaştı. Kahire'de dini ilimlerin yanı sıra simya, tıp, tarih gibi alanlarda da kendini geliştirdi. Dönemin önemli ilim ve kültür merkezlerinden biri olan Bursa'ya geldi. Fakat buraya hangi tarihte geldiği belli değildir. Burada, ilim adamlarına değer vermekle tanınan II. Murad'ın ilgi ve teveccühünü kazandı. Mecdî, onun Bursa'da Mevlana Şemseddîn Fenarî ile tanışıp onun iliminden faydalandığını belirtir.<sup>11</sup>

Tamamı Arapça olmak üzere huruf ve havas ilmine, tasavvuf, tıp ve tarih konularına dair bir çok eser kaleme aldı. Bu eserlerin bazılarını II. Murad'a sundu.

Antakya'da doğan ve bir çok ilim merkezini gezerek Bursa'ya yerleşen el-Bistâmî 858/1454 tarihinde Bursa'da vefat etti.<sup>12</sup> Mezarı, Bursa'da Sa'dî tekkesindedir.<sup>13</sup>

---

<sup>8</sup> Taşköprizade, **Eş-Şakai'kü'n-Numaniyye fi Ulemai'd-Devleti'l-Osmaniyye**, Haz. Ahmed Subih Furat, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1985, s. 46; Ömer Rıza Kahhale, **Mucemü'l-Müellifin**, Dimaşk, Rifat Rıza Kahhale, 1957, s. 184; Mecdî Mehmed Efendi, **Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri: Hadaiku's-şakaik**, Haz. Abdulkadir Özcan, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1989, s. 67; Bağdatlı İsmail Paşa, a.g.e., 531; Carl Brockelmann, **GAL: Zweiter Band**, Leiden, E. J. Brill, 1938, s. 300.

<sup>9</sup> Franz Babinger, **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, Çev. Coşkun Üçok, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992, s. 18.

<sup>10</sup> Mecdî, a.g.e., s. 67..

<sup>11</sup> Mecdî, a.g.e., s. 68.

<sup>12</sup> Kahhale, a.g.e., s. 184; Bağdatlı İsmail Paşa, a.g.e., 531; Brockelmann, a.g.e., s. 300.

<sup>13</sup> Babinger, a.g.e., s.18.

## b) Eserleri:

El-Bistâmî'nin kaynaklardan <sup>14</sup> tespit edebildiğimiz ve sayıları otuzu aşkın eserlerinin belli başlıları şunlardır:

1. Kitâb-ı Fevâihü'l-Miskiyye fi'l-Fevâtihi'l-Mekkiyye (Bölümde geniş bilgi verilmiştir.)
2. Menâhicü't-tevessül fî mebâhici't-teressül
3. Şemsü'l-âfâk fî ilmi'l-hurûfi ve'l-evfâk
4. Miftâhu'l-cifri'l-câmi
5. Reşhu uyûni'l-hayât fî şerhi fûnûni'l-memât
6. El-Ediyetü'l-müntehâbe
7. Harâidü'l-mülûk fî ferâidi's-sülûk
8. Ed-Dürer fi'l-havâdis ve's-siyer
9. Nazmü's-sülûk fî tevârihi'l-hulefâ ve'l-mülûk
10. Miftâhu esrâri's-saade fî âlemi'l-gayb
11. Reşhu ezvâkı'l-hikmeti'r-rabbaniyye fî şerhi evkâti'l-lümati'n-nûrâniyye
12. El-Fevâidü's-seniyye
13. Kimyâü's-saâdeti'r-rabbâniyye ve simyâü's-siyâdeti'r-rûhâniyye
14. El-Tevârîh el-latîfe ve'l-âsâr el-acîbe
15. Levâmi-i Envâru'l-kulûb ve Cevâmi-i Esrâri'l-guyûb fî İlmi'l-hurûf

Bunların yanı sıra Tâberî ile Cevherî'nin biyograflarıyla tamamlanmış ve alimlerin biyografyalarını toplayan bir eseri daha vardır.<sup>15</sup>

<sup>14</sup> Mustafa Çağrı, "Bistami", **DİA**, C. VI, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, s. 219; Babinger, a.g.e., s.19; Taşköprizade, a.g.e., s. 46; Kahhale, a.g.e., s. 184; Mecdi, a.g.e., s. 67; Bağdatlı İsmail Paşa, a.g.e., s. 531-532; Brockelmann, a.g.e., s. 300-301.

<sup>15</sup> Babinger, a.g.e., s.19.

## B- KİTÂB-I EL-FEVÂ'İHÜ'L-MİSKİYYE Fİ'L-FEVÂTİHİ'L-MEKKİYYE

Bistami'nin II. Murad'a ithaf ettiği ansiklopedik tarzda olan bu eser Muhiddîn-i Arabî'nin Futûhât-ı Mekkiyye'sinin özeti niteliğindedir. Eserin baş tarafında mütercim bu konuyu şöyle belirtir:

“Egerçi her zamānda ehl-i ma'ārifden rûzigārda yâdigârlar çok konmuş. Fe'emmā Kitāb-ı Fevāyih-ı Miskiyye ki Şeyh 'Abdu'r-raḥmāni'bn-i Muḥammedi'bn-i 'Alī ki Şeyh Muḥye'd-dīni'l-'Arabī'nüñ Futûḥât-ı Mekkiye'sinden telḥiṣ olunmuş, 'ilm-i ledünde bir baḥr-ı zāḥir ve bir ebr-i mātır ve bir ravza-i cennet-i me'āşirdür ki rıyāḥ-ı 'ıṭırsā ki cāna şafā ve cināna cilā virür.<sup>16</sup>”

Bistami, *Fevâ'ih*'i 805/1402<sup>17</sup> yılında Arapça olarak hazırlamaya başlamış ve bu çalışması 844/1440<sup>18</sup> yılına kadar sürmüştür. Yüze yakın ilmin tanıtıldığı eser o güne kadar duyulmamış garip ve acayip ilimlerin yanı sıra şer'i ve Arabi ilim dallarını da içine alan ilimler ansiklopedisi (mevzu'atü'l-ulum) tarzında kaleme alınmıştır.<sup>19</sup>

Eserin 85. babında yazar, eseri hazırlarken yararlandığı kaynakların bir listesini vermiştir. Mecdî, bu eserin tamamlanmadığını belirtir.<sup>20</sup>

*Kitāb-ı Fevâ'ihü'l-Miskiyye fî'l-Fevâtihi'l-Mekkiyye*'nin Türkiye'de ve yurtdışında bir çok Arapça yazma nüshası bulunmaktadır.<sup>21</sup>

<sup>16</sup> Terceme-i Kitāb-ı Fevâ'ihü'l-Miskiyye fî'l-Fevâtihi'l-Mekkiyye, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Yeni Yazmalar blm., nr.1806, yk. 3a, str. 4-8.

<sup>17</sup> Mecdî, a.g.e., s. 68.

<sup>18</sup> Mecdî, a.g.e., s. 68.; Brockelman, a.g.e., s. 300.

<sup>19</sup> Çağrı, a.g.m., s.218.

<sup>20</sup> Mecdî, a.g.e., s. 68.

<sup>21</sup> Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye, nr. 688; Nuruosmaniye Kütüphanesi, nr. 2519/201; Ayasofya, nr. 4160; Paris, 2338, 5052, 6520; Manch, 764A.

## C- KİTABIN TERCÜME SEBEBİ ve TARİHİ

Mütercim kitabın giriş kısmında eseri Türkçeye çevirmesi hususunda gayp aleminden bir ses duyduğunu ve o sesin kendisine şunları söylediğini belirtir:

“...libās-ı ‘Arab-ıla müzeyyen olmağ-ıla diyār-ı Rûm ‘âşıqları ol maḥbûb-ı ma‘nevîniñ müşahedesinden ‘âcizlerdür. Şöyle ki anı lisân-ı Türk-ile terceme idüp ḳabā-yı ‘Arabî geydirüp dîbâ-i Rûmı geydiresin. Şek yokdur ki bu diyār tâlibleri daḡı aña vâşıl ve murâdları bilâ-te‘ ab ḡâşıl olurdu.<sup>22</sup>”

II. Murad’a Arapça olarak sunulan bu eser II. Selim zamanında, Odabaşı Mustafa Ağa’nın emriyle *Fevâih*’in de aralarında bulunduğu yedi önemli eserle birlikte Türkçeye kazandırılmıştır. Mütercim bu hususu şöyle anlatır:

“Şāḡib-ḳırān-ı zamān ve bā‘iş-i emn ü emān ve vāriş-i milk-i Süleymān zıll-i yezdān ber-güzide-i ‘Oşmāniyān Sultān Selīm Ḥāni’nb-i Sultān Süleymān Ḥān -ebeda’l-lāhu devlete ve neşera fi’l-‘ālemine rāyāt-ı nuşret ḡazretlerinüñ ḡuddām-ı kirāmılarından Odabaşı Muştafā Ağa -ki ḳalb-i rüşeni bir baḡr-ı zāḡir ve keff-i zer-eşānı bir ebr-i mātırdur, dā’imā nażargāh-ı cemāl-i Ḥudā ola- nām-ı şerifi-y-ile ihtitām bulmuş bir niçe mu‘teber kitāblar terceme olınup maḡbûl-i ḡatır-ı şerifleri olmuş idi. Evvelā Şir‘atü’l-İslām ki ‘ilmi şerī‘atde ve vazāyif-i tarīḡatda beyne’l-enām meşḡur ve mu‘teberdür. İkinci Ma‘ārif-nāme ki sultānu’t-tarīḡati burḡānül-ḡaḡīḡati celālül-milleti ve’d-dīni ḡulefāsından bir rüşen-nihāduñ te’līfi ve bir şāḡib-beyānuñ taşnīfidür. Üçünci zübde-i erbāb-ı tarīḡat ve ḡıdve-i aşḡāb-ı ḡaḡīḡat çeşm-i rüşen-‘ālem ve ‘ıtırşā-yı cān-ı benī Ādem ḡazret-i Şeyḡ ‘Atḡār -‘aleyhi raḡmetül-ḡaffār- ḡazretlerinüñ İḡtiyār-nāme’sidür ki vāridāt-ı ‘ālem-i ḡaybdan vāḡı‘ olan anda deric ḡılınmışıdır. Dördünci muḡtedā-yı ehl-i zāḡir u bāḡın u muḡdem u menāzil ü mevātın ḡucetül-İslām burḡānül-aḡvām Ebu Ḥāmid İmām Muḡammed-i ḡazzālī ḡazretlerinüñ Sırr-ı Maşūn’ıdır ki ‘ilm-i ḡurūfda sıḡr-i āşār ve ḡikmet-dişārdur, netice-i ‘ulūmdur. Beşinci ‘ilm-i

<sup>22</sup> Terceme-i Kitāb-ı Fevā’ihü’l-Miskiye fi’l-Fevātihi’l-Mekkīye, yk. 3a/9-13.



hendeseden Muḳaddime-i Uḳlīdūs'dür. Altıncı ḳurrat-ı 'ayn-ı taḥḳīḳ 'aynū'l-ḳuzāt Hemedānī ḥazretlerinüñ Keşf-i Ḥaḳāyık'idur. Pes bu kitāb-ı fāyık ve ḥitāb-ı rāyık daḥı anlaruñ nām-ı şerīfi-le maḥtüm ḳılındı. Tā ki bu yidi necm-i neyyir felek-i vucūdda dāyir oluḳca anlaruñ nām-ı şerīfi ke's-şemsi fi'd-ḍuḥā meşhūr-ı āfāk ola.<sup>23</sup>”

*Fevā'ih*'in tercümesi hakkında bilgilere, dolayısıyla da tercüme tarihine ait bulgulara taradığımız kaynaklar arasında rastlamadık. Fakat eserde mütercimnin şu ifadeleri tercüme tarihini açıkça ortaya koymaktadır:

“Mütercim-i kitāb eydür: Bu dürr-i nefīs tercüme olınuḳ tārīḥde zamān toḳuz yüz yitmiş sekize irişmiş idi.<sup>24</sup>”

Eserde geçen bu ifadeye göre *Fevā'ih* 978 (1570) tarihinde tercüme edilmiştir. Fakat eserin sonunda mütensih Alemşah b. Abdüsselam kitabın 980 (1572) yılında istinsah edildiğini belirtmektedir<sup>25</sup>. Dolayısıyla eser tercümeden iki yıl sonda istinsah edilmiştir.

---

<sup>23</sup> Terceme-i Kitāb-ı Fevâ'ihü'l-Miskiye fî'l-Fevâtihi'l-Mekkîye, yk. 3b/5-4a/11.

<sup>24</sup> Terceme-i Kitāb-ı Fevâ'ihü'l-Miskiye fî'l-Fevâtihi'l-Mekkîye, yk. 101a/5-6.

<sup>25</sup> Terceme-i Kitāb-ı Fevâ'ihü'l-Miskiye fî'l-Fevâtihi'l-Mekkîye, yk. 133a/8.

## **BİRİNCİ BÖLÜM**

## I. METİNLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Çalışmamızın ilk bölümünü oluşturan “Metin”, umumileştirilmiş transkripsiyon işaretleri kullanılarak, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Yeni Yazmalar bölümü, 1806 numaraya kayıtlı mevcut tek Türkçe tercüme üzerine kurulmuştur.

Metin içerisinde geçen ayet, hadis ve Arapça ibareler transkripsiyon işaretleriyle gösterilmiştir. Ayet ve hadisler italik yazıyla belirtilmiş, ayetlerin ise ait oldukları sure isimleri ile Kur'an-ı Kerim'deki yerleri dipnotlar halinde sayfa altlarında gösterilmiştir.

Metinde karşılaşılan yazım yanlışları, metnin anlam bütünlüğü içerisinde okuyucunun zihninde anlam karmaşası yaratmayacak biçimde düzeltilmeye çalışılmış, tarihi isimler doğru halleriyle metinde ele alınmıştır. Bunlar ise dipnot halinde gösterilmemiştir.

## **II. METİN**

## [1b] Terceme-i Kitāb-ı Fevāyiḥu'l-Miskiyye fi'l-Fevātihi'l-Mekkiyye

Li'ş-Şeyḥ 'Abdurrahman Ebū Muḥammed el-Bistāmī el- Ḥanefī

### Kitābü Fevāyiḥ-i Miskiyye

- [2a] (1) Ḥamd-ı bī-cedd ve şenā-yı bī-‘add ol ḥakīm-i pūr-ḥikmet ve ‘alīm-i pūr-mevhibete (2) ki şuver-i ‘alemi eşkāl-i ġarībe ve eṭvār-ı ‘acībe üzre ‘ālem-i şuhūda getürdi (3) ve bu cümleden benī ādemi ber-güzide kılup, *ve leḳad ḥalaḳne'l-insāne fī aḥseni* (4) *taḳvīm*<sup>1</sup> ile müşerref ve zāt-ı muḳaddesine maẓhar itdi. Ya‘nī Ādem’i cümle (5) maşnū‘ātdan enmūzec kılup esrār-ı mevcūdātı anda ibdā‘ itdi. Fesubḥāne (6) 'l-lezī bi-yedi melekūtü küllü şey’in ve ileyhi turce‘üne ve dürer-i da‘vāt ve ġurer-i teslīmāt (7) ol seyyid-i kevneyn Muḥammed Rasūlu'ş-şāḳaleyn üzerine olsun ki sulṭān-ı ‘ālem-i (8) ġayıb ve şahenşāh-ı melik-i lāraybdur daḥı āli ve aşḥābı ve e’imme vü aḥbābı (9) üzerine ki her biri semā-i hidāyetde bir necm-i neyyir ve bir şems-i münīrdür. *İnne* (10) *'l-faḍle biyedi'llahi yū'tihī men yeşā'u va'l-lahu zū'l-faḍli'l-‘azīmu*<sup>2</sup>. Ba‘demā işbu (11) faḳīr u ḥaḳīr-i rūzigār-ı būḳalemünüñ
- [2b] nā-hem-vār eṭvārından dāyim münkesirü'l-ḥāṭır ve muẓtaribü (1) 'l-bāl perīşān-ḥāl ve maḳāl gizüp diridüm ki:

Mışrā‘ :

Ġam u miḥnet esīri (2) bī-nişān yeg.

Kūşe-i ferāġatde tūşe-i ḳanā‘at iḥtiyār idüp ġavgā-yi ‘ālemden (3) ve daġdaġa-i benī ādemden fāriġ u āzāde yürürken nā-gāḥ mübeşşir-i ‘ālem-i ġaybdan (4) ġuş-i cāna bir ḥıṭāb-ı müsteṭāb ve bir cevāb-ı meserret-meāb irişdi ki: (5) “Yār, şaḥīfe-i rūzigārda bir yādigār şebit eyle ki senden ehl-i ḥāke enmūzec (6) ola.” Ben didüm ki: “Bende ne ḳudret vardur ki bu ḳadar

<sup>1</sup> Tin 95/4.

<sup>2</sup> Hadid 57/29.

ehl-i ma'ārif arasında (7) tekellüm idüp bir niçe bāb u faşıl tertīb idüp halk-ı zamān içinde (8) maqbūl-i tībā' ola. Huşūşā ki halk-ı 'ālem şimdi bir hāle varmışdur ki (9) ne ehl-i ma'ārifte rağbet ve ne erbāb-ı sa'ādetde himmet kalmışdur. Ekser-i nās (10) har-ı 'īsā'dan ve ne Fir'avn-ı Mūsā'dan teşhīş itmezler. Cümle şüret-bīn ü (11) zāhir-perestelerdür. Biñ kitāb-ı hikmet-amīz ve hitāb-ı 'ibret-engīzi bir pula (12) almazlar. Lā-cerem bunuñ gibi zamānda nice izhār-ı kemāl müyesserdür ki halkuñ her biri (13) zū-fünūn-i 'ālem giçüp beş beyte mālīk olan nazīre dimek ister penc gence (14) ve Gülistān okıyanlar Firdevsiyye giçinürler hem pence. Çün inşāf u intişāf (15) gitdi, daķāyık-

[3a] ahvālden ve haķāyık-ı esrārdan bir bāb fetih itseler küfre (1) nisbet iderler. Huşūşā fuḥūl-i ricāl şahīfe-i rūzigārda her fenden (2) ol kadar yādigārlar komışlardur ki şimdi zamāneye bunuñ gibi bir nesne (3) getürmek bōstāncıya tarḥūn şatmak gibidür.” Yine ol yār-ı cān (4) didi ki: “Egerçi her zamānda ehl-i ma'ārifden rūzigārda yādigārlar (5) çok konmış. Fe'emmā Kitāb-ı Fevāyih-ı Miskiyye ki Şeyḥ 'Abdu'r-raḥmāni'bn-i Muḥammedi' (6) bn-i 'Alī ki Şeyḥ Muḥye'd-dīni'l-'Arabī'nūñ Futūḥāt-ı Mekkiye'sinden telḥīş (7) olunmış, 'ilm-i ledünde bir baḥr-ı zāhir ve bir ebr-i mātır ve bir ravza-i cennet-i (8) me'āşirdür ki rıyāḥ-ı 'ıtırśā ki cāna şafā ve cināna cilā virür. Egerçi (9) bir cemāl-i pür-kemāldür. Fe'emmā libās-ı 'Arab-ıla müzeyyen olmağ-ıla diyār-ı Rūm (10) 'āşıqları ol maḥbūb-ı ma'nevīnūñ müşahedesinden 'ācizlerdür. (11) Şöyle ki anı lisān-ı Türk-ile terceme idüp kabā-yı 'Arabī geydirüp (12) dībā-i Rūmı geydiresin. Şek yokdur ki bu diyār tālibleri daḥı (13) aña vāşıl ve murādları bilā-te'ab ḥāşıl olurdı.” Pes, sem'an ve tā'atan, (14) diyüp ol emir üzre elfāz-ı Rūmī birle tertīb ü tehzīb idüp (15) (silik kısım) ḥurde-bīn ve dil-i hikmet-güzīn cāna bu maķāle'i bu maķāmda

[3b] ilhām (1) itdi ki bu maķūle cevher-i nā-yāb ki nādire-i rūzigārı ve u'cūbe-i şehri (2) diyārda vācib oldur ki bu şāhib-devletūñ şenā-i devleti ve du'ā-i (3) midḥatı birle ārāste ve pīrāste ola ve bir ehl-i himmet ü şāhib-fütüvvetūñ (4) meclis-i nāmīlerine hediye kılına. 'Aql-ı dūrbīn bunu telķīn ve ta'yīn (5) itdi ki şāhib-kırān-ı zamān ve bā'ış-i emn ü emān ve vāriş-i milk-i (6) Süleymān zıll-i yezdān ber-güzīde-i 'Oşmāniyān Sultān Selīm Ḥāni'bn-i (7) Sultān Süleymān Ḥān -ebed'd-allāhu devlete ve neşera fī'l-'ālemīne- rāyāt-ı (8)

**[4a]**

**[4b]**

**[4b]**

14

eydür: “Ḥazret-i ‘Alī -raḍiya'llahu ‘anhu- bir gice baña (4) “Oğl.” didi. Ben daḥı “Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥīm” didüm. Pes baña bā-i (5) Besmele'nüñ ma‘ nasında sabāḥa dek söyledi.” Dirler ki, Bismi'de bā (6) melekūtiyyedür; nokṭa, ceberūtiyyedür; ḥareket, şahādetiyye ve melekiyye- (7) dūr.

Bilgil ki Bismi'den her ḥarf müşelleşdür. Ṭabaḳāt-ı ‘avālim üzre (8) ism-i bā, bā ve elif ve hemzedür. İsm-i sîn, sîn ve yā ve nündür. İsm-i (9) mīm, mīm ü yā vü mīm. Bu mevcūduñ şerefi muṭlaḳdur ki ‘ābid u ma‘būda münḥaşır- (10) dur. Zīrā ki vucūd-ı Ḥaḳ'dan mā‘adāsı vucūd-ı ḥaḳdur, ‘adem-i maḥızdur. (11) Anuñ ‘aynı .

**[5a]** **Faşıl:** Ḳur‘ān'da ḥurūf-ı hicā ki evā'il-i suverde (12) vardur. On dört ḥarfdür ki beş mertebededür. Mertebe-i evvel birer (13) ḥarflüdür. İkinci ikişer ḥarflüdür. Üçüncü üçer ḥarflüdür. Dördüncü (14) dörder ḥarflüdür. Beşinci beşer ḥarflüdür. Bunuñ nārdan nazāyiri (15) ḥazene-i nārdur ki on tokuz melekdür. Te'sīrde nazāyiri on (1) iki burc-la seb'a-i seyyāredür. Esmādan nazāyiri ism-i vāḥiddür. (2) Ricālden nazāyiri on iki nāḳib ve yedi abdāl ve yedi abdāldan (3) dördi evtāddur. İkisi imām, biri ḳuṭubdur. Pes bu sırrı Bismi'llahi' (4) r-raḥmani'r-raḥīm'de mülāḥaza itmek gerek. Ebu'l-‘Abbās (5) Ahmedü'l-Bünī eydür: “Ḥazret-i Ḥaḳ, ‘ālemi, Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥīm (6) ile ḳā'im ḳılmışdur. Meşelā, anda ki ismu'llah vardur. Anuñ nūrını iḳtibās (7) ve esrārın iltimās itmezler. İllā şunlar ki envār-ı İlāhiyyede fānī olalar; bir (8) vech-ile ki ol maḳāmda ne lisān ḥareket ve ne cinān ıztırāb (9) eyler.” Şeyḫ Muḥye'd-dīni'l-‘Arabī eydür: “Dā'imā Allāh Allāh diyü zikir eyle ki ‘acīb (10) ğarīb eşerler zuḥūr eyleye. Bu zākirinüñ āḥır zikirleridür”. Şeyḫ Ebu'l-‘Abbās-ı (11) Bünī eydür: “Er-raḥmāni'r-raḥīm muḫṭarrinüñ zikirlerindendür. Her kim (12) ‘aḳīm belāya düşüp Er-raḥmāni'r-raḥīm zikrine müdāvetmet eyleye, belādan (13) ḳurtılup anuñ üzerine devlet ḳapısı güşāde ola.” Muḥammedi'bni' (14) l-‘Arabī eydür: “Şol ismu'llah ki iki isimden mürekkebdür. Aña mülāzetmet (15) eyle ki anuñ içün maḳām-ı



[5b] ‘aẓīm vardır. Ol isim Er-raḥmānî'r-raḥīm'dür. (1) Her kim aña müdāvemet eyleye aṣlā üzerine baġlu apular açılıp (2) gizlü işler āṣikāre ola.”

Besmele'den Er-raḥmān, ıfat-ı Rabb-i ‘İzzet'dür. (3) Er-raḥīm, ıfat-ı Muḥammed'dür. Nitekim ur'ānda buyurur ki: “*Bi'l-mü'minîne* (4) *ra'ûfu'r-raḥīm*.<sup>3</sup>” Kemāl-i vücūd Raḥīm iledür ve bunuñ ile Besmele tamām (5) olmuşdur ve anūn tamāmı-la ḡalk-ı ‘ālem tamām olmuşdur. Nebî -‘aleyhi's-selām-, (6) ki ‘aql u nefis cihetinden mebd-i ‘ālemdür. Buyurur ki: “*Küntü nebiyyen ve ādemu* (7) *beyne'l-mā'i ve't-ṭini*.”

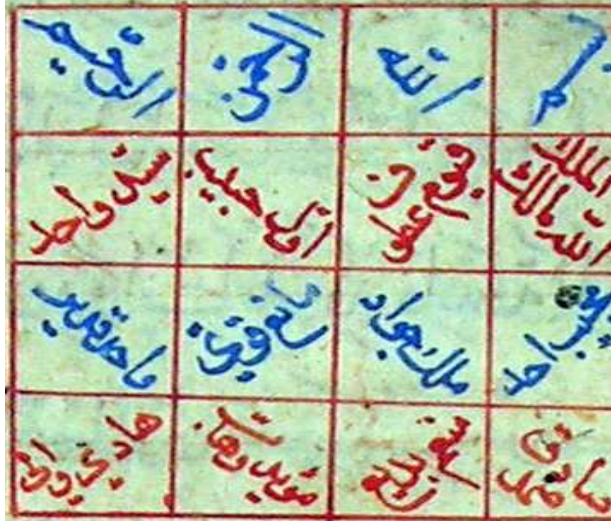
Pes bāṭinen vücūdı anuñ-ıla ibdā' idüp zāhirde (8) anuñ-ıla ḡatım itdi ki, “Lā Rasūle velā nebiyye ba'dı” dür. Pes Raḥīm, Muḥammed'dür ve (9) Bismi, Ādem atadur. Bunuñ vechi budur ki: “*Ādem ḡāmilu'l-esmā'i ene Muḥammed* (10) *ḡamil-me'ānî-esmā'*dur. Ūtītu cevāmi'u'l-kelim, bu ma'nādur. ‘Ulemā-i ur'ān (11) ve buleġā-i furān eydürler ki: “Bismi'llahî'r-raḥmānî'r-raḥīm biñ ma'nāya (12) müteẓammındur Her ma'nā beyān olınsa bir yılda tamām olmaya.”

[6a] Ḥabīb-i Rabbi' (13) l-‘alemīn eydür: “*İn ṣalāḡat ümmetī felehā yevmün ve in fessedet felehā nişfu yevmin*.” (14) Pes bu yevimden murād yevm-i Rabbānīdür ki biñ yıldur. Mīzān devrinüñ (15) ibtidāsında olmuşdur. Müddet-i mīzān altı biñ yıldur. Bunuñ ḡükmi (1) rūḡānīdür. Anıñ-içün bunda ‘ulūm-ı İlāhiyye zuhūr itdi ki ümem-i sābıkada (2) olmuş degil idi. Bundan evvel devere-i türābiyye idi. Anıñ-içün ki (3) ekşer-i ‘ulūm-ı ṭabāyi'īdür. Anlarda İlāhiyyūn ġurebā-i alīlūn idi. Ebu'l-‘Abbās-ı (4) Būnī ḡazretleri -uddise sırruhu- eydür: “Her kim Bismi'llahî'r-raḥmānî'r-raḥīm'i çok (5) zikir eylese ‘ālem-i ‘ulvī ve ‘ālem-i sıflī arasında heybetlü olur ve her (6) kim esrār-ı Bismi'llah'ı bilse ve anı yazsa oda yanmaya.” Bunda ism-i (7) a'am sırrı vardır. Levh-i maḡfuẓda ol kitābet olınan budur (8) ve Ḥa -celle ve ‘alā-bunuñ-ıla Süleymān milkin āyim itdi. Ba'zı ehl-i ḡaāyık (9) eydürler ki:

<sup>3</sup> Tevbe 9/128.

“Cemî‘ -i mevcûdât bâ-i Bismi'llah'dan zühûr itmîşdür.” (10) Şeyh Ebu'l-‘Abdi'llahi'l-Kûfî -rahmetu'llahi ‘aleyhi- eydür: “Harf-i bâ ile mutaşarrıf (11) olan kimselere menâfî‘ -i celîlu's-şân ve sâti‘atu'l-burhân (12) vardır. Güc işler âsân olmağda ve söz te’sîr itmekte tamâm ‘ameli vardır. (13) Her kim bu şekl-i murabba‘ı taşvîr idüp aña nazar idüp (14) Bismi'llhi'r-raḥmāni'r-raḥîm’i yidi yüz seksen yidi (15) kerre okısa her kankı tılsım üzerine okursa ibtāl eyleye.”

[6b] Ol şekl-i (1) murabba‘ budur :



Bismi	Er-raḥmān	Allāh	Er-Rāḥîm
Allāhu malikü'l-mülk	Ḳayyūm-ı ‘aṭūf	Evvel-i ḥabîb	Seyyid-i vāḥid
Mucîb-i aḥad	Melik-i cevād	Māni‘ -i ḳavî	Vāḥid-i ḳadîr
Şamed-i şādık	Mün‘im-i bedî‘	Müeyyid-i vehhāb	Hādî-i ūlā

Her kim Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥîm’i (2) ‘aded-i mezkûr üzre okısa (3) daḡı yüz otuz iki (4) kerre Nebî ‘aleyhi's-selāma (5) şalavât getürse her ne murādı var ise ḥāşıl ola. Eger (6) bunun üzerine müdāvet iderse müstecābu'd-da‘ve ola. (7) Her vakt ne murād idinürse maḡbûl ola. Dirler ki: (8) “Bir kıl ki, Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥîm diye te’sîrde (9) Cenāb-ı

Ḥaḫ'dan kün dimek gibidür.” Rivāyetdür ki (10) Ebū Derdā -raḍıya'llahu ‘anhu- aña bir cāriye zehir virdi, te'sīr itmedi. (11) Aña ta'accub idüp vecihden istiğfār idicek (12) cevāb virdi ki: “Ben her ṭa'āma ki ibtidā idem, Bismi'llahi'llezī (13) lā yeḍurru me'a ismi şey'un fi'l-arḍı velā fi's-semā'i ve huve'smī'u'l-‘alīmu.” (14) direm. Ḥadīs-i ḫudsīde vārid olmışdur ki: “Fātiḥa'ya (15) muttaşıl Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥīm dise ḥasenātın kabūl

[7a] (1) idüp seyyi'ātın maḥıv iderem.” Va'llahu yeḫūlu'l-Ḥaḫğa ve yehdī ilā sevā'i' (2) s-sebīl.

### Haze'l-bābu fi'l-ḥamdeleti ve beyānu esrārihā

Ebū Sa'īd-i Ḥuderī (3) ḥazretleri Rasūlu'llah'dan rivāyet eyler ki: “Fātiḥatu'l-kitāb ki sūre-i (4) ḥamddur. Her derde devādur.” Aşḥābdan ba'zı kimse bir maşrū' kimseye (5) rāst gelüp ve ḫulağına Fātiḥatu'l-kitāb'ı oḫudı. Hemān-sā'at (6) şifā buldı. Ḥazret-i Rasūl'e bunu ḥabar virdiler. Buyurdılar ki: “Fātiḥatü'(7) l-kitāb şifā'un min külli dā'in.” Bir kimse Şa'bī ḥazretlerine (8) veca'-ı ḥāşıradan şikāyet itdi. Buyurdılar ki: “Esās-ı Ḳur'ān ki Fātiḥatü' (9) l-kitāb'dur. Aña mülāzım ol ki şifā bulasın.” Dirler ki Fātiḥa'da (10) biñ ḥāşıyyet-i bāṭına vardur. Bu Fātiḥa yigirmi bir ḥarfden mükerrebdür. (11) Anda yidi ḥarf gelmemişdür. Biri ṣā ve biri cīm ve biri ḥā ve biri (12) şīn ve biri ṣā ve biri fā'dur. Kütüb-i evāyilde nāzil olmışdur ki, (13) her kim bir sūre ki anda bu yidi ḥarīf yoḫdur oḫısa, od aña (14) ḥarām ola. Herḫıl -ki melik-i Rūm'dur- Ḥazret-i 'Ömer'den su'āl itdi ki: (15) “Fātiḥa'da olmayan

[7b] ḥarflerüñ sırrı nedür?” İmām-ı 'Alī -kerrema'llahu vechehu- (1) cevāb virdi: “Her kim Fātiḥatü'l-kitāb'ıñ āyātın ve ḥaḫāyıkın tamām (2) tetebbu' idüp zabıṭ itse ki aña 'arīf olsa, elini bir marīz üzerine (3) ḫosa, elbet şifā bula.” 'Allāmetü'bni'l-Ḳayyim Kitāb-ı Dā'i ve Devā'sında (4) eydür ki: “Kişi ḥālış i'tiḫād-ıla Fātiḥa sūresine murāca'at idüp (5) anuñ-ıla tedāvi itse 'acīb te'sīr müşāhede ide.” Eydür ki: “Bir zamān (6) Ka'be-i Müşerreffe'de -şerrefehā Allāhu- ṭurdum. Marīz oldum. Ne ṭabīb (7) ve ne devā buldum. Āḫır Fātiḥa ile 'ilāc itdüm. Tiz zamānda ḫurtıldum. Andan soñra (8) her ḥasta olana ḥabar

virdüm. Anlar dağı anuñ-ıla ‘ilâc (9) itdiler. Tîz zamānda her biri sıhhat buldı.” Hâzret-i İmām-ı ‘Alî eydür: “(10) Eger sûre-i Fâtîha’i tefsîr itsem bi-tamāmı yitmiş deve yükünden ziyāde olurdu.” (11) İbn-i ‘Abbās hâzretleri eydür: “İmām Hâsan -radıya’llahu ‘anhu- hasta (12) oldu. Anıñ-içün Rasûlullah ğamġin oldu. Aña vahiy geldi ki bir sûre (13) ki anda harf-i fâ olmaya, ol sûre’i bir çanak içine şu koyup (14) kırk kerre okıya. Andan sonra ol şu-la ellerin ve ayakların ve yüzün (15) ve başın ve karnın ve zahrın yuya.

[8a] Ol marâzdan berî ola.”

Ba’zı ‘ulemâ didiler (1) ki, bir kimse sûre-i Fâtîha’i bir çanağa yazup şuy-ıla maḥıv itse, (2) anı hastaya içürse şifâ gele. Bir kimse unutsağı olsa, sırça kaba (3) sûre-i Fâtîha’i yazup gül şuyı birle ezüp içse sıhhat bula. (4) Her kim sûre-i Fâtîha’i çok okısa cemî‘-i ef’âlinde fetih müyesser (5) ola. Yürek oynamasına mübtelâ olan kişi dağı anı içse şifâ bula. (6) Bir kimse ki sûre-i Fâtîha’i bir pāk nesneye yazup belesân (7) yağı-la ezüp ol yağ üzerine yitmiş kerre Fâtîha sûresin okısa (8) şelden ve felcden ve laḳveden ve ‘ırḳu’n-nesâdan ve veca‘-i zahirden emîn (9) ola. Her kim sûre-i Fâtîha’i altun nesne üzerine cum‘a gün (10) sâ‘at-i zührede müşk-ile kâfûr-ıla yazup gül şuyı-la maḥıv idüp (11) bir şişeye koyup pâdişâh yanına vardıkâ yüzine ve alnına bir mıkḍâr (12) mesih eylese pâdişâh katında her ne murâdı hâşıl ola. Ğâyet maḥabbetlü (13) ola ve şerrinden korkduğı kimseye anuñ-ıla varsa şerrinden emîn ola.

(14) ‘Ulemâdan ba’zı eydür ki: “Bir zamānda hasta oldum. Tabîb bulamadum. Pes (15) mâ’-i Zemzem’den bir içüm şu alup niçe kerre sûre-i

[8b] Fâtîha üzerine (1) okıdum. Şifâ buldum. Andan sonra her ne derde mübtelâ oldumsa (2) anuñ-ıla dermân iderdüm.” Âşâr-ı şaḥîḥada vârid olmışdur (3) ki, bir kimsede za‘îf başaḥ olsa, yâ göz ağrısı olsa, (4) yeñi ay toġdıķda evvel gice ve ikinci gicede ve üçünci gicede (5) hilâle nazar eyleyüp sağ eli-y-le gözlerin mesih idüp on (6) kerre Fâtîhatü’l-kitâb’ı okıya Bismi’llahi ile, andan üç kerre Kûl huva’llah (7) aḥad okıya, andan “şifâ’un min külli dâ’in biraḥmetike yâ erḥame’r-râḥimîne” (8) diye, yidi kerre ve beş kerre yâ Rabbî

diye, başarı kavî ola. İbn-i (9) ‘Abbās hazretlerinden revâyetdür ki, Rasûlu'llah -şallâ'llahu ‘aleyhi ve sellem- (10) buyurur ki: “ Sûre-i Fâtiha’i baña taht-ı ‘Arş’da bir hazîneden virdiler.” (11) Übeyyü'bn-i Ka‘ ab eydür ki: “Fâtiha gibi sûre ne Tevrât ve ne İncil’de (12) gelmişdür.” Rasûlu'llah’dan rivâyetdür ki buyurur ki: “*El-Fâtihatü a‘zamu* (13) *sûretin fi'l-‘Kur‘âni hiye's-seb‘ul-meşânî ve'l-‘Kur‘âne'l-‘azîmi.*” Müslimetü'bn-i Kāsımî' (14) bn-i İbrâhîm eydür: “Ümmü'l-kitâb re’s-i ‘Kur‘ân’dur ve ‘imâd-ı ‘Kur‘an’dur ve ism-i (15) a‘zam andadur.” Anda beş isim vardur. ‘Ulemâ dirler ki, sûre-i

[9a] (1) Fâtiha Levh-i Maḥfûz’uñ evvelinde yazılmışdur ve surâdıkât-ı ‘Arş’da mektûbdur (2) ve ‘indehu ümmü'l-kitâbu, bu ma‘nâdur. Fâtiha anıñ-içün dirler ki ‘Kur‘ân anuñ-ıla (3) iftitâh olınmışdur. Muḥammed -‘aleyhi's-selâm- bu ḥamduñ mazḥarîdur. Niteki ḥamd-ıla (4) her nesne kâmil olur. Anıñ-içündür ki (5) sûre-i Fâtiha Rasûl’e maḥşûş oldu ve taht-ı ‘Arş’dan anuñ ismi-le (6) fetih oldu. Niteki sûre-i ḥamd Fâtiḥu'l-kitâb’dur. Muḥammed Aḥmed fâtiḥ-i kitâb-ı vucûd- (7) dur. Nitekim buyurur ki: “*Evvelü mâ ḥalaḫa'llahu nūrî.*” Rasûlu'llah -‘aleyhi's-selâm- (8) kelime-i ḥamddur. Hazret-i Ḥaḫ kitâb-ı vucûdı anuñ-ıla iftitâh itdi. Zîrâ ki (9) vucûd bir emr-i zî-bâldür. Eger ḥamd-ıla ibtidâ olınmasa ki ol Muḥammed’dür eczem (10) olurdu. Anıñ-içündür ki anı hem evvel hem âḫır eyledi. Anıñ-içün enbiyānuñ (11) âḫır da‘vâları elḥamdü'lillâhi oldu. Pes Muḥammed hem fâtiḥ ve ḥâtımdur. İcâd ü ibdâ‘ (12) anuñ-ıla olduğı gibi i‘âde daḫı anuñ-ıladur. Pes ḥamıd külliyyâ Allâh içündür. (13) Ḥaḫ anuñ mezhâhiridür ve ḥaḫkuñ etimme ve ecma‘ı Muḥammed’dür ki ol Fâtiha (14) kitâb-ı vucûddur.

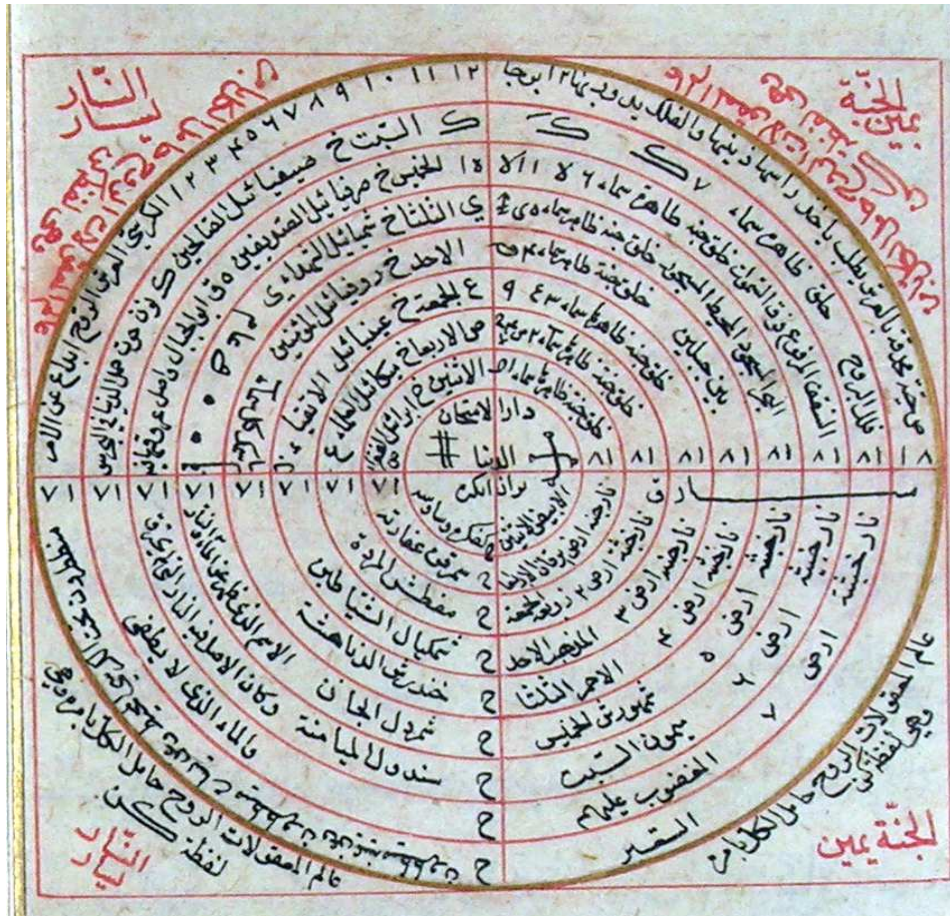
**Haze'l-bābu fî ma‘rifet-i bûd-i deveret-i'l-‘Arşı vemā fîhi mine (15)**

**'l-esrâri'l-câmi‘ ati ve'l-umûri'l-lâmi‘ ati**

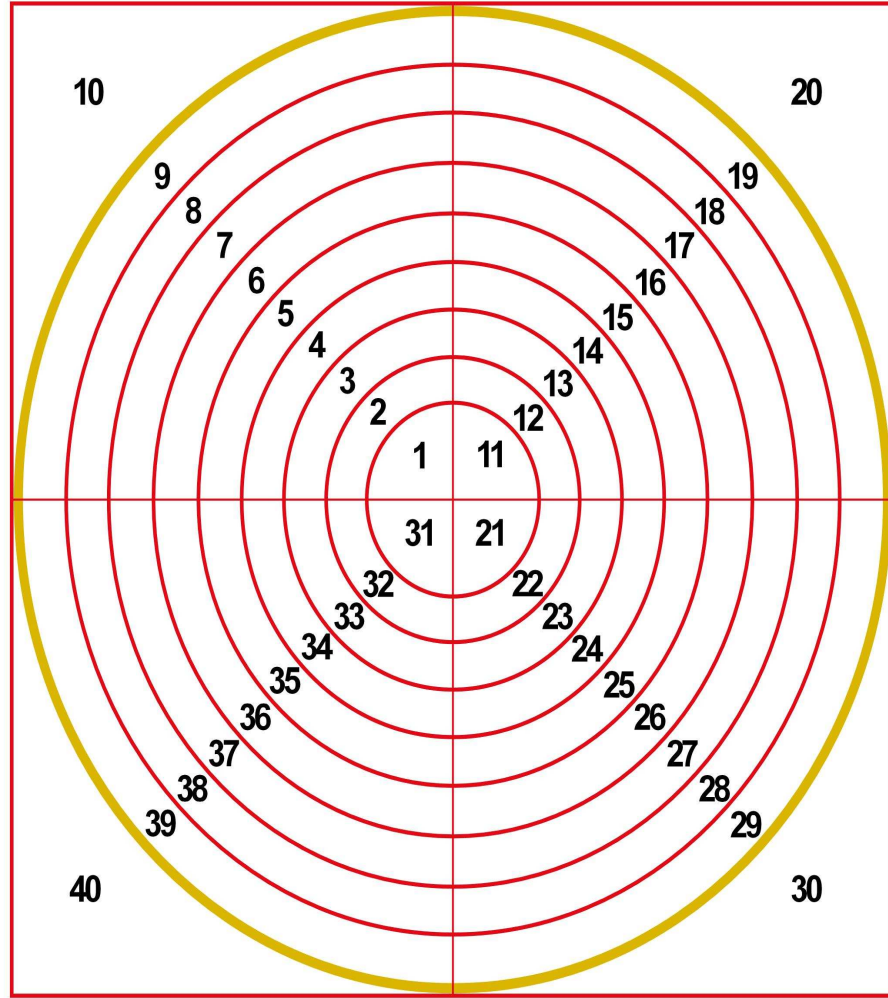
[9b] Bilgil ki ‘Arş’uñ ibtidâ devri burc-ı (1) mîzândan burc-ı ḥûta varıncadur. Hazret-i Ḥaḫ -subḥānehu ve te‘âlâ- (2) ervâḫ-ı semâviyye’i ve şuver-i aşlıyye-i külliye’i cevfi-ı ‘Arş’da ḥalîḫ itmişdür. ‘Arş’uñ (3) ayakları mâ‘-i câmid üzerindedür. Pes anıñ-içündür ki berd-i raḥmete nisbet (4)

olunur. Mā-i cāmidūn daḥı maḡarrı hevā-i bārid ki şuyı toñdırımuşdur. (5) Bu hevā nefis-i zulumātdur ki ol ḡayıbdur. Anı kimse bilmez. İllā Allāh (6) bilür ve Kürsī'i daḥı bu 'Arş'ın cevfinda ḡalk eyledi. Murabbā' uş-şekil, Kürsī'nün (7) cevfinda sāyir maḡlūḡatı ḡalıḡ itdi. Bu burclaruñ müddet-i ḡükmi yigirmi bir (8) biñ yıldur. Ammā burc-ı ḡamelden burc-ı sünbüleye varınca elli biñ yıldur. (9) Pes bir dāyire vaẓı' idelüm ki felek-i 'Arş zımnında olan meḡānī-i cismānī (10) ve me'ānī-i rūḡānī ma'lūm ola. Şüret budur:

[10a]







- 1,11,21,31: Dārü'l-imtiḥān, ed-dünyā, ....., el-ebyāz, el-işneyn,.....
- 2: El-işneyn ebrā'il'ül-fuḡarā'i.
- 3: El-erbi'a Mikā'il'ül-'ulemā'i.
- 4: El-cum'a 'Ayniyā'il'ül-etḡiyā'i.
- 5: El-aḡad Ra'ufiyā'il'ül-mü'minīn ..... küllü semā'.
- 6: Eş-şülesā simyā'ilü's-şühedā'i.
- 7: El-ḡamīs şarfiyā'il'ül- ..... ebü'l-cibālī ve aşlu 'urūḡihā  
fihim.
- 8: Es-sebtü ..... şayfiyā'ili's-şālihīn .....hüt ḡamele'd-dünyā fi'l-baḡri  
.....

- 9: 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12 El-Kürsiyyü El-‘Arşu Er-rühu ibdā’ in ‘ani’l-emri.
- 10: Yesārü’n-nār, ‘alemü’l-maḥlūkāti er-rühi ḥāmilü’l-küllü bi-emrihi ve hiye lafzatü kün.
- 12: Ḥalaḳa cenneten zāhirun semā’.
- 13: Ḥalaḳa cenneten zāhirun semā’.
- 14: Ḥalaḳa cenneten zāhirun semā’.
- 15: Beyne cebeleyni ḥalaḳa cenneten zāhirun semā’.
- 16: El-baḥru’l-mescüdü el-muḥīṭu’l-mescüdü ḥalaḳa cenneten zāhirun semā’.
- 17: ..... ‘l-merfū’u fevḳa’s-semāvāti ḥalaḳa cenneten zāhirun semā’.
- 18: Felekü’l-burūc ḥalḳın zāhiruhu semā’un.
- 19: ..... maḥaddaḳa bi’l-‘Arşı yetlubu ye’ḥuzu re’sehā ..... ve’l-felekü yedurru biḥā işnā ‘aşara burcen.
- 20: Yemīnü’l-cenne, ‘alemü’l-maḥlūkāti er-rühi ḥāmilü’l-küllü bi-emrihi ve hiye lafzatü kün.
- 22: Nārun ḥabīšetun arḍun burḳānu el-erba’a.
- 23: Nārun ḥabīšetun arḍun 2 ..... el-cum’a.
- 24: Nārun ḥabīšetun arḍun 3 el-mezhebu el-aḥad.
- 25: Nārun ḥabīšetun arḍun 4 el-aḥmeru eş-şüleṣā.
- 26: Nārun ḥabīšetun arḍun 5 ..... el-ḥamīs.
- 27: Nārun ḥabīšetun arḍun 6 ..... sebt.
- 28: Nārun ḥabīšetun arḍun 7 el-maḡdūbu ‘aleyhim.
- 29: Es-setīr?
- 30: Cennetü’l-yemīn, ‘alemü’l-maḥlūkāti er-rühi ḥāmilü’l-küllü bi-emrihi ve hiye lafzatü kün.
- 32: ..... ‘afārid.
- 33: Mufaṭṭaṣu’l-mereddeti.
- 34: Şemḳiyā’u’ş-şeyātīn.
- 35: ..... ..
- 36: Şemerdelü’l-cān, el-ismüllezī zahara ‘ani’l-mā’i ve’n-nār.
- 37: Senedvelü’l-meyāmineti ve kāne aṣlu fihi en’nārulleti lem yaḥriḳ.



38: Ve'l-mā'ullezî lā yetfā.

39: ..... taḥte'l-Kürsiyyi'l-muḥîti ve 'an yesār ..... ve 'an yemînihim.

40: Yesāru'n-nār, 'alemü'l-maḥlûkâti er-rûhi ḥâmilü'l-küllî bi-emrihi ve hiye lafzatü kün.

(1) Bilgil ki evvel cismi -ki Hudâ ḥalk itdi- ecsâm-ı ervâḥ-ı melekîyyedür. (2) 'Aql-ı evvel ve nefsi küle bundandır. Ecsâm-ı nûriyyenüñ intihâsı (3) buñadur ve bundan ğayrı her melek ki yaradıldı anuñ kendi eflâki (4) cinsindendir. Ṭabî'at-ı evvel felegi anlar 'imâret iderler. Melâ'ike-i 'anâşır (5) daḡı böyledür. Melâ'ikeden bir sınıf daḡı vardır ki a' māl u enfâs-ı [10b] (6) 'ibâddan maḥlûk olurlar. Pes bu ṭā'ife'yi sınıf sınıf beyân (1) idelüm:

Bilgil ki Ḥazret-i Ḥaḡ -celle ve 'alâ- 'âlemi ḡalıḡ itmedin 'amâda (2) idi. Ol 'ummānuñ altı ve üsti hevâdur. 'Amâ evvel maḡhar-ı İlâhîdür. (3) Sırr-ı Ḥaḡ nûr-ı Zât bunda zuḡur itdi. Pes çün 'amâ (4) zâḡir oldu, andan soñra melâ'ike-i müheymin zuḡur itdi. Bunlar ol melâ'ikedür (5) ki cemî'-i maḥlûkâtdan evveldür. 'Arş daḡı ğayrı her ne ise vaḡtâ kim (6) bunları icâd itdi, bunlara tecellî itdi. Ol tecellîden bunlara (7) ğayıb ḡaşıl oldu ki ğayıb anlara rûḡ oldu ve bu tecellî bunlara (8) ism-i cemîlde olmuştur. Bunlar Ḥaḡḡ'uñ cemâl ü celâlinde ḡayrân (9) ḡaldılar. Şöyle ki bir vecih üzre dâ'im ḡayrân olup kendilere (10) gelmezler. Pes çünki 'âlem-i tedvîn ü taştîri ḡalk itmek diledi, (11) bu melâ'ikeden birine -ki evvel-i maḥlûkdur- ta'yîn itdi. Ol mülke (12) 'aḡl u ḡalem dirler. Pes aña ta'lîm vehbîde tecellî itdi. Her ne ki (13) icâdına irâdeti müte'alliḡ oldu, ol mülk-i isti'dâd-ı zâtî (14) ḡasebi-le ḡabûl idüp her nesnenüñ 'ilm-i icmâlîsi anda şâbit (15) oldu. Andan bir [11a] mevcûd daḡı şudür itdi ki aña Leviḡ didiler. (1) Pes Ḳalem'e emir olındı ki ilâ yevmi'l-ḡıyâm olacaḡı Leviḡ üzerinde şebî eyleye. (2) Ḳalem'üñ üç yüz altmış dânesi vardır ḡalem olduḡı cihetden. (3) Ammâ 'aḡıl olması cihetinden üç yüz altmış tecellîsi vardır. Her bir (4) dendânedede ve her tecellîde bir sınıf-ı 'ilm vardır. 'İlm-i iclâlîden ki anı Levḡ- (5) de tafşîl eyler. Bu şol 'ilimdür ki ḡalem anı Leviḡ'de şebî itmiştür ki (6) ilâ yevmi'l-ḡıyâm her ne ki vâḡı' olur anda mufaşşaldur. Biri 'ilm-i (7) ṭabî'atdur ki Leviḡ'de

hâşıl olan ‘ulūmuñ evveli budur. Pes (8) ṭabī‘at nefsdan aşığa oldı. Ammā cümle ‘ālemi nūr-ı hālışda- (9) dur. Andan Hâk -celle ve ‘alā- zūlmet-i maḥza’ı halk itdi ki bu nūruñ (10) muḳābelesindedür, ‘adem-i muṭlaḳ menzilesine. Çünkü icād itdi, (11) aña ifāza-i nūr itdi ki ṭabī‘atı müsā‘ade itdigi kadar. Andan bir (12) cisim zuhūr itdi ki adına ‘Arş dirler. Pes evvel ‘Arş üzerine (13) ism-i zāhir ile müstevlī “*Er-raḥmānu ‘ale’l-‘arşı istevā*”<sup>4</sup> budur. Pes ‘ālem-i (14) halkda evvel zāhir olan budur. Andan evvel zūlmete ḳarışık bir nūrdan (15) ki meşelā seḫer vaktında olan rūšenā gibidür. Eṭrāf-ı

[11b] ‘Arş’da olan melā’ike’i (1) ḫalīḳ itdi. Ḳavluhu Te‘ālā: “*Ve tera’l-melā’ike ḫāffīne min ḫavli’l-‘arşı*”<sup>5</sup> (2) Bu melā’ikenüñ ḫālī, eṭrāf-ı ‘Arş’ı ṭavāf idüp tesbīḫ-i Ḥudā itmekdür. (3) Pes andan soñra bu ‘Arş’uñ cevfinde Kürsī ḫalīḳ itdi ve her felekde (4) ol felek ṭabī‘atı üzre melekler yaratdı ki anlar ‘ammār-ı eflākdur. (5) Bu tertīb üzre birbiri içinde toḳuz felek yaratdı. Andan dört (6) ‘unşur halk itdi. Cevf-i felekde felek-i dünyāya muttaşıl ‘unşur-ı nārı, anuñ (7) içinde ‘unşur-ı hevā’i, anuñ içinde ‘unşur-ı mā’i, anuñ içinde (8) ‘unşur-ı tūrābı halk itdi. Dört ‘unşuruñ imtizācından üç (9) veled zuhūr itdi: Ma‘den, ve nebāt ve ḫayvān ve her birinden envā‘-u (10) muḫtelife halk itdi. Ammā ‘Arş’da Hâk Te‘ālā melekler yaratdı. (11) Dört melek omuzlarında ‘Arş’ı götürürler: Biri ādem şüretinde, biri (12) esed şüretinde, biri nesir şüretinde, biri şevir şüretinde. Bu ol (13) melekdür ki Sāmīrī anı görüp zu‘m itdi ki ilāh-ı Mūsā budur. (14) Bu tezvīr-ile ḳavm-i Mūsā buzaḡu şüretine ‘ibādet itdirdüğine (15) bā‘iş budur dirler.

[12a] ‘Ulemā ihtilāf idüp dirler ki: “‘Arş nūrdan (1) bir serīrdür.” Ba‘zılar, yāḳūt-ı aḫmerdendür, dirler.

Bilgil ki ḫaṭṭ-ı (2) istivāda istidāre-i felek üç yüz altmış derecedür. Her derece yigirmi (3) beş fersaḡdur. Her fersaḡ üç mīldür. Her mīl biñ bāḡ, dört zirā‘dur. (4) Her zirā‘ yigirmi dört ıṣba‘dur. Her ıṣba‘ altı şa‘iradur ki her birinüñ (5) zāhrı āḫaruñ baṭnına gelür. Her şa‘ıra ḳatır kuyrığından altı kıldur.

<sup>4</sup> Taha 20/5.

<sup>5</sup> Zümer 39/75.

(6) Dirler, yirüñ altından ‘Arş’a varınca dünyā yılları-la biñ yıllık (7) yoldur. Va'llahu yekūlu'l-ḥaḳḳa ve hüve yehdi's-sebīl.

### **Hazel'-bābu fī me‘ ānī-i (8) rūḥāniyye ve mebānī-i cismāniyye**

Bilgil ki, vaḳtā kim Ḥazret-i Ḥaḳ (9) -celle ve ‘alā- Ḳalem’i yaratdı. Aña ‘aḳıl tesmiye itdi. Levḥ’i yaratdı. Aña (10) rūḥ didi. Pes Ḥaḳ Te‘ālā nefsdan ğayrı bir cevher yaratdı. Adını “hebā” (11) ḳodı. Bu hebā ‘ālemde evvel-i mevcūddur. ‘Aliyyi’bn-i Ebī Ṭālib eydür: “Andan Ḥaḳ (12) Te‘ālā bu hebāya nūrı birle tecelli itdi. Pes her şey’i ol nūrdan ḳābiliyyeti (13) mıḳdārı aḥız itdi. Ḥaḳīḳat Muḥammed’den -‘aleyhi’s-ṣalātü ve’s-selām- ziyāde (14) ol nūrı ḳabūl eyler nesne bulunmadı. Anıñ-içündür ki seyyid-i ‘ālem oldı (15) ve vucūdda evvel ol oldı.” Pes vucūd-ı Muḥammed -‘aleyhi’s-selām- bu nūrdan

[12b] (1) ve bu hebādan oldı ki ol hebāya, ḥaḳīḳat-i külliye dirler. Ḥükemā, (2) heyūlā-yı küll dir. Bu heyūlā bir nesnedür ki cemī‘-i ‘ālem anda bi’l-ḳuvve (3) mündericdür. Her şey İlāhiden isti‘dādı mıḳdārı ol heyūlā- (4) da aḥız idüp şüret-i ḥāşşasına müteşekkil olur. ‘Ayn-ı Muḥammed (5) didigimüz rūḥ-ı Muḥammed’dür ki daḥı tecellī Ḥudā’dan evvel hebāda vucūda (6) geldi ve ‘ayn-ı ‘ālem daḥı bu üslūb üzre vucūd bulmışdur. Evvel (7) Muḥammed -‘aleyhi’s-selām- aḳrab-ı nās ‘Aliyyi’bn-i Ebī Ṭālib’dür. Daḥı enbiyā vü (8) evliyādur ki anuñ-ıla münāsebeti vardır. Pes andan ḳünki (9) Ḥaḳ Te‘ālā müvellidātı ḥalḳ itdi. Cemādātdan ve nebātātdan ve ḥayvāndan (10) ve bunuñ üzerine yitmiş bir biñ yıl oldı. Ḥaḳ Te‘ālā bu (11) maḥlūḳātı tertīb itmekde insāndan ğayrıda ya‘nī zürriyāt-ı Ādem- (12) den ğayrıda ictimā‘ ṭarīḳ-ıla olmadan belki her birin emr-ile yaratdı. (13) Ya‘nī “kūn” dimeg-ile olur. Ḥazret-i Ādem’i yed-i ḳudret-ile yaratdı. (14) Rivāyetdür ki, Ḥazret-i Ḥaḳ -celle ve ‘alā- cennet-i ‘adnı kendi eli-le (15) yaratdı ve Tevrāt’ı kendi eli-le

[13a] yazdı ve şecer-i Ṭūbā’yı kendi (1) eli-le ğars itdi ve ebu'l-beşer ki Ādem ‘aleyhi’s-selāmdur anı (2) daḥı kendi eli-le ḥalḳ idüp İblīs’e didi ki: “Mā

*mena'ke* (3) *en tescüde limā ħalaqtu bi-yedeyye*<sup>6</sup>.” Dağı vaktā kim Hāzret-i Hāḡ -celle ve ‘alā- (4) felek-i evveli yaratdı. On iki kısma taḡsīm itdi ve her kısma “buruc” (5) diyü ad virdi. Niteki buyurur ki: “*Ve's-semā 'i zāti'l-burūci*<sup>7</sup>.” (6) Bu felekden yıldız yokdur. Aña “felek-i aḡlas” dirler. Vaktā kim bu felek (7) feleküñ ħareketinden elli dört biñ yıl geçdi, Hāḡ Te‘ālā (8) dār-ı dünyāyı ħalk itdi ve aña bir müddet ta‘yīn itdi ki aña (9) müntehī olur ve çünki felek-i aḡlas ħareketi altmış üç yıla (10) irişdi, Hāḡ Te‘ālā dār-ı āḡıratı yaratdı ki cennet ü nārdur. (11) Pes dünyā ħalk olındıktan şöña āḡırat toḡuz yıl şöña (12) ħalk olındı. Anıñ-içün āḡırat dirler, ħalk olınmaḡda mu‘aḡḡhardur. (13) Ammā āḡırata bir müddet ta‘yīn itmedi ki aña müntehī ola. Pes evvel bākī (14) ve dāyım oldı. Cennetin saḡfın ‘Arş eyledi ve çün bu felekleri ve (15) yirleri yaratdı ve her felekde emr u nehy idüp ħükmin icrā

[13b] itdi (1) ve yiri yaradup andan sākin olanlarıñ rızḡın taḡdīr itdi. Anıñ-içündür (2) ki mā'i ve hevā'i ve nārı ħalk itdi ve cān ḡāvmin nārdan (3) yaratdı. Ḳuşları ve sā'ir ḡaḡarātı ya'nī ve devābb-ı baḡrı ‘ufūnāt-ı (4) arzdan yaratdı. Çünki bu tertībāt bu maḡlūḡātadan rāst u müteheyyi' (5) oldı. Bu maḡlūḡātadan bir kimseden bilmedi ki bu mülke ḡalīfe kim (6) olacaḡdur. Şol zamān geldi ki ol ḡalīfe ta‘yīn olına. Şol (7) zamān idi ki dünyānuñ ‘ömrinden on yidi biñ yıl ve āḡıratuñ ‘ömrinden (8) sekiz biñ yıl geçmişdür. Hāḡ Te‘ālā emir itdi, yirüñ topraḡınuñ (9) her cinsinden getürdiler. Pes Hāḡ -subḡāne ve te‘ālā- anı alup taḡmīr (10) itdi. Ḥattā rīḡ müteḡayyir oldı. Mesnūn didiḡi oldur ki pes anı (11) ħareket-i müstaḡīme üzre ħalk itdi. Pes bu ħalk devlet-i sūnbüle evvelinde (12) oldı. Pes andan tamām şüret-i ḡasene üzre taḡvīr idüp (13) aña nefḡ-i rūḡ itdi. *Fetebāreke'allāhu aḡsenü'l-ḡālīḡīn*<sup>8</sup>.

**Hāze'l-bābu fī (14) ma'rifeti ābā'ine'l-'ulviyāti vü ümmehātine's-sūfliyāti**

<sup>6</sup> Sad 38/75.

<sup>7</sup> Buruc 85/1.

<sup>8</sup> Mü'minun 23/14.

- Vaqtā kim Hāḡ Te‘ālā (15) eflākı dönderdi. Felek-i evvel ile eyyāmı icād itdi. [14a] Felek-i şānī ile -ki (1) felek-i şevābittür, yıldızlar andadur- ta‘yīn itdi. Andan erkān-ı ‘anāşır (2) -ki türāb u hevā vü mā’ vü nārdur- icād itdi. Andan yidi gögi birbiri (3) üzre yaratdı idi. Ol bir yire bitişik idi. Āhır birbirinden ayırdı. (4) Zirā ki evvel duḡān idi. Andan biri yiri birbirinden ayırdı. (5) Qara bir yir, boz bir yir, daḡı kırmızı, aq bir yir, daḡı gök bir yir, daḡı yeşil. (6) Pes andan yidi yıldız ki biri şemis, biri kamer, biri zühre, biri (7) ‘uṡārid, biri zuḡal, biri merriḡ, biri müşteridür, anları yaratdı. (8) Pes gice vü gündüz şemisden ḡaşıl oldu. Qaçan ki felek-i atlas (9) bir kerre devir eyleye, ol devir yevm-i vāḡiddür ki ol yevm-ile (10) Ḥudā-yı Te‘ālā semāvāt u arāzini altı günde yaratdı. Pes çün (11) diledi ki ‘ālem-i ṡabī‘atı yarada. Anuñ yirin semā’-i dünyānuñ içinde (12) arzuñ ortasına dek ‘ālem-i istiḡālātı ḡalq itdi. Anı ata yirine (13) qodı ve felek-i dünyādan tā āḡır-ı eflāke varınca ata menzilesine oldu. (14) Pes ol eflākde menāzil taḡdīr idüp anı envār-ı şābite ve sāyiḡa (15) ile tezyīn itdi. Sābiḡa, şābite arasında gezer. Şābite-le sābiḡa [14b] (1) felek-i atlasda qat‘-ı menāzil eyler. Taḡdīr-i ‘azīz-i ‘alīm ile şābite qat‘-ı menāzil (2) itdigine delīl budur ki, diyār-ı Mışır’da ba‘zı ihrām tārīḡinde dinilmiş- (3) dūr. Bu yapıldıḡda nesr esed burcında idi. Şek yoḡdur ki elān cedīde- (4) dūr. Pes ma‘lūm oldu, kevākib-şābite daḡı felek-i atlasda (5) qatı‘ ider imiş. Daḡı Ḥazret-i Hāḡ buyurur ki: “*Ve'l-qamera kaddernāhu menāzile<sup>9</sup>*.” (6) daḡı buyurur ki: “*Küllün fī felekin yesbaḡūn<sup>10</sup>*.” Pes çün eşi‘a-i nūriyye (7) erkān-ı erba‘aya muttaşıl olsa andan müvellidāt zāḡir olur. (8) Pes ata ki eflāk u envār-ı ‘ulviyyedür vü ümmehāt ki erkān-ı süfliyye-i ṡabī‘iyye- (9) dūr. İkininüñ mābeyninde müvellidāt zuhūr itdi. Eşi‘a-i ‘ulviyyenüñ (10) erkāna ittişāli niḡāḡ menzilesinedür ve ḡarekāt-ı eflāk u siyāḡāt, (11) envār-ı ‘ulviyye ḡarekāt-ı mecāmi‘ menzilesinedür.

Bilgil ki ḡarāret ve burūdet (12) fā‘illerdür. Ruṡūbet ü yubūset münfa‘illerdür. Ḥarāret ü yubūset-ile cemi‘ oldu, (13) rukun-ı nār ḡaşıl oldu

<sup>9</sup> Yasin 36/39.

<sup>10</sup> Yasin 36/40.

ve çün harâret ü rutûbet-ile cemi' oldu, (14) rukun-ı hevâ hâşıl oldu ve çün burûdet ruṭûbet-ile cemi' oldu, rukun-ı mâ (15) hâşıl oldu ve çün burûdeti

[15a] yubûset-ile cemi' oldu, rukun-ı türâb hâşıl (1) oldu. Pes ebnâda ümmehât vü âbâ ḥaḳâyıḳı zuhûr itdi. Pes nâr-ı ḥârı vü (2) yâbis oldu. Ḥarâreti âb cihetinden, yubûseti ümmi cihetindendir. Hevâ raṭb (3) u ḥâr oldu. Ḥarâreti âb cihetinden, ruṭûbeti ümmi cihetinden oldu. Mâ bârid- (4) raṭıb oldu. Burûdeti âb cihetinden ve ruṭûbeti ümmi cihetindendir. Arız (5) bârid ü yâbis oldu. Burûdeti, cihet-i âbdan; yubûseti, cihet-i ümden oldu. (6) Pes harâret ü burûdet 'ilimdendir. Ruṭûbet ü yubûset irâdetdendir. Fesubḥâne (7) 'l-kâdirü 'alâ mâ yeşâ' lâ ilâhe illâ hüve Rabbe küllü şey'in ve melâ'ike.

### Haze'l-bâbu fî beyân-ı (8) arzı'l-ḥaḳîḳati

Vaḳtâ kim Ḥaḳ Te'âlâ Âdem'i ḥaḳ itdi. Ḥamîrasından (9) bir pâre arttı. Andan naḥle'i yarattı. Pes naḥle Âdem'ün uḫtı olur (10) ve bizüm 'ammemüz olur. Naḥlenün ḥaḳından sonra semseme mıḳdârı (11) bir pâre daḫı arttı. Pes Ḥaḳ Te'âlâ ol pâre bir arz-ı vâsi'atü'l-fezâ (12) yarattı ki 'Arş'ı vü Kürsî ve cemî'-i maḥlûḳât anuñ yanında bir şahrâya düşmiş (13) ḥaḳa mişâlinedür ve bu arzda ol ḳadar 'acâyib ḥaḳ itdi. 'Uḳûl (14) idrâkinden 'âcizdür. Ḥudâ-yı Te'âlâ andan 'âlemleri yarattı ki gice (15) ve gündüz tesbîḥ iderler. Aşlâ kelâl gelmez. Ḥudâ'nuñ 'âzâmeti bu arzda ḡâyet

[15b] (1) zuhûr itmışdür. Cümle 'âlemden Ḥaḳ Te'âlâ anda bir 'âlem yarattı ki bizüm şüretimüzde- (2) dür. Ḳaçan 'ârif anı görse nefsinı müşâhede eyler. İbn-i 'Abbâs ḥâzretleri (3) bu ma'nâya işâret idüp buyrur ki: "Her arzda bizüm gibi bir (4) ḥaḳ vardır. Ḥattâ her birinde İbn-i 'Abbâs vardır. Bu arzda olan 'avâlimden (5) her birinde bostânlar ve bâḡlar ve ḥayvân u me'âdın vardır ve her nesne ki (6) bundan vardır ḥayy u nâṭıḳdur. Anuñ 'âlemi fevt olmaz. Ḳaçan 'ârifler (7) ol arza dâḫıl olsa, rûḫları ile dâḫıl olurlar. İḫsânları (8) ile olmazlar. Heykellerin bu 'âlemde ḳorlar. Mücerred olup ol 'âleme (9) dâḫıl olur ve ol 'âlemde ol duḫûlde şüretler alurlar daḫı (10) ol şüret-ile gezerler." Ba'zı 'ârifler dirler ki: "Vaḳtâ kim arz-ı (11)

ḥaḳīḳate dāḥıl oldum, bir yir gördüm miskden ve bir yir daḥı (12) gördüm kızıl altundan. Ammā yumuşaḳdur ve andan ağaḫlar gördüm şāfi (13) altundan yimiş. Altundan mīvalarında ol ḫadar lezzet ü lūṭuf rāyıḫa (14) vardur ki vaşfa ḫābil degildür. Yimişinüñ büyükligi bir mertebedür ki (15)

[16a] yir-ile gök arasında toptolu olur. Ḳaḫan bir kimse bu yimişleri eline (1) alsa ne yimiş küçük olur ve ne el büyür. Yine el anı iḫāṭa eyler ve biz bir (2) gün didigimüz zamāna anlar niḫe yıl dirler. Her bir yirüñ zamānı birbirne muḫtelif- (3) dūr.” Eydür ki: “Bir gümüşden vardum; cümle ḫalkı gümüşden idi. Bir yire (4) daḥı vardum; aḳ kāfurdan idi. Bu yirlerden her birine göre (5) bu semā şaḫrāya düşmiş bir ḫalka mişālinde olur. Ḫalkı bir vech üzre (6) lūṭf u beşāšet vü iḫsān u mekremet iderler ki vaşıf olunmaz. (7) Yimişlerin ağaḫdan ḫopardıḳda hemān birine biri daḥı biter. Şuları (8) hevādan laṭif-terdür. Şöyle şāfidür ki aḳduḡı yirde içinde olan (9) ḫayvānāt cemī’an görünür. Ḫattā üzerinde aḳduḡı yir bile görünür. Anda (10) olan lezzet ḫic bir şuda olmaz. ‘Avratları bir mertebe güzeldür ki cennet (11) ḫūrileri anuñ yanında cennet ḫūrīsi yanında dünyā ‘avratları gibidür. (12) Ammā mücāma‘atları ḫic bir lezzete beñzemezdir. Ḫalkı yirden ot gibi biter. (13) ‘Avratlarından oḡlan toḡmaz. ‘Avrat maḫzā şehvet ü lezzet içündür. Merkebleri (14) rākīb istedüğine göre kāḫ büyük kāḫ küçük olur. Anlar daḥı (15) bizüm gibidür. Berre vü baḫre sefer iderler. Eyle serī‘ giderler ki göz

[16b] görmege (1) ḳādir olmaz. Ḫalk mütefāvit; ba‘zına şehevāt ḡālibdür, ba‘zına ta‘zīm-i Cenab-ı (2) Ḫaḳ ḡālibdür. Binālarından ba‘zı himmetler-ile olur ve ba‘zın daḥı alāt (3) u esbāb-ıla olur, daḥı anda ba‘zı enük gördüm ki dünyāda anı ḫic (4) görmiş degil-idüm ve daḥı ba‘zı me‘ādın var ki altuna beñzer, (5) fe’emmā altun degildür. Taşları incü mişālinde yāḳūt-ı aḫmer mişālinde- (6) dūr. Şehirlerinüñ ḫapuları üzerinde yāḳūtdan kilidleri vardur ki (7) her biri beş yüz zirā‘dan artıḳdur. Ḳapularınun yüksekligi ol ḫadar- (8) dur ki ḫisāb ve ḫapusu üstinde ol ḫadar silāḫ vardur ki (9) yir ü gök ḫalkı anuñ ḫisābına mālīk olmaya. Anda daḥı ḫarañlık (10) aydınlık olur. Ammā şemişden degildür. Ammā zūlmet yine görmege (11) māni‘ degildür. Ḳaḫan deryāda sefer idüp ḡarḳ olsa, şuya batmazlar. (12) Yine sāḫile varırlar. Ol yirde şöylece zelzele olur. Eger bizüm (13) diyārda olsa-y-dı yir yıkılıp ‘ālem

ḥarāb olurdu ve anda (14) bir Ka‘be vardır ki anı tavāf iderler. Fe‘emmā ortası yokdur. (15) Tavāf itdikde anlaruñ-la muḳāvele eyler ve anlara şol

- [17a] ‘ilmi ta‘līm (1) eyler ki bilmezlerdi ve ol yirde bir ābdan bir deryā vardır şu gibi (2) ve bir taş vardır ki birbirine temir mıḳnāṭısa ulaşduğı (3) gibi ulaşır. Andan birbirinden ayrılmaz, meger ayıralar. Pes ol (4) taşları birbirine zamm idüp bir gemi peydā iderler, dağı ol gemi-le (5) toprak deñizin giçerler ve istedikleri vilāyete giderler. Bu geminüñ (6) ol türāb-ı baḥirde cereyānından aḡrab nesne müşāhede olunmaz ve dağı (7) bu yirde şehirler vardır ki adına “Medā’inu'n-nūr” dirler. Aña girmez; (8) illā ‘āriflerden eyüler, şāfiler girer. Bu dağı cümle on üç (9) şehirdür. Bu şehirler saṭḥ-ı vāḥid üzredür. Bināsı bu tertib üzre- (10) dūr ki bir yirde bir şehir binā iderler. Anuñ ‘aẓīm ḥiṣārı (11) vardır. Atlu kişi anı ancak üç yılda gezer ve anı ḥazīre? idüp (12) ol ḥiṣārdan uzak burclar ider. Şehir burclarından yüce olur. (13) Pes ol burclar üzerinde taşlar-ıla şehir üzerine bir saḳıf binā iderler (14) ki gūyā şehir üsti örtülü bir ev olur. Pes ol saḳıf üzerine (15) ol binā itdiklerinden büyük bir şehir dağı
- [17b] binā iderler. Anı mesken idinirler. (1) Pes az zamān içinde ol şehir anlara tar gelüp üzerine (2) bir ṭabaḳa bir şehir dağı binā iderler. Halk keşir oldukça ṭabaḳāt- (3) şehir dağı keşir olup on üç ṭabaḳa olur.”

Rāvī (4) eydür: “Andan sonra ben anlardan ḡaybet idüp yine niçe müddetden (5) sonra vardum. İki şehir dağı birbirinüñ üzerinde binā itmişler. (6) Gördüm, ol vilāyetüñ ‘acāyibinden biri oldur ki şehirleri (7) köylerinden çok olur. Cümle ol yirde on sekiz sultānı (8) vardır. Her bir pādişāhuñ bir sīreti ve bir güne ḥükmi vardır (9) ki ol birine muḥālifdür. Pādişāhları ra‘iyyetüñ rızqın (10) tedārük idüp ta‘ām zamānında her tā’ifenüñ bir kimsesi gelüp (11) ta‘āmı alup gider. Ta‘āmı kısmet iden bir şahısdur ki ne kadar (12) ādem gelürse ol kadar eli vardır. Def‘a vāḥideten gelenlere (13) ta‘āmı virüp gider. Bākī ne ḳalursa anı fuḳarāya taḳsīm iderler. (14) Pādişāhlaruñ bir ḥazīnedārı vardır ki cemī‘-i memālik anuñ elinde- (15) dūr ve bi'l-cümle

- [18a] esvāḳında ve ‘ayrda her ‘amele bir şahış ḳāyimdür. Bir kimse (1) bir ‘amele naşib itdikden sonra ḡazl itmezler. Şer‘lerine muḥālifdür. (2) Her nesne ki biz anı ‘aḳl-ıla muḥal ‘add iderüz, ol yirde mümkindür.”



(3) Pes ma‘lûm oldu ki Hâzret-i Hâk -celle ve ‘alâ- ictimâ‘-ı zıddeyn ve cism-i (4) vâhid mekâneinde kâ‘im olmak ve kıyâm-ı ‘arâz bi’l-‘arâz ve intikâl-i ‘arâz kudret-i (5) Hudâ’ya nisbet mümkün. Bu arza Zü'n-nün-ı Mısri ve gayrı ‘âriflerden (6) çok kimse dâhıl olmuşlardır.

### Haze'l-bābu fi'l-ervāhi (7) 'l-māriciyyeti'n-nāriyeti

Bilgil ki Hâk Te‘ālā melā‘ike’i nûrdan (8) ve kavm-i cānı nârdan yarattı. İnsanı türâbdan halk itdi. (9) Vaktā kim Hâk Te‘ālā erkân-ı erba‘a’i inşā itdi, bir duhān kalkdı. (10) Tā felek-i şevābite varınca toptolu oldu. Andan bu duhān içinde (11) yidi gögi halk idüp birbirinden ayırdı. Andan yire ve göge (12) emir itdi ki her ne buyurursa itā‘at ideler. Pes gökler zevce (13) meşābesinde olup yirler zevce meşābesinde oldu. Beyne's-semā’i (14) ve'l-arz iltihām ma‘nevī hāşıl olup felek cānib-i ‘arza teveccüh (15) idüp emr-i İlāhī

[18b] ilkā idüp ve bir dağı kendide gizli olan tekvināt- (1) dan hikmet-i İlāhiyye ibrāz itdikde bu hareketden “hū akrab” müstaķill (2) oldu. Nār iştiğālī gibi bir leheb hāşıl oldu. Ol lehebe (3) māric dirler. Ya‘ni muhteliṭ dimekdür. Anıñ- için hevāya muhteliṭ nârdur. (4) Pes cān iki ‘unşurdan oldu: Biri hevā, biri nār. Nitekim (5) şu-y-ıla toprağdan olırdı, aña ṭin dirler. Pes Hâk -subhāne (6) ve te‘ālā- ol māricden şüret-i cānı fetih itdi. Pes hevā muktezāsınca (7) istediği şürete müteşekkil olur. Nār muktezāsınca saḥāfet gelüp (8) kahr u istikbār u ‘izzet galebe itdi. Andan şoñra bilgil ki nite- (9) kim beşerde ilkā-i mā-ile tenāsül tevālüd olurdu. Kavm-i cānda hevā (10) ilkāsı-la olur. Evvel hulk-ı cān kavisde idi. Bu kavs-i nāridür. (11) Pes cānuñ halkı-la Ādem’ün halkı arasında altmış biñ yıl giçmiş (12) -dür.

Şeyh Muḥammedi'bni'l-‘Arabī eydür: “Ba‘zı nās zu‘m itdügi üzre dört (13) biñ yıldan şoñra tevālüd-i cān ve yidi biñ yıldan şoñra tevālüd-i (14) ins münkaẓī olmak gerek idi, olmadı.” Pes emir irādet-i Hâkḥ’a rāci‘dür. (15) Pes melā‘ike envāra nefih olunmuş ervāhdur. Cān, rıyāḥa nefih olunmuş

[19a] (1) ervāḥdur ve beşer, eşbāḥ-ı türābiyyeye nefiḥ olunmuş ervāḥdur. Ba‘zı (2) ‘ulemā eydürler ki: “Ḥaḫ Te‘ālā cāndan evvel maḥlūḫuñ kendinde feric (3) ḥalk itdi. Andan zeker ü ünsā ḥāşıl olup ba‘zın ba‘zına nikāḥ (4) itdiler. Tevālūd ve tenāsül oldu.” Ḥazret-i Şeyḫ eydür: “Ba‘zı mükāşifler (5) baña ḥabar virdiler ki ṭā‘ife-i cinni gördüm. Kemiklere gelüp (6) қоқарлар. Rızqların ve ğidāların ol rāyıḥadan alurlar.” Fesubḥāne'l-laṭifü'l-ḥayr. (7) Ammā ba‘zı ba‘zına ictimā‘ itseler, meşelā furūndan çıkar tütün (8) gibi çıkar, ba‘zı ba‘zına dāḥıl olur. Bu tedāḥulden her biri iltizāz (9) iderler. Bunlar niçe ḳabiledür? Ba‘zıları eydür ki: “On iki ḳabiledür. (10) Aşıl soñra andan müteferri‘ oldılar.” Ṭā‘ife-i cinden evvel şeyṭān ismi-le (11) müsem mā olan Ḥāriş’dür. Sā‘ir şeyāṭın andan müteferri‘dür. Bunlardan (12) imāna gelenleri Hāme‘bn-i İlḥāmi‘bn-i Lāḳasi‘bn-i İblis gibi cāna mülḥaḳ (13) olmuşdur. Küfri üzerine bāḳi ḳalan şeyṭān oldu. Bu mes‘ele ‘ulemā‘-i şeri‘at (14) yanında iḥtilāfdur. Va’llahu yehdī men yeşā’u ilā sebīli’s-şevābi.

### Haze'l-bābu (15) fi beyāni't-tevārīḥ

[19b] Şol tāriḥler ki ‘ulemā taḥḳīḳ itdiler, dördür: evvel (1) tāriḥ, İskender’dür ki anuñ-ıla tūfān arasında iki biñ yidi yüz (2) toḳsan iki yıl ve yüz toḳsan üç gün vardur ki ikinci (3) tāriḥ Zeḳlaṭıyunus’dur ki Mısr mülūki Ḳıbtī’nüñ āḫırıdur, anuñ-ıla (4) tūfān arasında üç biñ üç yüz seksen yidi yıl ve üç yüz (5) toḳuz gün; üçünçi tāriḥ hicret-i Nebi ‘aleyhi’s-selāmdur ki anuñ-ıla (6) tūfān arasında üç biñ yidi yüz yigirmi beş yıl daḫı kırk gün (7) vardur; dördünci tāriḥ Yezd-i Gird ki ol āḫır mülūk Faras’dur, (8) anuñ-ıla tūfān arasında üç biñ yidi yüz otuz üç yıl (9) ve üç yüz yigirmi üç gün vardur. Pes bizüm zamānımızda isti‘ māl (10) olınan tāriḥ budur. Ammā tāriḥ-i ‘İbrānī ki Yehūd ṭā‘ifesi isti‘ māl (11) iderler. Zu‘umları budur ki nüzül-i Ādem-ile tāriḥ-i hicret arasında altı (12) biñ yüz yigirmi üç yıl var. ‘İbrī seneleri ile ki sene-şemsiyye (13) ḳarībdür.

- Bilgil ki Ādem hubūt-ıla tūfān-ı Nūḥ arasında iki biñ (14) iki yüz kırk iki yıl vardır. Tūfāndan mevlid-i İbrāhīm'e varınca (15) biñ seksen bir yıl
- [20a] vardır. Mevlid-i İbrāhīm ile vefāt-ı Mūsā arasında (1) beş yüz kırk beş yıl vardır. Yūnān luğatına tercüme olunan Tevrāt'da (2) manşūşdur, daḥı bilgil ki vefāt-ı Mūsā'dan Buḥte'n-Naşr'ıñ (3) ibtidā'-ı mülki toḡuz yüz yitmiş sekiz yıl daḥı iki yüz kırk sekiz (4) gün olmuştur. Buḥte'n-Naşr'ıñ ibtidā'-ı mülkünden hicreti beyninde (5) biñ üç yüz altmış toḡuz yıl ve yüz on yidi gün olmuştur. Pes (6) Ādem ile hicret beyninde altı biñ iki yüz on altı yıl olur. Ammā (7) Daḡlaṭıyānūs-ıla hicret arasında üç yüz altmış toḡuz yıl olmuş. Ebū Şālih (8) İbn-i 'Abbās'dan rivāyet ider ki: "Ādem'den Nūḥ'a varınca iki biñ iki yüz (9) yıldır. Nūḥ'dan İbrāhīm'e varınca biñ yüz kırk üç yıl, İbrāhīm'den (10) Mūsā'ya varınca beş yüz yitmiş beş yıl olur. Mūsā'dan Dāvud'a (11) varınca beş yüz altmış beş yıl olur. Dāvud'dan 'İsā'ya varınca (12) biñ elli üç yıl olur. 'İsā'dan Muḥammed'e varınca altı biñ yıl olur. (13) -şalavātu'llahi 'aleyhim ve selāmuḥu-" İbn-i 'Abbās'dan rivayetdür, eydür: "Rasūlu'llah (14) -şallā'llahu 'aleyhi ve sellem- Medīne'ye geldikde Yehūd dirlerdi ki: 'Ömr-i dünyā (15) yidi biñ yıldır." İbn-i Ebī Ḥayseme Zehrūm'den rivāyet
- [20b] eyler ki: "Vaḡtā kim Ādem (1) cennetden çıkdı ve evlādı çoḡaldı, oḡulları tārīḡ (2) tūtdılar. Hubūt-ı Ādem'den andan ol tārīḡi isti'māl itdiler. Tā (3) Nūḥ peygāmbere oldı. Andan meb'aş-ı Nūḥ'dan tārīḡ tūtdılar. Tā (4) tūfān olunca andan tārīḡ-i tūfāndan nār-ı İbrāhīm'e varınca (5) isti'māl itdiler. Pes evlād-ı İsmā'il mütekeşşir olıcak müteferriḡ (6) olup evlād-ı İşḡāḡ nār-ı İbrāhīm'den meb'aş-ı Yūsuf'a varınca (7) tārīḡ tūtdılar. Meb'aş-ı Yūsuf'dan meb'aş-ı Mūsā'ya varınca, (8) meb'aş-ı Mūsā'dan melik-i Süleymān'a varınca, melik-i Süleymān'dan meb'aş-ı (9) 'İsā'ya, meb'aş-ı 'İsā'dan Rasūlu'llah meb'ūş olunca, Nebī İsmā'il (10) nār-ı İbrāhīm'den Ka'be bināsına varınca, binā-i Ka'be'den Ka'bi'bn-i Lūy (11) mevtına varınca, Ka'bi'bn-i Lūy mevtından vāḡı'a-ı Fil'e varınca (12) andan Ḥazret-i 'Ömer -radıya'llahu 'anhu- hicret-i Rasūlu'llah'dan tārīḡi (13) ḡodı." Nevāvī eydür: "İslāmda ibtidā'-ı tārīḡ Rasūlu'llah -şallā'llahu (14) 'aleyhi- Mekke'den Medīne'ye hicret itdigidendür. Hicretten (15) on beş yıl ḡıçdikden şoñra

[21a] Һазрет-i hicretten tārīḥ ta'yīn (1) itdi ve hem hicret rebī' u'l-evvelde olmış muḥarremden ta'yīn itdi.” (2) Şa'bī eydür: “Ebū Mūsā-yı Eş'arī Һазret-i 'Ömere mektüb gönderdi (3) ki senden bize mektüblar gelür tārīḥ yokdur, zamān şudūra ma'lūm (4) olmaz.” Pes Һазret-i 'Ömer ittifāk-ı şaḥābe birle hicretten tārīḥ qodılar. (5) Sa'īdi'bnī'l-Müseyyeb eydür: “‘Aliyyi'bn-i Ebī Tālib müşāvereti-le tārīḥi (6) muḥarremden ta'yīn itdiler.”

Tārīḥ-i 'Arabī evvel ḥıṣāb-ıla yevm-i ḥamīsen (7) hicret-Nebī -'aleyhi's-selām- yılında vāqı' oldı. Sene-i 'Arabiyyenüñ (8) cem'ā eyyāmı üç yüz elli dördür ve südüs ve ḥumus yevmdür. Şuhūr (9) kameriyyeden on iki aydur ki biri otuz ve biri yigirmi (10) toḳuz gündür. Ammā tārīḥ-i Fārsī evveli yevm-i şelāşedendür. Evvel-i (11) tārīḥ Yezd-i Gird'dür. Yılınuñ günleri 'adedi üç yüz altmış beşdür. (12) Yevm-i şemiş ile bilā-kesir velā kebīs bu müddet içinde şemis dāire-i feleki (13) қағ eyler şuhūr-i 'Arabiyye ve şuhūr-i şemsiyye beyninde tefāvüt her yüz yılda (14) otuz yıldur. Ammā tārīḥ-i Rūmī yevm-i işneydendür ki ol tārīḥ-i İskender (15) 'aded-eyyām-ı

[21b] sene üç yüz altmış beş gündür daḥı rubu' yevmdür. Kebīse (1) āḥır şubāṭdadur. Her dört yılda bir gündür. Ammā tārīḥ-i Qıbtī evveli (2) yevm-i cum'adandur ki ol tārīḥ-i Daḳlaṭıyānūs'dur. Sene daḥı (3) şemşiyyedür. Rūmī senesi gibi her ay otuz gündür ve āḥırında (4) eyyām-ı nısbī vardur. Beş gün kebīs daḥı Rūmī gibidür.

Bilgil (5) ki şehir-i hilāleyn beyninde olan zamāndan 'ibāretdür. Pes (6) şuhūr-i 'Arabiyye deverān-ı kamer ile ma'lūm olur. Ammā şuhūr-i Qıbtīyye (7) ve Rūmiyye ve Fārsiyye deverān-ı şems-ile ma'lūm olur. Bir cedvel (8) vażı' idelūm ki andan şuhūr-i 'Arabiyyenüñ ve Rūmiyye ve Qıbtīyye- (9) nüñ ve 'Arabiyyenüñ isimleri ve ḥisābları ma'lūm ola.

(10) El-şuhūr-i 'Arabiyye : Muḥarrem {30}, Şafer {59}, Rebī' u'l-evvel {89}, Rebī' u'l-āḥır {118}, Cemāziye'l-evvel {148}, Cemāziye'l-āḥır {177}, Receb {207}, Şa'bān {236}, Ramazān {266}, Şevvāl {295}, Zī'l-қа' de {325}, Zī'l-ḥicce {354}.

(11) El-şuhûr-i Rûmiyye : Teşrîn-i evvel {31}, Teşrîn-i şânî {61}, Kânûn-ı evvel {92}, Kanûn-ı şânî {123}, Şubât {151}, Âzâr {182}, Nisân {212}, Ayâr {243}, Hâzîrân {273}, Temmûz {304}, Âb {335}, Eylûl {364}.

(12) El-şuhûr-i Kıbtîyye : Tût {30}, Bâbe {60}, Hetûr {90}, Keyhek {120}, Tûba {150}, Emşîr {180}, Bermehât {210}, Bermûde {240}, Beşinş {270}, Bu'ne {300}, Ebîb {330}, Müşterî {360}.

(13) El-şuhûr-i ğarbiyye : Eşteber, Oktôber, Yovenyer, Decenber, Yeneyer, Febûyer, Mârs, Abûbil, Mâye, Bunis, Yunlis, Ağşîş.

[22a] (14) Bilgil ki sünbüle tût içün bu tût şuhûr-i Kıbtîñ evvelidür (1) ve mîzân, bâbenekdür; ‘akrab, hetûrekdür; kıavs keyhekekdür; cedi, (2) tûbanekdür; dülû, emşîrekdür; hût, bermehâtekdür; hamel, (3) bermûdenekdür; şevr, beşinşekdür; cevzâ bu’nenekdür; sereţân, (4) ebîbekdür; esed, müşterînekdür. Andan şoñra bilgil ki (5) eylülün evveli tûtek dördünci günü, teşrîn-i evvelün evvel günü (6) bâbenek dördünci günidür, teşrîn-i şânîñ evvel günü (7) hetûrek beşinci günü, bu güz faşlıdır ve kânûn-ı evvelün evveli (8) keyhekek beşinci günidür, kânûn-ı şânîñ evveli tûbanek (9) altıncı günidür, şubâtuñ evveli emşîrekdür yidinci (10) günidür, bu faşl şitâdur; âzârañ evveli bermehâtek (11) beşinci günidür ve neysânuñ bermûdenek altıncı günidür (12) ve ayârañ evveli beşinşek altıncı günidür, bu faşl rebî‘dür; (13) hâzîrânun evveli bu’nenek yidinci günü, temmûzuñ evveli ebîbek (14) yidinci günü, âbuñ evveli müşterînek sekizinci günidür, bu faşl (15) şayfdur; ammâ şuhûr-i Fârsiyye

[22b] ibtidâsı neyrûzdan, (1) ferverdîn-mâh ve ârd-ı behîşt-mâh ve hûrdâd-mâh ve tîr-mâh, murdâd-mâh ve (2) şehriyar-mâh ve mihr-mâh ve ayân-mâh ve âzar-mâh ve zey-mâh ve behmen-mâh (3) ve esfend-mâh. Bundan beş gün dağı seneden ‘add olunmaz. Aña (4) eyyâm-ı müsterîka dirler. Her bâr ki şuhûr-i Fârsiyyeden on gün (5) giçe şuhûr-i Rûmiyyeden biri dâğıl olur ve her yılda neyrûz (6) bir gün şoñra gelür. Üsbü‘ günlerinden eger bu yıl ki nevrûz (7)

yevm-i hamīside ola sene-i şāniyede yevm-i cum‘ada olur. Sene-i (8) şālişede yevm-i sebtide olur.

**Faşıl:** Bilgil ki Hāk (9) Te‘ālā günleri bir niçe kısım üzre hālķ eyledi. Bir gün vardır ki (10) anuñ mıķdārı elli biñ yıldur. Bir gün daħı var ki mıķdārı (11) biñ yıldur. Bir gün daħı var ki mıķdārı on iki sā‘at- (12) dur. Bir gün daħı var ki kamer andan yigirmi sekiz günde devir ider. (13) Bir gün daħı var ki ‘uṭārid üç ay altı günde devir eyler. Bir (14) gün daħı var ki zühre sekiz [23a] ayda ve altı günde devir eyler. Bir gün (1) daħı vardır ki merrīh anda yigirmi beş ayda devir eyler. Bir gün (2) daħı var ki müşterī anda on iki yılda devr eyler. Bir gün (3) daħı zuḥal otuz yılda devir eyler.

### Haze’l-bāb fī beyān-ı aḥbārī’l-enbiyā

(4) Bilgil ki burc-i sereṭān ḥükminden elli dört biñ yıl giçdi. (5) Allāhu Te‘ālā dār-ı dünyāyı hālķ itdi. Andan altmış üç yıl giçdikde (6) dār-ı āḥıratı yaratdı. Pes dünyā-y-ıla āḥıratuñ hālķı arasında toķuz (7) biñ yıl olur. Çünki dünyānuñ ‘ömrinden on yidi biñ yıl (8) giçdi. Āḥırat ‘ömrinden sekiz biñ yıl giçdi. Evvel (9) sünbülede Allāhu Te‘ālā Ādem’i yaratdı ve anuñ-içün yidi biñ yıl (10) vilāyet qodı. Yidi biñ yıldan āḥar biñde bizüm peygāMBER- (11) müzi gönderdi. Pes andan ḥüküm mīzāna intikāl ider. Ol zamān (12) yevm-i kıyāmetdür. Hāk mīzānlar vaẓı‘ idüp ‘adil idecegi gün (13) bu gündür ve nās cennete ve cehenneme tevzī‘ olup qarār idecekleri (14) gündür. Bu cevzādan on birdür. Cenk ol derecesindedür. (15) Her tā’ife yirlü yirinde [23b] qarār-ı nārdan çıkması cā’iz olanlardan hīc (1) kimse qalmayup çıkar.

**Faşıl:** Bilgil ki evvel vucūd-ı zamān mīzānda (2) idi. ‘Adl-i rūḥānī içün resm daħı ism-i bāṭında idi. Muḥammed içün (3) anıñ-içündür ki buyurur: “Küntü nebiyyen *ve ādemü beyne’l-mā’i ve’ṭ-ṭini.*” (4) Andan soñra yine istidāre itdi. Yitmiş sekiz biñ yıl (5) zamān devir idüp munķazī olduqdan soñra andan ism-i zāhir ile (6) bir devre daħı ibtidā itdi. Pes anda cism-i

Muhammed zāhir olup (7) şerī‘atı zāhir oldu, ta‘yīni ve taşrīhi üzre. Pes hüküm āhırata (8) muttaşıl oldu, dağı mizāndan ‘aqrab zuhūr itdi, dağı Hāq (9) -subhāne ve te‘ālā- hazretlerinüñ emr u nehy ve aḥkāmı zuhūr itdi. (10) Andan kavis ve cediyy ve deliv ve hūt ve ḥamel ve şevir, cevzā ve sereṭān (11) ve esed ve sūnbüle zuhūr idüp devere-i zamāniyye yine mizān mūntehī (12) oldu. Tekrār devir içün pes Muhammed zāhir oldu. Anıñ-içün (13) eczā-i zamāndan bir hükmi ictimā‘ itdi, Muhammed zuhūr-ıla.

**Faşıl:** (14) Bilgil ki zamān sā‘āt ü leyl ü nehārdan ‘ibaretdür. Mecmū‘-ı (15) zamānda nās ihtilāf itdiler. Pes İbn-i ‘Abbās eydür ki: “Yidi biñ [24a] (1) yıldur.” Vüheyb eydür ki: “Altı biñ yıldur.” Neşārā’dan hükemā-i (2) Yūnāniyye dirler ki: “Hāq-ı Ādem’dan hicrete gelince beş biñ toḳuz yüz toḳsan iki (3) yıl yā bir ay dağı ola.” Yehūd didiler ki: (4) “Ömr-i dünyā yidi biñ yıldur.”

**Nükte:** Būzāsufu'l-feylesüfü'l-Hindī (5) ‘ālemüñ yılların istiḥrāc itdi. Didi ki: “Cem‘ā üç yüz altmış biñ (6) yıldur.”

Pes bir cedvel vazı‘ idelüm ki anuñ-ıla ibtidā-yı sene-i (7) ‘ālem ma‘lūm ola. Ammā ba‘du bilgil ki ‘ālemde şuver-i nebātiyyeden evvel (8) zāhir olan zeytündür. Ḥayvānāt-ı hevā’iyyeden nesirdür. Ḥayvānāt-ı (9) mā’iyyeden balıkdur. Andan soñra Ādem ve Ḥavvā. Pes bilgil ki (10) evvel rūḥ-ı insānī ki mevcūd oldu rūḥ-ı Muhammed’dür ve ol cism-i (11) insānī ki zuhūr buldı cism-i Ādem’dür.

**Faşıl:** Bilgil ki bizüm (12) rûhlarımızuñ aşlı rūḥ-ı Muhammed’dür. Bu evvelü'l-ābā rûhen ve Ādem (13) evvelü'l-ābā cismen ve ol şahıṣ ki risālet anuñ-ıla fetih oldu, (14) Nūḥ.

**Muḳaddime:** Ma‘lūm olınsun Hāq Te‘ālā her biñ yılda bir nebī (15) [24b] gönderür. Mu‘cizāt ü delālāt-ı kâṭı‘a birle ki anuñ-ıla kelimetu'llah ‘ālī (1) ola. Elf-i ūlāda Ādem’i gönderdi, Ol zuḥal hükminde idi. (2) Elf-i şānide

İdrīs'i gönderdi, müşteri hükminde. Elf-i (3) şâlişde Nuh'ı gönderdi, hükmi-  
merrihde. Elf-i râbi'de (4) İbrâhîm'i gönderdi, hükmi-şemisinde. Elf-i hâmisde  
(5) Mûsâ'yı gönderdi, hükmi-zührede idi. Elf-i sâdisde 'İsâ'yı (6) gönderdi  
hükmi-utâridde idi. Elf-i sâbi'de Muhammed'i (7) gönderdi -şalavâtullahi  
'aleyhim ecma'in- bu nevbet kamer idi. (8) Te'âlâ nübüvveti anuñ-ıla hatım  
itdi ve âlâf-ı dünyâ müntehî oldu. Pes (9) Âdem -'aleyhi's-selâm- evvel-i  
enbiyâdur ve Muhammed -'aleyhi's-selâm- hâtem-i enbiyâdur. (10) Şüret-i  
cedvel budur ki zikir olunur:

[25a] (1) Ādem -‘aleyhi's-selām-: Ebū Hureyre -raḍīya'llahu ‘anhu- eydür: “Rasūlu'llah (2) elime yapışdı, daḡı didi ki: “Ḥaḡ Te‘ālā yevm-i sebtide topraḡı (3) yaratdı. Yevm-i aḡadde taḡları ḡaḡ itdi. Yevm-i işneynde eşcārı (4) ḡaḡ itdi. Yevm-i şelāşede mekrūhı ḡaḡ itdi. Nūrı yevm-i erba‘āda (5) ḡaḡ itdi. Devābbı yevmü'l-ḡamīsde ḡaḡ itdi. Ādem'i cum‘a (6) günü ḡaḡ eyledi, āḡır sā‘ātde ikindide aḡşāma varınca.” (7) Ebī Zerri Ġafārī rivāyet ider ki: “Rasūlu'llah’a didüm ki: “Yā (8) Rasūlu'llah! Enbiyā ne ḡadardur?” Buyurdılar: “Yüz yigirmi dört biñ.” “Mürsel (9) olanlar ḡaçıdur?” didüm. Buyurdılar ki: “Üç yüz on üç.” Didüm (10) ki: “Ulı kim idi.” Didiler ki: “Ādem.” Didüm ki: “Ol nebiyy-i (11) mürsel midür?” Didiler ki: “Na‘am. Ḥaḡ Te‘ālā eli-le yaratdı, daḡı (12) aña nefḡ-i rūḡ itdi.” Andan didi: “Yā Ebā Zer! Bunlaruñ dördi (13) Süryānīdür. Ādem ve Şīs ve Uhnūḡ -bu İdrīsdir, bu



evvel haṭṭı (14) yazup kaftān dikmişdür- ve Nūḥ. Dördi daḥı ‘Arabdur. Hūd, (15) Şāliḥ, Şu‘ayb, Muḥammed -‘aleyhimü's-selām-. Yā Ebā Z̤er! Evvel-i [25b] enbiyā-i benī (1) İsrā’ıl Mūsā’dur ve āḥırı ‘İsā’dur.” Didüm ki: “Yā Rasūlu'llah! (2) Ne kadar kitāb inmişdür?” Buyurdılar ki: “Yüz dört kitāb inmişdür. (3) Şiṣ’e elli şuhuf indi. Uḥnūḥ’a otuz şuhuf indi. (4) İbrāhīm’e on şuhuf indi. Mūsā’ya on şuhuf indi. Şoñra (5) Tevrat indi. ‘İsā’ya İncil; Dāvūda Zebūr; Muḥammed’e Furqān indi.”

(6) İbni ‘Abbās’dan rivāyet olunur ki: “Enbiyādan beş kimse ‘İbrī- (7) dūr: Ādem ve Şiṣ ve İdrīs ve Nūḥ ve İbrāhīm. Beş daḥı ‘Arabdur: (8) Hūd ve Şāliḥ ve İsmā‘ıl ve Siṣ ve Muḥammed.”

Ebū Hureyre (9) eydür: “Rasūlu'llah’dan rivāyetdür ki buyurur ki: “Ḥaḳ Te‘ālā (10) Ādem’i ḥaḳ itdi. Ṭūlı altmış zirā‘ ve ini yidi zirā‘ idi. Aña meyte (11) ve demi ḥarām itdi ve ḥurūf mu‘ceme inzāl itdi on bir varaḳda (12) ve andan biñ luḡat var idi daḥı aña biñ şan‘at öğretti. (13) Ḥaḳ Te‘ālā Ādem’i cum‘a günü neysānuñ altıncı günü ḥaḳ itdi. (14) Ḥavvā’yı anuñ zıl‘ından āḥır-ı nehārda yine cuma‘a günü yaratdı. (15) Yine cuma‘a günü yire indirdi. [26a] Cennetde Ādem yarım gün ṭurdı. (1) Eyyām-ı āḥıratda dünyā günleri-le beş yüz yıl olur. Ādem ile Ḥacar-ı esvedı (2) ve ‘Aşā-yı Mūsā’yı bile gönderdi. Āḥır on bir gün ḥasta olup (3) yevm-i cum‘a rūḥı kabız oldı. Ādem dünyāya hubūṭ itdiginde (4) ṭālī‘ sereṭānda idi. Ādem’e vucūdiyye ve ādemıyye inzāl itdi (5) ve ‘ilimden yitmiş biñ öğretti. Biñ yıl ‘ömür sürdi. Benī ādem kırk (6) biñe irişmeyince Ādem vefāt itmedi.”

‘Urve eydür: “Çün Ādem (7) fevt oldıḳda bāb-ı Ka‘be’de ḳodılar. Üzerine Cebrā’ıl ve Mīkā’ıl (8) namāz ḳıldılar. Andan Mescid-i Ḥanefi’de defin olındı.”

Şiṣ, nebiyy-i mürseldür. (9) Elli şuhuf indi. Evvel Ka‘be’i taş-ıla toprak ile Şiṣ yaptı. (10) Toḳuz yüz elli yıl ‘ömür sürdi. Şerī‘at andan aḥız olındı. (11) Şāyibe ṭā’ıfesi yanında adı Āḡāşā Zeymūn’dur. Yūnān dilince (12)

“Evrân” dirler. Şîş, hibetu'llah dimekdür. Şabî anuñ evlâdındandır. (13)  
Şâyibe aña müntesiblerdür. Enbiyâ, Şîş neslindendür. Talha vü ferâ'ına (14)  
Kâbîl neslindendür.

İdrîs, nebiyy-i mürseldür. Aña otuz şuhuf indi. Mısır'da (15) toğdı.

[26b] ‘İbrânî dilince adı Uhnûh’dur. Hâ-i mühmele ile Yûnân dilince (1) Ermîs,  
‘Arabda Hirmis didiler. Evvel yazı yazan ve evvel kaftân (2) diken ve giyen  
ve evvel menârelerde temcîd iden budur. Anuñ (3) zamânında andan ulu  
kimse yoğ-ıdı. ‘İlm-i nebât ve ‘ilm-i hürûfda (4) ve haqâyık-ı hikemiyyede ve  
edvâr-ı felekiyyede riâyaset anuñ idi. Bir mertebe (5) ki kapusunda hükemâ  
izdiham iderler idi. Nâsı evvel üç (6) tabaka iden ol idi. Kehene ve mülük ve  
ra’iyyet. Üç yüz yigirmi beş (7) yaşında göge ‘urûc itdi.

Nûh -‘aleyhi's-selâm- nebiyy-i mürseldür. (8) Yiri evvel evlâdı arasında  
ol kısmet itdi. Sâ’m’a bilâd-ı (9) Hicâz u Yemen ve Şâm’ı virdi. Ol ebu'l-  
‘Arab ve ebu'l-Furs ve ebu'r-Rûm- (10) dur. Hâmid’e bilâd-ı mağribı virdi.  
Sûdan’a Berberi virdi ve Kıbtı (11) anuñ neslindendür. Yâfeş’e bilâd-ı maşrikı  
virdi. Ye’cûc u Me’cûc (12) ve Türk ve Şakâlîbe anuñ neslindendür. Kavmi  
içinde tokuz (13) yüz elli yıl karar itdi. Tûl-ı sefine üç yüz zirâ’ idi. ‘Arzı  
(14) elli zirâ’ idi. İrtifâ’ı otuz zirâ’ idi. Tûfândan sonra elli (15) yıl dağı sağ  
oldı. Enbiyâ, veled-i Sâ’m’dandır. Cebâbire veled-i Hâmid’dendür.

[27a] (1) Hûd -‘aleyhi's-selâm- nebiyy-i mürseldür. Haq -subhâne ve  
te‘âlâ- anı ‘Âdi'bn-i (2) ‘Uvş'ibn-i Sâmi'bn-i Nûh’a gönderdi. Pes anı tekzîb  
itdiler. Anları (3) Haq Te‘âlâ rîh-ı ‘akîm-ıla helâk itdi. Üç yüz yigirmi yıl  
‘ömür (4) sürdi.

Şâlih -‘aleyhi's-selâm- nebiyy-i mürseldür. Semûd’a gönderildi. (5) Anı  
tezkîb itdiler. Şâ’ika vü zelzele ile anları Haq -subhâne (6) ve te‘âlâ- helâk  
itdi. Elli sekiz yıl ‘ömür sürdi.

Ḥanẓale'bn-i (7) Şafvān -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i mürseldür. Qavm-i Ress'e gönderildi. (8) Öldirdiler ve nāra iḥrāk itdiler. Pes anları Ḥaḡ -subḥāne (9) ve te‘ālā- ḥacara mesih itdi.

İbrāhīm -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i mürseldür. (10) Anı Numrūdu'bn-i Ken‘ān'a gönderdiler. Tekzīb olundu. Ḥaḡ (11) -subḥāne ve te‘ālā- Numrūd'ı sivrisiñek birle helāk itdi. (12) Ebu'l-Ḥasan-ı Māverdi eydür: “Süryān dilince ibrahīm demek “eb-i raḥīm” (13) dimekdür.” Aña on şuhuf inmişdür. Evvel muḳātele iden seyf-ile (14) oldur, daḡı evvel iḥtinān ol itmişdür ve evvel ṭonı ol geymişdür. (15) Bıyıḡın ve dırnaḡın evvel ol kesmişdür. Evvel şaḡalı anuñ [27b] (1) ağardı. Qonıqlıḡ evvel andan ḡaldı. Şerīdi evvel ol vaẓı‘ (2) itdi. Ḥabarda vārid olmışdur ki çünki İbrāhīm'i (3) nāra ilkā itdiler, Ḥazret-i Cebra'ıl hevāda aña mülākī (4) oldu. Didi ki: “Ḥic ḥācetüñ var mıdur?” Eyitdi: “Senden (5) ḥācetüm yoḡ.” Cebra'ıl -‘aleyhi's-selām- didi ki: “Pes Rabb-i ‘İzzet'den (6) dile.” Didi ki: “Ḥālimi bildüḡi su’āl yiter.” *Ḥasbunā'l-lahu ve ni‘me'l-vekil*<sup>11</sup>. (7) Yüz yitmiş beş yıl ‘ömür sürdi. Andan rıḡlet idüp (8) mezra‘a-i Ḥabravend'e Sāre ḡabri yanında defin olındı.

Zü'l-ḡarneyn (9) İbrāhīm -‘aleyhi's-selām- zamānında idi. ‘Akreme eydür ki: (10) “Zü'l-ḡarneyn nebī idi.” ‘Aliyyi'bn-i Ebī Ṭālib eydür: “Bir şālih kimse (11) idi.” Ḥızır ‘aleyhi's-selāmuñ vezīri idi, daḡı ḡālası (12) oḡlı idi. Murabba‘ şad-ender şad şancaḡında menḡuş idi. (13) Bu fetihler ki aña müyesser oldu, anuñ bereḡatı-la oldu. Ol (14) murabba‘uñ ḡavāşşından biri oldur ki maşrū‘ anuñ-ıla ifāḡat bulur (15) ve ṭılsımlar anuñ-ıla fetih olur ve [28a] ḡastalar anuñ-ıla şifā bulur. (1) Herḡankı evde olsa ol eve vebā girmez. Müfessirün didiler ki: (2) “Bütün dünyāya iki mü'min ve iki kāfir mālīk oldu. Mü'minler, Zü'l-ḡarneyn (3) ve Süleymān ve kāfirler, Buḡte'n-Naşr u Numrūd.”

---

<sup>11</sup> Al-i İmran 3/173.

İskender ikidür. Biri (4) Rūmīdür ki ol şāhibu'l-Ḥaẓr'dur. Biri daḥı Yūnānīdür (5) ki ol şāhib-Arştō'dur. Keẓālik Dāniyāl daḥı ikidür. Biri (6) Dāniyāl-i ekberdür ki Dicle vü Furāt'ı ol ḥafr itdi. Anuñ burnı bir zirā' (7) idi. Nūḥ'dan soñra gelmişdür. Biri daḥı Dāniyāl-i aşğar ki (8) Süleymān'dan soñra gelmişdür ve Loḳmān daḥı ikidür. Biri 'Ādīdür. (9) Rivāyetdür ki, çün 'Ād kavmi helāk oldu, Loḳmān ḥaremde ḳaldı. (10) Hātıfdan Loḳmān'a nidā geldi: "İste her ne isterseñ (11) ammā ḥulūda çāre yoḳdur." Pes yidi nesir 'ömrin istedi. Her nesir seksen (12) yaşardı. Hūd Nebī -'aleyhi's-selām-zamānında gelmişdür. Bir de Loḳmān-ı Ḥekīm (13) ki Dāvud-ı Nebī -'aleyhi's-selām-zamānında gelmişdür.

Mūsā daḥı (14) ikidür. Biri Mūsā'bn-i Mişā'dur ki Ḥaẓret-i Yūsuf'dan soñra geldi. (15) Biri daḥı Mūsā'bn-i 'İmrān'dur. Fir'avn'a gönderildi.

[28b] Lūt -'aleyhi's-selām- (1) nebiyy-i mürseldür. Ehl-i Sudūm'a geldi. Anı tekẓīb itdiler. Anları (2) daḥı Ḥaḳ Te'ālā ḥıcāra ile helāk itdi. Seksen yıl 'ömür sürdi.

(3) İsmā'il -'aleyhi's-selām- nebiyy-i mürseldür. Anı t̃ā'ife-i 'Amālīḳa'ya gönderdi. (4) Anuñ bir oḒı Ḳayẓār'dur. Ḥuda-yı Te'ālā 'Arabı andan münteşir (5) ḳıldı. Yüz otuz yidi yıl 'ömür sürdi.

İşḫāḳ -'aleyhi's-selām- (6) nebiyy-i mürseldür. İsmā'il'den otuz yıl soñra toḒdı. Pes İşḫāḳ'dan (7) 'Ayş toḒdı, daḥı Ya'ḳūb toḒdı. 'Ayş Ḥaẓret-i İsmā'il'üñ (8) ḳızın aldı. Andan Rūm toḒdı. Rūm neslinden mülūk-ı Ermen (9) ve mülūk-ı Yūnān oldu. İşḫāḳ yüz seksen yıl 'ömür sürdi. (10) Felesuṭın'de fevt oldu. Mezra'a-i Ḥabravend'e, babası Ḥaẓret-i (11) İbrāhīm -'aleyhi's-selām- yanında defin olındı.

Ya'ḳūb -'aleyhi's-selām- (12) nebiyy-i mürseldür. Benī İsrā'il bundan ḥāşıl oldılar. Yüz ḳırḳ yıl (13) 'ömür sürdi.

Yūsuf -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i mürseldür. Evvel kâğıdı (14) ol važí itdi. Rasūlu'llah -şallā'llahu ‘aleyhi ve sellem- eydür: “*İnne'l-kerīme* (15) [29a] *ibne'l-kerīme'bne'l-kerīme'bne'l-kerīme.*” Yūsufu'bn-i Ya‘kūbi' (1) bn-i İshāki'bn-i İbrāhīm yüz yigirmi yıl ‘ömür sürdi, Mısr’da.

,Eyyüb -‘aleyhi's-selām- (2) nebiyy-i mürseldür. Niçe yıllar belāya şabır itdi. Anıñ-ıçındur ki (3) şābır-ı uvvāb didiler. Şol kadar esbāba mālīk idi ki biñ hıdmetkārı (4) var idi.

Şu‘ayb -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i mürseldür. Ehl-i Medyen’e irsāl (5) olındı. Anı tekzīb itdiler. Şayha birle Haq Te‘ālā anları helāk (6) itdi. Ol haṭīb-i enbiyā idi. Yüz kırk yıl ‘ömür sürdi. Qabri (7) Mescid-i Harām’da Hacı-ı Esved yanındadır.

Mūsā -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i mürseldür. (8) Fir‘avn’a qarındaşı Hārūn ile gönderildi. Fir‘avn tekzīb idüp (9) Nıl’e gark oldı. Mūsā’ya on şuhuf indi ve Tevrāt nāzil oldı. (10) Zümürüd leviḥler üzerinde Tevrāt biñ süredür. Her süre biñ āyetdür. Ebū (11) Hureyre rivāyet ider ki: “Çünkü Hażret-i Haq Mūsā’ya tecelli itdi (12) kara qarınca’i on fersaḥ yirden giçelerde görürdi.” İbn-i ‘Ömer -raḍıya'llahu ‘anhu-: (13) “Yüz yigirmi biñ üç yüz on üç kelime’i Hażret-i Mūsā ile Hażret-i (14) Haq mükāleme itdi. Hażret-i Mūsā -‘aleyhi's-selām- Medyen’e varduğında (15) qarında yeşil ot görünür idi, [29b] arıklığından vü otdan gayrı nesne yimedüğinden.” (1) Yüz yigirmi yıl ‘ömür sürdi. Qabri Feleşīn’de Keşīb-i Ahmer katındadır.

(2) Yüz on sekiz yıl ‘ömür Hārūn sürdi. Mūsā’dan üç yıl (3) evvel fevt oldı.

Hızır -‘aleyhi's-selām-: Ba‘zıları dirler ki, (4) nebīdür ve ba‘zıları dirler ki, velīdür.

Yūşa‘i'bn-i Nūn -‘aleyhi's-selām- (5) nebiyy-i mürseldür. Benī İsrā‘il’e Mūsā’dan soñra ol irsāl olındı. (6) Medyene Erīḥā üzerinde cebbārīn ile muḳātele iderken şemis ṭolunmaḳdan (7) girü ḳodı. Anuñ ḳavmine Ḥaḳ Te‘ālā ḳulmet ve ṭā‘ūn (8) gönderdi. Bir sā‘atde yitmiş biñ kimse vefāt itdi. Yüz yigirmi (9) yıl ‘ömür sürdi.

Kālībī'bn-i Yūfnā: Nebī dirler ve velī (10) daḫı olmaḳ vardır.

Ḥarḳīl -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i mürseldür. Benī İsrā‘il’e (11) geldi. Bunuñ du‘āsı-la üç biñ, ba‘zılar dört biñ dirler, (12) ba‘de'l-mevt insān ḫayāt buldı. Sekiz biñ daḫı dimişler, on biñ (13) daḫı dimişler, otuz biñ ve otuz yidi biñ ve ḳırk ve yitmiş biñ (14) daḫı dimişler.

Dāvud -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i mürseldür. Zebūr aña nāzil (15) oldı. [30a] ‘İbrānī dilince yüz elli sūredür. Temür aña mülāyim olup anuñ-ıla (1) zırh işlerdi. Anuñ şavtı şöyle laṭīf idi, Zebūr oḳudıḡı (2) zamānda meclisinden ba‘zı zamānda dört yüz cenāze götürürlerdi. (3) Yüz yıl ‘ömür sürdi. Ḳırḳ yıl beg oldı. Her günde ve gicede (4) dört biñ kimse beklerdi.

Süleymān -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i (5) mürseldür. Süleymān’uñ ‘askeri yüz yigirmi fersaḥ yir ṭutardı. (6) Bu ḳadar cinden ve bir bu ḳadar daḫı vuḫūşdan ve bir bu ḳadar ṭuyūrdan (7) ‘askeri var idi. Evvel Bismi'llahi'r-raḫmāni'r-raḫīm kitābet (8) iden oldur ve evvel ḥammāma giren ve evvel şābūn işleyen ve evvel (9) nūra anıñ-içün vażı‘ olınan oldur. Altı yüz biñ kimse Süleymān’ı (10) ḫars iderlerdi. Sırçadan biñ evi var idi. Üç yüz (11) nikāḫlu ve yidi yüz cāriyesi var idi. İbn-i ‘Abbās eydür: (12) “Her gün yüz biñ ḳoyun ve otuz şıḡır boḡazlayup kendiye (13) ḫızmet idenler yirler idi ve kendi arpa etmegi yiyüp (14) yūñden ḳaftān giyerdi. Elli üç yıl ‘ömür sürdi. Ḳırḳ yıl pādīşāḫ (15) oldı. ‘Aşāsına ṭayanup namāz ḳılar-ıdı. Ecel yitişüp fevt [30b] oldı. (1) Buḫayre-i Ṭaberiyye kenārında defin olındı.

‘İsā -‘aleyhi's-selām- nebiyy-i (2) mürseldür. Otuz yaşında vahiy geldi. Hâzret-i Mūsā’dan ‘İsā’ya (3) gelince benî İsrâ’î’lden biñ peygâmbir geldi. Yûnûsu'bn-i Mettâ (4) ve Şe‘yâ ve İrmiyâ'bn-i Halkıyâ, ‘Üzeyri'bn-i Şervîk, Dāniyāl, Zekerıyyâ (5) ve Yahyâ'bn-i Zekerıyyâ -ikisi bile maqtûldür-. Ol ‘avrat ki Hâzret-i (6) Yahyâyı öldürdi. Adı Ezmîl idi. Cümle yitmiş nebî öldürdi. (7) Hâzret-i ‘İsā -‘aleyhi's-selām- benî İsrâ’î’le gönderildi. Anı (8) tekzîb itdiler. Pes Hâk Te‘âlâ göge refi‘ itdi. Otuz üç (9) yaşında idi. İncîl’i Süryân dilince aña indirdi. ‘İsâ, kelimetu' (10) İlahdur. Meryem oğlıdur. Meryem ki ‘İmrân kıızıdur. Evlād-ı Dâvud’dan- (11) dur. Sâmi'bni Nûh’ı öldüğinden dört biñ yıldan soñra (12) yine diri eyledi. İncîl dördtür: İncîl-i Mattâ, İncîl-i Marķus, İncîl-i (13) Lûķâ, İncîl-i Yûhannâ. Rivâyetdür, sekiz ayda toğan oğlan (14) sağ olmadı illâ Hâzret-i ‘İsā -‘aleyhi's-selām-. Anuñ-ıla hicret-i (15) Nebî ile Hâzret-i ‘İsâ mâbeyninde altı yüz otuz bir yıl vardır.

[31a] (1) Hubût-ı Ādem’dan Hâzret-i ‘İsâ refi‘ olunca beş biñ beş yüz elli iki (2) yıl oldu. Fetret anda rasûl gönderilmedi. Dört yüz otuz dört (3) yıl oldu.

**Faşıl:** Zer-deştü'l-Farsî: Ba‘zılar dirler ki (4) nebîdür ve ba‘zılar dirler ki velîdür. Bu ol kimsedür evvel (5) nâra ‘ibâdet itdi. Zann itdi nâr ‘ayn-ı nûr ola. Vecih buña büyüdi (6) ki şeytân nâr içinden aña hıtâb itdi. Anı vahy-i İlâhî (7) zann idüp ve kendin nebî zann itdi. Pes halkı ‘ibâdet-i nâra da‘vet (8) itdi. E‘üzü bi’llahi mine'z-zıyağ ba‘de'l-hidâyeti.

Cercîs ve Aşemüyl ve Hırķâl (9) ve Şemsûn ve Hâbķûn enbiyâ-i benî İsrâ’î’l’endür. Hâlidî'bn-i Sinânî'l-‘Anbesî (10) zamân-ı fetretde gelüp zâyi‘ oldu. Āhıru'l-enbiyâ, hâtımu'r-rusul Muḥammed (11) ‘aleyhi's-selâmdur. Yevm-i işneynde dünyâya geldi. Rebî‘u'l-evvel ayında (12) sekiz günü giçmiş idi. Ba‘zı on gün giçmiş idi dirler. (13) Neysānuñ yigirminci günü gün toğarken Kisrî Enüşirevân ‘ahdinde (14) kırk iki yıl pâdişâhlığından giçmiş idi. Vaķtâ kim kırk (15) yaşına girdi ve bir gün ziyâde oldu. Yevm-i

[31b] işneynde ba‘iş olındı. (1) Elli üç yaşına girdiginde Medîne’ye hicret idüp on yıl Medîne- (2) de tûrdı. Yevm-i işneynde Cenâb-ı ‘İzzet’e rihlet itdi, altmış üç (3) yaşında. Şaḥîḥ budur.

Ka'bu'l-aḥbār eydür: “Enbiyā cümle biñ kerre (4) biñ ve iki yüz biñdür.” Muḳātil eydür: “Biñ kerre biñ ve dört yüzdür.” (5) Enes, Rasūlu'llah'dan rivāyet ider, Nebī -‘aleyhi's-selām- buyurur ki: (6) “Sekiz biñ nebīden soñra ba'ış olindum. Dört biñ nebī (7) İsrā'îl'den idi.” Ebū Z̄er rivāyet ider ki, Rasūlu'llah -‘aleyhi's-selām- (8) buyurdılar ki: “Enbiyā yüz yigirmi dört biñdür.” Bir (9) rivāyetde, iki yüz yigirmi dört biñdür. İbn-i ‘Abbās'dan -raḍıya'llahu (10) ‘anhumā- rivāyetdür: “Cemī‘-i enbiyā benī İsrā'îl'dendür, illā on peygāmb̄er (11) degil. Nūḥ ve Hūd ve Şāliḥ ve Lūt ve Şu‘ayb ve İbrāhīm ve İsmā‘îl (12) ve Ya‘qūb ve ‘İsā ve Muḥammed -‘aleyhimu's-şalātu ve's-selām-.” Ebū Hureyre eydür: (13) “Seyyid-i enbiyā beşdür: Nūḥ, İbrāhīm, Mūsā, ‘İsā, Muḥammed -‘aleyhimü's-selām-.” (14) Ve ‘ala'l-enbiyā’i bi't-tamām.

### **Haze'l-bāb fi ḥurīcu'l-Mehdiyyi ve nüzūl-i ‘İsā ve fetḥ-i Ḳoştanṭaniyye'l-‘uzmā (15) ve Rūmiyye'l-kübrā**

[32a] Bilgil ki Ḥaḳ Te‘ālā Ḥazretlerinüñ bir ḥalīfesi (1) vardur ki āḥır zamānda çıksa gerekdür. Nitekim ‘ālemi cevr-ile vü zūlm-ıla (2) ṭolmışdur. ‘Adl-ıla ṭoldursa gerek. Ol bir kimsedür Rasūl’e beñzer. (3) Ḥulḳda ceddi Ḥasani'bn-i ‘Alī ola. Cümle ḥalḳdan anuñ ‘ilmi ve ḥilmi artıḳ (4) ola. Sancağında yazıla, “El-bey‘ atu li'llāhi.” Ḥaḳ Te‘ālā Zebūr’ı aña Buḥayre-i Ṭaberiyye'den (5) çıkarıvire ve tābūt-ı benī İsrā'îl ki Urmiyā-i Nebī anı Buḥayre-i Ṭaberiyye'de (6) ḳomış idi. Anda Elvāḥ-ı Mūsā ve ‘Aşā-i Mūsā vardur. Fāṭimatü'z-Zehrā (7) zūrriyyetinden ola. Kendi ismi Muḥammed, babası ismi ‘Abdi'llah (8) ola. Bir bid‘at ḳomaya illā gidere. Bir sūnnet ḳomaya iḥyā ide. Orta (9) boylu ḡāyru'l-‘ayneyn, yüzünñ sağ tarafında siyāḥ beñi ola. Dirler ki, (10) Anṭākiyye şehrinde bir mağāradan kitāblar iḥrāc ide. Ḳoştanṭaniyye-i (11) ‘uzmā’i ve Rūmiyye-i kübrā’i fetih eyleye. Yanında evlād-ı İşḫāḳ’dan yitmiş biñ (12) kimse ola. Cemī‘-i ‘ālemi fetih idüp iḥtilāf-ı mezāhibi gidere. (13) Ancaḳ dīni ḥālış kıla. Mālī ḥalḳ arasında ‘ale's-sevve



taḫsīm ide. Ḳırḳ (14) yıl şağ ola, dirler. Yevm-i ḳıyāmetden ḳırḳ yıl evvel fevt ola. Ḥayvānāt (15) luğatın bile. Anuñ zamānında gökde olan yağmur yağup yirde olan nebāt

[32b] (1) bite. ‘Ārifler aña bī‘at ideler. Abdāl-ı Şām beyne'r-rukun ve'l-maḳām anuñ-ıla (2) bī‘at ideler. Cemā‘at-i ehl-i ‘Irāḳ, aṣḥāb ‘adedince üç yüz on üç (3) kimse aña bī‘at ideler. Ḥaẓret-i ‘Alī rāvidür Rasūlu'llah’dan (4) ki: “Verā-i nehirden bir kimse çıkar aña Ḥāriş dirler. (5) Muḳaddimesinde bir kimse vardur adına Manşūr dirler. Āl-i Muḥammed’e muṭī‘ u (6) munḳād olup mu‘āvenet ider. Cümle müslimīne vācibdür ki (7) aña yardım ideler.” Me‘āzī'bn-i Cebel’den mervīdür ki, Rasūlu'llah buyurdi: (8) “Beytü'l-maḳdis ma‘mūr olıcaḳ diyār-ı Yeşrib ḥarāb olur ve ḥarāb-ı Yeşrib (9) ḥurūc-melḥamedür ki ḥurūc-ı melḥāme daḥı feth-i Ḳoştananiyyedür.” Feth-i melḥame (10) cenge dirler. Ḳoştananiyye ḥurūcu'l-Deccāl’dur. Mehdī ḥurūcınıñ (11) emārātındandır. Nişf-ı ramazānda gün tutıla. Rāyāt-ı ḳays Feṣṭāt’a (12) dāḥıl ola. Rāyāt-ı kende Ḥorāsān’a dāḥıl ola, daḥı altmış kimse (13) ḥurūc ide. Her biri da‘vā-yı nübüvvet ideler ve on iki kişi āl-i (14) Ṭālib’den da‘vā-yı imāmet ideler ve Kūfe’de çok kimse ḳatil ola. (15) Pes

[33a] andan Ḥaẓret-i ‘İsā gökden nāzil ola. Şām’da aḳ menāreye (1) ellerin iki melekūñ omuzına vāzı‘ idüp başından şu tamlaya. Güyā (2) ki ḥammāmdan çıkmışdur. Ḥalk ikindi namāzında iken ine. İmām namāzı (3) aña teklīf eyleye. Namāzı ḳılup ṣalibi uvada; ḥinziri öldüre. (4) Mihdī çıkmazdan evvel Kūfe’de Süfyānī dirler bir kimse beg olup (5) emr-i ma‘rūf nehy-i münker idenleri ḳatil eyleye. Ehl-i İslām tamām muṣṭarib (6) olup Mekke’de Mihdī’ye bī‘at ideler. Pes Süfyānī Mekke’ye teveccüh (7) ide. Medīne-i Rasūl’e dāḥıl olup andan Mekke’ye varıcaḳ vāḳıt, Medīn’e (8) ile Mekk’e arasında yire giçüp ḥasıf ola. Ḥalidi'bn-i Ma‘dān (9) eydür: “Süfyānī iki kerre ‘askeri münhezim ider. Ḥasıf andan şöıra (10) vāḳı‘ olur.” Dirler ki, Mehdī ḥurūc itmez ,tā ḳarye-i Ġūṭā’ya (11) ḥasıf vāḳı‘ olmayınca. Dirler ki, Süfyānī Ġūṭā-i Dimaşḳ’dan ḥurūc (12) idecekdür, ḳaçan ki şehir-i zī'l-ḥiccede kūsūf vāḳı‘ ola (13) daḥı şehir-i muḥarremde, biliñ ki Süfyānī ḥurūc itmişdür. Pes cumāziye'l-ülā (14) ile receb arasında tamām fitne vü ḳitāl-i Süfyānī cānibinden (15) zūḥūr ider. Andan şöıra Mekk’e yanında şahrāda ḥasıf olur.

[33b] (1) Bir mertebe ki ašlā ‘askerinden kimse kalmaz; illā bir kimse kalur. (2) Dinildi ki: “Yūledü's-Seyyidü'l-kerīmü: *Fî bâ 'il-mîm min hâ 'il-mîm* (3) *min Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥîmi.*”

Bilgil ki bir kimse (4) çıksa gerek. Adına Ğaybe dirler. Diyār-ı Şām’dan andan yürüyüp (5) bir şehre gele ki adına Kūm dirler. Pes şehirleri yıkup ḥalkı (6) katil idüp gize. Bir yigidi ve bir ḥātūnı tutup diye ki: “Bu ‘Aliyyi’bn-i (7) Ebî Tālib’dür ve bu Fāṭıma binti Muḥammed’dür.” Pes anları şalb eyleye. (8) Cehīn’den daḥı bir kimse çıkup Mısr’a vara; vāy! Şām (9) ḥalkına daḥı Afrīkıyye ḥalkına daḥı ehl-i Remle’ye illā Beyt-i Maḳdise (10) varmaya.

Medīne-Rūm Koştantaniyye-i ‘uẓmādur. Feth u melḥame-i ‘uẓmā (11) vāḳı‘ ola. Ḥurūc-i Deccāl altı ayda ola. Feth-i Koştantaniyye öyleden (12) soñra. On sekiz günde Deccāl ḥurūc eyleye Ḥorāsān’dan. Ba‘zılar (13) dirler ki, feth-i Koştantaniyye ile Deccāl ḥurūcı yidi ayda ola. Şaḥīḥ (14) budur ki, Deccāl yidinci yılda çıkar. ‘Ulemā-i esrār didiler ki: “Feth-i (15) Rūmiyyetü'l-kübrā ile ḥurūc-ı Deccāl arasında on sekiz gün ola.”

[34a] (1) Rūmiyyetü'l-kübrā taḥfif-yā ile şol şehirdür ki Mehdī (2) anı tekbirle yıkaçakdur, evlād-ı İshāḳdan yitmiş kimse ile. (3) Evlād-ı İshāḳdan murād ekrād-ı Şām’dur. Medīne-i Koştantaniyye-i ‘uẓmā (4) medīne-i Rūmiyye-i kübrā’dan ḡayırdür. Koştantaniyye-i Koştantīn ki melik-i (5) Rūm idi. Dīn-i Naşrāniyyet ızḥār ol binā itmişdür. Rūmiyye-i (6) Rūmīs melik ki evvel-i mülük-i Rūm’dur ol binā itmişdür.

Mehdī’nüñ (7) ḥurūcınıñ bir ‘alāmeti budur ki ḳul efendisinüñ itā‘atından (8) çıkar. Ramazānuñ yigirmi sekizinci gice gökden bir münādī nidā (9) eyler ki: “Şaḥībü'z-zamān çıkdı.” ‘Ārif mālīye ider, vüzerāsı ünden (10) eksik ola. İclerinde ‘Arabisi yokdur. Fe’emmā ‘Arabī tekellüm iderler. (11) Meşhūr bunlardur: Muḥammedü'l-Mısrī, Muḥammedü'l-Kūfī, Muḥammedü'r-Rūmī, Muḥammedü (12) 'l-Hindī, Muḥammedü'l-Mekkī, Muḥammedü'd-Dimesḳī, Muḥammedü'l-Ḥalibbī. Dirler ki anasınıñ (13) adı

Nerces ola. Evlād-ı Havvāriyyinden ola. Rasūlu'llah eydür: “Deccāl (14) şol zamān çıkar ki nās zikru'llahdan gāfil olalar.” Arz-ı maşrıqdan (15) çıkar. Şifāhān yitmiş taylasān şāhibi Yehūd tābi‘ ola. Deccāl bir harāba,

- [34b] (1) “Māluñı çıkar.” diye. Arı gibi mālı ardınca uça. Deccāl kışa boylu, sağ (2) gözi göregen hiç yokdur. İki gözünü arasında yazılmış ola (3) “ك ف ر<sup>12</sup>”. Yirde qararı kırk gün ola. Bir günü bir yıl kadar ola (4) ve bir günü bir ay kadar ve bir günü bir hafta kadar ve sayir eyyāmı mu‘tād (5) günler gibi ola. Rasūlu'llah’a su’āl olındı: “Bir yıl kadar günde (6) dağı beş vakıt namāz kifāyet ider mi?” Buyurdılar ki: “Yok. (7) Belki taqdīr olunur.”

Deccāl’ün bir yanında cennet ve bir yanında (8) nār vardır. Ammā cenneti, nār ve nārı, cennetdür ve önince aşhāb-ı (9) melāhī envā‘-ı lu‘b u lehv üzre kimisi tabl u kimi nāy her cinsden (10) sāz ü söz çalınup ‘ālemi gezer. Bir kimse anı eşitmez, illāki (11) aña meyil eyler; meger Hūdā-yı Rabbi'l-‘ālemīn şaklaya. Bir aq eşegi (12) vardır. Kulakları kırk zirā‘ ola. İki kulağınuñ arası yitmiş (13) zirā‘ ola; dağı rivāyetdür ki, hımārınuñ kulağı gölgesinde (14) yitmiş biñ kimse gölgelene.

Mukātil -radıya'llahu ‘anhu- eydür: “Evvel-i ‘alāmāt-ı (15) kıyāmet Deccāl’dür. Āhır şemis mağrıbdan toğmağdur.”

- [35a] Deccāl kırk günde (1) cümle ‘ālemi gizer; illā Mekke ve Medīne vü Beytü'l-Mağdis vü Tarsūs’ı degildür. (2) Rasūlu'llah eydür: “Eger Deccāl benüm sağlığum zamānında hurūc eyleye idi, (3) ben aña kifāyet iderdüm. Eger benden sonra hurūc eyleye, her kişi (4) kendine huccet olur ve Hāzret-i Hāq benüm halīfemdür. Her müslim (5) aña irişe Fevātiḥ, sūre-i Kehf okısun.”

Deccāl bir kavme gelüp (6) kendine da‘vet eyleye. Ol kavim dağı anı tekzīb ideler. Pes (7) ol kavim şabāḥ göreler ki cümle mälları gitmiş. Bir

---

<sup>12</sup> Kafir.

ķavmi dağı da‘vet (8) eyleye. Taşdıķ eyleyeler. Pes göge emir eyleye, yağmur yağdıra ve yire (9) emir eyleye, ot bitire. Eyle berekāt görine ki tamām ğark-ı ni‘met olalar.

(10) Pes andan arz-ı Bābile gele. Anda Hızır’a bulışa. Deccāl diye ki: (11) “Ene rabbü'l-‘ālemīn.” Hızır diye ki: “Kezibte.” Pes Deccāl anı ķatil eyleye. Diye (12) ki: “Eger bunun ki kendi zu‘um eyler, ilāhı varısa yine diri eylesün.” (13) Pes Hızret-i Hāk Hızır’ı yine diri kıla. Bu zamānda Mehdī aşhāb-ıla Beytü (14) 'l-Maķdis’de muķāşır olup Deccāl anı hıřār eyleye. Tamām muzāyeķa (15) üzerine iken hātıfdan nidā gele: “Yā

[35b] ma‘şera'l-müslimīn! Size meded (1) yitişdi.” Ol hın ola ki Hızret-i ‘İsā -şalavātu'llahi ‘aleyhi ve selāmu- (2) gökden nāzil ola. Başında yeşil ‘amāme ola. Elinde kılıc, bir at (3) üzerinde binmiş ola. Deccāl anı tıyup ķaça. Yitişüp Deccāl’i ķatil (4) eyleye. Pes Mehdī dağı çıķup aşhābı cümle ķatil eyleyeler.

Andan (5) dünyādan zulüm ve cevr gidüp ‘adil ve kışt-ıla ‘ālem tıla. Kırt (6) koyın-la gezmege başlaya. Yirde defāyin cümle zāhir olup (7) yiryüzinde bir faķır ķalmaya ve Hızret-i ‘İsā birle Tivrāt ve İncil (8) ve Zebūr ve Furķān ola ve Aşhāb-ı Kehf ihyā olınup Hızret-i (9) ‘İsā’ya yardımcı olalar. Mehdī çıķdıķda zāhire ‘adüvisi (10) fuķahā olalar. Kılıc ķorķısından kimse tınmaya ve illā ķatline fetvā (11) virürlerdi; lākin Hāk Te‘ālā aña kerem vü seyf vire. Ba‘zılar (12) kereminden ötüri ve ba‘zıları kılıc ğavfindan tābi‘ olalar.

(13) Pes Hızret-i ‘İsā’ya hıķāb gele, “Kullarımı Tıra iltüp (14) şaķla ki bir tā‘ife ihrāc iderem ki kimse anlaruñ-ıla (15) muķāvemet itmege ķādir

[36a] olmazlar.” Pes Ye‘cüc ve Me‘cüc ğurüc eyleye. (1) Ulı Buķayre-i Tāberiyye’ye yitişüp şuyın içeler. Şoñı geldikde (2) diye ki: “Bir zamān bunda şu var imiş.” Pes andan Beytü'l-Maķdis (3) Tāğı’na varalar. Diyeler ki: “Yirde olanı ķatil idüñ; gökde olanı (4) dağı ķatil idelüm.” diyü göge oķların atalar. Hāk Te‘ālā (5) oķların ķana boyayup göndere. Pes Hızret-i ‘İsā’yı Tır

Ṭağı'nda (6) ḥiṣār idüp şöyle қаһıṭ ola: Bir şıǵır başı anlara şimdi (7) bir kimseye yüz fülöriden yeg ola. Pes Ḥazret-i 'İsā -'aleyhi's-selām- (8) du'ā eyleye. Ḥaḳ bunlara bir maraḓ ḥavāle eyleye, boyunlarında çıḳa. Cümle (9) nefes-i vāḥidde helāk olalar. Bir rivāyetde, cin ṭā'ifesi gelüp (10) bunları helāk eyleyeler. Andan Ḥazret-i 'İsā ṭaǵdan inüp (11) bunların cīfesinden ṭuracaḳ yir bulmaya. Pes du'ā eyleye, Ḥazret-i (12) Ḥaḳ bir yaǵmur yaǵdıra ki yiri bunların cīfesinden pāk eyleye. (13) Hiçbir ev ḳalmaya. Eger veber ve eger meder, ol yaǵmur aña dāḥıl ola; daḥı (14) Ḥaḳ Te'ālā deve gibi ḳuşlar göndere. Anların cüşsesin götürüp deñiz- (15) lere ileteler. Pes müslmānlar [36b] güṣāde-ḥāṭır, yidi yıl anların oḳların (1) yaḳalar odın yirine.

Dāniyāl eydür: “Ḳaçan ki elif-i sābi' den sekiz yüz (2) altmış dört biñ giçe, Ye'cüc u Me'cüc'ün ḥurūcı zamānı olur.” (3) Dirler ki: “Ye'cüc u Me'cüc evlād-ı Yāfeṣi'bn-i Nūḥ'dandır.” Ḥuḏeyfe (4) -raḏıya'llahu 'anhu- eydür: “Ye'cüc bir ṭā'ifedür ve Me'cüc bir ṭā'ifedür (5) ve bunlardan her biri dört yüz biñ bölükdür. Bunlardan biri ölmez (6) tā ki şulbī biñ oǵlı olmayınca. Bunlar üç sınıfdur: Bir sınıfı yüz (7) yigirmi zirā' boyı vardır; bir sınıfı daḥı ṭılı ve arzı berāber yüz yigirmi (8) zirā'dur; bir sınıfı daḥı bir ḳulağın döşenüp bir ḳulağın örtinür.” Ḳaznevī (9) eydür: “Bir sınıfı daḥı vardır ki ṭılı beş ḳarış olur. Nitekim bizüm aramızda (10) nādiren vāḳı' olur.”

Pes Ye'cüc u Me'cüc'u defin oldıḳdan soñra (11) ol ḳadar bereket zuḥūr ider ki bir cemā'at bir enārı yiyüp ṭoyarlar (12) ve ḳabuǵı içinde gölgelenürler ve bir devenün südi-le bir ḳabīle ve bir (13) geçinün südi-le bir cemā'at ṭoyarlar. Bunlar bu refāḥiyyet üzre ḥuḏūr (14) ve sürürda iken Ḥaḳ -celle ve 'alā- bir riḥ-ı ṭayyib göndere. Ne ḳadar ehl-i imān (15) var ise helāk [37a] eyleye. Andan şirār-ı nās ḳalup ḥayvānāt gibi esvāḳda (1) cimā' idüp gezerken ḳıyāmet ḳopa.

'Aliyyi'bn-i Ebī Ṭālib: “Ḳaçan hicret (2) altı yüze varsa fetretün evvelidür. Fetret ikidür: Biri 'İsā ile Muḥammed (3) arasında ve biri

Muhammed ile nüzül-i 'İsâ arasındadır.” Muhammedi'bn-i Hâmid eydür: (4) “‘İsâ üç kerre nâzil olur: Evvel merrede evliyâyâ zâhir olur; ikinci (5) def'ada şulehâyâ; üçüncü def'ada hâşş u 'amma nâzil olur.” Yirde (6) kırk yıl -ba'zılar kırk beş yıl- karar eyleye. 'Arabdan bir 'avrat alup evlâdı (7) olur. 'İsâ öldikten sonra Habeşe Ka'be'yi yıkarlar. Andan (8) hac münkaatı' olur. Hâzret-i 'İsâ, Rasûlu'llah ile Ravza'da defin (9) olunur. Katâde eydür: “Tevbe maqbûldür: Deccâl zamânında ve 'İsâ zamânında (10) ve Ka'be ve Beytül-Makdis harâb olduğu zamânda. Kıyâmete yüz yigirmi (11) yıl kalınca tevbe maqbûldür. Ol zamânda gün mağrıbdan toğar, andan (12) sonra tevbe maqbûl olmaz.”

Şafâ ile Merve arasında Dâbbetü'l-arz (13) çıkar. Andan hevâya 'urûc ider. Beyne'l-maşrıķı ve beyne'l-mağrib nâs anı görürler. (14) Süleymân'ın hâtemi ve 'Aşâ-yı Mûsâ bilesinedür. Kırk gün karar eyler. (15) Andan [37b] Qur'an refi' olunur. Nâs câhiliyyetde qalurlar, yüz yıl. Pes yir (1) üzerinde “Lâ ilâhe illâ'llah” dir kimse qalmaz. Anların üzerine kıyâmet (2) qopar. Dirler ki, nezviye güninde hurûc eyler. Dirler ki, 'arefe günü yevm-i (3) nahride olmak dağı vardır.

Üç kerre çıkar: Evvel, Mehdî zamânında; ikinci, (4) 'İsâ zamânında; üçüncü, şemis mağrıbdan toğduqdan sonra. Dâbbe, (5) cânib-i mağrıbdan çıkar. Ke'enne bir yeşil qaraya mâyl bulutdur. Halk anı görüp (6) yağmur yağdırıcı bulut qan idüp qarşu varalar. Çünkü yakın vara- (7) lar, cümleye mevti irişe. Ba'zılar dirler, kabız nefha-i ulâda ola. “*Ve (8) nüfîha fi's-şûri feşa'ika men fi's-semâvâtî ve men fi'l-arđi illâ men şâ'e (9) 'llahu*<sup>13</sup>.”

Şûr bir boynuzdur ki aña nefih iderler. Şeyh Necme'd-dîn-i İsfahânî (10) eydür: “Qur'an ki refi' olına, ol vakıt Hızır -'aleyhi's-selâm- kabz-ı ruh olunmak (11) isteye.” Va'llahu a'lemu bi-haqqâyıķı'l-umûri ve'l-hamdu

---

<sup>13</sup> Zümer 39/68.

lillāhi'llezī yeb' aṣu men fī (12) 'l-ḳubūri ve's-ṣalātu ālā ṣāḥibi'l-livā 'i'l-mensūr  
ve 'alā ālihi ve eṣḥābihi ṣalāten (13) teṣraḥu bihi's-ṣudūru.

### **Haze'l-bābu fī ma' nā haze'l-ḥadıṣi:**

*“İnne'llahe yeb' aṣu lihāzi (14) 'l-ümmeti 'alā re 'si külli mi 'eti senetin  
yüceddidü lehā dīnehā.”*

[38a] Bilgil ki Hāḳ (15) -subḥāne ve te'ālā- bu ümmete lüṭuf idüp her mi 'e  
başında dīni tecdīd (1) ider bir kimse gönderür. Mi'e-i evvelde Muḥammed  
Rasūlu'llah -ṣallā'llahu (2) 'aleyhi ve sellem- gönderildi.

Bilgil ki ḳuṭb-ı vāḥid rūḥ-ı Muḥammed'dür. Cemī' -i (3) enbiyāya andan  
meded irişür. Rasūlu'llah -ṣallā'llahu 'aleyhi ve sellem- buyurur ki: (4) “*Ene  
evvelü'l-enbiyā 'i ḥalḳan ve āḥıruhum ba'ṣen.*” Aḥmediyyeti ḥayṣiyyetinden  
'ālem-i ervāḥ- (5) da zāḥir oldı. Muḥammediyeti ḥayṣiyyetinden 'ālem-i  
eṣbāḥda zāḥir oldı. (6) Pes Muḥammed veled-i Ādem ve Aḥmed eb-i  
Ādem'dür. Nebī -'aleyhi's-selām- buyurur ki: (7) “ *Küntü nebiyyen ve  
Ādemu mücendilün beyne'l-mā 'i ve't-ṭın.*” Pes Aḥmed Fātiḥa-i kitāb-i (8)  
enbiyādur, 'ālem-i 'Arş'da ve Muḥammed ḥātım-ı kitābü'l-enbiyādur, 'ālem-i  
ferşde.

(9) Mi'e-i şāniyenüñ evvelinde Muḥammedü'l-Bāḳır geldi. Mi'e-i  
şālisede Muḥammedi'bn-i (10) İdrisi's-Şāfi' i geldi. Mi'e-i rābi'ada  
Muḥammedi'bn-i Ceriri't-Ṭaberī (11) geldi. Mi'e-i ḥāmisede  
Muḥammedi'bn-i'l-Hüseyni's-Sülemī geldi. Mi'e-i sādise- (12) de  
Muḥammedi'bn-i Muḥammedi'l-Gazālī geldi. Mi'e-i sābi'ada  
Muḥammedi'bn-i 'Ömeri'r-Rāzī (13) geldi. Mi'e-i şāminede Muḥammedi'bn-i  
Daḳīḳi'l-İd geldi. Mi'e-i tāsi'ada (14) Muḥammedi'bn-i Cemā'atü'l-Kettānī

geldi. Mi'e-i 'āşirede dūrretü āli'r-rasūl kurratu 'ayni (15) 'l-bettūl Muḥammedi'bn-i 'Abdu'llahu'l-Mehdī zuhūr idecekdür. Va'llahu

[38b] a'lemü bi's-şevāb (1) ve ileyhi yerci' u'l-emr ve lehu'l-meābu.

**Muḳaddime:** Bilgil ki bizüm peygāberimüzün (2) mu'cizāt-ı bāḳıyesinden Qur'ān-ı mecīddür ve daḫı aḥbār-ı muḡayyebāt ki (3) aḥvāl-i 'ālemden ḡabar virdiler ve her nice buyurdılarsa eyle vāḳı' oldı. (4) Meşelā, şol fetihler ki ehl-i İslāma kendilerden şoñra vāḳı' oldı. (5) Ḥabar virdikleri minvāl üzre oldı. Melāḫim-i Rūm ve kıtāl-i Türk (6) ve zuhūr-ı nār bi'l-ḫicār cümle vāḳı' oldı.

Ba'demā bilgil ki her mi'e (7) başında tecdīd-i dīn için bir kimse göndermekde ḫikmet ve sır (8) budur ki, mi'e bir ḡarn-ı kāmildür. Zīrā ki ḡalḡ mıḳdār-ı ḡarinde ihtilāf itdiler. (9) Dirler ki kırk yıldır; ba'zılar altmış dimişler; seksen daḫı dimişler. (10) Ekşer aḡvāl budur ki yüz ola. Pes ḡarn-ı kāmil ki yüzdür. Ġālib budur ki (11) ḡarn-ı evvele irişmiş kimse ḡalmaz. Eger ḡalursa nādirdür. Yā evvelinde (12) şaḡır olur; āḫırında fertūt olur. Pes re's-i mi'eye irişenler bir āḫır (13) 'āleme düşmüş olurlar. ḡarn-ı evvelde çok nesne münderis olup (14) nās bir müzekkire muḫtāc olurlar ki umūr-ı dīnlerin tezḡkīr ü tecdīd eyleye. (15) Bir vecih daḫı budur ki birḡün Rasūlu'llah

[39a] -şallā'llahu 'aleyhi ve sellem- buyurdılar (1) ki: “Bugünden yüz yıla varınca bu ḡazır olanlardan ḫic kimse ḡalmaz.” Pes ma'lūm (2) oldu ki yüz yıl içinde Rasūlu'llah'dan 'ilm-i şerī' at aḡız idenlerden (3) ḫic kimse ḡalmaya. Pes bir kimse lāzımdur ol ḡā'ifeye daḫı (4) umūr-ı dīnlerin ta'līm ve tefḫīm eyleyeler. Pes ḡarn-ı şānīnün ḡālī böyle (5) olıcaḡ bāḡī ḡurūnuñ ḡālī ne olacaḡdur. Felā- bud ḡarn mütebā'id oldıḡca (6) ihtiyāc ziyāde olur. Pes her mi'e evvelinde bir müceddid-i dīne (7) ihtiyāc olur. Bir vecih daḫı budur: Ḥaḡ Te'ālā bu ümmeti sā'ir ümem (8) üzerine tafḡīl itmişdür. Benī İsrā'īl arasında ki enbiyā vardı. (9) Bunlarda daḫı 'ulemā oldı. Nitekim Ḥabīb-i Rabbi'l-'Ālemāne (10) buyurur ki: “*Ulemā'-u ümmetī ke'enbiyā'-i Benī İsrā'īl.*” Bu daḫı ma'lūm olsun ki (11) tecdīd-i dīne ḡā'im olan kimse elbette 'ālim olmaḡ lāzım degildür. (12) Belki vāḳı' olur ki ḡālīfe, olur ki melik-i muḡaddem olur, ḡāḡ



(13) olur ki vaqıtta ḥalīfe vü ‘ulemā ve melik ve emīr olur. Her (14) biri tecdīd-i dīn iderler. Zīrā Nebī -‘aleyhi's-selām- didi: “Ḥāzret-i Ḥaḳ (15) bir [39b] kimse gönderür, dīni tecdīd eyler.” ‘Ālim yāḥūd emīr dimedi. (1) Ta‘yīn üzerine ammā nihāyet ol kimse muḳtedā olup muṭā‘ (2) olmaḳ lāzımdır. Tā ki maḳbūlū'l-ḳavl olup nāfizū'l-emr ola ki (3) anlaruñ bid‘atların tebdīl itdikde żarūrī tabi‘ olalar. Eger ittifāḳ (4) düşüp re’s-i mi’ede mesmū‘u'l-ḳavl bir ‘ālim olursa evvel (5) müceddid-i dīn oldur.

Bilgi ki ḳarn-ı evvel ḳarn-ı Rasūlu'llah’dur. Ḥāzret-i (6) Ḥaḳ -celle ve ‘alā- ibtidā’-ı ‘ālemi ḥalḳ itdikde Muḥammed’i yaratdı. İsm-i (7) bāṭına maḫhar düşüp tā ki ḥükm-i zamān cereyān idüp ism-i zāhir ḥükmüne (8) ism-i bāṭın ḥükmünde ‘ālem-i ervāḥda nebī oldı. “*Küntü nebiyyen* (9) ve *ādemü beyne'l-mā’i ve’t-tīni*” bu ma‘nādur. İntikāl itdi, cism-i Muḥammed (10) zāhir oldı. Anuñ ḳarnı ḫayr-ı ḳurūn oldı. *Bu’sitü min ḫayri ḳurūni* (11) *Benī ādeme ḳarnen fe’ḳarnen ḫattā küntü mine'l-ḳurūni'l-lezī küntü minhu*.

Ebū (12) İshāḳ eydür ki: “‘Aşr-ı şaḫābe toḳsandan yüze varınca munḳarız oldı, (13) kimse ḳalmadı. Çünki ḳarn-ı şaḫābe tamām oldı.” Mi’e-i ūlā re’sinde (14) ‘Ömeri’bn-i ‘Abdu'l-‘Azīz zuhūr itdi. Aḳṭābdan idi. İmām-ı Şāfi‘i eydür ki: (15) “Ḥulefā beşdür: Ebū Bekir, ‘Ömer, ‘Osmān, ‘Alī, [40a] ‘Ömeri’bn-i ‘Abdu'l-‘Azīz.” Bu zamānda (1) ihtilāf-ı mezāhib yoḡ-udı. İttifāḳ itdiler ki ‘Ömeri’bn-i ‘Abdu'l-‘Azīz tecdīd-i (2) dīn için mi’e-i ūlāda meb‘ūsdur. Pes andan şoñra mezāhib-i muḫtelife (3) zuhūr idüp her ṭā’ife kendi mezhebinde olanlardan birine muḳīm (4) dīn diyü i‘timād u ihtilāf itdiler. Mi’e-i ūlāda ‘Ömeri’bn-i ‘Abdu'l-‘Azīz (5) ta‘yīn olınuḡı bu delīl iledür: Ḥalīfe-i vaḳıt idi; muṭā‘u'l-emr idi; (6) ‘ālim u zāhid ḳā’im bi'l-ḫaḳḳı muḫyi's-sünneti ve mumītü'l-bida‘ idi; daḡı ḫulefā-i Benī (7) Ümeyye ibtidā‘ itdikleri bid‘atları görüp munderis olan sünnetleri (8) iḫyā itdi.

Rivāyetdür ki, ḥalīfe-i sâbıḳ fevt oldıḡda ḫılāfeti buña vaşıyyet (9) idüp varup ol kişiye didi ki: “Eger bu kişi bizüm zimmetimüze bir nesne ḫavāle (10) itdi-se baña ibtidādan di istiḡfār ideyim, şāyed ki ‘afıv eyleye.”

Eyitdi ki: (11) “Va'llahi andan saña harıf virmezim.” Bu delıldür sevķ-ı Hüdā-y-ıla ħalīfe olduğına. (12) Kendi dāyim ħılāfetden kaçardı ve ħalīfe şihhatında oğlın ħalīfe itmegi (13) muķarrer itmiş idi. Öleceğine yakın - Ĥazret-i Ĥaķ muķallibü'l-ķulūbdur- tebdil (14) idüp buña vaşıyyet itdi. Vaşıyyet-nāme'i bir kimseye virdi. Ol kişi daķı (15) ħalīfe giçdikden soñra ızhār idüp ‘Ömeri'bn-i

[40b] ‘Abdu'l-‘Aziz’e bī‘at (1) itdiler. ‘Ömeri'bn-i ‘Abdu'l-‘Aziz feryād idüp “*İnnā lillāhi ve innā ileyhi rāci‘ün*<sup>14</sup>” (2) dir-idi. “Bu ħızmetüñ ‘uhdesinden nice gelem.” diyü bī-ħuzūr olurdı.

(3) Ĥicretüñ kırķ ikinci yılından, ki İmām Ĥasani'bn-i ‘Alī ĥazretleri -rağıya'llahu (4) ‘anhu- ħılāfetden münħali‘ olduğu senedür, Benī Ümeyye tã’ifesi tokşan (5) tokuz senesine varınca āķır ħılāfet Süleymāni'bn-i ‘Abdu'l-melik’üñdür. Ĥazret-i (6) ‘Alī’ye -rağıya'llahu ‘anhu- sebb iderlerdi. Çünki ‘Ömeri'bn-i ‘Abdu'l-‘aziz maķām-ı (7) ħılāfetde mustaķır oldı. Vükelāsına mektüblar gönderüp ol (8) sebbden meni‘ eyledi. Çünki cuma‘a günü oldı, kendi ħuţbeye (9) çıķdı. Mevzi‘-ı sebbde āķır-ı ħuţbede bu āyeti okudı ki “*İnne'llahe* (10) *ye ’muru bi'l-‘adli ve'l-iĥsāni*<sup>15</sup>.” Pes ol zamāndan bu zamāna gelince evāķır-ı (11) ħuţbede bu āyet okınmaķ sünnet oldı.

Ĥammādi'bn-i Ebī Süleymān rivāyet (12) ider ki: “Birgün ‘Ömeri'bn-i ‘Abdu'l-‘aziz cāmi‘-i Dımaşķ’da a‘lā şavt-ıla nidā itdi ki: (13) “Lā tākate lenā fī ma‘şiyeti'llahi.” Ĥulefā-i rāşidīnüñ sīretlerin taķarrī iderdi. (14) Bu üslūb-ıla ‘ömür geçirdi. Tā yüz birinci yılıñ recebinde ki beş günü ķalmış (15) idi. Cuma‘a günü fevit oldı. İki yıl ħılāfet itdi. Anuñ ħılāfeti

[41a] (1) zamānında ‘ulemādan ħalk-ı keşir ve cemm-i ġafir var-iken Muĥammedi'l-Bāķır beş ay (2) Medīne’de, Ķāsımi'bn-i Muĥammedi'bn-i Ebī Bekiri’ş-şiddiķ ve Sālimi'bn-i ‘Abdi'llahi'bn-i (3) ‘Ömer Mekke’de, daķı bunlaruñ emşālī ‘ulema’-i rāşihīn e’imme-i mütebaĥķirīn (4) var-iken ‘Ömeri'bn-i ‘Abdu'l-‘aziz’den ġayrıya kimse dimedügi evvel (5) mi’ede

<sup>14</sup> Bakara 2/156.

<sup>15</sup> Nahl 16/90.

kā'im bi-emri'llah ve ibkâ-i dîni'llah itdügine delîl oldur. Zîrâ (6) ki bu zikir olınan 'âlimler hulefâ-i Benî Ümeyye zamânında dağı var idiler. (7) Ammâ biri mâlik olmadı ki anların bid'atların tağıyir eyleyüp dîni (8) müstaķim idey-di. Nitekim 'Ömeri'bn-i 'Abdu'l-'azîz halîfe olıcaķ bid'atlar (9) bozulup sünnetleri ihyâ olındı.

Mi'e-i şâniyede halîfe Me'mûnu'r-reşid (10) idi. Evâyl-i hılâfetde tamâm umûr-ı dînde sa'y-i belîğ idüp emr-i ra'ıyyeti (11) ri'âyet iderdi. 'İlmi ve 'ulemâ'i ta'zîm ü tebcil eylerdi ve niçe kerre (12) diyâr-ı Rûm'a 'azim idüp.

Sa'idü'l-'ilâfû'l-kârî eydür: Me'mûn Halîfe (13) baña habar gönderüp getürdi. Ben vardıkda nehr-i Bezendûn kenârında (14) oturdu. Ayağların şuya şarkıtmış. Baña didi ki: "Yâ Sa'id! Sen dağı (15) ayağıñı şarkıt ki bundan [41b] tatlu vü şovuk şu görmedüm." Ben dağı (1) didigi gibi itdüm. Fi'l-vâkı' didigi gibi buldum. Baña didi ki: "Ne yimek (2) gerek ki bu şuyı anuñ üzerine içevüz." "Bilmem." didüm. Didi ki: (3) "Ruṭab-ı âzâd yimek gerek." Pes dağı sözün tamâm itmedin gördük ki (4) yüklü katurlar geldi. Hıdmetkârına Me'mûn didi ki: "Gör, eger (5) ruṭab-ı azâd var-ısa getür." Hıdmetkâr varup iki sele getürdi. (6) Toṭṭolu ruṭab idi. Yidük ve üstine ol şudan içdik. Pes andan (7) cümlemüz hummâya mübtelâ oldık. Me'mûn ol marâzdan kurtılmayup iki (8) yüz on sekizinci senenüñ recebinüñ on beşinci günü fevt (9) oldu. Hılâfeti yigirmi yıl beş ay yigirmi üç gün oldu.

(10) Me'mûn'uñ kereminden hikâyet olunur ki, bir zamân Dımaşķ'da olurdu. (11) Mâlına kıllat geldi. Mu'taşım Bi'llah ahvâlın bildirdi. Otuz kerre biñ (12) kendi tevliyeti harâcından gönderdi. Ol mâlı bî-kıyâs gelicek (13) Yaḥyâ'bn-i Ekşem'e didi ki: "Gel, ol mâlı gelürken seyir idelüm." (14) Pes anı seyir idüñ tamâm cemâl ü celâl birle tezyîn olunup kaṭâr kaṭâr (15) [42a] çekilüp gelürdi. Me'mûn anı görüp gâyet begendi. Halık dağı (1) ol mâlı seyir itmege çıkmışlar idi. Pes Me'mûn Yaḥyâ'ya eyitdi ki: (2) "Eger biz bu mâlı alup halık hânelerine ḥâ'ib gideler biz le'im olmaķ (3) lâzım gelür"

diyüp ol mālı hemān-dem ayağı rikābda iken her (4) t̤ā'ifeye bölük bölük tevzī' itdi. Andan altı biñ kerre biñ bāqī (5) anı dağı vezīrine emir itdi, 'askere tevzī' itdiler.

Hikāyet (6) iderler ki: Bir muğannī birgün anuñ meclisinde bu beyti okudı:

Beyt:

(7) *Berī 'tū mine'l- 'İslāmi in kāne ve'l-lezī*  
*Atāke be'l-vāšūne 'annī kemā kālū*

(8) Pes şordı ki: “Bu beyt kimiñdür?” didiler. “Dımaşķ kāzisinüñdür.” (9) Kāziyi da' vet idüp şordı: “Bu beyitleri sen mi didüñ?” Kāzī: “Na'am” (10) didi. Buyurdı: “Azil olınsun ve berāt-ı İslāma yemīn ide anı rıķāb-ı (11) müsliṃine vālī itmezem.” Me'mūn'ıñ aḥbār-ı cemīle vü menāķıb-ı cemīlesi çokdur.

(12) Bu mi'e-i şāniye başında 'ulemādan İmām-ı Muḥammedi'bn-i İdrīsi'-Şāfi'ī var-ıdı. (13) Bu ol 'ālim-i Kureyş'idür ki 'ilm-ile 'ālemi toldurdı. Rasūlu'llah -şallā'llahu (14) 'aleyhi ve sellem- buyurur ki: “Allāhume'hdi Kureyşen fe inne 'ālemihā yemle' t̤bāķa'l-arz.” (15) 'Ulemādan Aḥmedi'bn-i Ḥanbel eydür: “Ḥadīşüñ nāsıḥ u mensūḥın Şāfi'ī-le [42b] (1) mücālese idince bilmezduk.” Şāfi'ī on beş yaşında fetvā virürdi. (2) Ol nice her gice'i iḥyā iderdi. Aḥmedi'bn-i Ḥanbel eydür: “Mi'e-i (3) ūlā evvelinde gönderilen 'Ömeri'bn-i 'Abdu'l-'azizdür. Mi'e-i şāniye (4) evvelinde gönderilen İmām-ı Şāfi'īdür.”

Me'mūn birgün Şāfi'iden (5) şordı ki: “Siñek ne maşlaḥat için yaradıldı.” İmām-ı Şāfi'ī (6) bir mıķdār fikir idüp gördi ki Me'mūn'ıñ yüzine bir siñek (7) konmuş ıztırāb virür. Buyurdılar ki: “Mülūke mezellet için (8) ḥalk itdi.” Me'mūn güldi vü didi ki: “Yā Muḥammed bu cevābı benüm yüzümde (9) zebābı görüp virdüñ.” Şāfi'ī didi ki: “Belī, çünkü su'al idüñ,

İmām-ı Şāfi'î ḥāzretlerinin du‘ā-i celilü (13) 'ş-şānı vardır. İcābet-ile meşhūrdur. Mevāzī'-ı keşīrede tecrībe olinmişdur. (14) Du‘āsındandır: “Allāhümme yā laṭīfu es’elūke'l-luṭfe fīmā ceret bihi'l-muḳādīru.” (15) Her kim yüz altmış toḳuz kerre okısa sırr-ı ḥavādışden emīn ola.

İki yüz dördüncü senede receb ayında cuma' a (8) gicesinde Mışır'da fevt oldu.

Mi'e-i şālîşede Hâlife'l-imâmü'l-muktediru bi'l-lahi Ca'feri'bni (12) 'l-Mu'tezidü Bi'l-lahi idi. İki yüz toksan beş târihinde zî'l-hiccenüñ (13) on ikinci günü hılâfete bî'at olındı. Ol zamânda on üç (14) yaşında idi. Kendi beglerinden ve kâzîlerinden ve kâtiblerinden (15) ba'zı kimseler ittifâk idüp

60

Hikāyet olunur: (3) İbnü'l-Mu‘tez evinden iki büyük şandūk götürdiler. Vezir İbni (4) 'l-Furāt eyitdi ki: “Bilür misiz ki bu şandūklarda ne vardır?” Didiler (5) ki: “İbnü'l-Mu‘tezile kavlı u karar eyleyen kimselerün esāmisi (6) vardır.” Buyurdi ki şandūkı açmadın âteşe iħrāk itdiler, tā nāsuñ (7) qalbine havf gelüp niyyetleri fāsıd olmaya. Bunuñ meşeli Melikşāh (8) Selçūkī’den rivāyet olunur ki babası fevt oldıqdan şoñra ‘amme- (9) si ħurūc idüp muħārebe vāqı‘ oldıqda Melikşāh anı şıyup (10) esir itdi. Didi: “Bu itdügün cür’ete bā’ iş ne idi?” Didi ki: (11) “Kendi begleriñden mektüb geldi aña bināen ħurūc itdüm.” (12) Bir ħarīṭa ki mühürlü idi. İçinde ol mektüblar var idi. (13) Melikşāh alup veziri Nizāmü'l-Mülke virdi. Ol alup âteşe (14) iħrāk itdi. Pes ol sebebeden Melikşāh’uñ emri sābit ve vezirinüñ (15) ħazākatı

[44a] müşbet oldı. Pes Muḳtedir Bi'l-lah ħılāfetde kâ'im oldı. Tā ki (1) üç yüz yigirmi şevvālinde maḳtūl oldı. Cümle ħılāfeti yigirmi dört yıl (2) birkaç gün oldı.

Anuñ eyyām-ı ħılāfetinde Qarāmıṭa zuhūr itdi. Evvel (3) zuhūrları iki yüz yitmiş sekizde oldı. Bir kimse var-ıdı. (4) Adına Ebū Sa‘īdi'l-Cenābī dirlerdi. İzḫār-ı dīn ü zühd idüp ‘āḳıbet (5) nāsı bir fāsıd i‘tikāda da‘vet itdi. Zu‘um iderdi, Aḫmedi'bn-i Muḫammedi'bni (6) 'l-Ḥanefiyye rasūlu'llahdur. Andan çünki emr-i Qarāmıṭa kuvvet buldı. Ḥacar-ı (7) Esved’i Ka‘be’den alup Hicr’e ki Yemen’de bir şehirdür anda ilettiler. (8) Pes çün Muḳtedir Bi'l-lah zamānı munḳazī oldı, Benī Būye'l-Deylemiyyūn (9) zuhūr itdi. Bunlardan evvel beg olan ‘İmādü'd-devle Ebu'l-Ḥasan ‘Aliyyi’ (10) bn-i Būye. Babası şayyād idi. Şayd-ı semek ile giçinür idi. Üç oğlu (11) var idi: ‘İmadü'd-Devle ve Rükñü'd-Devle ve Mu‘izzü'd-Devle.

‘İmādü (12) 'd-Devle rüzigār-ıla Şirāz’a zamān-ıla beg oldı. Anuñ ‘acīb aḫvālı (13) vardır. Biri budur ki: Şirāza beg oldığı zamānda aşḫābı bundan (14) māl istediler. Bunlara virecek yoğ-udı. Tamām bī-ḫuẓūr olup arḳa- (15) sı üstine yatdı. Gördi ki bir yılan evüñ saḳfında bir delikden çıkup (1) bir āḫar delige gider. Ḥuddāmını getürüp ol yılanuñ def’in buyurdi. (2) Pes çıkup getürdiler ki ol saḳıf iki kâtdur. Pes anı hedim itdiler. (3) Niçe şandūk

buldılar. Cem‘ā elli biñ fülörī var ola. Pes anı (4) aşhābına tevzī‘ itdi. Bir dağı vāqı‘ oldı ki anuñ mālına tamām kıllet (5) gelüp nafaqaya muhtāc oldı. Qaftān itmek içün bir niçe qumāş (6) almış-ıdı. Derzī getürüp bıçdırmak istedikde derzī hāzır olıcağ (7) didi ki: “Va‘l-lahi bende hemān on iki şandūk vardır. İçinde ne (8) var idügin bilmezem.” Ta‘accub itdi. Buyurdı ki ol şandūqları hāzır (9) itdiler. Kendiden evvel şehirde vālī olan kimseden qalmış (10) emānet imiş. Alup tamām māl-ı cezile mālīk oldı. Bu māl şebāt-ı (11) milkinge sebeb oldı.

Bu mi‘e başında ‘ulemādan Ebū Ca‘fer Muḥammedi (12) 'bn-i Ḥarīrī't-Ṭaberī var idi. E'imme-i müctehidīnden biri idi. Kimse (13) mezhebine tābi‘ degil-idi. Envā‘-ı ‘ulūmı cemi‘ itmiş idi dağı (14) tefsīri var-ıdı. Ol tefsīr-i kebīrdür. Tārīḫ vardır ki eşaḥḥ-ı (15) tevārīḫdür. Tārīḫde zamānuñ [45a] evvelinden üç yüz ikinci yıl āhırına dek (1) yazmışdur. Sekiz yüz onıncı senede şevvālden iki gün qalmışdı (2) dār-ı āhırata intikāl itdi.

Bir dağı bu mi‘e başında Ebū Bekr-i Muḥammedi'bn-i İbrāhimi' (3) bni'l-Münziri'n-Nisābūrī vardı. Eşrāf-ı ‘ulemādandır. Anuñ teşānīf-i (4) mu‘teberesi vardır ki aña her tā‘ife muhtācdur. Üç yüz on (5) yā toquzıncı sene Mekke’de vefāt itdi.

Şāfi‘iyyeden bir cemā‘at dirler ki (6) bu mi‘enüñ başında kāyim olan Ebu'l-‘Abbās bin Şureyh’dur ki ‘uzamā-yı Şāfi‘iyye- (7) dendür. Aña “bāz-ı eşheb” dirlerdi. Dört yüzden artuğ muşannefī (8) vardır. Mezheb-i Şāfi‘ī andan münteşir olmışdur. Maraḫ-ı mevtinde didi ki: (9) “Baña didiler: Rabb’ün saña il.” İştüdüm, dir ki: “Bi-māzā ecebtümü'l-mürselīn?” (10) Didüm ki: “Bi'l-īmān ve't-taşdīk.” Bir dağı yine “bi-māzā ecebtümü'l-mürselīn” diyü (11) ḥıṭāb itdi. Bildüm ki cevābda ziyāde taleb olunur. Didüm ki: “İmān-ıla (12) taşdīk-ıla. Fe'emmā günāh dağı işledüm.” Ḥıṭāb geldi ki: “Günāhuñı mağfūr itdüm.”

(13) Cemā‘at-ı mütekellimūn dirler: “Hazi'l-mi'e re'sinde kā'im olan Ebu'l-Ḥasan-ı Eş'arī- (14) dūr.” Mu‘tezilī mezhebin redd idüp cevābı ol virmişdür.

Cemā‘at-ı (15) Ḥanefiyye dirler: “Bu sene re'sinde kā'im bi'd-dīn Ebū [45b] Ca‘fer Ṭahāvī’dūr.” Aşhāb-ı (1) Ebī Ḥanīfe’nün ekābirindendūr. İhtilāf-ı ‘ulemāyı yazmışdur.

Ba‘zı (2) Ḥanābile dirler ki Aḥmedi'bni Hārūnū'l-Ḥullālī'l-Bağdādī bu mi'e (3) başında kā'im bi-emri'd-dīndūr. Şavāb oldur ki her biri bu mi'e- (4) de iḳāmet-i dīn idüp nuşret itmişlerdür. Va'l-lahu a‘lemü bi'ḥaḳāyıkı'l-umūr.

(5) Mi'e-i rābi‘ada ḫalīfe, bu mi'ede İmām-ı Ḳādir Bi'l-lahi Ebu'l-‘Abbās’dur. (6) Cümle sīretinden biri siyāset-keş idi. Üç yüz seksen bir senesinde (7) şa‘bān ayında aña bī‘at olınup ḫalīfe oldu. Dört yüz yigirmi (8) ikinci sene zī'l-ḥiccesinde vefāt itdi. ‘Acīb tedbīrleri var-ıdı. (9) Ḥikāyet iderler ki anuñ zamānında Mısır’da bir ḥabbāz var idi. (10) Şi‘ī idi. Mısır’da evvel zamānda Fāṭimeteyn elinde idi ki Ḥākim Bi'l-lahi (11) zamānı idi ki ḡaybet-i munḳatı‘a ile ḡaybet itmişdür. Ol ḥabbāz (12) her zamānki dükkānın açdı, Ḥākim’e du‘ā idüp Ḳādir’e sebb-i (13) la‘in iderdi. Rāst yigirmi yıl bu ḫāl üzre geçdi Bağdād’ı ve (14) Bağdād’ı zikir ideni sevmezdi. Bu ḫabar Bağdād’da Ḳādir Bi'l-lah irişecek (15) tamām müte‘ellim oldu ki bir kimse [46a] taleb itdi ki Mısır’a gönderüp ol (1) ḥabbāzı getürde. Pes Bağdād’da bir ḥabbāz vardı. Ḥaylī şālīḫ kimse (2) idi. Anı taleb idüp Mısır’a gönderdi. Pes ḥabbāz-ı Bağdādī (3) Mısır’a gelüp ḥabbāz-ı Mısırınūñ dükkānını buldı. Tevaḳḳuf itdi. Gelüp (4) dükkānın açdı. ‘Ādet-i ḳadīmesi üzrine yine Ḳādir Bi'l-lah şetm u la‘net-ile (5) dükkānını açdı. Geçüp otırıcaḳ Bağdādī Mısrīye bir dīnār virdi. Üzerinde (6) Ḳādir-i ḍarb var-çün Mısrī anı gördi, dīnārı yabāna atup Bağdādīyi (7) birkaç urdı. Pes Bağdādī ağlayuraḳ didi ki: “Ben bir ḡarībem, Şi‘īyem. (8) Kūfe’den gelmişem. Bu şehire dīnüm iẓhār için geldüm. Baña siz böyle ider- (9) siz.” Çünki Mısrī bu sözleri işitdi varup anuñ eline ve ayağına (10) düşdi, istiḡfār itdi, “ḫelāl iyle” diyü yalvardı. Pes



Bağdādī dahı (11) helāl itdi. Mısrī şordı ki: “Şan‘atun nedür?” Bağdādī didi ki: “Ḥabbāzam.” (12) Pes anı evine iletüp ortak idindi ve aña kızın virdi. Niçe zamān (13) anda tırdı. Ramazān ayı yakın gelicek ağladı. Mısrī didi ki: “Niçün (14) ağlarsın?” Eyitdi: “Müşāhede şevkum vardur ve kabır-i ‘Alī ve Ḥüseyn’i ziyāret (15) zamānları geldi” diyüp anların fażāyılından niçe

[46b] kelimāt idüp hattā Mısrīye (1) tamām şevk gelüp didi ki: “Ne hîle itmek gerek ki anı ziyāret (2) mümkün ola?” Bağdādī didi ki: “Ne māni‘dür ki varup (3) ziyāret idesin.” Eyitdi: “Kādir’den korkaram.” Eyitti ki: “Bizi (4) kande bilür. Ol kendi hāline meşgūldür.” Pes ittifāk Kūfe cānibine (5) teveccüh itdiler. Tā ki kubūr-i Āl-i Beyt’i ziyāret eyleyeler. Pes ḥabbāz-ı (6) Bağdādī Kādir Bi’l-lah’a mektüb yazup ahvālı bildirdi. Pes ādemler (7) gönderüp anı tıtdılar alup Bağdād’a getürdiler. Halife anı (8) göricek beşāset gösterüp buyurdı ki bendlerin giderdiler ve ol (9) bend uran kimselere tevbiḥ u cefā itdi. Dāru’l-ḥılāfetde bir ‘ālī (10) maḳāma ḳondurup gidince ziyāfet itdi. Gitdikde biñ altun (11) virdi. Didi ki: “Şimdiden şoñra görmedigün kişiye sebb itme.” (12) Didi ki: “Gördün mi ki biz nice kādir olduk yine ‘afv itdük.” (13) Pes ḥabbāz-ı Mısrī yine Mısr’a gelüp dükkānın açdıḳda Kādir’e medḥ u şenā (14) itmek üzre oldu. Evvelki hālin tebdil idüp Kādir’ün maḥabbeti ḳalbinde (15) mūnderic oldu. Bu ḥabar ḥākim-i Mısr’a irişdi. Bildi ki

[47a] Kādir’ün eḥibbāsından (1) olmışdur. Ġazab itdi. Aña emni ḳalmayup muḫtarib oldu. Birgün şabāḥ (2) dükkānı kūşesinde ol ḥabbāzı maşlūb buldılar. Boğazında bir kāğıd (3) içinde yazılmış ki, “Biz bunı dōstī ḳılıc-ıla ḳatil itdük, dünyāda (4) ‘ārı sizün ve āḫıratda vebāli dahı sizün.” Beñzer ki bu hîle’i aña Kādir (5) itdi ki bilürdi ki Mısr’da gelüp Kādir’i medih idicek Mısr ḥākimi anı (6) ḳatil idecekdür. Pes bir kimse ḥavāle idüp ol varaḳa-i ḥafıyye anuñ (7) boğazına aşdırmışdur. Bu ḡāyet ḥüsn-i tedbīrdür ve telaṭṭufdur.

Kādir Bi’llah (8) -Sultān Maḥmūdi’bn-i Sebūktikin sultān idi- anı babası Sebūktikin (9) fevt oldıḳdan şoñra Kādir Bi’llah sultān itmiş idi. Sebūktikin (10) bahādır kişi idi. Ebū İşāḳi’bn-i Sebūktikin ile Ġazvīn’e vardı. (11) Ebū İşāḳ anda fevt olup ehl-i Ġazvīn ittifāk idüp Sebūktikin’i kendiler (12) emir

itdiler. Bir mıkḍār Hind'den fetih idüp memleketine ittisā' gelicek (13) kendi daḥı fevt oldu. Yirine oḡlı İsmā'il veli'ahdı idi. Ol (14) zamān Sultān Maḥmūd anda ḥāzır degil idi. Sultān Maḥmūd'a mektūblar gönderüp (15) bir mıkḍār memleket ile şulḥ olmaḡ istedi. Rāzī olmayup üzerine 'askerle

- [47b] (1) geldi. İsmā'il kaçup ḡal'a-i Ġazvīn'e girdi. 'Ākıbet muḡtarr olup (2) emān isteyüp salṭanatı Sultān Maḥmūd'a teslīm itdi. Sultān (3) Maḥmūd ḡardaşına didi ki: "Eger sen baña zafer bulsañ nice iderdüñ?" (4) Didi ki: "Ba'zı ḡal'ada ḡabis idüp her ne isterseñ ḥāzır (5) müheyyā iderdüm." Pes Sultān Maḥmūd daḥı anuñ didiği gibi eyledi. (6) Sultān Maḥmūd çünki müstaḡil beg oldu. Ḥorāsān'a müteveccih (7) oldu. Ḥorāsān'ı fetih idüp Benī Sāsān beglerin andan iḡrāc itdi. (8) Pes Ḳādir Bi'llah -ḡalife-i Baḡdād- daḥı Sultān Maḥmūd'a ḡıl'at-i salṭanat (9) gönderüp ümerā'ı ḡıdmetine muḡarrer tutdı. Çünki Sultān Maḥmūd (10) istikmāl-i 'izzet idicek kendine her yıl diyār-ı Hind'e sefer itmegi farız (11) itdi. Sicistān vilāyetine bilā-ḡıtālin mālīk oldu. Diyār-ı küffārı (12) ḡarāb idüp şirki giderdi. Mescidler yaptı. Ḥayırlar itdi.

Aḡsā-yı (13) Hind'de Sevmenāt dirler bir şanem var idi. Ehl-i Hind aña 'azīm ḡürmet (14) iderdi. Bu şanemuñ ḡıdmetinde biñ kimse var idi. Üç yüz

- [48a] (15) kimse ol şaneme ḡıdmet idenleruñ başın ve şaḡalın ḡazırlardı. (1) Eṭrāf-ı memālīkden vaḡıflar ve mālīlar getürüp ol şaneme taḡarrub iderlerdi. (2) İ'tiḡādları bu-y-idi ki sa'ādet ü şeḡāvet ve imāta ve iḡyā vü ḡanī, fuḡarānuñ (3) ḡudretinde ola. Pes Sultān Maḥmūd 'askerin intiḡāb idüp ber-ḡüzīde otuz (4) biñ kimse ve daḥı kendi irādeti-le bī-hadd ü bī-ḡıyās kimseler ḡazā (5) 'azīmetine Sevmenāt'a teveccüh itdi. Ehl-i İslām vilāyeti-le ol şanem olduḡı (6) ḡal'a arasında bir aylıḡ yol vardı ki aḡlā şu vü yol bulunmazdı ki (7) ḡum aḡup yolları örterdi. Sultān Maḥmūd tamām tedārük-i 'askerine (8) ve ḡayrına bī-ḡıyās māl şarf idüp ḡal'aya iriḡdiler. Üç ḡün bekleyüp (9) fetih itdiler. Ol şanem olduḡı eve girdiler. Ḳulaḡında otuzdan ziyāde (10) ḡalḡa ḡördiler. Her bir ḡalḡa biñ yıl 'ibādet olındıḡda daḡılmış ve ol (11) şanemuñ eṭrāfında altundan ḡurda şanemler var. Ol ḡurda şanemleri melā'ike (12) i'tiḡād iderler imiş. Elli biñ ḡatilden ḡayrı esīrden ḡumus elli üç biñe iriḡdi.

- (13) Çünkü Sultān Maḥmūd bilād-ı Hind'e vardı eṭrāf-ı mülükden hediye-  
(14) ler geldi ki cümleden biri kumrı mişâlinde bir kuş ki öñine zehirlü ta'ām  
[48b] (15) kosalar gözinden bir tamlâ inerti ve ol şu münce mid olurdu. (1) Anı ki  
açık yara üzerine ursalar et bitürürdi, ne kadar büyük (2) dağı olursa. Dört  
yüz yigirmi bir senesinde rebî' u'l-âḥır ayında (3) fevt oldu.

Bu mi'ede 'ulemādan Şeyḫ Ebū Ḥamid Aḥmedi'bn-i Muḥammedi'l-  
isferānî (4) idi. Ba'zı 'ulemā Kāzî Ebū Bekirî'l-Bāḳılānî idi dirler. Dört yüz  
(5) üç senesinde zî'l-ka'de ayında vefât itdi. Ḥanefiyyeden (6) Ebū Bekr-i  
Muḥammedi'bn-i Mūsā'l-Ḥavāzermî idi -raḥmetu'llahi 'aleyhim-.

- Mi'e-i ḥāmise: (7) Bu mi'ede ḥalîfe İmām-ı Müsteẓhir Bi'llah-i Ebu'l-  
'Abbās Aḥmedi'bni'l-Muḳtedir idi. (8) Beş yüz yigirmi ikisinde bey'at olındı.  
Anuñ eyyāmında sultān Muḥammedi (9) 'bn-i Melikşāh Selcūḳî idi. Bunlar  
bir tā'ife idi ki Māverā'n-nehir'de (10) sākinler idi. Kimseye maḥkūm  
olmazlar-ıdı. Ammā Sultān Maḥmūd-ı Sebūktikin (11) ḥile ile  
muḳaddemlerin ele getirüp ḳal'aya bend itdi. Andan bāḳî aşḫābın (12) cemi'  
eyledi ve bilād-ı Ḥorāsān'a bunları vālî kıldı. Çünkü sultān vefât (13) itdi yine  
yirlerine gitdiler. Sultān Maḥmūd'uñ oğlu bunlara muḥtāc oldu. (14)  
Mu'āvenet itmediler. Ḥattā muḳaddemlerin bendden iḥrāc itdi. Andan bunlar  
(15) kuvvet buldı. Tuḡrul Beg nām kimse bunlara muḳaddem oldu. Gönderüp,  
[49a] Ḥalîfe (1) ḳā'im bi-emri'llah dağı bunlara Bağdād'dan mektüb gönderüp  
tefvîz-i (2) saltanat itdi. Çün Tuḡrul Beg vefât itdi ḳardaşı oğlu Alp- (3) arslan  
Muḥammedi'bn-i Ca'fer Beg'i yerine ḳāyim-maḳām oldu. Pes milki ol kadar  
(4) vāsi' oldu ki Şām'a gelüp Ḥaleb'e vāşıl oldu. Bundan evvel Türk (5)  
beglerinden kimse Furāt'ı geḫmiş degildi. Ne eski zamānda ve ne yeñi (6)  
zamānda. Andan gelüp 'askeri iki yüz biñ atlu mükemmel olmuş-ıdı. (7)  
Ceyḫūn üzerine köpri düzüp bir ay tamām 'askeri geḫdi. Andan (8) bir  
ḳal'aya geldi. Ol ḳal'ada Yūsuf Ḥōrezmî dirler bir begi var-ıdı. (9) Anuñ-ıla  
gūyā ki bir intikāmı var-ıdı. Ḳayd u bend ile anı meclisine getürdi. (10) Emir  
itdi, ḳaydın götürüp dört kūşeye dört mīḫ ḳaḳup anı (11) çārmīḥa çekeler.  
Yūsuf Ḥōrezmî didi ki: “İ muḫanneṣ! Benüm gibi kimse'i (12) böyle mi

öldürürler?” Pes sultān ğāzab idüp eline tır ü kemān aldı. (13) Yūsuf’a bir ok bir tevā daķınmadı. Yūsuf peymān şıçrayup sultān üzerine (14) yürüdi. Ol daķı taķtdan aşıa inüp Yūsuf’a karşı vardı. (15) Nā-gāh yüzi üstine düşdi.

[49b] Yūsuf fırsat bulup bıçağ-ıla bögrinde (1) urdı. Pes Yūsuf’ı daķı ķatil itdiler. Ammā Alparslan daķı dört günden sonra (2) ol cirāhatdan fevt oldu.

Dört yüz altmış beşinde andan yirine (3) oğlı Melikşāh sultān oldu. ‘Ādil ve cevād ve şeccā kimse idi. (4) Hārb u ķıtālde manşūr u mużaffer idi. Hışārılar yapup ve ırmaķlar kazup (5) köpriler yapardı. Bağdādda bir cāmī yapmış-idi ve Ka’be yolında niçe (6) havızlar itmiş-idi. Şaydı ğāyet severdi. Birgün kendi eli-le (7) itdiĝi şaydı ‘add itdi. On biñe irişdi, unıtdıĝından ĝayrı. (8) Pes bu muķābelede dört biñ altun taşadduķ itdi, niçesin unıtdı- (9) ķdan sonra. Andan sonra her bār bir şayd iderdi. Bir altun taşadduķ (10) iderdi.

Hikāyet olunur ki: Kūfe’de haccācı tevdī’a çıķdı. ‘Uzeyb’den (11) öte geķüp yolda vāfir şayd eline girüp ol yolda devābb-ı vahşī (12) havāfirinden āhūlar binüzinden bir menāre yapdı. Dirler ki ol menāre (13) henüz bāķidür. “Menāretü'l-ķurūn” dirler. ‘Adli ol ķadar idi ki birgün (14) ata bindi. Giderken bir kimse’i gördi, aĝlar. Şordı ki: “Niçün (15) aĝlarsın?” Didi ki:

[50a] “Birķaç aķcaya biķķi almış idüm. Andan ĝayrı aķcam daķı (1) yoĝ-ıdı. ‘Askerden üç kişı gelüp benden aldılar.” Yimiş daķı henüz (2) yitişmiş idi. Degme yirde biķķi ele girmez idi. Ol mażlūma şāh: (3) “Tınma” didi. Daķı farrāşı taleb idüp didi ki: “Gönlüm biķķi ister. (4) ‘Askeri gizüp gör ki ümizdür bulayduñ” didi. Farrāş gizüp bir (5) biķķi götürdi. Didi ki, pes sultān farrāşa şordı ki: “Bu biķķi (6) ķande buldın?” Didi ki: “Fulān emirüñ haymesinde.” Pes emiri ihzār (7) idüp didi ki: “Sen ķande bulduñ?” Didi ki: “Hıdmetķarlarum getürdi.” (8) Sultān buyurdi ki: “Anları bunda hāzır getür.” Ol emir daķı varup (9) hıdmetķarların gizleyüp yine geldi ve “Bulmadum” diyü cevāb virdi. (10) Pes sultān saķib-i biķķi didi ki: “İş bu emir benüm hıdmetķarum, (11) ķulumdur. Saña hibe itdüm. Şöyle ki ķoyıviresin senüñ boynuñ (12) ururam.” didi. Pes ol kişı eline yapışup sultān öninden (13) emiri

taşra çıkardı. Ol emîr kendin ol kişiden üç yüz altuna (14) şatun aldı. Ol şāhib-i biṭṭīḥ sultāna girüp қазыye’i ḥabar virdi. (15) Sultān didi ki: “Rāzī  
[50b] olduñ mı?” “Rāzī oldum” diyüp sultāna du‘ālar iderek (1) gitdi.

‘Ulemādan bu mi’e başında İmām-ı Ebū Ḥāmid Muḥammedi’bn-i Muḥammedi’bn-i Muḥammedi’l-Ġazālī (2) var idi. Ol ‘ilm-i zāhire dürişüp tamām kāmīl vü fāyık oldı. Pes (3) andan cümle’i terk idüp ṭarīḳ-i zūhd ü taḳvāya ḳaşd idüp ḥacca (4) ‘azīmet itdi. Dımaşḳ’da cāmi’uñ zāviye-i ġarbīsinde derse meşġūl (5) oldı. Şimdi ol maḳāma “Zāviyetü’l-Ġazālī” dirler. ‘Azīm kitāblar taşnīf (6) idüp her fende müfid muşannefleri vardur. Pes Nīsābūr’a geldi. (7) Andan her nesneden munkatı‘ olup ṭarīḳ-ı ‘ibādete sülūk itdi. (8) Andan daḥı ‘azīm ictihād itdi. Şūfiler içün bir ḥānegāḥ ve ‘ālimlere (9) bir medrese vażı‘ itdi. Ev ḳatın ‘ibādete ve ḥatm-i Ḳur’ān’a ve mücāleset-i (10) şuleḥāya ve ta‘līm-i ‘ilme taḳsīm itdi. Nās anuñ kütübinden kendiden (11) şoñra ‘acīb intifā‘ itdiler. Beş yüz beş senede cumādiye (12) ‘l-uḥrāda vefāt itdi.

E’imme-i Ḥanefiyyeden ḳazī’l-ḳuzāt Ebū’l-Ḥasan (13) ‘Aliyyi’bn-i Muḥammedi’d-Dāmġānī şeyḥ-i Ḥanefiyye gelmişdür. Ḥanābileden Ebū’l-Vefā (14) ‘Aliyyi’bn-i ‘Uḳayli’l-Baġdādī müellef-i Kitābü’l-Fetvā geldi. Bu kitāb (15) dört yüz cildten artıḳdur -raḥmetu’llahī ‘aleyhim ecma‘in -.

[51a] Mi’e-i sādise: (1) Ḥalīfe bu mi’ede İmām-ı Nāşır Lidīni’llah Ebu’l-‘Abbās Aḥmedi’bn-i Müstezī (2) Bi’llah idi. Beş yüz yitmiş beşinde zī’l-ḳa‘de ayınuñ ikinci güninde (3) babasından ‘ahd-nāme ile aña bī‘at olındı. Ḳırḳ yidi yıl ḥılāfet (4) sürdi. Altı yüz yigirmi ikinci yılda ramazān ayınuñ yigirmi yidinci günü (5) vefāt itdi. Ḥılāfetde bunuñ itdigin kimse itmiş degildür. (6) Mehīb ve ‘asūs kişi idi. Gice ile tecebbūr idüp dükkānları (7) ve ḥişār ḳapusın yapırmaz idi. Tetār’uñ ibtidā zuhūrı bunuñ zamānında (8) idi. Ammā Baġdā’da vāşıl olmadı ve ‘Irāḳ’a daḥı ḳādir olımadı. (9) Andan şoñra memālik-i İslām’a müstevlī oldılar.

‘Acem’de melik anuñ zamānında (10) Sulṭān ‘Alā’u'd-dīn Muḥammedi'bn-i Tekiṣ idi. Zann olınan budur ki bu mi’ede (11) k̄ā’im bi-dīni'llah olan bu Sulṭān Muḥammed idi. Zīrā ki dā’im Tetār ile (12) cenk idüp ḥarīm-i ḥilāfetden ve cumhūr-ı bilād-ı İslām’dan Tetār’ı meni’ (13) iden bu idi. Çün Sulṭān Muḥammed babasından milk-i Ḥorāsān’ı vü Ḥōrezm’i (14) mīraṣ aldı. Andan soñra fetḥ-i diyār-ı bilād idüp Māzenderān’ı vü Kirmān (15) ve Mekrān ve Keys ve Sicistān ve bilādi'l-Ġur ve Ġazne ve Hıṭā

[51b] beglerinden k̄atil idüp (1) milklerin ellerinden aldı. Andan soñra k̄ahr-ı Tetār’a ṣurū’ idüp (2) -ol zamānda Tetār’uñ begi bilād-ı Şīn’de idi- her vech-ile gālīb olup (3) emvālın nehb ü gāret ve evlādın esīr u ḥasāret itdi. Ol k̄udret (4) ve kuvvet t̄utdı ki taḥt-ı yedinde ve dōrt yüze k̄arīb şehir var-ıdı. Cem’ā (5) ‘askeri dōrt yüz biñ atlu olmış-ıdı. Sāyir t̄ā’ifeden ġayrı altı (6) yüz biñ olmaḥ daḥı rivāyet ider. Çün bu maḳāma iriṣdi murād (7) idindi ki Bāġdād’da anıñ-içün ḥuṭbe oḳına. Nitekim Benī Selçūḳ (8) içün oḳınurdı. Bu maṣlaḥat içün ḥalīfe ile anuñ mābeyninde (9) ilçiler varup geldi. Ḥalīfe icāzet virmedi. Āḥır dōrt (10) yüz biñ yāḥūd altı yüz biñ mıḳdārı atlu ile k̄aşd-ı Bāġdād (11) idüp yürüdi. Ḥalīfe daḥı ḥāzır olup silāḥ u ‘asker tedārūk (12) itdi. Pes Şeyḥ Şehābe'd-dīn Sühreverdi ḥazretlerin risālete (13) gönderdi. Ḥazret-i şeyḥ eydür: “Vaḳtā kim aña vāṣıl oldum. Beni (14) ḥaymesine da’ vet itdi. Evvel dehlīze ki vardum. Bir nesnedür ki (15) anuñ mişlin

[52a] dūnyāda görmiş degildüm. Dehlīz ve şuḳḳaları atlasdan (1) ve ṭanābları ebrişimden. Andan ‘Irāḳ-ı ‘Acem begleri otururlar. Hemedān (2) ve Şabhān ve Rey mālīkleri. Andan bir ḥaymeye daḥı girdüm, (3) ebrişimden. Anda mülūk-i Ḥorāsān oturur. Belih ve Merv ve Nisābūr begleri. (4) Andan bir ḥaymeye daḥı girdüm. Anda mülūk-i Māverā’i’n-Nehir otururlar. Andan (5) kendi maḳāmına vardum. Bir altun bārigāhda oturur. Bir taḥta (6) üzerinde oturmuş. Üstinde bir nücārī k̄abā; beş dirhem deger ola (7) ve başında bir pāre deri; on beş dirhem deger ola. Selām virdüm. (8) Selāmum almadı ve baña otur diyü emir itmedi. Pes bir ḥuṭbe-i belīġa (9) ṣurū’ itdüm ve anda Beni'l-‘Abbās’uñ faẓlın beyān itdüm ve anlara cefā (10) lāyık degildür, didüm ve anlaruñ faẓlında bir ḥadīṣ zikir itdüm. Çünki (11) Rasūl iṣitdi iki dizinüñ üzerine çökdi. Ta’ẓīm idüp ḥalīfe’i (12) daḥı zūhd-ile ve vera’-ıla vaṣıf

itdüm. Ben her ne dirsem tercümân (13) anı beyân iderdi. Çün fâriğ oldum tercümâna didi ki: “Bu kişiden (14) ki senüñ didigün gibi halîfe şimdi Bağdād’da yokdur. Ammā ben vardıkda (15) anuñ gibi bir halıfeye bî‘at idüp

[52b] iķāmet iderüm.” Pes beni bilā-cevāb (1) yine dönderdi. İttifāk ‘azīm ķar u yağmur yağup ‘askerine iķtilāf (2) düşdi ve ekşer davarları kırıldı. Pes dönüp Bağdād’dan gitdi.” (3) Gün toğdıǵı ve gün tolındıǵı zamānda nevbet-i İskenderī çaldururdu. (4) Kızıl altundan yigirmi yidi kūs indirdi. Evvel günki on nevbet çalındı. (5) Yigirmi yidi biñ aña bir mülükden ibtidā anlar çaldılar. Pes çün Sultān (6) Muḥammed Bağdād’dan dönüp Māverā’i’n-Nehr’e vardı Çingīz’üñ ilçileri (7) geldi. Sultān-ıla muşālaḥa taleb idüp, “Tüccār vilāyetden meni‘ (8) olunmasun ve sen benüm yanumda oğlımdan daḥı ‘azīzsin” dimiş. Çün (9) sultān bu sözi işitdi kaçıdı. “Baña nice oğulum dir, ki ol (10) kāfirdür ve ben ehl-i imān olam.” İlçiler mülātafa tarīķasına (11) gidüp her vech-ile öñince vardılar. Āḥar ḥīle ile rızāsın (12) aldılar ki tüccār işleye. Pes bu şulḥ şol zamāna dek var-ıdı ki vilāyet-i (13) Cingīz’den İbrāz birkaç tācirler -ki Sultān Muḥammed’üñ ḥālı oǵlı (14) idi, anuñ taḥtudur-geldiler ve cümle yükleri gümüñ idi. Pes (15) İbrāz begi ṭama‘ idüp sultāna

[53a] yazdı: “Bir ṭā’ife geldiler. Gerçi (1) tüccār şüretinde ammā ḥaķīķatde tüccār degildür. Belki cāsūsıldur. Bunları (2) hemān avlıǵör, ol ki defi‘ idevüz.” Pes sultān icāzet virdi. (3) Pes tüccārı kesüp mālların aldı. Çünki Cingīz’e bu ḥabar yetişdi, (4) ilçiler düzüp sultāna gönderdi. Didiler ki: “Ġadir bir emr-i kabīḥdur. (5) Sultān-ı İslām’dan şadır olsa aķça olur. Eger nāyibüñ itdigini (6) senüñ ma‘rifetüñ-ile itdi-se ḥarbe ḥāzır ol ve illā eger senüñ iznüñ (7) yoǵ-ısa anı bize teslīm eyle. Anuñ ḥaķķından gelem.” Pes sultān (8) fikir itdi ki eger anı teslīm iderse Cingīz ṭama‘ eyleyüp tecāvüz (9) eyleye. Pes emir itdi, ilçileri ḥaķladılar. Bu evvel belā idi ki nāzil (10) oldu. Zīrā ki her bir ḳatre ķan için ki küffārdan döküldi yerine (11) ehl-i imāndan bir sīl revān oldu. Pes andan sultān rusulı ḳatil (12) itdikden soñra tedbiri rāst itmedi. Ḳazādur vucūd bula gerek. (13) Sultān vilāyetine şalkun şalup murād idindi ki Semerķand üzerinde (14) üç günlük yol düzüp bir ḥişār yapa, daḥı ādem-ile toldıra ki tā ki (15) Tetār’ı defi‘ eyleye. ‘Askerin ṭaǵıtdı, tā ki bu müḥimm

[53b] hāşıl (1) ola. Bu cānibden kāfir hemān ki bu vākı‘a’ı tıydu ‘asker cemi‘ (2) idüp yürüdi geldi. İbrāz’a irişdi ve anı aldı. İbn-i hāl-ı (3) sultānı hāzır itdi ve gümüşi eridüp gözlerine ve kulaıklarına dökdi. (4) Bu şehirde bir kimse vardı. Adına İbnü'l-‘Umeyr dirlerdi vezīrūn (5) nāyibi idi. Sultān anuñ babasın öldürmiş idi. Bu kişi Cingīz’e (6) varup didi ki: “Yā melik! Bilgil ki bu Sultān Muḥammed gāyet ‘askeri (7) çok sultāndur. Mādāmki anuñ ‘askeri yanında ola anuñ-ıla (8) muḳābele müyesser olmaz. Tedbīr oldur ki anuñ ‘askerin müteferriḳ itmek (9) gerek.” Cingīz didi ki: “Nice mümkün ise eyle kıl.” Meger sultān ile (10) anası arasında nev‘-i burūdet var idi. Pes İbn-i ‘Umeyr mektūblar (11) düzdi. Sultānuñ begleri cānibinden, anası akrabāsından idi. Didi ki: (12) “Biz bu sultāna tābi‘ olup nuşret itdigümüz anası hātırı için idi. (13) Şimdi ki anuñ anası-la mābeyni muvāfaḳat üzre degildür. Anası bize (14) mektūb göndermiş ki aña hızlān virüp iṭā‘atından ser-keşide (15) oluruz. Pes hemān sizūn ḳudūmiñüze munṭazır olup

[54a] tırmaḳdayuz.” (1) Ve bu mektūbları Cingīz alup ḥavāşından birine virdi. Didi ki: “Var, Sultān (2) Muḥammed’e di ki: “Ben Cingīz’den ferāḡat idüp saña iṭā‘ata geldüm ve işbu (3) mektūbları senūn beglerin Cingīz’e göndermişdür, gāfil olmayasın” (4) diyicek sultān müteḡayyir olup ‘askerinden nefret itdi ve anlarla (5) olan va‘deye muḥālefet idüp cem‘iyyetlerin taḡıtdı. Pes Cingīz (6) daḡı sultānuñ anasına mektūblar yazdı ki: “Senūn-ile şulḥ idelüm. Bilād-ı (7) Ḥōrezim senūn olsun. Anlara aşlā kimse ta‘arruḡ itmesün. Sen daḡı oḡluñ (8) sultāna mu‘āvenet itme belki bize yardım eyle deyicek.” Zehī ḳazā, ümm-i sultān (9) daḡı yanında olan beg oḡulların cemi‘ idüp ḳatil itdi. Pes Cingīz (10) ol vilāyeti aḡız itdi. Ümm-i sultān ḳaçup ḳal‘a-i Eylül’e dāḡıl oldı. (11) Ol zamāna dek ki Cingīz sultān emrinden fāriḡ oldı. Andan ḳal‘a-i (12) İlāl’e teveccüh itdi. Bu ḳal‘ada ‘ādet bu idi ki yaz güninde aşlā yağmur (13) ve ḳar eksik olmazdı ve siller dā‘im aḡardı. Ol günki Cingīz ḳal‘a’i ḥiṣār (14) itdi gün açıldı ve yağmur yağmadı. Ḥattā şol zamāna vardı ki şusuz- (15) lıḳdan

[54b] ḳavm-i ḳal‘a muḡtarr olup amān dilediler ve ḳal‘a’i teslīm itdiler. (1) Ol günki ḳal‘a virildi bir yağmur yağdı ki siller ḳal‘a ḳapusından (2) ṭaşra ḳıḳdı. Pes ümm-i sultān esīr oldı -fesubḫāne'l-ḳādiru ‘alā (3) külli şey’in- ve ‘askeri Cingīz’de niçe zamān ḳaldı. Cingīz’ūn sumāṭından (4) yitecek ḳadar nesne



aña virürlerdi ve anuñ-ıla sultānuñ evlādı bile (5) ağız olındı. Erkek olanı öldürdiler ve kızların mürtedlere virdiler. (6) Hemān bir şağır oğlan qaldı. Birgün Cingiz anı dağı götürüp boğdır- (7) dı. Pes ümm-i sultān tamām eḥass-ı ḥāl üzre qaldı. Cemī'-i eḳālimde (8) ḥudāvend-i cihān dönüp nāfīzetü'l-emr iken ve bir pādīşāh kıızı ve bir pādīşāh (9) ḥātūnı ve bir pādīşāh anası iken sū'-u tedbīr bu ḥāle getürdi. Cingiz Ḥān (10) İbrāz'ı alup ibn-i ḥāl-i sultānı qatıl itdikden soñra Nücārā'ya geldi. Ehl-i (11) Nücārā bi-ecma' ihim anuñ-ıla cenk iderlerdi. Çünkü alınmağa qarīb (12) oldı içinde olan begler kavī himmet idüp çıkup Tetār üzre hucūm itdiler. (13) Şöyle Tetārı şıdılar, kaçırdılar. Qazādur ḥükmi cereyān bulur. Müslimīn (14) bu inhizāmı göricek cenkden ferāğat idüp yine ardlarına döndiler. Tetār (15) çünkü bunların

[55a] döndüğün gördi yine dönüp bunları kırdı ve kovdı. (1) Ceyḥūn kenārına getürdi. Qatı az kimse Tetār elinden ḥalāş buldı. (2) Tetār bundan soñra vilāyeti nehib ü gāret ve yağmā vü ḥasāret itmek üzre oldı. (3) Pes sultān bu ḥabarı işidüp Ceyḥūn kenārından qaçdı. Cingiz dağı otuz (4) biñ kimse üründileyüp ardınca gönderdi. Ceyḥūn'dan geçüp Ḥorāsān (5) içine düşdiler. Şehirleri yıkdılar ve köyleri yaqdılar. Halkı kırup esir (6) itdiler. Bir iş oldı ki mişli görülmüş ve işidilmiş degüldür. Ammā sultān (7) qaçup Nīsābūr'a vardı bir sā'at anda qarār itmeyüp Bestām'a irişdi. (8) Tāce'd-dīn-i Bestāmī taleb itdi ve aña on şandūq virdi ki her biri (9) cevāhir-ile memlū idi ki her cevher dünyā ḥarācı degerdi. Bu şandūqları qal'a-i (10) Ardahan'a ilet, didi. Çünkü Tetār ol qal'a'ı muḥāşara itdi qal'a vālisi (11) mühri-le şandūqları teslim itdi. Güyā anuñ-çün ḥıfız olınmış idi. (12) Andan sultān-ı 'Irāq 'Acem'e geldi. Andan meric-i Devlet-abād'da yigirmi biñ (13) mıqdār kimse nüzül itdi. Ḥabarı yok eṭrāfın düşman almış. Pes az (14) kimse qaçup deñiz kenārına geldi. Tetār üzerine gelicek qaçdı bir cezireye (15) girdi. Birkaç gün anda

[55b] hasta yatup yidi yüz on yidi yılında vefāt (1) itdi.

Bir 'acib ḥikāyet iderler. Birgün Sultān Muḥammed didi ki: "Her (2) zamān yanumda otuz biñ at olurdu. Bir zamān oldı ki ziyādeye (3) muḥtāc oldum. Emīr-āḥūr baña didi ki: "Eger murād olursa altmış biñ (4) idelüm ki zīrā ki otlaqlarda otuz biñ süri vardur. Her (5) birinden bir at gelicek altmış

biñ olur.” “Ammā şimdi ben hayme kenārında (6) bir at görmek hasretindeyem.” Pes arayup bir at buldılar. Getürüp (7) hayme kenārında bağladılar. Çün sultān vefāt itdi andan emr-i (8) Tetār zühür bulup halk anuñ fitnesinden kaçup kal‘a-i Nesā’ya dāhıl (9) oldılar. Çün anları işitdi kal‘a-i Nesā’ya geldi. Ehl-i Nesā anlaruñ-ıla (10) cenk itdiler. Āhır Tetār beglerinden birinüñ sīnesine bir nesne tokınup (11) mürd oldu. Andan Tetār kaçıyup katır pālānların esirler boynına (12) dağup kal‘a cānibine sürüp hāndegi tōldırup içeri girdiler (13) ve cümle kal‘a halkın dutup bir şahrāya cemi‘ idüp katil itdiler. Cem‘ā yitmiş biñden (14) ziyāde idi. Bu minvāl üzre Tetār ‘askeri ‘ālemi harāb idüp (15) yıkdı vü yakdı vü katil vü esir itdi. İslām’a bir kimse

[56a] meded irişüp (1) bu intikāmı almağa kâdir olmadı. Āhıru'l-emir altı yüz yigirmi dördünci sene- (2) de re’is-i melā’ın Cingiz emr-i Haq irişüp mürd oldu. Andan sonra (3) yirine oğlu oğlu Hülāgū Hān geçüp altı yüz elli dört senesinde (4) Tetār cümle Rūm’a mālīk oldu. Şāhib-i Rūm Ġıyāsü'd-dīn Keyhüsrev (5) kaçup deñize girdi. Çünkü Tetār cümleden fāriğ oldu. Altı yüz elli (6) altı senesinde Bağdād’a teveccüh itdi ve anda ‘ulemā vü zühhād vü ‘ubbād u kurrā (7) vü muḥaddiṣīn ve ekābir-i evliyā vü ḫalīfe-i Rabbü'l-‘ālemīn ve imāmü'l-müslimīn ibn-i ‘āmm-i (8) Rasūli'llah her kim var ise nehb ü gāret ve katl ü ḫasāret olındı. (9) Bağdād’da bir emir cārī oldu ki görülmüş ve işidilmiş degil idi -lā ḫavle (10) ve lā kuvvete illā bi’llāhi'l-‘aliyyi'l-‘azīm-. Re’s-i Tetār Hülāgū emir itdi, katl-i Bağdād (11) olındı. Biñ kerre biñ ve sekiz yüz biñ daḫı ziyāde bulındı. Pes andan (12) Tetār gelüp Hırrān’ı ve Rehān’ı ve Haleb’i ve Diyārbekr’i alup her bir şehirde (13) kanlar şu gibi akdı. Mescidler yıkdılar ve muşḫafları yakdılar. Haleb’de vāḫı‘ (14) olan kışşaları çün Dımaşık begi eşitdi ve Tetār kendi kaşdına geldigin (15) bilüp ‘askeri-le ve kaçmağa kâdir olanlar kaçup gitdi. Pes Tetār gelüp

[56b] (1) Şām’ı aldı. Andan Beytū‘l-Maḫdis’i aldı. Nāblıs’ı aldı. Andan sultān-ı (2) Mıṣır Melik Muḫaffer Mıṣr’dan çıkup Tetār’a karşı geldi. Arz-ı Şām’da (3) ‘Ayn-ı Cālūn katında anuñ-ıla mülākī olup cenk idüp (4) Tetār’ı şıyup kaçırdı. Andan sonra kimse anlardan pāyidār (5) olmadı. Cümle nehb ü gāret olındılar. Bu ḫikāyeden mefhūm (6) oldu ki bu mi’e başında iḫāmet-i dīn iden

Sultān Muḥammedi'bn-i (7) Tekiş imiş. Zīrā ki çünki Tetār anı refi' itdi ğayrı kimse (8) muḳābil olmayup 'ālemi ḫarāba virdi.

'Ulemādan bu mi'e-i sādisede (9) ḳā'im olan İmām-ı Faḫre'd-dīn-i Muḥammedi'bn-i 'Ömeri'bni'l-Hüseyni'ş-Şāfi' idi. (10) Mi'e-i sābi'a re'sinde anda sultān-ı melik Nāşır Muḥammedi'bn-i Ḳalāvūnu' (11) ş-Şāliḫi'n-Necemī idi. Aña bī'at-ı saltanat altı yüz toḳsan sekizinde (12) oldu. Altı yüz toḳsan toḳızında Ġāzī 'Oşmāni'bn-i Erṭuġrul zuḫūr (13) idüp ḳal'a-i Bilecük'i fetih itdi. Bu şol ḳal'a-i Şafşāf'dur. 'Asker-i (14) reşid anı yüz toḳsan yılında fetih idüp yine Rūm almış-idi. Yidi (15) yüz ikinci yılda Melik [57a] Nāşır Mışır'dan çıkup Tetār'ı kesir itdi. Andan Tetār (1) kıyāma ḳādir olmayup taġıldı. 'Asākir-i İslām yirlü yirine varup (2) yine sultānlarına ḫidmet itmege başladılar.

Mü'ellif-i kitāb eydür: "Mışır'da (3) Şeyḫ Şerefe'd-dīn-i Ḳonevī bir vefiḳ -ki mi'e fī mi'edür- vażı' itmiş ve bāḫnında (4) Tirmidī iḫrāc itdigi esmā-i ḫüsnā vażı' olunmuş, şeyḫ bu vefḳı Melik Nāşır (5) Muḥammedi'bn-i Kalāvūn sancaġında vażı' itmiş-idi. -Allāhu a'lemu- Tetār'ı anuñ-ıla (6) kesir itmiş-idi." 'Ulemā bi'llah zikir iderler ki: "Murabba' mi'e fī mi'e (7) ḳaçan ki şeref-i şemimde sancaḳlara vażı' olına şāḫibi dāyım manşūr u muẓaffer (8) olur." İskender-i Zī'l-ḳarneyn'üñ sancaġında bu vefiḳ mersūm idi. Yidi (9) yüz otuz yidinci yılda Melik Nāşır fevt oldu.

Mi'e-i şāmine başında (10) Melik Ṭāhir-i Berḳūk gelmiş idi. Aña yidi yüz seksen dördinde bī'at (11) olındı. Melik 'āḳıl ve 'ādil u şücā' idi. Muḫibb-i 'ulemā idi. Anuñ zamānında (12) nāmına kitāblar te'lif itmişlerdür. Biri Kitāb-ı Kenzü'l-bāhire'dür ki biri (13) daḫı Levāmī'u'l-Berḳūk. Zamānında tamām şevketi ve a'dā-yı bed-girdāra ḳahır var-ıdı. (14) Çün Ḥaḳ Te'ālā istedi ki ḳazā-i sābıḳı infāz ve ḳader-i lā-yeḫfā imzā eyleye. (15) Melik Berḳūk Mışır'da fevit oldu. Sekiz yüz yidinci

[57b] senede andan soñra ehl-i (1) küfr u fucūr zuḫūr idüp sekiz yüz üçünci sene şehir-i Ḥaleb alındı. Bir iş (2) oldu ki eyle vażı' sebik itmiş degildi. Mesācidi

yıkıldılar ve mekâbiri (3) yaqıldılar. Meşâhifi tûruka bıraqqıldılar. Fesubhâne'l-lezî bi-yedihi mefâtihi'l-kazâ'î (4) ve meşâyiḥ-ı esbâbi'r-rızâ. Bu mi'e başında 'ulemâdan Şeyḫ Sirâcü'd-dîn (5) 'Ömeri'bn-i Reslâni'l-Belķi's-Şâfi'î vardı.

Mi'e-i tâsi'a: Bu mi'ede (6) ekşer-i 'ulemâ şöyle rivâyet iderler ki: "Ḳıyâmet qopup 'âlem-i ḥâkdan niẓâm (7) ve intizâm götürile." Ḥattâ mü'ellif-i kitâb bu mi'ede kıyım 'alâ dîni'llah ve nâfız (8) bi-dîni'llah kimdür beyân itmedi. Belki Mihdî çıķmak muķarrer diyüp tafşil-i (9) aḥvâle ol yüzden şurû' itdi. Ammâ ḥaķır-i mütercim eydür: "Bizüm (10) zamânımızda sene toķuz yüzden geķüp mi'e-i 'âşire dâḥil olmuş (11) ve bu iki mi'eden her birinde muķim-i dîn zuḥûr itdi." Anı biz beyân ide- (12) lüm.

Va'llâhu ķâdirun 'alâ mâ yeşâ'ü. Çün 'inâyet-i İlâhî buña müte'alliķ oldu, (13) daḥı bu niẓâm-ı 'acib tertib-i ğarib üzre ilâ mâşâ'allâh baķi ola. (14) Rasûli'llah -şallâ'llahu 'aleyhi ve sellem- buyurur ki: "*İni'stiķâme ümmeti felehâ* (15) *nişfe yevmin*." İstiķâmet-i ümmet muķarrer olup bu zamâna geldi.

[58a] Lâzım (1) oldur ki bu zamânda muķim-i dîni'llah olanlar kimlerdür beyân olına. Pes (2) "Tü'ti'l-mülke men teşâ'ü ve tenzi'u'l-mülke mimmen teşâ'u ve tu'izzu men teşâ'u ve tüzzeile (3) men teşâ'u biyedike'l-ḥayr" muķtezâsınca bu sene-i tâsi'ada âl-i 'Oşmân'dan (4) ki zikri sâbık olmuş-idi. Gerçi sene-i tâsi'ada niçe 'âdil ğâzi (5) pâdişâḥlar geldi. Ammâ her zamânda bir mu'arızdan ḥâlî olmadı. (6) Çün târiḥ sekiz yüz elli beşine vardı Sultân Muḥammedi'bn-i Sultân (7) Murâd taḥta culûs itdi. Ol ķadar iḥyâ-i kelimetu'llah ğuşış itdi ki (8) şehir-i İstanbul ki fâtiḥine "ni'me'l-emîr" dinilmişdür. Fetḫi aña müyesser oldu. (9) Anuñ zamânında 'ulemâya rağbet olunup her diyârda olan 'ulemâ-i dîn (10) -keşsera'llahu emşâlehüm- mavtın-ı aşlîlerin terk idüp dârü'l-mülk İstanbul'a (11) cemi' oldılar. ol ķadar medreseler ve 'imâretler ve câmi'ler binâ idüp i'ânet-i ehl-i (12) İslâm itmişdür ki ol mi'ede mu'in-i dîni'llah ol olduğına 'aķl-ı selim (13) ve taḇ-ı müstaķim bi'z-zarûri ḥüküm eyler. Çün târiḥ sekiz yüz seksen altıya (14) vardı, dâr-ı fenâdan irtihâl ve dâr-ı beķâya karar buyurdılar -raḥmetu'llahi (15) raḥmeten vâsi'aten-. Andan şoñra yirine oğlı Sultân Bâyezîd culûs itdi.

[58b] (1) Anuñ zamânında dağı gerçi ehl-i küfür tuğyāndan merede vü ‘ anede kal‘ u kamı‘ (2) oldu. Ammā ‘ alil vākı‘ olmağ-ıla āhırlarında mu‘ ānidinden çok (3) t̄a’ife z̄uhūr idüp aq̄tār-ı memālikden niçe vilāyeti zabt idüp (4) ve ekser-i memāliki nehb ü ḡāret ve vilāyetde Celālī z̄uhūr idüp haylī (5) ḥasāret olındı. Sekiz yüz seksen altıncı senede vefāt itdi.

Mi’e-i (6) ‘ āşire: Çün ‘ ināyet-i Ezeli z̄uhūr itdi yine memālik-i İslām’a nizām (7) dīn-i kavīm intizām bula. Bu mi’ede dağı ehl-i fiteni kam‘ u kalı‘ itmek (8) içün yine kullarından birin gönderdi. Pes bu mi’e-i ‘ āşire başında (9) k̄a’im bi-dīnillāh olan kimse āl-i ‘ Osmān’dan Sultān Selimi’bn-i (10) Sultān Bāyezīd Hān oldu. Zīrā ki anuñ zamânına gelince diyār-ı (11) şarkda re’is-i melāḥide Şāh İsmā‘ il z̄uhūrda olup günden güne (12) ilḥādı vü küfr ü tuğyānı arttı ve memāliki dār-ı küfr ü fücūr itdi. Mesācidi (13) yıkdı ve me‘ ābidi yakdı. Hānedānları ḥarāb idüp her cānibinden (14) selāṭin-i İslām’ı vaṭanlarından celā itdirdi. Memālik-i ‘ Acem’de ehl-i İslām’a (15) maḥar

[59a] kalmayup eṭrāf-ı memālike perākende oldılar. Çünki zamān devir (1) idüp tokuz yüz on sekizinci senede Sultān Selīm Hān ḥazretlerine (2) bī‘at olındı. ‘ Asākir-i manşüre-i bī-şumār ile diyār-ı ‘ Acem’i melāḥide-i bī-dīn (3) elinden ḥalāş idüp dārü’l-mülk-i mülḥidān -Tebrīz ki ‘ umde-i şehirleridür- (4) bilād-ı şark anda qarār idüp re’is-i melāḥide Şāh İsmā‘ il bī-dīn firār (5) itdi ve andan sultān-ı Mısır -dağı mālīk-i Ḥarameyn idi- ḥürmet-i Ḥaram’ı (6) ri‘āyet itmeyüp şerr u fesādı belki İsmā‘ il bī-dīn ile ittihād-ı şāh (7) furūde-şināsuñ sem‘ ine vāşıl olınca, anıñ dağı kam‘ ı ve izālesi lāzımdur (8) diyü ol cānibe müteveccih olup az müddetde Şām u Haleb ve Mısır ehl-i (9) fesād ve tuğyān elinden ḥalāş bulup maḥarr-ı ‘ asākir-i İslām oldu. Pes (10) āl-i ‘ Osmān, ḥādīmü’l-Ḥarameyn diyü ḥuṭbelerinde zikir olındı. Bu minvāl üzre (11) günden güne devlet-i ‘ Osmāniyān terākķī idüp eṭrāf-ı memālikde olan beglerüñ (12) şevketi münderis oldu. Çün tārīḥ tokuz yüz yigirmi altı seneye vardı (13) Sultān Selīm Hān -‘aleyhi’r-rahmetü ve’l-ḡufrān- dār-ı fenādan dār-ı bekāya (14) intikāl itdi. Yirine oğlu Sultān Süleymān Hān ḥazretleri culūs (15) itdi. Ol dağı bir ‘ āķil vü ‘ ādil pādīşāh idi. Dā’imā fikrū ta‘ mīr-bilād

[59b] (1) endîşesi ‘adl ü dād idi. Bunuñ zamānında Sulṭān-ı ‘Acem Şāh İsmā‘il (2) bed-aḥter fevt olup yirine oğlu Şāh Ṭahmās culūs itdi. Sulṭān-ı (3) İslām Süleymān Hān ile mābeynlerinde muḥārebeler ve mücādeleler giçüp (4) āḥır ḥavza-i ḥükümetinde olan kılā‘ vü bilāddan ḥaylī vilāyet elinden (5) çıķup ḥattā dāru'l-melik ḥılāfet-i Baǧdād şehrin elinden aldı. Āḥır (6) cemī‘-i memāliki elinden gitmek muḥarrer olıcaķ bi'z-zarūrī şāh-ı güzīn-ile (7) şulḥ ihtiyār idüp cemī‘-i emirlerine itā‘ at idüp rafz u ilḥādı (8) inkār, şeyḥine du‘ālar itmege ‘ahid idüp bir cānibinden kefere-i fecere’i (9) daḥı baḥr u berden ḳamı‘ idüp beni'l-aşfar ḥurūcına mānī‘ ve ehl-i İslām (10) ehl-i şirik zararın dāfi‘ bunlardır. Çünki tāriḥ toķuz yüz yitmiş dörde (11) irişdi Sulṭān Süleymān -ṭābe şerāhu- şafer ayınuñ yidisi ḳala civār-ı (12) raḥmete intikāl idüp yirine oğlu Sulṭān Selīm Hān culūs-ı ḥāmī (13) vilāyet oldu ve bi'l-cümle ehl-i küfr ü tuǧyān ve melāḥade pür-‘ işyāndan (14) ḥavaze-i İslām’ı ḥāriş ü ḥāmī olan bu mi‘e-i ‘āşirede üç pādişāh (15) nāmıdārdur ki her biri güzide

[60a] āl-i ‘Oşmān ve ferīde ḥānedān-ı ehl-i imān. İşbu sene (1) erba‘a ve seb‘ine ve tis‘a-mi‘e şaferinüñ evāḥırında culūs-ı taḥt-ı salṭanat (2) müyesser olan şāhibü't-taḥt-ı ve't-tāc mālīkū'l-mülk-i ve'l-ḥarāc Sulṭān (3) Selīm Hān zübde-i āl-i ‘Oşmān ve bā‘ iş-i emn ü emān ḥazretlerinüñ şıyānet-i ehl-i (4) imān ve tecdīd-i aḥkām-ı dīn ḳabza-i himmetlerine ta‘līķ ve tefvīz olındığına (5) ḳavī şāhid budur ki babaları -merḥūm u maǧfūrun leh- Sulṭān Süleymān (6) Hān zamānında beş bürāderler idi. Her biri cānib-i Ḥaḳdan bir vech-ile defi‘ (7) olup aḥkām-ı şer‘ uñ icrāsı “*Ḥayru'l-umūr-ı evsaṭuḥā*” müceb-ile bunlara (8) maḥşūr oldu ve kendilerinüñ daḥı selāṭīn-i māziyeden kimse (9) endīşe itmedi ki ba‘zı müziyāt-ı ehl-i İslām ki ba‘zı kılā‘ kendilere ḥarāc (10) virüp yine bağı vü taǧı kāfirlere mu‘īn ü zāḥir olup tüccār u ḥaccācı (11) rencide idüp ṭuruḳ münḳaṭı‘ olmaķ göriceķ himmetlerin aña munşarīf (12) ḳıldılar .Efrenç ü Rūs vilāyetinde olan merede vü ṭāǧileri ḳamı‘ ve ḳalı‘ itdire (13) tā ki beni'l-aşfar fitnesine tiǧ-ı āteşi sed idüp fitne-i āḥır-zamān defi‘ olup (14) ehl-i imān bir zamān emn ü emān üzre āsūde-ḥāl olalar. Sene şemān (15) seb‘in ve

[60b] tis‘a-mi‘e rebī‘u'l-āḥırında Cezīre-i Ḳıbıs ki Ḥazret-i ‘Ömer zamānında (1) -raḳıya'llahu ‘anhu- ‘Amri'bn-i ‘Āş ḥazretleri elinde fetih olmuş-idi. Bu ġāzī (2) pādişāh zamānında fetih olup maḳarr-ı ehl-i İslām oldu.

Mü'ellif-i kitāb (3) bu maḳāmda ba'zı ehādīs ü āṣārı şahābeden ve sāyir ehl-i keşf-i (4) kerāmetden naḳl ü revāyet itmişdür. Lā ba's biz daḫı anı tercüme (5) idüp naḳıl idevüz. Tāvile muḫtāc yirleri ehl-i fiṭnat u ḫibret (6) ekleye.

Ḥazret-i İmām 'Alī rivāyet eyler ki: “Fetret yıllarından soñra (7) seksen dört yılda iḫyā-i sünnet ü farz iden kimse gelür.” Şevbān (8) -raḫıya'llahu 'anhu- Rasūl'den rāvidür ki: “Ḳaçan ki Ḥorāsān tarafından (9) kara sancaḳlar gelür göresiz aña tābi' oluñ ḫalīfetu'llah Mihdī (10) andadur.” 'Ulemā dirler ki: “Ḳaçan zamān toḳuz yüz toḳsan toḳuza (11) irişe ki refi' u'd-derecāt isminüñ 'adedidür, ḳıyāmet ḳopar.” Ba'zı (12) 'ulemā dirler ki: “Ḳaçan zamān ḳābız ism-i 'adedine vāşıl ola Ḳur'ān (13) götürilür.” Ḥaḳīḳat-i Ḳur'ān semāvāt u arazīn ḫāmil olan ḳuvveddür. (14) Vucūdı güninden fenāsı günine dek. Anıñ-içündür ki şudür-i ricālden (15) ve evrāḳ-ı meşāḫifden Ḳur'ān'ıñ gitmesi eşrāt-ı ḳıyāmetdendir.

### [61a] (1) Haze'l-bābu fī beyani'l-mevtāt-i'l-erba' i

Bilgil ki mevtāt-ı erba'a (2) aña dirler ki mevt-i mu' ayyenden ḡayrı aña üç mevt daḫı müterettib (3) olur. Ḥātım-ı Eşam'dan mervīdür ki, buyururlar ki: “Bizüm ṭarīḳımuza (4) girmek dilese anıñ-içün dört haşlet gerekdür ki anlardan (5) mevt-ile ta' bīr olınur.”

Evvel mevt-i aḫmerdür: Mevt-i aḫmer nefse muḫālefetden (6) 'ibāretdür ve hem çünki hevāya muḫālefet olına, güyā ki nefsi zebih (7) olınmış gibi olur. Ba'zı iştılāḫda mevt-i aḫmer kılıc ile (8) maḳtūl olup ḳan dökilmek ile olan mevte dirler. Kemā ḳāle'l-lahu Te'ālā: (9) “*Ve nehe'n-nefse 'ani'l-hevā, fe'inne'l-cennete hiye'l-me'vā.*<sup>16</sup>” Bu mevte anıñ-içün aḫmer (10) dirler ki

<sup>16</sup> Naziat 79/40,41.

vech-i k̄albi kendi nefsi murādı üzerine terciḥ itmeg-ile kızar- (11) dur. Aḥmer, ḥōd kıızıl dimekdür.

Mevt-i şānī mevt-i ebyaẓdur. Mevt-i ebyaẓ iḥtiyārī (12) ile acılığa muvāẓabet itmekden ‘ibāretdür. Anıñ-içün ebyaẓ dirler. Vech-i k̄albi (13) aḳ olur ve nūrlanur, acliḡ-ıla dem-raḳīḳ olup şāfī olduḡca. (14) Cū‘, ḥilye-i evliyādur. Cālīnūs-i Ḥekīm eydür: “Taḥfif-i ṭa‘ām eyle. Tā ki (15) ḥastalıktan emīn olasın.” Rasūlu’llah eydür: “*El’mi’ detü beytü’d-dā’i ve’l-*

**[61b]** *ḥimyetü (1) re ’sü’d-devā’i.*” Ve dirler ki: “*El-biḥnetü tümütü’l-fiḥnete.*”

Mevt-i şāliṣ mevt-i aḥẓar- (2) dur. Mevt-i aḥẓar, yabāna atılmış pāreleri dikmekden ‘ibāretdür. “Tecevve‘ (3) terānī tecerrad taşıl ileyye” bu ma‘nādur. Ba‘zılar dirler: “Bunuñ ma‘nāsı fuẓül-i (4) ‘iṣden mücerred ol ki ekrem-i me’müle vāşıl ola.” Ve daḡı anıñ-içün aḥẓar (5) dirler ki anuñ ḥālet-i ḥālet-i arẓa teşbīḥ idüp niteki vech-i arẓı (6) envā‘-ı ḥaẓravāt-ıla mütelevvin olurdu. Murāḳḡa‘ daḡı şöyledür daḡı dirler: (7) “Mesālik-i naḳilden mücerred ola ki medārik-i ‘aḳla irişesin.” Anıñ-içün (8) mevt-i aḥẓar dirler ki şecere-i k̄alb-i sālīk yeşil olur, mālāya‘nī (9) terk sebeb-ile. Ḥaẓret-i Rasūlu’llah’dan -şallā’llahu ‘aleyhi ve sellemden- (10) rivāyetdür ki, bir ḳaftānı var-ıdı üç yirde yaması var idi. (11) Ebu’d-Derdā öldükde şevbinde kırık pāre yaması bulundu.

Mevt-i rābi‘ (12) mevt-i esveddür. Bu mevit ḡalḡuñ ezāsın götürmekden ‘ibāretdür, (13) ḡālīḳ maḡabbetinde Nebī ‘aleyhi’s-selāma mutāba‘at idüp. Buyururlar ki: (14) “Mā ūziye Nebiyyün mişlü mā ūziyetü.” Anıñ-içün esved dirler ki vech-i nefis (15) ḡaẓẓın bulmaduḡından ḡararur ve ḡamḡin olur.

**[62a]** ḡam-ḡōd (1) z̄ulimet-i nefisdür. Z̄ulmet müşābih-i sevdādur. Ḥadiṣ-i Nebevī zikrindedür, daḡı (2) anı mü’eyyid kelāmu’llahdan olan āyetler kelām-ı evliyā vü aşfiyāda- (3) dur. Nebī -‘aleyhi’s-selām- buyurur ki: “*Mūtū ḡable en temūtü.*” Daḡı (4) Ḥaẓret-i Ḥaḳ -celle ve ‘alā- Rasūl’ine ve aşḡab-ı Rasūl’e



hıttāb idüp (5) buyurur ki: “*İnneke meyyitün ve innehüm meyyitüne*.<sup>17</sup>” Ve ‘İsā Nebī -‘aleyhi's-selām- buyurur ki: (6) “Len yelice melekūtu's-semāvāti men lem yūled merrateyni.” Ve İmām-ı ‘Alī -rađıya'llahu (7) ‘anhu- buyurur ki: “Men ‘arafe nefsehu fekad ‘arafe Rabbehu.”

İşāret-i şālīşe: Ma‘nā-i (8) mevt ve vilādet ve ma‘rifet ve bunlaruñ aqsāmı beyānındadır.

Bilgil ki (9) mevt üç kısım üzredür: Zātī ve tabī‘ī ve irādīdür. Mevt-i zātī (10) ‘ibāret-i tegayyür-i külliyyet-i zāt-ı insāndan lahzaten fe-lahzaten kuvveten ğızā’iyye? غزاة (11) itmeg-ile olup yirine yine bedel-i vuşul ile semī‘ gibi, meşelā dā’im eriyüp (12) mütehallil olur ve yine bedel irişür. Bunuñ vechidür. Gerçi ma‘külātdan (13) fāriğ, maḥsūsāta meşğul olanlar ḥaḳīḳat-i ḥālī bilmezler ise beden-i insān (14) her ānda müteceddid olduğı emr-i şuhūdī vü ‘ayānīdür.

Hikāyet olunur: Ehl-i (15) maḥabbetden biri meşāyihdan birine vardı.

Ol

[62b] şeyḥ aña bāb-ı maḥabbetden ol (1) kadar söyledi, o muḥibb-ü bī-çāre tedric-ile eriyüp terleyüp münḥal oldu. (2) Götürü cismi eriyüp şu oldu ve şeyḥüñ öñinde irkilüp tırdı. (3) Andan şeyḥüñ yoldaşı içerü girdi. Şeyḥüñ yanında kimse görmeyüp (4) şeyḥden su’āl itdi. Şeyḥ eyitdi: “Maḥabbet kelimātın işidüp tākātı (5) qalmayup eriyüp şu oldu. Bu şu odur.” didi.

Mevt-i tabī‘īde (6) ‘ulemā vü ḥükemā beyninde ihtilāf vardır. Mütেকellimīn katında rūḥuñ (7) cesedden mufāraḳatıdır, ecel-i ḥulūl ile. “*Fe’izācā’e ecelühüm lā yeste’ḥrūne* (8) *sā’aten ve lā yesteḳdimūne*”<sup>18</sup>, bu ma‘nādur. Ammā ḥükemā katında kūt-ı ğızā’iyye? غزاة (9) tırup fānī olmaḳdur, dağı dirler, ḥarāret-i ğarīziyye münṭefī olmaḳdur. (10) Sebeb-i

<sup>17</sup> Zümer 39/30.

<sup>18</sup> A‘raf 7/34.

intifā budur ki ‘anāşır-ı erba‘a ki tesviye üzre terkib olunmuşdur. (11) Birisi gâlib gelüp ahar ‘unşurlarının hükmi bātıl olur. Ol sebep ile (12) ğarizî münţefî olur. Ba‘zılar dirler ki, mevt vucūdîdür. (13) *Halaka'l-mevte*<sup>19</sup> didigi delîldür. Ba‘zılar dirler ki, ‘ademîdür. Halkuñ ma‘nâsı (14) taqdîrdür. Ammâ hikmet-i melekûtiyye ehinden ‘ulemâ-i bi'llah yanında (15) mevt, bir müdebbir-i hayyuñ bir âhar müdebbirden mufârağatından ‘ibâretdür.

[63a] Mufârağat (1) nisbet ‘ademiyyedür. Hemân ‘azil ma‘nâsıdır. Bilgil ki haydan şâdır (2) olmaz illâki yine hay şâdır olur. Pes ‘âlim-i küllî Hay’dur. Bunı bilmek (3) gerek ki bu leţâ’if tevḥîddendür. Kebid ki beyt-i demdür. (4) Ev beyitdür. Hayât-höd, hâr u raṭıbdur ve ol demuñ buḥârı (5) nefesdür ki aña rūḥ-ı hayvânî dirler ki hayât-ı beden (6) anuñ-ıladur. Feḥvâda hayât, hareket ve mevt, sukündür. Bilgil ki ḥarâret (7) ve ruṭûbet hayât-ı tabî‘îdür. Bilgil ki şol ot ki Âb-ı Hayvân (8) kenârında biter, aşlâ kırmaz ve ol hayvân ki o şudan içer, (9) aşlâ ölmez. Ammâ mevt-i irādî ve ihtiyârî ‘ibâretdür. Emânet-i vucūdî (10) sâ’ir evşâf u ef’âl-ile şâhib-i ḥaḳîḳisine teslim ü edâ itmek, “*İnne* (11) *’llahe ye ’murukum en tü’eddü’l-emânâti ilâ ehlihâ*<sup>20</sup>”, bu ma‘nâdur. Çünki (12) aḳşâm-ı mevtâ bildük. “*Mûtü ḳable en temûtü*” ḥadîşinde emir olınan mevit (13) mevt-i irādîdür. Eflâṭûn eydür: “Mut bi’l-irâdeti tuhyî bi’t-tabî‘ati.” (14) Ca‘fer-i Şâdık eydür: “Mevtden murâd tevbedür.” Ammâ vilâdet kelime-i Mesîhiyyede (15) mezkûrdur. İki kısım üzredür: Biri

[63b] ‘âmedür ki beyâna ḥâceti yoḳdur. (1) Ammâ vilâdet-i ḥâşşadan maḳşûd kişi enâniyyet rahminden çıkup (2) feżâ’-i hükmi-ı ḳazâ vü ḳadere vuşûldür ki meşâyîḥ dirler ki: “El-ḳader sırru’llahi (3) felâ taḡşühü.” Daḫı muḥtemeldür ki vilâdetden maḳşûd fenâ-i şıfât ve fenâ-i (4) zât ola. Fenâ-i ef’âle iltifât olunmaduğı fenât-i şıfât anı (5) müstelzimdür. Anıñ-içündür vilâdetinden maḳşûd fenâ-i zât ve fenâ (6) olmaḳ daḫı ihtimâl fenâ-i zât fenâ-i şıfât u ef’âlden muḡnî (7) anlara ta‘arruza ihtiyâc yoḳdur.

Nitekim bulûğ iki kısımdu: Biri (8) ‘âmdur ki ol zâhirdür ve aña bulûğ-ı eţfâl dirler. İkinci ‘ibâretdür; (9) kişinüñ ḥaḳîḳat-i nefsini bilmekten ki

<sup>19</sup> Mülk 67/2.

<sup>20</sup> Nisâ 4/58.

Rabbesin bilmek aña mevķũdur. (10) Ba‘zı ‘ulemā dirler ki: “Men ‘arafe nefse feķad ‘arafe ismu'llahi'l-a‘zami.”

(11) ‘Avālim üçdür: Biri milk ve biri melekūt ve biri ceberūt. (12) Ol ki ‘ālem-i melekūt maḥsūsātdur. Şānī ki ‘ālem-i melekūtdur; ‘ālem-i (13) ma‘ķulātdur. Şālīş ki ‘ālem-i ceberūtdur; esmā‘ul'lah ve şıfātu (14) 'llahdan ‘ibāretdür. Melekūtũñ semāvāta izāfeti ‘ālem-i ma‘ķulātdan (15) olduğı-

[64a] çündür. Bu melekūt ervāḥdan ‘ibāretdür. “*Biyedihi* (1) *melekūtũ küllũ şey’in*<sup>21</sup>, ya‘nī rūḥ “küllũ şey’in” dimekdür. Nitekim ḥaķāyık-ı kevnıyye üç (2) mertebdür: Biri ‘ulvī ve biri sıflī ve biri berzaḥīdür.

Kezālik “Ḥazret-i (3) ‘Alī” kelimesinde vāķı‘ olan ma‘rifet daḥı üç kısmıdır:

Evvel; evvelki ‘avām (4) içündür. Maşnū‘dan şānī‘a istidlāldür. Anlar dirler ki: “Mā ra‘eytü (5) şey‘en illā ve ra‘eytu'llahe ba‘dehu.” İkinci; maķām-ı ḥavāşdur ki şānī‘-ile maşnū‘a (6) istidlāl idüp dirler: “Mā ra‘eytü illā ve ra‘eytu'llahe ḳablehu.” Üçünci; min ğayr-i (7) istidlālin olur ki eḥaşş-ı ḥavāş tarīķasıdır. Dirler ki: “Mā ra‘eytu (8) illā'llah” dirler. Bu aķsām-ı küllisi za‘f u şiddete ḳābildür.

‘Ārifũñ (9) isti‘dādına göre lafz-ı nefis kelime-i ‘ulviyyede vāķı‘ oldu. Üç ma‘nāya (10) ıtlāķ olunur:

Evvel; zāt-ı şey ve vech-i şey ma‘nāsına. Meşelā ḳaçan zātı (11) 'l-mā diseler ‘urfā üzerine lafz-ı mā ıtlāķ olınan murād olur; (12) ammā vech-i mā diseler andan ḥāşıl olan nesneye ıtlāķ olunur, nebātāt ve sā‘iri gibi; ammā nefis-i mā zātı ve vechiden ikisinden e‘am olan ma‘nā (13) maķşūd olur. İkinci budur ki, nefsü’s-şey dirler ve andan ‘aynın (14) ve hey‘et-i

<sup>21</sup> Mü'minün 23/88; Yāsın 36/83.

mecmū'asın murād idinürler. Nitekim Hudā, Muḥammed 'aleyhi's-selāma (15) “*Ve'l-lezī nefsü Muḥammedin biyedihī*” buyurdıkları bu ma' nādur.

[64b] Cālinūs eydür: “Nüfūs (1) üçdür. Biri şehvāniyyedür: Anuñ maḥalli kebiddür; bu nefsüñ eḡass-ı (2) merātibidür. Biri ġazābiyyedür: Anuñ maḥalli ḡalbdür; bu evsaṭ-ı merātibdür. (3) Biri daḡı nātıḡadur: Maḥalli dimāğdur; ol eşrefdür.”

**Lāyihā:** Nefis (4) üçdür. Biri nebātiyye, biri ḡayvāniyye ve biri insāniyyedür.

Muḡaḡḡıḡın (5) ḡatında nefis birdür. Şehvet ü ġazab u idrāk anuñ şıfātundandır. (6) Bu i' tibār üzre nefis üç kısma münḡasımdur: Biri emmāre, biri levvāme, (7) biri muṭma'inne.

Emmāre: Anıñ-içün dirler ki şehevāt-ı ḡissiyeye (8) lezzāt-ı behīmiyyeye münḡasımdur. ' Ālem-i ruḡāniyyātdan bir nesneye iltifātı (9) yoḡdur. “*İnne'n-nefse le'emmāretün bi's-sū'*”<sup>22</sup>, bu ma' nādur.

Ammā levvāme, anıñ-içün (10) dirler ki şāḡibin terk-i ṭā' at-ıla ve irtikāb-ı menāḡı ü iştiḡāl (11) bi'l-fusūḡ ve'l-melāḡı ile şāḡibin melāmet idüp levim eyler. (12) Bu nefis-i muḡsem biḡ, Rabb-i ' izzet vāḡı' olmuşdur. “*Ve lā uḡsimu bi'n-nefsi* (13) *'l-levvāme*”<sup>23</sup>, budur.

Ammā nefis-i muṭma'inne, anıñ-içündür ki ' ilm-i ' ayānī mertebe- (14) sinde iṭmi'nān ve sukūn vardır, anuñ üzerine sekīne nāzil (15) olduḡı-çün. “*Yā eyyetühā'n nefsü'l-muṭma'innetu, irci'ī ilā Rabbiki rāḡiyeten merḡiyyeten*”<sup>24</sup>.

<sup>22</sup> Yusuf 12/53.

<sup>23</sup> Kıyamet 75/2.

<sup>24</sup> Fecr 89/27,28.

[65a] (1) Nefsi üç kısım idenler mülheme’i levvâmede derc itdiler. Dört kısım (2) idenler mülheme’i bir kısım ‘add itdiler. Şāhibini levim itdügi i‘tibār ile (3) levvâme; fucûru ve taqvâyı ilhâm olunduğı i‘tibār ile mülheme dirler. (4) Razaķanā’llahu itmi‘ nāne’l-nefsi ve rucû‘uhā ilā Rabbihā rāđiyeten merđiyyeten.

(5) **Lāmi‘-i evvel:** Bilgil ki kudūrāt-ı beşeriyyeden şāfî olan tâ’ife sūfiyye- (6) dūr. Haķīķat-i nefse vuşul tarīķına sülūkde didiler ki, üç (7) mevtden lā-buddur. Mevt-i evvel budur ki sālīk ef’āl-i nefesine izāfetden (8) münselih ola. Tevhīd-i ef’āl budur ki ḥadīş-i Nebevī’de, şalavātu (9) ‘llahi ‘alā ķā’ilihā: “*Lā yükemmelü ‘abdun fi’l-īmāni ḥattā yeküne fihi ḥamsü ḥiṣālin* (10) *el-tevekkül ‘ala’llahi ve’t-tefvizü ilā’llahi ve’t-teslīmü li-emri’llahi’l-ḥadīşü tevekkül*” ile (11) işāret olunmuşdur. Bu ma’nānuñ haķīķatine irişilmez; illāki *Va’llahu ḥaleķakum* (12) *vemā ta‘melüne*<sup>25</sup> ma’nası bilinmeye. Pes bu maķāmda tālīb-i sālīke ma’lūm olur ki (13) Allāh’dan ğayrı fā’il yokdur. Re’īs-i ehl-i sünnet Ebū Ḥasan-ı Eş’arī ḥazretlerinüñ (14) mezhebi budur.

**Lāmi‘-i şānī:** Bilgil ki mevt-i şānī ‘ibāretdür. Sālīk bi’l-külliyā (15) evşāfî nefesine izāfetden ḥalāş bulmaķdur. Nitekim bu āyetden mefhūmdur ki

[65b] (1) *Leyse kemişli şey’un ve hüve’s-semī‘u’l-başīru*<sup>26</sup> ma’nā dimekdür ki anuñ gibi (2) bir nesne yok, semī‘ u başīr ancak oldur; dađı Rabb-i ‘izzetden ḥikāyet (3) idüp Rasūlu’llah buyururlar ki: “*Lā yeżālül’-‘abdu yeteķarrabu illā (4) bi’l-nevvāfili ḥattā eḥibbehu feizā aḥbebe küntü sem‘ahu ve başarahu’l-ḥadīşü.*” (5) Ba’zı muḥaķķıķın dimişlerdür ki: “*Küntü sem‘ahu ve başaruhu* demek (6) bu degildür ki evvel olmaya; dađı şöñradan ola. Belki ol ki (7) olmak zuhūrdur, nevāfile mülāzemet-ile zuhūr eyler. Ḥadīş-i mezķūrda (8) zikir olınan tefvīz bu ma’nādur.”

<sup>25</sup> Saffat 37/96.

<sup>26</sup> Şura 42/11.

Bilgil i t̄alib ki ef'āl-i (9) şıfāta rāci' dur. Zīrā ki ef'āl āsār-ı evşāf-ı merātib-i zātudur. Pes (10) her kim tevḥīd-i ef'āl eyleye, tevḥīd-i şıfāt itmiş olur ve her kim (11) tevḥīd-i şıfāt eyleye, tevḥīd-i zāt itmiş olur. Bu nevāfil ki ḥadiş-i (12) ḳudsīde zikir olundu; şıfāt-ı beşeriyye'i ifnā idüp aḥlāḳu'l-ilāhiyyeti (13) tebdil itmekdür. *Teḥallaḳū bi-aḥlāḳı'llah* ḥadişi bu ma'nādur. Bu meşhed-i (14) a'lāda ḳalb-i sālīk muḳallibü'l-ḳulūba müncezib olur ve anuñ-içün (15) futūḥāt-ı zevḳıyye-i vicdāniyye vāridāt-ı ğaybiyye-i

[66a] raḥmāniyye miftāḥı birle (1) meftūḥ olur. Ve 'indehu mefātiḥu'l-ğaybi lā ya'lemuhā illā hüve.

**Lāmi'-i şālīş:** (2) Eşit ki ḥadiş-i şerīfde ki, *Allāhümme erine'l-eşyā' e kemā hiye* vārid oldı. (3) Bunuñ ḥaḳıḳati vāzıḥ olmaz; illā fenā-i zāta vuşūlden şoñra olur. (4) *Men māte feḳad ḳāmet ḳıyāmetuhu*, bu ma'nādur; ya'nī her kim vucūdın nefisine (5) izāfetden fānī ola, daḥı emāneti zāt-ı mālīkine teslim ide, anuñ-içün (6) ḳıyāmet-i 'ışḳı ḳopar. Ya'ni şol ḳıyāmet ki ḥavāşşa maḥşūşdur ve bu (7) ḥadiş-i şerīfde buyurur ki: "*Men erāde en yenzura ilā meyyitin yemşī 'alā vecḥi* (8) *'l-arzı felyenzur ilā.*" İbn-i Ebī Ḳaḥāfe, Murtażā-yı 'Alī ḳavlinde ki: 'En'nāsü niyāmün fe'izā (9) mātū intebehū." Ya'nī ādem cümle meḍāci'-i cesedlerinde uyırlar; çünki mevt-i (10) şālīş ile meyyit olalar intibāḥ-ı tām ile mütenebbih olurlar; kāi'nātuñ zuhūrından (11) maḳşūd ne idüğin ma'lūm idinürler. *Ve mā ḥalaḳtü'l-cinne ve'l-inse* (12) *illā liya'budūne*<sup>27</sup>, bu ma'nādur. 'İbādetden murād, 'ibādet-i ḳalbdür; ol nefis-i ma'rifet- (13) dür. Bu ma'rifet, 'ayn-ı intibāḥdur. Mevt-i ṭabī'ī-le meyyit olan daḥı gerçi mütenebbih (14) olur; illāki ol intibāḥdan ḥāşıl ḥasret ü nedāmetden ğayrı nesne (15) olmaz. Andan ğāfilin ḳubūr-ı

[66b] ḳulūbdur. Nitekim dirler ki: "Nisyānū zikri'llahi (1) mevtü ḳulūbihim ve ecsāmuhum ḳable'l-ḳubūri ḳubūru ve ervāḥuhüm fī vaḥşetin min (2) cusūmihim ve leyse lehüm ḥatta'n-nuşūru nuşūrun."

<sup>27</sup> Zāriyat 51/56.

Bu yidi mevit ki zikir olındı; (3) her biri cehennemde mücâhede kapusıdır. *Ve in minküm illā vāridühā*.<sup>28</sup> (4) Bunlara duhul lâzım ve lâ-buddur. Pes bundan çıkup müşahede cennetine (5) girmeye mevt-i aşı; evveli ki teslim-i şeyh vâsıl-ı mûşıl kâmil ü (6) mükemmel öninde teslim olmağ-ıla olur. Aña mevķūfdur. Bu tertib (7) üzre bu sekize ki muntazım ola, cennetüñ sekiz kapusu açılır. (8) Pes sâlik-i murtâz, rıyâz-ı rızāya vâsıl olur. *Fî 'iştetin rāziyetin*<sup>29</sup>, (9) *selāmun 'aleykum tıbtüm fe'dhulūhā hālidine*<sup>30</sup>, *fe'dhulū fî 'ibādī ve'dhulī* (10) *cenneti*<sup>31</sup>, zühür bulur.

**Hātımetü'l-kitāb:** Bilgil ki menāzil-i yakīn (11) derece-i vuşulde üç ma' nāya munhaşırdur.

Evvel 'ilme'l-yakīn ki (12) kişi nefsinı āşār-ı ef' āliyye kudüret-i izāfetinden berī görüp kendine nesne'i (13) işlemek nisbetin itmeye. Bu evvel-i mertebe-i yakīndur. Bu mertebe dahı şekk-ile (14) zā'il olmaz.

İkinci 'ayne'l-yakīndur ki bu meşhedde sâlik nefsinı (15) taşfiye eyler şıfâtı aña nisbet itmekden.

**[67a]** Üçünci Hakk'a'l-yakīndur ki (1) tamām Hakk'a münkaṭı' ola inkıṭā'-ı küllī ile. Bu inkıṭā' bezel-i vücüddur ki (2) bi-külliyetihi ba'zı ekābirden şordılar ki: "Me't-taşavuf?" Buyurdılar ki: (3) "Nefyü'l-vucūd ve bezlül-mevcūdı fetübü ilā bāri'iküm fāḫtulū enfüseküñ."

(4) Bu merātibuñ mişāli budur ki, evvel kişi Ka'be'i 'ilm-i yakīn ile işidüp (5) bilmiş idi. Bu vech-ile ol 'ilmi andan zā'il olmazdı. İkinci mertebe tarīķına (6) sâlik olup dīdār-ı Ka'be'i gördi. Üçünci maḳām budur ki, (7) Beyt-i 'Atīķ'a vâsıl olup tavāf itdi ve içine dāhıl olup, *Ve men* (8) *dehālehu*

<sup>28</sup> Meryem 19/71.

<sup>29</sup> Hakka 69/21 ve Kari'a 101/7.

<sup>30</sup> Zümer 39/73.

<sup>31</sup> Fecr 89/29,30.

*kāne āminen*<sup>32</sup> maḳāmına irdi. Pes andan, *Fe'eynemā tüvellū feşemme vechu'llahr*<sup>33</sup>, müşāhede (9) itdi. Razeḳana'llhu ve iyyāküm el-i' tişāmü bi-haze'l-ḫabli'l-metini ve'n-naşı (10) 'l-mubīnū.

### Haze'l-bābu fī beyāni'l-eḳālīmi ve'l-buldānı

Bundan daḫı niçe menāhic (11) vardır.

**Menhec-i evvel:** Bilgil ki eḳālīm yididür. İḳlīm-i evvel zuḫalūndür. (12) İbtidāsı, maşrıḳdan cezāre-i Yāḳūt şimāli üzre bilād-ı Şin'ün cenūbına (13) ve vasaṭı, bilād-ı Hind ve's-Sind ve cenūbı, bilād-ı Fāris ve vasaṭı, bilād-ı Yemen ve Ḥabeşe, (14) Nıl-i Mısrı ḳaṭı' idüp bilād-ı Nevbe ve Berber-i baḫr-ı maḡrıb iḳlīm-i evveldür.

İḳlīm-i şānī (15) müşterinūñ. İbtidāsı, maşrıḳdan bilād-ı Şin ve Ḳazḫār [67b] ortasından; (1) şimāli, bilād-ı Sind ve cenūb, bilād-ı Kirmān, baḫr-ı Fārs'ı ḳaṭı' idüp vasaṭı, bilād-ı (2) 'Arab vü şimāl, bilād-ı Ḥabeşe vü cenūb, Şa'īd ve Afrıḳıyye vü şimāl, bilādı (3) 'l-Berber ve cenūb, bilādı'l-Ḳiruvān, baḫr-ı maḡrıba varınca ḫudūd.

(4) İḳlīm-i şāliş meriḫ içündür. İbtidāsı maşrıḳdan, şimāli bilād-ı Şin (5) üzerinde, cenūbı bilād-ı Ye'cüc ve Me'cüc ve bilād-ı Hind ve cenūb (6) bilād-ı Türk ve bilād-ı Ḳandehār ve cenūb bilād-ı Sicistān ve bilād-ı 'Irāḳ (7) ve Diyār-ı Bekir ve vasaṭı Şām ve bilād-ı Mısr ve'l-İskenderiyye ve vasaṭı (8) 'l-Ḳādisiyye ve Ḳiruvānı ve Tanca, Baḫr-ı maḡrıba varınca ḫudūd-ı iḳlīm-i (9) şālişdür.

İḳlīm-i rābi' şemsüñdür. İbtidāsı maşrıḳdan, şimāli bilād-ı (10) Şin ve Hind ve Belih ü Mekrān ve vasaṭı bilād-ı Sicistān (11) ve Kirmān ve Fāris ve

<sup>32</sup> Āl-i İmran 3/97

<sup>33</sup> Bakara 2/115



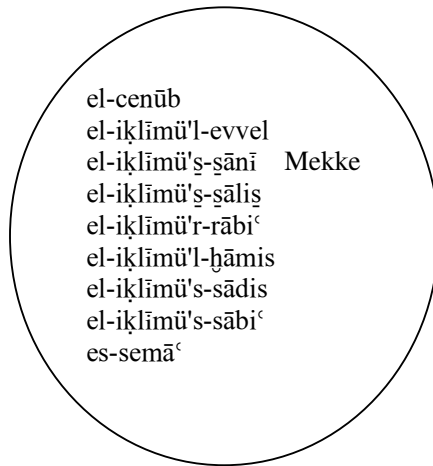
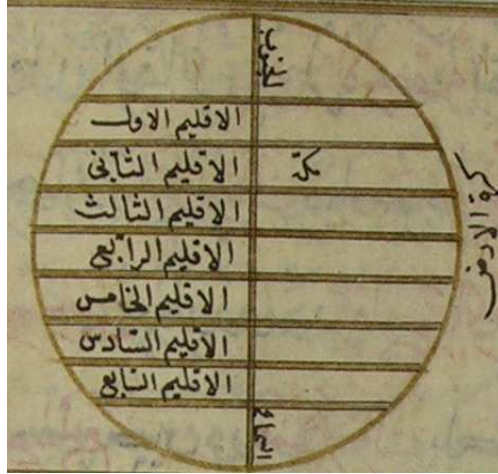
Ḥōristān ve vasaṭı bilād-ı ‘Irāk ve Diyār- (12) bekir ve şimāl bilādi’ş-şimāl ve vasaṭı baḥri’r-Rūm, Cezīre-i (13) Kubrus ve şimālī Mışır ve’l-İskenderiyye ve Kīruvān ve Tanca, (14) Baḥr-ı mağrıba varınca ḥudūd-ı iklīm-i rābi’ dūr.

[68a] İklīm-i ḥāmis (15) zühre içündür. İbtidāsı maşrıq, bilād-ı Türk ortasından ve bilād-ı (1) Karağāna’dan ve bilād-ı Ḥorāsān’dan ve şimālī bilād-ı Sicistān ve Kirmān ve vasaṭı (2) bilād’r-Reyy ve şimālī ‘Irāk ve cenūb bilād-ı Āzerbīcān ve vasaṭı bilād’r-Rūm, (3) Ḥalīc-i İstanbul’ı қаṭı’ idüp vasaṭı bilād-ı Rūmiyye’den ve bilād-ı Endülüs’den (4) Baḥr-ı mağrıba varınca ḥudūd-ı iklīm-i ḥāmisdür.

İklīm-i sādis ‘uṭārid (5) içündür. İbtidāsı maşrıqdan, cenūbı Siyistān üzerine, vasaṭı (6) bilād-ı Ḥākān ve şimālū bilād-ı İsbīcāb ve Māverā’i’n-nehir ve vasaṭı bilād-ı (7) Ḥōrezim, şimālī bilād-ı Cürcān ve Ṭaberistān, baḥr-ı Ṭaberistān’ı қаṭı’ idüp (8) bilād-ı Āzīrbīcān ve bilād-ı Ermeniye vü Malāṭiyye ve Afrikiyye ortasından (9) Baḥr-ı mağrıba varınca ḥudūd-ı iklīm-i sādisdür.

İklīm-i sābi’ kamerüñdür. (10) İbtidāsı maşrıqdan, bilād-ı Ye’cūc ve Me’cūc’uñ cenūbı üzerine (11) ve bilād-ı Siyistān ve şimālī baḥr-ı Cürcān ve bilād-ı Māḡudūnya ve cenūbı baḥr-ı (12) Şaḡālībe, Baḥr-ı mağrıba varınca ḥudūd-ı iklīm-i sābi’ dūr.

**Menhec-i şānī:** Bilgil ki (13) rub’-ı meskūn berāhīn-i hendeseye ile ḥükemā yidi kısma taḡsīm (14) itdiler. Her bir kısmına bir iklīm didiler. Gūyā ki bir bisāṭdur ki düşmişdür. (15) Maşrıqdan mağrıba varınca uzunı ve [68b] cenūbdan şimāle varınca ‘arzıdur. (1) Bu anuñ mişālīdür:



Kürretü'l-arz

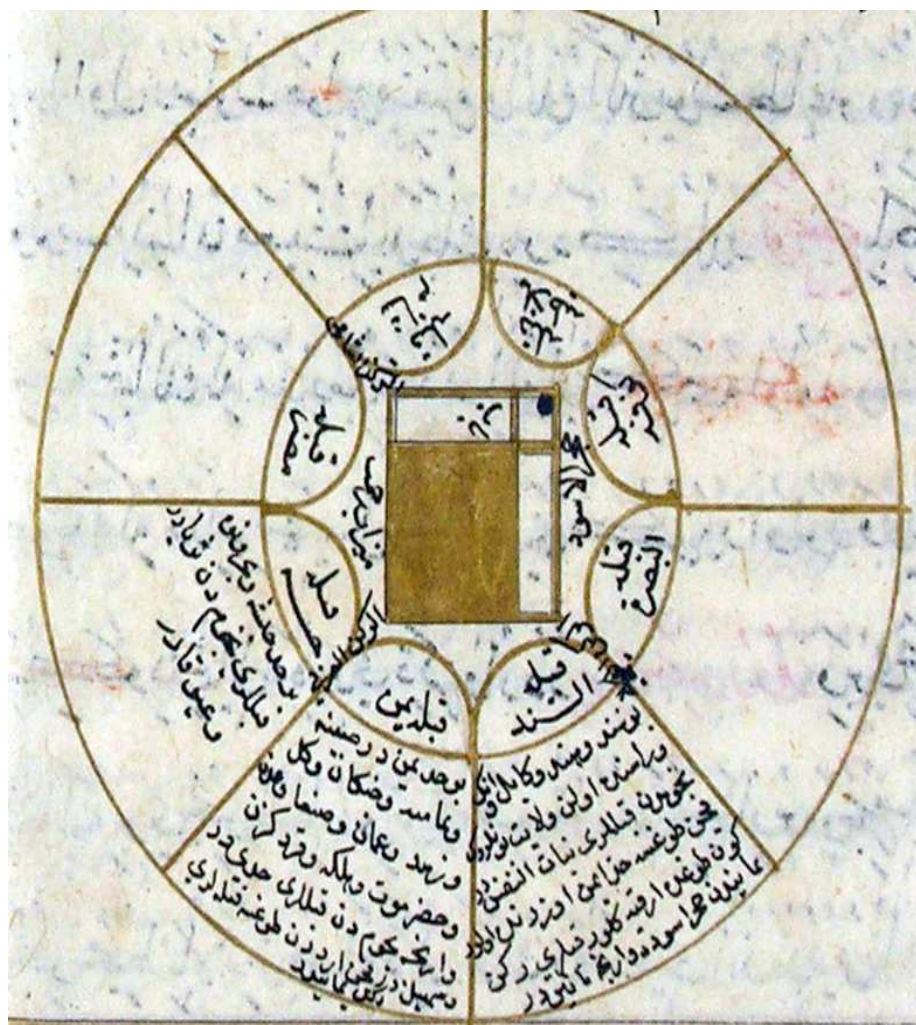
(2) Bu yidi iqlim ki dirler (3) aqsam-ı tabi' iyye degildir. (4) Belki hututı 'akliyye-i (5) hendesiyyedür. Şol begler ki rub' -ı meskûnı tavâf itdiler, anlar (6) vazı' eyledi: Firidûn, Nebiyyu'llahu's-Süleymân'dur, İskender-i Yünânî (7) ve Erdeşir ve bunlardan gayrı kim var-ısa tâ ki şehirlerüñ hudûdı (8) ma' lûm ola. Ammâ üç rub' ı duhûle kıabil olmayup anda kimse varmamışdur. (9) Zırâ ol rubu' laruñ hevâsı mütegayyire ve anda ekşer büyük tağlar ve deryâlar (10) olup insân ma' işet idecek yir degildir.

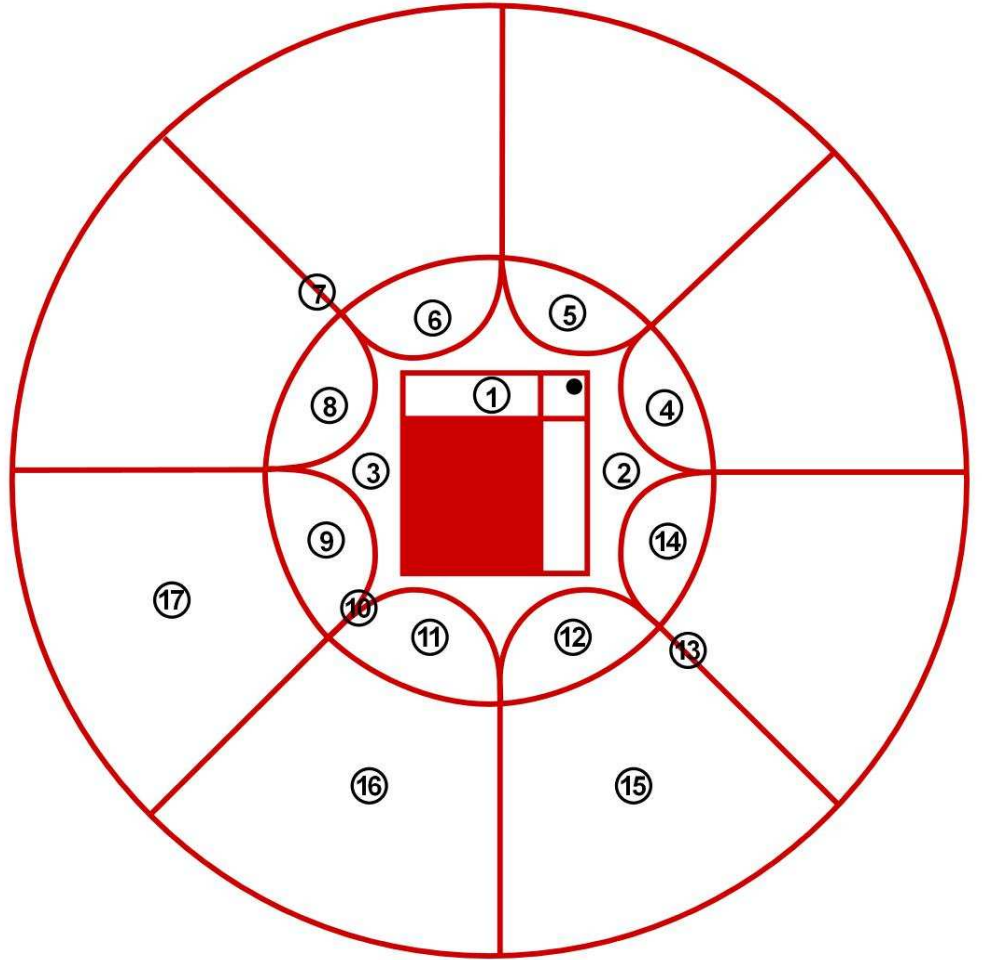
**Tavzih:** Bilgil ki (11) nâhiye-i şimâlde -ki medâr-ı cediyydür- altı ay gice olur ve nâhiye-i (12) cenûbda -ki medâr-ı sehîldür- altı ay gündüz olur ve

rub<sup>‘</sup>-ı (13) meskūn-ı şimālīde yidi deñiz vardır. Biri baħr-ı Rūm, ve biri baħr-ı (14) Şaķālībe, biri baħr-ı Cūrcān ve biri baħr-ı Kulzūm ve baħr-ı Fāris ve baħr-ı Şīn (15) ve baħr-ı Muħīṭ -bi'l-arız cümle deñizlerüñ ve māddeşi [69a] andandır, Yūnān (1) dilinde anda “oķıyānūs” dirler.

**Lāhikā:** İķlīm-i evvel Hind’dür, iķlīm-i (2) şānī Hicāz’dur, iķlīm-i şālīş diyār-ı Mışır’dur, iķlīm-i rābi<sup>‘</sup> bilād-ı ‘Irāķ’dur, (3) iķlīm-i hāmīş diyār-ı Rūm’dur, iķlīm-i sādīs Ye’cūc ve Me’cūc’dur, (4) iķlīm-i sābi<sup>‘</sup> Şīn’dür.

**Menhec-i şālīş:** Bilgil ki Ka<sup>‘</sup>be’i Hāķ Te<sup>‘</sup>ālā (5) yirden iki biñ yıl evvel hāķ itdi. Andan taħt-ı Ka<sup>‘</sup>beden çeküp (6) یوتیدی İbn-i ‘Abbās rivāyeti üzre bunı evvel ṭavāf idenler melā’ikedür. (7) Pes bir dā’ire vażı<sup>‘</sup> idelüm ki andan şūret-i Ka<sup>‘</sup>be ve anuñ eṭrāfında (8) olan vilāyetlerüñ kıblesi ma<sup>‘</sup>lūm ola. Her cihetden şūret budur:





1. Bāb.
2. Mīzāb-ı rahmet.
3. Hacerü'l-esved.
4. Kıble-i Kūfe.
5. Kıble-i Malātya.
6. Kıble-i Şām.
7. Er-rükni-i Şāmī.
8. Kıble-i Mısr.
9. Kıble-i Habeşe.
10. Er-rukni-i 'Arabī.
11. Kıble-i Yemen.

12. Kıble-i Sind.
13. Er-rükn-i Yemānī.
14. Kıble-i Başra.
15. Bu Sind ve Hind ve Kābil ve anuñ verāsında olan vilāyet. Bunlaruñ nücūmdan kıbleleri nebātı'n-nefsdür. Kaçan toğsa hadd-i Yemen üzrerinde olur. Gün toğıda arķaya gelür. Kıblesi rükn-i Yemānī'den Hacer-i Esved'e varınca.....
16. Bu hadd-ı Yemen'dür. .... ve Hākān ..... ve Zebit ve 'Ummān ve Şan'a ve 'Aden ve Hāzar-ı Mevt ve Kāradeñiz'e varınca nücūmdan kıbleleri cedīdür ve süheyldür. Kaçan arddan toğsa kıbleleri rükn-i Yemānī'dür.
17. Bu hadd Habeşe ve ..... kıbleleri nücūmdan Şüreyyādur ve 'Apukā'dur?.

[69b] (1) Bilgil ki Harem-i kıble ehl-i arızdur. Mescidi kıble-i ehl-i Harem'dür. Beyti (2) kıble-i ehl-i mesciddür, dağı bilgil ki Beyt-i Ma'mūr sābi'ada (3) Ka'be üzerindedür. İki kapısı vardır. Her gün şarkī (4) kapudan yitmiş biñ melek girür ve ğarbī kapudan çıkar ve Cebrā'il'e (5) lāzımdur ki her gün bir kerre nehr-i hayāta gire. Bu melekleri (6) Hāk, Cebrā'il'ün nehr-i hayāta girüp kanadların silkdikde (7) kanadından dökilen kaatrelerden halık eyler ve bu melekler sağışı benī (8) ādemden her mü'minüñ hātırısı vardır ki 'ālim olmaz illā (9) ehlu'llah 'ālim olur. Bu hātıralar 'adedince bir melek halık idüp (10) evvel Beyt-i Ma'mūr'a dāhıl yine ħurūc idenler ile cemi' olup ilā (11) yevmi'l-kıyām istiğfāra meşgūl olurlar.

Bilgil ki evvel (12) Ka'be'i taş-ıla ve toprağ-ıla binā iden Şi's-i Nebi'dür -'aleyhi's-selām-. (13) Andan şöñra İbrāhīm -'aleyhi's-selām-. Dirler ki Ka'be vaż'-ı (14) murabba' üzre mi'e fi mi'e idi. Çünkü Rasūlu'llah otuz beş

[70a] (15) yaşına girdi Kureyş yıkup altı direk üzre binā idüp Hacar'ı (1) çıkardılar. Şöñra hicretten altmış üçüncü yılda İbn-i Zübeyr Ka'be'i (2) yıkup yire berāber idüp esāsın kazup kavā'id-i İbrāhīm üzre (3) binā idüp Hacar'ı yine idhāl itdi. Yitmiş dördinde Haccāc-ı zālīm yine (4) Ka'be'i hedim idüp

Ḥacar'ı çıkarup yine evvelki bināsına getürdi. (5) Andan soñra üç yüz on yidisinde Ebū Ṭāhiri'l-Kırmıṭī Mekke'ye (6) varup Beyt-i Ḥaram'da halkı kırup ölüleri bi'r-i Zemzem'e döküp (7) bāb-ı Ka'be'i ve Ḥacar-ı Esved'i kıparup Kūfe'ye iletđi. Cāmi'-i Kūfe'de ğarıb (8) cānibinde yidinci direk üzerinde aşı kodı. Murād idindi ḥacılar (9) anda geeler. Andan götürüp Hicir ki Yemende bir şehirdür anda iletđi. Yigirmi (10) yıldan ziyāde tırdı.

Bilgil ki Ḥaḳ Te'ālā Ka'be'de bir ḥazīne kıomışdur. (11) Rasūlu'llah anı çıkarmak istedi ammā yine bir maşlaḥat fikir idinüp terk (12) itđi. Soñra yine ba'zı ḥulefā çıkarmak istedi ammā iktidā'en bi-rasūli (13) 'llah terk itdiler. Muḥammedi'bn-i'l-'Arabī eydür: "Beş yüz toḳsan sekizinde Tūnus'da (14) idüm. Ol ḥazīneden baña bir levih getürdiler. İni bir kıarış, uzunı (15) bir kıarışdan artıcaḳ. Kıalınlığı bir barmaḳ var ola. Anda bir kıalem ile yazılmış

[70b] (1) ammā bildüğüm degil. Edeb ri'āyet idüp yine yirine gönderdüm. Didüm, (2) Rasūlu'llah anı güzāfin terk itmiş degildür." Dirler ki, anı Mihdī (3) çıkarsa gerekdür ve Ḥazret-i Rasūl'den rivāyet vardur ki: "*Lā yestaḥricū (4) kenzū'l-Ka'beti illā zū's-sevīkateyni mine'l-Ḥabeşeti.*"

**Faşıl:** Ammā Beytū'l-Maḳdis (5) ḥarāb olmuş, Ḥazret-i Süleymān'a emir olındı, yidi yılda anı binā (6) itđi. Soñra Buḥt-ı Naşır ḥarāb idüp yitmiş yıl ḥarāb kıaldı. (7) Bu ḥarāb-ı evveldür. Andan Kūriş binā itđi. Ḥazret-i 'İsā refi' (8) olındıḳdan soñra kırık yıl soñra Ṭaytūs ḥarāb itđi. (9) Bu ḥarāb-ı şānīdür. Soñra yine binā olındı. Heblāne -ki ümm-i Kıoştanṭin (10) dūr- yine ḥarāb itđi. Bu ḥarāb-ı şālīşdür. Andan 'Ömeri'bn-i'l-Ḥaṭṭāb (11) zamānında yine ta'mir olındı. Soñra yine yıkılıp Velīdi'bn-i (12) 'Abdu'l-Melik ta'mir itđi. Soñra dört yüz toḳsan (13) ikisinde Efrenc Beytū'l-Maḳdis'i alup Mescid-i Aḳşā'da yitmiş biñden (14) ziyāde kimse'yi helāk itđi. Anı soñra Şalāḥa'd-dīn-i Yūsufu [71a] (15) 'bn-i Eyyüb beş yüz seksen üçinde yine fetih itđi.

**Menhec-i rābi':** (1) 'Ulemā-i tefsir zikir itdiler ki Şiş -'aleyhi's-selām- biñ şehir (2) yapıdı ve İdrīs nebī zamānında yüz seksen sekiz şehir yapıldı, (3) küçüğü Rehā idi.

**Faşıl:** Kenketü'l-Hindî -ki mülük-ı Kıbtı (4) ve 'ulemâ-i mülükden idi-medîne-i Münif ki Mısr-ı Yūsuf oldur, anı (5) ol yapmışdur. Anda bir ev yaptı. Ol evde ba'zı şüretler yaptı ki (6) her biri bir derde 'ilâc idi. Her birinüñ başında neye 'ilâc (7) idügi yazılmış idi. İnsân şüret-i keler gibi bir şekil vazı' olunmuş (8) ki guşşalu kimse görse guşşası giderdi. Halk gelüp (9) bunlardan niçe fâ'ideler idüp şifâlar bulurlar idi. Niçe müddet (10) bu üslûb-ıla giçinüp âhır meftûn olup soñra gelenler bunlara (11) 'ibâdet itdiler dağı havâşş-ı tabi'at-ile ve âşâr-ı rûhâniyye ile bir kadeh (12) vazı' eyledi ki bir 'asker andan içeler eksilmez idi. Zî'l-Karneyn (13) zamânında anı hediyet virdi. Bunuñ mişli 'Adîm -ki melik-i Hindîdür- (14) Bâb-ı Nevbe'de bir havız yaptı ruḥâm-ı esvedden. Aşlâ suyu eksilmez- (15) di ve müteğayyir olmazdı.

[71b] **Menhec-i Hâmis:** Koştananiyyetü'l-'uzmâ ve Rûmiyyetü (1) 'l-kübrâ zikrindedür.

Koştananiyye ol şehirdür ki anı Koştanîni (2) 'l-Melik yapmışdur. Ehl-i Rûm aña “İstanbul” dirler. Medînetü'l-mülk, (3) dimekdür. Tevâriḥde mezkûrdur ki kırk yılda tamâm olmışdur. Bu (4) İstanbul bir müşellesü's-şekil şehirdür. İki tarafı deñize ve bir tarafı (5) karayadur. Bir büyük sūrı vardır. Yüz kapısı vardır. Büyük (6) kapısına “bâb-ı zeheb” dirler. Altun-ıla yaldızlanmışdur. Nuḥâsdan (7) bir menâre üzerinde Koştanîn'ün kabri vardır. Anda bir at (8) şüretin vazı' itmişler, üç ayağı ol menâreye perkidilmişdür (9) ve bir ayağı hevâda mu'allakdur, güyâ ki yürür gibi ve ol at üzerinde (10) Koştanîn taşvîr olunmuşdur. Elin hevâya uzatmış ve avucın (11) açup Şâm tarafına işâret eyler. Şol elinde bir top, üzerinde (12) yazılmış ki: “Dünyâya mâlik, hattâ bir top gibi elime geldi. Âhır elimden (13) çıktı.” Nitekim görür dirler, elinde bir tılsım var idi, ol (14) şehre 'adû gelmeden meni' eylerdi. Ammâ Rûmiyyetü'l-kübrâ bir 'azîm (15) şehirdür ki anı

[72a] Rûmîs-i melik, karadaşı Rûmânîs ile yaptılar. (1) Soñra Rûmîs karadaşın öldürdi. Otuz sekiz yıl başka pâdişâh (2) oldu. Evvel-i mülük-i Rûm budur. Bu şehir bir şehirdür ki ğarbî kapısından (3) şarkî kapısına yigirmi sekiz



mıldür. Ol şehir ki taşdan (4) iki hisârı vardır. Aralıkları altmış zirâ<sup>ç</sup> yirdür. Evvelki (5) hisâruñ ini on bir zirâ<sup>ç</sup> dur, yüksek yitmiş iki zirâ<sup>ç</sup> dur. (6) İkinci hisâruñ ‘arzı seksen zirâ<sup>ç</sup> dur, semeki kırk iki zirâ<sup>ç</sup> dur. (7) İçinden bir nehir akar. Cānib-i deryādan bir nehir dağı gelür. Andan gemiler (8) gelüp iki tarafında тұrur. Kenārından şehruñ ehli beyi<sup>ç</sup> ve şirā iderler (9) ve ol şehirde biñ iki yüz kelīsā vardır. Cümle çārsūları (10) ve yolları aq ve gök mermer ile döşenmişdür. Biñ hāmmāmı vardır. (11) Birincden biñ kapısı vardır, ‘ūd ve şānevber abanūsdan ğayrı (12) ve bu kapular her biri şöyle nakış olunmuşdur ki kimse bilmezki anuñ (13) kıymeti niçedür ve anda ‘akrab ve yılan men<sup>ç</sup>i için tılsımlar vardır. (14) Ġarīb anda dāhıl olmağı meni<sup>ç</sup> için tılsımlar vardır. Ortasında (15) bir çārsū vardır ki anda kuruş satılır. Bir

[72b] fersah mıkdarı vardır. (1) Memleketi üç biñ fersah vardır. Anuñ mülkine “bāb” dirler. Müsliminde (2) hālīfe yirinedür. Bağırdan bir ‘amūd üzerinde bağırdan bir şıgırcık važí<sup>ç</sup> (3) olunmuşdur, bāb-ı şarkī üzerinde. Kaçan ki zeytūn vaķtı ola, ol (4) şıgırcık bir kerre öter. Pes her ne kadar şıgırcık var-ısa üç dāne (5) zeytūn getürüp anda qorlar. Ol şehruñ kavmi meşālīhin anda (6) görürler. Beyt-i Maķdis hey<sup>ç</sup>eti üzere anda bir kelīsā vardır ve bir (7) mezbah vardır. Zümürred-i aķzar ile muraşsa<sup>ç</sup> dur. Uzunı yigirmi zirâ<sup>ç</sup> dur, (8) ini altı zirâ<sup>ç</sup> dur. Kırmızı altundan iki şūret anı götürür. (9) Her birinūñ iki bucuķ zirâ<sup>ç</sup> tūlı vardır. Gözleri yāķūt-ı aķmerdendür. (10) Kelīsā anuñ-ıla ziyālanur ve ol kelīsānuñ kırmızı altundan (11) yigirmi sekiz kapısı vardır ve kelīsānuñ tūlı bir mıldür. (12) Bu şehir Hāzret-i ‘İsā’dan evvel yidi yüz elli dört yıl yapılmışdı. (13) Ammā sed bir dere idi. İki tağ arasında ini yüz elli zirâ<sup>ç</sup> (14) idi. İskender anı Ye<sup>ç</sup>cūc ve Me<sup>ç</sup>cūc yüzine baķır ve demir ve taş

[73a] (15) ile yapıdı. Ortasında demürden bir kapu itdi ve aña demürden (1) bir kuful urdı. Ol kufļuñ miftāhı aşılmış, andan bir bucuķ zirâ<sup>ç</sup> (2) tūlı var idi. On iki dendānesi var idi ve ol kapunuñ (3) etrāfında hisārlar vardır. Anuñ ehli her cum<sup>ç</sup>a gelüp ol kapuyı (4) darb iderler, tā ki verāsından olanlar üşüp hafāza var idigin (5) bilsün için. Va’llahu'l-hādī ilā sebīli’r-reşād.

## Hāze'l-bābu fî (6) Ahvālî'l-mülûki

Bu dağı iki kitāb üzere mürettebdür.

Kitāb-ı evvel, müsemmādur. (7) Riyāsetü'l-fazlı fî siyāseti'l-‘adli.

Bilgil ki Hāḡ -celle ve ‘alā- bedī‘-i ḡikmeti (8) ve laṡif ṡun‘ u ḡudreti birle ‘ibādından istedigın zümre-i mülûkde idḡāl (9) idüp anlara ṡarīḡ-i ‘adl ü iḡsānı, vucūd-ı kerem ilā ‘ibādı'r-raḡmānı (10) tefḡim itdi. Bunlar ṡunlardur ki, menāhic-i ṡer‘-i ḡavīm üzre olup (11) ṡırāt-ı müstaḡimden ḡurûc itmediler. Anlar lezzet-i dünyā vü ni‘met-i ‘uḡbāyı cāmī‘ lerdür. (12) Çün bu ṡā‘ifenüñ ekṡeri bi-enfüsihim teba‘iyyet-i Hāḡ itmegi bilmege ḡādir (13) olmadıḡlarına bināen Hāḡ -celle ve ‘alā- bunlara irsāl-i rusul idüp ḡazā‘in-i milkinge (14) muṡṡalı‘ ḡıldı. ṡarīḡ-i sa‘ādet ü istiḡāmeti bunlara ta‘līm ü tefḡim itdi. Hāḡāyık-ı (15) ‘ulûm-ı ṡerī‘ atı bildirüp ve ṡarāyık-ı fûnün ḡaḡīḡati āsān ḡıldı.

[73b] Bilgil ki çün Hāḡ (1) Te‘alā arzı ḡalıḡ itdi anda ḡayvānāt icād idüp aḡvātını tertīb itdi. (2) *Fe’elhemehā fucūrahā ve taḡvāhā*<sup>34</sup>. Sā‘ir ḡayvānātı bi-zātiḡa emr-i ma‘āṡına meṡḡul (3) ve ḡādir ḡıldı. Ammā insān taḡṡil-i melābis ü me‘kel ve meṡāribde sā‘ir (4) ḡayvānāt gibi olmayup ba‘zı ba‘zına muḡṡāc oldı. Zīrā insān (5) meskene vü libāsa vü ḡıdāya muḡṡācdur. Bu cümleñ her birin vaḡdeḡu (6) taḡṡil mümkin olmaz. Mümkin olsa dağı ‘ömür vefā itmez. Pes lāzım oldı (7) tertīb-i ma‘āṡda biribirine mu‘āvenet ideler. Ba‘zı ikinci ve ba‘zı (8) ḡayyāt ve ba‘zı ḡabbāz ve ba‘zı neccār ve ba‘zı bennā ola ve bunıñ gibi her ne (9) var-ısa. Ammā bunların nüfûsında ḡulûm ve ‘adil ve ḡāzab merkûz ola. (10) Biribirinden def‘-i ḡulme iḡṡiyāc oldı. Pes lāzım oldı ki bunların (11) arasında bir sā‘is-i ‘ādil ve bir melik-i ‘āḡil ola ki bunların cümle ḡarekātı (12) ve sekenātı ḡānûn-ı ‘adil üzre olup bir zāt bir zāta ḡulim itmeye. Pes (13) Ḳur‘ān ḡönderüp ṡer‘i ta‘yīn itdi ve ṡer‘i ḡıfız içün ‘ibādından (14) ḡulefā ittiḡāz itdi ve anların ḡulûbında ‘ilm ü ‘adli va‘zı‘ idüp (15) anıñ-ıla ḡükm ü ḡükûmet ideler.

<sup>34</sup> Şems 91/8.

[74a] Pes ھılāfet, bir kimse bir āھaruñ yirine ھā'im (1) olup anuñ aھkāmın icrā itmek. Pes bu ھālet müyesser olmaz, illā anuñ (2) aھkāmın bilmeg-ile olur. Ma'lūm oldu ki 'ilimsiz 'adālet olmaz imiş. (3) 'Ādil-i ھakīkī Allāhu Subhānehu ve Te'alādur ki anuñ 'ilminden mişkal-i zerre gizlū (4) degildür. Rasūlu'llah buyurur ki: *"Bi'l-'adli ھameti's-semāvātü ve'l-arzu."* Ya'ni, (5) bi-muhteżā-yı 'ilmi'l-ezeliyyi. Her nesne için bir ھadir ta'yin eyledi. Şöyle (6) ki, artık veyā eksik olsa vucūd bu niẓām-ı kāmil üzre muntazım olmazdı. (7) Pes insāna 'ādil demek, ھak Te'alā ihsān idüp sebep olmağ-ıladur ki (8) 'adli ھalka işāl eyleye. Bu sıfat ile anı yirde ھalīfe itdi. Tā ki (9) beyne'n-nās ھak üzre 'adl-ile ھüküm eyleye. Nitekim buyurur ki: *"Yā dāvūdu innā (10) ce'alnāke ھalīfeten fi'l-arđı fahkum beyne'n-nāsi bi'l-ھakki"*<sup>35</sup>. Pes Allāhu Te'alānuñ (11) ھalīfesi anlardur ki, ھarīk-i istiķāmetde bi'l-kıstı ve'l-'adāleti ھā'im ola- (12) lar. Her kim ھudūdu'llahı giçe nefsine zulüm itmiş olur. 'Adālet dağı evsāt-ı (13) umūra 'ilm-ile olur ki aña şerī'atda "sırat-ı müstaķīm" dirler. *İnne Rabbī 'alā (14) sıratın müstaķimin*<sup>36</sup>, 'adālet-i ھakīkiyyeye işāretdür. Ammā beyne'n-nās 'ādil (15) beş sınıf üzredür:

[74b] *Ve hüve'l-lezī ce'aleküm ھalā'ife'l-arđı ve rafe'a ba'đaküm (1) fevka ba'đin derecātın*<sup>37</sup>

Şıf-ı evvel, enbiyādur. Anlar ümmetüñ delilleridür ve dīn-i (2) İslāmuñ 'imādlarıdır. *Umenā'u'llahi fi ھalīfetihi*. Enbiyānuñ mīzān-ı 'adāletleri (3) vahy-i Rabbānīdür ki dīn-i meşru'dur. Umūr-ı ھalāyıkdan her emir ki bu mīzān (4) ile mevzūn ola, nehc-i 'adālet üzre olur. Her ne ھadar ki münharif ola, (5) ol ھadar 'adāletden münharif olur. 'Adāleti iķāmet itmek olmaz illāki 'ilm-ile (6) olur. 'Adālet, aھkām-ı kitāba ve sünnete ittibā'dur.

<sup>35</sup> Sad 38/26.

<sup>36</sup> Hud 11/56.

<sup>37</sup> En'am 6/165.

Şımf-ı şānī, ‘ulemādur ki (7) vereşe-i enbiyādur. Bunlar anlardır; maḳāmāt-ı enbiyāyı fehim itdiler, gerçek (8) derecātına irişmediler. Anuñ eşerine iḳtifā itdiler. Bunlar anlardır; na‘īm-i (9) müşāhede ile mütelezziz oldılar. Velehum ‘inde Rabbihim mā yeştehūne. Ammā şimdiki (10) zamānda anlaruñ ba‘zısınuñ aḥvālinde iḥtilāl ki ḥāşıl olmuştur. (11) Ḥubb-i cāh ve māl ve ḥubb-i riyāset cemī‘isine zarar virmez. Zīrā ki zamān (12) bunlaruñ muḥikleri her zamānda eksik olmaz. Gerçi bāṭılları çok (13) olursa daḥı lākin bunlar aḥfiyā-i mestūründür. Taḥt-ı kıbābı'l-ḥamūl, (14) ğayret-i İlāhiyye, ḥikmet-i ezeliyye anları mestūr itmegi iḳtizā itdi. Bunlar (15) meşābih-i ğuyūb, mefātīḥ-i ef‘ālū'l-kulūbdur. Bunlaruñ nūrı envār-ı

[75a] nübüvvetden (1) muḳtebesdür.

Şımf-ı şāliş, begler ve il begleridür ki beyne'n-nās ‘adl ü inşāfı (2) ri‘āyet iderler, tā ki nizām-ı memleketlerine, kıvām-ı saltanatlarına ḥalel gelmeye. (3) Eger ki bunlaruñ ḳahr u saṭveti olmasa ḳavī za‘īf üzerine ve denī (4) şerīf üzerine tasalluṭ eylerdi. Pes bunlaruñ ‘adāleti şemeresi-le şecere-i (5) memālik mütezeyyin olup emirleri muntazım ve ma‘āşları müstaḳīm oldı (6) ve ri‘āyāya emn ü rāḥat ḥāşıl oldı. Pes re’s-i memleket ve erkān-ı (7) devlet ve şebāt-ı aḥvāl-i ümmet ‘adl ü inşāf ile oldı, gerek devlet-i (8) İslāmiyye gerek ğayr-ı İslāmiyye olsun. Ebū Hureyre’dan mervīdür ki Rasūlu’llah (9) -şallā’llahu ‘aleyhi ve sellem- buyurur ki: “*‘Adlun sā‘aten ḥayrun min ‘ibādeti seb‘ine senete* (10) *ḳıyāmi leyālihā ve şıyāmi nehārihā.*” Melik-i ‘ādile ra‘iyyetüñ ‘ibādeti mıḳdārı (11) şevāb-ı ‘ibādet virilür. Her kim bu ni‘metüñ ḳadrin bilmesek ki ‘ömrinden (12) bir sā‘ati ğayruñ yitmiş yıl ‘ömrine ki ‘ibādet-ile ğiçe mu‘ādil itmesek ve yine zulme (13) meşğul olsa ḥavfdur, Ḥaḳ Te‘alā anı cümle düşmanlarından idüp eşedd-i (14) ‘azāb-ile mu‘azzeb kıla. Rasūlu’llah buyurur ki: “*İnne eḥabben’nāsi ila’llahi yevme* (15) *’l-ḳıyāmeti ve aḳrabuhum minhu imāmun ‘ādilün ve enne ebġa’ā’n-nāsi*

[75b] *ilā’llahi yevme’l-ḳıyāmeti* (1) *ve eşeddühüm ‘azāben imāmun cā’irun.*” Pes mülke ve vulāt-i umūra vācib oldur ki (2) bir sünne’i ḳaṭı‘ itmeyeler, illā kitāb-ıla ve sünnet ile. Zīrā ki ol kişi milku (3) ‘ilahda ve ‘ibādu’llahda şerī‘at-ı Nebī ile mutaşarrıfdur. Cenāb-ı Ḳuds- (4) dan niyābet ile emīn

olmasun, eger muhalefet iderse sahevāt-ı (5) vü kahr-ı Haq irişe. Umūr-ı dünyāda daḥı ‘adlden ve inşāfdan ḡayrı (6) hıfz-ı memālike a‘ven nesne yokdur. Bir ḥakīme şordılar ki: “‘Adil (7) veyā şecā‘at mi efḍaldür?” Didi: “Her kim ‘adil eyleye şecā‘ate ihtiyācı (8) yokdur.” Fuḍaylü'bn-i ‘Ayāḍ eydür ki: “İmām-ı ‘ādil yüzine bakmaḡ ‘ibādet- (9) dūr.” ‘Ādiller kıyāmetde nūrdan menberler üzerinde yemīn-i Raḥmān’da (10) otururlar. Süfyān-i Şevrī ḥazretleri eydür: “İki tā‘ife eyü ola, (11) ümmet eyü olur. Fāsīd olsa, fāsīd olur. Biri mülūk, biri ‘ulemā.” (12) Melik-i ‘ādil oldur ki kitābu'llah ile ḥüküm idüp ra‘iyyete bir kişi ehline (13) itdüḡi ḡibi şefkat ide. Rasūlu'llah buyurur ki: “Her kim benüm ümmetümden (14) bir tā‘ifeye beg olup eylik itmeye Haq Te‘alā anı yevm-i kıyāmetde (15) yüzi üstine cehenneme ḡor.”

[76a] Bilgil ki mülūk helākine sebeḡ (1) budur ki, ehl-i faḡlı yanından tārıḡ idüp nā-dān u rezīl kimseler (2) muşāḡıḡ idine. Nāşıḡlarıñ naşıḡatın istiḡfāf idüp mādiḡlerüñ (3) medḡine maḡrūr ola. Men naḡara fī'l-‘avāḡıḡ sellim mine'n-nevāyibi zevālü (4) 'd-devli bi-işḡnā' i's-sefīl.

**Naşıḡat:** Men nemme leke nemme bike ve men neḡale ileyke (5) nuḡile ‘anke.

**Ḥikāye:** Bir kimse, şāḡıḡı'bn-i ‘ibāde ruḡ‘a yazdı ki: (6) “Bir yetimüñ mālın ala.” Şāḡıḡı daḡı ruḡ‘anuñ ḡahrına yazdı ki: “El-nemīmetü (7) ḡabīḡatun ve in kānet şāḡıḡaten ve'l-yetīmu ḡayyeru'llahü ve'l-mālu semerahu'llahu ve's-sa‘ī (8) la‘netu'llahi.”

Mu‘āviye Aḡnef bin Ḳays’a su‘āl itdi ki: “Zamān nicedür?” (9) Cevāb virdi ki: “Zamān sensin. Eyü olduñ, zamān eyü olur ve illā (10) fāsīd olur.” Melik, ra‘iyyet arasında a‘zā içinde ḡalıḡ gibidür. (11) Şāliḡ olsa, şāliḡ olur; fāsīd olsa, fāsīd olur. Anıñ-içündür (12) dirler: “En’nāsü ‘alā dīni mülūkihim.”

Bilgil ki āfet-i mülük, bir emr-i sîretdür ve āfet-i (13) vüzerā, ħubş-i serîretdür. Āfet-i ‘asker, re’îslerine muĥālefedür. Āfet-i ra‘iyyet, (14) ulularına muĥālefedür ve āfetü'l-‘ulemā’i ħubbü'r-riyāseti ve āfetü'l-ķuzāti şiddetü (15) 't-ťāma‘i ve āfetü'l-‘udülü ķilletü'l-vera‘i ve āfetü'l-ķaviyyi

[76b] istiğ‘āfu'l-ĥaşmi ve āfetü (1) 'l-ceriyyi izā‘atü'l-ĥazem ve āfetü'l-mün‘imü ķubĥu'l-menni ve'l-müzñibü ĥüsnü'z-zanni. (2) Ĥılāfeti takvā işlāĥ eyler ve ra‘iyyeti ancak ‘adil işlāĥ eyler. Her kim (3) ķazıyyede cevır eyleye, ra‘iyyeti zāyi‘ olur ve her kim siyāseti za‘îf (4) ola, riyāseti bāṭıl olur.

Şımf-ı rābi‘, evsāṭu'n-nāsdır. ‘Adli mu‘āmelâtında (5) ri‘āyet iderler. Bunlar şunlardır ki, eylik idene eylik yaramazlık idene (6) yaramazlık iderler. Mişlen bi-mişlin.

Şımf-ı ĥāmis, anlardır ki nefislerinin siyāsetine (7) ķā‘imlerdür ve cārdelerin zabıṭ idüp nehc-i istiķāmetden ĥāric (8) olmaz. Zirā her ķişı kendi cevāriĥ u ķuvāsından mes‘ūldür. Nitekim (9) buyurulmuşdur ki: “*Küllüküm rā‘în ve küllüküm mes‘ūlün ‘an ra‘iyyetihî.*”

Kitāb-ı (10) şānî, beldeṭeynün beyānındadır.

**Belde-i evvel:** Şeyĥ-i ‘ālim Ebî ‘Abdi'llah Muĥammedi'l-Belĥî (11) bu bir kimse idi. Beriyyede sākin olurdı ķūtı ķanden geldiğın (12) kimse bilmezdi. Rivāyet ider ki: “Mekke’de mücāvır idüm. Birğün (13) đuĥā vaktinde Maķām-ı İbrāĥîm’de cālis idüm. Şeyĥ Ebū Muĥammedi'bn-i ‘Abdi'llahe (14) l'-Başrı geldi ve anuñ-ıla dört kimse var. Birķac reķa‘at

[77a] namāz ķıldılar. (15) Andan ṭavāf itdiler. Ćün tamām oldu, Bāb-ı Nebî Şîṣ‘den çıķdılar. (1) Ben daĥı bunlarla bile çıķdum. Birisi beni redd itdi. Şeyĥ didi ki: “Ṭınma. (2) Gelsün.” Pes kendi öñe gićüp beş kimse’i ardına biribirine ardına (3) dizdi ve beni cümleñün ardına ķodı. Didi ki: “Her biriñüz ayağın (4) öñindeki kimse ķaldırıcak ardındağı kimse anuñ yerine ķosun.” (5) Andan şeyĥ gitdi. Biz daĥı ardına düştük. Didigi gibi az zamān içinde (6) medîne-i

Ferzenā'ya irişdük. Zuhri anda kılup çıkdık. Çok eglenmedik. (7) Sedd-i Ye'cüc ve Me'cüc'a irişdik. Şalât-i mağribi anda kıldık. Pes bir mıkḍâr (8) daḡı gitdük. Cebel-i Kāf'a irdik. 'İşāyı anda kıldık. Pes şeyḡ taḡuñ (9) bir depesinde oturdı. Biz daḡı eṭrāfında oturduḡ. Pes eṭrāf-ı (10) cebelden şöyle mahābetlü kimseler geldiler ki hemān arslān gibi idi. (11) Şeyḡe selām virdiler. Edeb ile öñinde oturdılar. Hevādan daḡı ba'zı (12) kimse geldi. Şeyḡi ḡalaḡa olup ihāṭa itdiler. Şeyḡden tekellüm istediler. (13) Pes şeyḡ tekellüme başladı. Kimi ağladı ve kimi kendiden giçdi ve kimi ditreyüp (14) ve kimi çıḡırdı ve kimi uçup göḡe gitdi. Tā şubḡa dek böyle oldu. (15) Pes şabāḡ namāzın bunlaruñla kıldı. Andan taḡuñ ardına indi. Andan bir yire

- [77b] (1) vardık. Ġāyet aḡ idi. Nürli idi. Dünyā yirlerine beñzemez idi (2) ve anuñ kenārı görünmez idi. Rāyīḡası misk-i ezfer gibi idi. Bir tā'ife (3) gördük. Şüretleri ādem şüretine beñzer. Eşvāt-ı ḡaribe ile tesbīḡ ider- (4) ler. Anları nūr bürümüş. Gözler ḡamaşır, kimse baḡamaz. Pes şeyḡ her ṭaraḡa (5) gizerdi. Tā vaḡt-i şuḡā olinca andan yine geldüḡümüz yire vardık. (6) Andan gitdük bir şehre vardık. Altundan ve gümişden yapılmış ağacları (7) birbirine girmiş ve şuları muṭṭarid aḡar. Fevākih-i keşire gördük. Şuyından (8) içdik ve şimārından yidük. Şeyḡ her birimüze bir alma almaḡ emir itdi. Cümlemüz (9) birer alma aldık. Fe'emmā evvel beni redd eyleyen kimsenüñ eli ṭutmayup ol (10) almaḡa ḡādir olmadı. Şeyḡ didi ki: “Bu saña bu kişinüñ ḡāṭırın kesir itdüñ, (11) anıñ-içündür.” Pes ol kişi istiḡfār itdi. Andan şeyḡ aña daḡı, “Al.” (12) didi. Ol daḡı sāyirler gibi bir alma aldı. Andan şeyḡ didi ki: “Bu şehir (13) evliyā şehridür. Aña dāḡıl olmaz illā veli dāḡıl olur.” Pes andan şeyḡ (14) çıkdı gitdi. Biz daḡı ardına düşdük. Pes her ḡurı ağaca ki uğradı (15) illā
- [78a] yapraklandı, daḡı bir marīza uğradı illā şifā buldı. Pes Mekke'ye (1) geldik. Anuñ-ıla öyle namāzın kıldık. Pes şeyḡ baña tenbīḡ itdi ki, mādām- (2) ki şeyḡ ḡayātda ola keşf-i esrār itmeyem illā öldikden şoñra. Andan benden (3) ḡā'ib oldılar. Ġayrı anları görmedüm.

**Belde-i sāniye:** Yāfe'ī ba'zı şālīḡin- (4) den rivāyet ider ki: “Mescid-i Rasūlu'llah'da otururdum. Ehl-i Baḡreyn'den benümle (5) bir kimse var-ıdı. Aña, ḡayır dirlerdi. Pes mescid ḡapusından yidi kimse (6) geldiler. Pes, ḡayır

baña didi ki: “Bunlara lāhık ol. Şakın ki ayrılmayasın. (7) Zîrā bunlar evliyādur.” Pes kalkdum. Ardlarına düşdüm. Anlar Nebî -‘aleyhi’ (8) s-selām-ğabri yanında idiler. Biri baña dönüp bağıdı. Bir mertebe mahābet (9) müşāhede itdüm ki hattā tebevül itdüm. Pes anlar gitdi. Ben dağı gitdüm. (10) Birisi dönüp didi ki: “Ğande gidersin? Dün ki sen bize ğatılmazsın.” (11) Bir āğarı dağı didi ki: “Ğo ki ümīzdür ki Ğağ Te‘alā aña ‘ināyet eyleye.” Yine (12) döndi. “Nice olur ki ol kişı kırğa varmış degildür.” Yine döndi ki: (13) “Ğo ki Ğağ Te‘alā anı ğayır idüp derece-i ğavme ilte.” Pes anlarla gitdüm. (14) Bir vecih ile giderdük ki ğüyā ayakları altında yir dirilirdi. Uzağdan (15) bir tağı gördük. Bir sâ‘at içinde ötesine ğiçerdük. Yirüñ

[78b] degirmen döner (1) gibi şavtın eşidirdüm ve yirüñ ğazīneleri bize ğāh ğörinür ve ğāh ğizlenürdi. (2) Tā bir dereye vardık. Ağacları var idi. Bir tāyife gördük. Yitmiş mığdārı (3) var, anda namāz kılar. Pes ol ğice anda yatdık. Şabāğ olıcağ yine (4) kalkdık. Nā-ğāğ kendümüzi bir şehirde gördük ki bir ğişārı var (5) yek-pāre ağ taşdan. Bir ‘azīm nehir, içine ağar. Nehir ağıduğı yirden ğayrı (6) ol şehrün ğapusu yok. Pes ol şehire ğirdük. Altun ğubbeler var (7) ve altundan ve ğümüşden direkler ve altundan ırmağlar. Ğubbeler arasında (8) eşcār-ı müşmire ve otları cümle rayğān ve ğünegün renklü ğuşlar. Her bir ilmāsnuñ (9) vezni beş rıtl var. Yimişleri dünyā yimişine beñzemez, lezzetde ve renkde ve rāyığa- (10) da ve biz ol yimişlerden yirdük. Birimüz yüzin ve iki yüzin yirdi (11) toymazdı. Tuffāğ u rummān, ayva vü emrüt her nev‘den illāki ğurmā yok idi. (12) Pes anda kırğ ğün tırdık. Çün kırğ tamām oldu, andan çığıdık. Üç (13) alma bile aldum. Kimse beni meni‘ itmedi. Pes bir mığdār anlaruñla bile gitdük. (14) Baña didiler ki: “Nereye ğitmek istersin? Seni anda iltelüm.” Ben didüm ki: “Ğanden (15) aldıñuz ise.” Ve ol vardığımız şehrün adın şordum. Biri didi ki: “Buña, Medīne-i

[79a] (1) Evliyā dirler. Ğağ Te‘alā bunu dōstlarına nüzhetğāğ yaratmışdur, dār-ı dünyāda. (2) Anlara ğāğ Medīne‘de ve ğāğ Yemen‘de ve ğāğ Şām‘da ve ğāğ Kūfe‘de zāğir (3) olur. Kırğ yağından ğeçmeyen kimse bunda ğirmez illā saña müyesser oldu.” (4) Bir sâ‘at gitmedin bir yire vardık. “Bu Yemen‘dür.” didiler. Almadan bir mığdār yimiş (5) idüm. Tā Mekke‘ye gelince yimege muğtāc olmadum.”



Ba‘zı ‘ārifler dirler ki, biñ şehre (6) dāhıl Hudā’nuñ mülkinde aşğar İrem-i zātü'l-‘imād idi. Vaqtā kim ‘Abdu’s-Şamed (7) medīne-i Nuḥās’a dāhıl oldı. Yolında Gūşî’bn-i Ken‘ānî’bn-i Şeddādî’bn-i ‘Adu’ (8) l-Ekber kabri yanında bir süfre gördi. Ağaçdan bir ‘ar‘ardan kavāyim erba‘a üzre (9) aşılmış. Üzerinde yazılı ki: “Süfre biñ sağ göz melik yimek yimiş ve biñ (10) dāhı şol gözi gör.” *Va’llahu ġālibün ‘alā emri yef‘alu mā yeşā’u.*

### Bāb-ı ḥāmis-i ‘aşara: (11) Aqlām beyānında.

Bu bābda niçe faşıl vardır.

**Faşıl-ı evvel:** Bilgil ki cemî‘-i (12) kalemler ebced tertibi üzredür illā kalem-i ‘Arabî degil ve cemî‘-i kalemler munfaşıldur (13) illā ‘Arabî ve Süryānî ve Moğolî degil. Kalem-i Yünānî ve Kıbtî ve Rūmî soldan sağa (14) gider. ‘İbrāniyye ve Süryānî ve ‘Arabî sağdan şola gider. Her kitābet ki soldan (15) sağa gider, ol felek-i atlas tertibi üzerine mürettebdür ki [79b] maşrıqdan mağrıba (1) hareket eyler ve her kitābet sağdan şola gider, felek-i şevābit tertibi üzre (2) ki mağrıbdan maşrıka hareket eyler.

**Faşıl:** Kalem-i Ādem Süryānîdür. Kalem-i Muḥammed ‘Arabîdür. (3) İmām-ı Vākıdî eydür ki: “‘Arabî ile Süryānî mābeyninde hicāde fark yokdur.” (4) Bu şıfat ḥurūf-ı Süryānîdür:

الف	ب	ج	د	هـ	و	ز	ح	ط	ي	ك	ل	م	ن
ا	ب	ج	د	هـ	و	ز	ح	ط	ي	ك	ل	م	ن
هـ	و	ز	ح	ط	ي	ك	ل	م	ن	ا	ب	ج	د
هـ	و	ز	ح	ط	ي	ك	ل	م	ن	ا	ب	ج	د

(5) Bu qalem-i Süryānī evvel-i aqlāmdur. Sā'ir qalemler müteferri' dur. Ba'zı selef (6) dirler ki, Ādem 'aleyhi's-selām cemī'-i aqlāmı vaẓı' itdi mevtinden (7) üç yüz yıl evvel: صور بزابی ده قودی. Ammā qalem-i 'İbrānī, ki qalem-i Mūsādur (8) -'aleyhi's-selām-, Süryānīden müştāqdur. قرشت وزطی کلمن سعفص قرشت ثخ ظغ: āhırına (9) varıncadur. Ammā qalem-i Yūnānī anda hā vü dāl ve dād ve 'ayn u hā, elif, (10) lām. Terkibi budur: اجمع. Kalem-i Yūnānī (11) ve Efrençī اصطنکبلی Süryānī gibidür ammā qalem-i Sümre on sekiz harfdür (12) bu qalemde 'İbrānīden müştāqdur elif ve hā ve hā ve 'ayın naķış oldı. Ammā qalem-i (1) Furs yigirmi harfdür. Bunda şā' ve hā' ve şād ve dād ve tā' ve zā' ve 'ayın (2) ve kāf yokdur. Terkibi: اجد هوزی کلمن سف ر ش ثخذع. Ammā qalem-i Türkī (3) yigirmi harfdür. Türkīde üç harf vardur. Fārsīde yokdur. Ol, şād (4) vü tā ve kāfdur. Fārsīde dağı üç harf vardur ki Türkīde yokdur. (5) Zāl ve fā ve hā. Terkib-i Türkī budur: اجد وزطی کلمن سص قرش ثخ غ. (6) Bunlardan ğayrı harfler ikişer harfden hādan olur. "Çāh"daki cīm gibi ve "gāv" (7) daki kāf gibi, "pāy"daki bā gibi, "jāj"daki ze gibi. Ammā luğat-ı Rūmī otuz (8) dört harfdür. Ammā qalem-i İrmenti otuz altı harfdür. Bu eṭval aqlāmdur.



(9) Üç harf vardur ki ne 'Arabīde ne Fārsīde bulunur. Āḡar luğatlarda (10) olur. Kāh zeye beñzer, kāh sīne, kāh şāda, sīn-i şādiya ve sīn-i zā'iye. (11) Dirler, dağı şol lām ki nisbeti lām-ı ma'rūfiye ṭānuñ teye nisbetidür. Luğat-ı (12) Türkde çok olur. Luğat-ı Fursda vākı' olur.

[80b] Faşl-ı şālīs: Bilgil ki şuver-i resmiyye (1) 'ulemā katında ki şābit

olmuşdur. Yidi yüz qalemdür. Zîrâ Âdem -‘aleyhi's-selâm- (2) yidi yüz luğat tekellüm itdi. Efđali ‘Arabîdür. Ėabarda vârid olmuşdur ki, (3) Ėâzret-i Âdem’e Ėurûf-ı mu‘ceme yigirmi bir varaqda nâzil oldı. Ba‘zılar (4) dirler ki, kaçan Âdem bir müsemmâ murâd idinse anuñ şuret-i Ėuţbesi qâleb-i (5) nûrânisinde zühûr iderdi. İbn-i Ėallakân dir ki: “Cemî‘-i kitâbât (6) ümem-i şarqdan Ėarba on ikidür: ‘Arabiyye ve Ėamîriyye ve Yûnâniyye ve Fârsiyye (7) ve Süryâniyye ve ‘İbrâniyye ve Rûmiyye ve Kıbtıyye ve Berberiye ve Endülüsiyye ve Hindiye (8) ve Şîniye.” Pes bir cedvel vazı‘ idelüm. Cümle kitâbât anda münderic (9) olsun şûret-i cedvel budur ki zikir olındı: (1)





[81a]



### [81b] (1) Hāze'l-bābu fī şerḥ-i ismi'l-a'zam

Bilgil ki eḥādīs-i şerīfede ki (2) ism-i a'zam zikir olunur. Zāhir budur, her isim ki ismu'llah ola ol (3) 'azīmdür ve cümleñ müsemması birdür. Pes niçesi ba'zı ba'zından (4) a'zam olur. 'Ulemā-i ḥaḳāyık didiler ki: "İsm-i a'zam-ile murād bu degıldür. (5) Ol sā'ir esmādan ekber, ma'nāsı ekşer ola, Belki murād budur. (6) Anı zākir olan kimsenüñ şevābı ziyāde ve icābet-i da'veti esra' olur (7) yāḥūd vucūh-u zākirde te'siri aḳvā ve ekmel olur."

'Ulemādan bir tā'ife (8) cemi' oldılar ki ism-i a'zam Allāh'dur. Ebū Ḥanīfe ve Kisā'i ve Şa'bī (9) ve İsmā'ili'bn-i İshāḳı'l-Enşārī buña zāhib oldılar.

Esmā' binti (10) Zeyd eydür: "Rasūlu'llah buyurdı ki: "İsm-i a'zam bu iki āyetdedür. *Ve ileyküm* (11) *ilāhun vāḥidün lā ilāhe illā ḥüve'r-raḥmānu'r-raḥīmü*<sup>38</sup>. Biri daḳı, *Elif lām mīm Allāhü lā ilāhe* (12) *illā ḥüve'l-ḥayyü'l-ḳayyūmu*<sup>39</sup>. Ayeteynde mükerrer olan ism-i İlāhdur."

'Aliyyi' (13) bn-i Ebī Tālib eydür: "İsm-i a'zam, *Elif lām mīm*<sup>40</sup>, *Kāf hā yā 'ayn şād*<sup>41</sup>, *Hā mīm*<sup>42</sup>, *'Ayn sīn ḳāf*<sup>43</sup> daḳı (14) bunlaruñ gibi ne var-ısa her kim ḥurūf-ı iṣāli eyü bilürse (15) bu ḥurūf-ı muḳaṭṭa' ātdan ism-i a'zam [82a] iḥrācına ḳādir olur. Cümle on (1) dört ḥarfdür: ا ح ر س ص ط ع ق ك ل م ن لا ی."

İbn-i 'Abbās- (2) dan şordılar ki: "ا ل ر و ح م و ن ne dimekdür?" Didi ki: "İsmi'r-Raḥmān- (3) dur."

<sup>38</sup> Bakara 2/163.

<sup>39</sup> Āl-i İmran 3/1,2.

<sup>40</sup> Bakara 2/1, Āl-i İmran 3/1, Ankebut 29/1, Rum 30/1, Lukman 31/1, Secde 32/1.

<sup>41</sup> Meyem 19/1.

<sup>42</sup> Mü'min 40/1, Fussilet 41/1, Şura 42/1, Zuhuruf 43/1, Duhan 44/1, Casiye 45/1, Ahkaf 46/1.

<sup>43</sup> Şura 42/2.

‘Aliyyi’bn-i Ebî Tâlib şedâyıdda: “Yâ, *Kâf yâ ‘ayn şād*<sup>44</sup>; yâ, *Ḥā mīm*<sup>45</sup> ‘*Ayn sîn kâf*<sup>46</sup>, (4) iğfirlî.” dirdi. İbn-i ‘Abbās ḥazretleri dirdi ki: “İsm-i a‘zam budur.” (5) Ebû Ḥafız Dimaşkî dirdi ki: “İsm-i a‘zam *Ḥayy-u Kayyūm*<sup>47</sup>dur.”

Ebû Umāmetu' (6) l-Bāhilî rivāyet ider ki: “Rasūlu'llah buyurur ki: “İsm-i a‘zam (7) üç sūrededür: sūre-i Bakara ve Āl-i ‘İmrān vü Tāha. Bundan mükerrer (8) olan *el-Ḥayy-u'l-Kayyūm*<sup>48</sup>dur.”

Ba‘zı ‘ulemā didiler ki: “Aḥad ve vāḥiddür.” (9) Biri de rivāyet ider: “Rasūlu'llah bir kimse’i işitdi. Dir ki: “*Allāhümme* (10) *innī es’elūke bi-innī eşhedū enneke ente’llahu lā ilāhe illā ente’s-şamedū’l-lezī*, (11) *lem yelid ve lem yūled ve lem yekūn lehu kufuven aḥad*<sup>49</sup>.” Rasūlu'llah’a didiler ki: (12) “Allāh’dan ism-i a‘zam-ile su’āl eyledi.”

Ba‘zılar dirler ki: “İsm-i a‘zam, (13) *Zu’l-Celāli ve’l-İkrām*<sup>50</sup>dur.” Ma‘āzî’bn-i Cebel’dan rivāyetdür ki: (14) “Rasūlu'llah bir kimse işitdi. *Yā ze’l-celāli ve’l-ikrām*, dir.” Buyırdılar: (15) “Müstecāb olduñ. İste.”

[82b] Ba‘zılar dirler ki: “İsm-i a‘zam ‘Aliyyun ve ‘Azîmun’dur.” (1) Ebû Sa‘îd’dan rivāyetdür ki: “Bir kimse du‘āda ilḥāḥ ve ibrām idüp (2) bir niçe kerre, Allāhümme yā ze’l-celāli ve’l-ikrāmi didi. Nidā olındı: (3) “Eşitdüm. Ḥācetüñ nedür? İste.”

Rasūlu'llah, ‘Alā’u’bni’l-Ḥazramî’yi bir ġazāya (4) gönderdi. Yolda bir deñize uğradılar. “Yâ ‘aliyyu’l-‘azîm” diyüp deñizden (5) öte geçdi. Kimsenüñ ayağı yaş olmadı. Ba‘zılar dir ki, Yā Lāṭifu (6) Yā Ḥabîr’dur.

<sup>44</sup> Meryem 19/1.

<sup>45</sup> Mümin 40/1, Fussilet 41/1, Şura 42/1, Zuhuf 43/1, Duhan 44/1, Casiye 45/1, Ahkaf 46/1.

<sup>46</sup> Şura 42/2.

<sup>47</sup> Ali-i İmran 3/2.

<sup>48</sup> Al-i İmran 3/2.

<sup>49</sup> İhlas 112/3,4.

<sup>50</sup> Rahman 55/27.

Ba‘zılar, Yā kāfî’dur. Her kim şabâhda yidi yüz yitmiş (7) yidi kerre dise müstecâbu'd-da‘ve olur. Ba‘zı kimse dirler ki, Lā ilāhe illā' (8) ilah’dur. Ba‘zı ‘ulemā dirler ki: “İsm-i a‘zam baña ilhām olındı. Lā ilāhe illā' (9) ilahdur. Zîrā ki, Lā ilāhe illā, hisāb itdüm, cümel-i kebîr ile toksan (10) toktuz oldı.”

Pes ism-i a‘zam Allāh’dur. Her kim günde biñ kerre zikir itse (11) mücâbü'd-da‘ve olur. Ba‘zı ‘ulemā, Erḥamu'r-raḥimîn’dür dirler. *Ennî messeniye'* (12) *ḡ-ḡurru ve ente erḥamu'r-rāḥimîne, fe'stecebnā lehu*<sup>51</sup> buña delîldür. Ebū Umāme-i Bāhilî (13) rivāyet eyler ki: “Erḥamu'r-raḥimîn üzerine müvekkel bir melek vardır. (14) Her kim üç kerre “Yā Erḥamu'r-raḥimîn”. Melegi dir ki: “Erḥamu'r-raḥimîn saña (15) teveccüh itdi. Ḥācetün iste.”

[83a] Ba‘zılar dirler ki, *Lā ilāhe illā ente subḥāneke* (1) *innî küntü mine'z-zālimîne*<sup>52</sup>. Zîrā ki du‘ā-i Yūnus -‘aleyhi's-selām- bunuñ-ıla (2) maḡbûl oldı. Rasūlu'llah’dan daḡı böyle rivāyet olındı. Her kim (3) bir ḡalvet yirde i‘tikāf itse, üç gün *Lā ilāhe illā ente subḥāneke* (4) *innî küntü mine'z-zālimîne*<sup>53</sup> meşḡûl olsa, her ne murād idinürse ḡaşıl (5) ola. Eger dā'im bunuñ zikrine müdāvemet iderse müstecâbü'd-da‘ve olur (6) ve daḡı bir kimse bir belāya uğrasa üç gün, günde yüz yigirmi altı kerre (7) oḡısa belādan ḡurtıla.

Ba‘zılar, Yā Vehhāb’dur dirler. Ḥāzret-i Süleymān (8) anuñ-ıla du‘ā itmişdür. Ve ‘inde'l-ba‘ḡi, ḡayru'l-vārişin. Ḥāzret-i Zekerıyyā (9) -‘aleyhi's-selām- bunuñ-ıla du‘ā itmişdür.

Ve ‘inde'l-ba‘ḡi, du‘ā-i Ḥabîbu'llah (10) Muḡammedü'r-Rasūlu'llah, *Ḥasbuna'llahu ve ni‘me'l-vekilü*<sup>54</sup>dür. Ġazve-i Bedir’de bunuñ-ıla du‘ā (11) itdiler. Bu bir du‘ādur ki Ḥāzret-i İbrāhîm -‘aleyhi's-selām- nāra ilḡā (12)

<sup>51</sup> Enbiyā 21/83,84.

<sup>52</sup> Enbiyā 21/87.

<sup>53</sup> Enbiyā 21/87.

<sup>54</sup> Āl-i İmran 3/173.

olındıkda bunuñ-ıla du‘ā itdi ve Hāzret-i Yūsuf -‘aleyhi's-selām- kıyıya (13) ilķā olındıkda bunuñ-ıla du‘ā itdi. Ve ‘inde'l-ba‘ḍ, el-Ġaffār’dur. Ve ‘inde’ (14) l-ba‘ḍi, Allāhu'r-raḥmānu'r-raḥīmu.

Ba‘zılar dir ki, Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥīmi- (15) dedür. ‘Oşmān -raḍıya'llahu ‘anhu- rivāyeti budur: “Her kim on iki biñ kere, Bismi'llahi’

[83b] (1) raḥmāni'r-raḥīm, dise andan biñ kerre şalavāt getürse her ne kim murād idinürse (2) ḥāşıl ola.” Eger bunuñ üzerine muvāzabet ide mücābü'd-da‘ve olur. (3) Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥīm’de altmış yidi ḥāşıyyet-i zāhire (4) vardur ve toḳsan toḳuz ḥāşıyyet-i bātına vardur. Ve ‘inde'l-ba‘ḍ, semī‘u'd-du‘ā- (5) dur. Ve ‘inde'l-ba‘ḍ, “*Selāmun kavlen min rabbi'r-raḥīm*<sup>55</sup> dur.” Her şabāḥ sekiz yüz (6) on sekiz kerre oḳısa müstecābü'd-da‘ve olur. Ve ‘inde'l-ba‘ḍ, (7) ḥavāmīmdur. Ve ‘inde'l-ba‘ḍ, sūretu'l-Ḥamid’dedur daḡı bu sūre-i Ḥamid’de her (8) derde devā vardur. Her kim her şabāḥ yüz kerre oḳısa Allāh’dan bir nesne (9) istemeye illā ḥāşıl ola. Ve ‘inde'l-ba‘ḍ, sūre-i Ḥaşır’dadur. Ve ‘inde’ (10) l-ba‘ḍ, sūre-i Ḥadīd’de.

Muslīmetu'bn-i Ḳāsım eydür: “Sūre-i Ḥadīd’üñ evvelinde (11) ve sūre-i Ḥaşr’üñ āḡırında ism-i a‘zamdan bir isim vardur ki eger anuñ-ıla bir (12) a‘mā du‘ā eylese Ḥaḳ Te‘ālā yine gözin vire.” Ol isim budur dirler. *Rusulu'llahi* (13) *Allāhu a‘lemu ḡayṣu yec‘alu risāletün*<sup>56</sup>.

Ve ‘inde'l-ba‘ḍ, sūre-i En‘ām’dadur. Beyne (14) l-celāleteyni muḳaddem zikir olındı. Her kim yitmiş kerre oḳısa andan yüz otuz (15) iki kerre Nebī ‘aleyhi's-selāma şalavāt getürse, her ne dilerse ḥāşıl ola. Eger

[84a] (1) buña mudāvemmet iderse müstecābü'd-da‘ve olur.

İbrāhīm-i Edhem eydür: “Sūre-i (2) Yāsīn’dedür. Her kim yitmiş kerre oḳıyup rūḡ-ı Muḡammed’e -‘aleyhi's-şalātü ve's-selām- (3) yüz otuz bir kerre şalavāt virse ne murādı var ise ḥāşıl ola.”

<sup>55</sup> Yasin 36/58.

<sup>56</sup> En‘am 6/124.



(4) İsmi olmak ihtimâli olan esmānuñ bâķīsın zikir idüp bâbı itmām ide- (5) lüm. Bunlardur: Yā Rabbī, Yā Ḥannānu, Yā Mennānu, Yā Bedī' a's-semāvātı ve'l-arđı, (6) Yā Zē'l-Celālī ve'l-İkrām, Yā Ḥayyu yā Ḳayyūmu, Yā Vedūdu, Yā Zē'l-'Arşı'l-Mecīdu, (7) Yā Mubdi 'u, Yā Mu'īdu, Yā Fe' 'ālu limā yurīdu, Yā Muğīşu, Yā 'Azīzu.

Pes ma' lüm ola (8) 'arif zikir olan esmāyı ve āyātı cemi' idüp sırr-ı meknūna irişmek kâbildür. (9) Aşıl budur ki terk-i ma' aşī, emre imtişāl ü nehiyden ictināb itseler (10) Ḥazret-i Ḥaķķ'a esmā-i hüsnādan herķanķısı-la du' ā olınsa murādı hāşıl- (11) dur. Cümle başı emre itā' at. Sen ki 'abd-ı maķbūl olasın muķarrer sözüñ (12) daķı maķbūl olur. Va'llahu, *yu 'ti'l-ḥikmete men yeşā 'u*<sup>57</sup>, *va'llahu zu'l-fağli* (13) *'l-'azīmi*<sup>58</sup> *ve'l-minne'l-cesīmi*.

### Hāze'l-bābu fī ḥaķāyık-ı Lā ilāhe illā'llahu

Bunda (14) niçe menhec vardur.

Menhec-i evvel: Lā ilāhe illā'llahu, ḥaķīķatı nedür? 'Ulemā-i şūfiyye (15) dilince anı beyān ider.

[84b] Bilgil ki, Lā ilāhe illā'llahu, on iki ḥarfdür. Nebāt u ḥayvān (1) u cemād on iki ay devrinde kemāl bulur. Pes on iki şehir, on iki (2) ḥarf-ile kâ'im oldı. Bil ki her ḥarfüñ zühürı bir ayda olur. Her ayda (3) nāzil olan bereket ü raḥmet ol ḥarfüñ sebebi-ledür. Tafşīli budur (4) ki, Ḥaķ Te' ālā bir yılda olacaķ nesne' i bir günde mestūr kılmışdur. Lā ilāhe illā (5) 'llahu ḥışn-i ma' nısı budur. Zīrā ki bir günü on iki sâ' at üzre (6) tertīb itdi ve anda her faşlı idā' idüp her üç sâ' atde bir (7) faşl-ı setrin muzmer itdi ve her sâ' ati bir ay yirine ķodı. Pes üç (8) ay rebī', üç sâ' at şabāḥ ve yay ayları, ikinci üç sâ' at bu (9) üslūb-ıla 'ale't-tertīb ḥarīf u şitā, leyli daķı on iki sâ' at olıcaķ (10)

<sup>57</sup> Bakara 2/269.

<sup>58</sup> Bakara 2/105 - Al-i İmran 3/74,174 – Enfāl 8/29 – Hadid 57/21,29 – Cum'a 62/4.

Muhammedü'r-Rasûlu'llah, on iki harfdür. Her sâ'ate bir harf olur. Pes tevhid (11) tamâm olmaz illâ Muhammedü'r-Rasûlu'llahi ile. Nitekim nehâr dâyire-i leyl olmayınca (12) tamâm olmazdı. Her kim bu mulâhaza üzerine, Lâ ilâhe illâ'llahu Muhammedün Rasûlu'llahi, (13) dise ke'ennehu sene-i kâmile'i 'ibâdet itmiş olur. Anıñ-içün Nebî -'aleyhi's-selâm- (14) bu ma'nîye işâret buyururlar ki: *"Efđalu mâ kıltu ene ve'l-nebiyyüne min kıblu (15) lâ ilâhe*

[85a] *illâ'llahu."* Vaktâ kim 'âlem-i 'ulvînuñ ve sıflînuñ haqîkatleri 'Arş'a (1) nisbet oldı-sa anda şebâtları nûr-ıla yazılmış. İki satır, biri nûr-ı (2) ebyâz ve biri nûr-ı esveddür ki, Lâ ilâhe illâ'llahu Muhammedün Rasûlu'llah'dur. (3) Bu satıreyn ile 'Arş müstaķill oldı. Fehim eyle ki, çün melâ'ike-i şemâniyye (4) havâmil-i 'Arş-ı Raḥmân'dur. Envâr-ı ceberût ve envâr-ı melekîyyât andan (5) şâdır olur. Zîrâ ki 'âlem-i 'ulvî küll-i envârdur.

Pes her melekde üç (6) harf-i nûrî vardır: Melekût u ceberût u milk 'âlemleri bu nevâle memlû olur. (7) Pes nûr-ı melekûtı 'uķûle emdâd eyler ve nûr-ı ceberûtı ervâhı emdâd (8) eyler, nûr melek kırup emdâd eyler. Pes sekiz melek, yigirmi dört şüreti (9) oldı, üç sekize darb-ıla. Her kim biñ kerre Lâ ilâhe illâ'llah, dise (10) her şabâḥ tahâret-ile esbâb-ı rızķı meftûḥ olur. Her kim bu mıķdârı (11) yadduğı zamânda dise rûhı taḥt-ı 'Arş'a yitüp ol 'âlemden kıvâsı ḥasebi-le (12) müte'azzî olur ve her kim bunu şemsuñ durduğı zamânda -ḥîñ-ı zevâldur- (13) şeytân bâḥın za'îf ve her kim hilâl gördüği zamânda dise (14) marâzlardan emîn ola. Her kim bunu ḥuzûr-ı ḳalb-ile ve cem'-i fikr-ile okıyup (15) bir zâlime gönderse ol zâlimi tamâm eyleye

[85b] ve her kim 'âlem-i 'ulvîye ittıla' ḳaşıd (1) idüp okısa ğaybiyyât aña keşif ola. Bu kelimedede, *min ḥayṣu'l-maḳâmât*, (2) biñ ḥaşıyyet vardır. Esmâ'u'llahi'l-ḥüsnâ ḥasebi-le toḳsan toḳuz (3) ḥaşıyyet vardır. Ḥaḳâyıķ-ı 'adediyye ḥayṣiyyet-ile yüz altmış beş ḥaşıyyeti (4) vardır. *Va'llahu yeķûlu'l-Ḥaḳķa ve hüve yehdi's-sebîlu*<sup>59</sup>

Menhec-i şânî: Fazl-ı zikre- (5) dür.

<sup>59</sup> Ahzab 33/4.

İbn-i ‘Ömer -radıya’llahu ‘anhuma- Rasûlu’llah’dan rivâyet ider ki: “*İzâ emertum* (6) *bi-rıyâzı'l-cenneti ferteķū*.” Didiler ki: “Yâ Rasula’llahi, rıyâz-ı cennet nedür?” (7) Buyurdılar ki: “Halka-i zıkr.” İbn-i ‘Abbâs -radıya’llahu ‘anhu- eydür: “Hicbir âdem yokdur (8) illâ anuñ kalbinuñ iki kûşesi vardur. Biri maķâm-ı melek ve biri (9) maķâm-ı şeytândur. Çün zıkru’llaha meşgûl ola, şeytân başın (10) içerü çeker. Çün zıkr-i Hudâ’dan fârîğ ola, şeytân mınķarını (11) kılbine vazı‘ eyleyüp ve vesvese itmege başlar.” Her kim şabâh namâzın (12) kılup günde toğınca zikir itse, andan iki reka‘at namâz daķı kılrsa (13) hacc u ‘umre şevâbı eline girür.

Menhec-i şâliş: Şerâyiť u âdâb, zıkr beyânında- (14) dur.

Hasan-ı Başrî eydür: “Üç nesnede ki hâlâvet bulunmaya. Muķarrerdür (15) ki kalbi mühürlüdür. Şalavâtta ve zikirde ve tilâvet-i Qur’ân’da.” Âdâb-ı [86a] zikir budur (1) ki zâkir murabba‘ oturup şol ayağını sağ inciginuñ üstine kıoya. (2) Eger teşehhüdde oturur gibi otursa da cā’izdür. Andan iki elin bile (3) sağ ayağına yapışa. Ellerin dizine kıomaķ daķı cā’izdür. Kıbleye mütevecceh (4) olup gözin yumup kimi zikir eyler bilüp tahâret üzerine andan (5) zikri başlaya. Bu üslûb-ıla ki “lâ” diyü başladıkda göbegine baķar ola. (6) Andan başın çözüp omuzına ilte. “İlâhe” didikde sağ yanında (7) omuzı ardına vara. Andan sağ kıtfında “illâ’llahu” ile başlayup medd-i şedîd (8) ile çeküp kalb-i şanevberî üzerine darb eyleye -ki şadruñ şol (9) yanıdur-. Bir vech-ile ki eşer-i meddüñ te’sîri vü harâret-i nefis kalbe te’sîr (10) eyleye. Meşâyih bu vazı‘da çok nesne zikir itmişlerdür. Elbet ketmi lâzım. (11) Anuñ ‘ilmi zevķıdur, daķı âdâb-ı zikirdendür kalib gözi-le zâkir (12) iki kıaşınuñ arasına baķmaķ. Bunda bir sır vardur. Tatmayan bilmez. *Va’llahu* (13) *yeķulu’l-Haķķa ve huve yehdi’s-sebîlu*<sup>60</sup>

<sup>60</sup> Ahzab 33/4.

## Hāze'l-bābu fimā yute' allaḳu bi'r-ru'yā

(14) Bilgil ki Ḥaḳ -subḥānehu ve te'ālā- ru'yāyı enbiyāya vaḥiy eyledi ve evliyāya (15) beşāret kıldı ve anı nübüvvetden cüz' eyledi. *El-rūya's-şāliḥatu*

[86b] *cüz'ün min sıttetin* (1) *ve erba'ine cüz'en mine'n-nübüvveti*, bunuñ vechidur ki Rasūl -'aleyhi's-selām- (2) yigirmi üç yıl altı ay nübüvvet itdi. Altı ay ru'yā-y-ıla olmışdur. (3) Evvelinde altı ay bu cümle kırk bölükde biridür. Rasūlu'llah (4) buyurdılar: “Benden soñra nebī gelmez. Lākin mübeşşerāt olur.” (5) “Mübeşşer nedür?” didiler. Buyurdi: “Ru'yāyı müslim ki kişi kendi görür (6) veyā anuñ-içün görürler.” Nitekim Ḥazret-i Yūsuf -'aleyhi's-selām- buyurur ki: (7) “*Innī ra'eytu aḥade 'aşara kevkeben ve's-şemse ve'l-ḳamera raeytuhum lī sācidīne.*<sup>61</sup>” (8) Çün ıardaşları ve ebeveyni secde itdiler, *Hāzā te'vīlu ru'yāye min ḳablu ḳad ce'alehā* (9) *rabbī ḥaḳḳan*<sup>62</sup> buyurdılar daḫı Ḥazret-i İbrāhīm -'aleyhi's-şalavātü ve's-selām- (10) didiler ki: “*Yā būneyye innī erā fi'l-menāmi innī ezbaḥuke.*<sup>63</sup>” Çünki oḡlın (11) boḡazlamak üzere oldu vāḳı'ada gördüḡi gibi ḫıṭāb geldi ki: (12) “*Yā ibrahīmu ḳad şaddeḳte'r-ru'yā.*<sup>64</sup>”

Bilgil ki ru'yā üç kısım üzredür. (13) Biri Allāh'dandur ki aña “mübeşşerāt” dirler. Enbiyāya, vaḥiy; evliyāya (14) ilhāmdur. Biri daḫı nefisdendür ki kişi kendi-le mulāḥaza (15) itdüḡi nesne'i vāḳı'a görür. Biri

[87a] daḫı şeyṭāndur ki ol şol vāḳı'āt- (1) dur, şeyṭān ıztırāb virmek için gösterür. Ol zamānda kişi isti'āza (2) idüp şol tarafına tükürmek gerekdür. Aşlā zarar itmez. Daḫı bu da (3) muḳarrerdür ki ru'yā te'vīle mevḳūfdur. Her nice te'vīl olınsa öyle (4) vāḳı' olur.

<sup>61</sup> Yūsuf 12/4.

<sup>62</sup> Yūsuf 12/100.

<sup>63</sup> Saffat 37/102.

<sup>64</sup> Saffat 37/104,105.

Bilgil ki menāmında Hudā'yı ve melā'ike ve enbiyā ve şālīhīni (5) görmek iki nev' üzredür. Evvel budur ki şüret-i hasende göreler. (6) İkinci budur ki bunun hılāfınca göreler. Bu daḥı iki ḥāl üzredür: (7) ta'zīm-i dīn ve Ḥaḫ veyā ızḥār-ı bāṭıl ve şerdur. Bunda daḥı iki maḫām (8) var. Yā rā'ī ḥāline naḫar ola veyā ol görilen mevzı'a naḫar ola. (9) Zīrā ki ol mevzı' ḥāline göre görünür. 'Abdu'llahi'bn-i Mes'ūd -raḫıya (10) 'llahu 'anhu- eydür: “Rasūlu'llah buyurdılar ki: *Men re 'yā fī'l-menāmi feḫad raānī* (11) *ḫaḫḫan feinne's-şeyṭāne lā yetemeşşelu fī şüreti.*” Şeyḫ Şadre'd-dīn-i Konevī (12) eydür: “Gerçi Rasūl -'aleyhi's-selām- cemī'-i esmā'u'llaha maḫhar düşmişdür.” (13) Pes Muhammed şıfat-ı hidāyet maḫharıdır ve İblīs -'aleyhi'l-la'ne- şıfat-ı ism-i (14) muḫıll maḫharıdır, daḥı şıfat-ı ḫālālet. Bu zāḫırdır. Pes bunlar zıddān (15) oldılar. Anıñ-çündür Muhammed -'aleyhi's

[87b] selām- şüretine girmez. Zīrā iltibās lāzım (1) gelüp hidāyet ü ḫālālet ṭarīkları birbirinden fark olınmazdı. Egerçi (2) İblīs -'aleyhi'l-la'ne- ba'zı meḫīb şürete girüp da'vā-yı ulūhiyyet (3) eyler. Anuñ-çündür ki her kişi bilür ki Ḥaḫret-i Ḥaḫḫ'ıñ bir şüret-i mu'ayyene- (4) si yoḫdur. İştibāḫ lāzım gele ve şüret-i Rasūl'e -şallā'llahu te'ālā 'aleyhi (5) ve sellem- girmez demek bu degıldür ki bir şüretde görinüp rıṣālet da'vāsın (6) itmeye. Belki budur ki Rasūl'üñ şüret-i ḫāşşına şebīḫ şürete (7) giremez. Pes Rasūl'üñ, *men raānī fī'l-menāmi*, didügi bu şüret-i ḫāşşıla (8) dimekdür. Ḥattā şeyḫ, Futūḫāt-ı Mekkiye'de dir ki: “Şüret-i Rasūl vāḫı'ada (9) görildikde meksüretü's-şeniyyeti'l-'ulyā görünür. Her kim bu 'alāmet-ile görmeye (10) ol ḫaḫıḫat Rasūl'i görmiş olmaz.”

Muḫammedu'l-'Arabī ḫikāyet eyler ki: “‘Älem-i şabāvetde (11) diyār-ı Endülüs'de Cāmi'-i İşbīliyyet'de Nebī 'aleyhi's-selāmı menāmda gördüm. Meyyit (12) örtilmiş cāmi' bucaḫında yatur. Şoñra terk-i māl ü diyār idüp (13) ehl-i ṭarīḫata ḫızmet itdikden şoñra yine ol cāmi' a vardum. Yanumda bir yoldaşum (14) var idi. Didüm ki: “İki reḫa'at namāz ḫılalum.” Ol daḥı didi ki: (15) “Gel, şu küşede ḫılalum.” Ben eyitdüm ki: “Ben Rasūl'u ol küşede

[88a] meyyit gördüm, (1) andan namāz ḫılmazam.” Baña didi ki: “İstimā' eyle ki anuñ vechin saña beyān (2) ideyim. Vechi budur ki, bu küşe benüm milküm

idi emîr murâd idindi ki (3) mescidi vâsi‘ eyleye. Etrâfında olan evleri aldı. Benüm evüm kaldı. Aña dağı (4) bir mıkḍâr bahâ virdiler ammâ murâdumca olmadı. Rażî olmadum. Żarbî (5) elümden aldılar. Pes bu küşeye nisbet şer‘ -i Rasûlu'llah -‘aleyhi's-selâm- meyyit oldu. (6) Ol gördigün şûret-i şeri‘dür. Zîrâ bu mevzî‘ ğaşıb olınmışdur. Sen şâhid (7) ol ki ben haqqımı müslimîne hibe itdüm.” Pes anda varup namâz kıldık.”

Rivāyet (8) olunur ki Şām’da bir kimse vâkı‘asında görür ki Hâzret-i Rasûl’üñ (9) -şallâ'llahu ‘aleyhi ve sellem- mübâreke yüzine ṭabanca urur. Ġāyet feza‘ idüp uyanur (10) muṣṭarib olup ba‘zı meşâyıḥa varup ru’yâsın ‘arz eyler. Şeyḫ celâlet (11) eydür: “Rasûlu'llah -‘aleyhi's-selâm- ol maḳâmdan ziyâdedür ki senüñ aña elüñ (12) irişe. Bu şûret-i şeri‘dür. Elbet maḥârımdan bir nesne’i mürtekib olmışsındur.” (13) dir. Ol kişi fikir eyler, aşlâ muḥarremâtdan nesne işlemiş ola. Hâtırına gelmez. Evine (14) bî-ḥuzûr gelür. Hâtûnı bunuñ ıztırâbından şorar. Cevâb virür ki, (15) kışsa şöyle oldu.

[88b] Hâtûn hemân istiğfâr eyleyüp dir ki: “Kişi, bunuñ (1) vechi budur ki sen ṭalâḳa yemîn itmiş idüñ benüm fulân kimsenüñ evine (2) varmağa. Birgün ḳapuları önüne uğradum. İbrâm itdiler. İçerü girdüm ve saña (3) dağı dimege ḥicâb itdüm.” Pes ol kişi istiğfâr idüp tecdîd-i nikâḥ itdi.

(4) Birgün Muḥammedi'bn-i Sîryin ḥâzretlerine bir kişi geldi didi ki: “Vâkı‘a- (5) da gördüm. Güyâ ki Rasûl’üñ yüzün başarum.” İbn-i Sîryin buyurdılar ki: “Güyâ ki (6) sen ḥuff-ıla yatmışsındur.” Ol kişi: “Na‘am, ḥuff-ıla yatdum.” didi. Pes edigin (7) silkdirdi. İçinden bir aḳca çıkdı. Üzerinde, Lâ ilâhe illâ'llahü Muḥammedun rasûlu (8) 'llah, yazılmış. İbn-i Sîryin buyurdılar ki: “Ta‘bîr-i vâkı‘a budur.”

Hikāyetdür: (9) Şâlihlerden biri görür ki bir şehrüñ fuḳahâsı cemi‘ olmuş Rasûl’i defin (10) iderler. Uyanup teftîş-i aḥvâl itdi. Gördi ki fuḳahâ bir mes‘ele’i ḥadîş-i (11) şerîfe muḥâlif re’y-ile ‘amel iderler. Pes ol bâbda niçe şaḥîḥ ḥadîşler beyân (12) itdi. ‘Amel itmediler.

Şeyh Şadre'd-din eydür: "Bağdād alındığı gice gördüm ki Rasûl'i (13) -'aleyhi's-selâm- bir tâ'ife cemi' olup öldi diyü kefene şarup (14) bir tahta üzerine berkidürler. Başı açuk ve saçı yire degmelü olmuş. (15) Didüm: "Neylersiz." Didiler: "Vefât itdi. Defin itmek isterüz." Benüm hâtırına bu [89a] geldi (1) ki ölmüş olmaya. Yanına vardum ve yüznine burnına kulağ tutdum. Gördüm ki (2) henüz nefes virür. Pes feza' idüp uyandum. Bildüm ki İslâmda bir 'azîm (3) hâdişe olacaqdur. Ol zamân idi ki Tetâr Bağdād üzerine gitmiş idi. (4) Bildüm ki Bağdād alındı. Tārîh tutdum. Şoñra şordum. Ol gün Bağdād alınmış."

**Tenbîh:** Ca' fer-i Şadık babası Muhammedi'bn-i Bâkır'dan, ol (5) dağı 'Alî'den ol dağı Hüseyin Zeyni'l-'Abidîn'den, ol dağı Hüseyin-i şehîd-i (6) Kerbelâ'dan rivâyet, ol dağı kardaşı Hâzret-i Hasan'dan rivâyet eyler ki: "Şordum (7) ki hâlam Hindi'bn-i Ebî Hâle'den evşâf-ı Rasûl'i. Didi ki: "Rasûlu'llah gâyet 'azîmü (8) 'ş-şân idi. Yüzi bedir olmuş ay gibi idi. Yıldırar idi. Orta boylu- (9) dan büyük, uzından kısa idi. Başı büyük idi. Ezheru'l-levin, vâsi'ü'l-cebîn. (10) Kaşları ince, birbirine ulaşıq degil idi. Gözleri büyük idi. Sehlü'l-haddeyn, (11) zalî'î'l-fem eşneb, mufellecû'l-esnân, daķıkî'l-meşreb. Güyâ ki boynı gümüşden (12) dökilmiş idi. Karın-ıla gögsi müsâvî idi. İki omuzı arası açuk idi. (13) El-kerâdis lûbbe ve sürre mâbeyni bir mıkdar haţ gibi kıl ile ulaşıq idi. (14) Envâru'l-mütecerrid, eş'aru'z-zirâ' aynı ve'l-menkibeyni ve e'âlîş-şadreyi ve tavîli (15) 'z-zendeyni, [89b] rahbu'r-râhatı, şetenü'l-keffeyni ve'l-şademeyni, sâ'ili'l-etrafı, sânin (1) demek dağı vardır. sâ'ir ihtimâli dağı vardır. Yürüdükde heven (2) zerî'ü'l-meşye idi. Nazarı yire idi. Gâhî göge dağı bakardı. Gâlib (3) nazarı mulâhaza idi. Aşhâbını önine sürer-idi. Kimseye (4) râst gelse evvel selâm virür idi." Bu zikir olunan evşâf üzre (5) Rasûl'i görmek haķîkat anuñ mişlin görmekdür. Ve illâ bir gayrı (6) vech-ile görölse ekşer budur ki şüret-i şeri'dür. Nitekim meşeli (7) geçdi.

Bilgil ki Rasûli görmek nice zâhir budur ki (8) Ravza'da cism-i mübâregi yirinden gelüp göricek degildür. Muğarr- (9) dur ki bir mişâldür.

Mümeşsele muvâfık görünür. ‘Âlem-i mişâlden ki ‘âlem-i (10) berzağdur, zîrâ ‘âlem-i şûret ile ‘âlem-i ervâh tamâm mübâyındır. Pes vâsıta (11) lâzım oldu. Aña dağı ‘âlem-i berzağ dirler. Rûh bu ‘âlem-i berzağa ‘urûc (12) eyler. Vezinde mevcûdât bi-külliyetihi mürtesemdür, ammâ bu kadar var ki ‘âlemine (13) münâsib hey’et ü şûret-ile. Ehl-i tahkîk anuñ-çün ru’yâda görünenden gayrı (14) bir vechi ta‘bîr iderler. Va’llahu a‘lemu bihaqqîkati'l-hâl ve ileyhi'l-merci‘u ve'l-mâl.

### (15) Bābu fî ma‘rifeti ru‘yeti’llahi fi’l-āhıratı

[90a] Ehl-i sünnet ü cemā‘at dirler ki, Hâzret-i Hâk (1) āhıratda baş göz-ile görünür. Felâsife vü Mu‘tezile dirler ki görmek (2) muhâldür, ammâ Müşebbihe vü Kirâmiyye mekânda vü cihetde görünür dirler. Te‘âla’llahu (3) ‘an zâlike pes keyfiyyet ü cihetden münezzehdür. Ru’yete ancak ehl-i Hâk (4) kâyıl olmışlardır. Dağı dirler ki mü’mînler görür, kâfirler görmez. Zîrâ (5) ru’yete, kerâmâtdur. Kâfirlerde kerâmât olmaz. *Liķavlihi Te‘âlâ: “Lillezîne aḥsenū’ (6) l-ḥüsnâ ve ziyâdetün.*<sup>65</sup>” Hünsâ, cennetdür. Ziyâde, ru’yetdür. Āhıratda ru’yete delîl, (7) *Vucūhun yevme’izin nâḍıratun ilâ Rabbihâ nâḍıratun,*<sup>66</sup> dağı Nebî -‘aleyhi’s-selâm- buyurur ki: (8) “*Seterevne Rabbekum yevme’l-kıyâmeti kemâ terevne’l-kamera leylete’l-bedri lâ teşnāmüne (9) fî ru’yetihi.*” Āhıratda Rabb-i ‘İzzet’i görmemüz dünyâda kâmeri görmemüze merâ mer’iye (10) teşbîh degildür. Çün şems ü kâmeruñ ru’yeti kendilerden râ’î bir nûr-ı (11) muktebes olmağ-ıla kezâlik Rabb-i ‘İzzet dağı ‘ibâdına kendi nûrından (12) nûr ifâza eyler. Ol nûr-ıla görünür. Şöyle degildür ki hâdeka- (13) dan çıkan şu‘â‘ ihâtası-la görüle. Āhıratda ‘ayn, dünyâda kalb menzilesine- (14) dır. İhtilâf olındı ki Mi‘râc gicesi Rasûlu’llah -şallâ’llahu ‘aleyhi ve sellem- (15) Rabb-i ‘İzzet’i gördi mi, yoḥsa

[90b] görmedi mi? Cumhûr bunuñ üzerinedür ki göz-ile (1) görmedi. Hâzret-i ‘Ayîşe dağı bunuñ üzerine buyurur ki: “Her kim (2) baş göz-ile Muḥammed

<sup>65</sup> Yunus 10/26.

<sup>66</sup> Kıyamet 75/22,23.



Haqq'ı gördi diye, kızır ider.” Meşâyih'dan (3) Cüneyd ve Nûrî ve Ebî Sa'îd-i'l-Hazâr bunuñ üzerinedür. Ba'zılar (4) dirler ki: “Leyle-i Mi'râc'da Muhammed gördi. Nitekim Hazret-i Mûsâ (5) ile mükâleme itdi.” Hazret-i Muhammed'de dağı dîzârın leyle-i Mi'râc (6) cesed-ile olduğından ihtilâf vardır. Cumhûru's-selef bunuñ üzerine- (7) dür ki: “Maşşûş itdi.” Hasan-ı Başrî -rağıya'llahu 'anhu- yemîn iderdi ki: (8) “Elbet Hazret-i Muhammed -şallâ'llahu 'aleyhi ve sellem- baş göz-ile gördi.”

**Tenbîh:** (9) Şunları beyân lazımdur ki ru'yet'e'llahda gâlat iderler, anlar (10) bir tâ'ifedür. Aşhâb-ı şabîhî ehl-i Başra'dan rivâyetdür ki, bir cemâ'at (11) yimeyüp ve içmeyüp ve uyımayup hâlvat ve infirâd ihtiyâr idüp keşret-i (12) tefekkür ile kendülere 'aceb gâlebe eyleyüp şeytân anları zabıt eyler. (13) Anlara tahyîl eyler ki bir 'arş üzerinde oturup andan nûr teşe'su' ider.

(14) Süheylî'bn-i 'Abdî'llahi Tüsterî eydür: “Şakirdlerümden biri baña didi ki: (15) “Yâ seyyidî, ben her gice 'ayn-ı re's-ile Haqq'ı görürüm.” Ben [91a] dağı didüm ki: “Bir (1) dağı gördükde üzerine tükür.” Pes ol devîş eyle itmiş gayrı görünmeyüp (2) mekr-i şeytândan hâlâş oldu.”

Rivâyetdür ki, 'Abdu'l-Vâhîdî'bn-i Zeyd dervîş- (3) lerinden bir cemâ'at şeyhden kaçarlar. Birgün ittifâk birine râst gelür, (4) hâllerin sorar. Dirler ki: “Yâ üstâz, biz her gice cennete girürüz (5) ve yemişlerinden tena'um iderüz.” Şeyh eydür: “Bildüm ki gîd-i şeytân. Bir (6) gice anlar ile vardum. Çün aḥşâm oldu. Bir tâ'ife bir bostân (7) içinde yeşil kaftânlar ile tena'umda.” Şeyh eydür: “Ayaıklarına bakdum, gördüm ki (8) sığır ayağı gibi bakınakı var. Bildüm ki şeytân. Pes dervîşler bir mîqdâr zamândan (9) gitmek istediler.” Ben didüm ki: “Kande gidersiz? Kişi cennetden gider mi?” (10) Pes şabâḥ olunca ol mevzî'da sâkin oldılar. Çün şabâḥ oldu, gördiler (11) ki bir mezbele necâset arasında turlurlar. Tevbe idüp yine şeyhüñ hîdmetine (12) vardılar.

Şeyh ‘Abdu'l-Ğādir-i Ğilānī eydür: “Bir zamānda beriyyede siyahat (13) iderdüm. Bir zamān şu elime girmedi. Ğāyet şusadum. Nā-gāh üzerüme bulut (14) geldi. Andan bir mıkḁār yağmur zühūr itdi. Tamām kıandum. Andan bir nūr zıyā (15) virdi. Anuñ-ıla ‘ālem rüşen oldı. Pes bir şüret zühūr idüp bir

- [91b] nidā geldi (1) ki: “Yā ‘Abdu'l-Ğādir, Rabb’üñ benven. Cemī‘-i muḁarremātu saña ḁalāl itdüm.” Pes (2) ben didüm: “E‘ ūzu bi’llahi mine’s-şeyṭānir-racımı yā la‘in.” Çünki bunı (3) eşitdi, nūr zulmete mütebeddil oldı ve ol şüret duḁāna mütebeddil (4) oldı ve baña ḁıṭāb eyitdi ki: “Yā ‘Abdu'l-Ğādir, kıurtılduñ ‘ilm-ile (5) benden. Bu ṭarīğ-ıla niçe kimseleri yoldan çıkarmışam.” ‘Abdu'l-Ğādir’e (6) didiler ki: “İblis idüğün neden bildüñ?” Buyurdılar: “Ḥarāmı (7) ḁalāl itdüm, didiginden bildüm.”

**Tenbīh:** Cinn ü şeyāṭīn insāna ğālib (8) olup keyfe mā yeşā’ taşarruf iderler. Rivāyetdür ki, bir şūfī (9) bir deryā kenārında ṭururdu. Ğāh ğāh kıızarup bir ḁāl gelüp (10) bir mıkḁār yir, deryā üzerinde giderdi ve yine yirine gelürdi. (11) Andan anuñ vechin şordılar. Didi ki: “Bir cin baña muşāḁıb olup (12) beni böyle eyler.” Bir şūfī vardı. Her bār ki semā‘ ola, cümle şūfīler (13) üzerine çıkup hevāda ḁareket eylerdi. Şeyḁ Ebū Bekir eydür: (14) “Birğün anı ol vech-ile gördüm. İki yanından iki cin götürmiş. (15) Pes anuñ üzerine çıkardum. Hemān cinler ğitdi ve şūfī yire düşdi.

- [92a] (1) Artuğ ḁaḁı ol ḁāleti bolımadı. Bir müddetden soñra ḁacca vardum. (2) Ol kışiyi gördüm. Rasūlu’llah -şallā’llahu ‘aleyhi ve sellem- kıabri yanında baña (3) bed du‘ā eyler.” Didüm: “Niçün böyle eylersin? Ben seni şeyṭāndan ḁalās (4) itdüm.”

Deylemī eydür: “Dervīş, sālīke lāzımdur ki vārid olan aḁvāl şeyṭān (5) cānibinden olduğın bile, anda aslā ḁayır yoқdur. Cinn-i müsłim elinde (6) şudūr bulan ḁaḁı bī-fā’ide, ḁaḁı ḁayr yoқdur. Söz, cānib-i Ḥaқdan (7) ve cānib-i melā’ikeden olandadır.” Meşāyīğ-ı şūfıyye eydür: “Kerāmet ‘ayāniya (8) mekirdür. Andan perḁız gerek. Anıñ-içündür mürīd-i sālīke bir şeyḁ-i (9) māḁir gerek ki fāsidi şaḁīḁden, Raḁmāniyi şeyṭāniden temyīz eyleye.”

(10) **Tenbîh:** Hudâ'yı menâmda görenlerden birkaç kimse beyân idelüm: (11) 'Ulemâ-i 'izâmdan mervîdür ki: "Her kim tahâret üzerine yatsa, rûhına (12) izin olur ki 'Arş'ı tavâf idüp Allâh'a secde eyleye." Ebû 'Aliyyi'd-Deķāk (13) rivâyet eyler ki: "Şâh-ı Kirmânî 'âdet idinmiş-idi. Hic uyımaz idi. Birgün (14) aña nevim ğalebe itdi. Hâzret-i Hâķķ'ı vâķı'asında gördi. Andan sonra (15) dâyim uyımağa isterdi." Yaħya'bn-i Sa'id-i Kaṭṭānî [92b] eydür: "Rabb'ümi menâmda gördüm (1) didüm ki: "Yâ Rabbî! Çok du'â ıderüm. Kaḅül itmezsin." Didi: "Yâ Yaħyâ! (2) Senüñ şavtñ işitmegi severüm." Ebû Bekri'l-Âcurî Hâķķ'ı -subhâne ve te'âlâ- (3) vâķı'ada gördi. Didi ki: "Hâcetüñ iste." Didi: "Yâ Rabbî! Ümmet-i Muħammed'i (4) yarlıĝa." Hıṭâb geldi: "Buña ben senden evlâyım. Kendi hâcetüñ (5) iste." Ebû Yezîd eydür: "Hâzret-i Hâķķ'ı menâmda gördüm." Didüm ki: "Saña tarîķ (6) nicedür?" Didi ki: "Nefesüñi terk eyle." Ahmedi'bn-i Hâzreviye eydür: "Rabb-i 'İzzeti (7) vâķı'ada gördüm." Didi ki: "Yâ Aħmed! Cümle 'âlem benden ister, illâ Bâyezîd (8) degil. Ol beni ister." Ĥamzâ-i Kârî'den rivâyetdür ki, didi: "Kıur'an'ı (9) menâmda evvelinden âhırına dek Hâzret-i Hâķ huzûrında okıdım. Çünkü, (10) *ve enâ'ḥtertuke fe'stemi' limâ yûḥâ*<sup>67</sup> i kırâ'ât itdüm, Rabb-i 'İzzet didi: "*Ve enâ* (11) *'ḥtertuke*." Muħammedi'bn-i 'Aliyyi'l-Hâķimi't-Tirmidî eydür: "Biñ kerre Rabb-i 'İzzet'i vâķı'a- (12) da gördüm." Şeyḥ 'Aliyyi'bn-i Vehbi's-Sencârî eydür: "Rabb-i 'İzzet'i menâmda gördüm. (13) Baña didi ki: "Yâ 'abdî! Kaḁ ce'altuke min şafveti fi'l-arḁi ve eyyedtuke fıyye (14) cemî'i aḥvâlike birûḥin minnî ve aķmetuke raḥmete ṭalkî"

**Tenbîh:** Bilgil ki Hâķ (15) -subhâne ve te'âlâ- hâzretleri semâ-i dünyâdan

[93a] aşıĝa bir melek ḥalîķ itmişdür. (1) Şol cesed ki nâ'im anda nefsinı ve ĝayrıyı idrâķ eyler. Elinde tutmuşdur. (2) Ervâḥı ḥîn-i nevimde 'urüc idüp ḥavâdişi andan müşâhede eyler ve ru'yâ (3) kişinüñ oĝlında daḥı zuhûr eyler.

<sup>67</sup> Taha 20/13.

Esîdî'bnî'l-‘Aş vâkı‘asında (4) gördi ki, Mekke’ye beg olmuş. Düşin Rasûlu'llah’a habar virdi. (5) Buyurdılar ki: “Gerçek ise oğlu ‘Attâb Mekke’ye vâlî olur.”

Hikâyet (6) olunur ki, Hâzret-i ‘Âyişe vâkı‘asında gördi. Gûyâ ki üç ay (7) anuñ koltığına düşdi. Babası didi ki: “Hıyâr-ı ehl-i arzdan üç (8) kişi öñinde defin olınsa gerek.” Çün Nebî -‘aleyhi's-selâm- defin olındı. (9) Didi: “Üç kameruñ biri zâhir oldı.”

Nebî -‘aleyhi's-selâmi- vâkı‘a gördi ki, (10) Ebû Bekir ile bir yüce yire ‘urûc iderler. Rasûlu'llah, Ebû Bekr’i iki pâyeye (11) virem. Pâyeye giçdi. Ebû Bekir eşitdikde didiler ki: “Senden şoñra (12) dünyâda ben iki yıl ve nışf yıl sağ olsam gerek. Siz benden civâr-ı rahmete (13) bu kadar zamân evvel vâşıl olursız.”

Ca‘fer-i Şâdık rivâyet eyler ki: (14) “Rasûlu'llah -şalla'llhu ‘aleyhi ve sellem- gördi ki, bir ala kelb kanın yalar. Ol Şemri'bn-i (15) Zî Cevşen idi. Ebraş idi. Hâzret-i Hüseyn’i katil itdi.

[93b] Ebû ‘Abdu'llah (1) eydür: “Medîne’ye vardum. Gâyet fakrum var idi. Qabr-i Rasûl’e vardum. Selâm (2) virdüm. Rasûl’e vü şeyhine didüm ki: “Yâ Rasûla'llah! Fakrum var ve bu gice (3) bu za‘îf oldum.” Vâkı‘a gördüm. Rasûl -‘aleyhi's-selâm- bir girde virdi. (4) Ba‘zın yidüm ve ba‘zı elümde iken uyandum. Gördüm, bi-‘aynihi ol (5) bâkî elümdedür.

Fuqarâdan ba‘zı hikâyet ider ki: “Bir gice Rasûl’i vâkı‘a- (6) da gördüm. Fakırdan şikâyet itdüm. Buyurdı ki: “‘Aliyyi'bn-i ‘İsâyî var. Di ki, (7) her cuma‘a gicesi baña biñ kerre şalavât getürürdi. Bu cuma‘a gicesi (8) fulân kimse anı da‘vet itdi. Şol hâlde ki üç yüzi kalmış<sup>68</sup> (9) idi. Şoñra gelip tamâm itdi.” Pes varup selâm virdüm ve habar-ı (10) vâkı‘a’i didüm. “Şadaqte”

<sup>68</sup> Derkenar : Şevâhid risâletdür ki mü’mine ru’yâdan hâşıl olur.

diyüp oğluna bir ruḳ'a yazdı, tā ki baña biñ (11) altun ḥālış mālından vireler. Oğlı yine gönderdi. Bu def'a iki (12) biñ eyledi. Oğlı tekrār redd idüp yine gönderdi. Alup (13) ruḳ'a'ı paraladı ve yazdı: "Elbet bu def'a üç biñ altun vire (14) yāḥūd her bār geldükce ziyāde iderüm." Pes oğlı altunı bi-tamāmihi edā itdi.

(15) 'Abdu'l-Meliki'bn-i Mācişūnī eydür: "Bir emirde gāyet muḫtarib  
[94a] oldum. Pes<sup>69</sup> (1) Rasūlu'llah'ı vāḳı'ada gördüm. Didi ki: "Di ki, Allāhumme limen ed'ū izā lem (2) ed'uke feyucībūnī Allāhumme limen etaḍarru' izā lem taḍarra' ileyke feyerḥamnī (3) Allhumme limen esteḡīs bike feyuḡīşunī." Pes uyandum. (4) Bu du'ā ile du'ā itdüm. Ol belādan ḥalāş buldum.

Ebū'l-Vefā'i'l-Ḳāriyi (5) 'l-Hirevī eydür: "Bir zamānda sultān öñinde Ḳur'ān oḳurdum ve anlar söyleşür (6) idi. Ol gıce Rasūl'i vāḳı'ada gördüm. Didi ki: "Kelām-ı Rabb-i (7) 'İzzet'i bir ṭā'ife öñinde oḳursın ki diñlemezler. Bundan soñra (8) ilā māşā'a'llah sen Ḳur'ān oḳımazsın" didiler. Uyandım. Dilüm tutilmış. (9) Dört ay işāret-ile söyledüm. Şoñra yine ol mevzı'da yatdum. (10) Yine Rasūl'i düşümde gördüm. Baña didi ki: "Tevbe itdün mi?" Didüm ki: "Na'am, tevbe (11) itdüm." Buyurdılar ki: "Her kim tevbe ide Allāhu Te'ālā'ya, Allāhu Te'ālā anuñ tevbe- (12) sin ḳabül eyler. "Dilün çıkar" didiler. Çı kardum ve mesiḥ itdi. Uyandum. Gördüm, (13) dilüm açılmış.

Ebu'l-Ḳāsım-ı Ḳuşeyrī eydür: "Oğlum ḥasta oldu. Bī-ḥuzūr (14) olup Rasūl'i vāḳı'ada gördüm. Didiler ki: "Ḳur'ān'da olan āyāt-ı (15) şifā-y-ıla 'ilāc eyle." Pes cümle Ḳur'ān'da olan āyāt-ı şifāyı cemi' itdüm. Bir nesneye  
[94b] (1) yazup şu-y-ıla maḥıv idüp oğluma içürdüm. Hemān-sā'at şifā buldı. (2) Āyetler bunlardur: *Ve yeşfi şudūra ḳavmin mu'minīne*<sup>70</sup>, *ve şifā'un limā fi's-şudūri* (3) *ve huden ve raḥmetun lilmu'minīne*<sup>71</sup>, *yāḥrucu min buṭūnihā*

<sup>69</sup> Derkenar : Maṭlab.

<sup>70</sup> Tевbe 9/14.

<sup>71</sup> Yunus 10/57.

*şerābun muhtelifun elvānuhu fihi* (4) *şifā'un linnāsi inne fī zālike leāyeten liḳavmin yetefekkerūne*<sup>72</sup>, *ve nunezzilu mine'l-Ḳur'āni mā huve* (5) *şifā'un ve raḥmetun lilmü'minīne*<sup>73</sup>, *ve izā marıdту fehuve yeşfīni*<sup>74</sup>, *ḳul huve lillezīne āmenū* (6) *huden ve şifā'un*<sup>75</sup>.

İbn-i Ḥafīf eydür: “Ġāyet veca'-ı re'se mübtelā idüm. Rasūlu (7) 'llah'ı vāḳı'ada gördüm. Bu du'ā'i öğretti. Yazup başumda götürdüm. (8) Andan soñra ḳurtıldum. Allāhumme bi-şubūti'l-rubūbiyyeti ve bi-ta'zīmi's-şamediyyeti (9) ve bi-saṭevāti'l-ilāhiyyeti ve bi-ḳademi'l-ceberūtiyyeti ve bi-ḳudreti'l-vaḥdāniyyeti.”

Ebū'l-Ṭayyib (10) eydür: “Ben de marazı yigirmi yıl mübtelā oldum. Bir zamānda Medīne'ye vardum. (11) Nebī 'aleyhi's-selāmı vāḳı'ada gördüm. Didüm ki: “Yā Rasūla'llah! Sen didüñ mi (12) ki, men se'ele liye'l-vesīlete vecebtu lehu şefā'atī.” Didi ki: “Āfāke'llahu. (13) Ben böyle dimedüm. Didüm ki, *men se'ele liye'l-vesīlete min 'indi'llah vecebtu* (14) *lehu şefā'atī*.” Rāwī eydür: Uyandum. Gördüm ki Rasūl'ün du'ası berekātında (15) ol maraz benden gitdi.

[95a] Ebū'l-Fereci'l-Cevzī eydür: “Bir kimse var idi. Küt (1) kötürüm idi. Bir gice Rasūlu'llah'ı vāḳı'ada gördi. Yanında üç kişi (2) var. Rasūlu'llah geldi. “Yuḳaru ḳalk” didiler. Eyitdi ki: “Benüm ayaklarum tutmaz. (3) Nice ideyim.” Yanında olan kimseler eline yapışup ḳaldırdılar. Çün şabāḥ (4) oldu, gördüm ayaklarum evvelden yeg olmuş.

Şuleḥādan ba'zı kimse (5) Rasūl'i vāḳı'asında gördi. Didi ki: “Yā Rasūla'llahi! Benüm Allāh yanında ḥācetüm (6) vardır.” Rasūlu'llah -şallā'llahu 'aleyhi ve sellem- buyurdılar ki: “Her kim ki (7) anuñ Ḥaḳ

<sup>72</sup> Nahl 16/69.

<sup>73</sup> İsra 17/82.

<sup>74</sup> Şuara 26/80.

<sup>75</sup> Fussilet 41/44.

katında hâceti ola, kırk secde, *Lā ilāhe illā ente subhāneke* (8) *innī küntü mine'z-zālimīne*<sup>76</sup>, disün. Du'ası müstecâb olur.”

Şeyh Kettānī eydür: (9) “Rasûl’i -‘aleyhi’s-selām- vâkı’ada gördüm. Didüm ki: “Du’â eyle ki qalbüm ölmeye.” (10) Buyurdılar her gün kırk kere, *Yâ Hayyu yâ Kayyūmu lā ilāhe illā ente*, diyicek (11) kişinin qalbi ölmez.”

Ebū Ma’âz-i Baḥavī eydür: “Rasûl’i -‘aleyhi’s-selām- vâkı’ada (12) gördüm. Didüm ki: “Yâ Rasûlu’llahi! Şafrâdan ğāyet müte’ellim oldum.” (13) Buyurdılar ki: “Ğāyet şarp sirke’i şu qatmaqsızın ic.” Eyle itdüm. Şifâ. (14) Buyurdılar ki: “Şu qatıcaq şafrâ sirke’i maḥıv eyler; şu qatmayıcaq sirke (15) şafrâ’i maḥıv eyler.”

[95b] Şuleḥâdan biri eydür: “Bir marāzum var-ıdı. Rasûl’i vâkı’a- (1) da gördüm. Ol marāzdan şikāyet itdüm. Buyurdılar ki: “Senā-i mekkī döküp (2) eleyüp beş dirhem mıkḍarı bir ol qadar beyāz sükker ile ac qarına (3) yiyüp üzerine şovuk şu iç” diyü buyurdılar. Pes buyurdıkları gibi (4) itdüm. Bi-ḥamdi’llah şifâ buldum.

Bu zikir olınan ru’yâdan bir nevi’- (5) dur ki nübüvvet-i Rasûl’e şāhiddür:

Şeyh Muḥye’d-dīne Muḥammedi’bni’l-‘Arabiyyi (6) eydür: “Medīne-i İşbīliyye’de maḳbere-i Mişke’de dār-ı ‘Osmān’dan bir ḥurmā (7) ağacı var idi. Tamām egilmiş idi. Yanında olan ev şāhibleri (8) ḥavıf idüp cemi’ olup anı kesmek istediler. Pes aḥşām vaḳtı, (9) yarın gelüp keselüm, diyüp gittiler. Ol gice yārāndan (10) biri vâkı’ada görür ki, Rasûlu’llah mescidde oturmuş (11) ve ol ḥurmā ağacı Rasûl’e gelüp şikāyet itdi. Rasûlu’llah daḥı (12) mübārek eli ile ol ağacı mesih itdi. Ağac yine yirine gitti (13) ve toğruldı. Çün şabāḥ oldu. Halk cemi’ olup gördiler ki (14) ağac tamām toğrılmış, aslā egriligi qalmamış. Halk ta’accub idüp (15) tekbir getürdiler. Ol kişi gördüğü

<sup>76</sup> Enbiya 21/87.

[96a] vākı‘a’i halka beyān (1) itdi.

Şulehādan bir kimse eydür: “Şafā’dan hac niyyetine gitdüm. Bir kimse baña vaşıyyet (2) itdi ki: “Kaçan Rasûl’ün kabrini ziyâret idesin, Rasûl’e ve şeyhına bizden (3) selâm irişdür.” Pes Medîne’ye vardum. Ziyâret idüp Zîl-Huleyfe’ye vardum (4) ki ihrām giyem. Hâtıruma geldi ki ol kişinüñ emânetin unıtmışam. (5) Pes girü döndüm. Ravza-i Rasûl’e vardum. Ol kişinüñ selâmını ırgürdüm. (6) Gice irişdi. Mescide girüp yatdum. Pes Rasûl’i -‘aleyhi’s-selâm- Ebû Bekr u (7) ‘Ömer ile gördüm. Geldiler. Ebû Bekir -radıya’llahu ‘anhu- eyitdiler ki: “Yâ Rasûla’llahi! (8) İşte ol kişi.” Pes Rasûla’llah -‘aleyhi’s-selâm- elüme yapışup beni Mescid-i Harâm’a (9) iltüp kodi. Uyandum. Kendimi Mescid-i Harâm’da buldum. Sekiz günden sonra (10) yoldaşum huccâc geldiler.

Ebû Bekr-i Kettânî eydür: “Rasûl’i -‘aleyhi’s-şalâtü ve (11) ‘s-selâm- bir gice vākı‘ada gördüm, dört kimse ile. Pes baña hıtab (12) idüp, “Ol kişi bilür misin?” diyü şordılar. Didüm ki: “Biri Ebû Bekir ve biri (13) ‘Ömer ve biri ‘Osmân’dur -radıya’llahu ‘anhum-.” Buyurdılar ki: “Dördünci kimdür?” Cevâb (14) virdüm. Üç def’a şordılar. Sukût itdüm. Qalbümde andan nev‘an ‘izze var idi. (15) Pes iki eli ile mübarek, gögsime darb idüp buyurdılar ki:

[96b] “Bu ‘Aliyyi’bn-i Ebî (1) Tâlib’dür.” Didüm ki: “‘Aliyyi’bn-i Ebî Tâlib bunlar mıdır Yâ Rasûla’llahi?” Pes ‘Alî ile (2) beni kardaş eyledi. Andan Hâzret-i ‘Alî benüm elüm alup didi ki: “Gel senün-ile (3) Şafâ’ya varalum.” Ben kendi evümde yatup uyurdum. Hâzret-i ‘Alî (4) ile Şafâ’ya vardık. Uyandum. Gördüm ki Şafâ’da tırurum. Fesubhâne’l-kâdiru (5) ‘alâ mâ yeşâ’.

Ebû Bekr-i Hevārâ eydür: “Bir gice Rasûl’i ve Ebû Bekr’i vākı‘a- (6) da gördüm. Didüm ki: “Yâ Rasûla’llahi! Baña bir hırka geydür.” Ebû Bekr’e işâret (7) buyurdılar. Pes bir kaftân ve bir tākıya getürüp baña geydürdi. Uyandum. (8) Gördüm ki bi-‘aynihi ol kaftân arkamda ve ol tākıya başumda.”



Şeyh Ebū ‘Abdul’lāh-i (9) Muḥammedi'bni'l-Ḥasanī'l-Aḥmeyimī eydür: “Bir gice Rasūl’i vākı‘ada gördüm. Baña (10) bir girde viridi. Bir mıkḍār ḥuzūr-ı şerīflerinde ekil idüp (11) bir mıkḍārın yanuma ḳodum. Uyandum. Gördüm bi-‘aynihi ol girde pāre- (12) si yanumda ṭurur. Her bār ki cu‘ ḡalebe itse ol girdeden üç (13) dirhem dōrt dirhem mıkḍārı yirdüm. Tamām defī‘ eylerdi. Niçe rūzigār (14) anuñ-ıla giçindüm. Āḥır bir faḳīri ḡāyet ile ac gördüm baḳıyyesin (15) aña iṣār itdüm.”

[97a] Şeyh Ebū İshāk İbrāhīmib'n-i Mürseli'l-Maḥzūmī eydür: “Birgün (1) baña iki kimse geldi. Biri ‘Acemī bilmez ve biri ‘Acemī, ‘Arabī bilmez. Ammā yine her biri āḥaruñ (2) lisānın bilmegi ḡāyet ile istid‘ā eylerler. Gice yirlerinde yatup (3) şabāḥ yine şeyh ḥuzūrına geldiler. ‘Arabī, faṣīḥ ‘Acemī tekellüm eyler ve ‘Acemī, (4) faṣīḥ ‘Arabī tekellüm eyler.” Pes şeyh bunlaruñ aḥvālinden su‘āl itdi. ‘Arabī (5) didi: “Bu gice İbrāhīm-i Ḥalīl -‘aleyhi's-selām- vākı‘ada gördüm. Şeyh Ebū ‘Amir (6) anuñ-ıla bile idi. Pes Ḥalīlu'llāh -‘aleyhi's-ṣalavātü ve's-selām- şeyḥe didi ki: (7) “Bu kiṣiye ‘Acemī tekellüm ta‘līm eyle.” Pes Şeyh Ebū ‘Amir aḡzuma tükürdi. (8) Uyandum. Gördüm, faṣīḥ ‘Acemī tekellüm eylerem.” Ve ol ‘Acemī kiṣi didi ki: “Muḥammed’i (9) -‘aleyhi's-selām- vākı‘ada gördüm. Şeyh Ebū ‘Amir bilesince. Şeyḥe buyurdılar (10) ki: “Bu kiṣiye ‘Arabī ta‘līm eyle.” Pes şeyh aḡzıma tükürdi. Uyandum. Gördüm, (11) ‘Arabī tekellüm eylerem.”

Şuleḥādan biri eydür: “Mekke’de olurdum ve ḥalkı (12) şeyḥinuñ maḥabbetine da‘vet eyledüm. Bir ‘Alevī beni ṭıtdı ve dilümi kesdi. (13) Rasūl’i vākı‘ada gördüm didi ki: “Şeyḥinden ötürü senüñ dilüñi (14) kesdiler” diyüp saḡ elini yüzümüñ saḡ yanına ve şolını şolına (15) ḳoyup didi [97b] ki: “Aḡzuñı ac.” Ben daḡı aḡzımı acdum. Pes Rasūlu'llāh aḡzuma (1) tükürdi. Uyandum. Gördüm, faṣīḥ tekellüm eylerüm.” Fesubḥāne'l-ḳadır.

Meşāyihdan (2) biri eydür: “Ḳoñşum var-ıdı. Ebū Bekr u ‘Ömer’e söḡdi. Pes aña (3) söyledüm. Ol daḡı baña söyledi. Āḥır dögişdü. Evüme varup ḡam-nāk (4) yatdum. Rasūl’i -ṣallā'llāhu ‘aleyhi ve sellem- vākı‘ada gördüm.

Didüm ki: “Yā Rasūla (5) 'llahi! Fulān kimse Ebū Bekr'e şetim eyler.” Pes Rasūlu'llah baña bir bıçaq (6) virdi. “Var, ol kişi'i boğazla.” Ben dağı alup boğazladum. Uyandum. (7) Gördüm ki evinden feryād gelür. Şordum ki bu feryādından. Didiler ki: (8) “Bu gice fulān kimse döşeginde ölmüş.” Çün şabāh oldı. (9) Gördüm ki boğazında zebih yirinde bir siyāh haq var.

Bu ru'yādan bir nevi' - (10) dūr ki şulehādan tarīk-i irşāda sālīk olanları anuñ-ıla meşāyih (11) terbiye idüp ziyāde ve noqşān hālleri anda ma'lūm olur.

Bilgil (12) ki kaçan sālīk-i şādık tarīk-i Haqq'a sülūke teveccüh itse gerekdür ki (13) kavānīn-i rıyāzat u mücāhede-i sūnnet vechi üzre ola. Şeyih mürşid-i (14) 'ārif bi'llah işāreti-y-ile zikre müdāvet ile tā ki anuñ sırrı (15) 'ālem-i milke ve 'ālem-i melekūte ve 'avālim-i nefsanıyyeye 'ubūr

[98a] eyleyüp (1) zulumānī hicābları ve şeytānī 'akābeleri kaṭı' eyleye. Pes 'ubūrı mıkdārı (2) ol sālīke aḥvāl-i 'irfāniyyet ve esrār-ı rūḥāniyyeti keşif ola, yā nevimde veyā yaqaza- (3) da veyā vāqı' ada.

Bilgil ki ru'yā ile vāqı'a beyinde fark oldur ki, (4) vāqı'a az olur ki beyne'n-nevmi ve'l-yaqaza olur. Kāh olur ki yaqaza- (5) da dağı olur. Ḥayālūñ aslā bunda taşarrufi yoqdur. Zīrā ki bu ancaq Haq (6) Te'ālā'nuñ göstermesinden olur. Vāqı'ada müdrık rūḥdur, te'yīdu (7) 'llah ile. Ammā ru'yā vü menām ḥavāss-ı rākīd olup ḥayāl zuhūr itdükde olur. (8) Anıñ-içündür ki kāh azgāş u ahlām olur. Ammā şol ki beyne'n-nevmi (9) ve'l-yaqaza vāqı' olur. Aşḥāb-ı şūfiyye aña vāqı'a dirler. Bu kāh şıdıq (10) ve kāh kızıb olur. Ammā ancaq yaqazada olan mükāşifedür. Ancaq (11) şıdıqdur. Buña kızıb tārī olmaz. Zīrā mükāşefe rūḥuñ muṭāla'a-i (12) muḡayyebāta teferrüdidür. Ammā ekşer vaqāyī' u menāmātda nefis rūḥ-ıla müşārik (13) olur. Ba'zında nefis müstaḳill olur. Şıdıq, şıfat-ı rūḥdur. Kızıb, (14) şıfat-ı nefis-i mahcūbedür.

Bilgil ki sālīkler menāmınuñ te'vīli ehl-i dünyā (15) menāmı gibi

- [98b] degildür. Zîrâ ehl-i vesâvis-i şeytânî ve hevâcis-i nefsanî birle (1) mümtelîdür. Pes bil ki bir sâlike evvel emrde cezbe irişmeye, anuñ seyr u sülûkı (2) tertîb üzre olur. Evvel seyri ‘anâşır-ı vucûd üzre vâkı’ olur. (3) İbtidâ ‘unşur gâlibden olur. Bu nedendür ki sülûk sâlikîn mütefâvit- (4) dür. Çün sâlik ‘unşur-ı tûrâbiyyete ‘ubûr eyleye kendini kârañlık ve târ u (5) alçaq yirlerde görür. Yüksek yirlere çıkup tağlara şû‘ûd eyler. Her ne (6) kadar ki bu ‘unşura şafâ gele güzel olur ve ‘acîb şehirler cibâl ü (7) kılâ’ u mürtefi‘a seyir eyler. Çün ‘unşur-ı mâ’îye ‘ubûr eyleye evvelde bulanık (8) şular görür ve yüzmege kâdir olmaz. Çün müdâvemet zikir ile bu ‘unşura (9) şafâ gele. Açar şular ve havızlar ve deñizler görür, şâfi ve pāk vü bunlarda (10) istedigine göre yüzer ve ‘ubûr eyler. Çün ‘unşur-ı hevâ’iyye ‘ubûr eyleye (11) evvel mükedder hevâlar ve kara bulutlar ve ra‘d u berķ görür. Andan havıf (12) eyler. Çünkü bu ‘unşur şafâ bula, hevâ-i şâfi ve kazâ-i vasî‘ seyir eyler. Ol (13) şahrâda yı lup segirdür ve tağlara ve depelere çıkar. Çünkü ‘unşur (14) nâra ‘ubûr eyleye, ibtidâda çok âteşler görür ki muzlime vü mükedder (15) duĥân ile karışık. Korkar ki beden in yağa veyâ esbâbın yağa.
- [99a] Andan kaçar. (1) Çünkü zikir ile bu ‘unşura şafâ gele, sirâclar ve şemi‘ler ve meş‘ale- (2) ler ve berikler ve şâfi âteşler görmege başlar ve kâh görür ki âteş içinde (3) gezer. Aña zarar irişmez. Bil ki andan ve ru‘yetinden mütelezziz olur. (4) Her bār ki bu ‘anâşır-ı mükeddere ve kabîhatü'l-manzar göre, bilsün ki tegayyür (5) bâtın sebebi iledür ve galebe-i hevâ iledür ve hâtır-ı eşyâ-i tûrâbiyyeye meyil (6) itmeg-iledür ve tama‘ ile ta‘âm ekil itmeg-ile olur ve bilâ-zarûretin kelâma (7) şurû‘ ile olur. Pes bunuñ def‘i zikr-i hâfi birle olur ve tenâvül-i ta‘âmda (8) edeb ri‘âyet-ile olur.

Bilgil bu cism-i ‘unşuriden bi'l-külliyâ ĥalâş (9) ancak mevte-i kübrâ-i ıztırârî birle müyesser olur. Mevt-i ihtiyârî ile (10) ancak ‘unşur-ı keşîfden ĥalâş müyesserdür. Çün ‘anâşırdan geçüp (11) eflâki vü nücûm vucûda ‘ubûr itse vâkı‘ada eflâki görür ve kevâkib-i (12) seyyâre vü şâbite müşâhede eyler. Vucûdında olan keder mıkdarı bu (13) eflâki mükedder görür. Çün kuvâsî şâfi ola, görür ki bir günden (14) bir güne ‘urûc eyler ve eflâki istedig i gibi devir eyler. Çün melekût (15) kevâkibe irişe, kevâkib ü nücûm ve şems ü

[99b] kamer görmege başlar. Ammā vaḳāyī' (1) nefis ve nefse 'ubūr iki nevi' üzredür. Biri budur ki, şıfat-ı (2) nefis kisvet-i ḥayālde ol şıfata münāsib ḥayvān şüretinde görünür. (3) Meşelā ki nefse hırş ḡālib olsa şüret-i fāre vü nemle ve bunlara beñzer (4) ḥarīş ḥayvānāt şüreti zuhūr ider. Eger şıfat-ı şerre ḡālib olsa, şüret-i (5) ḥınzır görünür. Hıkd u ḥased ve 'adāvet ḡālib olsa, yılan vü 'aḳrab (6) görünür. Buḥul ḡālib olsa, şüret-i kelb vü maymūn görünür. Ğazab ḡālib (7) olsa, kaplan ve pārs görünür. Şehvet ḡālib olsa, ḥımār u ḥurūs (8) görünür ve bunlara beñzer şıfatuñ maḥşūs bir ḥayvānı vardur, (9) görünür. Nevi' bu ḥayvānlara ḡālib olmaḳ görünüp anuñ-ıla kendi (10) ḥālī ma'lūm olur. Meşelā kendin ḥımāra binmiş görse, şehvete mālīk (11) olur. Ammā ḳatıra binmiş görse, nefse mālīk olur. Eger bunlardan (12) biri elinde olsa, mevt-i ıhtıyārī 'alāmetidür. Eger kendin ata (13) binmiş görse, siyer-i ḳalib 'alāmetidür. Deveye binmiş görse, (14) seyr-i şevḳ-ıla olduḡunuñ 'alāmetidür. Eger deñizde gemiye binmiş (15) görse, gimi şerī'at ve deñiz tarīḳatdur.

[100a] Ammā vaḳāyī'-ı rūḥāniyye iki nevi' (1) üzredür. Evvel budur ki ḥayāluñ anda taşarrufi ola. İkinci budur ki ḥayālī (2) aña ḳarışmaya. Ḥayālī ḳarışduḡı vaḳāyī'-ı ḳalbiyyedendür. Ḳalbūñ şafāsı (3) ḥasebi-le olur. Şıfat-ı nefis şevāyibinden selāmet ve nūr-ı zıkr-ile tenviri (4) mıḳdārı görünür. İbtidāda şāfi şular ve bīnarlar ve nehirler görür. Şunuñ (5) ḳuvveti ve keşreti mıḳdārı seyr ü teraḳḳī 'alāmetidür. Eger ḥavızlar ve tırılmış (6) şular görse cem'ıyyet-i bātına ve ḥuzūr-ı ḳalbe işaretdür. Ammā deñizler (7) görse anuñ te'vīlāt-ı muhtelifesi vardur. Ba'zı rā'inūñ ḥuṣūsiyyet-i (8) nefisine delālet eyler maḳāmāt ḥasebi-le. Ba'zısı cem'-i ḥātır ve şafā-yı ḳalibde (9) ḳuvvete delālet eyler ve 'ālem-i ervāḥa vuşūle ve muḡayyebāt seyrine delālet eyler. (10) Ba'zısı 'ālem-i Rabbāniyye delālet eyler. Andan istifāde idüp nūr-ı vilāyetden (11) müstenir olup ammā bağlar ve bağçeler ve leṭāyif rāyıḥalu otlar ve çiçekler (12) görünse neşv ü nemāyı ve nezāret-i eşmārı ve tarāvet-i eşcārı ve bihcet-i ḥıyāzı (13) mıḳdār-ı teraḳḳī ḳalbe ve zıkr ü a' māl-i şāliḥa semerātına ve anuñ nokşānına (14) ve fetretine delālet eyler. Ve'l-ḥāşıl her nesne ki göre, anuñ cemāl ü kemālī bunuñ (15) ḥālinden nişān virür. Orta

[100b] ḥālde uçar görür ve göklere 'urūc müşāhede (1) eyler. Sirāclar ve şemi'ler görür. Andan aydınlıklar ve levāmi' u burūk, andan (2) kevākib u aḳmār u

şumūs görür. Andan şuver-i muhtelifede enbiyā vü evliyā (3) vü ‘ulemā vü şulehā görür ve meşāyih u hulefā vü selātin u mülūk görür. Bu cümle (4) rūhuñ nūrāniyyetden zühūr eyler ve bunlardan her birinüñ te‘vilātı (5) vardır maḳām ḥasebi-le. *Ve mā ya‘lemu te‘vilehu illā’llahu ve’r-rāsiḥūne fi’l-‘ilmi*<sup>77</sup> (6) Ammā şol vaşmet-i ḥayālden mütecerred ola, ol kişi me‘ānī-i mekşūfe (7) ve ḥaḳāyık-ı meşhūde ve ‘ulūm-i daḳīka görür. Andan şoñra rūhuñ tecelliyātınuñ (8) mevāddın mücerred envārı alır. Zulumāt-ı beşeriyye-i zemīme’i maḥv eyleyüp şıfāt-ı (9) rūḥāniyye-i nūrāniyyeye tebdil eyler. Va’llahu yeḳūlu’l-Ḥaḳḳa vehüve yehdī ilā sebīli (10) ‘s-sedād.

### Bābu fī ma‘rifeti’l-bid‘ati ve’r-reddi ‘alā ehli’r-riyā’i ve’s-süm‘ati

(11) Bilgil ki her zamānda ve her ‘uzuvda a‘yān-ı ‘ulemā ve efrād-ı ḥükemā (12) ebnā-yı zamāndan şikāyet itmişler. Ebū Derdā -raḍıya’llahu ‘anhu- buyurur ki: (13) “Zehebe’n-nāsu ve baḳıye’n-nesnāsu.” Ḥālbuki hicretüñ otuz üçüncü sene- (14) sinde vefāt itdi ve Ca‘fer-i Şādık buyurur ki: “Fesede’z-zemānu ve tegayyera (15) ‘l-iḥvānu ve şāra’l-infirād üskünü

[101a] lılfürādi.” Ḥālbuki Ca‘fer-i Şādık yüz (1) kırk sekizinde vefāt itdi. Süfyānu’s-Şevrī ḥazretleri buyurur ki: (2) “Leḳad ḥalle’s-sukūtü ve’z-zuvumu fi’l-buyūti.” Bunlar yüz altmış birinci tārīḥde (3) vefāt itdi. Rasūlu’llah -şallā’llahu ‘aleyhi ve sellem- buyurur ki: “Ḳaçan ki benüm ümmetüm (4) üzerine yüz seksen yıl gice, ‘uzlet ve ğurbet ve tağlar başında sākin olup (5) köylere gelmemek cā’iz olur.” Mütercim-i kitāb eydür: “Bu dürr-i nefis tercüme (6) olunduğı tārīḥde zamān tokuz yüz yitmiş sekize irişmiş idi. (7) Ḳıyās it ḥāl nice olacaḳdur.”

Bid‘at aña dirler ki zamān-ı Rasūl’de (8) -‘aleyhi’s-selām- olmaya. Bu daḳı cümle mezmūm degil. Dirler ki, bid‘at beş (9) kısımdur. Vācib, muḥarrem vü mendūb u mekrūh vü mübāḥ. Her bid‘at ki anuñ-ıla (10) bir

<sup>77</sup> Al-i İmran 3/7.

vācib taḥṣīl olına ol vācibdür. ‘İlm-i naḥiv gibi. Zīrā naḥiv olunmayınca (11) Qur’ān ü ḥadīṣ bilinmez ve şerī‘at ḥıfız olunmaz. Ve her bid‘at ki şer‘an (12) merdūd ola ol ḥarāmdur. Mezāhib-i ehl-i ehvā Qadriyye vü Cebriyye vü Mürciyye (13) ve'l-Cesīme gibi. Bunları red bid‘at-ı vācibedendür. Bid‘at-ı mendūbe, umūr-ı (14) dīnde i‘āneti ve şe‘ā’iri'l-İslāmda medḥali olan umūr-ı ribāṭlar ve medrese- (15) ler iḥdās itmek gibi ve terāvīḥ gibi. Bid‘at-ı

[101b] mekrūhe oldur ki anda (1) nev‘-i ‘ibādet kaşid ammā nev‘-i şöhreti müteẓammın ola. Mesācidi düzüp (2) koşup altun ve ğayrı elvāndan taşāvīr u nuḳūşdan ki zī-rūḥ (3) olmaya ve ta‘şīr u teẓhīb-i meşāḥif ve bunuñ emsāli. Bida‘-ı mubāḥa (4) oldur ki aşl-ı şerī‘ sābit ola fe’emmā nev‘-i ḥaṭṭı müstemil ola. Meşelā, (5) vech-i ḥalālden me’kel ü meşārib ve leẓīze ittiḥāzı gibi ve nefis meskenler (6) ve bol yeñler gibi. Şāfi‘iden rivāyet iderler ki: “Her nesne ki (7) kitāba ve sūnnete veyā icmā‘a muḥālif ola, ol bid‘at-ı muḥarreme- (8) dūr. Bir daḥı ki ḥayrı müstemil ola, anda aşlā şübhe yokdur (9) ki bid‘at-ı ḥasenedür.” Va’llahu a‘lemu biḥaḳīḳati'l-ḥālī.

Bilgil ki (10) kaçan İblīs bir kimse’i ızlāl idüp kendine tābi‘ idemese (11) evvelā aña ṭarīḳ-ī Ḥaḳ’dan görünüp ḳalbine bu aşlı şaḥīḥ ilkā eyler. (12) Andan telbīs idüp üzerine niçe mefāsidi tertīb eyler. (13) Revāfız ṭā’ifesine maḥabbet ilkā idüp gösterür ki bu (14) esenn-i ḳarābetdür. Bu vech-ile ḥubb-i ehl-i beyt ḳalblerinde tamām rusūḥ (15) bulur. Andan iki ṭarīḳ zuhūr ider.

[102a] Ba‘zılar aşḥāba te‘addī idüp (1) -el‘ıyāzu bi’llahi- sebb-i aşḥāb üzre olurlar ki ehl-i beyti üzerlerine taḳdīm (2) itmediler diyü muḥabbetlerinden taḥayyul iderler ki bu manşıba ehl-i beyit (3) evlādur. Bir ṭā’ife daḥı -ne‘ūzu bil’llahi- aşḥāba sebb itmeg-ile ḳanā‘at (4) itmeyüp Rasūl’i ve Cebrā’ıl’i daḥı ḳadıḥ iderler. Niçün buñlaruñ (5) maḳāmın beyān idüp ḥılāfetde teḳaddümlerin ta‘yīn itmediler diyü bir (6) aşlı şaḥīḥ üzre tevağḡul itmelerinden bu ḳadar mefāsīd zuhūr itdi. (7) Pes anları ḥadden çıkarup emirleri zıddiyete mütebeddil oldı. Ḳale’ (8) llahu Te‘ālā: “*Yā ehle’l-kitābi lā taglū fī dīnikūm ğayre’l-ḥaḳḳı ve lā tettebi’ū* (9) *ehvā’e ḳavmin ḳad dallū min ḳablū ve eḳallū*

*keşīran ve dallū ‘an sevā’i’s-sebīli.*<sup>78</sup>” (10) Bir tā’ife dahı vardır ki şeytān anlara aşlı şaḥīḥ ilḳā eyler ki (11) anda aşlā şübhe yokdur. Meşelā, Nebī -‘aleyhi’s-selām- buyurur ki: “*Men senne* (12) *sünneten ḥaseneten fēlehu ecruhā ve ecru men ‘amile bihā.*” Bu ḥadīş-i şerīfī dustūr-ı ‘amel (13) idinüp ḥarīş olur. Bir ‘amel ḥayra sebeb ola, çün bir sünnet-i ḥasene (14) iḥdāş eyleye. Kimse kendine mutāba‘at itmeye diyü anuñ fażāyılından, (15) ḳāle Rasūlu’llahi kezā, diyü bir ḥadīş vazı‘ idüp Rasūl üzerine kızib itmegi

- [102b] (1) cā’iz görür ve Rasūl’uñ lisānına cārī olmayan nesne’i aña töhmet eyler. (2) Çün melek Rasūl’uñ bu ḥadīşini, “*Men kezibe ‘alā mūte‘ammiden felyetebev’ maḳ‘adehu* (3) *min’n-nārī*”dür ḥaṭā’ itse te’vīl idüp dir ki: “Bu şol vakıt (4) ḳaçan ḳalālete da‘vet itse, benüm murādum ḥayırdur” deyüp Rasūl’e (5) kızib isnād itmiş olur. Pes ol kişi sünnet-i ḥasene iḥdāş (6) sebebi-le me’cūr olur. Ammā dimedigi nesne’i didi dimeg-ile günahkār (7) olur. Pes ma‘lūm oldı ki şeytānuñ ḥud‘ası gāyet ḥafī imiş. Şūret-i (8) şalāḥ ve ḥayırdan görinüp istidrāc-ile anı dīnden mesluḥ ider. (9) Nitekim yılan ḳabından mesluḥ oldı. Niteki ḥayyede mesluḥa (10) sūret-i ḥayye gibi görinür. Bu emir dahı bunuñ gibidür.

**Tenbīh:** Ḥavāṭır (11) dördtür: Ḥāṭır-ı Raḥmānī, ḥāṭır-ı melekī, ḥāṭır-ı nefsi, ḥāṭır-ı şeytānī. (12) Bunları birbirinden fark itmeyince nefis kemāl bulmaz.

Bilgil ki kibār-ı (13) fırāḳ-ı İslāmiyye altıdur: Ḥavāriḥ ve Revāfiḫ ve Ḳadriyye ve Cebriyye (14) ve Cūhemiyye ve Merciyye. Ve bu cümleden her biri on iki fırḳaya müteferriḳ (15) oldılar. Cümlesi nārda, megerki tevḥīd ile

- [103a] raḥmet ola. (1) Andan bunlara fırḳa-i nāciye zamm olındı. Ol ki ehl-i sünnet ü cemā‘atdur. (2) Rasūl -‘aleyhi’s-selām- buyurur ki: “*İnne ümmetī tefteriḳu ‘alā şālīşin ve seb‘īne fırḳaten* (3) *küllühüm fi’n-nārī ille’s-sevādu’l-a‘ḳemu medār-ı kelām-ı ḥavāric*” budur ki, (4) Ḥasan u Ḥüseyn’e la‘in idüp tekfīr iderler ve dirler ki: “Biz düñürleri (5) severüz, ya‘nī Ebū Bekr-ile ‘Ömer’i

<sup>78</sup> Maide 5/77.

ammā güyegüleri sevmezüz, ya'nî 'Osmān ile (6) 'Alī, daḥı ḥukmine rażī olmazuz, ya'nî Ebū Mūsā-i Eş'arī ve 'Amru' (7) l-'Aş." Ammā medār-ı kelām-ı Revāfīz budur ki, Ebū Bekr u 'Ömer'e la'in ve tekfīr (8) iderler. Ammā medār-ı kelām-ı Cebriyye oldur ki, ḳavilde aslā ḳudret ü istiṭā'at (9) yokdur. Cümlesi ef'ālinde mecbūrlardur. Ammā Cühemiyye dirler ki: "Ḳur'an maḥlūḳdur (10) ve şıfāt u esmā ḥādīşdür." Ammā kelām-ı Mür-ciyye budur. Dirler: "Ehl-i imāna imān (11) getürdükden şoñra lāzım bir nesne yokdur. Ṭā'āt u 'ibādāt u (12) ferāyīz lāzım degildür." Ba'zı 'ulemā dirler ki: "Fırāḳ-ı dāllıdan her biri cennete (13) dāḥıl olurlar. Zīrā bunlar egerçi ehl-i bid'atdur. Fe'emmā ehl-i Ḳıble'dür."

(14) Bilgil ki nās iki ferīḳdür. Bir ferīḳ budur ki tenzīh itmezler. Anlar daḥı (15) iki ṭā'ifedür. Bir ṭā'ife budur ki dirler: "Bārī Te'ālā 'an ḳalike [103b] cisimdür." (1) Ve bir ṭā'ife daḥı budur tecsīm vü teşbīh itmezler. Ammā bir ferīḳ tenzīh (2) eyler. Anlar daḥı iki ṭā'ifedür. Biri ṭā'ife-i selefdür ki zāhir (3) vārid olana i'tikād iderler. 'Aḳla muḥālīf olan yirde tefvīz ü teslim (4) iderler. Anlara, sālīk-i ṭarīḳ-i elsem, dirler. Bir ṭā'ife daḥı ḥalfdur. Anları (5) te'vīl iderler. Bunlar daḥı iki şınıfdur. Bir şımfı ehl-i şerī'atdur. (6) Bunlar daḥı iki nevi'dur. Bir nev'i muḥtemilātdan birini ta'yīn itmediler. (7) Bir nev'i ta'yīn itdiler. Bir şımfı daḥı ehl-i ṭarīḳatdur. Bunlar daḥı (8) iki nevi'dur. Bir nev'i te'vīl iderler, ḥalvet u taşfiye vü mücāhededen (9) şoñra fetih olan ile. Bir nev'i ilhām-ıla te'vīl eylerler. Bu a'lā (10) mertebedür.

Bilgil ki 'ulemā'-i ehl-i bid'at u ehvānuñ tekfīrinde (11) iḥtilāf itdiler. Ekşer-i aḳvāl-i Mālīkiyye budur ki, tekfīr olınup (12) ḳatil olınmaya. Belki ḥabis olınup 'uḳūbet olına. Şāyed (13) tevbe eyleye. Dirler ki, her kim şıfātu'llahdan bir vaşfı zikir (14) idüp yed gibi, vecih gibi, işba' gibi ve kendi [104a] cevārından (15) birine işāret itse ol 'uzvı kesmek gerekdür. Ebū Yūsuf (1) eydür: "Ebū Ḥanīfe ile ḥalḳ-ı Ḳur'an'da altı ay baḥış itdük. Āḥır anuñ (2) ve benüm re'yüm buña münce oldu ki, her kim ki ḥalḳ-ı Ḳur'an'a ḳā'il ola, ol (3) kāfirdür." İmām-ı Mālīk daḥı böyle dimişdür. İmām-ı Ḥanbel'den daḥı (4) bunuñ üzre rivāyet olınur. Ekşer-i aḳvāl-i selef, ehl-i ehvā'i tekfīr (5) üzredür.



Ammā halefî dirler ki, ehl-i te'vîli tekfirden ihtirâz (6) itmekden gerekdür. Zîrâ ki namâz kılup muvahhîd olan kimse'î kanını hâlâl (7) demek müşkildür. Biñ kâfir öldürmemekde haṭâ' yekdür, bir müslimi öldürmekde (8) olan haṭâdan. Rasûl -'aleyhi's-selâm- buyurur ki: "*Feizâ kâlühâ feḳad* (9) '*aşimû minnî dimâ'ehum ve emvâlehum illâ bi-ḥaḳḳihâ ve ḥisâbuhum 'alâ'llahi.*" Ammā şunlar ki (10) Allâh'dan ğayrı kimsenüñ 'ibâdetine ḳâ'il olsa veyâ âḡar liyâḳat (11) 'ibâdetde teşrik itse ve-yâḡûd 'âlemüñ kıdemine ḳatı' itse veyâ beḳâsına (12) ḳâ'il olsa yâḡûd şekk itse veyâ tenâsuḡa ḳâ'il olsalar veyâ nübüvveti (13) inkâr itseler ve-yâḡûd Ḥazret-i Muḡammed'üñ -'aleyhi's-salavâtu ve's-selâmu- (14) nübüvvetin inkâr itseler veyâ enbiyâdan birinüñ nübüvvetin inkâr itse- (15) ler bilâ- rayb kâfirdür. Daḡı şunlar ki enbiyâya

[104b] ḳâ'il olurlar. Fe'emmâ (1) enbiyâ ḡabar virdüklerinüñ ba'zında kızbi tecvîz itse, meşelâ mütefelsifin (2) ve ba'zı bâṭıniyye ve ba'zı revâfîz ve ġulât-ı şüfiyye ve aşḡâb-ı ibâḡat (3) dirler ki, zâhir-i şeri' ve enbiyânüñ ḡabar virdiginüñ ekşeri ḡaşr-ı (4) ecsâd u kıyâmet u cennet ü nâr ki şürîdür. Hicbiri lafızdan fehim (5) olınan üzre degildür, dirler. Bu vech-ile ḡıṭâb olunduġı nâsuñ (6) añlamasına ġoredür, dirler. Bunlar daḡı kâfirlerdür. Daḡı her kim (7) Muḡammed -'aleyhi's-selâm- ile nübüvvetde bir kimse'î şerik eyleye, meşelâ (8) Yahûdilerden 'İseviyye ṭâ'ifesi dirler ki Muḡammed'üñ risâleti 'Arab'a maḡşûş- (9) dur ve Ḥızemiyye dirler ki, hicbir zamânda rasûl eksik olmaz ve ekşer-i Revâfîz (10) dirler ki, 'Alî, Muḡammed ile risâletde müşterekdür. Bu cümle aḳvâl-i (11) bâṭınaya i'tikâd idenler kâfirdür. Ammâ şunlar ki zanâdıḳa-i Lûṭiyye- (12) dūr: Ḥaydariyye ve Ḳalenderiyye vü Ḥulûliyye, Rafâ'iyye vü Ḥarîriye. Sâ'ir ṭâ'ife-i (13) mubâḡiyye re'isü'l-mütezendıḳîn ve re'is-ü mülḡidîn Fazlu'llah Usturâbâdî (14) zeyline teşebbûş itmişlerdür. Ol daḡı Mânî zındıḳ ki mülûk-i Mecem'den (15) Sâbûr-ı Şânî

[105a] eyyâmında zuḡûr itmişlerdür. Daḡı Mezdek-i zındıḳa ki peder-i (1) Enüşirevân-ı Keykübâd zamânında zuḡûr itmişdür. İşran'a gitmişdür ve anlar (2) 'aḳâyıd-ı fâside vü şerâyı'-ı kâsidelerin iḡdâş ü ızḡâr itmişdür. (3) Bunlar evliyâ-i şeyâṭîndür. 'Ulemâ ittifâḳ itdiler ki, her kim livâṭaya (4) hâlâl diye ol zındıḳdur bilâ-ḡılâf. Ammâ bir kimseden şâdır (5) olsa, 'uḡubetinde iḡtilâf olunmış. Ebû Bekir -radıya'llahu 'anhu- eydür: (6) "İḡrâḳ olınmaḡ gerekdür."

İbn-i ‘Abbās: “Yüksek yirden aşağı atmak (7) gerek, andan recim olına, tā ölince.” İmām Malik ve Şāfi‘î, recim (8) olına, dirler. Rasūlu'llah -şallā'llahu ‘aleyhi ve selleme- buyurur ki: “*Men ‘amile ‘amele* (9) *ḳavm-i Lūṭin faḳtulū'l-fā‘ile ve'l-mef‘ūle bihi.*” Ve ‘an Cābirin -raḳıya'llahu ‘anhu- ‘an (10) Rasūlu'llahi -şallā'llahu ‘aleyhi ve selleme-: “*İnne aḥvefu mā eḥāfu ‘alā ümmetī ‘amele ḳavm-i* (11) *Lūṭin.*” Ammā meşāyih-ı kibār dirler ki, bu tarīḳda tāzeler şoḥbetinden büyük (12) āfet olmaz. Her kim buña mübtelā ola ol cānib-i Ḥaḳ’dan ihānet olunmuş (13) ḳuldur, egerçi biñ biñ kerāmet ile mükerrerrem daḳı oldı-sa. Fetḥ-i Mūsılī (14) eydür: “Otuz şeyḫ ile muşāḥabet itdüm her biri vaşıyyet itdi ki, tāze- (15) ler şoḥbetinden şaḳın.” Ammā şol

[105b] fuḳarā ki ba‘zı ba‘zısına secde iderler. (1) Bunda ḥükm-ü şerī‘at budur ki, Allāh’dan ğayrı bir aḥade bir aḥad secde (2) itmek cā‘iz degildür. Ammā tarīḳatda vāḳı‘ olur ki sālīke zuhūr (3) iden bevāriḳ u envāra billā-iḥtiyār secde eyler. Anda ḥarac yoḳdur. (4) Niteki Ḥalīlu'llah -şalavātu'llahi ‘aleyhi ve selāmuhu- ‘ālem-i şuverde ṭalib-i (5) ma‘būd-ı Ḥaḳ olduğda kevākibi ve şems ü ḳameri göricek, hazā Rabbī, (6) didi. Çünki ḥaḳīḳat-i emri bildi ki ma‘būdı bir şüret ile (7) muşavver ve heykel ve şekil ile maḥşūr degildür. Pes vech-i ḳalb-ile (8) i‘rāz eyleyüp bi-külliyetihi fātıra's-semāvāti ve'l-arzı teveccüh itdi. (9) Pes bildikden şoñra Vāḥid-i Muṭlaḳ’dan ğayrıya ‘ibādet itmedi ki (10) muḥīṭ-i ğāyib künh-ile ‘uḳūl vü ḳulüb ve nüfūsdan ḥāzırdur. Şuver-i (11) şu‘ūnında manzūr, vucūd-ile daḳı aḥvālī ve ef‘ālinde evveldür. Ḳable'z-zuhūr (12) āḥırdur, küllüñ rucū‘-ile. Ammā ehl-i nihāyātuñ erbāb-ı ma‘rifete ve aşḫāb-ı (13) şuhūdī degildür, illāki ḥalīfetu'llahdur. Allāh emr-ile, meşelā melā‘ike Ādem’e (14) secde itdikleri gibi, ammā bundan mā‘adā sucūdı bāṭıl ve küfr ü zandaḳa- (15) dur. Şol ṭā‘ife ki ehl-i tevḥīdden geçüp

[106a] daḳı şüretde ve- (1) yā cinsde veyā nevi‘de kendi gibiye secde eyleye anuñ sucūdı yā Ḥaḳ (2) muṭlaḳu'z-zātı ve's-şifāt ki aşlā ḥaşr-ı şuver taḥtında dāḫıl olmaz. (3) Teşehḥuşātı ve ta‘ayyunātdan biri-le muttaşıf degildür. Anı müşāhede itmek-le (4) bu ḥōd-ġalaṭ ve ġaflet veyā taġāfuldur. Zīrā ki Ḥaḳ Te‘ālā bu i‘tibār-ıla (5) zuhūr ve lā-zuhūr ve ta‘ayyun ve lā-ta‘ayyundan ve işāretten ve cihetden muḳaddes (6) ve münezzehdür. Sucūd ise olmaz, illāki mu‘ayyene olur. Zīrā ki sucūd (7) tevāzu‘dur. Tevāzu‘ olmaz, illāki zihinde

yā hāricde mu‘yyene olur. (8) Hāḡ -subḡāne ve te‘ālā- bu cümleden münezzehdür. Zīrā ki Hāḡ -subḡānehu ve (9) te‘ālā- bi-i‘tibār-ı zātihi ve künhihi ġayr-ıla olmaz. Pes bu ḡayḡiyetden sucūd (10) sehv u ġalaṡdur. Zīrā ḡuhūd-i zātı ḡayret ve dehḡet virür ki ‘aḡlı ve (11) ḡissi selib eyler ve her ‘ilmi ve taḡavurı zāyil eyler. Yāḡūz sucūduñ (12) Hāḡḡ’a ḡıfat-ı ulūḡiyyet ile ta‘ayyun-ı ḡayḡiyyetinden ve ‘ālemīnden ġınāsı ve (13) meḡāhirden tecerrüdi ḡasebi-le ola. Bu taḡdīrce ḡavlūñ fi‘lūñe (14) munāḡız. Zīrā sucūduñ aña maḡharı ḡāḡda oldu. Ve-yāḡūd rubūbiyyet (15) ‘āmme ḡayḡiyyeti-le Hāḡḡ’ı

[106b] müḡāhede itmiḡ olasın, ol maḡharī secdedür. (1) Fe‘emmā dār-ı dūnyāda müḡāhedesı bir beḡere müyesser olmaz ve bir ḡaḡḡa (2)<sup>79</sup> sucūdu Rabbi'l-‘Alemin’e sucūd olmaz. Zīrā ki ol ġāyet-i ‘azāmet ü nūrāniyyetde- (3) dūr. Raḡmāniyyet ü raḡīmiyyet daḡı böyledür. Ammā mālikiyyet olmaz, (4) illāki dār-ı āḡıratda olur. Nitekim buyurur ki: “*Mālik-i yevmi’ (5) d-dīni.*<sup>80</sup>” Pes ḡaḡīḡ oldu ki bir ḡaḡḡa sucūd iden kimsenūñ sucūdı (6) bu i‘tibārāt-ıla olmadı. Belki her ḡūrete munṡabı‘ nūra oldu (7) veyā cemī‘-i ?dirāzīde sārī olan sırıa oldu veyā külli ḡaḡāyıkda (8) ve daḡāyıkda ve raḡāyıkda ve ḡuveri vū mevāddı vū berāzıḡda müte‘ayyin olan (9) vucūdda oldu ve-yāḡūd ḡuver-i aḡvāalde manḡūr olan vāḡıdı (10) müḡāhede itdūñ ola ve-yāḡūd ḡuhūd ta‘ayyunāt-ı ıtlāḡ yā ḡuhūrāt-ı (11) zāt-ı bātına yāḡūd tecelliyāt-ı zāta ola. Pes ba‘zı maḡāhire sucūd (12) yāḡūd ba‘zı envāra sucūd ve bi'l-cümle müte‘ayyin ve maḡḡūḡa delīldür (13) ki ġalaṡ-ı vehim olmiḡdur. Zīrā ki eger senūñ ḡuhūduñ ḡuhūd u tāmī-ı (14) ḡaḡīḡī olsa ba‘zı sucūda taḡḡiḡ idüp ba‘zı āḡarı niḡün (15) olınmaya. Pes lāzım oldur ki da‘vāyı terk idüp ḡerī‘ata rucū‘

[107a] ide- (1) sin. Anuñ ādābı-la müte‘eddib olasın. Eger saña bir ḡāl-ḡadık mutatarıḡ (2) olursa melāmet yoḡdur. ḡöyle ki, ol ḡāl yine zāyil ola yine ‘ubūdiyyet- (3) maḡḡa rucū‘ ile -ki anda ḡareket ü sukūnet yoḡdur- illā emri-seyyidūñ ile (4) daḡı anuñ rasūli ve ḡalīfesi emri-le olur. ḡaḡīḡat-i sucūd ‘ubūdiyyet ve (5) tezelliüldür ve sukūndur ki ‘adem-i ḡareket ve ‘adem-i da‘vā-yı ḡayātdur. Daḡı (6) ‘ilm u ‘ameli seyyidinūñ rızāsına taḡḡiḡ idüp vechesin arz-ı zule (7) vaḡı‘dur ve terk-i iḡtiyārı ve da‘vādur. İblīs ru‘ūnet-i

<sup>79</sup> Derkenar: niyyetde.

<sup>80</sup> Fatiha 1/4.

nefs-ile itdiği (8) secde gör ki maqbül olmadı. Her kim Hudā'nuñ 'ilmi-le veyā buyurduğı (9) 'amel ile 'amel iddi'ā itse ve-yāhūd ihtiyār itdigine muhālif nesne ihtiyār (10) eyleye, rubūbiyyetde aña münāza'a itmiş olur. Haq -subhāne ve te'ālā- 'ālemīn- (11) den ğınāsı olduğu içün anları 'ācilen ahız itmez. Pes, yā miskīn (12) kişi, Hudā'nuñ emrine mutāba'at itmeyüp kendiñden bir şerī'at (13) ibdā' idicek Hudā'nuñ emrine imtişāl kande bulunur ve haqıkat-i sucūd (14) Hudā'ya olmayup belki hevāña sucūd itmiş olursın. Haq Subhāne (15) buyurur ki: “*Ve mā umirū illā liya'budullahe*

[107b] *muḥlişīne lehu'd-dīne.*<sup>81</sup> ” Eger su'āl olınsa (1) ki Hażret-i Yūsuf'uñ kardaşları Yūsuf'a secde itdiler, vecih ne (2) idi? Cevāb oldur ki, anlar bildiler ki Hażret-i Yūsuf kütub (3) idi ve hıl'at-i hılāfet anda idi ve hāmil-i sır-ı rubūbiyyet idi. Anuñ-çün (4) secde itdiler veyā emr-i semāvī birle secde itmiş olalar ki anlar (5) enbiyā idi. Anlaruñ sucūdı melā'ikenüñ Ādem'e sucūdı gibi olur. (6) Ammā senüñ sucūduñ emr u izinsizdür. Ve'l-hāşılı bir 'ibādet emr-i şer'-ile (7) olmaya, yā mutlak tabı' hasebi-le olur. Ol kişi kendi tab'ına (8) 'ibādet itmiş ve-yāhūd 'aql hasebi-le olduğu zulüm ve şirkdür (9) ve İslām ki inkıyāddur, andan ħurūcdur. Süfyān-i Şevrī eydür: “Amel- (10) siz kavi, niyyetsiz 'amel ve sünnet-i muhālif, niyyet-i müstaķim olmaz.” Her kim (11) ehl-i bid'ata muhabbet eyleye Haq Te'ālā 'amelin bātl eyler. İmām-ı Evzā'ī (12) eydür: “Nefsüñi sünnet üzre şābit kııl.” Rabb-i 'İzzeti menāmda gördüm didüm (13) ki: “Yā Rabbī! Beni İslām üzre öldür.” Hıṭāb geldi ki: “Dağı sünnet (14) üzre.”

Bilgil ki 'ulemā ittifāk itdiler ki imāmet Kureyş'e maḥşuşdur. (15) Bu [108a] imāmet bir kimsenüñ rasül maķāmında kāyim olup hılāfet itmesidür. (1) Mīzān nebeviyye-i Rabbāniyye hasebi-le naşb-ı imām-ı müslimīne vācib 'aklen ve naklen (2) ve ol imāmuñ tā'atı vācib illā ma'siyete'llahu degil. *Eṭī'u'llahe ve eṭī'u'* (3) r-rasüle ve uli'l- 'emri minküm.<sup>82</sup> Ebū Bekir - raḍıya'llahu 'anhu- hılāfetinden bu zamāna (4) gelince icmā' bunuñ üzerine

<sup>81</sup> Beyyine 98/5.

<sup>82</sup> Nisa 4/59.

mun‘akıddur. Bu icmā‘dan hāric olan tā‘ife- (5) nākışaya i‘tibār yokdur. İmāmiyye gibi ve anuñ emşāli.

## Hāze'l-bābu fī (6) beyān-ı ‘aķıdeti’ş-şūfiyyeti ve

### ‘ulemā’i’s-sādete'l-hırafiyyeti

Bilgil ki ‘ulemā’-i uşul-i dīn (7) vaz‘-ı ‘ilm idüp taşnīf-i kütüb itdikleri nefislerinde teşbīt-i ‘ilm içün (8) degildür. Belki şol tā‘ife ki zātu'llah veyā şıfātından bir şıfātı veyā risāleti (9) inkār itmişlerdür ve Qur‘ān-ı ‘azīme kâfir ve mükezzib olmuşlardır. Anları (10) redi‘ içündür. Gerçi anları redi‘ seyf-ile dağı hāşıldur. Ammā ki bu (11) tertīb-i edille ile anları küfürden dönderüp ıslāh etmek ve ifsād-ı ‘aķāid (12) ‘avāmdan. Zīrā ki bir ehl-i bid‘ at münāzara ve huccetde ehl-i Haķķ’a ğālib (13) olsa dağı katil itse, ‘avām i‘tikād iderdi ki mükābereten katil olına (14) ve hem kendiler kuşūr-ı fehimden delā‘il-i bāhire’i fehim itmeyüp bir fāsıd (15) delil ile muķaddimāt-ı ‘aķīme’i müntic [108b] zann idüp haķ mülāhazası-la ki i‘tikād (1) itmişler. Delā‘il-i şaḥīḥa vazı‘ olınup mevzı‘-ı ğafletlerine tenbih olundığı (2) vaķıtta anlar ki mukāber olmayalar. Belki ictihādında ḥaṭā’ itmiş (3) olalar. İnşāf ḥilyesi ile müteḥallī olup ol ‘aķīde-i fāsideden (4) mürtedi‘ olur.

‘İlm-i uşul-i dīnde beş nesneden baḥiş olunur: Evvel umūr-i (5) ‘āmme, ikinci mebādī-i ‘ulūm, üçüncü işbāt-ı ilāh-ı Haķ, dördüncü işbāt-ı nüfūs ve’ (6) l-‘uķūl, beşinci aḥvāl-i nüfūs ba‘de'l-mufāraķa ya‘nī me‘ād. Bu farz-ı ‘ayındur. (7) Şāfi‘i ķatında ğayrı ‘ulemā ķatında farz-ı kifāyedür. Buña ‘ilm-i kelām dağı (8) dirler. Bunı evvel te’līf iden Mu‘tezile’den ‘Amri’bn-i ‘Ubeyd u Vāşılı’bn-i (9) ‘Aṭā’dur. ‘Ulemā beyninde evvel ķavā‘id-i ḥılāfı bunlar tertīb itdiler.

Bilgil ki (10) mükellefe evvel vācib olan ma‘rifetu'llahdur. Mükellef üç kışımdur. Bir kısmı (11) evvel fiṭratdan āḫırına dek mükellefdür. Anlar Ādem

ü Havvâ ve melâ'ikedür. (12) Bir kısmı dahı evvel fıtratdan mükellef degildür. Evlād-ı Âdem gibi. Bir kısmı muhtelefun (13) fihdür. Esaḥ budur ki mükellef ola, anlar kavm-i cāndur.

Bilgil ki aḥad (14) ve vāḥid evvel mazāhir-i zātiyyedür. Bundan sā'ir esmā ve şıfāt zāhir (15) oldı illā bu kadar var ki aḥadiyyet selb-i maḥızdur ve [109a] aḥadiyyet cemī'-i i'tibārātun (1) rucū'ı aña olduğunu işbātdur. Vāḥid mebd-e-i a' dāddur. Bu a' dād (2) ḡayrıdur. Anıñ-çündür ki erbāb-ı ḥikmet ta'līmiye vāḥide mebd-e-i evvel (3) dirler. Anlaruñ ma' rifeti vāḥidiyyeti cihetindendür. Zīrā eşerden mü'eşşeri (4) istidlāl iderler. Dirler, mā ra'eytu şey'en illā ra'eytu'llah ba'de. Ammā erbāb-ı (5) ḥikmet-i İşrākıyye aḥadiyyet ḥayşıyyeti-le idrāk itmişlerdür. Anıñ-çün- (6) dūr ki dirler, el-'aczu 'ani'l-idrāki idrāk mā ra'eytü şey'en illā ra'eytü' (7) llahe ḡalbe.

Bilgil ki 'ulemā imān-ı muḡallidde ihtilāf eylediler. Ebū Ḥanīfe (8) -raḥmetu'llahu te'ālā- ve Şāfi'î ve Süfyān-ı Şevrî ve Aḥmed ve Mālikî dirler ki, (9) şaḥīhdür. 'Ämme-i Mu'tezile dirler ki, ne mü'min ve ne kāfirdür. Ammā (10) Ebū Hāşim dir ki, kāfirdür. Ammā Eş'ārî eydür ki: "Şıḥḥat-i İslāmuñ (11) şartı budur ki, mesā'il-i kelāmı delā'il-i 'aḡliyye birle bile." Ammā dil-ile (12) ta'bır u ḥaşm-ıla mücādeleye ḡudret lāzım degil. 'İlm-i kelām bu kadar şeref-ile (13) ekşer-i nās aña muḡtāc degildür. Ammā 'ilm-i furū' şerāyı' böyle degildür. Belki (14) her kişi buña muḡtācdur. Bir kimse ḥuzūr-ı Ḥaḡḡ'a vardıkda iştilāḥāt-ı (15) ehl-i kelāmı bilmese, cevher ve 'arāz [109b] ve cisim ve cismānî ,rūḡānî ve rūḡ gibi, (1) andan mes'ul olmaz. Bil ki ne ile teklīf olındı-sa andan mes'ul olur.

(2) Bilgil ki 'ulūm-i ledünnî ervāḡ-ı 'ulūm-ı resmiyyedür. Sādāt-ı şūfiyye (3) bu 'ilmi mişkāṭ-i nebeviyyeden iḡtibās itmişlerdür. Bu bir 'ilimdür ki Ḥaḡ -celle (4) ve 'alā- Ḥızr'ı bunuñ-ıla medih eyler. Buyurur ki: "'Abden min 'ibādinā'<sup>83</sup>, ve 'allemināhu min (5) leddünā 'ilmen.<sup>84</sup>" Bilgil ki 'ilm-i ledün

<sup>83</sup> Kehf 18/65.

‘ilm-i alibdr. Kıgıdlara yazılmaz ve ders-ile (6) grenilmez. Ktib  evrkdan nail olmaz. Belki bu bir vaıydr ki Cenb-ı (7) Hallk’dan ve Vehhb-ı Mulak’dan gelir. Nebi -‘aleyhi’s-selm- buyurur ki: (8) “*Men alaa lillhi erba‘ine abhan feccera’llahu yenbı‘a’l-ikmeti min ablihi ‘al* (9) *lisnihilı.*” Eb Yezid eydr ki: “Sırr-ı ‘ilmi bir meyyitden rivyet ider, ol daı (10) bir aar meyyitden rivyet eyler. Amm biz ‘ilmi Hayy-ı Lyemt’dan aız itdk.” (11) Bir kimse ki: “Hadden fuln raimehu’llhu ‘an fulnin raimehu’llhu” diye, (12) anu-ıla bir kimsenn farkı vardır ki: “Hadden alb ‘an Rabb” diye. Gel gr (13) ol ki ki: “Hadden Rabb ‘an Rabb” diye.

Hızr’a su’l itdiler ki: (14) “Kendi fevkuda kimse grdn mı?” Buyurdu ki: “Bel, grdm. Medne’de ‘Abdu’ (15) r-rezzk ead rivyet eylerdi.

[110a] Halk erafında diilerlerdi. raq- (1) da bir cuvn grdm. Didm ki: “Bu ‘Abdu’r-rezzk’dur, ad-i Neb rivyet (2) ider. Nin istim itmezsin?” Eyitdi ki: “Ol meyyitden rivyet (3) eyler. Ben bir laza Allh’dan gayıb deglem.” Didm ki: “Sznde gerek ise (4) di ki ben kimem.” Didi ki: “E Ebu’l-‘Abbsl-Hazır. ” Pes bildm ki, Allhu Te‘l (5) azretlerinn klları var-ımi ki ben an bilmez imiin.

Bilgil ki ‘ulm (6)  ksım zredr. Biri ‘ilm-i ‘aıldur ki zarret ile hsl olur (7) y dell ile hsl olur. Bir daı ‘ilm-i avldr ki aa ark yokdur (8) ill zevk-ıla olur, beyn olınmaz. Lezzet-i cim ve ‘ık u alvet, ‘asel  merret (9) abr gibi. Bir daı ‘ilm-i esrrdur. Bu bir ‘ilimdr ki avr-ı ‘aıldan (10) tedr. An r-ı uds albe il eyler. Bu ‘ilim nebiye ve veliye madur.

(11) ol ‘ilm ki Allh’a madur. Yidi mes’eleye mevfdur. Her kim ol (12) mes’ili bile, ‘ilm-i aaykdan bir nesne aa af olmaz. Evvel mes’il ma‘rifet-i (13) esm’u’llah ve ma‘rifet-i tecelliyt ve ma‘rifet-i

<sup>84</sup> Kehf 18/65.

hıttābu'l-Haqq 'ibāde bi-lisāni' (14) ş-şer' i ve ma' rifet-i kemāli'l-vucūdı ve naqşihı ve ma' rifeti'l-insān-i min cihet-i haqqāyıkı (15) ve ma' rifeti'l-keşfi'l-hayāliyyi ve ma' rifeti'l-' ileli ve'l-edviyeti.

[110b] Mü'ellif-i kitābı 'Abdu'r-raḥmān (1) İbn-i Muḥammedü't-Tühāb -seḳāhu'llahu min miskiyyāti'l-hıtām fī kuşūr-i ḥūrun maḳşūrātün (2) fi'l-hıtāmi- eydür ki: "İ, benüm qarındaşlarum! Sizi şāhid iderüm, Ḥudā ve Rasūl'in (3) şāhid itdikden soñra ki lisān ile ikrār ve cenān birle taşdıķ (4) ve ısrār iderüm ki Allāh birdür ve Muḥammed haq rasūldür ve ol nesne ki Muḥammed (5) -'aleyhi's-selām- getürdi ve aña taşdıķ idüñ, diyü buyurdi cümlesine (6) taşdıķ idüp imān getürdüm ki, Lā ilāhe illa'llah lā şerike lehu ve enne (7) Muḥammeden 'abduhu ve rasūluh erseleh ilā cemi' i'n-nāsi kāffeten beşīran ve nezīran dā' iyen ila' (8) İlahi febeleḡa Rasūluhu mā enzele min Rabbihi ileyhi ve eddā emānetehu ve neşaḡa ümmetehu (9) ve āmenetu biküllü mēcā'e bihi mim mā 'amilet ve bimālehum a'lem ve ene mü' minün enne su'āle (10) fete'ti'l-ḳabre haqqun ve 'azābu'l-ḳabre haqqun ve ba'sü'l-ecsādi min ḳubūri haqqun ve' (11) l-arḡu 'ala'llahi haqqun ve'l-ḡavzu haqqun ve'l-mizānu haqqun ve tetāyuri's-şuḡufu (12) haqqun ve's-şirātu haqqun ve'l-cennetü haqqun ve'n-nāru haqqun ve ferīkun fi'l-cenneti ve ferīkun (13) fi'n-nāri ve kerbu yevme'l-ḳiyāmeti haqqun 'alā tāt'ifetin ve tāt'ifetün lā yehzunuhumu' (14) l-feze' u'l-ekberu haqqun ve şefā'atü'l-melā'iketü ve'l-nebiyyīne ve'l-mü'minīne (15) haqqun ve iḡrācu ercemu'r-rāḡimīne ba'deş

[111a] şefā'ati mine'n-nāri men yeşā'u haqqun (1) ve cemā'atun min ehli'l-kibā'iri'l-mü'minīne yedḡulüne cehenneme şümme yeḡrucüne (2) minhā bi'l-şefā'ate ve'l-imtināni ve't-te'bīdi lilmü'minīne fi'n-na'imi'l-muḡimī (3) fi'l-cināni haqqun ve't-te'bīdi liehli'n-nāri fi'n-nāri haqqun ve's-sa'īdu men sa'adi (4) bi-ḡazā'i'llahi ve's-şeqıyu men şaḡıya bi-ḡazā'ilahi ve aşlu'l-ḡaderi sirru'llahi fi (5) ḡalkıhi lem yettālī' 'alā zalike melikün muḡarrabun velā nebiyyün mürselün femā selime fi dīnihi (6) illā men selleme'llahu. Pes bu 'inda'llahi zaḡiremdür."



Bu fakîr ve hâkîr derd-mend (7) bî-çâre mütercim eydür ki: “Beni bu îmân ve taşdik üzere min evvelihî ilâ âhırî (8) îmân getürdüm. Dilüm-ile i’ tirâf ve qalbüm-ile i’ tîkâd itdüm. Allâh'a ve Rasûlu'llah'a (9) şâhid ola ve cümle mü'minîn ins ü cin şâhid ola ve Allâh'a isti'âza (10) iderüm, zevâl-i îmândan. Allâhumme şebbit aqdâmenâ ve tevvefenâ müslimîne nes'elu' (11) llahe tarîka'r-reşâdi ve esta'îz min sû'i'l-i' tîkâdi.”.

Sâdât-ı şüfiyye ve (12) ‘aşâbe-i hırafıyye icmâ’ itdiler ki, her nesne ki cânib-i şeri’ den cehli ma’lûm (13) olmaya anı bilmek vâcibdür ve hâlâl nedür ve haram nedür, anı dahı bilmek (14) vâcibdür dirler. Kaçan ‘ilim ‘amelden mücerred olsa ‘akîm olur ve ‘amel ‘ilimden (15) mücerred olsa sakîm olur.

[111b] *Ṭalebül-'ilmi ferîdatun ‘alâ külli mislimin ve müslimetin.* Mezâhibden (1) aşhâb-ı hadîş fuqahâsınun mezhebin ihtiyâr eylediler ve ‘ulemâ beyninde (2) furû’da vâkı’ olan ihtilâfî inkâr eylemediler. ‘Ulemâdan birine şordılar (3) ki: “*İhtilâfu'l-'ulemâ’i rahmetun*, kimlerdür?” Cevâb virdi ki: “Kitâba ve sünnete (4) teşebbüs idüp mutâba‘at-Rasûl'de mücâhede eylediler.” Ol ‘ulemâ üç (5) kısımdur: Aşhâb-ı hadîş ve fuqahâ ve ‘ulemâ-i şüfiyye. Aşhâb-ı hadîş anlardur ki, (6) zâhir-i hadîşe ta‘alluk idüp anuñ-ıla ‘amel itdiler. Anlar esâs-ı dîndür. Hâk (7) Te‘âlâ buyurur ki: “*Ve mâ âtākumu'r-rasûlu feḥuzūhu vemâ nehākum ‘anhu* (8) *fentehū*.”<sup>85</sup>” Pes bunlar semâ’-ı hadîşe ve nakline ve tedbîrine ve şaḥîhin sakîminden (9) temyîze iştiğâl itdiler. Ammâ fuqahâ bu mertebeden ilerü diḳḳat idüp aşhâb-ı (10) hadîş üzere tefâzzul idüp istinbât-ı mesâ’il idüp diḳḳat-i naẓar (11) itdiler. Nâsiḥ ve mensûhı ta‘yîn ve temyîz idüp muṭlaḳ u muḳayyed ve mücmeli ve müfessir (12) u ḥâşş u ‘âm vü muḥkem u müteşâbih ve hâḳîkat ü mecâzı beyân eylediler. Bunlar, (13) hükâm-ı dîndür. Ammâ ‘ulemâ-i şüfiyye iki tã’ife ile ittifâḳ eylediler. (14) Me‘ânî ve rusûmda şol yirde ictimâ’ itdiler. ‘Ulemâ-i şüfiyye anlara tâbi’

[112a] (15) oldılar. Eger ihtilâf itseler tã’ife-i şüfiyye aḥsen ü evlâsın (1) ihtiyâr itdiler. Ruḥşat ile ‘amel idüp ihtiyâr-ı te’vîl ve shevât (2) itmediler. Bundan soñra bunlar ‘ulûm-ı ‘âliye ve aḥvâl-i şerîfeye maḥşûşlardur (3) ki ‘ulûm-ı

<sup>85</sup> Haşir 59/7.

mu‘amelât ve ‘uyüb-ı harekât ve sekenâtta tekellüm idüp (4) maḳāmât-ı şerîfe ittihâz itdiler. Tevbe ve zühd ü verâ‘ ve şabr ve rızâ (5) ve tekellüm ve maḥabbet ve ḥavıf ve recâ müşâhede ve ḳanâ‘at ve yakîn ve şıdk-ı (6) ihlâş ve şükür ve zikir ve murâḳabe ve bekâ ve fenâ‘-i ma‘rifet-i nefis ve aḥvâl-i nefis (7) ve mücâhedât ve rıyâzât ve daḳâyık-ı riyâ ve şehvet-i ḥafıyye ve şirk-i ḥafî (8) ve andan ḥalâş niçe müyesserdür. Baḥışleri vardır. Daḫı bunlarda ‘ulüm-ı (9) müstenbat vardır. Fuḳahâya müşkil olan ‘ulümde ‘ilm-i ‘avârız ‘ilm-i ḥaḳâyıkı'l-ezkâr, (10) ‘ilm-i tecrîdî't-tevhîd ve ‘ilm-i menâzili't-tefrîd, ‘ilm-i cinâyâtı's-setr (11) ve bir ‘ilm ki ḥâdiş-i muḳâbele-i ḳadimde mütelâşî olur, ‘ilm-i cemî‘i'l-müteferriḳât (12) ve ‘ilmi'l-i‘râz-ı ‘ani'l-ağrâzı biterki'l-i‘tirâzı ve tecelliyât-ı ḥaḳâyık-ı Furḳâniyye. (13) Her kim sülûk-ı tarîḳ murâd idinse aḥvâlinde anı bilürler. Seyyidü' (14) t-ṭâ‘ifeti Cüneyd -ḳuddise sırruhu- eydür: “Lev la'l-‘alâmātu lâ de‘‘ā külli aḥadi sülûku (15) tarîḳı el-ḥaḳḳı.” Ammâ sâdât-ı ḫırafiyye daḫı t-ṭâ‘ife-i şüfiyye gibidür esrârı ve

[112b] (1) vaḥdâniyyet ve ezvâḳ-ı rabbâniyyede, illâ bu ḳadar var ki bunlar anlardan (2) ba‘zı ‘ulüm-ı laṭife ve esrâr-ı şerîfe ile mütemeyyizlerdür. Meşelâ, a‘mâḳ-ı (3) ağvâr-ı Ḳur‘ân-ı ‘azîme, ğavş-ı dürer-i yetîme istiḫrâc itmîşlerdür ve ḫurûf-ı Ḳur‘ân’uñ (4) a‘dâdında olan leṭâyife ve menâfi‘-i zevciyye ve taşârîf-i ferdiyyesine (5) yol bulmuşlardır. Andan vefîḳlar istinbât idüp edviye-i şâfiye ve ed’iye-i (6) kāfiye her ne ki var ḥavâşsu ve mezâyâ ve aḥbâr-ı semâviyye ve âşâr-ı rûḫâniyyesine (7) vuḳûf bulmuşlardır. Bunuñ-ıla keyfe mâ yeşâ‘u taşarrufu taşrîf (8) iderler. Pes bunlar cevâsîsü'l-ḳulûbu ve mefâtîḫü esrârü'l-ğuyûbdur. Şeyḫ (9) Ebu'l-‘Abbâs eydür: “‘İlm-i ḫurûfa nazar itdüm. ‘Ulemâ zikir eylemişler ki noḳtaları (10) olan ḫurûflardan her bir ḫarîf yigirmi sekiz biñ ‘ilmi müştemildür. (11) Pes bu ‘ilimleri cümle idüñ iki biñ kerre biñ ve yidi yüz biñ ve altmış (12) dört biñ ‘ilim oldu. Pes ‘ulüm-ı Ḳur‘ân’dan bir ‘ilim bu mertebeye iricek her (13) bir ‘ilmi daḫı kezâlik bu maḳâma irişür.” İmâm ‘Alî -radıya’llahu ‘anhu- eydür: (14) “Murâd idinsem, tefsîr-i Fâtiḫa‘i yitmiş deve yüki eylerdüm.” Yine buyurur ki: (15) “Ḳur‘ân’uñ zâhiri enîḳdür ve bâṭını ‘amîḳdur. ‘Acâyibi dükenmez ve

[113a] ğarāyibi (1) nihāyet bulmaz.” Hattā İbn-i ‘Abbās ḥazretlerinden rivāyetdür ki:  
“Sizden biriñüz (2) devesinüñ ‘ıķālin yitürse Qur’ān’da bulaydı.” Haķ Te‘ālā  
buyurur ki: (3) “*Mā ferratnā fi’l-kitābi min şey’in.*<sup>86</sup>”

Şi‘ir:

Cemī‘u’l-‘ilmi fi’l-Qur’āni lākin

(4) Tekāsar ‘anhu efhāmu’r-ricāli.

‘Ulemā’-i tefsīr dirler ki, Haķ Te‘ālā Ādem’e yitmiş (5) biñ ‘ilim  
öğretti ki ol ‘ilm-i ḥaķāyık-ı esmā ve şıfātdur, daḥı biñ (6) şan‘at öğretti.  
Ba‘zı ‘ulemā dirler ki, Qur’ān yitmiş biñ iki yüz (7) yidi ‘ilmi müştēmildür.  
Dimişler ki, āyāt-ı Qur’ān’dan her bir āyet altmış biñ (8) fehīm olınmışdur.  
Bāķi fehimleri daḥı ziyādedür. Futūḥāt-ı Mekkiye’de mezkūr- (9) dur ki  
ümmeḥāt-ı ‘ulūm yüz yigirmi altı biñ yidi yüz nevi‘dur.

Bilgil ki (10) Qur’ān-ı ‘azīm iki kısımdur: Biri celī-nūrānī ve biri ḥafīy-  
yi Rabbānīdür. (11) ‘Ulemādan ba‘zı tefsīr-i luġavī ile te’vīl-i Nebevīden  
ķanā‘at itdi. Āşār-ı (12) zāhiresi birle esrārından ķāni‘ oldı. Ammā ba‘zılar  
ṭurūķ-ı muḥtelife- (13) den aġvārına ta‘ammuk idüp envā‘-ı muḥtelifeden  
cevāhir-i nā-yāb ve le’ālī-yi (14) pūr-āb istiḥrāc itdiler. Ebu’l-‘Abbās-ı  
Yeḥā’î Verişî, Maşūn’da ‘ilm-i ḥurūfdan (15) altı yüz yigirmi üç ‘ilim zikir

[113b] eyledi. Bilgil ki ‘ilm-i ḥurūf a‘ceb-i ‘ulūmdur. (1) Her kim esrār-ı esmāya  
vāķıf ola, milk-i arz u semāya mālīk olur. (2) ‘Aceb şol kişiden ki bundan  
ġayrı ‘ilme zaḥmet çeker ve bundan (3) azdur, ‘āķıbeti daḥı selāmet-i bilā-  
nedāmete işāl eyler. Her kim (4) bu ‘ilm-i şerīfe kırķ gün şurū‘ eyleye, sırt-ı  
berisi pāk ve şāfī olup (5) da‘avātı müstecābe olur. Pes kıyās it ki eger  
müdāvemet iderse ne (6) maķāma irişür. Vakt şāf olup aña esrār münkeşif  
olup envār (7) mütecellī olur. Envā‘-ı kerāmāt zuḥūr idüp enhār-ı ḥikem-i  
İlāhiyete (8) ķalbinden mütefeccir olur. Ķulūb-ı nās aña münkād olup anuñ

<sup>86</sup> En’am 6/38.

yanında (9) gurbetler açılır. *Fe'limişli hāzā felya' meli'l-āmilūne*<sup>87</sup> ve *fī mişli-i hāzā, fe'lyetenāfesi* (10) *'l-mütenāfīsūne*.<sup>88</sup> Dahı sādāt-ı hürüfîyyenüñ ba'zı 'ulūmı vardır ki (11) aña 'ilm-i esrār'r-rūhāniyyāt dirler ve 'ilm-i esmā ve havāş-ı nūrāniyye (12) ervāh-ı kavālib-i eşbāha tenzīl dahı mevcūdātda cārī hayātuñ (13) esrār-ı 'ilmi ve 'ilm-i esrār'ş-şiddīkıye'l-uzmā ve'l-aṭabiyyeti'l-kübrā (14) ve 'ilmi'l-tehālluşu min kuyūdi'l-alāyıkı'n-nefsāniyyeti ve bi'l-cümle 'ilm-i hürūf 'ulūm-ı (15) esrār ol kadar vardır ki [114a] aña irişilmez. Erbāb-ı maḳāmāt-ı Muḥammediyet, mürşid-i (1) sebīl ü hādī ve delīl ola. Bilgil ki bu 'ulūmdan herḳanḳı 'ilim bir kişiyē (2) müşkil ola, ol 'ilmüñ eyimme'i ve muktedāsına rucū' itsün. Fedḥulu'l-bābe (3) min buyūtiḥā.

## Haze'l-bābu fi'l-farḳ-ı beyne'l-evliyā 'i'r-raḥmāni ve

### evliyā 'i-ş-şeyṭāni

(4) Bilgil ki evliyā-i raḥmān anlardır ki kendi ḥuḳūḳ-ı ḥıdmeti kıyāmında (5) ḳut virdi. Ḳā'im oldılar ve maḥabbeti şafāsın anlara bildirdi. Pes (6) ḥayrān oldılar. Anlardan 'alāyıkı ḳatı' itdi ve tarāyıkı izāḥ itdi. (7) Anları kendine muḥtār ḳıldı. Anlar dahı iḥlāş-ı 'amel itdiler. Pes 'ayn-ı (8) ferāset ile levāmih-i guyūbı müşāhede itdiler. Pes her maṭlūbı geḳüp maḥşuş (9) oldılar. Pes bunları kendine taḳarrub virüp tāc-ı vaḳār birle taclandılar (10) ve yüzlerin envār-ıla nūrlandırdı. Aḫyārı ebrārı ile mevsūm ḳıldı. (11) Pes mecālis-i ḳurbe vāşıl oldılar. Bunlar ümenā'-i esrārdur ve evliyā-i cebbār- (12) dur. Ḥükemā-i Ḥaḳ, efrādu'l-ḥalıḳ, nücebā'ü-r-raḥmān, ḥulefā'ü'l-ekvān. *Ülā'ike* (13) *ḥızbu'llahi elā inne ḥızba'llahi hüümü'l-müfliḥūne*.<sup>89</sup>

Şi'ir:

İnne lillāhi 'ibāden fiṭānen.

<sup>87</sup> Saffat 37/61.

<sup>88</sup> Mutaḳḳıfın 83/26.

<sup>89</sup> Mücahede 58/22.

(14) Ṭallīḡu'd-dünyā ve ḡāfu'l-fitenā.

Nazarū fihā felemmā 'amilū.

Ennehā leysset ṭayyun ve ṭanan.

(15) Ce' alūhā lucceten ve't-tehazū.

Şāliḡu'l-a' mālī fihā sefenen.

[114b] Bilgīl ki ḡabarda vārid (1) olmışdur ki Nebī -'aleyhi's-selām- buyurdu ki: “‘*Ulemā'un ümmetī ke'enbiyā'i Benī (2) İsrā'il.*” Zīrā enbiyā'-i Benī İsrā'il şerāyī'-ı rusuli ḡıfız eylerlerdi. (3) Kezālik bu ümmetūñ 'ulemāsı şerāyī'-ı rusuli ḡıfız idüp icrā iderler. Aşḡāb-ı (4) güzīnden Ebū Bekr-i Şıddīḡ ve 'Ömeri'bn-i Ḥaṭṭāb ve 'Oşmāni'bn-i 'Affān (5) ve 'Abdu'llahi'bn-i Mes'ūd, 'ulemā'-i tābi'inden li-Sa'idi'bn-i'l-Müseyyeb, 'Urvetü (6) 'bni'z-Zübeyr ve Mücāhidi'bn-i Cübeyr ve bunlardan aşıa tebe'-i tābi'inden (7) Ebī Ḥanīfe ve İmām-ı Mālik, bunlardan aşıa Şāfi' ve Muḡammedi'bn-i'l-Ḥasan (8) ve Aḡmedi'bn-i Ḥanbel. Bunlar ve bunlaruñ emşāli ümmet-i Muḡammed'e 'ulūm-ı şerī'at-ı (9) zāhireyi ḡıfız idüp neşir itmişlerdür. Bir ṭā'ife daḡı vardır ki (10) anlar aḡvāl-i Rasūl'i ḡıfız idüp esrār-ı 'ulūmı neşir itmişlerdür. (11) İmām ve İbn-i 'Abbas ve Ebī Hureyre ve Selmān ve Ḥuzejfe gibi ve tābi'ın (12) Ḥasan-ı Başrī ve Māliki'bn-i Dīnār ve Bünyānū'l-Ḥammāli ve Eyyübü's-Seḡitānī (13) zamānında bunlardan aşıa olanlardan Şeybān-ı Rā'ī Ca'fer-i Şādīḡ (14) Fuḡayli'bn-i 'İyāḡ İbrāḡimi'bn-i Edhem daḡı bunlaruñ emşāli meşāyīḡ-ı (15) kibārdan bunlaruñ menzilesinde ola, aḡvāl-i Rasūl'i

[115a] ḡıfız (1) idüp 'ilm-i ledünne mālīk ola. Ebū İşḡāḡ Şirāzī eydür: “Hicretūñ (2) altmış senesinden yüze varınca 'aşr-ı şaḡābe munḡarız oldı. (3) Kimse ḡalmadı.” Vaḡıdī eydür: “Aşḡāb-ı Rasūl'den Kūfe'de (4) āḡır vefāt iden 'Abdu'llahi'bn-i Ebī Evfe'dür.” Tārīḡuñ seksen altı (5) senesinde gecdi. Başra'da āḡır vefāt iden tārīḡuñ ṭoḡsan (6) birinci senesinde Enesi'bn-i Mālik'dür -raḡıya'llahu 'anhu-. Ba'zılar üçünci (7) dimişler. Şaḡābeden Şām'da āḡır vefāt iden seksen sekizinde (8) 'Abdu'llah Yusr idi. Bi-Mekke āḡır vefāt Ebū'ṭ-Ṭufeyl 'Amiri'bn-i Vāşiletü'l-Leyşī- (9) dür. Yüzinci yılda geḡdi. Rasūl'i āḡır gören bunlardur. Kimse (10) ittifaḡ-ı 'ulemā ile dirler ki,

Rasûl'ün 'ilmi altı kişide müntehî (11) oldu: 'Ömer ve 'Alî ve Zeyd ve Übeyy ve Ebi'd-Derdâ' ve 'Abdu'llah-i Mes'ûd. (12) Andan bunların 'ilmi dağı iki kişiye müntehî oldu: 'Alî ve 'Abdu'llah-i (13) Mes'ûd. Rivâyetdür ki, Rasûlu'llah ile hacce-i vedâ'a kırk biñ kimse (14) hazır oldu, Gazve-i Tebük'de yitmiş biñ kimse cemi' oldu. Rasûlu'llah (15) vefât itdikde

[115b] aşhabdan yüz yigirmi biñ kimse var idi. Cümlesi (1) Rasûl'den rivâyet-i hadîs iderlerdi. Dört 'Abdu'llah vardır ki (2) anlara 'Abâdile dirler: 'Abdu'llahi'bn-i 'Abbâs ve 'Abdu'llahi'bn-i 'Ömer ve 'Abdu'llahi (3) 'bn-i Zübeyr, 'Abdu'llahi'bn-i 'Amru'l-'Âş. Âhır ümmet bunların 'ilmine muhtâc (4) oldılar. Ammâ 'Abdu'llahi'bn-i Mes'ûd çok muqaddem vefât itmişdür. Ol (5) 'Abâdile'de ma'dûd degildir. Çün 'Abâdile gitdi, andan 'ilim memâlige (6) taşıldı. Her kişi bir mezheb üzere fetvâ itdiler. Her birinün ki (7) aşhab-ı berîre temessükleri ola. *Aşhâbî kennücümü bi-ennehum ihtedeytüm* (8) *ihmedeytüm*. Halâş müyesserdür.

Mezâhib-i fıkhiyyeden ittibâ' itmesi câ'iz olan (9) mezhebler bunlardır: Mezâhib-i Ebû Hânîfe -rahîmehu'llah- ve Süfyân-ı Servî, (10) İmâm-ı Mâlik ve İmâm-ı Şâfi'î ve İmâm Aḥmed ve Dâvûd-ı Tâ'î. Ammâ şunlar ki (11) Qur'ân-ı 'azîm'ün hıfzında mücâhede itmişlerdür, yidi kimsedür: Evvel (12) 'Abdu'llahi'bn-i Keşîrî'l-Mekkî'dür, ikinci Nâfi'î'bn-i 'Abdu'r-rahmâni'l-Medenî'dür, (13) üçüncü 'Abdu'llahi'bn-i 'Âmiri'd-Dımişkî'dür, biri dağı Ebû 'Amir, biri dağı (14) 'Âşım, biri dağı Hâzım, biri dağı Kisâ'î'dür. 'Ahd-i Rasûl'de -'aleyhi (15) 's-selâm- aşlâ cem'-i kütüb itmege ihtiyâc yog-ıdı.

[116a] Herkankı ki bir mes'ele- (1) de şübhe itse Rasûl'e mürâca'at iderlerdi. Çün 'ahd-i Rasûl munḳarız (2) oldu aşhab zamânında dağı kibâr-ı aşhab işr-i Rasûlu'llah üzere (3) kâ'im ve şâbit olup aḥsen-i hâl üzere oldılar. Çünki anların (4) dağı zamânı munḳarız oldu 'ulemâ tedvîne ve eḥâdîşi tafşîl itmege (5) şurû' itdiler, tâ ki bu zamâna gelince bu kadar kütüb yazılup tedvîn (6) olındı.

Aşhabun ḥâlleri bu minvâl üzere ki Ebû Bekir'den rivâyet (7) buyururlardı ki: "Yitmiş bâb ḥalâli terk iderüm, tâ ki bir ḥarâma düşmek (8) korkısından."

‘Ömeri’bni’l-Ḥaṭṭāb ḥaẓretleri zamān-ı ḥılāfetinde gice (9) ile ezikḳa-i medīne’i devir iderken bir şavıt işitdi ki: “Vāy ‘Ömer’e ki ehl-i (10) İslāma ḥalīfe, benüm ḥālūmden ḥabarı yok. Ben acımdan gice uyḥusın (11) görmezem.” Pes Ḥaẓret-i ‘Ömer ḳapu ḳaldı bir ḥātūn ḳıḳdı. ‘Ömer eyitdi: “Yā uḥtāh! (12) Sen ne ḥāldesin ben seni ev içinde ne bileyim ki ne ḥāldesin.” Pes (13) ḥātūn didi ki: “Eger ḥuẓūr-ı Ḥaḳ’da daḥı bunuñ-ıla cevāb maḳbūl olursa (14) ḳurtıldıñ.” Ḥaẓret-i ‘Ömer kendinden gecdi. ‘Aḳlı başına geldikde şordı (15) ki: “Ḥālīñ nedür?” Didi ki: “Erüm öldi ve oḡlancıḳlarum

- [116b] ac ḳaldı.” Pes Ḥaẓret-i (1) ‘Ömer varup arḳasına bir yük un götirüp geldi. Bunuñ mişāli nice (2) ḥikāyeler Ḥaẓret-i ‘Ömer’den rivāyet olınmışdur. Eslem eydür: “Ḥaẓret-i ‘Ömer (3) ile gice gezerdük. Bir evden girye avāzı işidildi. Ḥaẓret-i ‘Ömer (4) ḳapu ḳalup içeri girdi. Gördi, bir ḥātūn birḳac oḡlancıḳları (5) aḡlaşırlar. Ḥātūn bir çölmegi ocaḡa ḳomış od eyler. Şordı ki: “Niçün (6) aḡlaşırlar?” Ḥātūn didi ki: “Bugün dört gündür ki ta‘ām yimediler, anıñ-çün.” (7) “Çölmekde ne vardur?” diyü şordı. Ḥātūn didi ki: “Şudur ki (8) anlar görsün ve ta‘ām şanup eglensünler. Ümīzdür ki gözlerine (9) uyḳu gele, uyıyalar.” Rāvī eydür: “Gördüm ki Ḥaẓret-i ‘Ömer’üñ yüzi (10) mütaḡayyir oldı. Fi’l-ḥāl evine vardı. Bir ḡarār alup un ve et ṭoldurdı (11) ve götürüp anlara getürdi.” Ben didüm: “Yā Emīra’l-Mü’mīnīne! Ben götüreyim.” (12) Didiler ki: “Yarın senden su’āl olınmaz, belki benden su’āl (13) olunur.” Pes gelüp et ve un ve yaḡı çölmege ṭoldurdı ve çölmege (14) āteş eyledi. Ḥaẓret-i ‘Ömer’üñ ḳaba şaḳalı var idi. Rāvī eydür: “Gördüm (15) [117a] şaḳalı arasından dütin ḳıḳardı.” Pes oḡlancıḳlara ta‘ām bişirdi ve yidirdi (1) ve gitmedi tā ki oḡlancıḳlar ṭoyup gülişdiler, andan dönüp gitdi. (2) Şordum ki: “Yā Emīra’l-Mü’mīnīne! Ne çok eglendiñ.” Didi ki: “Çünki biz (3) vardıḳda anlar aḡlaşırlardı. İstemedüm ki gülişmedin gidem.”

**Hikāyet:** (4) Ebu’l-Ferec rivāyet eyler ki: “Siyāḥatum zamānlarında birgün Cenāb-ı (5) Ḥaḳḳ’a teveccūh idüp bir beriyyede du‘ā ve tazarru‘ itdüm ki, Yā Rabbī! Baña dōstlarıñdan (6) birin göster. Çün du‘ā tamām oldı, gördüm, bir güzel yigit ḳarşumda (7) ṭurur. Didüm ki: “Yā seyyidī! Nedendür ki cismüñ ḡāyet ince olmış?” Didi ki: (8) “Anuñ muḥabbetinden.” “Veyā

gözlerinüñ yaşı niçün açar?” didüm. Didi ki: “Görmege (9) iştîyâkımdan.”  
“Beñzün niçün şarudur?” didüm. Didi ki: “Hızmetde dâ'im (10) тұрмақdan.”  
Didüm ki: “Ol cemāl ne zamānda görünür?” Didi ki: “Kaçan (11) ki  
hazretinde hāzır olına ve hicāb refi' olına, ol vaqt muhib (12) maḥabbete  
mümtell olur ve Cenāb-ı Qudus'da cālis olup her āmile irişür.” (13) Pes baña  
didi ki: “Yā Ebā 'Abdi'llah! Şaḫın ki ḫalbūñi andan ğayrıya meşğül itmeye-  
(14) sin. Yā Ebā 'Abdi'llah! Anuñ ḫulları vardur ki bir laḫza ğayra nazār  
itmezler (15) ve bir laḫza ḫıdmetden ḫālī olmazlar ve anuñ zıkrinden ğayrı

[117b] nesne telaffuz (1) itmezler. Tezellül ider olsalar, aña iderler ve 'izzetleri  
anūn-ıladur. Ḥuzū'ları (2) anuñ heybetindendür.” Didüm ki: “Yā seyyidī!  
Ḥaḫ Te'ālā saña itdügi iḥsān (3) muḫābelesinde kerem kıl. Anlaruñ mekânın  
baña göster ki anlara vāşıl (4) olmaḫ şāyed ki naşib ola, tā ki anları görmek  
ile gözi nūrlana (5) ve gönli mesrūr ola.” Didi ki: “Yā miskīn! Sen ḫande ve  
anlar ḫande. Anlar (6) gitdi ve Cenāb-ı Quds'a vāşıl oldılar. Anlardan ancak  
bir ḫabir (7) ḫalmışdur ve ḫikāyet-i aḫvāl ḫalmışdur. Yā Ebā 'Abdi'llah! Eger  
sen Ma'rūf'ı (8) göreydüñ diridüñ bu a'bed-ı ḫalḫu'llahdur ve eger Semnūn  
Muḫibb'i göreydüñ (9) diridüñ ki ehl-i maḥabbetden ıstıfā olınanuñ  
a'zamıdur.” Daḫı bunuñ (10) emşālî evliyā'u'llahı zikir idüp aḫvāl u  
menāḫıbın yād eyledi. Ben (11) didüm ki: “Yā seyyidī! Du'ā eyle ki Ḥaḫ  
-celle ve 'alā- beni bu ḫā'ife zümresinde (12) ḫaşır eyleye.” Pes didi ki: “Elin  
ac.” Elüm açdum. Didi ki: “Es'elüke yā Mevlā (13) ve Seyyidī fimā talebe  
hazā minke en teşfe'anī ve lā taḫcelnī.” Çün du'āyı tamām (14) itdi, bir nidā  
geldi: “Şefā' atuñ ḫabūl itdüm ve anı kendime ḫarīb (15) itdüm ve günāhından

[118a] geçdüm. Senüñ ḫāḫıruñ içün aña istediginden (1) ziyāde iḥsān itdüm.” Çün  
sözin tamām itdi gözin cānib-i (2) semāya tevciḫ idüp didi: “Zāt-ı bî-ḫūnuña  
ḫasem virürem ki (3) beni ḫalḫ gözinden gizle, tā ki beni senden meşğül  
itmesünler.” Daḫı du'āsı (4) tamām olmadın gördüm ki nā-bedīd oldı. Andan  
soñra anı görmedüm (5) ne yaḫazada ve ne menāmda.” Bu zikir evliyā'-i  
Raḫmān'da idi. Pes şey' (6) zıdd-ıla münkeşif olur. Evliyā-i şeytān daḫı bir  
mıḫdār beyān (7) olunur.



Bilgil ki Hicret'ün on birinci yılında Yemen'de Esved-i 'Anesî (8) zühûr itdi ki adına 'Abhele'bn-i Ka'ib dirler ve Zü'l-hımâr dağı. İddi'â'-i nübüvvet (9) itdi Feyrüz-ı Deylemî anı katil eyledi. Rasûlu'llah -şallâ'llahu 'aleyhi ve selleme- (10) âhır-ı hayâtında aşhâbına habar virdi, anuñ katil olındığından. Cibrîl (11) dilinden Hicret'den on ikinci yılda hılâfet-i Ebû Bekr'de Müseyleme-i Kezâb (12) zühûr itdi. Da'vâ-yı nübüvvet idüp Rasûlu'llah ile nübüvvetde şirket (13) da'vâsın itdi. Didi ki: "Muhammed'e imân getürdüm. Fe'emmâ anuñ-ıla şerîk oldum." (14) Anuñ kendi ihtirâ' itdügi elfâzdur ki vahiy diyü zu'um iderdi: Ve'z-zâri'âti (15) zer'an ve'l-hâşidâtı haşden ve'-z

[118b] zâri'âti kâmhân ve't- tâhînâtı tañnan (1) ve'l-hâyızâtı hayzan ve's-şâridâtı şerden ve'l-lâkımatı lağman ihâleten (2) ve semnan leğad feddaltüküm 'alâ ehli'l-veberi vemâ sebeğakum ehle'l-mederi. (3) Vahşî -kâtil-i Hamza-Hamza'i vurduğı harbe ile anı vurup helâk itdi. (4) Adı Semâmetü'bn-i Kays'dur ammâ Talhatü'bn-i Huleyd evvel müsülmân oldu (5) andan soñra yine mürted olup da'vâ-yı nübüvvet itti. Soñra yine müslim (6) olup Nehâvend cenginde şehîd oldu. Biñ kişiye at şalardı. Ğâyet (7) şecî' kişi idi. Târîhuñ altmış altısında Kûfe'de Muhtâr zühûr itdi. (8) Hâzret-i Hüsey'n'ün kânın taleb idüp ğâyet kezzâb idi. Dir idi ki: (9) "Baña Cebrâ'il gelür." Anı Mus'abi'bn-i Zübeyr katil itdi. Andan yüz altmış (10) birinde Muğni'-i Hırasânî zühûr itdi. Sâhîr idi. Da'vâ-yı nübüvvet eyledi. (11) Çok kimse'i ızlâl itdi ve Kûfe'de sih'r-ile bir ay dağı gösterdi (12) ki iki aylık mezhebi tenâsuğ idi. Dirdi: "Hâzret-i Hâk evvel Âdem şüretine (13) girdi. Melâ'ike anıñ-içün secde itdiler. Andan Nüh şüretine mütehavvil (14) oldu. Andan enbiyâdan ve hükemâdan niçe şüretlere mütehavvil olup soñra (15) Ebû Müslim-i Hırasânî şüretine mütehavvil oldu." Soñra zu'um itdi ki kendinüñ

[119a] çirkîn (1) şüretine mütehavvil ola. Te'âla'llahu 'uluvven kebîran ve'l-'ayâzu bi'llahi mine (2) 'l-küfri ve'd-ğalâli. Çok kimse aña 'ibâdet itdi ve anıñ-çün muğâtele itdiler. (3) Bunuñ birle ki şüreti çirkîn ve dili peltek ve boyı kışa idi. Altundan (4) bir vecih düzüp yüzine tutardı. Anıñ-çün adına Muğni' dirlerdi. Adı (5) 'Aṭā idi. Māverā'i'n-Nehir'de Rustāḡ-ı Kīş'de bir ḡal'a yapmış idi. (6) Āhır katil olındı. Andan soñra iki yüz birinci yılda Bābek-i Hırmî ḡurūc (7) itdi. Mezdek-i Mecūsî mezhebi üzerine idi. Āzer-i Bāyicān'dan çıkup (8)

Deylemiyün'dan üç yüz biñ kimse tâbi' oldu. Kendi veled-i zinâ (9) idi. Mezhebi bu idi ki 'avrat ve oğlan mubâhdur, dirdi. Yigirmi (10) yıl bu minvâl üzre oldu. Āhır Mu'taşım Bi'llah 'asker gönderüp (11) tutup Bağdād'da katil olındı. Andan şoñra Qāyid-ı Zebih zuhūr itdi. (12) Zencilerden çok kimse aña tâbi' oldu. 'Asker halife elinde (13) niçe kerre münhezim oldu. Mezhebi bu idi ki Hāzret-i 'Osmān'a ve 'Alī'ye (14) ve 'Ayşe'ye ve Mu'āviye'ye sebb iderdi. Andan şoñra Qarāmīta zuhūr (15) itdi. Hāmadāni'bn-i Şu'ayb ol du'āt-ı Qarāmīta'dur ki dirdi, bu 'İsā

[119b] (1) cānibinden da'vet eyler ve Mihdī budur ve Aḥmedi'bn-i Muḥammedi'bni'l-Ḥānefiyye budur. (2) Mesīḥ insān cisminden muşavver olmuşdur. Ve bir ki bildirdi ki namāz dört (3) reka'at, iki reka'at şabāḥ ve iki reka'at aḥşām ezānı. Her namāzda, (4) Allāhu ekber; üç kerre; eşhedü en lā ilāhe illa'llahu; iki kerre, eşhedü enne Ādeme (5) rasūlu'llahi eşhedü enne Nūḥ rasūlu'llahi eşhedü enne İbrāhīm rasūlu'llahi (6) eşhedü enne 'İsā rasūlu'llahi eşhedü enne Muḥammeden rasūlu'llahi eşhedü enne Aḥmedi (7) 'bn-i Muḥammedi'bni'l-Ḥānefiyyeti rasūlu'llah. Kible Beytül-Maḥdis ittiḥāz itdi ve cuma'a'i (8) yevm-i işneyn idi ve cümle şerī'atından biri budur ki nevrūz, mihr-i cān (9) günlerin oruc tutardı. Üç yüz beşinci yılda Ebū Tāhir-i (10) Kırmıṭī ḥalkı kendine da'vet eyledi. Halk-ı keşir aña tâbi' oldılar. (11) Atası aña bir ḥazīne şaklamış idi. Ḥalıḳ bilmezdi. Anı ḥalka çıkardı. (12) Ğayıb bilür diyü meftūn oldılar. Biri daḥı ehl-i firāset kişi idi. Bir (13) yiri ta'yin itdi ki bunda şu vardır. Ḥalıḳ inkār itdiler. Āhır qaz- (14) dırdı. A'la şu çıktı. Pes aña tâbi' oldılar. Kimi didi ki, bu Mihdī- (15) dūr ve kimi didi ki,

[120a] ilāh-ı ma'būddur ve kimi didi ki nebiyy-i mürseldür ve bi'l-cümle (1) anuñ-ıla çok kimse meftūn olup bir zamānda Ka'be'ye gelüp Ḥacar-ı (2) Esved'i yıḳup ve ḳapusın yaḳup bilesince Hicr'e ilette. Mescid-i Ḥarām'da (3) ḥalkı kırdı. Bi'r-i Zemzem'e dökdi. Pes menbere çıkup didi ki: "Ene bi'llahi (4) ve bi'llahi ene teḥāllaḳa'l-ḥalku ve efyānuhum." Mezhebi bu idi ki, Allāhu Te'ālā her şey'e (5) taḥammül itdiği mıḳdārı ḥulūl eyler ve ḥulūl itdikde andan niçe (6) kerāmet ve mu'cize zuhūr ider. Namāzı terik itmek ve oruc terk itmek (7) ve 'ibādet-i zāhire'i terk mezhebi idi ve insānı zevī-rahminden her kimiñle mücāma'at (8) itse cā'izdür, dir idi. Aña 'ilāc nūr itmek için İbn-

i Ḥamadāni'l-Muṭayyeb (9) idür: “Ḳuṭayfa vardum, bir ḥastaya ‘ilāc için. Birgün bir kimse geldi. (10) Baña didi ki: “Gör ki ḥalîḳ ne dirler?” Taşra çıkdum. Gördüm ḥalîḳ (11) Ebū Ṭāhir-i Ḳırmitî evine segirdüp giderler. Ben daḥı bile vardum. Gördüm, (12) bir güzel oḡlan bir at üzerinde laṭîf libâslar geymiş. Ḥalḳ turlar (13) ve Ebū Ṭāhir ile yalın ayak başı ḳaba. Pes Ebū Ṭāhir a‘lā şavt-ıla çağırđı ki: (14) “Eyyühe'n-nās! Biliñ ki biz cümle ḥımār idük yük-ile, Ḥudā bize iḥsān” diyüp (15) ḡulāma işāret itdi ve didi ki: “Bu [120b] sizüñ ve bizüm rabbimizdür. Biz cümle bunuñ (1) ḳulıyuz.” Her biri başına toprak ḳodılar. Andan didi: “Yā nās! Bilüñ ki (2) dīn ādem zuḥūr her dīn ki biz anuñ üzerine idük. Cümle kizib idi (3) ve bu risālet da‘vāsın idenler cümle yalan söylerlerdi, pes anlara la‘net (4) eyleñ” didi. Cümlesi enbiyāya la‘net itdiler ve ‘avrat oḡlan (5) yanında mubāḥ idi. Ḳanḳı oḡlan ki kendine fi‘l-i şenī‘ itmekden (6) ḳaçaydı anı ḳatil iderlerdi. Rivāyetdür ki, Ḥacar-ı Esved’i Mekke’den (7) kendi şehrine alup gitdikde ḳırık deve helāk oldu. (8) Şoñra ehl-i İslām Ka‘be’ye getürdüklerinde bir za‘îf (9) deveye yükletdiler. Ka‘be’ye gelince altında semirdi güzellendi. *Va’llahu* (10) *ḡālibün ‘alā emriḥ*.<sup>90</sup>

Bilgil ki Ḥaḳ Te‘ālā ḥarfî ḥalîḳ itdi ve anda bir sır ḳodı. (11) Pes çün Ādem’i ḥalîḳ itdi ol sırrı anda döşedi. Melā’ikede ol döşenmedi. (12) Pes Ādem lisānı üzre aḥruf cārî oldu. Sifr-i Ādem ‘ilm-i ḥurūfda evvel (13) kitābdur. Ḥazret-i Ḥaḳ Ādem’e yigirmi bir varaḳda zeytūn cennetden (14) taḥrīm-i meyte’i ve taḥrīm-i laḥm-ı ḥunzîri ve ḥurūf-ı mu‘ceme’i gönderüp ve anda (15) ḥaḳāyık-ı esrārın ve ṭarāyık-ı envārın bildirdi ve anda fevā’idi ve [121a] ‘avāyidi (1) ve leṭāyifî bildirdi. ‘İlm-i ḥurūf enbiyāya ve aşfiyāya kütüb-i semāviyyede (2) inzāl itdi. Şiṣ-i Nebî ve İdrīs-i Nebî ve İbrāhīm-i Nebî -‘aleyhi’s-selām- (3) bunlaruñ sıfırları ‘ilm-i ḥurūfda idi ve Ḥazret-i Mūsā -‘aleyhi ve ‘alā nebiyyine (4) ‘s-selāmu- vefḳ-i müseddes-ile tābūt-ı Yūsuf’ı Nîl’den ḳıḳardı. ‘İsā ve Muḥammed Rasūlu (5) ‘ilah daḥı ‘ilm-i ḥurūfda a‘lem-i enbiyādur. Ḳur’ān-ı ‘azīm’de evā’il-suverde nāzil (6) olan ḥurūf

<sup>90</sup> Yusuf 12/21.

esrār-ı İlāhīdür ki anı ancak Rasūl bilür. Ğayrıdan setirdür. (7) Hüseyn-i ‘Alī-raḍıya'llahu ‘anhumā- buyurur ki: “Ḥazret-i Muṣṭafā da‘vet (8) olunduğı ‘ilm ‘ilm-i ḥurūfdur. ” Dağı lām-elifdedür. ‘İlm-i (9) lām-elif dağı elifdür ve ‘ilm-i elif nokṭadur ve ‘ilm-i nokṭa ma‘rifet-i (10) aşliyyedür ve ‘ilm-i ma‘rifet-i aşliyye ‘ilm-i ezelledür ve ‘ilm-i ezel meşiiyyetdedür ve ‘ilm-i meşiiyyet ḡayb-ı (11) hüviyyetdedür. Bu ol ‘ilmdür ki Nebī -‘aleyhi's-selām-aña da‘vet olındı, (12) *Fa‘lem enneḥū*<sup>91</sup> ḥıṭābı-la. Pes, enneḥüde, zamīr ḡayb-ı hüviyyete rāci‘dür. Ammā (13) İmām-ı ‘Aliyyi'bn-i Ebī Ṭālib vāriş-i ‘ulūm-ı evliyādur. Miftāḥ-ı esrār-ı nübüvvet (14) ve mıṣbāḥ-ı envār-ı ḥikmetdür. ‘İlm-i ḥurūfda a‘lem şaḥābe idi. (15) Cefri ve cāmī‘ā’i ‘ilm-i ḥurūf üzre

[121b] taşnīf itdi. Pes bunlardan sāyir ‘ulūm-ı (1) ḥarfıyye ve esrār-ı ‘adedıyye müteferri‘ oldı. Dirler ki, cefr u cāmī‘a (2) İmām-ı Mehdī ile çıkşa gerek. Anı Mihdī’den yegrek kimse bilmez. (3) Ca‘fer-i Şādiḳ ‘ulemā’-i şūfiyyenüñ üstāzıdır. ‘İlm-i ḥurūfda yidi yaşında (4) iken ḡavāmızı ve ‘ulūm-ı ḥaḳīkiyye’i tekellüm eylerdi. ‘İlm-i ḥurūfda ḥāfiyye’i (5) taşnīf itdi. Anda bāb-ı ekber: ح ت ث ا ilā āḥırı kıldı. (6) Bāb-ı aşḡar: ب ج د قرشت tā sīne varınca kıldı.

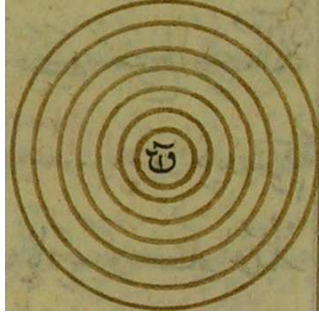
Leyṣi'bn-i Sa‘īd eydür: (7) “Cebel-i Ebī Ḳubeys’de bir kimse gördüm du‘ā eyler. “Yā Rabbī! Yā Rabbī!” dir. (8) Nefesi münḳaṭı‘ olunca andan “Rabbī! Rabbī!” didi. Nefesi münḳaṭı‘ olunca andan (9) “Yā Ḥay!” didi. Nefesi münḳaṭı‘ olunca andan “Yā erḥame'r-rāḥimīne!” didi yidi (10) kerre. Nefesi münḳaṭı‘ olunca “Eni!” didi. “Yā Rabbī! Göñlüm üzüm (11) ister baña vir ve dağı bürdelerüm eskidi” didi. Va'llahi kelām (12) tamām olmadı bir seped üzüm ṭobṭolu dağı iki bürde geldi. Bir zamān idi yiryüzinde (13) üzüm bulunmaz-idi. Pes yimek istedi. Didüm ki: “Ben dağı senüñ şerikiñem.” (14) Didi ki: “Nice?” Didüm ki: “Sen du‘ā itdükde ben, āmīn, dirdüm.” Pes, “Gel” (15) didi. Vardum. Bir üzümdür ki ben dünyāda anuñ gibi üzüm görmiş

[122a] degil-idüm. (1) Aşlā çekirdegi yok idi. Her ne kadar ki yidük selle eksilmedi. Pes bür- (2) delerden birin izār ve birin ridā idindi. İndi, gitdi. “Bu kimdür?”

<sup>91</sup> Muhammed 47/19.

(3) diyü şordum. “Ca‘fer-i Şadıķ’dur bu” didiler -rağıya'llahu ‘anhu- ve meşāyih-ı (4) kibār ve ‘ulemā-i ahyār cümle ‘ilm-i hurūf kitābların te‘līf itmişlerdür (5) ki her biri bir āyetdür.

Şiblī’den rivāyetdür ki, bir ‘aklı gitmiş kimse’i (6) gördi. Bir kâf yazdı ve üstine yidi dā’ire cızdı ve ol (7) kişiye yalatdı hemān-sā‘at eyü oldu. Bu şüretde:



(8) İmām-ı Hucetü'l-İslām Ebū Hāmidü'l-Gazālī ‘ilm-i (9) hurūfda bir kitāb te‘līf itmişdür ki (10) ‘acībü’ş-şān ve bedī‘u'l-beyāndur.

### Haze'l-bābu (11) fī ma‘rifeti'l-meşāyih-ı'l-mürşidīn

Bilgil ki meşāyih-ı şūfiyye ve sādāt-ı harfiyye (12) icmā‘ itdiler ki her kimde ki tarīķ-ı Hāķķ’a sülūk dā‘iyesi ola, lāzım- (13) dur ki bir mürşid-i kāmīl etegine yapışa ve illā mürīd helāk olup şeytāna (14) maşhara olur. Bāyezīd-i Bestāmī eydür: “Kimün ki şeyhi olmaya şeytān anuñ (15) şeyhidür.” Ebū ‘Ali-yi Zeccāc eydür: “Bir kimseye vahiy dağı olınsa, şeyhi [122b] olmasa, (1) andan bir nesne gelmez.” Ba‘zı ‘ulemā dirler ki, her kim min ‘indi nefsihi ‘amel eyleye (2) ol felāh bulmaz. Çünki kelimāt-ı meşāyih münteşir oldu, her hām-ı bed-nām (3) maķām-ı şeyhūhat iddi‘ā idüp halkı Hāķķ’a da‘vet itdi ve terbiyet-i (4) mürīdīn için culūs itdi. Pes azdı ve azdırdı. Tarīķ-ı Hāķķ’ı ‘ibādu'llah (5) üzerine kaṭı‘ itdiler. Şeyih Muḥye'd-dīn-i ‘Aliyyi't-Tirmidī eydür: “Emvāl-ı dünyāviyye- (6) de kuṭṭā‘ olanları

kiminüñ elin kesüp ve kiminüñ başın ve ayağın (7) keserler.” Şunlar ki umūr-ı uhreviyyede kuttā‘-ı tırūku’llah olalar. Pes anlar nice (8) olsa gerekdür.

Ba‘zı fuķarādan şordılar ki: “Sen kimseden su’āl (9) itmezsin. Pes ķanden ekil idersin?” Eyitdi ki: “Belī, dört lisān-ıla su’āl iderüm. (10) Evvel seccāde ve murakķa‘a ve sivāk ve ibriķ. Bir lisānumı Rabb’ümi zikre ģabis itdüm.”

(11) Bilgil ki Allāhu Te‘ālā -cellet ve ķudretuhu- ķaçan bir ķulı dilese ki sā’ir ķulların (12) kendine da‘vet idüp irşād ilā tārīķı’l-Ĥaķ murād olsa ol (13) ķulı evvel ızhār eyler. Aña heybet ve celālet virüp libās-ı mehābet (14) birle anı müzeyyen ķılur, tā ki ģalīķ anı ta‘zīm idüp emrine muṭī‘ (15) ve ādāb-ıla [123a] müte’eddib olalar, daķı bahā vü cemāl ile ārāste ķılur ki (1) aña ‘ayn-ı muĥabbet-ile nażar idüp ķulüb-ı ‘ibādda maķbül ola, tā ki anlaruñ (2) inkıyādına bā‘iş ola. Ammā bunlar şunlardur ki, ol mürşid-i kāmili idrāka (3) isti‘dādı ola. Ammā şunlar ki inkār-ıla nażar eyleyeler. Anlar anı (4) göremezler. *Ve terāhum yenzurūne ileyke vehüm lā yubşirūne*<sup>92</sup>, bu zikir olınan (5) evşāf-ıla mevşūf olan ķula ķutb-ı irşād dirler.

Bilgil ki niteki (6) Ĥaķ Te‘ālā semāda iki ķutub ģalīķ itdi. Biri ķutb-ı cenūbīdür ki (7) ol aķrab-i kevākib-i Süheyldür. Biri daķı ķutb-ı şimālīdür ki aña (8) ol kevākib-i Cediydür. Kezālik yirde daķı iki ķutub ģalīķ itdi (9) ve her birine mertebe ta‘yīn itdi. Pes mertebe-i ķutub-irşād mertebe-i Süheyldür (10) ki ol ekber-i kevākibdür. Cirmen ve żav’en ve nef’an. Bu ķutbuñ ķalbini (11) Muĥammed ķalbi üzre ķıldı. Ķutb-ı abdāl mertebesin mertebe-i Cediyy ķıldı ki (12) ekşer-i nāsuñ gözinden maĥfīdür. Anuñ ķalbini İsrāfīl ķalbi üzre ķıldı.

---

<sup>92</sup> Araf 7/198.

(13) **Fā'ide:** Bilgil ki kaçan va'z u naşihat kalibden çıkısa yine kalbe (14) düşer. Ammā lisāndan çıkısa āzānı tecāvüz itmez. Ebî 'Āmir-i Vā'izden (15) hikāyet olunur ki eydür ki: “Birgün Mescid-i Rasūl'de idüm. Bir siyāh

[123b] (1) oğlan bir ruḡ'a getürdi. Yazılmış ki: “Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥīmi (2) meta'ake'llahu bimüşāhedetihi ve neḡameke bimüvānesetihi ve ce'aleke min ḡavāşşih (3) ve aḡıbbetihi. Yā Ebā 'Āmir, ben bir kişiyem senüñ ihvānından ve senüñ Medīne'ye (4) geldigiñi eşitdüm, sevindüm ve senüñ ziyāretüñi severem. Ammā ki 'özür (5) ḡıcb oldu ki ḡafī olmaya ve saña ve mücālesetüñe bir mertebe şevkı var- (6) dur ki vaşif olunmaya. Eger kerem idüp ḡadem-rence buyura- (7) sız tamām tafaḡdul itmiş olursız.” Ebū 'Āmir eydür: “Çün ruḡ'a'i okıdum. (8) Ta'accub itdüm ve ḡulām bile gitdi. Pes beni bir dāra ilette ve, izin (9) alayım, diyü kendi içerü gitte ve baña, gel, diyü ḡabar getürdi. (10) Pes içerü girdüm. Gördüm, bir pīr oturmuş altında bir 'abā'-i (11) köhne ve yanında bir mıḡhara. Kıbleye müteveccih oturur. Aña (12) selām virdüm, selām aldı. Bir ḡâlde ki söylemeḡe ḡudreti yok. (13) Ağlamakdan gözi ağarmış, namāzı çok kılmakdan ayakları tutulmuş, (14) -saḡīmu'l-cevfi mine'l-ḡavfi-. Baña didi ki: “Merḡabā, yā Ebā 'Āmir! ḡalbüm saña (15) ve istimā'-i va'zuña müştāk idi bende bir derid vardur devāsi

[124a] eṡıbbā'i (1) 'āciz itti. Pes senüñ ḡüsn-i mu'ālecetüñ eşḡama ve merāhim mevā'izuñ (2) erbāb-ı ḡulūba ve āşāma nāfi' olduḡı bize irişmişdür ve merāt-ı (3) devāya şabır iderüz. İḡsān idüp devā eyleye” diyicek Ebū 'Āmir: (4) “Bir zamān-ı ṡavīl kelāma ṡāḡatum olmayup āḡır Cenāb-ı Vehḡāb'dan (5) fetih olıcak, didüm ki: “Yā kişi! Naḡaruñ celī eyleye. Başıret-ile naḡar eyle ki (6) öñiñde cennet-i me'vā ve na'im-i 'aḡīm ve ardında cehennem ve envā'-i (7) 'aḡāb ki eşḡıyāya i'dād olunmuşdur. Va'llahi, yā eḡī! İki dānuñ arasında- (8) sın ve bu iki kısım müsāvī degildir.” Pes ol kişi enīn idüp (9) bozıldı ve didi ki: “Yā Ebā 'Āmir! Senüñ devāñ benüm marāzuma muvāfiḡ (10) geldi. Ḥudā'dan şifā recā iderem daḡı artar.” Pes didüm: “Yā eḡī! (11) Çün bilürsin ki Bārī Te'ālā senüñ serīretüñe 'ālimdür ve ḡünāhlardan (12) ḡizledigiñe muṡṡalī' dur ve ḡalvetiñe şāhiddür. Pes istiḡyā (13) eyle ki çün saña nāḡır ve aḡvāliñe 'ālimdür. Ḥalvetde ma'siyet (14) eyitdikde ḡalkdan ḡizlenürsin. Ḥudā'yı 'aybuña nāḡır olanlaruñ (15) ehveni tutarsın yoḡsa anuñ bildiginden

[124b] ğam çekmez misin?” diyince (1) ol kişi şayha itdi. Didi ki: “Men likurbetī men liḥayretī ente şikātī (2) fī yevm-i ḥācetī ve ‘uddetī ‘inde şiddetī” diyüp şayha itdi, (3) Andan kendine tolaşup yire düşdi. Yanına vardum. Gördüm (4) ki dünyādan gitmiş. Didüm ki: “*İnnā lillāhi ve innā ileyhi rāci‘ūne.*”<sup>93</sup> Hemān (5) gördüm bir ḥātūn iḥerüden çıkdı. Kıldan mıdra‘a ve yūñ- (6) den ḥımār örtinmiş. Didi: “Aḥsente va'llahi yā Hādī kulūbe'l-‘ārifine (7) ve muḥarriki eşcānı'l-muḥıbbıne ve müberridi ‘ileli'l-maḥzūnıne. Allāh seni bu maḥāmda (8) unıtmasun. Yā Ebā ‘Āmir! Bu kişi benüm atamdur ki bu yigirmi yılda ol (9) kadar namāz kıldı, ḥattā kötürüm oldı ve ol kadar ağladı, ḥattā (10) a‘mā oldı. Dāyim Ḥudā'dan seni isterdi. dirdi ki: “Bir kerre (11) Ebū ‘Āmir'i eşitdüm, ölmüş fikretümi iḥyā itdi ve ğafletden (12) uyandırdı. Eger bir daḥı eşitem beni Rabb'üme tiz ulaşıdururdu.” (13) “Allāh saña cezā vire” diyüp ağlamağa başladı ve “Ebetāhu mā ekşera (14) mā teheccedte li-mevlāke fī cunaḥı'z-ḫulāmi yā ebetāh mā ekşera mā teḍarra‘te lehu (15) min ḥavfi haze'l-maḥāmi yā ebetāhu mā ekşera mā de‘avtehu lā yüzīkuke

[125a] (1) ḍarbu sıyāṭı'l-entikāmi yā ebetāh yā men ḫatelehu ḥavfuhu mine'l-meliki'l-‘allāmi.” (2) Ebū ‘Āmir eydür: “Va'llahi beni bile ağlatdı, rıḫḫat-ı kelām ile.” Pes didüm: (3) “Yā Ḥātūn! Vālidūñ civār-ı Ḥaḫḫ'a vāşıl oldı ve her ne ki itmiş- (4) dūr, ulaşdı. Elbet görür. Eger muḥsin ise eylik aña, musī ise (5) yaramazlığı kendine.” Rāvī eydür: “Çünkü bu kelāmi eşitdi, babasından (6) ziyāde şayha idüp dirdi ki: “Men lizunübī men lisetri ‘uyübī (7) in lem yecidlī seyyidī ve maḥbūbī.” Andan levni müteğayyir olup bir ḥāle (8) daḥı vardı. Rāvī eydür: “Korḫdum ki bu daḥı helāk ola. Pes (9) ṭurdum. Mescid-i Rasūl'e geldüm -şalla'llhu ‘aleyhi ve selleme-. Namāz kıлмаğa (10) başladum. Çün ikindi namāzın kıldum. Ḥabar geldi ki ol ḥātūn (11) daḥı vefāt itmiş.” Ebū ‘Āmir eydür: “Aşḫābumı cemi‘ itdüm ve cenāzesine ḥāzır (12) oldum ve defin eyledüm, Dāyimā feza‘ u ḥavıfda idüm ki bu kişiler benüm (13) kelimātımdan helāk oldılar. Birgün anları vāḫı‘ada gördüm arḫa- (14) larında yeşil ḫulle. Cāriye beni görünce didi ki: “Yā ebetāh! Bu kişi (15) bizüm dünkü vā‘ızumuz degil midür?” Babası didi ki: “Oldur.” Pes baña

<sup>93</sup> Bakara 2/156.



[125b] du‘ālar (1) itdiler. “Allāh saña hayır cezā vire, dōstlarına virdügi gibi” diyüp (2) ğāyīb oldılar. ”

Ebū Ṭarīk eydür: “Otuz kiři gördüm ki meclis-i va‘za (3) yürüyü geldiler. Çün va‘zı işitdiler yürekleri yarıldı ve rûhları (4) gitdi. Meclisden götürüp gitdiler.” Şeyh ‘Adevī eydür: “Bir kerre Şeyh (5) ‘Abdu'l-kādir va‘ız iderdi. Yağmur yağdı. Halkuñ bir mıkdarı (6) tağıldı. Başın göge kaldırdı didiler ki: “Ben cemi‘ iderüm, sen (7) tağıdursın.” Pes yağmur diñdi. Medreseden taşrada hāli (8) üzerine yağırdı. Ammā medresede bir katre inmezdi.” Rasūl'den (9) şordılar ki: “Dünyā nedür?” Buyurdi ki: “Ḥalāluhā hisābun ve ḥarāmuhā (10) ‘azābun.” Pes bundan va‘z u naşihat olmaz. Bunuñ-ıla mutanaşşih olmayan aşlā (11) bir nesne ile olmaz.

**Fā‘ide:** Her kim dilese ki ṭarīk-ı Ḥaqq'a sülük eyleye, (12) ‘ilmine mağrūr olmasun. Bir şeyh-i ‘ārif-i kāmīl me‘mūn bi-tābi‘at-ı şerī‘at (13) ile müteşerriḫ ola, tā Feyyāz-ı muṭlaḫ Ḥaḫ Te‘ālā mutāba‘at berekāt-ıla aña (14) ifāza-i kerāmet eyleye. Bu maḫām ‘ālī maḫāmdur. Ekşer-i nās bunda helāk (15) oldılar. Şeyhüñ eḫall mertebesi gerekdür ki ‘ilm-i şerī‘atda ferāyizi

[126a] (1) ve nevāfili ve süneni ve envā‘-ı muḥarremātu ve maḫzūrāt bile. Tā ki ḥarām-ıla (2) ḥalāli fark eyleye ve ṭarīkatda gerekdür ki envā‘-ı mu‘ālecāt bilüp (3) mürīdlerüñ mizācına göre terbiyeler eyleye. Mürīd muḫtāc olduğı ‘ilim (4) şeyhde ḥāzır gerekdür. Mürīde dağı ‘ulūmdan ne lāzım ise öğrenmek (5) gerek. Zīrā ‘ilm-i ṭarīk Ḥaqq’uñ çerāğıdur. Ammā ‘ilm-i ḥāl-ile muḫārın (6) olmaḫ gerek. Ḥālden ḥālī ‘ālem za‘īfdür. Ṭarīkda ‘ilimden ḥālī ḥāl (7) dağı ḫalāl u vebāldur. Pes her ṭalīb i‘tikādı şaḫīḫ olacaḫ mıkdarı (8) ‘ilme dürüşmek gerekdür. Süheyl-i Setrī eydür: “Üç ṭā‘ifenüñ şöḫbetinden (9) perhīz gerekdür. Evvel cebābire-i ğāfilūn ve ḫurrā‘-i müdāhinden ve (10) mutaşavvıfa-i cāhilūn.”

**Fā‘ide:** Şeyh Celāle'd-dīn eydür: “Cebel-i Lübnān'a (11) çıḫduḫ ki zühhāddan bir kimse ile muḫārenet ola. Tā ki anuñ (12) ru‘yeti-le ḫalbi münşerih ola. On gün gitdük. Ben yorulдум. Yoldaşlar (13) gitdiler. Ben bir

depe üzerinde oturdum. Aḥşām oldu. Anlardan (14) bir kimse baña geldi. Pes ābdest almağa şu aradum. Esfel-i cebelde (15) bir mā’-i cārī gördüm. Andan [126b] ābdest aldum. Namāz kıldum. Bir şavıt (1) işitdüm ki Qur’ân okurlar. Çün namāzdan fāriğ oldum, ol (2) şavtuñ ardına düşdüm. Bir mağāra buldum. İçine girdüm. Gördüm, (3) gözsiz kişi. Selām virdüm, selām aldı. Didi ki: “Sen (4) çinī misün yoḥsa insī misün?” Didüm ki: “İnsiyem.” Didi ki: “Lā ilāhe (5) illa'llahu vaḥdehu lā şerike lehu. Otuz yıldur ki ben bunda kimse (6) görmedüm.” Andan didi ki: “Sen ta’ab çekmişsindür. Gel.” İçerü (7) girdüm. Üç kabir gördüm. Anlaruñ yanında yatdum, uyıdum. Çün öyle (8) namāzı vaktı oldu, çağırdı ki: “Eş-şalātu yerḥamuke'llahu.” Pes anuñ-ıla (9) namāzı kıldık. Andan kalkdı, tā ikindiye dek namāz kıldı. İkindi (10) namāzın kıldıktan şoñra du’āya başladı. İşitdüm, dirdi ki: “Allāhümme aşlıḥ (11) ümmete Muḥammedin Allāhümme'rḥam ümmete Muḥammedin Allāhümme ferric ‘an ümmeti Muḥammedin.” Andan (12) aḥşāmı kıldı. Didüm ki: “Yā ‘abda'llahi! Bu du’āyı ḳanden öğrendüñ?” (13) Didi ki: “Her kim günde üç kerre bunuñ-ıla du’ā itse cümle’i abdāldan yazalar (14) ve bunı baña ‘Allāmu'l-guyüb öğretti.” Çün yatsu namāzın kıldı, baña (15) didi ki: “Nesne yir misin?” Didüm ki: “Na’am.” Pes, içerü mağāraya gir, didi. Girdüm.

[127a] (1) Gördüm bir taş üzerinde zebīb ve ceviz ve ḥarnüb ve tuffāḥ-ı Şāmī (2) ve incir. Her biri taşuñ bir tarafında тұrur. İstedigüm ḳadar yidüm. (3) Çün şehir oldu, vitri kıldı. Andan içerü girdi. Bir mıḳdār nesne (4) yidi. Andan oturdı. Şabāḥ olunca şabāḥ namāzın kıldı. Andan (5) oturduğu yerde uyıdı. Gün toğınca andan kalkdı, ābdest (6) aldı ve mağāraya geldi. Didüm ki: “Bu yimişler saña ḳanden gelür?” Didi: (7) “Şabır eyle. Mu’āyetenet göresin.” Biz anuñ-ıla söyleşürken bir kuş (8) geldi. Ḳanatları aḳ ve gögsi yeşil, boynı kırmızı. Mınḳārında bir dāne (9) ḳurı üzüm ve bir dāne ceviz var. Zebīb zebīb üzerine ḳodı ve (10) cevzi ceviz üzerine ḳodı. Çün ḳanatları şadāsın ḥiss itdi, (11) didi ki: “Gördüñ mi?” “Belī, gördüm” didüm. Didi ki: “Otuz yıldur bu kuş (12) bu yimişleri bize getürür. Ḥaḳ Te’ālā kendine tevekkül ideni böyle azıḳlandırır.” (13) Didüm ki: “Günde ḳaç kerre gelür?” Didi ki: “On kerre.” Rāvī eydür: (14) “Şaydum. Yigirmi kerre geldi.” “Bu def’a yigirmi geldi” didüm. Didi ki: (15) “Senüñ-içün gelmişdür.” Gördüm,

[127b] arkasında ağaç kabından bir dipe beñzer kaftānı. (1) Didüm ki: “Kaftān saña neden gelür?” Didi ki: “Bu kuş yılda her ‘āşüre (2) günü on pāre getürür. Pes andan gömlek ve mīzer dikerem.” Altında (3) döşendigi ol kaftānuñ pāreleri yanında bir taş var. Üstine (4) şu dökerler. Ol taşdan dökilen şuyı alup saçına (5) mesih eyler. Andan saçın kazır. Yanında oturdum. Yidi kimse geldi. (6) Gözleri yukarusına yarık ve gāyet kızıl ve kıllu gövdeleri. (7) Ol kıldan gayrı libāsları yok. Pes Fārsī tekellüm idüp, “Korqma (8) bunlar cinnūñ mü’minleridür.” didi. Pes anlardan biri sūre-i Tāha (9) okudu. Biri dağı sūre-i Furkān’ı okudu. Biri sūre-i Raḥmān’ı (10) okudu. Andan gitdiler. Yigirmi dört gün anuñ-ıla tırdum. (11) Andan baña didi ki: “Baña ḥabar vir ki bunda nice geldüñ?” Ben dağı (12) kışsa’i ḥabar virdüm. Didi ki: “Eger senüñ ḥālūñ böyle idügin (13) evvelden bilsem bu kadar zamān seni bunda qomazdum ki yārānuñ senüñ (14) içün ıztırābdadur. Senüñ anlara varduğun bunda tırduğundan (15) yegdür.” Didüm ki: “Ben yol bilmezem.” Pes sākit oldı.

[128a] Çünki zevāl-i (1) şemis vaqtı geldi. Baña didi: “Tıur.” Didüm ki, baña vaşıyyet eyleye. Didi: (2) “Aclığa ve Ḥudā ile edebe lāzım ol. Bu iki nesne ile ümīzdür qavma (3) ulaşasın ve saña armağan olsun ki ḥacc vaqtında Zemzem-ile Maḳām (4) arasında bir kimse göresin, şu şıfatlu şu şıfatlu. Çün aña bulışa- (5) sın. Aña di ki, İbrāhīm Kirmānī saña selām eyler, ve andan kendiñe (6) du‘ā iste ki anuñ du‘ası maḳbūldur.” Andan taşra çıkdı. Gördük, (7) maḡāra kapusunda bir ‘azīm arslan yatarsın. Pes arslana söyledi. (8) Ammā ben vehim itdüm. Andan ol arslan önime düşdi gitdi (9) ve baña didi ki: “Her qande bu aşlan tıura, sağ tarafuña baq. Yolu bulur- (10) sın.” Pes bir mıqdār esed ile gitdük. Andan bir yirde tırdı. Sağ (11) tarafa baqdum. Gördüm, ‘Aḳabe-i Dımışka gelmişüz. Pes cāmī‘a vardum (12) ve yārāna bulışdum ve ḥikāyeti taqrır itdüm. Bu ḥabar-ı şāyī‘ı çok kimse (13) cemi‘ olup yine tağa gitdiler ki anı göreler. Pes ol maḳāma (14) vardık. Üç gün maḡāra’i aradık. Qapusın bulamadık. Qırā’atın ve du‘āsın (15) eşidürdük.

[128b] Pes Ḥazret-i Ḥaḳḳ’a tazarru‘ itdük ki anı bize göstere. Hātıfdan (1) nidā geldi ki: “Yā ‘ibāda’llahi! Bu kişi Allāh’dan du‘ā itmişdür ki (2) anı kimse görmeye. Tā ki qalbini gayru’llaha meşḡul itmeyesiz. Aña ulaşmaq (3) mümkün degildür. Dönüñ.” didi. “Anlar bir qabıldür ve siz bir dağı- (4) sız.”

Rāvī eydür: “Döndük. Ağlaşarak yine Şām’a geldük. Pes andan (5) sonra her yıl hacca varurdum. Ol kişi isterdüm bulamazdum. Sekiz (6) yıldan sonra gördüm. Yüнден kaftanı var. Zemzem ile Maķām (7) arasında nice baña vaşif itmiş idi. İkindiden sonra aña (8) selām virdüm. Selām aldı. Du‘ā istedüm. Du‘ā itdi. Didüm ki: “İbrāhīm (9) Kirmānī saña selām eyler.” Didi ki: “Kande gördün?” Didüm ki: “Cebel-i Lübnān’da.” (10) Didi: “Allāh rahmet itsün.” Didüm ki: “Gecdi mi?” Didi: “Na‘am. Şimdi defin (11) idüp geldik.” Didüm: “Vefātın neden bildün?” Didi ki: “Çün vefāta (12) hāzır oldı, bir münādī nida itdi ki, “Yā aḥbāba'llahi! Yā evliyā'e'llahi! (13) Her kim Allāh'ı ve Rasūl'in seve İbrāhīm Kirmānī vefātına hāzır (14) olsun.” Cebel-i Lübnān’da Pes maşrıqdan mağrıbdan ne kadar evliyā'u'llah (15) var-ısa anda [129a] hāzır oldı. Bir sā‘atde içerü mağāraya girdük gördük (1) secdededür. Bir mıkḍār zamān gecdi. Anı taḥrīk itdük. Gördük, (2) giçmiş. Ğusul idüp defin itdük ve ol tā‘ir ki anuñ kūtın (3) götürürdi kabri üstine düşdi. Ol kadar kendin yire vurdı (4) ki ḥattā öldi. Anı daḥı anuñ yanına defin itdük.” Pes bunu diyüp (5) tavāfa girdi. Andan sonra anı görmedüm.”

**Fā‘ide:** Necme'd-dīn-i (6) Rāzī eydür: “Mübtedī-i mürīde elbet lāzımdur ki atasına ve ecdādına intisāb-ıla (7) şeyḥlik iden kimseler muşāḥıb olmayalar ki anlar müdde‘ilerdür. (8) Mürīd-i şādık rütbesinden daḥı aşağadur. Kande kaldı ki meşāyīḥ maķāmına (9) varalar. Bunlar ḥaķīkatda kuṭṭā‘-ı tarīķdur. Şādıklar yolın ururlar, (10) daḥı şol tā‘ife ki anlara Melāmeti ve Kalendarı ve Ḥaydarı ve Ḥariri (11) dirler. Anlara daḥı muşāḥıb olmaya ki bunlara ekşer ibāḥat ve zandaķa (12) ğālibdür.” *İllā men şā'e'llahu bihi ḥayran*. Ba‘zı mürşidler dirler ki, Yūnusiyye ve Çākiriyye (13) ve ‘Adeviyye ve Ḥarimiyye ve Rafā‘iyye ve Ḥayrāniyye ve Sitāniyye ve Bedeviyye ve Şūfiyye (14) Ḥulūliyye tā‘ifesine daḥı muşāḥıb olmaya. Şol şeyḥi ṭabīb idinmeye ki (15) ḥalka ‘ilāc eyler kendi ḥasta iken

Şi‘ir:

Ve min ‘acebi'd-dünyā ṭabībün muşaffarun.

[129b] (1) Ve a‘ meşü keḥumālın ve a‘ mā müneccimün.

Ehl-i hayr ehl-i şerden temyizde kâ'ide budur ki, (2) şeyh ki âdâb-ı şerî'atı ve ahlâk-ı tarîkatı tahşil eyleye. Mâdâmki âdâb-ı (3) şerî'at ile müte'eddib ola ol eyüdü. Ammâ şol müdde'î dir, ben Allâh ile (4) zâmîrum hâlîş itdüm ve haqîkat-ı rütbesine irişdüm, diyüp şerî'atdan (5) tenezzüh itse ve, merâsim-i şerî'at ile irtisâm rütbe-i 'avâmı muqalliddür, dise (6) anlar ehl-i ilhâd ve zandağadandur. Anlaruñ nefesleri semm-i qatıldür ve semmi (7) zehr-i helâhıldür.

**Hikâyet-i şeyh:** 'Abdu'r-rezzâk-ı Şâtîbî hâzretlerine (8) bir kimse geldi. Çün ol kişi gördi, Didi ki: "Senüñ üzeriñde (9) eşer-i ni'met görünür. Qandensin ve kıssañ nedür?" Ol şahış eyitdi: "Yâ seyyidî, (10) ben mehdiyye ekâbirinden idüm. Benden mâlı çok kimse yoğ-udı. Bir kimse (11) geldi. Da'vâ ider ki her kişi Haqqa ulaşdura. Aña geldüm, ben dağı pür-şevik (12) ki Cenâb-ı Haqqa beni delâlet eyleye. Baña didi ki: "Sen bu maqâma irişemezsin, (13) tâ ki cemi'-i mâlıñdan çıkmayınca, hâtunlarıña talâk vermeyince (14) ve zînetüñi tağyîr itmeyince." Ben dağı ne dedi-se eyle işledüm. Ammâ qasve-i qalbden (15) gayrı nesne müşâhede itmedüm. Pes

[130a] hayrân olup mehdiyye tırmağa kâdir (1) olmayup hacc niyyetine bunda geldüm." Şeyh 'Abdu'r-rezzâk didi ki: "Bu da'vâ 'alâ (2) gayr-ı başiretdür. Allâh anları qatil eyleye, bizüm yanımızda durur." didi. (3) Çün hacc vaqtı oldı, şeyh anı İskenderiyye qavm-ıla hacca gönderdi. (4) Çün hacdan döndi, yine şeyhe geldi. Çünki mağrıba gitmek (5) zamânı geldi. Şeyh ol kişiye didi ki: "Şehrüñe halk senüñ geldüğüñi (6) eşreb saña qarşu gelüp hediyelere melâbis ve merâkib getürürler. Her ne (7) gelürse al. Allâhu Te'âlâ saña evveliñden ziyâde nesne virür ve hâtunlarıñı (8) dağı erleri talâk virmiş bulursın. Anları dağı al. Bu maqâm (9) mükemmel olduğdan soñra 'ayn-ı qalbüñ açılır." Pes ol kişi şeyhüñ yanında (10) gitdi ve şeyh her ne ki dimiş idi cümle vâkı' oldı ve andan 'ayn-ı (11) qalbi fetih olup cemî'-i merâmı hâsıl oldı. Gör şeyh-i kâmilî ki (12) anuñ zâhirde ve bâtında olan derdlerine devâ eyledi.

**Fā'ide:** Bilgil ki (13) tevbe yaramaz huylardan çıkup eyü huylara dāhıl olmakdur. Eylik ve yaramaz (14) olmaz ,illāki emr-i şeri' ile olur. Tevbe evvel mākām-ı sālīkındır. Her kim (15) evvelin muhkem itmeye, nihāyeti [130b] şahīh olmaz. Tevbe, maķāmātuñ miftāhı menzilesine- (1) dūr. Zīrā maķāmāt havāş içündür. Tevbe, 'avām içündür. Kavlulu (2) Te'ālā: “*Et-tā'ibūne'l-ābidūne.*<sup>94</sup>”

Bilgil ki sālīk, mākām-ı tevbeye dāhıl olmak (3) cā'iz olmaz, tā ki şurūṭ-ı tevbe'i ri'āyet itmeyince ve anı 'ilme ve 'amele tevfiķ (4) itmeyince. Sā'ir maķāmāta ba'zına cā'izdür ki 'ulemā'-i sālīk lā-'amelen (5) ve ba'zına 'amelen lā-'ilmen, illā maķām-ı tevbe dükeli bunda 'ilim ve 'amel lāzımdur. (6) Rıyāzata taşhīh-i tevbe olmayınca girilmez. Tevbe şahīh olmaz, illā imām-ı (7) nāşih ve 'ālim ü 'āmil muhaqqıķ elinden alır. Zīrā şeytān ve nefis kişiyē (8) evvelden ķable't-tevbe bir mertebe müstevlī olurlar. Çün tevbe eyleye (9) yitmiş mertebe artuķ müstevlī olur. Her mertebede ziyāde zāhirin (10) hayır gösterür ve bāṭını şerr-i maḥızdur. Pes nefis-ile ve şeytān-ıla bāb-ı (11) tevbede mücāhede artuķ oldu. Pes tā'ib şurūṭ-ı tevbe'i bilür. (12) İmām-ı muhaqqıķ 'ālime ziyāde muhtāc olur.

Bilgil ki mu'ṣam-ı tevbe oldur ki (13) kişī maẓālımı edā eyleye mümkün olduğı kadar. zīrā bu maẓālım ve tebe'āt (14) ekşer sālīkını yoldan ķor. Bilmez ki ķanden āfet irişdi. (15) Pes bir imām-ı nāşih ve 'ālim gerekdür ki [131a] ṭarīķ-i müstaķīme irşād (1) eyleye veyā irşād idene irşād eyleye.

**Hikāye:** Şeyih İmām-ı Muḥammed (2) 'Abdu'l-'Azīzi'l-Mehrüb eydür: “Birgün öyle namāzında baña vārde geldi. (3) Namāzdan fāriğ olduķda şeyhe vardum. Su'āl itdüm. Didi: “Bunuñ (4) cevābın bilmezem.” “Megerki bunu Şeyih Ebā Medyen bilür ola.” didi. (5) Didüm ki: “Ol ķande olur?” Didi ki: “Mağribda olur.” Şeyhe vedā' idüp (6) gitdüm. İkinci namāzın yolda ķıldum. Ebā Medyen'e vardum. Su'āl (7) itdüm. Cevāb virdi. Şeyih Ebū

<sup>94</sup> Tevbe 9/112.

Muhammed'den şordılar: “Böyle isti‘câlden (8) ğaraż ne idi?” Cevâb virdi ki: “Korkdum ki bir imâma muĳtediye ve mühtediye (9) olmadın mevt irişe.”

Nazar eyle yâ ehî, şeyhüñ inşâfına ve ‘adem-i (10) da‘vâya ve şeyhüñ ictihâdına ki bir vaĳıt imâmsız olmaĳa râzî olmadı. (11) Zîrâ ki yolda ölicecek i‘tikâdında imâm muĳtedî olmuş olur. (12) ‘İnda'llah tamâm olur. Şunlar ki maĳâm-ı tevbe’i şerâ’iţi ile taĳĳik eyleye, (13) eyler. Haĳ Te‘âlâ anlara sülûk-ı maĳâmâtı sehil ve âsân eyler ve dillerin (14) ĳikmet-i İlâhiyye ile ve futûĳât-ı Rabbâniyye birle nâĳik kıılır ve maĳâlîd-i (15) kerâmâta mâlik eyler.

[131b] Bilgil ki ĳaĳikat-i tevbeye vâşıl olanlar anlardır ki (1) mürîdleri içün tevbe ideler ve ĳalblerinde egrilen yiri tıĳrıldalar.

(2) **ĳikâyet:** Ebî ‘Ömeri’bn-i ‘İlvân eydür: “ĳadâset-i seminde şîrâ’-i civâriye ĳarîş (3) idim. Birgün namâzda ĳiçen ĳâlleri fikir itdüm. Babama Cüneyd’dan (4) bir mektûb geldi ki, oĳluñı bunda ĳönder. Çün ĳuzûr-ı (5) şeyhe vardum. Baña didi ki: “Utanmaz mısın ki şunuñ gibi ĳâlde ki (6) beyne yedeyi’llah ĳâ’im iken böyle fikirler idersin. Eger ben senden (7) tevbe itmeseydüm ile’lebed ĳalurdun.” Şüfîlerün didüĳi budur ki (8) şol kimse ile muşâĳıb ola ki ĳasta olsañ ĳörmege (9) gele. ĳünâĳ işleseñ seniñ-içün tevbe eyleye.

**Tenbîĳ:** Şeyĳ Ebû ‘Abdi’llah-i (10) Şâtıbî eydür: “Şol şeyĳ ki meşĳhata mutaşaddî ola ve muĳtedâ olup (11) irşâda tura, aña lâzımdur ki ‘âlim ola. Uşûl-i ‘ilm-i şerî’atun (12) uşûline ve furû’ına ve kendine muĳtedâ olan kimse muĳtâc (13) olduĳı nesneler-ile her vaĳtda, zîrâ mürîd ki aña bir nesneden (14) su’âl ide, cevâbında ikiden ĳâlî degül. Yâ bilmem diye ve-yâĳûd bi-ĳayr-ı (15) ‘ilim cevâb vire. Eger, bilmem, dirse ol kişinün vaĳtın

[132a] zâyî’ eyler (1) ve eger bi-ĳayr-ı ‘ilim cevâb virürse, ĳaĳĳ’un ‘uĳûbetine ve ĳaĳabına müstaĳaĳ (2) olur. Zîrâ bi-ĳayr-ı ‘ilmin şerî’ata cür’et itmiş olur, daĳı ĳavlında emîn (3) ve mu‘temed ĳerek. Edâ’-i ‘ibâdâtta mücidd ü sâ’î ĳerek. Evĳât-ı müsteĳabbe- (4) de edâ eyleye. Mücâhede ve rıyâzatda ĳavî

olup tehẓīb-i nefis idüp (5) kendini ahlāk-ı zemīmeden halāş ve ahlāk-ı hamīde ile mütehallī (6) eyleye ve şabırlu ola. Mürīdlerün ezāsına ve cehline taḥammül eyleye ve vakārı ola. (7) Żarūreti olmayınca söylemeye. Sireti zāhirine muvāfiķ ola. Bu maķūle (8) şeyḫler seccādede oturup tāt ve ḫırķa gidermek cā'izdür.”

(9) Bilgil ba'zı meşāyihda bu kudret vardur ki aşḫābından birine ki (10) kendide olan ḫālī i'tā itmek murād idinse isti'dādına göre (11) yā keşf-ile veyā ta'rīf-i İlāhī ile ol şahş ki yapışa veyā mu'ānaķa (12) ide. Libāsından bir kaftān vire ve-yāḫūd ol şahşuñ kaftānının (13) acdırup bir iki üç nesne'i aña koyar gibi ola. Ol şahş ol şevbi (14) ki kendine zamm eyleye. Ol ḫālet ol şahş sirāyet ider, bilā- (15) te'ḫīrin.

Şeyḫ Muḫye'd-dīnī'l-'Arabī eydür: “Bizüm şeyḫümüz Ebū 'Abdi'llah [132b] zamān-ı (1) sülūkında kendi şeyḫi yanında çıķdı. Bir şahrāya vardı. Ol (2) otları lisān-ı ṭalk ile söylediler ki ben fulān derde devā ve fulān (3) nesneye nāfi' u zārem diyü. Her ot nidā itdi. Şeyḫ ḫayrān olup yine (4) şeyḫine geldi ve kışş'a'ı ḫabar virdi. Pes didi: “Kişi, bu maşlaḫat (5) içün ḫıdmet itmedün sen. Bize nāfi' u zār ḫande idi, anlar nāfi' (6) u zār olıcaķ ve saña anlar bu bildikde.” Pes, tevbe itdi. Didi: (7) “Et-tevbetü, yā seyidi.” Şeyḫ eyitdi: “Ḥaķ Te'ālā seni imtiḫān itmiş. Ben seni (8) Allāh'dan ğayrıya delālet itmedüm. Senün şıdķ-ı tevbeñe şahid oldur ki (9) ol mevzı'a gine var. Eger ol eşcār tekellüm itmezse bil ki şıdķ (10) üzre tevbe itmişsindür.” Pes Ebū 'Abdi'llah-i Ğazālī yine ol yire vardı. (11) Aşlā şadā işitmedi. Bu ḫālī şeyḫe bildirdi. Şeyḫ ḫamıd itdi. Didi (12) ki: “Elḫamdüli'llāhi'llezī iḫtārike linefsihi.”

Şeyḫ 'Aliyyi'bn-i Vehbi (13) 's-Suḫāwī eydür: “Ḥazret-i Ḥaķķ'ı vāķı'ada gördüm. Baña didi (14) ki: “Yā ḫulum! Ben seni safvetümden kıldum. Cemī' -i aḫvālında te'yid (15) itdüm. Seni ḫaķkuma raḫmet itdüm. Anlara çık [133a] ve ḫüküm eyle (1) saña öğretdüğüm ile.” Uyandum nāsa çıķdum. Gördüm, her (2) cānibden üzerüme yüĝrişürler.”



Vallāhu a‘lemu biḥaḳīḳati'l-ḥālī (3) ve ileyhi'l-merci‘u ve'l-me‘ālu, vallāhu yeḳūlu'l-Ḥaḳḳa ve yehdī (4) men yeṣā‘u ilā şırātın müstaḳīm (5) leḳadi'sterāḥa'l-ḳalemü min terḳīmi hāzīhi'n-nüṣḥati'l-enīḳati ve tersīmiḥātike'l-mecelleti'l-veşīḳati (6) bi-yedi ed‘afī ‘ibādi'llahi cirmen ve aḳvāhum zenben ve cürmen ‘Aleṣṣāhi'bn-i ‘Abdu's-selāmi ‘afā (7) ‘anhume'l-melikü'l-‘allāmu yevme'l-ḥāmīsi vaḳte'd-ḍaḥveti'l-kübrā ‘alā mā veffeḳahu'llahu Te‘ālā (8) fī ‘işrīne şehr-i zī'l-ḥicce'ti'l-mübāreketi min şuhūr-i sene şemānine ve tis‘ami‘e (9) min hicreti men hüve'l-meb‘ūşü ilā ḳaṭıbeti'l-fī‘eti.

## İKİNCİ BÖLÜM

## I. SÖZLÜKLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Çalışmamızın ikinci bölümünü oluşturan “Sözlük”, şahıs, yer, eser, tarikat ve kabile adları dışında metinde geçen kelimelerin tamamını içine almaktadır. Farklı imla özellikleriyle yazılmış olan kelimeler madde başı olarak alınmış, anlamları ise çok kullanılan kelimelerde verilerek, diğerlerinde göndermeler yapılmıştır.

Mesela:

‘**adil** bkz. ‘*adl.* 35b/5; 73b/9; 73b/12; 75b/6; 76b/2.

‘**adl** (a.) Doğruluk: 23b/2; 32a/2; 49b/13; 59b/1; 73a/9; 73b/14...

kelimelerinde olduğu gibi.

Madde başı olan kelimelerin ait oldukları dil, kelimelerin yanında parantez içinde tek harf ile gösterilmiştir.

Sözlükte kelimelere anlam verilirken metindeki anlamları esas kabul edilmiş, değişik manalar ise madde içerisinde sıra numarası ile gösterilmiştir.

Arapça tamlamalar sözlükte mümkün olduğu kadar, ilgili madde başı altında birlikte alınmıştır.

Metinde iki ismin, araya başka unsurlar da alarak bir yardımcı fiile bağlandığı durumlarda birleşik fiiller atlanmamış, ilk unsuru ilgili madde başı altında ele alınmış onu takip eden kısmında ise yardımcı fiil parantez içerisinde gösterilmiştir.

Mesela:

(Metinde)

Pes bunların ‘adāleti şemeresi-le şecere-i memālik mütezeyyin olup emirleri *muntazım* ve ma‘āşları *müstaķīm* oldu .

(Sözlükte)

muntazım (ol-) Tanzim etmek, düzenlemek: 75a/5.

şeklinde ele alındı.

Sözlüğe alınamayacak kadar uzun olan ve bir cümle içinde geçen Arapça ibareler ise sözlük bölümünün alt bölümünde ele alınmıştır. “Arapça İbareler” adı verilen bu bölümde ayet ve hadisler dışında kalan ve uzun cümle birlikleri kurmamış, anlam verilmemesinin metnin anlaşılabilirliğini etkileyebileceğini düşündüğümüz ibareler, karşılıklarına anlamı ve yer numarası verilerek ele alınmıştır.

## **II. SÖZLÜK**

## A

- āb** (a.) Ağustos: 21b/11; 22a/14.
- āb** (f.) 1. Su: 17a/1. 2. Öz suyu: 15a/2; 15a/3; 15a/4; 15a/5.
- ābā** (a. < çkl. eb) Babalar: 15a/1.
- ‘abā** (a.) Yünden yapılmış kaba kumaş, aba: 123b/10.
- ‘abādile** (a. < çkl. ‘abdullāh) Adı Abdullah olan kimseler, “‘Abdu'llahi'bn-i ‘Abbās, ‘Abdu'llahi'bn-i ‘Ömer, ‘Abdu'llahi'bn-i Zübeyr, ‘Abdu'llahi'bn-i ‘Amru'l-‘Āş”: 115b/2; 115b/5; 115b/5.
- abanūs** (f.) Abanozgillerden sert ve siyah bir ağaç: 72a/11.
- ‘abd** (a.) Kul.
- ‘abda'llahi** (a.) Allah'ın kulu: 126b/12.
- ‘a.-ı maqbūl ol-** Beğenilen, hoş karşılanan kul olmak: 84a/11.
- abdāl** (a.) Dünya ile ilgisini kesip Allah'a bağlanmış derviş: 5a/2; 32b/1; 123a/11; 126b/13.
- ābdest** (f.) Abdest.
- ā. al-** Abdest almak: 126a/14; 126a/15; 127a/5,6.
- a'bed** (a.) Kulluğu en fazla olan: 117b/8.
- ‘ābid** (a.) İbadet eden: 4a/13; 4b/9.
- abūbil** Garbi aylardan biri, nisan: 21b/13.
- ac** Tok olmayan, aç: 96b/14; 116a/10.
- a. karına** Tok olmadan, aç iken: 95b/2.
- a. kal-** Yiyecek bir şey bulamamak, aç kalmak: 116a/15.
- ‘acāyib** (a. < ‘acā'ib < çkl. ‘acībe) Çok tuhaf, anlaşılmaz: 15a/13; 17b/6; 112b/15.
- acdır-** Açtırma işini yatırmak: 132a/13.
- ‘aceb** (a.) Acayip, tuhaf: 90b/12; 113b/2.
- a'ceb** (a.) Çok acayip: 113a/15.
- ‘Acemī** (a.) 1. Acem ülkesinden olan: 97a/1; 97a/3; 97a/8. 2. Farsça: 97a/1; 97a/3; 97a/7; 97a/8.
- ‘acīb** (a.) Tuhaf: 5a/9; 7b/5; 44a/12; 45b/8; 50b/11; 55b/1; 57b/13; 98b/6.
- ‘acibū's-şān** (a.) Şanı tuhaf: 122a/10.
- ‘acībe** (a.) Şaşılacak şey: 2a/2.

- ‘**ācilen** (a.) Tezelden: 107a/11.
- ‘**āciz** (a.) Zayıf, güçsüz: 3a/10; 15a/14.  
‘**ā. it-** Gücsüz bırakmak: 124a/1.
- acılık** Aç olma durumu: 61a/12; 61a/13; 128a/2.
- aç-** Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek: 43b/6; 45b/12; 46a/4; 46a/5; 46b/13; 71b/11; 97a/15; 97a/15; 117b/12; 117b/12.
- açık, açuk** Geniş: 89a/12.  
**a. yara** Kapanmamış, sürekli işleyen yara: 48b/1.
- açıl-** 1. Kapalı iken açık hale getirilmek: 5b/1; 66b/7; 130a/9. 2. Dağılmak, yoğunluğunu yitirmek: 113b/9.
- açuk** *bkz. açık.*
- ad** İsim: 11a/12; 12a/10; 17a/7; 26a/11; 26a/15; 30b/6; 32b/5; 33b/4; 33b/5; 34a/13; 44a/4; 53b/4; 78b/15; 118a/8; 118b/4; 119a/4; 119a/4.  
**a. vir-** Adlandırmak: 13a/5.
- a‘dā** (a. < çkl. ‘adū) Düşmanlar: 57a/13.
- ādāb** (a. < çkl. edeb) 1. Usuller: 85b/15; 86a/11; 129b/2; 129b/2. 2. Terbiyeler: 107a/1; 122b/15.
- a‘dād** (a. < çkl. ‘aded) Sayılar: 109a/1; 109a/1; 112b/4.
- ‘**adālet** (a.) Haklılık, doğruluk: 74a/2; 74a/12; 74a/14; 74b/2; 74b/4; 74b/5; 74b/5; 74b/6; 75a/4.
- ‘**adāvet** (a.) Düşmanlık: 99b/5.
- ‘**add** (a.) Sayma.  
‘**a. it-** Saymak: 18a/2; 49b/7; 65a/2.  
‘**a. olın-** Sayılmak: 22b/3.
- ‘**aded** (a.) Sayı: 6b/2; 21a/11; 21a/15; 60b/11; 60b/12.
- ‘**adedince** Sayı bakımından, sayıca: 32b/2; 69b/9.
- ‘**adediyye** (a.) Adete mensup, adetle ilgili: 85b/3; 121b/1.
- ādem** (a.) İnsan: 11b/11; 17b/12; 46b/6; 53a/14; 66a/9; 77b/3; 85b/7; 120b/2.
- ‘**adem** (a.) Yokluk: 4b/10; 11a/10; 107a/5; 107a/5; 131a/9.
- ‘**ademī** (a.) Yoklukla ilgisi olan: 62b/13.
- ‘**ademiyye** (a.) Yoklukla ilgisi olan, ölüm hakkında: 26a/4; 63a/1.
- ‘**ādet** (a.) Davranış, huy, alışkanlık: 46a/4; 54a/12.

- ‘**ā. idin-** Bir şeyi alışkanlık veya huy durumuna getirmek: 92a/13.
- ‘**Ādī** (a.) Ad kavmine mensup: 28a/8.
- ‘**adil** *bkz.* ‘*adl.* 35b/5; 73b/9; 73b/12; 75b/6; 76b/2.
- ‘**ādīl** (a.) Doğruluk gösteren: 49b/3; 57a/11; 58a/4; 59a/15; 73b/11; 74a/3; 74a/7; 74a/14; 75a/10; 75b/8; 75b/9; 75b/12.
- ‘**adl** (a.) Doğruluk: 23b/2; 32a/2; 49b/13; 59b/1; 73a/9; 73b/14; 74a/8; 74a/9; 75a/1; 75a/7; 75b/5; 76b/4.
- ‘**a. it-** Doğruluk etmek: 23a/12.
- ‘**a. eyle-** Doğru olmak: 75b/7.
- ‘**adū** *bkz.* ‘*adūv.* 71b/14.
- ‘**adūv** (a. < ‘adūvv) Düşman: 35b/9.
- ‘**āfā** (a.) Bağışlama, affetme.
- ‘**āfāke’llahu** (a.) “Allah seni affetsin” anlamında bir söz: 94b/12.
- āfāk** (a. < çkl. ufāk) Ufuklar: 4a/11.
- āfet** (a.) Bela, afet: 76a/12; 76a/12; 76a/13; 76a/13; 105a/12; 130b/14.
- āfetü'l-ceriyi** (a.) Yiğitlerin afeti: 76a/15, 76b/1.
- āfetü'l-ķaviyyi** (a.) Kuvvetli, güçlü olanların afeti: 76a/15.
- āfetü'l-ķuzāt** (a.) Kadıların afeti: 76a/14.
- āfetü'l-mün’im** (a.) Nimet veren, yedirip içirenlerin afeti: 76b/1.
- āfetü'l-‘udūl** (a.) Adalet sahibi olanların afeti: 76a/15.
- āfetü'l-‘ulemā** (a.) Alimlerin afeti: 76a/14.
- ‘**afiv** *bkz.* ‘*afv.*
- ‘**afv** (a.) Suçunu bağışlama.
- ‘**a. it-** Bağışlamak: 46b/12.
- ‘**a. eyle-** Affetmek: 40a/10.
- ağız** Ağız: 97a/7; 97a/10; 97a/15; 97a/15; 97a/15.
- ağaç** 1. Ağaç: 15b/12; 16a/7; 77b/6; 77b/14; 78b/2; 95b/7; 95b/11; 95b/12; 95b/12; 95b/14; 127a/15. 2. Tahta: 79a/8.
- ağar-** Beyazlaşmak: 27b/1.
- ağla-** Ağlamak: 46a/7; 46a/13; 46a/14; 49b/14; 49b/15; 77a/13; 123b/13; 124b/9; 124b/13.
- ağlaş-** 1. Birlikte ağlamak: 116b/5; 116b/6; 117a/3. 2. Sızlanmak: 128b/4.



- ağlat-** Ağlamasına yol açmak: 125a/2.
- ağrab** (a.) Pek tuhaf: 17a/6.
- ağrı** Ağrı: 8b/3; 43a/1; 43a/4.
- ağşış** Ağustos: 21b/13.
- ağvār** (a. < çkl. gar) Mağaralar: 112b/3; 113a/13.
- aḥad** (a.) **1.** Bir: 82a/8; 108b/13. **2.** Biri, birisi: 105b/1; 105b/1.
- aḥadiyyet** (a.) Birlik: 108b/15; 108b/15; 109a/5.
- āḥar** (a.) Başka, diğer, gayrı: 12a/5; 23a/10; 44b/1; 52b/11; 62b/11; 62b/15; 73b/15; 78a/11; 80a/9; 97a/2; 104a/10; 106b/14; 109b/10.
- aḥbāb** (a. < çkl. ḥabīb) Dostlar: 2a/8.
- aḥbāba'llahi** (a.) Allah dostları: 128b/12.
- aḥbār** (a. < çkl. ḥabar) **1.** Haberler: 38b/2; 112b/6. **2.** Hikayeler: 42a/11.
- ‘ahd** (a.) Devir, dönem: 31a/13; 115b/14; 116a/1.
- ‘a. it-** Söz vermek: 59b/8.
- ‘ahd-nāme** (f.) Ferman: 51a/3.
- aḥfiyā** (a. < çkl. ḥifā) Gizli şeyler: 74b/13.
- āḥır** (a.) **1.** Son: 5a/10; 9a/11; 19b/3; 19b/7; 21b/3; 25a/6; 25b/14; 31a/10; 38b/12; 38b/12; 40b/5; 40b/9; 44b/15; 58b/2; 79b/8; 83b/11; 92b/9; 105b/12; 108b/11; 115a/9; 118a/10. **2.** Son olarak: 7b/7; 14a/3; 14a/13; 21b/1; 25b/1; 26a/2; 34b/15; 51b/9; 55b/10; 59b/4; 59b/5; 71a/10; 71b/12; 96b/14; 97b/3; 104a/1; 115a/4; 115a/5; 115a/7; 115a/8; 115b/3; 119a/6; 119a/10; 119b/13; 124a/4.
- ā. eyle-** Son kabul etmek: 9a/10.
- āḥıru'l-emir** (a.) En nihayet, sonunda: 56a/1.
- ā. zamān** Dünyanın son zamanları: 32a/1; 60a/13.
- āḥırat** (a.) Öteki dünya: 13a/11; 13a/12; 13a/13; 13b/7; 23a/6; 23a/8; 23b/7; 26a/1; 47a/4; 90a/1; 90a/6; 90a/9; 90a/13.
- āḥız** (a.) Alan, alıcı: 43b/2.
- aḥız** (a.) Alma, kabul etme.
- a. it-** Almak: 12b/4; 12a/13; 39a/2; 54a/10; 107a/11; 109b/10.
- a. alın-** Alınmak: 26a/10; 54b/5.
- ‘ahid** bkz. ‘ahd.

**aḥkām** (a. < çkl. hüküm) Hükümler, emirler: 23b/9; 60a/4; 60a/7; 74a/1; 74a/2; 74b/6.

**aḥlāk** (a.) Ahlak kuralları: 129b/2.

**aḥlāqu'l-ilāhiyyet** (a.) İlahi esaslar: 65b/12.

**a.-ı ḥamīde** (f.) İyi huylar: 132a/5.

**a.-ı zemīme** (f.) Kötü huylar: 132a/5.

**Aḥmediyyet** (a.) Hz. Muhammet'in vasıflarından biri: 38a/4.

**aḥmer** (a.) Kırmızı, kızıl: 12a/1; 16b/5; 61a/9; 61a/11; 72b/9.

**aḥruf** (a. < çkl. harf) Lehçeler: 120b/12.

**aḥsen** (a.) Pek güzel: 111b/15; 116a/3.

**aḥşām** 1. Akşam, akşam vakti: 25a/6; 91a/6; 95b/8; 126a/13. 2. Akşam namazı: 126b/12.

**a. ezānı** Günün dördüncü namaz vaktini bildiren ezan: 119b/3.

**āhū** (f.) Ceylan: 49b/12.

**aḥvāl** (a. < çkl. hal) Haller, durumlar: 2b/15; 38b/3; 41b/11; 44a/12; 46b/6; 57b/9; 74b/10; 75a/7; 92a/4; 97a/4; 98a/2; 105b/11; 106b/9; 108b/6; 110a/7; 112a/2; 112a/6; 112a/13; 114b/10; 114b/15; 117b/7; 117b/10; 124a/13; 132b/14.

**aḥyār** (a.) İyi ve faziletli olanlar: 114a/10; 122a/4.

**aḥẓar** (a.) Yeşil: 61b/4; 72b/7.

**aḥ** Beyaz: 14a/5; 16a/4; 32b/15; 34b/11; 72a/10; 77b/1; 78b/5; 127a/8.

**a. ol-** Temizlenmek: 61a/13.

**aḥ-** Akmak: 16a/8; 16a/9; 48a/7; 54a/13; 56a/13; 72a/7; 77b/7; 78b/5; 78b/5; 117a/8.

**‘aḥabe** (a.) 1. Engel, tuzak: 98a/1. 2. Tepe: 128a/11.

**‘aḥā'id** (a. < çkl. ‘aḥīde) İnanılan şeyler: 108a/11.

**aḥarṣu** Akarsu: 98b/9.

**‘aḥāyid** bkz. ‘aḥā'id. 105a/2.

**aḥca** Küçük gümüş para: 49b/15; 49b/15; 88b/7.

**aḥça** Oldukça beyaz, beyazca.

**a. ol-** Daha uygun olmak: 53a/5.

**‘āḥibet** (a.) Nihayet, son: 44a/4; 47b/1; 113b/3.

**‘aḥıl** bkz. aḥıl. 11a/3; 12a/9; 107b/8; 110a/6; 110a/9.

**‘aḥīde** (a.) İman, dini inanış: 108b/3.

- ‘**ākīl** (a.) Akıllı kimse: 57a/11; 59a/15; 73b/11.
- ‘**ākīm** (a.) Yağmur getirmeyen rüzgar; özellikle batıdan veya kuzeybatıdan esen rüzgar: 27a/3.
- ‘**a. ol-** Kısır olmak: 111a/14.
- ‘**ākīme** (a.) Neticesiz, anlamsız, yararsız: 108a/15.
- ‘**ākīl** (a.) Us, akıl: 3b/4; 5b/6; 10a/2; 10b/12; 18a/2; 61b/7; 103b/3; 106a/10.
- ‘**a.1 başına gel-** Davranışının yanlışlığını sezerek doğru yolu bulmak: 116a/14.
- ‘**a.1 git-** Delirmek: 122a/5.
- ‘**a.-ı selīm** (f.) Sağduyu: 58a/12.
- aklām** (a. < kalem) Alfabe: 79b/5; 79b/6; 80a/8.
- ‘**aklen** (a.) Akıl ile, akıldan: 108a/1.
- ‘**akliyye** (a.) Akıl ile anlaşılan: 68b/4; 109a/11.
- akmār** (a. < çkl. kamer) Aylar: 100b/2.
- akrab** (a.) En yakın: 12b/7; 18b/1; 123a/7.
- ‘**akrab** (a.) 1. Zehirli ve tehlikeli hayvancık, akrep: 72a/13; 99b/5. 2. Dünyanın kuzey yarımküresinde görülebilen büyük bir burç: 22a/1; 23b/8.
- akrabā** (a. < çkl. qarīb) Kan veya evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler: 53b/11.
- aksā** (a.) Son, en son, uzak: 47b/12.
- aksām** (a. < çkl. kısm) Parçalar, bölümler: 63a/12; 64a/8; 68b/3.
- akṭāb** (a. < çkl. kuṭb) Ulular: 39b/14.
- akṭār** (a. < çkl. kuṭr) Taraflar, yanlar: 58b/3.
- akvā** (a.) En kuvvetli.
- a. ve ekmel ol-** Çok kuvvetli ve eksiksiz olmak: 81b/7.
- akvāl** (a. < çkl. kavāl) Sözler: 38b/10; 103b/11; 104a/4; 104b/10.
- akvāt** (a. < çkl. kuṭ) Yemekler: 73b/1.
- āl** (a.) Aile: 2a/8.
- ā.-i beyt** (f.) Hz. Muhammet’in en yakınları; Hz. Fatıma, Hz. Ali vs.: 46b/5.
- ā.-i Muḥammed** (f.) Hz. Muhammet’in en yakınları: 32b/5.
- ā.-i ‘Osmān** (f.) Osmanlı Devleti’nin kurucusu Osman Gazi’nin soyu: 58a/3; 58b/9; 59a/10; 59b/15; 60a/3.
- ā.-i Ṭālīb** (f.) Hz. Ali’nin soyundan gelenler: 32b/13,14.

- al-** 1. Kabul etmek: 130a/7; 130a/8.  
2. İçecek içmek: 8a/15.  
3. Tutmak, almak: 16a/1.  
4. Elde etmek, almak: 13b/9; 17b/11; 19a/6; 42a/2; 43b/13; 43b/13; 44a/7;  
44b/10; 49a/12; 50a/1; 53a/3; 76a/6; 77b/8; 77b/9; 77b/10; 77b/11;  
77b/12; 78b/13; 78b/15; 88a/5; 93b/12; 97b/6; 100b/8; 116b/10;  
120b/7; 127b/4.  
5. Erkek, kadınla evlenmek: 28b/8; 37a/6; 130b/7.  
6. Satın almak: 44b/6; 49b/15; 88a/3.  
7. Bir şeyi, bir kimseyi bulunduğu yerden ayırmak: 46b/7.  
8. Fethetmek, ele geçirmek: 53b/2; 54b/10; 56a/12; 56b/1; 56b/1; 56b/1;  
56b/14; 70b/13.  
→ **ābdest al-** 126a/14  
**elinden al-** 59b/5.  
**ellerinden al-** 51b/1.  
**elüm al-** 96b/2.  
**eṭṭrāfin dūṣman al-** 55a/13.  
**intikāmı al-** 56a/1.  
**izin al-** 123b/8,9.  
**mīraṣ al-** 51a/14.  
**pula alma-** 2b/11,12.  
**rızāsın al-** 52b/11,12.  
**ṣatun al-** 50a/14.  
**selām al-** 123b/12; 126b/3; 128b/8.  
**selāmum al-** 52a/8.  
**ṣūretler al-** 15b/9.  
**ala** Açık kestane renginde olan: 93a/14.  
**‘alā** (a.) Üzere: 130a/1.  
**a‘lā** (a.) 1. En yüksek: 40b/12; 65b/14; 103b/9; 120a/13. 2. İyi, pekiyi: 119b/14.  
**ālāf** (a. < çkl. elf) Binler: 24b/8.  
**‘alāmāt** (a. < çkl. ‘alāmet) İzler, işaretler: 34b/14.  
**‘alāmet** (a.) İşaret, iz: 34a/7; 87b/9; 99b/12; 99b/13; 99b/14; 100a/5.

- alāt** (a. < çkl. ālet) Vasıtalar: 16b/2.
- ‘alāyık** (a. < ‘alā’ıķ < çkl. ‘alāķa) İlgiler, ilişkiler: 114a/6.
- alçaķ** Aşağı, yüksek olmayan: 98b/5.
- a‘lem** (a.) Çok bilen: 121a/5; 121a/14.
- ‘ālem** (a.) Kainat, bütün mahluklar: 2b/2; 2b/8; 2b/13; 4a/1; 5a/5; 5b/5; 5b/6; 6a/5; 10b/1; 10b/10; 11a/8; 11a/13; 12a/11; 12a/14; 12b/2; 12b/6; 14a/11; 14a/12; 15a/14; 15b/1; 15b/1; 15b/6; 15b/8; 15b/8; 15b/9; 16b/13; 24a/5; 24a/7; 24a/7; 32a/1; 32a/12; 34b/10; 35a/1; 35b/5; 38a/5; 38a/8; 38a/8; 38b/3; 38b/13; 39b/6; 42a/13; 55b/14; 56b/8; 63b/12; 63b/14; 64b/8; 85a/6; 85a/11; 89b/10; 89b/12; 91a/15; 92b/7; 97b/15; 100a/10; 104a/11; 105b/4; 126a/6.
- ‘ā.-i berzah** (f.) Ölümle kıyamet arasında geçen zaman: 89b/9,10; 89b/11; 89b/11.
- ‘ā.-i ceberūt** (f.) Fani dünyanın dışında olan alem: 63b/13.
- ‘ā.-i ervāh** (f.) Rular alemi, öteki dünya: 38a/4; 39b/8; 89b/10; 100a/9.
- ‘ā.-i ğayb** (f.) Gözle görünmeyen şeylerin alemi: 2b/3; 4a/2,3.
- ‘ā.-i ğayīb bkz.** ‘ā.-i ğayb. 2a/7,8.
- ‘ā.-i hāk** (f.) Dünya: 57b/6.
- ‘ā.-i melekūt** (f.) Allah’ın mutlak hükümdar olduđu alem: 63b/12; 63b/12; 97b/15.
- ‘ā.-i mişāl** (f.) Rüya alemi: 89b/9.
- ‘ā.-i şabāvet** (f.) Çocukluk dünyası: 87b/10.
- ‘ā.-i şuhūd** (f.) Görülen alem, bu dünya: 2a/2.
- ‘ā.-i ‘ulvī** (f.) Ruhlar alemi: 6a/5; 84b/15; 85a/5; 85a/15..
- ‘ālemīn** (a. < çkl. ‘ālem) Dünyalar: 106a/12; 107a/10.
- ‘ale's-sevve** (a.) Eşit olarak: 32a/13.
- ‘ale't-tertib** (a.) Sırasıyla: 84b/9.
- ‘alevī** (a.) Hazret-i Ali’ye intisabı olan kişi: 97a/12.
- alın** Yüzün kaşlarla saçlar arasındaki bölümü: 8a/11.
- alın-** Fethedilmek, ele geçirilmek: 54b/11; 57b/1; 88b/12; 89a/4; 89a/4.
- ‘ālī** (a.) Yüksek, yüce: 46b/9; 125b/14.
- ‘ā. ol-** Yüce olmak: 24a/15,24b/1.
- ‘alīl** (a.) Hasta: 58b/2.

**‘alīm** (a.) Çok bilen: 2a/1; 14b/1.

**‘ālīm** (a.) Çok okumuş, bilgin: 39a/11; 39a/15; 40a/6; 41a/6; 42a/13; 50b/8; 63a/2; 76b/10; 124a/11; 124a/13; 130b/7; 130b/12; 130b/15.

**‘ā. ol-** Bilgin olmak: 39a/11; 39b/4; 69b/8; 69b/9; 131b/11.

**‘Aliyyu'l-‘azīm** (a.) En ulu; Allah: 82b/4.

**‘Aliyyun** (a.) “Büyük, yüce”, Allah: 82a/15.

**Allāh** (a.) Tanrı, Allah: 5a/9; 5a/9; 9a/12; 9b/5; 65a/13; 81b/8; 82a/12; 82b/10; 83b/8; 86b/13; 92a/12; 95a/5; 104a/10; 105b/1; 105b/13; 110a/3; 110a/11; 110b/4; 111a/8; 111a/9; 124b/7; 124b/13; 125b/1; 128b/1; 128b/10; 128b/13; 129b/3; 130a/2; 132b/8.

**Allāhu a‘lemu** Allah daha iyi bilir: 57a/5.

**Allāhu ekber** Allah uluların ulusudur: 119b/4.

**Allāhu te‘ālā** Yüce Allah: 23a/5; 23a/9; 74a/10; 94a/11; 94a/11; 110a/4; 120a/4; 122b/11; 130a/7.

**‘Allāmu'l-ğuyūb** (a.) “Görünmeyen şeyleri bilen”, Allah: 126b/14.

**alma** Elma: 77b/8; 77b/9; 77b/12; 78b/13; 79a/4.

**alt** Alt taraf, alt: 10b/2; 12a/6; 78a/14; 120b/9; ; 123b/10; 127b/2.

**altı** Altı: 5b/15; 12a/4; 12a/5; 14a/10; 19b/11; 20a/6; 20a/6; 20a/12; 22b/13; 22b/14; 24a/1; 30a/9; 30b/15; 33b/11; 37a/2; 42a/4; 51a/4; 51b/5; 51b/10; 56a/1; 56a/3; 56a/5; 56a/6; 56b/11; 56b/12; 58a/13; 59a/12; 68b/11; 68b/12; 69b/15; 72b/8; 80a/8; 83a/6; 86b/2; 86b/2; 86b/3; 102b/13; 104a/1; 113a/9; 113a/15; 115a/4; 115a/10; 118b/7.

**altıncı** Altı sayısının sıra sıfatı: 4a/7; 22a/9; 22a/11; 22a/12; 25b/13; 58b/5.

**altmış** Altmış: 11a/2; 11a/3; 12a/2; 13a/9; 18b/11; 20a/5; 20a/7; 20a/11; 21a/11; 21a/15; 23a/5; 24a/5; 25b/10; 31b/2; 32b/12; 36b/2; 38b/9; 42b/15; 49b/2; 55b/3; 55b/5; 70a/1; 72a/4; 83b/3; 85b/3; 101a/2; 112b/11; 113a/7; 115a/2; 118b/7; 118b/9.

**altun** 1. Altından yapılmış: 8a/9; 15b/12; 15b/13; 15b/13; 43a/10; 48a/11; 52a/5; 52b/4; 72b/8; 72b/10; 77b/6; 78b/6; 78b/7; 78b/7; 101b/2; 119a/3.

2. Altın: 16b/4; 16b/5; 71b/6.

3. Altından yapılmış sikke: 46b/10; 49b/8; 49b/9; 50a/13; 93b/11; 93b/13; 93b/14.

- ‘**ām** (a. < ‘āmm) Genel, herkese ait: 63b/8.
- ‘**amā** (a.) Yağmur bulutları, kümülüs: 10b/1; 10b/2; 10b/3.
- a‘mā** (a.) Kör: 83b/12.
- a. ol-** Kör olmak: 124b/10.
- a‘māk** (a.) Derinlikler: 112b/2.
- a‘māl** (a.) İşler: 10a/5.
- a.-i šālīḥa** (f.) Dince makbul olan işler: 100a/13.
- ‘**amāme** (a. < ‘imāme) Başlık: 35b/2.
- amān** (a.) Bir suçun bağışlanmasının istenildiğini anlatır.
- a. dile-** Önce direnirken zor karşısında boyun eğip canının bağışlanmasını dilemek: 54a/15.
- ‘**amīk** (a.) Derin: 112b/15.
- ‘**āmīl** (a.) İşleyen, yapan: 130b/7.
- āmīl** (a.) Emeli olan, isteyen: 117a/12.
- āmīn** (a.) “Allah kabul etsin” anlamında, duaların arasında ve sonunda kullanılır: 121b/14.
- ‘**amm** (a.) Amca: 56a/7.
- ammā** (a.) Ancak, lakin, ne var ki, şu kadar ki: 9b/8; 11a/3; 11a/8; 11b/10; 13a/13; 15b/12; 16a/12; 16b/10; 16b/10; 19a/7; 19b/10; 20a/6; 21a/10; 21a/14; 21b/1; 21b/6; 22a/15; 24a/7; 28a/11; 34b/8; 39b/1; 41a/7; 48b/10; 49b/1; 51a/8; 52a/14; 53a/1; 55a/6; 55b/5; 57b/9; 58a/5; 58b/2; 62b/8; 62b/14; 63a/9; 63a/14; 63b/1; 64a/12; 64a/12; 64b/9; 64b/13; 68b/8; 70a/11; 70a/12; 70b/1; 70b/4; 71b/14; 72b/13; 73b/3; 73b/9; 74a/14; 74b/9; 79b/7; 79b/9; 79b/11; 79b/12; 80a/2; 80a/7; 80a/8; 88a/4; 89b/12; 90a/2; 97a/1; 98a/7; 98a/8; 98a/10; 98a/12; 99a/15; 99b/11; 99b/15; 100a/6; 100a/11; 100b/6; 101b/1; 102b/6; 103a/5; 103a/7; 103a/8; 103a/9; 103a/10; 103b/1; 104a/5; 104a/9; 104b/11; 105a/4; 105a/11; 105a/15; 105b/2; 105b/12; 105b/14; 106b/3; 107b/6; 108a/10; 109a/4; 109a/9; 109a/10; 109a/11; 109a/13; 109b/10; 111b/9; 111b/13; 112a/15; 113a/12; 115b/4; 115b/10; 118b/4; 121a/12; 123a/2; 123a/3; 123a/14; 123b/4; 125b/8; 126a/5; 128a/8; 129b/3; 129b/14.
- ‘**ammār** (a.) Mamur eden: 11b/4.
- ‘**amme** (a.) Umuma mahsus olan: 63a/15; 106a/15; 109a/9.

‘amme (a.) Hala: 15a/10; 43b/8.

‘amūd (a.) Direk, sütun: 72b/2.

‘an (a.) -dAn: 90a/3; 103a/15; 105a/9; 105a/9.

ana Anne: 34a/12; 53b/10; 53b/11; 53b/12; 53b/13; 53b/13; 54a/6; 54b/9.

aña Ol işaret zamirinin datif hali, ona: 3a/13; 5a/14; 5b/1; 6a/13; 6b/10; 6b/11; 7a/9; 7a/13; 7b/2; 7b/12; 10b/12; 10b/15; 11a/11; 12a/9; 12a/9; 13a/6; 13a/8; 13a/8; 13a/13; 13b/13; 17a/7; 18b/5; 22b/3; 25a/12; 25b/10; 25b/12; 26a/13; 26a/14; 27a/13; 27b/3; 27b/13; 29b/14; 29b/15; 30b/9; 31a/6; 32a/4; 32b/1; 32b/3; 32b/4; 32b/7; 33a/3; 34b/11; 35a/3; 35a/5; 35b/11; 36a/13; 37b/9; 43a/15; 43b/11; 45a/4; 45a/7; 45b/7; 46a/12; 47a/1; 47a/4; 47b/13; 51a/3; 51b/13; 53b/14; 54b/4; 55a/8; 56b/11; 57a/10; 58a/8; 60a/11; 60b/9; 61a/2; 61a/2; 62a/1; 63a/5; 63b/8; 63b/9; 66b/6; 66b/15; 71b/2; 72b/15; 74a/13; 77b/11; 77b/13; 78a/5; 78a/11; 85b/1; 86b/13; 88a/3; 88a/11; 89b/11; 92a/14; 96b/15; 97b/2; 98a/9; 99a/3; 100a/2; 101a/7; 101b/11; 102b/1; 106a/14; 107a/10; 109a/1; 109a/13; 110a/7; 110a/12; 110b/5; 113b/6; 113b/8; 113b/11; 113b/15; 117b/1; 117b/15; 119a/2; 119a/12; 119b/10; 119b/11; 119b/14; 120a/8; 121a/11; 122b/13; 123a/1; 123a/7; 123b/11; 125a/4; 125b/13; 128a/4; 128a/5; 128b/2; 128b/7; 129b/11; 131b/11; 131b/13; 132a/13.

‘anāşır (a. < çkl. ‘unşur) Unsurlar: 10a/4; 98b/2; 99a/4; 99a/10.

‘a.-ı erba‘a (f.) Dört unsur; toprak, hava, ateş, su: 62b/10.

ancağ 1. Olsa olsa, en erken: 17a/11. 2. Yalnızca, sadece: 32a/13; 65b/2; 76b/2; 90a/3; 98a/5; 98a/10; 98a/10; 99a/9; 99a/10; 117b/6; 121a/6.

anda 1. O zaman: 23b/6; 31a/2; 47a/11; 47a/14; 56b/10; 72b/5.  
2. Oraya: 44a/7; 68b/8; 72a/14; 72b/5; 78b/14.  
3. Orada: 15b/1; 16b/3; 16b/9; 16b/13; 35a/10; 46a/13; 52a/3; 52a/4; 55a/7; 55a/15; 56a/6; 68b/9; 70a/9; 70a/9; 71a/5; 71b/7; 72a/13; 72a/15; 72b/6; 77a/6; 77a/7; 77a/8; 78b/3; 78b/3; 78b/12; 85a/1; 88a/7; 128b/15.  
4. Onda, o hususta, o mevzuda: 2a/5; 4a/3; 5a/6; 7a/11; 7a/13; 7b/13; 8b/15; 8b/15; 10b/14; 11a/6; 12b/2; 14a/1; 16a/9; 23a/1; 23a/2; 32a/6; 52a/9; 59a/4; 60b/10; 69a/1; 70a/15; 73b/1; 79b/9; 80b/8; 84b/6; 92a/5;



93a/1; 97b/11; 100a/1; 101a/15; 101b/8; 102a/11; 105b/3; 107a/3;  
107b/3; 120b/10; 120b/11; 120b/14; 120b/15; 121b/5.

**andan 1.** Ol zamirinin ablatif hali, ondan: 7b/7; 7b/14; 8b/1; 10b/4; 11a/14; 11b/3;  
14b/7; 15a/9; 17b/4; 18b/8; 19a/10; 19a/11; 21b/8; 22a/4; 22b/12;  
23b/4; 23b/5; 24a/9; 26a/10; 26b/3; 27b/1; 28b/4; 28b/8; 33a/9;  
33a/15; 37a/11; 38a/3; 40a/2; 40a/11; 45a/8; 49b/9; 49b/15; 51a/9;  
51a/14; 51b/1; 56a/2; 56b/4; 57a/15; 58a/15; 64a/12; 64a/13; 67a/5;  
68b/15; 69a/7; 69b/13; 70a/5; 71a/12; 73a/1; 85a/4; 91a/14; 91a/14;  
91b/11; 92a/8; 92a/14; 93a/2; 94b/8; 98b/15; 99a/3; 100a/10; 100b/7;  
107b/9; 109b/1; 109b/1; 112a/8; 112b/5; 117a/13; 118a/4; 118b/5;  
119a/6; 119a/11; 119a/14; 120a/5; 122b/1; 126a/15; 127b/2; 128a/5;  
128b/4; 129a/5.

**2.** Sonra, ondan sonra: 8b/6; 8b/7; 10b/15; 11a/9; 11a/11; 11b/5; 12a/11;  
12b/8; 13b/12; 14a/1; 14a/2; 14a/4; 14a/6; 15a/14; 15b/12; 17a/3;  
18a/10; 18a/11; 19a/3; 20b/2; 20b/3; 20b/4; 20b/12; 23a/5; 23a/11;  
23b/10; 25a/12; 25b/12; 26a/8; 27b/7; 32b/15; 33a/7; 33b/4; 35a/10;  
35b/4; 36a/2; 36a/10; 36b/15; 37a/7; 37a/13; 37a/15; 41b/6; 42a/4;  
48b/11; 48b/14; 49a/6; 49a/7; 49b/2; 50b/3; 50b/7; 50b/8; 52a/2;  
52a/4; 52a/4; 53a/11; 54a/11; 55a/12; 55a/12; 55b/7; 56a/11; 56b/1;  
56b/1; 56b/15; 59a/5; 62b/3; 67a/8; 69a/5; 70a/9; 70b/7; 70b/10;  
76b/15; 77a/5; 77a/15; 77a/15; 77b/5; 77b/6; 77b/11; 77b/12; 77b/13;  
78a/2; 83b/1; 83b/14; 85b/12; 86a/2; 86a/4; 86a/6; 86a/7; 96a/14;  
96b/2; 100b/1; 100b/1; 100b/2; 101b/12; 101b/15; 103a/1; 105a/7;  
115a/12; 115b/5; 117a/1; 118b/9; 118b/13; 118b/14; 120b/1; 121b/8;  
121b/8; 121b/9; 124b/3; 125a/7; 126b/6; 126b/9; 126b/11; 127a/3;  
127a/4; 127a/4; 127a/5; 127b/5; 127b/10; 127b/11; 128a/6; 128a/8;  
128a/10; 130a/10.

**3.** Oradan: 47b/7; 72a/7; 78b/12; 90b/13.

**4.** Ondan ötürü: 44a/6; 55b/11; 66a/15; 88a/1; 98b/11.

**5.** Orada: 13b/1; 52a/1.

**‘anede (a.)** Çok inatçılar: 58b/1.

**anı** Ol işaret zamirinin akkuzatif hali, onu: 3a/11; 6a/6; 8a/2; 8a/5; 9a/10; 9b/5; 11a/4; 11a/5; 11b/13; 13a/1; 13b/9; 13b/10; 14a/12; 14a/14; 15b/2; 16a/1; 16b/3; 16b/14; 17a/11; 17a/11; 17a/15; 17b/13; 18a/2; 27a/1; 27a/2; 27a/5; 27a/10; 28b/1; 28b/3; 29a/5; 30b/7; 31a/6; 32a/5; 34a/2; 34b/10; 35a/6; 35a/11; 35a/14; 35b/3; 37a/13; 37b/5; 41b/14; 41b/15; 42a/5; 42a/10; 43b/9; 44b/2; 44b/3; 46a/2; 46a/6; 46a/12; 46b/1; 46b/7; 46b/7; 47a/5; 47a/8; 48b/1; 49a/9; 49a/10; 52a/13; 53a/7; 53a/8; 53b/2; 54b/6; 56b/7; 56b/14; 57b/11; 60b/4; 62a/2; 63b/4; 70a/11; 70b/14; 70b/2; 70b/2; 70b/5; 71a/4; 71a/13; 71b/1; 71b/15; 72b/8; 72b/14; 74a/8; 75a/13; 75b/14; 78a/13; 81b/6; 84a/15; 86a/15; 91b/14; 93b/8; 95b/8; 102b/8; 106a/3; 110a/5; 110a/10; 111a/13; 111a/13; 112a/13; 117b/14; 118a/4; 118a/9; 118b/3; 118b/9; 119b/11; 120b/6; 121a/6; 121b/2; 122b/14; 122b/14; 123a/3; 128a/13; 128a/15; 128b/2; 129a/1; 129a/4; 129a/5; 130a/3; 130b/3

**anıñ** *bkz. anuñ.* 6a/1; 6a/2; 7b/12; 9a/2; 9a/4; 9a/10; 9a/10; 9b/3; 12a/14; 13a/12; 13b/1; 18b/3; 23b/3; 23b/12; 29a/2; 30a/9; 51b/7; 59a/7; 60b/14; 61a/4; 61a/9; 61a/12; 61b/4; 61b/7; 61b/14; 63b/5; 64b/7; 64b/9; 64b/13; 76a/11; 77b/11; 84b/13; 87a/15; 92a/8; 98a/8; 109a/2; 109a/5; 116b/6; 118b/13; 119a/2; 119a/4.

**añlama** Anlama işi: 104b/6

**anlar** Onlar: 4a/9; 4a/10; 6a/3; 10a/4; 10b/7; 11b/4; 14a/7; 16a/2; 16a/14; 16b/15; 16b/15; 17b/1; 17b/4; 27a/2; 27a/5; 27a/8; 28b/1; 29a/5; 33b/7; 35b/14; 36a/6; 36a/14; 36a/15; 37b/1; 39b/3; 41a/7; 46a/15; 50a/8; 52a/9; 52a/10; 52b/5; 54a/4; 54a/7; 55b/9; 55b/9; 56b/4; 61a/4; 63b/7; 64a/4; 68b/5; 73a/9; 73a/11; 73b/14; 74a/11; 74b/7; 74b/8; 74b/1; 74b/10; 74b/14; 76b/6; 77b/4; 78a/3; 78a/7; 78a/9; 78a/13; 78b/13; 79a/2; 90b/9; 90/12b; 90b/13; 91a/6; 94a/5; 102a/7; 102a/10; 103a/14; 103b/2; 103b/4; 103b/4; 105a/1; 107a/11; 107b/2; 107b/4; 107b/5; 108a/9; 108a/10; 108a/11; 108b/2; 108b/11; 108b/13; 109a/3; 111b/5; 111b/6; 111b/14; 112b/1; 114a/4; 114a/5; 114a/6; 114a/7; 114a/7; 114b/10; 115b/2; 116a/3; 116b/8; 116b/11; 117a/3; 117b/3; 117b/3; 117b/4; 117b/5; 117b/5; 117b/6; 120b/3; 122b/7; 123a/1; 123a/3; 125a/13; 126a/13; 126b/7; 127b/8; 127b/14; 128b/3; 129a/7; 129a/10;

129a/11; 129b/6; 129b/6; 130a/2; 130a/8; 131a/13; 131a/15; 132b/5; 132b/6; 132b/15.

**anuñ** Ol zamirinin genitif hali, onun: 4b/11; 4a/12; 5a/6; 5a/13; 5a/15; 5b/5; 5b/7; 5b/8; 7b/5; 7b/8; 8a/13; 8b/2; 9a/2; 9a/5; 9a/8; 9a/13; 9a/12; 9a/12; 10a/3; 11b/6; 11b/7; 11b/7; 12b/8; 14a/11; 15a/12; 15b/6; 16a/11; 16b/9; 17a/10; 17b/14; 19b/1; 19b/3; 19b/5; 19b/8; 22b/10; 23a/9; 24a/6; 24b/8; 24a/13; 24a/15; 25b/14; 26a/12; 26b/2; 26b/4; 26b/11; 26b/12; 27a/15; 27b/13; 27b/14; 27b/15; 27b/15; 28a/6; 28b/4; 29b/7; 29b/15; 30a/1; 30b/14; 32a/3; 32a/15; 32b/1; 39b/10; 40b/15; 41b/2; 42a/6; 44a/2; 44a/12; 44b/4; 45a/3; 45b/9; 46a/9; 47a/6; 47b/5; 48b/8; 49a/9; 50b/10; 51a/9; 51b/8; 51b/15; 52a/15; 52b/14; 53a/7; 53b/5; 53b/7; 53b/7; 53b/8; 53b/13; 54b/4; 54b/11; 55a/11; 55b/8; 56b/3; 57a/5; 57a/11; 58a/9; 58b/1; 58b/10; 61b/5; 63a/6; 64b/1; 64b/2; 64b/5; 64b/14; 65b/1; 65b/14; 66a/5; 68b/1; 69a/7; 72a/12; 72b/1; 72b/10; 73a/3; 73b/15; 74a/1; 74a/1; 74a/3; 74b/8; 76b/14; 77a/4; 77b/2; 78a/1; 80b/4; 83a/8; 83b/11; 85b/8; 86a/11; 86b/6; 87b/3; 88a/1; 89b/5; 89b/13; 91a/15; 91b/11; 91b/15; 93a/7; 94a/11; 95a/7; 96b/14; 97a/6; 97b/10; 97b/14; 98b/1; 99b/9; 100a/7; 100a/13; 100a/14; 101a/9; 102a/14; 104a/1; 106a/1; 107a/1; 107a/4; 107b/3; 108a/5; 109b/12; 111b/6; 113b/8; 117a/8; 117a/14; 117a/15; 117b/1; 117b/2; 118a/10; 118a/13; 118a/14; 120a/1; 120b/2; 121b/15; 122a/14; 123a/12; 124a/15; 126a/11; 126b/8; 127a/7; 127b/10; 128a/6; 129a/2; 129a/4; 130a/12.

**‘ār** (a.) Utanma: 47a/4.

**ara-** Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak: 55b/6; 126a/14; 128a/14

**ara** 1. Kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi: 2b/6; 26b/8; 32a/13; 53b/10.

2. İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, açıklık, aralık, boşluk, mesafe: 6a/5; 15b/15; 33a/8; 34b/2; 34b/12; 37a/12; 48a/6; 72b/13; 86a/12; 89a/12; 128a/4; 128b/7.

3. Toplu bulunan nesnelerin veya kimselerin içi: 14a/15; 36b/9; 39a/8; 73b/11; 76a/10; 78b/7; 91a/11; 116b/15; 124a/7.

4. İlki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla: 18b/11; 19b/1; 19b/4; 19b/6; 19b/8; 19b/11; 19b/13; 19b/15; 20a/7; 23a/6; 33a/14; 33b/15; 37a/3; 37a/3.

‘Arab (a.) 1. Arap kavminden olan: 3a/9; 25a/14; 25b/7; 28b/4; 37a/6; 67b/2; 104b/8.  
2. Arapça: 26b/1.

‘Arabī (a.) 1. Arapça: 3a/11; 34a/10; 79a/13; 79a/14; 79b/2; 79b/3; 80a/9; 80b/2; 97a/1; 97a/4; 97a/10; 97a/11. 2. Arap kavmine ait: 21a/6; 79a/12. 3. Arap kavmine mensup, Arap: 34a/10; 97a/3; 97a/4.

‘Arabiyye (a.) Araplara mensup: 21a/7; 21a/13; 21b/6; 21b/8; 21b/9; 80b/6.

aralık İki şey arasındaki açıklık, mesafe: 72a/4

‘ar‘ar (a.) Dikenli ardıc ağacı: 79a/8.

ārāste (f.) Süslenmiş, bezenmiş.

ā. kıl- Süslemek, donatmak: 122b/15.

ā. ve pīrāste ol- Süslenip düzenlenmek: 3b/3.

‘araz (a.) Kendi kendine vücut bulamayıp başka bir cevherle meydana gelen hal ve keyfiyet: 18a/4; 109a/15.

arazīn (a. < çkl. arz) Kara parçaları, araziler: 14a/10; 60b/13.

ard 1. Arka, geri: 54b/14; 77a/2; 77a/2; 77a/3; 77a/4; 86a/7; 124a/6. 2. Bir şeyin öteki yüzü: 77a/15.

a.ına düş- Arkasından gitmek, peşini bırakmamak: 77a/5; 77b/14; 126b/2.

a.larına düş- Arkalarından gitmek, peşlerini bırakmamak: 78a/7.

ārībehišt-māh (f.) Fars takviminde ikinci ay: 22a/1.

ardınca Hemen arkasından, peşinden: 34b/1; 55a/4.

‘arefe (a.) Dini bayramlardan bir önceki gün: 37b/2.

arı Arı: 34b/1.

arıklık Zayıflık: 29a/15.

‘Arış bkz. ‘Arş. 8b/10; 9b/9; 11b/15; 85a/3.

arız bkz. arz. 15a/4; 15a/15.

‘ārif (a.) Bilen, irfan sahibi: 15b/2; 15b/6; 15b/10; 17a/8; 18a/5; 32b/1; 34a/9; 64a/8; 79a/5; 84a/8; 125b/12.

‘ā.-ı rahmān (f.) Allah’ın katı: 85a/4.

‘ārif bi‘llah Velilik mertebesine ulaşmış kimse, veli: 97b/14.

- ‘**ā. ol-** Bilmek, irfan sahibi olmak: 7b/2.
- arḳa** 1. İnsan vücudu, bedeni: 96b/8; 125a/13; 127a/15. 2. Bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi: 116b/1.
- a.sı üsti** Arkası yere gelecek biçimde: 44a/14,15.
- armağan** Hediye.
- a. ol-** Hediye olmak: 128a/3.
- arpa** Arpa: 30a/13.
- arслан** Aslan: 77a/10; 128a/7; 128a/7; 128a/8.
- ‘**Arş** (a.) Dokuzuncu gök: 9a/1; 9a/5; 9a/15; 9b/2; 9b/2; 9b/6; 10b/5; 11a/12; 11a/12; 11a/15; 11b/2; 11b/3; 11b/10; 11b/11; 12a/6; 13a/14; 15a/12; 38a/8; 84b/15; 85a/11; 90b/13; 92a/12.
- art-** 1. Harcandıktan sonra bir miktar geri kalmak: 15a/9; 15a/11. 2. Çoğalmak: 58b/12; 124a/10.
- artıcaḳ** Fazlaca: 70a/15.
- artuḳ** *bkz. artuḳ.* 16b/7; 50b/15.
- artuḳ** 1. Daha fazla: 45a/7. 2. Bundan böyle: 92a/1; 130b/9.
- a. ol-** Daha fazla olmak: 32a/3,4; 130b/11.
- a. veyā eksik ol-** Çok veya az olmak: 74a/6.
- arż** (a.) 1. Yeryüzü, memleket: 13b/4; 14a/12; 15a/11; 15a/13; 15b/3; 15b/4; 15b/7; 15b/10; 18a/5; 18a/14; 34a/14; 35a/10; 56b/2; 61b/5; 61b/5; 73b/1; 113b/1. 2. Toprak: 107a/6.
- ‘**arż** (a.) Genişlik, en: 26b/13; 36b/7; 68a/15; 72a/6.
- ‘**arż** (a.) Sunma, arz etme.
- ‘**a. eyle-** Söylemek: 88a/10.
- aş-** Bir şeyi aşağıya sarkacak biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak: 43a/4.
- a.a ko-** Asıvermek: 70a/8.
- ‘**aşā** (a.) Sopa, değnek: 30a/15.
- ‘**a.-i Mūsā** *bkz. ‘a.-yī Mūsā.* 32a/6.
- ‘**a.-yī Mūsā** (f.) Hz. Musa’ya Allah tarafından mucize olarak verilen ve yılan haline giren değnek; 26a/2; 37a/14.
- ‘**asākīr** (a. < çkl. ‘asker) Erler: 57a/1; 59a/2.
- āṣām** (a. < çkl. işm) Günahlar: 124a/2.

- āsān** (f.) Kolay.
- ā. kıl-** Kolaylaştırmak: 73a/15.
- ā. ol-** Kolay olmak: 6a/12.
- āşār** (a.< çkl. eşer) **1.** İzler, nişaneler, alametler: 65b/9; 66b/12; 71a/11; 112b/6; 113a/11. **2.** Eserler: 4a/6. **3.** Hikayeler: 8b/2; 60b/3.
- aşdır-** Astırma işini yaptırmak: 47a/7.
- ‘asel** (a.) Bal: 110a/8.
- aşfiyā** (a.< çkl. şāfi) Samimi, saf, içi temiz, tuttuğu yol doğru olan kimseler: 62a/2; 121a/1.
- aşğar** (a.) En küçük: 79a/6.
- aşhāb** (a.< çkl. şāhib) **1.** Hz. Muhammet’i görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler: 2a/8; 7a/4; 32b/2; 62a/4; 89b/3; 101b/15; 102a/1; 102a/3; 115a/3; 115a/15; 116a/2; 116a/2; 116a/6; 118a/10. **2.** Sahipler, malik ve mutasarrıf olanlar: 3b/15; 34b/8; 90b/10; 98a/9; 104b/2; 105b/12; 111b/1; 111b/5; 111b/5; 111b/9; 115b/7. **3.** Arkadaşlar, dostlar, yardımcıları: 35a/13; 35b/4; 44a/13; 44b/4; 45a/15; 48b/11; 125a/11; 132a/9.
- a.-ı gūzīn** (f.) Hz. Muhammet’in yakınları: 114b/3,4
- aşıl** *bkz. aşl.* 19a/10; 84a/9.
- aşıl-** Bir yere iliştirilip sarkıtılmak: 73a/1; 79a/9.
- ‘asker** (a.) Er: 30a/5; 30a/7; 33a/9; 33b/1; 42a/5; 47a/15; 48a/3; 48a/7; 49a/6; 49a/7; 50a/1; 50a/4; 51b/5; 51b/11; 52b/1; 53a/15; 53b/1; 53b/6; 53b/7; 53b/8; 54a/4; 54b/3; 55b/14; 56a/15; 56b/13; 71a/12; 76a/13; 119a/10; 119a/12.
- aşl** (a.) **1.** Esas, temel: 24a/12; 101b/4. **2.** Hakikat: 101b/11; 102a/6; 102a/10.
- aşlā** (a.) Hiçbir zaman, hiçbir biçimde : 5b/1; 15a/15; 33b/1; 48a/6; 54a/7; 54a/12; 63a/8; 63a/9; 71a/14; 87a/2; 88a/13; 92a/5; 95b/14; 98a/5; 101b/8; 102a/11; 103a/8; 106a/2; 115b/15; 122a/1; 125b/10; 132b/11.
- aşlan** *bkz. arslan.* 128a/9.
- aşlıyye** (a.) Temel, esas: 9b/2; 121a/10; 121a/10.
- aşlī** (a.) Asla mensup: 58a/10; 66b/5.
- ‘aşr** (a.) Yüzyıl: 39b/12; 115a/2.
- āsūde-ḥāl** (f.) Hali rahat olan.
- ā. ol-** Hali rahat olmak: 60a/14.

- ‘asūs** (a.) Gözüpek, cesur: 51a/6.
- aşağa** 1. Aşağıya, yere doğru: 49a/14; 92b/15; 105a/6. 2. Değeri daha az: 11a/8; 129a/8. 3. Sonra, daha sonra gelen : 114b/6; 114b/7; 114b/13.
- ‘āşık** (a.) Birine, bir şeye tutkun: 3a/10.
- āşikāre** (a.) Açık, belli.
- ā. ol-** Belli olmak, meydana çıkmak: 5b/2.
- ‘āşire** (a.) Onuncu: 38a/14; 57b/10; 58b/6; 58b/8; 59b/14.
- ‘āşüre** (a.) Muharrem'in onuncu günü pişirilen buğday tatlısı: 127b/1.
- at-** 1. (Ok gibi nesneleri) bir yöne doğru fırlatmak: 36a/4. 2. Bir şeyi yere doğru bırakmak: 105a/6.
- at** **At:** 35b/2; 49b/14; 55b/2; 55b/5; 55b/6; 55b/6; 71b/7; 71b/9; 99b/12; 120a/12.
- a. şal-** At sürerek hücum etmek: 118b/6.
- ata** 1. Baba: 14a/12; 14a/13; 14b/8; 119b/11; 124b/8; 129a/6. 2. Cet, ata: 5b/9.
- āteş** (f.) Ateş, od: 43b/6; 43b/13; 60a/13; 98b/14; 99a/2; 99a/2.
- ā. eyle-** İçindekilerin pişmesi için bir kabın altında ateş yakmak: 116b/14.
- aṭlas** (a.) Yüzü parlak, sık dokunmuş bir tür ipekli kumaş, saten: 51b/15.
- atlu** Ata binmiş kimse, süvari: 17a/11; 49a/6; 51b/5; 51b/10.
- ‘avālim** (a. < çkl. ‘ālem) 4b/7; 15b/4; 63b/11; 97b/15.
- ‘avām** (a. < çkl. ‘āmm) Halk, aşağı tabaka: 64a/3; 108a/12; 108a/13; 129b/5; 130b/1.
- ‘avārız** (a. < çkl. ‘ārīza) Engeller: 112a/9.
- ‘avāyid** (a. < ‘avā’id < çkl. ‘ā’ide) Gelirler: 120b/15.
- avāz** (f.) Ses, seda: 116b/3.
- a‘ven** (a.) Çok yardım eden, çok destekleyen: 75b/6.
- avlıgör-** Yakalamak, yakalayivermek: 53a/2.
- ‘avrat** (a.) Kadın, zevce: 16a/10; 16a/11; 16a/13; 16a/13; 30b/5; 37a/6; 119a/9; 120b/4.
- avuc** Avuç: 71b/10.
- ay** 1. Yer yuvarlağının uydusu olan gök cismi, kamer: 8b/4; 89a/8; 118b/11.  
2. Otuz günlük süre: 21a/9; 21b/3; 22b/13; 22b/14; 23a/1; 24a/3; 30b/13; 31a/11; 33b/11; 33b/13; 34b/4; 41a/1; 41b/9; 43a/7; 45b/7; 46a/13; 48b/2; 48b/5; 49a/7; 51a/2; 51a/4; 59b/11; 68b/11; 68b/12; 84b/1; 84b/2; 84b/2; 84b/7; 84b/8; 84b/8; 86b/2; 86b/2; 86b/3; 93a/6; 94a/9; 104a/1.

- ayak** 1. Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü: 7b/14; 42a/3; 71b/8; 71b/9; 77a/3; 78a/14; 82b/5; 86a/1; 86a/3; 91a/7; 91a/8; 122b/6.  
2. Birtakım şeylerin yerden yüksekçe durmasını sağlayan dayak, destek veya bunlardan her biri: 9b/3. 3. Bacak: 41a/14; 41a/15; 95a/2; 95a/4; 123b/13.
- a'yān** (a. < çkl. 'ayn) İleri gelenler: 100b/11.
- 'ayānī** (a.) Belli, açık, meydanda: 62a/14; 64b/13.
- 'ayāniye** (a.) Belli, açık, meydanda: 92a/7.
- ayān-māh** (f. < abān-mah) Fars takviminde sekizinci ay: 22b/2.
- ayār** (f.) Mayıs: 21b/11; 22a/12.
- āyāt** (a. < çkl. āyet) Kur'an'ın cümleleri: 7b/1; 84a/8; 94a/14; 94a/15; 113a/7.
- 'ayb** (a.) Utanılacak şey, kusur: 124a/14.
- aydınlık** Işık: 16b/10; 100b/1.
- āyet** (a.) Kur'an'ın herhangi bir cümlesi: 29a/10; 40b/9; 40b/11; 62a/2; 65a/15; 81b/10; 94b/2; 113a/7; 122a/5.
- ayeteyn** (a.) İki ayet: 81b/12.
- 'ayın** (a.) Ayın harfi: 79b/12; 80a/1.
- ayır-** Birbirinden uzaklaştırmak: 14a/3; 14a/4; 17a/3; 18a/11.
- aylık** 1. Bir ay süren: 48a/6. 2. Herhangi bir aydan beri var olan: 118b/12.
- 'ayn** (a.) 1. Göz: 4a/7; 66a/13; 90a/13; 90b/15; 114a/7; 123a/1; 130a/9; 130a/10.  
2. Aslı, kendisi: 12b/4; 12b/6. 3. Kaynak: 4a/7; 4b/11; 31a/5. 4. Bir şeyin eşi, tıpkısı: 64a/13.
- 'ayne'l-yakīn** (a.) Bir şeyi kendi gözüyle görüp mahiyetini bilme: 66b/14.
- 'ayn** bkz. 'ayn. 79b/9.
- 'ayr** (a.) Eşek: 17b/15.
- ayrıl-** Bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak: 17a/3; 78a/6.
- ayva** Ayva: 78b/11.
- az-** Taşkınlıkta ileri gitmek, kötülüğünü artırmak: 122b/4.
- az** Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksiklik: 17b/1; 55a/1; 55a/13; 59a/8; 77a/5; 113b/3..
- a. ol-** Az olmak: 98a/4.
- a'zā** (a. < çkl. 'uzv) Organlar: 76a/10.
- 'azāb** (a.) İşkence, ceza, bela: 75a/14; 124a/7.



- āzād** (f.) Kusursuz, ayıpsız: 41b/3; 41b/5.
- āzāde** (f.) Hür, serbest: 2b/3.
- a‘zam** (a.) Çok büyük: 117b/9.
- a. ol-** Daha büyük olmak: 81b/4.
- ‘azamet** (a.) Büyüklük, ululuk: 15a/15; 106b/2.
- āzān** (a. < çkl. üzñ) Kulaklar: 123a/14.
- āzār** (a.) Mart: 21b/11; 22a/10.
- āzar-māh** (f.) Fars takviminde dokuzuncu ay: 22b/2.
- azdır-** Yoldan çıkarmak: 122b/4.
- azğāş** (a. < çkl. žağš) Anlaşılmaz bir şekilde olan şeyler.
- a. u ahlām ol-** Yanıltmak, zihni karıştırmak: 98a/8.
- azıqlandır-** Yiyeceğini vermek: 127a/12
- ‘azil** (a.) İşinden çıkarma, yol verme: 63a/1.
- ‘a. olın-** Makamdan uzaklaştırmak: 42a/10.
- ‘azīm** (a.) 1. Büyük, ulu, iri: 5a/12; 5a/15; 17a/10; 47b/13; 50b/5; 50b/8; 52b/1; 71b/14; 78b/5; 81b/3; 89a/2; 89a/7; 124a/6; 128a/7. 2. Allah’ın isimlerinden biri, “büyüklükte benzeri olmayan”: 82a/15.
- ‘azim** (a. < ‘azm) Kasıt, niyet, karar.
- ‘a. it-** Karalı olmak: 41a/12.
- ‘azimet** (a.) Niyet, hareket: 48a/5.
- ‘a. it-** Niyet etmek: 50b/4.
- ‘aziz** (a.) İleri gelen, şefeli kimse: 14b/1; 52b/8.
- ‘Azizu** (a.) Allah’ın isimlerinden biri, “mutlak galip, karşı gelinemiyen”: 84a/7.

## B

- bā** (a.) Arapçada b harfi: 4a/13; 4b/1; 4b/2; 4b/2; 4b/4; 4b/5; 4b/8; 4b/8; 6a/9; 6a/10; 80a/7.
- bāb** (a.) 1. Bölüm: 2b/7; 79a/11; 84a/4. 2. İş, konu: 2b/15; 62a/15; 88b/11; 116a/7. 3. Kapı: 26a/7; 70a/7; 72b/3; 130b/10.
- b.-ı aşğar** (f.) Arap hafiflerinin yirmi iki harfini içeren ebced hesabı: 121b/6.

**b.-ı ekber** (f). Arap harflerinin yirmi dokuz harfini içeren ebced hesabı: 121b/5.

**b.-ı Nebi Şiş** (f.) “Şis Nebi kapısı”, Mescid-i Haram’ın kapılarından birinin adı: 76b/15.

**b.-ı zeheb** (f.) İstanbul surlarında bulunan yüz kapıdan en büyüğüne verilen ad: 71b/6.

**bāb** (f.) Manevi önder, baba: 72b/1.

**baba** (f. < bābā) 28b/10; 32a/7; 43b/8; 44a/10; 47a/8; 51a/3; 51a/13; 53b/5; 60a/5; 89a/4; 93a/7; 125a/5; 125a/15; 131b/3.

**bābe** *bkz. bābenek*. 21b/12.

**bābenek** Kipti takviminde ikinci ay: 22a/1; 22a/6.

**ba’de** (a.) Sonra: 29b/12; 43a/8.

**ba’de’l-mufāraqa** Ayrıldıktan sonra: 108b/6.

**ba’demā** (a.) Bundan sonra, bundan böyle: 2a/10; 38b/6.

**ba’du** (a.) Sonra: 24a/7.

**bāğ** (f.) Büyük bahçe, bostan: 12a/3; 15b/5; 60a/10; 100a/11.

**bāğçe** (f.) Bahçe: 100a/11.

**Bağdādī** (a.) Bağdatlı: 46a/2; 46a/5; 46a/6; 46a/7; 46a/10; 46a/11; 46b/2; 46b/6.

**bağla-** Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak: 55b/7.

**bağlu** Kapatılmış olan, kapalı: 5b/1.

**bahā** (f.) Değer, kıymet: 88a/4.

**bahā** (a.) Güzellik, zariflik: 122b/15.

**bahādır** (f.) Cesur, yiğit: 47a/10.

**baḥir** (a.) Deniz: 17a/6.

**bāhire** (a.) Açık, belli: 108a/14.

**baḥiş** (a.) Konuşulan şey, söz: 112a/8.

**b. it-** Bir konu üzerinde konuşmak: 104a/1.

**b. olun-** Bir konu üzerinde konuşulmak: 108b/4.

**baḥr** (a.) Deniz: 3a/7; 3b/9; 13b/3; 16a/15; 59b/9.

**bā’iş** (a.) Sebep: 3b/5; 11b/15; 43b/10; 60a/3.

**b. ol-** Sebep olmak: 123a/2.

**ba'is** (a. < ba'is) Allah'ın, bir peygamberi insanları hak dine davet etmesi için göndermesi.

**b. olun-** Gönderilmek: 31a/15; 31b/6.

**bağ-** Bakışı bir şeyin üzerine çevirmek: 75b/8; 77b/4; 78a/8; 86a/12; 89b/2; 91a/7; 128a/9; 128a/11.

**b.ar ol-** Bakışı bir nesnesinin üzerinde olmak, bakmak: 86a/5.

**bağınak** ( < bağınak) Çatal tırnaklı hayvanların tırnakları: 91a/8.

**bakır** 1. Bakırdan yapılmış: 72b/2; 72b/2. 2. Bakır elementi: 72b/14.

**bağıye** (a.) Artan, geri kalan, artık: 96b/14.

**baki** (a.) 1. Artan, geri kalan: 17b/13; 39a/5; 42a/4; 48b/11; 84a/4; 93b/5; 113a/8.

2. Daimi, kalıcı: 49b/13.

**b. kal-** Sürekli, kalımlı olmak: 19a/13.

**b. ol-** Sürekli, kalımlı olmak: 57b/13.

**b. ve dāyim ol-** Sürekli ve daimi olmak, sonsuz olmak: 13a/13,14.

**bakiye** (a.) Geriye kalan: 38b/2.

**bāl** (a.) Gönül, düşünce, ruh: 2b/1.

**balık** Balık: 24a/9.

**baña** Ben zamirinin datif hali, bana: 4b/3; 4b/4; 8b/10; 19a/5; 40a/10; 41a/13; 41a/14; 41b/1; 45a/9; 46a/8; 47b/3; 52a/8; 52b/9; 55b/3; 70a/14; 78a/1; 78a/6; 78a/8; 78b/14; 82b/8; 88a/1; 90b/14; 91b/4; 91b/11; 92a/2; 92b/13; 93b/7; 93b/10; 94a/10; 96a/1; 96a/11; 96b/6; 96b/7; 96b/9; 97a/1; 97b/3; 97b/5; 117a/5; 117a/13; 117b/3; 118b/9; 120a/10; 121b/11; 123b/9; 123b/14; 125a/15; 126a/14; 126b/14; 126b/14; 127b/11; 127b/11; 128a/1; 128a/1; 128a/9; 128b/7; 129b/12; 131a/2; 131b/5; 132b/13.

**Bārī** (a.) “Yaratan, yaratıcı”, Allah: 103a/15; 124a/11.

**bārid** (a.) Soğuk: 9b/4

**b.-raṭib ol-** Soğuktan, yaştan bir şeyin her türlü: 15a/3,4.

**b. ü yābis ol-** Soğuktan, kurudan bir şeyin her türlü: 15a/5.

**bārigāh** ( f. < bār-gāh) Girmek için izin almak lazım gelen, girilebilecek yer, çadır, yüksek divan: 52a/5.

**barmaq** Parmak: 70a/15.

**baş-** Ayak basmak: 88b/5.

**başar** (a.) Görme: 8b/3; 8b/8.

**başır** (a.) Görüp anlayan: 65b/2.

**başiret** (a.) Önden görüş, seziş: 124a/5; 130a/2.

**baş** 1. Kafa, baş: 7b/15; 33a/1; 35b/2; 36a/6; 47b/15; 52a/7; 85b/9; 86a/6; 89a/9; 90a/1; 90b/2; 90b/8; 94b/7; 96b/8; 120b/1; 122b/6; 125b/6.

2. Başlangıç: 37b/15; 38b/7; 42a/12; 44b/11; 45a/2; 45a/6; 45b/3; 50b/1; 56b/6; 57a/9; 57b/4; 58b/8.

3. Bir şeyin üst tarafı: 71a/6.

4. Esas, temel: 84a/11.

5. Arazide ne yüksek nokta: 101a/4.

**b.1 açık** Başı örtü veya şapka ile örtülmemiş kimse: 88b/14.

**başka** Ortaksız, müstakil: 72a/1.

**başla-** Bir işe girişmek, harekete geçmek: 35b/6; 57a/2; 77a/13; 85b/11; 86a/5; 86a/5; 86a/7; 99a/2; 99a/15; 124b/13; 125a/10; 126b/10.

**bat-** Bir sıvının üstündeyken içine gömülmek: 16b/11.

**bâtıl** (a.) Boş, beyhude, yalan: 74b/12; 87a/7; 105b/14.

**b. eyle-** Boş ve faydasız hale getirmek: 107b/11.

**b. ol-** Faydasız ve tesirsiz duruma gelmek: 62b/11; 76b/4.

**bâtın** (a.) İç, içte olan, gizli: 4a/4; 7a/10; 23b/2; 39b/7; 39b/8; 57a/3; 85a/13; 99a/5; 100a/6; 106b/11; 112b/15; 130a/12; 130b/10.

**bâtına** (a.) İç, içte olan, gizli: 83b/4; 104b/11.

**bâtinen** (a.) İç yüzünde, dahilen: 5b/7.

**batın** (a.) Karın: 12a/5.

**ba'zı** (a.) Bir takım, birkaç, bir miktar: 6a/8; 7a/4; 7b/15; 8a/14; 12a/1; 14b/2; 15b/10; 16b/1; 16b/1; 16b/2; 16b/2; 16b/3; 16b/4; 18b/12; 19a/1; 19a/3; 19a/3; 19a/4; 19a/7; 19a/7; 19a/8; 19a/8; 19a/9; 29b/3; 29b/4; 29b/11; 30a/2; 31a/3; 31a/4; 31a/12; 33b/12; 35b/11; 35b/12; 37a/6; 37b/7; 38b/9; 43a/15; 45b/1; 47b/4; 48b/4; 60a/9; 60a/9; 60b/3; 60b/11; 61a/7; 61b/3; 62b/12; 62b/13; 63b/10; 65b/5; 67a/2; 70a/12; 71a/5; 73b/4; 73b/4; 73b/7; 73b/7; 73b/8; 73b/8; 73b/8; 74b/10; 77a/11; 78a/3; 79a/5; 79b/5; 80b/3; 81b/3; 81b/3; 82a/8; 82a/12; 82a/15; 82b/5; 82b/6; 82b/15; 82b/7; 82b/8; 82b/10; 83a/7; 83a/14; 87b/2; 88a/10; 90b/3; 93b/4; 93b/4; 93b/5; 95a/4; 98a/13;

100a/7; 100a/8; 100a/10; 101b/15; 103a/12; 104b/1; 104b/2; 104b/2; 105a/15;  
105a/15; 106b/11; 106b/12; 106b/14; 106b/14; 112b/2; 113a/6; 113a/11;  
113a/12; 113b/10; 115a/6; 122b/1; 122b/8; 129a/12; 130b/4; 130b/5; 132a/9.

**bed-aḥter** (f.) Yıldızı, talihi kötü olan kimse: 59b/2.

**bed-du‘ā** (f.) Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme.

**b. eyle-** İlenmek, intizar etmek: 92a/3.

**bedel** (a.) Karşılık: 62a/11; 62a/12.

**beden** (a.) Gövde, vücut: 62a/13; 63a/5; 98b/15.

**bed-girdār** (f.) İş, hareketi kötü: 57a/13.

**bedī‘** (a.) Eşi ve benzeri olmayan: 73a/7

**bedī‘ u'l-beyān** (a.) Eşi ve benzeri olmayan anlatış: 122a/10.

**bedir** (a. < bedr) Dolunay.

**b. ol-** Ayın dolunay durumuna gelmesi: 89a/8.

**bed-nām** (f.) Kötü adlı, fena tanınmış, adı kötüye çıkmış: 122b/2.

**beg** Amir, hakim: 43a/14; 43b/11; 47b/7; 49a/5; 49a/8; 51a/15; 51b/2; 52a/1;  
52a/3; 52b/15; 53b/11; 54a/3; 54a/9; 54b/12; 55b/10; 56a/14; 59a/11; 68b/5;  
75a/1; 75a/1.

**b. ol-** Amir olmak: 30a/3; 33a/4; 44a/9; 44a/12; 44a/13; 47b/6; 75b/14; 93a/4.

**begen-** İyi veya güzel bulmak: 41b/15.

**behīmiye** (a.) Hayvani olan: 64b/8.

**beḥmen-māh** (f.) Fars takviminde on birinci ay: 22b/2.

**beḳā** (a.) Devam, sebat: 104a/11; 112a/6.

**bekle-** 1. Bir şeyi, bir kimseyi gözetmek, komumak, muhafaza etmek: 30a/4. 2. Süre tanımak, acele etmemek: 48a/8.

**belā** (a.) Felaket, musibet: 5a/12; 29a/2; 53a/9; 94a/4.

**b.dan ḳurtıl-** Felakatten kutulmak: 83a/7.

**b.ya düş-** Beklenmedik bir felaketle karşılaşmak: 5a/12.

**b.ya uğra-** Beklenmedik bir felaketle karşılaşmak: 83a/6.

**belesān** (f.) Pelesenk ağacı: 8a/6.

**belī** (f.) Evet: 42b/9; 109b/14; 122b/9; 127a/11.

**belīga** (a.) Fasih, düzgün söz: 52a/8.

- belki** (f.) Umulur, olabilir: 12b/12; 34b/7; 39a/12; 53a/1; 54a/8; 57b/8; 59a/6; 65b/6; 68b/4; 81b/5; 87b/6; 103b/12; 106b/6; 107a/14; 108a/8; 108b/2; 109a/13; 109b/6; 116b/12.
- ben** Teklik birinci şahıs zamiri, ben: 2b/6; 4b/2; 4b/4; 6b/12; 17b/4; 35a/3; 41a/13; 41a/15; 46a/7; 52a/12; 52a/14; 52b/10; 54a/2; 55b/5; 77a/1; 78a/9; 78b/14; 87b/15; 87b/15; 88a/7; 90b/15; 90b/15; 91a/9; 91b/1; 91b/2; 92a/3; 92b/4; 93a/12; 94b/10; 94b/13; 96b/3; 97a/15; 97b/6; 110a/3; 110a/4; 110a/5; 116a/10; 116a/12; 116b/11; 116b/11; 117b/10; 120a/11; 121b/13; 121b/14; 121b/15; 123b/3; 125b/6; 126a/12; 126a/13; 126b/5; 127b/11; 127b/15; 128a/8; 129b/3; 129b/10; 129b/11; 129b/14; 131b/6; 132b/2; 132b/7; 132b/14.
- beñ** Tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı: 32a/9.
- bend** (f.) Bağ, bağlama: 48b/14.  
**b. it-** Hapsetmek: 48b/11.  
**b.lerin gider-** Bağlarını çözmek: 46b/8.  
**b. ur-** Bağlamak: 46b/9.
- bende** Ben zamirinin lokatif hali, bende: 2b/6; 44b/7; 123b/15.
- benden** Ben zamirinin ablatif hali, benden: 35a/3; 50a/1; 78a/2; 86b/4; 91b/5; 92b/7; 93a/12; 94b/15; 116b/12; 129b/10.
- beni** Ben zamirinin akuzatif hali, ben: 51b/13; 52a/15; 77a/1; 77a/3; 77b/9; 78b/13; 91b/12; 92b/8; 96a/8; 96b/2; 97a/12; 107b/13; 111a/7; 117b/11; 118a/3; 118a/3; 123b/8; 124b/12; 125a/2; 125a/14; 129b/12.
- beñiz** Yüz rengi: 117a/9.
- bennā** (a.) Yapı yapan, mimar.  
**b. ol-** Mimar olmak: 73b/8.
- benüm** Ben zamirinin genitif hali, benim: 35a/2; 35a/4; 42b/8; 49a/11; 50a/10; 52b/8; 75b/13; 78a/4; 88a/2; 88a/3; 88b/1; 88b/15; 95a/2; 95a/5; 96b/2; 101a/3; 102b/4; 104a/2; 110b/2; 116a/10; 124a/9; 124b/8; 125a/12.
- beñze-** 1. İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak: 16a/12; 16b/4; 32a/2; 77b/1; 77b/3; 78b/9; 80a/10.  
2. Sanısını uyandırmak, gibi görünmek: 47a/4.

**beñzer** Nitelik, görünüş ve yapı bakımından bir başkasına benzeyen veya ona eş olan şey: 99b/3; 99b/8; 127a/15.

**ber** (f.) Sine, göğüs: 113b/4.

**ber** *bkz. berr.* 59b/9.

**berāber** (f.) Birlikte bulunan, bir arada, eşit: 36b/7.

**berāhīn** (a. < çkl. burhān) Deliller: 68a/13.

**berāt** (a.) Ferman: 42a/10.

**berāzīḥ** (a. < çkl. berzaḥ) Ölülerin ruhlarının kıyamete kadar kalacakları yerler: 106b/8.

**Berberiye** (a.) Berberilere mensup: 80b/7.

**berd** (a.) Soğuk: 9b/3.

**berekāt** (a. < çkl. bereket) Bolluklar, nimetler: 27b/13; 35a/9; 94b/14; 125b/13.

**bereket** (a.) Bolluk, nimet: 36b/11; 84b/3.

**ber-güzīde** (f.) Seçme, seçkin: 3b/6; 48a/3.

**b. kıl-** Seçkin kılmak: 2a/3.

**berī** (a.) Salim, kurtulmuş, emin.

**b. gör-** Kurtulmuş saymak: 66b/12.

**b. ol-** Kurtulmak: 7b/15.

**berīḫ** *bkz. berḫ.* 99a/2.

**berīre** (f.) Yol: 115b/7.

**beriyye** (a.) Çöl, kır, sahra: 76b/11; 91a/12; 117a/5.

**berḫ** (a.) Şimşek: 98b/11.

**berkit-** Sağlamlaştırmak, sıkıca yerleştirmek: 88b/14.

**bermehāt** *bkz. bermehātek.* 21b/12.

**bermehātek** Kıpti takviminde yedinci ay: 22a/2; 22a/10.

**bermūde** *bkz. bermūdenek.* 21b/12.

**bermūdenek** Kıpti takviminde sekizinci ay: 22a/3; 22a/11.

**berr** (a.) Kara, toprak: 16a/15.

**berzaḥī** (a.) Ölülerin ruhlarının kıyamete kadar kalacakları yere mensup: 64a/2.

**besmele** (a.) “Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥīm” cümlesinin adı: 4b/1; 4b/1; 4b/5; 5b/2; 5b/4.

**beş** Beş: 2b/13; 4b/12; 8b/8; 8b/15; 12a/3; 16b/7; 19b/6; 20a/1; 20a/1; 20a/10; 20a/10; 20a/11; 20a/11; 20b/15; 21a/11; 21a/15; 21b/4; 22b/3; 23a/1; 24a/2; 25b/6; 25b/7; 26a/1; 26b/6; 27b/7; 31a/1; 31a/1; 31b/13; 34b/6; 36b/9; 37a/6; 39b/15; 40b/14; 41a/1; 41b/9; 42b/1; 43a/12; 48b/8; 49b/2; 50b/11; 50b/11; 51a/2; 51a/2; 52a/6; 52a/7; 58a/6; 60a/6; 69b/14; 70a/13; 70b/15; 74a/15; 77a/2; 78b/9; 85b/3; 95b/2; 101a/8; 108b/4.

**beşâret** (a.) Müjde, muştı.

**b. kı1-** Müjdelemek: 86a/15.

**beşâset** (a.) Güler yüzlülük.

**b. göster** Güler yüz göstermek: 46b/8.

**b. (it-) -** Güler yüzlü olmak: 16a/6.

**beşer** Beş sayısının üleştirme biçimi: 4b/14.

**beşer** (a.) İnsan: 18b/9; 19a/1; 106b/1.

**beşerriyye** (a.) İnsanlık, insana mensup: 65a/5; 65b/12; 100b/8.

**beşinci** Beşinci: 4a/6; 4b/14; 22a/7; 22a/8; 22a/11; 41b/8; 108b/6; 119b/9.

**beşinş** *bkz. beşinşek*. 21b/12

**beşinşek** Kıbtî takvinde dokuzuncu ay: 22a/3; 22a/12.

**bevâriḳ** (a. < çkl. berḳ) Parıltılar: 105b/3.

**beyân** (a.) Anlatma, açıklama: 63a/15; 90b/9.

**b. eyle-** Açıklamak: 111b/12.

**b. it-** Açıklamak: 10a/6,10b/1; 52a/9; 52a/13; 57b/8; 57b/11; 84a/15; 88a/1,2; 88b/11,12; 92a/10; 95b/15,96a/1; 102a/5.

**b. olın-** Açıklanmak: 5b/12; 58a/1; 110a/8; 118a/6,7.

**bey' at** *bkz. bi'at*.

**beyâz** (a.) Ak: 95b/2.

**beyi'** (a. < bey') Bir şeyin alınması veya satılması.

**b. ve şirâ it-** Ticaret yapmak: 72a/8.

**beyit** *bkz. beyt*. 42a/9; 63a/4.

**beyn** (a.) Arasında: 20a/6; 20a/4; 21a/13; 21b/5; 62b/6; 98a/3; 108b/9; 111b/1.

**beyne yedeyi'llah** (a.) Allah'ın kudretinin altında: 131b/6.

**beyne'l-celâletheyni** (a.) İki yücenin arasında: 83b/13,14.

**beyne'l-enâm** (a.) Halk arasında: 3b/12.



- beyne'l-mağrib** (a.) Batı arasında, batıda: 37a/13.
- beyne'l-maşnıkı** (a.) Doğu arasında, doğuda: 37a/13.
- beyne'n-nās** (a.) İnsanlar arasında: 74a/9; 74a/14; 75a/1.
- beyt** (a.) 1. Aynı vezinde iki mısradan ibaret söz: 2b/13; 42a/6; 42a/6; 42a/8. 2. Ev, oda: 63a/3; 69b/1.
- bezel** (a. < bezl) Bol bol verme, harcama, saçma: 67a/1.
- bıçak** Bıçak: 49a/15; 97b/5.
- bıçdır-** Dikilecek kumaşı belli bir ölçüye ve modele uygun olarak makasla kestirmek: 44b/6.
- bırağ-** Koymak: 57b/3.
- bıyık** Bıyık: 27a/15.
- bi-** (a.) Arapça edat, Başlarına eklendiği zaman kelimeleri -e haline getirir: 115a/8.
- bī-ʿadd** (f.) Sayısız: 2a/1.
- bīʿat** (a.) Kabul ve tastik muamelesi: 56b/11.
- b. it-** Kabul ve tastik etmek: 32b/1; 32b/2; 32b/3; 33a/6; 40a/15,40b/1; 52a/15.
- b. olun-** Kabul ve tastik olunmak: 43a/13; 45b/7; 48b/8; 51a/3; 57a/10,11; 59a/2.
- bi-ʿaynihi** (a.) Aynıyla, olduğu gibi, tıpkı: 93b/4; 96b/8; 96b/11.
- bī-cedd** (f.) Atası, kendisinden öncesi olmayan: 2a/1.
- bī-çāre** (f.) Çaresiz, zavallı: 62b/1; 111a/7.
- bī-çūn** (f.) Emsalsiz: 118a/2.
- bidaʿ** (a. < çkl. biʿat) Sonradan meydana çıkan şeyler, bidatlar: 40a/6; 101b/3.
- bidʿat** (a.) Hz. Peygamber zamanından sonra dinde meydana çıkan şey: 32a/8; 39b/3; 40a/7; 41a/7; 41a/8; 101a/7; 101a/8; 101a/9; 101a/11.
- b.-ı ḥasene** (f.) Beğenilebilir yenilikler: 101b/9.
- b.-ı mekrūhe** (f.) Beğenilmeyen, hoş olmayan yenilikler: 101a/15.
- b.-ı mendūbe** (f.) Yapılması uygun görülen yenilikler: 101a/13.
- b.-ı muḥarreme** (f.) Yapılmaması gereken yenilikler: 101b/7.
- b.-ı vācibe** (f.) Yapılabilir yenilikler: 101a/13.
- biʿd-dīn** (a.) Din ile: 45a/15.
- bī-dīn** (f.) Dinsiz: 59a/2; 59a/4; 59a/6.

**bi-ecma'ihim** (a.) Hepsi, cümlesi: 54b/11.

**bi-enfüsihim** (a.) Nefisleriyle: 73a/12.

**bî-fâ'ide** (f.) Faydasız, yararsız: 92a/6.

**bi-ğayr-ı 'ilim** (f.) İlimsiz: 131b/14,15; 132a/1.

**bi-ğayr-ı 'ilmin** (f.) İlimsiz: 132a/2.

**bî-hadd** (f.) Sınırsız, pek çok: 48a/4.

**bi-ḥamdi'llah** (a.) Allah'a şükür olsun: 95b/4.

**bihcet** (a. < behcet) Güzellik: 100a/12.

**bî-ḥuzūr** (f.) Huzursuz: 88a/14.

**b. ol-** Huzursuz olmak: 40b/2; 44a/14; 94a/13,14.

**bi-i' tībār** (a.) İtibarı kadar, itibarınca: 106a/9.

**bî-kıyās** (f.) Ölçüsüz: 48a/4; 48a/8.

**b. gel-** Çok fazla olmak: 41b/12.

**bi-külliyetihi** (a.) Bütün, bütüne: 67a/2; 89b/12; 105b/8.

**bil-** Anlamak, idrak etmek: 4a/12; 4b/7; 6a/6; 9a/15; 9b/5; 9b/6; 10a/1; 10b/1; 12a/1; 12a/8; 13b/5; 14b/11; 17a/1; 18a/7; 18b/8; 19b/13; 20a/2; 21b/4; 21b/14; 22a/4; 22b/8; 23a/4; 23b/1; 23b/14; 24a/7; 24a/9; 24a/11; 27b/6; 31b/15; 32a/15; 33a/13; 33b/3; 37b/14; 38a/2; 38b/1; 38b/6; 39b/5; 42b/11; 43b/4; 44b/8; 45a/11; 46b/4; 46b/15; 47a/5; 53b/6; 56a/15; 61a/1; 62a/8; 62a/13; 63a/1; 63a/2; 63a/6; 63a/7; 63a/12; 63b/9; 63b/9; 65a/5; 65a/14; 65b/8; 66b/10; 67a/5; 67a/11; 68a/12; 68b/10; 69a/4; 69b/1; 69b/2; 69b/11; 70a/10; 70b/1; 72a/12; 73a/5; 73a/7; 73a/12; 73a/15; 74a/2; 75b/15; 76a/12; 76b/12; 79a/11; 80a/12; 81b/1; 81b/14; 84a/15; 84b/2; 86a/4; 86a/12; 86a/14; 86b/12; 87a/4; 87b/3; 89a/2; 89a/4; 89b/7; 91a/5; 91a/8; 91b/6; 91b/7; 92a/5; 92b/14; 96a/12; 97a/1; 97a/2; 97b/11; 98a/3; 98a/14; 98b/1; 99a/4; 99a/8; 99a/3; 109a/15; 110a/5; 100b/11; 101b/9; 102b/12; 103a/14; 103b/10; 105b/6; 105b/9; 107b/2; 107b/14; 108a/6; 108b/9; 108b/13; 109a/7; 109a/11; 109b/1; 109b/2; 109b/5; 110a/4; 110a/5; 110a/12; 111a/13; 111a/13; 112a/13; 113a/9; 113a/15; 114a/1; 114a/4; 114a/15; 116a/12; 118a/7; 119b/11; 119b/12; 120a/14; 120b/1; 120b/10; 121a/6; 121b/2; 122a/11; 122b/11; 123a/13; 123a/5; 124a/11; 126a/1; 126a/2; 127b/13; 127b/15; 128b/11; 130a/12;

130b/2; 130b/11; 130b/12; 130b/14; 131a/4; 131a/15; 131b/14; 131b/15  
132a/9; 132b/6; 132b/9.

**b.ür ol-** Bilmek: 131a/4.

**bilā-cevāb** (a.) Cevapsız: 52a/15.

**bilād** (a. < çkl. belde) Memleketler, şehirler, kasabalar: 26b/10; 26b/11; 51a/12;  
59a/4; 59a/15; 59b/4.

**bilādü's-şimāl** (a.) Kuzey memleketleri: 67b/12.

**bilā-hılāf** (a.) Zıddı olmama: 105a/4.

**bilā-iḥtiyār** (a.) Elinde olmayarak: 105b/3.

**bilā-kesir** (a. < bilā-kesr) Kesirsiz: 21a/12.

**bilā-kıtālin** (a.) Savaşmaksızın, öldürmeden: 47b/11.

**bilā-nedāmet** (a.) Pişmanlığı olmayan: 113b/3.

**bilā-rayb** (a.) Şüphesiz: 104a/15.

**bi'l-arız** (a. < bi'l-'arz) Dünyada: 68b/15.

**bilā-te'ab** (a.) Zahmetsiz, meşakkatsiz: 3a/13.

**bilā-te'ḥīrin** (a.) Geçiktiemeksizin: 132a/14, 15.

**bilā-zarūretin** (a.) Zorunlu olmadan: 99a/6.

**bi'l-cümle** (a.) Hep, bütün, toptan: 17b/15; 59b/13; 106b/12; 113b/14; 119b/15.

**bildir-** 1. Herhangi bir şeyi haber vermek: 41b/11; 46b/6; 73a/15; 114a/5; 119b/2;  
132b/11. 2. Vahyetmek: 120b/15; 121a/1.

**bile** 1. Dahı, dA: 16a/9; 26a/2; 30b/5; 54b/4; 78b/13; 86a/2; 123b/8. 2. Birlikte:  
77a/1; 78b/13; 97a/6; 120a/11.

**bilesince** Beraberinde, yanında, birlikte: 37a/14; 97a/9; 120a/2.

**bi'l-ḥicār** (a.) Taşlarla: 38b/6.

**bilin-** Anlaşılmaq, öğrenilmek: 65a/12; 101a/11.

**bi'l-ḳuvve** (a.) Tasavvufi olarak, düşünce halinde: 12b/2.

**bi'l-külliyā** (a.) Büsbütün, bütün bütün: 65a/14; 99a/8.

**bi'llah** (a.) Allah için: 57a/6; 62b/14.

**bin-** 1. Bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak: 35b/3; 49b/14;  
99b/10; 99b/11; 99b/13; 99b/13. 2. Bir yere gitmek için bir taşıtta yer almak:  
99b/14.

**biñ** Bin sayısı: 2b/11; 5b/11; 5b/14; 5b/15; 7a/10; 9b/8; 9b/8; 12a/3; 12a/6; 12b/10; 13a/7; 13b/7; 13b/8; 18b/11; 18b/13; 18b/13; 19b/1; 19b/4; 19b/6; 19b/8; 19b/12; 19b/13; 19b/15; 20a/5; 20a/6; 20a/8; 20a/9; 20a/12; 20a/12; 20a/15; 22b/10; 22b/11; 23a/4; 23a/7; 23a/7; 23a/8; 23a/9; 23a/10; 23a/10; 23b/4; 23b/15; 24a/1; 24a/2; 24a/4; 24a/5; 25a/8; 24a/14; 25b/12; 25b/12; 26a/5; 26a/5; 26a/6; 29a/3; 29a/10; 29a/10; 29a/13; 29b/8; 29b/11; 29b/11; 29b/12; 29b/12; 29b/13; 29b/13; 29b/13; 30a/4; 30a/9; 30a/10; 30a/12; 30b/3; 30b/11; 31a/1; 31b/3; 31b/4; 31b/4; 31b/4; 31b/4; 31b/6; 31b/6; 31b/8; 31b/9; 32a/11; 34b/14; 36b/2; 36b/5; 36b/6; 41b/11; 42a/4; 42a/4; 42b/10; 42b/10; 44b/3; 46b/10; 47b/14; 48a/4; 48a/10; 48a/12; 48a/12; 49a/6; 49b/8; 51b/5; 51b/6; 51b/10; 51b/10; 52b/5; 55a/4; 55a/12; 55b/2; 55b/3; 55b/4; 55b/5; 55b/13; 56a/11; 69a/5; 69b/4; 70b/13; 71a/1; 72a/9; 72a/10; 72a/11; 72b/1; 79a/5; 79a/9; 79a/9; 82b/10; 83a/15; 83b/1; 85a/9; 85b/2; 92b/11; 93b/7; 93b/10; 93b/13; 104a/7; 112b/10; 112b/11; 112b/11; 112b/11; 112b/12; 113a/5; 113a/5; 113a/6; 113a/7; 113a/9; 115a/13; 115a/14; 115a/15; 118b/6; 119a/8.

**b. kerre biñ** Milyon: 56a/11.

**b. biñ** Binlerce, türlü türlü: 105a/13.

**binā** (a.) **1.** Ev: 16b/2; 17a/9. **2.** Yapı: 20b/10; 20b/10; 70a/4.

**b. it-** **1.** İnşa etmek: 17a/10; 17a/13; 17a/15; 17a/15; 17b/2; 17b/5; 34a/5; 58a/11; 69b/12; 69b/15; 70a/3; 70b/5,6; 70b/7. **2.** Bir düşünce sistemine göre kurmak, dayamak, yapmak: 34a/6

**b. olın-** İnşa edilmek: 70b/9.

**bināen** (a.) -dAn dolayı: 43b/11; 73a/13.

**biñar** Pınar: 100a/4.

**bī-niṣān** (f.) Nişansız, işaretli: 2b/2.

**binüz** *bkz. boynuz.* 49b/12.

**bir** **1.** Bir (Sayı): 2b/15; 5b/12; 7a/10; 9b/7; 12b/10; 15a/9; 15a/11; 16a/1; 17b/8; 19b/15; 21b/1; 22b/6; 24a/3; 24a/6; 25b/11; 26a/2; 28a/6; 29b/8; 30b/15; 31a/15; 34b/3; 34b/3; 34b/4; 34b/4; 34b/4; 34b/4; 34b/5; 36b/11; 36b/12; 36b/12; 43b/1; 45b/6; 46a/5; 48a/6; 48a/15; 48b/2; 49a/7; 49b/9; 55a/7; 55b/5; 70a/14; 70a/15; 70a/15; 71b/9; 72a/5;

72a/15; 72b/11; 73a/1; 75a/12; 77b/8; 77b/12; 78a/15; 79a/4; 84b/2;  
84b/4; 84b/4; 84b/5; 84b/6; 84b/7; 84b/10; 128b/15; 132a/13.

2. Bir (Sıfat): 2a/9; 2a/9; 2b/4; 2b/4; 2b/5; 2b/8; 2b/11; 3a/2; 3a/7; 3a/7; 3a/7;  
3a/9; 3b/3; 3b/9; 3b/9; 3b/14; 3b/14; 4b/3; 5a/7; 6b/8; 6b/10; 7a/4;  
7a/7; 7a/13; 7b/2; 7b/12; 7b/13; 8a/1; 8a/1; 8a/2; 8a/6; 8a/6; 8a/11;  
8a/15; 8b/3; 8b/10; 9a/9; 9b/9; 10a/5; 10b/9; 10b/15; 11a/4; 11a/11;  
11a/14; 12a/1; 12a/10; 12b/2; 13a/8; 13a/13; 13b/5; 14a/3; 14a/4;  
14a/5; 14a/5; 14a/5; 14a/5; 15a/11; 15a/12; 15b/1; 15b/3; 15b/11;  
15b/11; 15b/14; 15b/15; 16a/3; 16a/3; 16a/5; 16a/5; 16a/10; 16b/14;  
17a/1; 17a/1; 17a/2; 17a/4; 17a/10; 17a/10; 17a/13; 17a/14; 17a/15;  
17b/2; 17b/2; 17b/8; 17b/10; 17b/11; 17b/14; 17b/15; 17b/15; 18a/1;  
18a/9; 18b/2; 21b/7; 22b/9; 22b/10; 22b/11; 22b/12; 22b/13; 22b/13;  
22b/14; 23a/1; 23a/2; 23a/14; 23b/6; 23b/13; 24a/14; 26b/4; 27b/10;  
28a/12; 28b/4; 30a/6; 30a/6; 31b/8; 31b/15; 32a/2; 32a/8; 32a/8;  
32a/10; 32b/4; 32b/5; 33a/4; 33b/1; 33b/1; 33b/3; 33b/5; 33b/6; 33b/6;  
33b/8; 34a/7; 34a/8; 34a/15; 34b/7; 34b/7; 34b/10; 34b/11; 35a/5;  
35a/7; 35b/2; 35b/7; 35b/14; 36a/6; 36a/7; 36a/8; 36a/9; 36a/12;  
36b/4; 36b/4; 36b/6; 36b/7; 36b/8; 36b/8; 36b/8; 36b/9; 36b/11;  
36b/12; 36b/13; 36b/14; 37a/6; 37b/5; 37b/9; 38a/1; 38b/7; 38b/8;  
38b/12; 38b/14; 38b/15; 38b/15; 39a/3; 39a/6; 39a/7; 39a/15; 39b/4;  
40a/9; 40a/14; 42a/6; 42a/6; 42b/4; 42b/10; 40b/12; 42b/6; 43a/1;  
43a/1; 43a/2; 43b/12; 44a/3; 44a/5; 44a/7; 44a/15; 44a/15; 44b/1;  
45a/5; 45b/9; 45b/15; 46a/1; 46b/9; 47a/1; 47a/2; 47a/6; 47b/13;  
48a/14; 48b/9; 49a/8; 49a/8; 49a/9; 49a/13; 49a/13; 49b/5; 49b/6;  
49b/9; 49b/12; 49b/13; 49b/14; 50a/4; 50b/8; 50b/9; 51b/14; 52a/2;  
52a/4; 52a/5; 52a/5; 52a/6; 52a/7; 52a/8; 52a/10; 52a/15; 52b/15;  
53a/4; 53a/11; 53a/14; 53b/4; 54b/1; 54b/6; 54b/6; 54b/8; 54b/8;  
54b/9; 55a/6; 55a/14; 55b/1; 55b/1; 55b/6; 55b/6; 55b/10; 55b/13;  
55b/15; 56a/9; 57a/3; 57b/1; 58a/5; 59a/15; 59b/8; 60a/6; 61b/10;  
62b/15; 62b/15; 64b/5; 64b/8; 65a/2; 65b/2; 68a/14; 68a/14; 69a/7;  
69b/9; 70a/9; 70a/10; 70a/11; 70a/14; 70a/15; 71a/5; 71a/6; 71a/7;  
71a/11; 71a/12; 71a/14; 71b/4; 71b/4; 71b/5; 71b/7; 71b/7; 71b/11;

71b/12; 71b/13; 71b/14; 72a/2; 72a/7; 72a/7; 72a/15; 72b/2; 72b/2;  
72b/6; 72b/6; 72b/13; 72b/15; 73a/1; 73b/11; 73b/11; 73b/12; 73b/12;  
73b/15; 73b/15; 74a/5; 75b/2; 75b/6; 75b/12; 75b/14; 76a/5; 76a/6;  
76a/12; 76b/11; 76b/12; 77a/9; 77a/15; 77b/2; 77b/6; 77b/15; 78a/5;  
78a/8; 78a/11; 78a/14; 78a/15; 78b/2; 78b/2; 78b/4; 78b/4; 78b/5;  
79a/4; 79a/8; 79a/8; 80b/3; 80b/4; 80b/8; 81b/3; 81b/7; 82a/9; 82a/14;  
82b/1; 82b/3; 82b/4; 82b/13; 83a/3; 83a/6; 83a/6; 83a/11; 83b/8;  
83b/11; 83b/11; 84a/3; 85a/15; 86a/9; 86a/12; 87b/3; 87b/5; 87b/13;  
88a/8; 88a/12; 88b/2; 88b/4; 88b/4; 88b/7; 88b/9; 88b/10; 88b/13;  
88b/14; 89a/2; 89b/5; 89b/9; 89b/14; 90a/10; 90b/10; 90b/10; 90b/13;  
91a/3; 91a/3; 91a/5; 91a/6; 91a/6; 91a/11; 91a/12; 91a/13; 91a/14;  
91a/15; 91a/15; 91b/8; 91b/9; 91b/9; 91b/11; 91b/12; 91b/14; 92a/1;  
92a/8; 92a/13; 92b/15; 93a/10; 93a/14; 93b/3; 93b/5; 93b/10; 93b/15;  
94a/5; 94a/7; 94a/15; 94b/10; 94b/15; 95a/1; 95a/15; 95b/2; 95b/4;  
95b/6; 96a/1; 96a/1; 96a/11; 96b/5; 96b/6; 96b/7; 96b/7; 96b/9;  
96b/10; 96b/14; 96b/15; 97a/12; 97b/5; 97b/9; 97b/9; 98b/1; 99a/13;  
99a/14; 99b/8; 101a/10; 101b/10; 102a/3; 102a/5; 102a/10; 102a/13;  
102a/13; 102a/15; 103a/11; 103a/14; 103a/15; 103b/1; 103b/1;  
103b/4; 103b/5; 103b/6; 103b/7; 103b/7; 103b/8; 103b/9; 103b/13;  
104a/7; 104b/7; 105a/4; 105b/1; 105b/1; 105b/6; 106b/1; 106b/1;  
106b/5; 107a/1; 107a/12; 107b/6; 107b/15; 108a/8; 108a/12; 108a/14;  
108b/10; 108b/12; 108b/12; 109a/14; 109b/3; 109b/6; 109b/9;  
109b/10; 109b/11; 109b/12; 110a/1; 110a/3; 110a/9; 110a/12; 110b/4;  
112a/11; 112b/12; 114a/1; 114b/9; 115b/6; 115b/15; 116a/7; 116a/9;  
116a/11; 116b/1; 116b/3; 116b/4; 116b/5; 116b/10; 117a/4; 117a/5;  
117a/6; 117a/14; 117a/15; 117b/6; 117b/14; 118b/11; 119a/4; 119a/5;  
119b/2; 119b/11; 119b/12; 120a/1; 120a/9; 120a/9; 120a/9; 120a/12;  
120a/12; 120b/10; 120b/8; 120b/13; 121b/7; 121b/12; 121b/12;  
121b/15; 122a/5; 122a/5; 122a/6; 122a/9; 122a/13; 122a/15; 122b/1;  
122b/10; 122b/11; 123a/15; 123a/15; 123b/1; 123b/3; 123b/5; 123b/8;  
123b/10; 123b/10; 123b/11; 123b/12; 123b/15; 124a/4; 124b/5;  
124b/10; 125a/7; 125a/13; 125b/4; 125b/8; 125b/11; 125b/12;

126a/14; 126a/11; 126a/13; 126a/15; 126a/15; 126b/2; 127a/1; 127a/2;  
127a/7; 127a/8; 127a/9; 127a/15; 127b/3; 128a/4; 128a/7; 128a/10;  
128b/3; 128b/3; 128b/12; 129b/8; 129b/10; 130b/8; 130b/15; 131a/2;  
131a/8; 131a/10; 131b/3; 131b/4; 131b/13; 132a/12; 132b/1.

**b. dahı** Bir daha, tekrar: 18a/15; 44b/4; 45a/2; 45a/10; 90b/15, 91a/1;  
101b/8; 110a/7; 110a/9; 124b/12.

**b.er** Bir sayısının üleştirme sayısı sıfatı, her birine bir: 4b/12; 77b/9.

**b.i** Bir tanesi: 5a/3; 7a/11; 7a/11; 7a/11; 7a/11; 7a/12; 7a/12; 10b/11;  
11a/6; 11b/11; 11b/11; 11b/12; 11b/12; 14a/6; 14a/6; 14a/6;  
14a/6; 14a/7; 14a/7; 14a/7; 14a/7; 16a/7; 16a/7; 17b/6; 18b/4;  
18b/4; 21a/9; 21a/9; 22b/5; 27b/14; 28a/3; 28a/4; 28a/5; 28a/7;  
28a/8; 28a/14; 28a/15; 36b/5; 37a/2; 37a/3; 40a/3; 41a/7;  
44a/13; 44b/12; 45b/6; 48a/14; 54a/1; 55b/10; 57a/12; 57a/12;  
58b/8; 62a/15; 62a/15; 63a/15; 63b/11; 63b/11; 63b/11; 63b/7;  
64a/2; 64a/2; 64a/2; 64b/1; 64b/2; 64b/3; 64b/4; 64b/4; 64b/4;  
64b/6; 64b/6; 64b/7; 68b/13; 68b/13; 68b/14; 68b/14; 75b/11;  
75b/11; 78a/8; 78b/10; 78b/15; 82a/9; 85a/1; 85a/2; 85b/8;  
85b/8; 86b/3; 86b/13; 86b/14; 86b/15; 88b/9; 90b/14; 91a/3;  
93a/9; 95a/15; 95b/10; 96a/12; 96a/12; 96a/13; 97a/1; 97a/1;  
97a/11; 97b/2; 99b/1; 99b/12; 103b/2; 103b/6; 103b/15;  
104a/14; 106a/3; 110a/6; 111b/2; 113a/1; 113a/10; 113a/10;  
115b/13; 115b/13; 115b/14; 115b/14; 117a/6; 118b/10; 119b/8;  
119b/12; 122a/2; 122a/2; 123a/6; 123a/7; 127b/8; 127b/9;  
127b/9; 132a/9.

**b.inci** İlk, önceki: 40b/14; 101a/2; 115a/6; 118a/7; 119a/6.

**b.isi** Herhangi biri: 62b/11; 77a/1; 78a/10.

**b.kaç** Birkaç, bir miktar: 44a/2; 46a/7; 49b/15; 52b/13; 55a/15;  
76b/14; 92a/10; 116b/4.

**b.kaç** *bkz. b.kaç.*

**b. kerre** Bir kez, bir defa: 14a/9; 69b/5; 72b/4.

- b. mıkḍār** Biraz: 8a/11; 42b/6; 47a/12; 47a/15; 77a/7; 78b/13; 79a/4; 88a/4; 89a/13; 91a/8; 91a/14; 91b/10; 96a/10; 97b/11; 118a/6; 125b/5; 127a/3; 128a/10; 129a/1.
- b. niçe** Birkaç, birçok, pek çok: 2b/7; 3b/10; 22b/9; 44b/5; 82b/2.
- b. zamān** 1. Geçmiş zamanda: 7b/5; 8a/14; 36a/2; 41b/10; 55b/2.  
2. Belirli bir süre, biraz: 60a/14.
- birbiri** Birbiri: 11b/5; 14a/2; 14a/3; 14a/4; 16a/2; 17a/2; 17a/3; 17a/4; 17b/5; 18a/11; 87b/1.
- biribiri** *bkz. birbiri*. 73b/7; 73b/10; 77a/2; 77b/7; 89a/10; 102b/12.
- birinc** (f.) Bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkte bir alaşım: 72a/11.
- birle** İle: 3a/14; 3b/3; 8a/3; 12a/12; 21a/4; 24a/15; 27a/11; 29a/5; 35b/7; 41b/14; 65b/15; 73a/8; 98a/15; 99a/7; 99a/9; 107b/4; 109a/11; 110b/3; 113a/12; 114a/9; 119a/3; 122b/14; 131a/14.
- bisāt** (a.) Kilim, yaygı: 68a/14.
- bismi** (a.) Bismi'llah'ın ilk kelimesi, "ismiyle, adıyla": 4b/5; 4b/7; 5b/9.
- Bismi'llah** (a.) Besmelenin "Allah'ın adıyla" anlamına gelen ilk kısmı: 4b/1; 6a/6; 6a/9; 8b/6..
- bişir-** Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek bir duruma getirmek: 116b/15.
- bī-şumār** (f.) Sayısız, pek çok: 59a/2.
- bit-** Büyümek, yetişmek: 16a/7; 16a/12; 32b/1; 35a/9; 63a/8.
- bi-tābi'at** (a.) Tabi olanla: 125b/12.
- bi-tamām** (a.) Tamamıyla: 7b/10.
- bi-tamāmihi** (a.) Onun tamamıyla: 93b/14.
- bī-tekellūf** (f.) Sıkıntısız, tabii olarak: 42b/11.
- bitişik** Birbirine dokunacak kadar yakınlaşmış veya yan yana olan: 14a/3.
- biṭṭih** (a.) Kavun: 49b/15; 50a/2; 50a/3; 50a/5; 50a/5; 50a/10; 50a/14.
- biz** Biz, çokluk birinci şahıs zamiri: 16a/1; 18a/2; 42a/2; 42a/2; 46b/12; 47a/3; 53b/12; 57b/11; 60b/4; 77a/5; 77a/9; 77b/14; 78b/10; 91a/4; 103a/4; 109b/10; 117a/2; 120a/14; 120a/15; 120b/2; 127a/7.
- bi-zātiha** (a.) Kendiliğinden: 73b/2.
- bizden** Biz zamirinin ablatif hali, bizden: 96a/2.



- bize** Biz zamirinin datif hali, bize: 21a/3; 53a/7; 53b/13; 54a/8; 78a/10; 78b/1; 120a/14; 124a/2; 127a/12; 128a/15; 132b/5.
- bizi** Biz zamirinin akkuzatif hali, biz: 46b/3.
- bizüm** Biz zamirinin genitif hali, bizim: 15a/10; 15b/1; 15b/3; 16a/15; 16b/12; 19b/9; 23a/10; 24a/11; 36b/9; 38b/1; 40a/9; 57b/9; 61a/3; 120a/15; 125a/15; 130a/2; 132a/15.
- bi'z-żarūrī** (a.) İster istemez: 58a/13; 59b/6.
- boğaz** Boğaz, imik: 47a/2; 47a/7; 97b/9.
- boğazla-** Boğazını keserek öldürmek: 30a/12; 86b/11; 97b/6; 97b/6.
- boğdır-** Boğma işini yaptırmak: 54b/6.
- bol** İçine girecek şeyin boyutlarından daha büyük veya geniş olan: 101b/6.
- bol-** Olmak: 92a/1.
- bōstān** (f.) Bağ, bahçe: 15b/5; 91a/6.
- bōstāncı** Bostan işiyle uğraşan kimse.
- b.ya tarḥūn şatmak** Birine çok iyi bildiği bir şeyi öğretmeye kalkmak: 3a/3.
- boy** Boy, uzunluk: 36b/7; 119a/3.
- boya-** Boyamak: 36a/5.
- boyın** Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi: 36a/8; 55b/11; 89a/11; 127a/8.
- b.uñ ur-** Başını keserek öldürmek: 50a/11,12.
- boylu** Boyu olan: 32a/9; 34b/1; 89a/8.
- boynuz** Boynuz: 37b/9.
- boz** Açık toprak rengi: 14a/5.
- bozıl-** 1. Geçersiz duruma getirilmek: 41a/9. 2. İçerlemek: 124a/9.
- bögür** İnsanın kalça ile kaburga kemiğinin arasındaki bölüm: 49a/15.
- bölik** *bkz. bölük.* 86b/3.
- bölük** Topluluk, grup: 36b/5.
- b. bölük** Kısım kısım, parçalara ayrılmış: 42a/4.
- böyle** Bunun gibi, bu şekilde: 10a/5; 39a/4; 46a/8; 49a/12; 77a/14; 83a/2; 91b/12; 92a/3; 94b/13; 104a/3; 106b/3; 109a/13; 127a/12; 127b/12; 131a/7; 131b/6.
- bu** 1. Bu (işaret sıfatı): 2a/3; 2b/6; 3a/12; 3a/15; 3a/15; 3b/1; 3b/2; 4a/8; 4a/9; 4b/9; 5a/3; 5b/10; 5b/14; 6a/13; 7a/10; 7a/13; 9a/2; 9a/3; 9b/5; 9b/6; 9b/7; 10a/6; 10b/7; 10b/11; 11a/9; 11b/15; 11b/2; 11b/3; 11b/5;

11b/14; 12a/11; 12a/12; 12a/15; 12b/1; 12b/6; 12b/2; 12b/10; 13a/6;  
13a/6; 13a/14; 13b/4; 13b/4; 13b/5; 13b/5; 13b/11; 15a/13; 15a/15;  
15b/3; 15b/4; 15b/8; 15b/15; 16a/4; 16a/5; 17a/5; 17a/7; 17a/8; 17a/9;  
17a/9; 18a/5; 18a/10; 18b/1; 19a/8; 19a/13; 21a/12; 21b/14; 22a/10;  
22a/12; 22a/14; 22b/6; 23a/13; 23a/14; 24b/7; 27b/13; 30a/6; 30a/6;  
30a/6; 35a/13; 36b/13; 37b/15; 39a/1; 39a/7; 39b/9; 39b/15; 40a/5;  
40a/9; 40b/10; 40a/11; 40b/2; 40b/9; 40b/11; 40b/14; 41a/6; 41b/2;  
42a/2; 42a/6; 42a/8; 42a/9; 42a/12; 42b/8; 43b/4; 43b/10; 44b/10;  
44b/11; 45a/2; 45a/6; 45a/15; 45b/2; 45b/3; 45b/5; 45b/13; 45b/14;  
46a/8; 46a/9; 46b/15; 47a/4; 47b/14; 48b/3; 48b/7; 49b/8; 50a/5;  
50b/1; 50b/14; 51a/1; 51a/10; 51a/11; 51b/6; 51b/8; 52a/13; 52b/9;  
52b/12; 53a/3; 53a/15; 53b/1; 53b/1; 53b/4; 53b/5; 53b/6; 53b/12;  
54a/1; 54a/12; 54b/9; 54b/14; 55a/3; 55a/9; 56a/1; 56b/5; 56b/6;  
56b/8; 57a/4; 57a/8; 57b/4; 57b/5; 57b/7; 57b/11; 57b/13; 57b/15;  
58a/1; 58a/3; 58b/7; 58b/8; 59b/14; 60b/1; 60b/3; 61a/9; 61b/3;  
61b/12; 62b/5; 62b/8; 62b/10; 63a/3; 63a/11; 63b/15; 64a/8; 64a/15;  
64b/6; 64b/9; 64b/12; 65a/11; 65a/12; 65a/15; 65b/8; 65b/11; 65b/13;  
65b/13; 66a/4; 66a/6; 66a/12; 66a/13; 66b/2; 66b/6; 66b/7; 66b/13;  
66b/14; 67a/1; 67a/4; 67a/5; 68b/2; 69b/5; 69b/7; 69b/9; 71a/10;  
71b/3; 72a/2; 72a/12; 72b/12; 73a/12; 73b/5; 73b/8; 74a/1; 74a/6;  
74a/8; 74b/3; 75a/11; 77b/10; 77b/12; 79a/11; 79b/12; 79b/4; 79b/5;  
81b/10; 81b/15; 83b/7; 84b/8; 84b/12; 84b/14; 85a/3; 85a/6; 85a/10;  
85b/1; 86a/5; 86a/10; 87b/7; 87b/9; 88a/2; 88a/2; 88a/5; 88a/6; 89b/4;  
89b/11; 89b/12; 91b/5; 93a/13; 93b/2; 93b/3; 93b/7; 93b/11; 93b/13;  
94a/4; 94b/7; 95b/4; 97a/5; 97a/7; 97a/10; 97b/7; 97b/8; 97b/9; 98b/6;  
98b/8; 98b/12; 99a/1; 99a/4; 99a/8; 99a/12; 99b/9; 101a/5; 101b/14;  
102a/2; 102a/6; 102a/12; 102b/2; 102b/10; 102b/14; 104b/5; 104b/10;  
105a/11; 106a/4; 106a/8; 106a/9; 106a/13; 106b/6; 107b/15; 108a/3;  
108a/4; 108a/10; 108b/15; 109a/1; 109a/12; 109b/3; 110a/10; 111a/6;  
111a/7; 111b/9; 112b/1; 112b/11; 112b/12; 112b/13; 113b/4; 114a/1;  
114b/3; 116a/5; 116a/5; 117b/11; 118a/5; 120b/3; 122a/7; 123a/4;  
123a/10; 124a/8; 124b/7; 124b/8; 125a/5; 125a/12; 125a/14; 125b/14;

126b/12; 127a/6; 127a/11; 127a/12; 127a/14; 127b/1; 127b/13;  
128a/2; 128a/9; 128a/12; 128b/1; 129b/12; 130a/1; 130a/8; 130b/13;  
132a/7; 132a/9; 132b/4; 132b/11.

2. Bu (işaret zamiri): 5b/9; 5a/10; 6a/7; 6b/1; 9b/10; 11a/5; 11a/7; 11a/13;  
11a/14; 11b/12; 11b/13; 14b/2; 14b/3; 18b/10; 19b/10; 19b/11; 22a/7;  
24a/12; 24b/10; 25a/13; 25a/13; 26b/2; 31b/3; 31a/4; 33b/6; 33b/7;  
33b/14; 34a/7; 38b/8; 38b/10; 38b/10; 38b/15; 39a/7; 39a/10; 42a/13;  
44a/13; 47a/7; 48a/2; 51a/10; 51a/13; 53a/9; 54a/12; 56b/13; 60a/5;  
64a/13; 64b/1; 64b/2; 64b/13; 65a/7; 65a/8; 65a/14; 65b/6; 66b/13;  
67a/4; 67a/6; 68b/1; 69a/8; 70b/7; 70b/9; 70b/10; 72a/2; 73a/6; 76a/1;  
76b/11; 77b/10; 79a/4; 79b/10; 80a/5; 80a/8; 80b/9; 81b/2; 81b/4;  
81b/5; 82a/4; 83a/11; 83a/15; 83b/12; 84a/9; 84b/3; 84b/5; 85b/15;  
86b/3; 87a/2; 87a/5; 87a/6; 87a/6; 87a/14; 87b/5; 87b/6; 88a/12;  
88b/1; 88b/8; 88b/15; 89b/6; 89b/7; 96a/15; 98a/5; 98a/9; 98b/3;  
99b/1; 100a/1; 100a/1; 100b/3; 101a/8; 101b/11; 101b/13; 102b/3;  
103a/3; 103a/7; 103a/10; 103a/14; 103a/15; 103b/1; 103b/9; 103b/11;  
105b/1; 106a/4; 108b/6; 108b/13; 109a/11; 109b/3; 109b/6; 110a/1;  
110a/9; 111a/6; 117b/8; 119a/9; 119a/13; 119a/15; 119b/1; 119b/1;  
119b/8; 119b/14; 120a/4; 120a/15; 121a/11; 122a/2; 122a/3; 124b/8;  
125a/8; 129b/1; 131b/7; 132b/6.

**b. minvāl üzre** Bu biçimde, bu tarzda: 55b/14; 59a/10; 116a/6;  
119a/10.

**bucaḳ** Kenar, köşe, yer: 87b/12.

**buçuḳ** Yarım, yarı: 72b/9; 73a/1.

**buḡün** İçinde bulunduğumuz gün: 39a/1; 116b/6.

**buḡār** (a.) Buḡu: 63a/4.

**buḡul** (a. < buḡl) Cimrilik: 99b/6.

**būḳalemūn** (f.) Düşüncesini, kanaatini ve işini sık sık değiştiren: 2a/11.

**bul-** 1. Arayarak veya aramadan bir şeyle veya bir kimse ile karşılaşmak: 8a/14;  
44b/3; 46a/3; 50a/4; 50a/6; 50a/7; 55b/6; 126b/2; 128a/14; 128b/5.

2. Görmek, bulmak: 36a/11; 41b/1; 47a/2; 50a/9; 96a/9; 128a/9; 130a/8.

3. Ermek, ulaşmak, bulmak: 61b/15.

4. Kaybedilen bir şeyi yeniden ele geçirmek: 113a/2.

→ **cereyān bul-** 54b/13.

**devā bul-** 7b/7.

**felāḥ bul-** 122b/2.

**furṣat bul-** 49a/15.

**ḥalāṣ bul-** 55a/1; 59a/9; 65a/15; 94a/4.

**ḥayāt bul-** 29b/12.

**ifākat bul-** 27b/14.

**iḥtitām bul-** 3b/10.

**intizām bul-** 58b/7.

**kemāl bul-** 84b/1; 102b/12.

**ḳuvvet bul-** 44a/6; 48b/15.

**niḥāyet bul-** 113a/1.

**rusūḥ bul-** 101b/14,15.

**ṣafā bul-** 98b/12.

**ṣiḥḥat bul-** 7b/9; 8a/3.

**ṣudūr bul-** 92a/6.

**ṣifā bul-** 7a/6; 7a/9; 7b/3; 8a/5; 8b/1; 27b/15; 77b/15; 94b/1; 95b/4.

**ṣifālar bul-** 71a/9.

**vucūd bul-** 12b/6; 53a/12.

**vukūf bul-** 112b/7.

**yol bul-** 112b/5.

**zafer bul-** 47b/3.

**zuhūr bul-** 24a/11; 55b/8; 66b/10.

**bulanık** Bulanık olan, duru olmayan: 98b/7.

**buleğā** (a. < çkl. belîğ) Belagat sahibi olanlar: 5b/11.

**bulın-** Var olmak, mevcut olmak: 12a/14; 48a/6; 56a/11; 61b/11; 107a/13; 121b/13.

**bulış-** 1. Karşılaşmak: 35a/10. 2. Bir araya gelmek: 128a/4; 128a/12.

**bulūğ** (a.) Erginlik: 63b/7; 63b/8.

**bulun-** *bkz. bulın-*. 80a/9; 85b/14.

**bulut** Bulut: 37b/5; 37b/6; 91a/13; 98b/11.

**buña** Bu zamirinin datif hali, buna: 10a/3; 31a/5; 40a/8; 40a/14; 57b/12; 78b/15; 81b/9; 82b/12; 84a/1; 92b/4; 98a/11; 104a/2; 105a/12; 108b/7; 109a/14.

**bunda** 1. Bu konuda: 6a/1; 6a/6; 98a/5; 105b/1; 130b/5. 2. Buraya: 50a/8; 79a/3. 127b/11; 130a/1; 131b/4. 3. Bunda, zamirinin lokatif hali: 80a/1; 84a/13; 86a/12; 87a/7. 4. Burada: 10b/3; 36a/2; 119b/13; 125b/14; 126b/5; 127b/13; 127b/14.

**bundan** Bu zamirinin ablatif hali, bundan: 6a/2; 10a/2; 10a/3; 15b/6; 22b/3; 28b/12; 41a/15; 44a/13; 49a/4; 55a/2; 66b/4; 67a/10; 82a/7; 94a/7; 105b/14; 108b/14; 112a/2; 113b/2; 113b/2; 125b/10.

**bu'ne** *bkz. bu'nenek*. 21b/12.

**bu'nenek** Kıbtî takvimde onuncu ay: 22a/3; 22a/13.

**bunu** Bu zamirinin akuzatif hali, bunu: 3b/4; 7a/6; 43a/4; 47a/3; 63a/2; 69a/6; 79a/1; 85a/12; 85a/14; 91b/2; 108b/8; 129a/4; 126b/14; 131a/4.

**bunis** Haziran: 21b/13.

**bunlar** Bu zamirinin çokluk hali, bunlar: 10b/4; 10b/6; 10b/6; 10b/6; 10b/7; 10b/8; 19a/9; 19a/11; 25a/12; 34a/11; 36a/8; 36a/10; 36a/11; 36a/12; 36b/5; 36b/5; 36b/6; 36b/13; 39a/9; 41a/3; 44a/9; 44a/14; 48b/9; 48b/12; 48b/13; 48b/14; 48b/15; 49a/1; 53a/1; 54b/15; 54b/15; 59b/10; 60a/7; 66b/4; 68b/7; 71a/9; 71a/10; 73a/10; 73a/13; 73a/14; 74b/7; 74b/8; 73b/9; 73b/10; 73b/11; 74b/12; 74b/13; 74b/14; 74b/15; 75a/3; 75a/4; 76b/5; 77a/1; 77a/15; 78a/6; 78a/7; 80a/6; 81b/14; 84a/5; 87a/14; 94b/2; 96b/1; 97a/4; 98b/9; 99b/3; 99b/8; 99b/11; 100b/4; 101a/2; 101a/13; 102a/4; 102b/12; 103a/1; 103a/13; 103b/5; 103b/6; 103b/7; 104b/6; 105a/3; 108b/9; 111b/8; 111b/12; 112a/2; 112a/8; 112b/1; 112b/8; 114a/9; 114a/11; 114b/6; 114b/7; 114b/8; 114b/8; 114b/13; 114b/14; 114b/15; 115a/9; 115a/12; 115b/3; 115b/9; 121a/3; 121a/15; 123a/2; 127b/8; 129a/9; 129a/11.

**bunuñ** Bu zamirinin genitif hali, bunun: 2b/12; 3a/2; 4b/14; 5b/4; 5b/9; 5b/15; 6a/8; 6b/6; 12b/10; 29b/11; 35a/12; 43b/7; 51a/5; 51a/7; 59b/1; 61b/3; 62a/12; 66a/3; 71a/13; 83a/1; 83a/5; 83a/9; 83a/10; 83a/12; 83a/13; 83b/2; 86b/1; 87a/6; 88a/14; 88a/15; 90a/15; 90b/1; 90b/3; 90b/6; 99a/7; 100a/14; 101b/3; 102b/10; 104a/4; 108a/4; 109b/4; 112b/7; 116a/13; 116b/1; 117b/9; 119a/3; 120a/15; 125b/10; 126b/13; 131a/3.

**burun** Burun: 28a/6; 89a/1.

**burc** (a.) 1. Güneşin ayrıldığı on iki kısımdan herbiri: 5a/1. 2. Herhangi bir şekil gösterilen ve kendisine özel bir ad verilen hareketsiz yılsızlar kümesi: 9b/7.

3. Kale, hisar çıkıntısı, kule: 17a/12; 17a/13; 17a/12.

**b.-ı ḥamel** Kuzu burcu: 9b/8.

**b.-ı ḥūt** Balık burcu: 9b/1.

**b.-ı mizān** Terazî burcu: 9a/15, 9b/1.

**b.-ı sereṭān** Yengeç burcu: 23a/4.

**b.-ı sūnbūle** Arslan burcu: 9b/8.

**burhān** (a.) Delil: 6a/11.

**burhānū' l-aḳvām** (a.) Kavimlerin delili: 4a/4,5.

**burhānū' l-ḥaḳīḳat** (a.) Hakikatlerin delili: 3b/13.

**buruc** *bkz. burc.* 13a/4.

**burūdet** (a) Soğukluk: 14b/11; 14b/14; 14b/15; 15a/4; 15a/5; 15a/6; 53b/10.

**burūk** (a. < çkl. berḳ) Şimşekler: 100b/1.

**buyır-** *bkz. buyur-*. 82a/14; 95a/14.

**buyur-** 1. Söylemek, demek: 5b/3; 5b/6; 7a/6; 7a/8; 8b/10; 8b/12; 9a/7; 13a/5; 14b/5; 14b/6; 15b/3; 23b/3; 25a/8; 25a/9; 25b/2; 25b/9; 31b/5; 31b/8; 32b/7; 34b/6; 38a/3; 38a/6; 38b/3; 38b/15; 39a/10; 42a/14; 42b/7; 57b/14; 61a/3; 61b/13; 62a/3; 62a/5; 62a/5; 62a/7; 64a/15; 65b/3; 66a/7; 67a/2; 74a/4; 74a/9; 75a/9; 75a/14; 75b/13; 81b/10; 82a/6; 85b/7; 86b/4; 86b/5; 86b/6; 86b/9; 87a/10; 88b/5; 88b/8; 90a/7; 90b/1; 91b/6; 93a/5; 93b/6; 94a/11; 95a/6; 95a/10; 95a/13; 95b/1; 95b/3; 95b/3; 96a/13; 96a/15; 100b/12; 100b/14; 101a/1; 101a/3; 102a/11; 103a/2; 104a/8; 105a/8; 106b/4; 107a/15; 109b/4; 109b/7; 109b/14; 111b/7; 112b/14; 113a/2; 114b/1; 121a/7; 125b/9.

2. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek: 18a/12; 42a/10; 43b/6; 44b/1; 44b/8; 46b/8; 50a/8; 97a/9; 107a/8; 110b/5.

**buyurul-** Emredilmek: 76b/9.

**buzāḡu** Sığır yavrusu: 11b/14.

**būrāder** (f. < birāder) Kardeş: 60a/6.

**bürde** (a.) Bir çeşit aba, hırka: 121b/11; 121b/12; 122a/1.

**bürü-** Sarmak, kaplamak: 77b/4.

**bütün** Eksiksiz, tam: 28a/2.

**büyi-** *bkz. büyü-*. 31a/5.

**büyü-** Büyümek, genişlemek: 16a/1.

**büyük** 1. Boyutları benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne): 17a/15; 43b/3; 48b/1; 68b/9; 71b/5; 71b/5; 89a/9; 89a/9; 89a/10. 2. Çok, ortalamayı aşan (soyut kavram): 105a/11.

**b. (ol-)** Büyümek: 16a/14.

**büyüklik** Büyük olma durumu: 15b/14.

## C

**cāh** (a.) İtibar, makam: 74b/11.

**cāhiliyyet** (a.) Cahillik, bilgisizlik: 37a/15.

**cāhilūn** (a. < çkl. cāhil) Cahiller, bilgisizler: 126a/10.

**cā'iz** (a.) Yapılmasında bir sakınca bulunmayan: 86a/2; 86a/3; 105b/2; 120a/8; 130b/4; 132a/8.

**c. gör-** Uygun karşılamak: 102b/1.

**c. ol-** Uygun olmak: 23a/15; 101a/5; 115b/8; 130b/3.

**cālis** (a.) Oturan: 76b/13.

**c. ol-** Oturmak: 117a/12.

**cāmi'** (a.) İçinde namaz kılınan ibadet yeri: 49b/5; 50b/4; 58a/11; 87b/12; 87b/13; 128a/11.

**cāmi'** (a.) İçine alan, içinde bulunduran: 73a/11.

**cāmi'a** (a.) Derleyen, toplayan: 121a/15; 121b/1.

**cāmid** (a.) Donmuş, donuk: 9b/3; 9b/4.

**cān** (a. < cānn) Cin taifesi: 13b/2; 18a/8; 18b/4; 18b/6; 18b/9; 18b/10; 18b/11; 18b/13; 18b/15; 19a/2; 19a/12; 108b/13.

**cān** (f.) 1. Can, ruh: 2b/4; 3a/3; 3a/8; 4a/1. 2. Gönül: 3a/15.

**cānib** (a.) Taraf, cihet, yan: 18a/14; 33a/14; 37b/5; 46b/4; 53b/1; 53b/11; 55b/12; 58b/13; 59a/8; 59b/8; 60a/6; 70a/8; 72a/7; 92a/5; 92a/6; 92a/7; 105a/12; 111a/12; 118a/1; 119b/1; 133a/2.

**cārde?** 76b/7.

**cārī** (a.) 1. Geçerli olan, yürürlükte olan: 113b/12. 2. Akan: 126a/15.

**c. ol-** 1. Meydana gelmek: 56a/9. 2. Ait olmak: 102b/1. 3. Geçerli olmak: 120b/12

**cāriye** (a.) 1. Para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız: 6b/10. 2. Odalık olarak alınmış kız: 30a/11. 3. Kız, kadın: 125a/14.

**cāsūs** (a.) Gizli haberler öğrenerek veya sırları çözerek haber veren: 53a/1.

**cebbāire** (a. < çkl. cebbār) Zorlayıcılar, zorbalar: 26b/15; 126a/9.

**cebbār** (a.) Kuvvet ve kudret sahibi: 114a/11.

**cebbārīn** (a. < çkl. cebbār) Zorbalar: 29b/6.

**cebel** (a.) Dağ: 77a/10; 126a/14.

**ceberūt** (a.) Allah'ın her şeyin üzerinde olan kudreti: 63b/11; 85a/4; 85a/6; 85a/7.

**ceberūtiyye** (a.) Allah'ın büyüklüğüne mensup: 4b/6.

**cedd** (a.) Ata, dede: 32a/3.

**cedī** *bkz. cediyy.* 14b/3.

**cediy** (a. < cedy) Oğlak burcu: 22a/1; 23b/10; 68b/11; 123a/8; 123a/11.

**cedvel** (a.) Çizelge: 21b/7; 24a/6; 24b/10; 80b/8; 80b/9.

**cefā** (a.) Eziyet, incitme: 52a/9.

**cefr** (a.) Kayıptan haber veren bir ilim: 121a/15; 121b/1.

**cehennem** (a.) Ahirette günahkar kulların gideceği azap yeri: 23a/13; 66b/3; 75b/15; 124a/6.

**cehl** (a.) Bilmezlik: 111a/12; 132a/6.

**celā** (a.) Memleketten ayrılma.

**c. itdir-** Memleketten ayırmak: 58b/14.

**celāl** (a.) Büyüklük, ululuk: 10b/8; 41b/14.

**celālū'l-milleti** (a.) Milletin büyüğü: 3b/14.

**celālet** (a.) Büyüklük, ululuk: 88a/10; 122b/13.



**celālī** (a.) İlk Yavuz Sultan Selim devrinde ortaya çıkıp devlete isyan eden Bozoklu Derviş Celal'in adamlarına ve ondan yana olanlara, sonra da bütün eşkiyalara verilen ad: 58b/4.

**celī** (a.) Aşık: 113a/10.

**c. eyle-** Ortaya çıkarmak: 124a/5.

**celīl** (a.) Büyük, ulu.

**celīlū'ş-şān** (a.) Şanı ve şerefi pek büyük: 42b/12,13.

**cem'** *bkz. cemi'*: 85a/14; 100a/8.

**cem'ā** (a.) Bütün, toplam: 21a/8; 24a/5; 44b/3; 51b/4; 55b/13.

**cemā'at** (a.) İnsan topluluğu: 32b/2; 36b/11; 36b/13; 45a/5; 45a/13; 45a/14; 89b/15; 90b/10; 91a/3.

**cemād** (a.) Taş gibi cansız olan şey: 84b/1.

**cemādāt** (a. < çkl. cemād) Cansızlar: 12b/9.

**cemāl** (a.) Yüz güzelliği: 3a/9; 3b/10; 10b/8; 41b/14; 100a/14; 117a/10; 122b/15.

**cemāziye'l-āḥır** (a. < cumādiye'l-āḥır) Arap aylarının altıncısı: 21b/10.

**cemāziye'l-evvel** (a. < cumādiye'l-ülā) Arap aylarının beşincisi: 21b/10.

**cemī'** (a.) Hep, bütün: 4a/14; 4a/15; 6a/9; 8a/4; 10b/5; 12b/2; 15a/12; 17b/14; 31b/10; 32a/12; 38a/2; 54b/7; 59b/6; 59b/7; 74b/11; 79a/11; 79a/12; 79b/6; 80b/5; 87a/12; 91b/1; 106b/7; 108b/15; 129b/13; 130a/11; 132b/14.

**cemī' i'l-müteferriḳāt** (a.) Ayrılmışların bütünü: 112a/11.

**cemī'** (a. < cem') Bir araya getirme, biriktirme, toplama.

**c. eyle-** Bir araya getirmek, toplamak: 48b/12.

**c. it-** Bir araya getirmek, toplamak: 44b/13; 53b/1,2; 54a/9; 55b/13; 84a/8; 94a/15; 125a/11; 125b/6.

**c.-i kütüb it-** Kitapları bir araya getirmek, toplamak: 115b/15.

**c. ol-** Bir araya gelmek, getirilmek: 14b/12; 14b/13; 14b/14; 14b/15; 58a/11; 69b/10; 81b/8; 88b/9; 88b/13; 95b/8; 95b/13; 115a/14; 128a/13.

**cemī'an** (a.) Hep, bütün, tekmil: 16a/9.

**cemīl** (a.) Güzel: 10b/8.

**cemīle** (a.) Güzel: 42a/11; 42a/11.

**cem' iyyet** (a.) Topluluk, bir araya gelme: 54a/5; 100a/6.

**cemm** (a.) Kalabalık: 41a/1.

- cenāb** (a.) “Şeref, onur ve büyüklük” terimi olarak kullanılır.  
C.-ı **Hak** bkz. C.-ı *Hakk*. 6b/9; 16b/1,2.  
C.-ı **Hakk** (f.) Allah: 117a/4,5; 129b/12.  
C.-ı **Hallāk** (f.) Allah: 109b/6,7.  
C.-ı **‘İzzet** (f.) Allah: 31b/2.  
C.-ı **Kuds** (f.) Allah: 75b/3; 117b/6.  
C.-ı **Kudus** bkz. C.-ı *Kuds*. 117a/12.  
C.-ı **Vehhāb** (f.) Allah: 124a/4.
- cenān** (a.) Kalp, yürek, gönül: 110b/3.
- cenāze** (a.) Keflenip hazırlanarak tabuta konulmuş ölü: 30a/2; 125a/11.
- cenk** (f.) Savaş, vuruşma: 23a/14; 32b/10; 54b/14; 118b/6.  
c. **it-** Savaşmak: 51a/12; 54b/11; 55b/10; 56b/3.
- cennet** (a.) Uçmak, cennet: 3a/7; 13a/10; 13a/14; 16a/10; 16a/11; 20b/1; 23a/13; 25b/15; 34b/7; 34b/8; 34b/8; 66b/4; 66b/7; 85b/6; 90a/6; 91a/4; 91a/9; 103a/12; 104b/4; 120b/13; 124a/6.  
c.-i **‘adn** (f.) Cennet bahçeleri: 12b/14
- cenüb** (a.) Güney: 67a/12; 67a/13; 67b/1; 67b/2; 67b/3; 67b/5; 67b/5; 67b/6; 68a/2; 68a/5; 68a/10; 68a/11; 68a/15; 68b/12.
- cereyān** (a.) Gidiş, hareket: 17a/6.  
c. **bul-** Olmak: 54b/13.  
c. **it-** Geçmek: 39b/7.
- cesed** (a.) Ölü vücut: 62b/7; 66a/9; 90b/6; 93a/1.
- cevāb** (a.) Karşılık: 2b/4 42b/8 42b/10 45a/11 107b/2 116a/13 131a/4 131b/14  
c. **vir-** Karşılık vermek: 6b/12; 7b/1; 50a/9; 76a/9; 88a/14; 96a/13,14; 111b/3; 131a/7; 131a/8; 131b/15; 132a/1.  
c.1 **(ol) vir-** Karşılığı vermek: 45a/14.
- cevāhir** (a. < çkl. cevher) Cevherler: 55a/9; 113a/13.
- cevārīḥ** (a. < çkl. cārīḥa) İnsanın el, ayak gibi azaları: 76b/8; 103b/14.
- cevf** (a.) Boşluk: 9b/2; 9b/6; 9b/7; 11b/3; 11b/6.
- cevher** (a.) 1. Elmas, değerli taş: 3b/1; 55a/9. 2. Öz, maya: 12a/10; 109a/15.
- cevir** bkz. *cevr*.
- ceviz** (a. < cevz) Ceviz: 127a/1; 127a/9; 127a/10.

**cevr** (a.) Haksızlık, eziyet, zulüm: 32a/1; 35b/5.  
**c. eyle-** Haksızlık etmek: 76b/3.

**cevvād** (a.) Çok cömert: 49b/3.

**cevz** *bkz. ceviz.* 127a/10.

**cevzā** (a.) İkizler burcu: 22a/3; 23b/10; 23a/14.

**cezā** (a.) Ceza, karşılık.  
**c. vir-** Cezalandırmak: 124b/13; 125b/1.

**ceẓbe** (a.) Tarikat ehlinin kendinden geçme hali: 98b/1.

**cezīl** (a.) Çok, bol: 44b/10.

**cezīre** (a.) Ada: 55a/14.

**cız-** Çizgi çekmek: 122a/6.

**cibāl** (a. < çkl. cebel) Dağlar: 98b/6.

**cīfe** (a.) Leş: 36a/11; 36a/12.

**cihān** (a.) Dünya, alem: 54b/8.

**cihet** (a.) 1. Sebep, ilgi: 5b/6; 11a/2; 11a/3; 15a/2; 15a/2; 15a/3; 15a/3; 15a/4; 15a/4; 15a/5; 15a/5; 109a/3 2. Yan, yön, taraf: 69a/8; 90a/2; 90a/3; 106a/5.

**cilā** (a.) Parlaklık: 3a/8.

**cild** (a.) Kitap: 50b/15.

**cīm** (a.) Arap alfabesinde cim harfi: 7a/11; 80a/6.

**cimā'** (a.) Cinsi temas: 110a/8.  
**c. it-** Cinsi ilişkide bulunmak: 37a/1.

**cin** (a. < cinn) İnsanlardan ayrı olarak ele gelir, göze görünür varlık halinde bulunmayan yaratıklar: 19a/5; 19a/10; 30a/6; 36a/9; 91b/11; 91b/14; 91b/15; 111a/9; 127b/8.

**cinān** (a. < cenān) Kalp, gönül, ruh: 3a/8; 5a/8.

**cināyāt** (a. < çkl. cināyet) Büyük, ağır suçlar.  
**cināyātī's-setr** (a.) Büyük suçların gizlenmesi: 112a/10.

**cinn** *bkz. cin.* 91b/7; 92a/5.

**cins** (a.) Tür, çeşit, nevi: 10a/4; 13b/9; 34b/9; 106a/1.

**cirāḥat** (a.) Yara: 49b/2.

**cirmen** (a.) Cismine: 123a/10.

**cisim** *bkz. cism.* 11a/12; 103a/15; 109a/15.

**cism** (a.) 1. Madde: 10a/1; 18a/3; 99a/8. 2. Beden: 23b/6; 24a/10; 24a/11; 39b/9; 62b/2; 117a/7; 119b/2.

**c.-i mübārek** (f.) Kutlu beden, Hz.Peygamber'in Ravza'daki bedeni: 89b/8.

**cismānī** (a.) Maddeyle, bedenle ilgili olan: 9b/9; 109a/15.

**civār** (a.) Çevre, yöre: 59b/11; 93a/12; 125a/3.

**civāriye** (a.) Yakınlık: 131b/2.

**cūʿ** (a.) Açlık: 61a/14; 96b/12.

**culūs** (a.) Tahta oturma: 59b/12; 60a/1.

**c. it-** Tahta çıkmak: 58a/7; 58a/15; 59a/14,15; 59b/2; 122b/4.

**cumʿa** *bkz. cumaʿa*. 8a/9; 25a/5; 25b/13; 73a/3.

**cumaʿa** (a. < cumʿa) Cuma günü: 25b/14; 25b/15; 40b/8; 40b/15; 43a/7; 93b/7; 93b/7; 119b/7.

**cumādiye'l-uḥrā** (a.) Arap takviminde altıncı ay: 50b/11,12.

**cumāziye'l-ülā** (a. < cumādiye'l-ülā) Arap takviminde beşinci ay: 33a/13.

**cumhūr** (a.) Halk: 51a/12; 90a/15.

**cumhūru's-selef** (a.) Öncekiler, önceki halk: 90b/6.

**cuvān** (f.) Genç, taze delikanlı: 110a/1.

**cūmel** (a.) Harflerin sayı kıymetine göre ölçülmesi, hesaplanması: 82b/9.

**cūmle** (a.) Bütün, hep: 2a/3; 2a/4; 2b/10; 11a/8; 15b/1; 16a/3; 17a/8; 17b/7; 30b/6; 31b/3; 32a/3; 32b/6; 35a/1; 35a/7; 35b/4; 35b/6; 36a/8; 37b/7; 38b/6; 41b/7; 44a/1; 45b/6; 48a/14; 50b/3; 52b/14; 55b/13; 56a/4; 56a/5; 56b/5; 66a/9; 68b/15; 72a/9; 73b/5; 73b/11; 75a/13; 77a/3; 77b/8; 78b/8; 80b/8; 81b/3; 81b/15; 84a/11; 86b/3; 91b/12; 92b/7; 94a/15; 100b/3; 101a/8; 102b/14; 102b/15; 103a/9; 104b/10; 106a/8; 110b/5; 111a/9; 115a/15; 119b/8; 120a/14; 120a/15; 120b/2; 120b/3; 120b/4; 122a/4; 126b/13; 130a/10.

**c. it-** Bir araya getirmek, toplamak: 112b/11.

**cūrʿet** (a.) Düşüncesizce, saygıyı aşan davranış: 43b/10.

**c. itmiş ol-** Düşüncesizce davranmış olmak: 132a/2.

**cūsşe** (a.) Ceset: 36a/14.

**cüz** (a.) Parça, kısım.

**c. eyle-** Parça, kısım haline getirmek: 86a/15.

## Ç

- çağır-** Bağlamak, seslenmek, haykırmak: 120a/13; 126b/8.
- çāh** (f.) Kuyu, çukur: 80a/6.
- çal-** Bir çalgı aletini kullanmak: 52b/5.
- çaldur-** Bi çalgı aletini çalma işini yaptırmak: 52b/3.
- çalın-** Bir çalgı aletinin biri tarafından kullanılması: 34b/10; 52b/4.
- çanak** Toprak, metal vb. den yapılmış, yayvan, çukurca kap: 7b/13; 8a/1.
- çāre** (f.) Çözüm yolu, ilaç: 28a/11.
- çarmīh** (f.) Suçluyu haça germek için kurulmuş put şeklindeki darağacı.
- ç.a çek-** Haç biçimindeki darağacına çivilemek: 49a/11.
- çārsū** (f.) Pazar, çarşı: 72a/9; 72a/15.
- çek-** 1. Bir yerden başka bir yere taşımak: 69a/5. 2. Bir şeyi geriye almak: 85b/10.  
3. Bir kelimeyi uzatarak söylemek: 86a/8.
- çekil-** Deve vb. yük hayvanları ile taşıma işinin yapılması: 41b/15.
- çekirdek** Meyve ve sebzelerin içinde bulunan tohum: 122a/1.
- çerāg** (f.) Fitol, mum: 126a/5.
- çeşm** (f.) Göz: 4a/1.
- çığır-** *bkz.. çağır-*. 77a/14.
- çık-** 1. İçeriden dışarıya varmak: 33a/2; 35b/4; 42a/1; 44a/15; 54b/2; 54b/12;  
56b/2; 56b/15; 69b/4; 76b/15; 77a/1; 88b/7; 94a/12; 94a/12; 120a/10;  
124b/5; 128a/6.  
2. Ayrılmak, ilgisini kesmek: 20b/1; 78b/12; 129b/13; 130a/13.  
3. Süresi dolunca ayrılmak: 23a/15; 23b/1.  
4. Ortaya çıkmak, görünmek: 32a/1; 32b/4; 33a/4; 33b/4; 33b/8; 33b/14;  
34a/9; 34a/14; 34a/15; 35b/9; 37a/13; 37b/3; 37b/5; 57b/8; 116a/11;  
119a/7; 121b/2; 132b/15; 133a/1.  
5. Yayılmak: 19a/7; 19a/8; 116b/15.  
6. Olmak, oluşmak: 36a/8.  
7. Bir şeyin yukarısına varmak veya yükselmek: 44b/2; 91b/13; 98b/5;  
98b/13; 91b/15; 120a/3; 126a/11.

8. Bir durumla ilgili niteliklerini yitirmek, bir durumdan başka bir duruma geçmek: 63b/1; 66b/4.
9. Gitmek, koyulmak: 49b/10; 77b/14; 132b/1.
10. Elde edilmek, sağlanmak: 90a/13; 119b/14.
11. Söylenmek, çıkmak: 123a/13; 123a/14.
- çıkar-** 1. Dışarı çıkarmak: 50a/13. 2. Bulunduğu yerden ayırmak, almak: 70a/1; 70a/4; 70a/11; 70a/12; 70b/3; 121a/4. 3. Meydana çıkarmak, göstermek: 34b/1; 119b/11.
- çıkarıvir-** Çabucak çıkarmak: 32a/5.
- çiçek** Çiçek: 100a/11.
- çini** (a. < cinnī) Cin taifesine mensup: 126b/4.
- çirkîn** (f.) Güzel olmayan: 118b/15; 119a/3.
- çoğal-** Artmak: 20b/1.
- çok** 1. Çok (sıfat): Sayı, nicelik, değer güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan: 18a/6; 32b/14; 38b/13; 42a/11; 53b/7; 58b/2; 86a/10; 98b/14; 115b/4; 118b/11; 119a/2; 119a/12; 120a/1; 128a/12; 129b/10.
2. Çok (zarf): Sayı, güçlük, süre vb. bakımından aşırılık bildirir: 3a/5; 6a/4; 8a/4; 17b/7; 74b/12; 77a/6; 80a/12; 92b/1; 117a/2; 123b/13; 123b/13.
- çölmek** Toprak tencere: 116b/5; 116b/7; 116b/13; 116b/13.
- çöz-** Serbest bırakmak, salıvermek: 86a/6.
- çün** (f.) 1. ...ınca, ...dığı zaman: 10b/3; 13a/14; 14b/13; 14b/14; 14b/15; 26a/6; 28a/9; 44a/8; 49a/2; 51a/13; 51b/6; 52a/13; 52b/5; 52b/8; 55b/7; 55b/9; 56a/14; 58a/6; 58a/13; 58b/6; 59a/12; 73a/15; 76b/15; 78b/12; 85b/9; 85b/10; 91a/6; 91a/10; 93a/8; 95a/3; 95b/13; 97b/8; 98b/4; 98b/7; 98b/8; 98b/10; 99a/10; 99a/13; 99a/14; 102a/13; 102b/2; 115b/5; 116a/1; 117a/6; 117b/13; 118a/1; 120b/11; 123b/7; 125a/10; 125b/3; 126b/1; 126b/7; 126b/14; 127a/3; 127a/10; 128a/4; 128b/11; 129b/8; 130a/3; 130a/4; 130b/8; 131b/4.
2. Şundan dolayı, şu sebeple: 2b/14; 14a/10; 14b/6; 46a/6; 55a/11; 57a/14; 57b/12; 63b/15; 64b/15; 73a/12; 85a/3; 86b/8; 87a/15; 87b/3; 89b/13; 90a/10; 107b/3; 109a/5; 116b/6; 119a/2; 109a/2; 119a/4; 124a/11; 124a/13.

**çünkü** (f.) Şundan dolayı, şu sebeple: 10b/10; 11a/10; 12b/8; 13a/9; 13b/4; 23a/7; 27b/2; 29a/11; 37b/6; 39b/13; 40b/6; 40b/8; 42b/9; 44a/6; 46a/9; 47b/6; 47b/9; 48a/13; 48b/12; 52a/10; 53a/3; 54b/11; 54b/15; 55a/10; 56a/5; 56b/7; 58b/15; 59b/10; 61a/6; 63a/11; 66a/9; 69b/14; 86b/10; 91b/2; 92b/9; 98b/12; 98b/13; 99a/1; 105b/6; 116a/3; 117a/2; 122b/2; 125a/5; 127b/15; 130a/4.

## D

**dA** Dahi: 28a/12; 82a/9; 86a/2; 87a/2; 94b/10.

**da‘avāt** (a. < çkl. da‘vet) Dualar: 113b/5.

**ḏād** (f.) Doğruluk: 59b/1.

**ḏād** (a.) Arap alfesinde dad harfi: 79b/9; 80a/1.

**dāfi‘** (a.) Def eden, savuşturan: 59b/10.

**dağdağa** (a.) Boşuna telaş ve gürültü: 2b/3.

**daḥı** 1. Dahı, dA; 3a/12; 4a/9; 4b/4; 7b/8; 8a/5; 9a/12; 9b/4; 9b/6; 10a/5; 12b/6; 13a/2; 14b/4; 16a/14; 16b/2; 16b/9; 17a/8; 17b/3; 21b/2; 21b/4; 22b/3; 23b/2; 25a/14; 25b/7; 28a/4; 28a/5; 28a/7; 28a/8; 28a/13; 28a/15; 28b/2; 29b/12; 29b/13; 29b/14; 30a/6; 32b/9; 33b/8; 34b/6; 35a/6; 35b/4; 36a/4; 36b/7; 36b/8; 36b/9; 37b/3; 38b/9; 38b/15; 39a/3; 39a/7; 39a/9; 39a/10; 40a/14; 41a/6; 41a/14; 41a/15; 41b/15; 42a/5; 45a/12; 46a/10; 47a/4; 47a/13; 47b/5; 47b/8; 48b/2; 49a/1; 49a/14; 49b/1; 49b/1; 49b/15; 50a/1; 50a/8; 50b/8; 51a/8; 51b/6; 51b/11; 52a/12; 54a/6; 54a/7; 54a/9; 54b/6; 55a/3; 57a/13; 58b/1; 58b/7; 59a/7; 59a/15; 59b/9; 60a/8; 60b/4; 61b/4; 61b/6; 61b/6; 64a/3; 64b/3; 66a/13; 66b/13; 67a/10; 72a/7; 73a/6; 73b/6; 74a/12; 74b/13; 75b/5; 76a/6; 77a/1; 77a/5; 77a/9; 77a/11; 77b/11; 77b/12; 77b/14; 78a/9; 78a/11; 79a/10; 80a/4; 83a/2; 83a/6; 84a/12; 84b/9; 86a/3; 86b/14; 86b/15; 87a/6; 87a/7; 87b/14; 88a/3; 88b/3; 89a/5; 89a/5; 89a/5; 89a/6; 89b/1; 89b/1; 89b/2; 89b/11; 90a/11; 90b/1; 90b/5; 90b/15; 92a/6; 93a/3; 95b/11; 97a/15; 97b/3; 97b/6; 98a/5; 101a/8; 102a/3; 102a/4; 102a/10; 102b/10; 103a/14; 103b/1; 103b/2; 103b/4; 103b/5;

103b/6; 103b/7; 103b/7; 104a/3; 104a/3; 104b/6; 104b/14; 105a/13;  
105b/11; 105b/15; 106b/3; 108a/10; 108b/7; 108b/12; 109b/9;  
111a/13; 112a/15; 112b/13; 113a/8; 113b/3; 114a/7; 114b/9; 115a/12;  
115b/13; 115b/13; 115b/14; 115b/14; 116a/2; 116a/4; 116a/13;  
118a/6; 118a/8; 118b/11; 119b/12; 120a/11; 121a/5; 121a/9; 121b/13;  
122a/15; 123a/7; 123a/8; 125a/8; 125a/11; 126a/4; 126a/7; 127b/9;  
127b/11; 129a/4; 129a/8; 129a/11; 129a/14; 129b/11; 129b/14;  
130a/8; 130a/8.

2. Hatta, üstelik, ayrıca: 17a/4; 33a/13; 53a/14; 63b/3; 63b/6 ;65b/6; 83b/7;  
86a/11; 86b/9; 87a/2; 87a/14; 90a/4; 90a/7; 103a/6; 104a/15; 104b/6;  
107a/4; 107b/13; 108a/13; 112a/8; 117b/9; 121a/8; 121b/11; 122b/15;  
129a/10; 132a/2.

3. Henüz, hala: 59a/5; 118a/3,

4. Sonra, daha sonra: 15b/9; 23b/8; 23b/8; 36a/13; 92a/1.

5. Daha: 10a/5; 10b/15; 12b/5; 15a/11; 15b/11; 16a/4; 16a/7; 17a/15; 17b/2;  
17b/5; 22b/10; 22b/11; 22b/12; 22b/13; 22b/14; 23a/1; 23a/2; 23a/3;  
23b/6; 26b/15; 29b/10 35a/7; 41b/3; 52a/2; 52a/4; 56a/11; 61a/2;  
77a/8; 85b/12; 125a/8.

6. Daha ziyade, daha çok: 24a/3; 52b/8; 124a/10.

7. Başka, diğer: 128b/3.

8. Ve, bundan başka: 2a/8; 6b/3; 10b/5; 12b/7; 13a/3; 14a/5; 14a/5; 14a/5;  
14b/5; 14b/6; 16b/3; 16b/4; 17a/6; 19b/6; 20a/2; 20a/3; 21a/15; 25a/2;  
25a/11; 25b/12; 27a/14; 27b/11; 28b/7; 32b/12; 33b/9; 33b/9; 34b/13;  
38b/2; 40a/6; 41a/3; 44b/13; 48a/4; 50a/3; 57b/13; 62a/1; 62a/3;  
62b/9; 65b/2; 66a/5; 69b/2; 71a/11; 77b/15; 80a/11; 81b/13; 104b/15;  
107a/5; 113a/5; 113b/10; 113b/12; 114b/14; 121b/12.

9. Yine, yine de: 92a/6.

**dāhıl** (a.) İçinde, içeri girmiş: 69b/10; 79a/6.

**d. ol-** Katılmak, girmek: 15b/7; 15b/7; 15b/9; 15b/11; 18a/6; 19a/8; 22b/5;  
32b/12; 32b/12; 33a/7; 36a/13; 54a/10; 55b/8,9; 57b/10; 67a/7; 72a/14;  
77b/13; 77b/13; 79a/7; 103a/13; 106a/2; 130a/13; 130b/2.

**dā'im** (a.) Devamlı, sürekli: 2a/11; 10b/9; 51a/11; 54a/13; 62a/11; 83a/5; 117a/9.



- dā'īmā** (a.) Bir düziye, her vakit: 3b/9; 5a/9; 59a/15.
- dā'ire** *bkz. dāyire.* 69a/7; 122a/6.
- dā'ie** (a.) İçten gelen bir duyguyu teşvik edici hal: 122a/12.
- dağ-** Geçirmek, ilıştirmek: 55b/12.
- dağāyık** (a. < çkl. dağīka) İnce ve güç anlaşılır şeyler: 2b/15; 106b/8; 112a/7.
- dağıl-** Takma işi yapılmak: 48a/10.
- dağın-** ?Dokunmak, değmek: 49a/13.
- dağīka** (a.) İnce düşünce: 100b/7.
- dağīkī'l-meşreb** (a.) Nazik tabiatlı: 89a/11.
- dāl** (a.) Arap alfabesinde dal harfi: 79b/9.
- dalāl** (a.) Doğru yoldan sapma: 126a/7.
- dalālet** (a.) Sapkınlık: 87a/14; 87b/1; 102b/4.
- dān** (f.) Tane: 124a/7.
- dāne** (f.) Tane: 11a/2; 72b/4; 127a/8; 127a/9.
- dār** (a.) Ev: 123b/8.
- dāru'l-ḥilāfet** (a.) Hilafet makamı: 46b/9.
- dāru'l-melik** (a.) Hükümdarlık makamı: 59b/5.
- dārü'l-mülk** (a.) Başşehir: 58a/10; 59a/3.
- d.-ı āḥırat** (f.) Öbür dünya, ahret: 13a/10; 23a/6; 45a/2; 106b/4.
- d.-ı beḳā** (f.) Ahret: 58a/14; 59a/13.
- d.-ı dūnyā** (f.) Dünya: 13a/8; 23a/5; 79a/1; 106b/1.
- d.-ı fenā** (f.) Dünya: 58a/14; 59a/13.
- d.-ı küfr ü fücūr it-** Günah ve dinsizlik yurdu etmek: 58b/12.
- dār** (f.) Ağaç: 95b/6.
- darb** (a.) 1. Paranın üzerindeki baskı, mühür: 46a/6. 2. Çarpma işlemi: 85a/9.
- d. eyle-** Vurmak: 86a/8.
- d. it-** Vurmak: 73a/4; 96a/15.
- da'vā** (a.) İddia: 9a/11; 106b/15; 107a/5; 107a/7; 130a/1; 131a/10.
- d. it-** İddia etmek: 129b/11.
- d.sın it-** (Bir şey) iddiasını etmek: 87b/5,6; 118a/13; 120b/3.
- d.-yī imāmet it-** İmamlık iddiası etmek: 32b/14.
- d.-yī nübüvvet eyle-** Peygamberlik iddiası etmek: 118b/10.

- d.-yı nübüvvet it-** Peygamberlik iddiası etmek: 32b/13; 118a/12; 118b/5.
- d.-yı ulūhiyyet eyle-** Tanrılık iddiası etmek: 87b/2,3.
- davar** Koyun ve keçiye verilen ortak ad: 52b/2.
- da'vāt** (a. < çkl. da'vā) Dualar: 2a/6.
- da'vet** (a.) Dua: 81b/6.
- d. eyle-** Çağırarak, davet etmek: 35a/6; 35a/7,8; 97a/12; 119b/1; 119b/10.
- d. it-** Çağırarak, davet etmek: 31a/7,8; 42a/9; 44a/5; 51b/14; 93b/8; 102b/4; 122b/3; 122b/12.
- d. olun-** Çağırılmak, davet olunmak: 121a/7,8; 121a/11.
- dāyim** *bkz. dā'im* 40a/12; 57a/7; 92a/15; 124b/10.
- dāyimā** *bkz. dā'imā*. 125a/12.
- dāyir** (a. < dā'ir) Dönen, dolaşan.
- d. ol-** Dönmek: 4a/10.
- dāyire** (a. < dā'ire) (a.) **1.** Çember: 9b/9. **2.** Etraf, çevre: 21a/12.
- d.-i leyl ol-** Gece tamamlanmak: 84b/11.
- de-** *bkz. dī-*. 54a/8; 102b/4; 129b/14.
- decenber** Aralık ayı: 21b/13.
- def'** *bkz. defī'*. 44b/1; 73b/10; 99a/7.
- def'a** (a.) Kere, kez: 17b/12; 37a/5; 37a/5; 93b/11; 93b/13; 96a/14; 127a/14.
- defāyin** (a. < defā'in) Altın, gümüş gibi gömülmüş değerli şeyler, gömüler: 35b/6.
- defi'** (a. < def') Giderme savma.
- d. eyle-** Önlemek, bertaraf etmek: 53a/15; 96b/13.
- d. it-** Önlemek, bertaraf etmek: 53a/2.
- d. ol-** Uzaklaşmak: 60a/6,7; 60a/13.
- defin** (a.) Gömülmüş, gömülü.
- d. eyle-** Gömmek, toprağa vermek: 125a/12.
- d. it-** Gömmek, toprağa vermek: 88b/9,10; 88b/15; 128b/10,11; 129a/2; 129a/4.
- d. ol-** Gömmek, toprağa vermek: 36b/10.
- d. olun-** Ölünün gömülmesi: 26a/8; 27b/8; 28b/11; 30b/1; 37a/8,9; 93a/8; 93a/8.
- deg-** Aralık kalmayıncaya kadar birbirine yaklaşmak.

- d.melû ol-** (Bir yere) değiyor gibi yaklaşmış olmak: 88b/14.
- deger** Karşılık, kıymet: 55a/9.
- d. ol-** Kıymeti olmak: 52a/6; 52a/7.
- degil** Değil: 6a/2; 15b/14; 16b/4; 16b/5; 16b/10; 16b/11; 31b/11; 35a/1; 39a/11; 44b/13; 47a/14; 49a/5; 51a/5; 51b/15; 52a/10; 53a/1; 53b/13; 56a/9; 57b/2; 65b/6; 68b/3; 68b/10; 70b/1; 70b/2; 74a/4; 78a/12; 79a/12; 79a/13; 81b/4; 87b/5; 89a/10; 89b/8; 90a/10; 90a/12; 92b/8; 98a/15; 101a/8; 103a/12; 104b/5; 105b/2; 105b/7; 105b/13; 106a/3; 108a/2; 108a/8; 108b/12; 109a/12; 109a/13; 109a/13; 115b/5; 121b/15; 124a/8; 125a/15; 128b/3.
- degirmen** Kahve, buğday, nohut vb. taneleri öğüten araç veya alet: 78a/15.
- degme** Rastgele: 50a/2.
- degül** *bkz. degil.* 55a/6; 110a/3; 131b/14.
- dehliz** (a.) Hol, koridor: 51b/14; 51b/15.
- dek** Kadar, değin: 4b/5; 14a/12; 44b/15; 52b/12; 54a/11; 60b/14; 77a/14; 92b/9; 108b/11; 126b/9.
- delâ'il** (a. < çkl. delîl) Delâlet eden şeyler: 108a/14; 108b/1; 109a/11.
- delâlât** (a. < çkl. delâlet) Yol göstermeler: 24a/15.
- delâlet** (a.) Yol gösterme..
- d. eyle-** Yol göstermek: 100a/8; 100a/9; 100a/9; 100a/10; 100a/14; 129b/12.
- d. it-** Yol göstermek: 132b/8.
- delik** Dar, küçük açıklık: 44a/15; 44b/1.
- delil** (a.) 1. Yol gösteren, klavuz: 74b/1. 2. şahit, belge, tanık: 14b/2; 40a/5; 40a/11; 41a/5; 62b/13; 82b/12; 90a/6; 106b/12; 108a/15; 110a/7.
- d. ol-** Klavuz olmak: 114a/1.
- deliv** (a. < delv) Kova burcu: 23b/10.
- dem** (a.) Kan: 25b/11; 63a/3; 63a/4.
- demir** *bkz. demür.* 72b/14.
- dem-raķık** (f.) Yufka yürekli olma.
- d. ol-** Yufka yürekli olmak: 61a/13.
- demür** Demir: 72b/15; 72b/15.
- dendâne** (f.) Anahtar, çark vb. gibi şeylerin dişi: 11a/4; 73a/2.
- deni** (a.) Alçak, rezil, soysuz: 75a/3.

**deñiz** Deniz: 17a/5; 36a/14; 55a/14; 56a/5; 68b/13; 68b/15; 71b/4; 82b/4; 82b/4; 98b/9; 99b/14; 99b/15; 100a/6.

**depe** Tümsek yer, küçük dağ: 77a/9; 98b/13; 126a/13.

**derc** (a.) Toplama, biriktirme.  
**d. it-** Toplamak: 65a/1.  
**d. kılm-** Bir araya getirilmek: 4a/3.

**derd** (f.) Hastalık, ağrı, sızı: 7a/4; 8b/1; 71a/6; 83b/8; 130a/12; 132b/2.

**derd-mend** (f.) Dert sahibi: 111a/6.

**dere** 1. İki dağ arasındaki uzun çukur: 72b/13. 2. Akarsu yatağı: 78b/2.

**derecât** (a. < çkl. derece) Dereceler: 60b/11; 74b/8.

**derece** (a.) 1. Basamak: 12a/2; 12a/2; 23a/14; 66b/11. 2. Rütbe: 78a/13.

**deri** Deriden yapılmış (şapka vs.): 52a/7.

**deric** *bkz. derc.*

**derid** *bkz. derd.* 123b/15.

**dermān** (f.) İlaç.  
**d. it-** İlaç yapmak: 8b/2.

**ders** (a.) Bir şeyi öğrenmek için öğretmenden azar azar alınan vazife: 50b/4; 109b/5.

**derviş** (f.) Bir tarikata bağlı bulunan kimse: 91a/1; 91a/2; 91a/8; 92a/4.

**deryā** (f.) Deniz: 16b/11; 17a/1; 68b/9; 72a/7; 91b/9; 91b/10.

**derzī** (f.) Giysi dikip biçen kimse: 44b/6; 44b/6.

**devā** (a.) Çare: 7a/4; 83b/8; 123b/15; 124a/3; 124a/9; 132b/2.  
**d. bul-** Çare bulmak: 7b/7.  
**d. eyle-** İyileştirmek: 124a/3; 130a/12.

**devābb** (a. < çkl. dābbe) Hayvanlar: 13b/3; 25a/5; 49b/11.

**deve** Deve: 7b/10; 36a/14; 36b/12; 99b/13; 112b/14; 113a/2; 120b/7; 120b/9.

**deverān** (a.) Dönüp dolaşma, dolanma: 21b/6; 21b/7.

**devere** (a. < devre) 1. Dönem: 6a/2. 2. Dönüş, dönme: 23b/11.

**devir** (a. < devr) Dönme, bir şeyin etrafını dolaşma: 14a/9; 23b/12.  
**d. eyle-** Dönmek, dolaşmak: 14a/9; 22b/13; 22b/14; 23a/1; 23a/2; 23a/3; 99a/14.  
**d. it-** Dönmek, dolaşmak: 22b/12; 23b/5; 58b/15, 59a/1; 116a/9.

**devlet** (a.) 1. Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk: 75a/7; 75a/7. 2. Baht, talih, kut: 3b/2; 13b/11. 3. Büyük saadet, zenginlik: 5a/13.

**devr** *bkz. devir*. 5b/14; 9a/15; 23b/6; 84b/1.

**dırnak** Tırnak: 27a/15.

**di-** Demek, söylemek: 2b/1; 2b/6; 2b/13; 3a/4; 3a/14; 4b/4; 4b/4; 4b/5; 6b/7; 6b/8; 6b/9; 6b/14; 6b/15; 7a/9; 7b/15; 8b/8; 8b/8; 8b/15; 9a/2; 10b/12; 10b/15; 11a/12; 11b/15; 11b/15; 12a/1; 12a/6; 12a/10; 12b/1; 12b/2; 12b/5; 12b/13; 13a/2; 13a/6; 13a/12; 13b/10; 15b/10; 16a/2; 16a/2; 17a/7; 18b/3; 18b/3; 18b/5; 20a/14; 22b/4; 24a/2; 24a/3; 25a/2; 24a/5; 25a/7; 25a/9; 25a/9; 25a/10; 25a/10; 25a/11; 25a/12; 25b/1; 26a/12; 26a/12; 26b/1; 27b/4; 27b/5; 27b/6; 27a/12; 27a/13; 28a/1; 29a/3; 29b/3; 29b/4; 29b/9; 29b/11; 29b/12; 29b/13; 29b/14; 31a/3; 31a/4; 31a/12; 32a/9; 32a/14; 32b/4; 32b/5; 32b/10; 33a/4; 33a/10; 33a/11; 33b/4; 33b/5; 33b/6; 33b/13; 33b/14; 34a/12; 35a/10; 35a/11; 35a/11; 36a/2; 36a/3; 36b/3; 37b/1; 37b/2; 37b/2; 37b/7; 38b/9; 38b/9; 38b/9; 39a/14; 39a/15; 40a/9; 40a/10; 40b/2; 41a/4; 41a/14; 41b/1; 41b/1; 41b/1; 41b/2; 41b/2; 41b/4; 41b/13; 42a/3; 42a/8; 42a/9; 42a/10; 42b/8; 42b/9; 43a/7; 43a/9; 43a/10; 43b/1; 43b/4; 43b/10; 43b/10; 44a/4; 44b/7; 45a/5; 45a/7; 45a/8; 45a/9; 45a/9; 45a/10; 45a/11; 45a/13; 45a/15; 45b/2; 46a/7; 46a/11; 46a/13; 46a/15; 46b/1; 46b/2; 46b/11; 46b/12; 47b/3; 47b/4; 47b/5; 47b/13; 48b/4; 49a/8; 49a/11; 49b/12; 49b/13; 49b/15; 50a/3; 50a/3; 50a/4; 50a/5; 50a/6; 50a/7; 50a/7; 50a/10; 50a/12; 50a/15; 50a/15; 50b/5; 52a/10; 52a/12; 52a/13; 52a/14; 52b/8; 52b/9; 53a/4; 53b/4; 53b/6; 53b/9; 53b/11; 54a/1; 54a/2; 54a/4; 55a/10; 55b/1; 55b/3; 57b/8; 60b/10; 60b/12; 61a/2; 61a/8; 61a/10; 61a/11; 61a/12; 61b/1; 61b/3; 61b/5; 61b/6; 61b/8; 61b/14; 62b/5; 62b/9; 62b/12; 62b/13; 62b/13; 63a/5; 63b/2; 63b/8; 63b/10; 64a/1; 64a/4; 64a/6; 64a/7; 64a/8; 64a/11; 64a/12; 64a/13; 64b/7; 64b/10; 65a/3; 65a/6; 65b/1; 65b/5; 65b/5; 66a/15; 68a/14; 68b/2; 69a/1; 69b/13; 70b/1; 70b/2; 71b/2; 71b/3; 71b/6; 71b/13; 72b/1; 74a/7; 74a/13; 75b/7; 76a/12; 77a/1; 77a/3; 77a/5; 77b/10; 77b/12; 77b/12; 78a/5; 78a/6; 78a/10; 78a/11; 78b/14; 78b/14; 78b/15; 79a/1; 79a/4; 79a/5; 79b/6; 80a/11; 80b/4; 80b/5; 81b/4; 82a/2; 82a/2; 82a/4; 82a/4; 82a/5; 82a/8; 82a/9; 82a/11; 82a/12; 82a/14; 82a/15; 82b/2; 82b/4; 82b/5; 82b/7; 82b/7; 82b/8; 82b/10; 82b/14;

82b/15; 83a/7; 83a/14; 83b/1; 83b/12; 84b/13; 85a/9; 85a/11; 85a/13; 85b/6;  
86a/6; 86b/5; 86b/10; 86b/13; 87b/5; 87b/7; 87b/8; 87b/8; 87b/14; 87b/14;  
88a/1; 88a/13; 88a/15; 88b/3; 88b/4; 88b/6; 88b/15; 88b/15; 89a/7; 89b/1;  
89b/11; 89b/15; 90a/1; 90a/2; 90a/4; 90b/2; 90b/4; 90b/14; 90b/15; 91a/4;  
91a/9; 91b/2; 91b/6; 91b/7; 91b/11; 92a/3; 92b/1; 92b/1; 92b/3; 92b/3; 92b/5;  
92b/6; 92b/7; 92b/8; 92b/10; 92b/13; 93a/7; 93a/9; 93a/11; 93b/2; 93b/6;  
93b/10; 93b/10; 94a/1; 94a/1; 94a/6; 94a/8; 94a/10; 94a/10; 94a/12; 94a/14;  
94b/11; 94b/11; 94b/12; 94b/13; 94b/13; 95a/2; 95a/5; 95a/8; 95a/9; 95a/10;  
95a/12; 95b/9; 96a/12; 96b/1; 96b/2; 96b/6; 97a/5; 97a/6; 97a/8; 97a/13;  
97a/14; 98a/9; 97a/15; 97b/4; 97b/7; 101a/7; 101a/8; 102b/3; 102b/6; 102b/6;  
102b/6; 103a/4; 103a/9; 103a/10; 103a/12; 103a/15; 103b/4; 103b/13; 104a/3;  
104a/5; 104a/7; 104b/3; 104b/5; 104b/6; 104b/8; 104b/9; 104b/10; 105a/4;  
105a/8; 105a/11; 105b/6; 107b/12; 108b/8; 109a/3; 109a/4; 109a/6; 109a/8;  
109a/9; 109a/10; 109b/11; 109b/12; 109b/13; 110a/1; 110a/3; 110a/4; 110a/4;  
111a/14; 113a/4; 113a/6; 113a/7; 113b/11; 115a/7; 115a/10; 115b/2; 116a/13;  
116a/15; 116b/6; 116b/7; 116b/11; 116b/12; 117a/2; 117a/7; 117a/7; 117a/7;  
117a/8; 117a/8; 117a/9; 117a/9; 117a/10; 117a/10; 117a/13; 117b/2; 117b/5;  
117b/8; 117b/9; 117b/11; 117b/12; 117b/12; 118a/2; 118a/8; 118a/13;  
118b/8; 118b/12; 119a/4; 119a/9; 119a/15; 119b/14; 119b/15; 119b/15;  
120a/3; 120a/8; 120a/10; 120a/10; 120a/14; 120a/15; 120b/1; 120b/4; 121b/1;  
121b/7; 121b/8; 121b/9; 121b/9; 121b/10; 121b/11; 121b/13; 121b/14;  
121b/14; 121b/14; 121b/15; 122a/3; 122b/1; 123a/5; 123b/14; 124a/3; 124a/5;  
124a/9; 124a/10; 124a/15; 124b/2; 124b/1; 124b/4; 124b/6; 124b/10;  
124b/13; 125a/2; 125a/6; 125a/14; 125a/15; 125b/1; 125b/6; 126b/12; 126b/3;  
126b/4; 126b/4; 126b/6; 126b/10; 126b/13; 126b/15; 126b/15; 126b/15;  
127a/6; 127a/6; 127a/11; 127a/11; 127a/11; 127a/13; 127a/13; 127a/14;  
127a/14; 127b/1; 127b/1; 127b/8; 127b/11; 127b/12; 127b/15; 128a/1;  
128a/1; 128a/1; 128a/5; 128a/9; 128b/3; 128b/8; 128b/9; 128b/9; 128b/10;  
128b/10; 128b/10; 128b/11; 128b/11; 129a/4; 129a/11; 129a/12; 129b/3;  
129b/4; 129b/5; 129b/8; 129b/12; 130a/1; 130a/2; 130a/5; 130a/10; 131a/3;  
131a/4; 131a/5; 131a/5; 131b/5; 131b/7; 132b/4; 132b/6; 132b/11; 132b/13;  
131b/14; 131b/15.

- dībā** (f.) Renkli dokuma motiflerle süslü lüks bir çeşit ipek kumaş: 3a/12.
- dīdār** (f.) Yüz, çehre: 67a/6.
- dik-** Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri vb. şeyleri iğneye geçirilmiş ip ile tutturmak: 25a/14; 26b/2; 61b/2; 127b/2.
- dikḫat** (a.) Düşünceyi bir şey üzerinde toplama.
- d. it-** Düşünceyi bir şey üzerinde toplamak: 111b/9.
- d.-i naẓar it-** Bakış inceliğinde bulunmak: 111b/10,11.
- dil** 1. Konuşmaya yarayan organ: 94a/12; 97a/12; 97a/13; 109a/11; 111a/8; 118a/11; 119a/3; 131a/13. 2. Lisan: 26a/11; 26a/15; 26a/15; 27a/12; 29b/15; 30b/9; 69a/1; 84a/15.
- d.üm açıl-** Herhangi bir sebeple konuşmayan kimsenin konuşmaya başlaması: 94a/13.
- d.üm tūtil-** Sevinç, korku, şaşkınlık vb. sebeplerle birdenbire söz söyleyemez olmak: 94a/8.
- dil** (f.) Gönül, yürek: 3a/15.
- dile-** Arzu etmek: 10b/10; 14a/11; 27b/6; 61a/4; 83b/15; 122b/11; 125b/11.
- dimāḡ** (a.) Bilinç, zihin: 64b/3.
- diñ-** Kar veya yağmur yağmasının sona ermesi, bitmesi: 125b/7.
- dīn** (a.) Din, inanç: 3b/14; 32a/13; 34a/5; 37b/15; 38b/7; 38b/14; 39a/4; 39a/6; 39a/11; 39a/15; 39b/5; 40a/2; 40a/4; 41a/7; 41a/10; 46a/8; 57b/11; 58a/9; 58b/7; 60a/4; 74b/1; 74b/3; 87a/7; 101a/14; 102b/8; 108a/6; 108b/4; 111b/6; 111b/13; 120b/2; 120b/2.
- dīni'llah** (a.) Allah'ın göndermiş olduğu din: 58a/1; 58a/12.
- dīnār** (a.) Yaklaşık olarak altın liranın dörtte biri değerinde olan para: 46a/5; 46a/6.
- dinil-** 1. Söylenmek, sözü edilmek: 14b/2; 33b/2. 2. Ad verilmek: 58a/8.
- diñle-** İşitmek için kulak vermek: 94a/7; 109b/15.
- dip** Kök: 127a/15.
- dirāzī?** (f.) Uzunluk: 106b/7.
- direk** Sütun: 69b/15; 70a/8; 78b/7.
- dirhem** (a.) 1. Bir tür gümüş para: 52a/6; 52a/7. 2. Okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3,148 g'lık ağırlık ölçüsü: 95b/2; 96b/13; 96b/13.
- diri** Yaşamakta olan, canlı.

- d. eyle-** Canlandırmak, diriltmek: 30b/12; 35a/12.
- d. kıl-** Canlandırmak, diriltmek: 35a/13.
- diril-** Canlanmak: 78a/14.
- ditre-** Sarsılmak, titremek: 77a/13.
- diyār** (a. < çkl. dār) Ülke, memleket: 3a/9; 3a/12; 3b/2; 14b/2; 16b/13; 32b/8; 33b/4; 41a/12; 47b/10; 47b/11; 58a/9; 58b/10; 59a/2; 69a/2; 69a/3; 87b/11.
- diye** *bkz. diyü.* 34b/1.
- diyü** Diye: 5a/9; 13a/5; 36a/4; 40a/4; 40b/2; 45a/10; 46a/10; 50a/9; 52a/8; 59a/8; 59a/10; 86a/5; 88b/13; 95b/3; 96a/12; 102a/2; 102a/5; 102a/14; 102a/15; 110b/5; 116b/7; 118a/14; 119b/12; 122a/3; 123b/9; 123b/9; 132b/3.
- diz-** Sıralamak: 77a/3.
- diz** Diz: 86a/3.
- d.inüñ üzerine çök-** Diz üzerine oturmak: 52a/11.
- dīzār** *bkz. dīdār.* 90b/5.
- dōst** (f.) Yakın, sevilen kimse: 79a/1; 117a/5; 125b/1.
- dōstī** (f.) Dostluk: 47a/3.
- dögiş-** Karşılıklı birbirini dövmek, vuruşmak: 97b/3.
- dök-** 1. Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bir kaptan başka yere boşaltmak: 53b/3; 95b/1; 127b/4. 2. Atmak: 70a/6; 120a/3.
- dökil-** 1. Düşmek, dökülmek: 69b/7. 2. Herhangi bir maddeden yapılmış: 89a/12. 3. Boşaltılmak, dökülmek: 127b/4.
- dökül-** *bkz. dökil-*. 53a/10.
- dön-** 1. Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek: 78a/15. 2. Vazgeçmek: 52b/2. 3. Geri gelmek: 52b/6; 54b/15; 130a/4. 4. Geri gitmek: 54b/14; 54b/15; 117a/1; 128b/3; 128b/4. 5. Bir halden başka bir hale geçmek: 54b/8. 6. Yönelmek: 78a/8; 78a/10; 78a/12; 78a/12.
- dönder-** 1. Dönmesini sağlamak: 13b/15. 2. Geri göndermek: 52b/1. 3. Vazgeçirmek: 108a/11.
- dörder** Dört sayısının üleştirme biçimi: 4b/14.



**dördüncü** bkz. *dördüncü*. 43a/7.

**dördüncü** Dört sayısının sıra sıfatı: 4a/3; 4b/13; 19b/7; 22a/5; 22a/6; 56a/1; 96a/13; 108b/5.

**dört** Dört: 4b/12; 5a/3; 11b/5; 11b/8; 11b/11; 12a/3; 12a/4; 13a/7; 18b/12; 19a/14; 21a/8; 21b/1; 23a/4; 25a/8; 25a/12; 25a/14; 25b/2; 29b/11; 30a/2; 30a/4; 30b/11; 30b/12; 31a/2; 31a/2; 31b/4; 31b/6; 31b/8; 31b/9; 36b/2; 36b/5; 43a/6; 44a/1; 45a/7; 45b/7; 48b/2; 48b/4; 49a/10; 49a/10; 49b/1; 49b/2; 49b/8; 50b/15; 51b/4; 51b/5; 51b/9; 56a/3; 57a/10; 59b/10; 60b/7; 61a/4; 65a/1; 70a/3; 70b/12; 72b/12; 76b/14; 80a/8; 82a/1; 85a/8; 94a/9; 96a/11; 96b/13; 102b/11; 112b/12; 115b/1; 116b/6; 119b/2; 122b/9; 127b/10.

**döşe-** Sermek, yaymak, açmak: 120b/11.

**döşek** Yatak: 97b/8.

**döşen-** 1. Döşeme işi yapılmak: 72a/10. 2. Yere yaymak, sermek: 36b/8. 3. Serilmek, yayılmak: 120b/11; 127b/3.

**du‘ā** (a.) Allah’a yakarış amacıyla okunan, din değeri olan metin: 3b/2; 29b/11; 42b/12; 42b/14; 82b/1; 83a/1; 83a/11; 83a/9; 94a/4; 94b/7; 94b/14; 95a/8; 117a/6; 117b/13; 118a/3; 126b/10; 126b/12; 128a/6; 128a/6; 128a/14.

**d. eyle-** 1. Allah’a yalvarmak: 36a/8; 36a/11; 83b/12; 121b/7. 2. Birisi için Allah’a yakarıшта bulunmak: 95a/9; 117b/11.

**d. it-** 1. Allah’a yalvarmak: 83a/8; 83a/9; 83a/10,11; 83a/12; 83a/13; 92b/1; 94a/4; 121b/14; 126b/13. 2. Birisi için Allah’a yakarıшта bulunmak: 45b/12; 128b/8; 128b/8. 3. Allah’tan istemek: 128b/1.

**d.lar it-** Birisi için Allah’a yakarışlarda bulunmak: 50a/15; 59b/8; 125a/15,125b/1.

**d. olun-** Allah’a yakarıшта bulunulmak: 84a/10.

**d. ve tazarru‘ it-** Kendini alçaltarak yakarıшта bulunmak: 117a/5.

**du‘āt** (a. < çkl. dā‘ī) Davet edenler: 119a/15.

**duḥā** (a.) Kaba kuşluk vakti: 76b/13.

**duḥān** (a.) Duman, tütün: 14a/4; 18a/9; 18a/10; 91b/3; 98b/15.

**duḥūl** (a.) İçeri girme, girme: 15b/9; 66b/4; 68b/8

**dūlū** (f. < dūl) Kova: 22a/2.

**dūn** (a.) Aşağı, aşağılık: 78a/10.

**dur-** Var olmak: 85a/12

**dūrbīn** (f.) Uzağı gören: 3b/4.

**dustūr** (a.) Kaide, kural.

**d.-ı ‘amel idin-** Genel tutum haline getirmek: 102a/12,13.

**dut-** Yakalamak: 55b/13.

**dükeli** Hep, hepsi, cümle: 130b/5.

**düken-** Bitmek: 112b/15.

**dükkān** (a.) İçinde öteberi satılan oda, yer: 45b/12; 46a/4; 46a/5; 46a/3; 46b/13; 47a/2; 51a/6.

**dünki** Yakın geçmişteki: 125a/15.

**dūñūr** Karı kocanın baba ve analarının her biri: 103a/4.

**dünyā** (a.) Üstünde yaşadığımız gök cismi: 11b/6; 12a/6; 13a/11; 13b/7; 14a/11; 14a/13; 16a/11; 16b/3; 20a/14; 23a/6; 23a/7; 24a/4; 24b/8; 26a/1; 26a/3; 28a/2; 35b/5; 47a/3; 51b/15; 55a/9; 71b/12; 73a/11; 75b/5; 77b/1; 78b/9; 90a/9; 90a/13; 92b/15; 93a/12; 121b/15; 125b/9.

**d.dan git-** Ölmek: 124b/4.

**d.ya gel-** Doğmak: 31a/11.

**dünyāviyye** (a.) Dünyaya ait: 122b/5.

**dürer** (a. < çkl. dürr) Büyük inci taneleri: 2a/6; 112b/3.

**dürüş-** *bkz. dūrüş-* . 50b/2.

**dürr** (a.) İnci tanesi: 101a/5.

**dürüş-** Çalışmak, çabalamak: 126a/8.

**düş** Rüya: 43a/9; 93a/4; 94a/10.

**düş-** 1. Yukarıdan aşağıya inmek: 15a/12; 16a/5; 68a/14; 93a/7; 129a/3.  
2. Dayanağını dengesini yitirerek yukarıdan aşağıya inmek: 49a/15; 91b/15; 124b/3. 3. Bulunmak: 38b/13. 4. Girmek: 55a/5; 123a/14.

**düşman** (f.) Düşman, yağı: 75a/13.

**dütin** Duman: 116b/15.

**düz-** Yapmak, meydana getirmek, tanzim etmek: 53b/11; 119a/4.

**d.üp қош-** İyice süslemek: 101b/1,2.

## E

- e'ālī** (a. < çkl. a' lā) En yüksek olanlar.  
**e'ālīş-şadreyni** (a.) Göğsü yapılı: 89a/14.
- e'am** (a. < e' amm) En umumi.  
**e. ol-** En umumi olmak: 64a/12.
- eb** (a.) Baba, ata: 27a/12; 38a/6.  
**ebu'l-'Arab** (a.) Arap milletinın atası: 26b/9.  
**ebu'l-beşer** (a.) İnsanların atası, Hz. Adem: 13a/1.  
**ebu'l-Furs** (a.) Fars milletinın atası: 26b/9.  
**ebu'r-Rūm** (a.) Arap ilinde başka ilden olan kimselerin atası: 26b/9.
- ebced** (a.) Arap harfleriyle yapılan bir çeşit hesap: 79a/12.
- ebetāh** (a.) Babacığım: 125a/14.
- ebeveyn** (a.) Ana baba: 86b/8.
- ebīb** *bkz. ebībek.* 21b/12.
- ebībek** Kıbtı aylarının on birincisi: 22a/4; 22a/13.
- ebnā** (a. < çkl. ibn) Oğullar: 15a/1.  
**e.-yī zamān** (f.) İçinde bulunulan çağın insanları: 100b/12.
- ebr** (f.) Bulut: 3a/7; 3b/9.
- ebrār** (a.) Hayır sahipleri: 114a/10.
- ebras** (a.) Miskin illetine tutulan, vücudunda yer yer beyaz lekeler bulunan adam: 93a/15.
- ebrişīm** (f. < ebrīşūm) İbrişim, bükülmüş ipek: 52a/1; 52a/3.
- ebyaž** (a.) Pek ak, pek beyaz: 61a/12; 85a/2.
- ecdād** (a. < çkl. cedd) Dedeler, atalar: 129a/6.
- ecel** (a.) Ömrün sonu: 62b/7.  
**e. yitiş-** Ömrünün sonu gelmek: 30a/15.
- ecma'** (a.) En toplu, çok birleşmiş ve biriken: 9a/13.
- ecsād** (a. < çkl. cesed) Vucutlar, gövdeler: 104b/4.
- ecsām** (a. < çkl. cism) Gövdeler, bedenler: 10a/1; 10a/2.
- eczā** (a. < çkl. cüz) Parçalar, kısımlar: 23b/13.
- eczem** (a.) Burnu kesilmiş.

- e. ol-** Burun, el gibi azaları kesilmiş olmak, eksik olmak: 9a/9,10.
- edā** (a.) Yerine getirme: 132a/3.
- e. eyle-** Yerine getirmek: 130b/13; 132a/4.
- e. it-** Yerine getirmek: 93b/14.
- edeb** (a.) Haya, utanma: 70b/1; 77a/11; 99a/8; 128a/2.
- edik** Çizme: 88b/6.
- edille** (a. < çkl. delīl) İşaretler, deliller: 108a/11.
- ed'īye** (a. < çkl. du'ā) Yalvarmalar, niyazlar: 112b/5.
- edvār** (a. < çkl. devr) Devirler, zamanlar: 26b/4.
- edviye** (a. < çkl. devā) İlaçlar: 112b/5.
- ef'āl** (a. < çkl. fi'l) İşler, ameller: 8a/4; 63b/6; 63b/4; 63a/10; 65a/7; 65a/8; 65b/8; 65b/9; 103a/9; 105b/11.
- ef'ālū'l-ḳulūb** (a.) Kalplerin işleri, amelleri: 74b/15.
- ef'āliyye** (a.) İşlere, amellere ait: 66b/12.
- efḏāl** (a.) Daha faziletli: 75b/7; 80b/2.
- efendī** (yun.) Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse: 34a/7.
- eflāk** (a. < çkl. felek) Felekler, gökler: 10a/3; 11b/4; 13b/15; 14b/8; 14a/13; 14a/14; 14b/10; 99a/11; 99a/11; 99a/13; 99a/14.
- efrād** (a. < çkl. ferd) Fertler, kişiler: 100b/11.
- efrādu'l-ḥalīḳ** (a.) Yaratılmış fertler: 114a/12.
- Efrenc** (a.) Avrupalı: 60a/12; 70b/13.
- Efrencī** (a.) Avrupalılara mahsus: 79b/11.
- eger** (f.) Şayet, eğer: 7b/10; 9a/9; 6b/5; 16b/12; 22b/6; 35a/2; 35a/3; 35a/12; 36a/13; 36a/13; 38b/11; 39b/3; 40a/9; 41b/4; 42a/2; 47b/3; 53a/5; 53a/6; 53a/8; 55b/3; 75a/3; 75b/4; 83a/5; 83b/2; 83b/11; 83b/15; 86a/2; 99b/4; 99b/11; 99b/12; 99b/14; 100a/5; 106b/13; 107a/1; 107a/15; 111b/15; 113b/5; 116a/13; 117b/7; 117b/8; 123b/6; 124b/12; 125a/4; 127b/12; 131b/6; 131b/15; 132a/1; 132b/9.
- egerçi** (f.) Her ne kadar.....olsa da, ise de: 3a/4; 3a/8; 87b/1; 103a/13; 105a/13.
- egil-** Belirli bir yönle açılı oluşturacak bir durum almak: 95b/7.
- eglen-** Beklemek, kalmak, oyalanmak: 77a/6; 116b/8; 117a/2.
- egril-** Eğri duruma gelmek: 131b/1.

**egrilik** Eğri olma durumu: 95b/14.

**ehādīs** (a. < çkl. hadīs) Hz. Peygamberin sözleri: 60b/3; 81b/1; 109b/15; 116a/4.

**eḥass** (a.) En bayağı: 54b/7; 64a/7; 64b/1.

**eḥī** (a.) Kardeşim, dostum: 110a/4; 124a/7; 124a/10; 131a/9.

**eḥibbā** (a. < çkl. ḥabīb) Dostlar, bildikler: 46b/15.

**ehl** (a.) 1. Halk, insanlar: 72a/8; 73a/3. 2. Sahip, malik: 2b/6; 2b/9; 3a/4; 3b/3; 4a/3; 6a/8; 57a/15; 58b/1; 58b/7; 59a/8; 59b/13; 60b/3; 60b/5; 62a/14; 62b/14; 75b/12; 76a/1; 103b/5; 104a/5; 105b/12; 117b/9; 119b/12; 129b/1; 129b/1; 129b/6.

**ehlu'llah** (a.) Veli, evliya: 69b/9.

**e.-i arız** *bkz. e.-i arz.* 69b/1.

**e.-i arz** (f.) İnsanlar: 93a/7.

**e.-i beyt** (f.) Hz. Muhammet'in yakın akrabası: 101b/14.

**e.-i bid'at** (f.) İslamlığın genel kurallarına uymayan kimse veya topluluk: 103a/13; 107b/11; 108a/12.

**e.-i bid'at ü ehvā** (f.) İslamlığın genel kurallarına uymayan ve arada mezhep farklılıkları bulunan Müslümanlar cemaati: 103b/10.

**e.-i dünyā** (f.) Dünya adamı, ahireti düşünmeyen: 98a/14.

**e.-i ehvā** (f.) İnanışları sünnet ehlininkine uymayan, arada mezhep farkları bulunan Müslümanlar cemaati: 104a/4.

**e.-i ḥaḳ** *bkz. e.-i ḥaḳḳ.* 90a/3.

**e.-i ḥāk** (f.) İnsanlar: 2b/5.

**e.-i ḥaḳḳ** (f.) İmanı bütün, doğru kimseler: 108a/12.

**e.-i ḥarem** (f.) Müslümanlar, inananlar: 69b/1.

**e.-i imān** (f.) İnanmışlar: 36b/14; 53a/11; 59b/15; 60a/3,4; 60a/14; 103a/10.

**e.-i imān ol-** İnanmış olmak: 52b/10.

**e.-i İslām** (f.) İslam topluluğu, müslüman: 33a/5; 38b/4; 48a/5; 58b/14; 59b/9; 60a/9; 116a/9,10; 120b/8.

**e.-i kelām** (f.) İyi konuşan: 109a/15.

**e.-i kıble** (f.) Müslüman: 103a/13.

**e.-i mescid** (f.) Müslümanlar, inananlar: 69b/2.

- e.-i sünnet** (f.) Hz. Peygamber ile sahabelerine itikatta uyanlar: 65a/13; 89b/15.
- e.-i sünnet ü cemā'at** (f.) Hz. Peygamber ile sahabelerine itikatta uyanlar 103a/1.
- e.-i şirik** (f. < e.-i şirk) Allah'a ortak koşanlar: 59b/10.
- e.-i taḥkīk** (f.) Araştırmacı kimseler: 89b/13.
- e.-i tarikat** (f.) Bir tarikata mensup olanlar, dervişler: 87b/13; 103b/7.
- e.-i tevḥid** (f.) Müslüman: 105b/15.
- e.-i vesāvis-i şeyṭānī** (f.) Şeytani vesveselere uyanlar: 98a/15.
- ehven** (a.) Daha hafif: 124a/15.
- e'imme** (a. < çkl. imām) İmamlar: 2a/8; 41a/3; 44b/12; 50b/12.
- ekābir** (a. < çkl. ekber) **1.** Rütbece, görgü ve faziletçe büyük olanlar: 45b/1; 56a/7; 67a/2; 129b/10. **2.** Devlet ricali: 52b/5.
- eḳālīm** (a. < çkl. iḳlīm) Memleketler, diyarlar: 54b/7; 67a/11.
- eḳall** (a.) En az, asgari: 125b/15.
- ekber** (a.) Daha büyük: 123a/10.
- e. (ol-)** Daha büyük olmak: 81b/5.
- ekil** (a. < ekl) Bir şey yeme.
- e. it-** Bir şey yemek: 96b/10; 99a/6; 122b/9.
- ekinci** Çiftçi.
- e. (ol-)** Çiftçi olmak: 73b/7,8.
- ekle-** Bir şeyi tamamlamak: 60b/6.
- ekrād** (a. < çkl. kürd) Kütler: 34a/3.
- ekrem** (a.) Çok şeref sahibi: 61b/4.
- ekşer** (a.) En çok, daha ziyade: 2b/9; 6a/3; 38b/10; 52b/2; 57b/6; 58b/4; 68b/9; 73a/12; 89b/6; 98a/12; 103b/11; 104a/4; 104b/3; 104b/9; 109a/13; 123a/12; 125b/14; 129a/11; 130b/14.
- e. ol-** Daha fazla olmak: 81b/5.
- eksik** Bir bölümü olmayan, noksan.
- e. ol-** Noksan olmak: 34a/10; 54a/13; 74b/12; 104b/9.
- eksil-** Azalmak: 71a/12; 71a/14; 122a/1.

- el** 1. Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü: 7b/2; 7b/14; 8b/5; 15b/15; 16a/1; 16a/1; 17b/12; 25a/2; 33a/1; 35b/2; 49a/12; 50a/12; 71b/10; 71b/11; 77b/9; 86a/2; 86a/3; 93b/4; 93b/5; 95a/3; 95b/12; 96a/8; 96a/15; 97a/14; 117b/12; 117b/12; 122b/6.
2. Kudret, kuvvet, tasarruf: 12b/14; 12b/15; 13a/1; 13a/2; 17b/14; 25a/11; 45b/10; 49b/6; 55a/1; 59a/3; 59a/9; 60b/1; 71b/13; 88a/5; 92a/5; 93a/1; 99b/12; 119a/12; 130b/7.
- e.e getir-** Ele geçirmek: 48b/11.
- e.e gir-** Ele geçmek, elde edilmek: 49b/11; 50a/2; 85b/13.
- e.inden çık-** Kaybetmek: 71b/12,13.
- e.ime gel-** Ele geçmek, edinmek: 71b/12.
- e.ime gir-** Ele geçmek, edinmek: 91a/13.
- e.inden al-** Elinden almak, kendi tasarrufuna geçirmek: 59b/5.
- e.inden çık-** Kaybetmek: 59b/4,5.
- e.inden git-** Kaybetmek, elinden çıkmak: 59b/6.
- e.ine ve ayağına düş-** Birine çok yalvarmak: 46a/9,10.
- e.lerinden al-** Elinden almak, kendi tasarrufuna geçirmek: 51b/1.
- e.üm al-** Elinden tutmak: 96b/2.
- e.üñ ir-** Güç yetmek, yapabilmek: 88a/11,12.
- elān** (a.) Şimdi, şimdiki halde: 14b/3.
- elbet** (a.) Mutlaka, eninde sonunda: 7b/3; 86a/10; 88a/12; 90b/8; 93b/13; 125a/4; 129a/6.
- elbette** (a.) Elbet: 39a/11.
- ele-** Elek yardımıyla ayıklamak: 95b/2
- elf** (a.) Bin: 24b/1; 24b/2; 24b/2; 24b/3; 24b/4; 24b/5; 24b/6.
- elfāz** (a. < çkl. lafız) Kelimeler, sözler: 3a/14; 118a/14.
- el- Ğaffār** (a.) “Kulların günahlarını affeden”, Allah: 83a/13.
- elḥamdü'lillāh** (a.) Allah’a şükür: 9a/11.
- elif** (a.) Arap alfabesinin ilk harfi: 4b/8; 79b/9; 79b/12; 121a/9; 121a/9.
- elif** *bkz. elf.* 36b/1.
- el-kerādīs** (a. < çkl. kerdūs) Ek ve oynak yerlerinde birbirine kavuşan kemikler: 89a/13

- elli** 9b/8; 13a/7; 20a/12; 21a/8; 22b/10; 23a/4; 25b/3; 26a/9; 26a/10; 26b/13; 26b/14; 26b/14; 27a/6; 29b/15; 30a/14; 31a/1; 31b/1; 44b/3; 48a/12; 48a/12; 56a/3; 56a/5; 58a/6; 72b/12; 72b/13.
- elvān** (a. < çkl. levn) Çeşitler: 101b/2.
- emān** (a.) Eminlik, korkusuzluk.  
**e. iste-** Aman dilemek: 47b/2.
- emānet** (a.) Emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse: 44b/10; 63a/9; 66a/5; 96a/4.
- emārāt** (a. < çkl. emāre) Alametler, deliller: 32b/11.
- emḍād** (a. < imḍād) Yardım.  
**e. eyle-** Yardım etmek: 85a/7; 85a/7,8; 85a/8.
- emīn** (a.) Kendisine güvenilen: 132a/2.  
**e. ol-** Korkusuz, rahat olmak: 8a/8; 8a/13; 42b/15; 61a/15; 75b/4; 85a/14.
- emīr** (a.) Bir kavmin, bir şehrin başı, beği: 39a/13; 39a/15; 47a/12; 50a/6; 50a/6; 50a/8; 50a/10; 50a/13; 50a/13; 88a/2.  
**emīra'l-mū'minīne** (a.) Müminlerin emiri, Hz. Peygamberin halifesi: 116b/11; 117a/2.
- emir** *bkz. emr.* 3a/14; 18b/14; 56a/9; 59b/7; 74b/3; 75a/5; 93b/15; 102a/7; 102b/10.
- emīr-āḥūr** (a.) Padişahların ahırlarına nezaret eden kimse: 55b/3
- emmāre** (a.) Emreden, emredici. 64b/6 64b/7
- emn** (a.) Eminlik, korkusuzluk: 75a/6.  
**e.i ḳal-** Güveni olmak: 47a/1.  
**e. ü emān** (a.) Korkusuzluk: 3b/5; 60a/3; 60a/14.
- emr** (a.) Buyruk, emir: 9a/9; 12b/12; 13a/15; 18a/15; 23b/9; 40a/5; 41a/10; 43b/2; 43b/14; 44a/6; 53a/4; 54a/11; 55b/7; 62a/14; 73b/2; 76a/12; 84a/11; 84a/9; 98b/1; 105b/6; 105b/13; 107a/3; 107a/4; 107a/12; 107a/13; 107b/4; 107b/6; 107b/6; 122b/14; 130a/14.  
**e. eyle-** Buyurmak: 35a/8; 35a/9.  
**e. it-** Buyurmak: 13b/8; 18a/12; 42a/5; 49a/10; 52a/8; 53a/9; 56a/10; 77b/8.  
**e. olın-** Buyrulmak: 11a/1; 63a/12; 70b/5.  
**e.-i Ḥaḳ iriṣ-** Ölmek: 56a/2.  
**e.-i ma' ruf nehy-i münker it-** İyilikleri emredip kötülüklerden sakındırmak:



33a/5.

**emrūt** (f. < emrūd) Armut: 78b/11.

**emşāl** (a. < çkl. mişl) Eşler, benzerler: 41a/3 101b/3 108a/5 114b/8 114b/14 117b/10

**emşīr** *bkz. emşīrek*. 21b/12.

**emşīrek** Kıbtî aylarının altıncısı: 22a/2; 22a/9.

**emvāl** (a. < çkl. māl) Mallar: 51b/3; 122b/5.

**enāniyyet** (a.) Kendini beğenme, bencillik: 63b/1.

**enār** (f.) Nar: 36b/11.

**enbiyā** (a. < çkl. nebī) Peygamberler, yalvaçlar: 9a/10; 12b/7; 24b/9; 24b/9; 25a/8; 25a/15; 25b/6; 26a/13; 26b/15; 29a/6; 31a/9; 31a/10; 31b/3; 31b/8; 31b/10; 31b/13; 38a/3; 38a/8; 39a/8; 74b/1; 74b/2; 74b/7; 74b/7; 86a/14; 86b/13; 87a/4; 100b/2; 104a/14; 104a/15; 104b/1; 114b/2; 104b/3; 107b/5; 118b/14; 120b/4; 121a/1; 121a/5.

**endişe** (f.) Düşünce: 59b/1.

**e. it-** Düşünmek: 60a/9.

**Endülüsiyye** (a.) Endülüsle ilgili: 80b/7.

**enfās** (a. < çkl. nefes) Nefesler: 10a/5.

**enhār** (a. < çkl. nehr) Nehirler, ırmaklar: 113b/7.

**eni?** 121b/10.

**enīk** (a.) Güzel: 112b/15.

**enīn** (a.) İnleme.

**e. it-** İnlemek: 124a/8.

**enmūzec** (a.) Numune, örnek.

**e. kıl-** Örnek kılmak: 2a/5.

**e. ol-** Örnek olmak: 2b/5,6.

**ennehū** (a.) Mutlaka ki kendisi: 121a/12.

**enūk** Et yiyen dört ayaklı hayvanların yavrusu: 16b/3.

**envā'** (a. < çkl. nev') Çeşitler: 11b/9; 34b/9; 44b/13; 61b/6; 113a/13; 113b/7; 124a/6; 126a/1; 126a/2.

**envār** (a. < çkl. nūr) Aydınlıklar, parlaklıklar: 5a/7; 14a/14; 14b/8; 14b/11; 18b/15; 74b/15; 85a/4; 85a/4; 85a/5; 100b/8; 105b/3; 106b/12; 113b/6; 114a/10; 120b/15; 121a/14.

- envāru'l-mütecerriḍ** (a.) Bedenin parlaklığı: 89a/14.
- er** Koca, eş: 116a/15; 130a/8.
- erba'a** (a.) Dört: 14b/7; 18a/9; 60a/1; 61a/1; 79a/8.
- erbāb** (a. < çkl. rabb) Sahipler, malik olanlar, muktedirler: 2b/9; 3b/15; 105b/12; 109a/2; 109a/4; 113b/15; 124a/2.
- erḥam** (a.) En rahim, merhametli.
- Erḥamu'r-raḥimīn** (a.) “Merhametlilerin en merhametlisi”, Allah: 82b/10; 82b/13; 82b/14; 82b/14; 121b/9.
- eri-** Katı bir cismin sıvı duruma gelmesi: 62a/11; 62b/1; 62b/2; 62b/5.
- erit-** Erimesini sağlamak, sıvı duruma getirmek: 53b/3.
- erkān** (a. < çkl. rükn) Esaslar: 14b/7; 14b/8; 14b/10; 18a/9; 75a/6.
- e.-i 'anāşır** (f.) Dört unsur, “toprak, hava, ateş, su”: 14a/1.
- erkek** Erkek: 54b/5.
- er-Raḥīm** (a.) “Merhametli, esirgeyen, koruyan”, Allah: 5b/3.
- er-Raḥmān** (a.) “Dünyada her canlıya merhamet eden”, Allah: 5b/2.
- er-Raḥmānī'r-raḥīm** (a.) “Merhamet edip esirgeyen”, Allah: 5a/11; 5a/12; 5a/15.
- ervāḥ** (a. < çkl. rūḥ) Ruhlar, canlar: 9b/2; 10a/1; 18b/15; 19a/1; 19a/1; 63b/15; 85a/7; 93a/2; 109b/2; 113b/12.
- esah** *bkz. eṣaḥḥ*. 108b/13
- eṣaḥḥ** (a.) Doğru: 44b/14.
- esāmī** (a. < çkl. esmā) İsimler, adlar: 43b/5.
- esās** (a.) Asıl, temel: 7a/8; 70a/2; 111b/6.
- esbāb** (a. < çkl. sebeb) Vasıtalar, sebepler: 16b/3; 29a/3; 85a/10; 98b/15.
- esed** (a.) **1.** Arslan: 11b/12; 128a/10. **2.** Beşinci burç, arslan burcu: 22a/4; 23b/11.
- e. burc** Arslan burcu: 14b/3.
- esenn** (a.) Daha: 101b/14.
- eşer** (a.) **1.** İz, alamet, nişan: 5a/10; 74b/8; 109a/3; 129b/9. **2.** Tesir: 86a/9.
- esfel** (a.) En aşağı: 126a/14.
- esfend-māh** (f.) Fars takviminde on ikinci ay: 22b/3.
- esīr** (a.) **1.** Düşkün, vurgun: 2b/1. **2.** Savaşta düşman eline düşen kimse: 48a/12; 55b/11.
- e. it-** Tutsak etmek: 43b/10; 55a/5,6.

- e. ol-** Tutsak olmak: 54b/2.
- e. u ḥasāret it-** Tutsak edip zarar vermek: 51b/3.
- eşkām** (a. < çkl. saḳam) Hastalıklar: 124a/1.
- eski** Geçmiş çağlardaki: 49a/5.
- eski-** Yıpranmak, eskimek: 121b/11.
- eslem** (a.) En doğru, en sağlam: 103b/4; 116b/2.
- esmā** (a. < çkl. ism) Adlar: 5a/1; 81b/5; 84a/4; 84a/8; 103a/10; 108b/14; 113a/5; 113b/1.
- e.-i ḥüsnā** (f.) Allah'ın en güzel isimleri: 57a/4; 84a/10.
- esmā 'u'llah** (a.) Allah'ın isimleri: 63b/13; 87a/12; 110a/13.
- eşmār** (f.) Mersin ağacı: 100a/12.
- esra'** (a.) Daha çabuk..
- e. ol-** Daha çabuk olmak: 81b/6.
- esrār** (a. < çkl. sırr) Gizlenen ve bilinmeyen şeyler: 2a/5; 2b/15; 4a/14; 5a/7; 6a/6; 33b/14; 98a/2; 110a/9; 112a/15; 112b/2; 113a/12; 113b/1; 113b/6; 113b/13; 113b/15; 114a/11; 114b/10; 120b/15; 121a/6; 121a/13; 121b/1.
- esrārī'r-rūḥāniyyāt** (a.) Ruha ait sırlar: 113b/11
- eşteber** Eylül ayı: 21b/13.
- esvāk** (a. < çkl. sūk) Çarşılar, pazarlar: 17b/15; 36b/15.
- eşvāt** (a. < çkl. şavt) Sesler, sedalar: 77b/3.
- esved** (a.) Siyah, kara: 61b/14; 71a/14; 85a/2.
- eşbāh** (a. < çkl. şebih) Cisimler, vücutlar: 19a/1; 38a/5; 113b/12.
- eşcār** (a. < çkl. şecer) Ağaçlar: 25a/3; 78b/8; 100a/12; 132b/9.
- eşedd** (a.) Daha şiddetli: 75a/13.
- eşek** Eşek: 34b/11.
- eşi'‘a** (a. < çkl. şu'a) Aydınlıklar, ışıklar: 14b/6; 14b/9.
- eşit-** 1. Duymak: 34b/10; 66a/2; 78b/1; 82b/3; 91b/3; 93a/11; 124b/11; 124b/12; 125a/5; 128a/15. 2. Haber almak: 56a/14; 123b/4.
- eşkāl** (a. < çkl. şekl) Biçimler, suretler, tarzlar: 2a/2.
- eşkıyā** (a. < çkl. şakī) Hırsızlar: 124a/7.
- eşneb** (a.) İnci gibi, beyaz dişli adam: 89a/11.
- eşrāf** (a. < çkl. şerīf) İleri gelenler: 45a/3.

- eşrâf** (a. < çkl. şarat) Alametler, nişanlar: 60b/15.
- eşreb** (a.) İyice anlama, idrak etme: 130a/6.
- eşref** (a.) Daha şerefli: 64b/3.
- eşyâ** (a. < çkl. şey) Nesneler: 99a/5.
- et** Et: 116b/10; 116b/13.
- e. bitür-** Yara iyi olmak: 48b/1.
- etek** Etek.
- e.ine yapış-** Birinin koruyuculuğu altına girmek: 122a/13.
- eṭfāl** (a. < çkl. tıfl) Çocuklar: 63b/8.
- eṭibbā** (a. < çkl. ṭabīb) Doktorlar: 123b/15.
- etimme** (a.) Tamamlamak: 9a/13.
- etmek** Ekmek: 30a/13.
- eṭrāf** (a. < çkl. taraf) **1.** Çevre, dolay: 11a/15; 11b/2; 48a/1; 48a/11; 48a/13; 58b/15; 59a/11; 69a/7; 77a/9; 77a/9; 88a/3; 109b/15. **2.** Yanlar, taraflar: 73a/3.
- e.in düşman al-** Çevresini düşman sarmak: 55a/13.
- et-tevbetü** (a.) Tövbe: 132b/7.
- eṭval** (a.) En uzun: 80a/8.
- eṭvār** (a. < çkl. ṭavr) İşler, tarzlar: 2a/2; 2a/11.
- ev** Ev: 17a/14; 28a/1; 28a/1; 30a/10; 36a/13; 43b/3; 44a/15; 46a/12; 48a/9; 50b/9; 63a/4; 71a/5; 71a/5; 88a/3; 88a/3; 88a/13; 88b/1; 95b/7; 96b/3; 97b/3; 97b/7; 116a/12; 116b/3; 116b/10; 120a/11.
- evāḥır** (a. < çkl. āḥır) Sonlar: 40b/10 60a/1
- evā'il** (a. < çkl. evvel) Başlangıçlar: 4b/11; 121a/5.
- evāyil** *bkz. evā'il*. 12; 41a/10.
- evḳāt** (a. < çkl. vakt) Zamanlar, çağlar: 132a/3.
- evlā** (a.) Daha uygun, daha layık: 92b/4; 102a/3; 111b/15.
- evlād** (a. < çkl. veled) **1.** Çocuklar: 26b/8; 37a/6; 51b/3; 54b/4. **2.** Sülale, nesil: 20b/1; 20b/5; 20b/6; 26a/12; 30b/10; 32a/11; 34a/2; 34a/3; 34a/13; 36b/3; 108b/12.
- evliyā** (a. < çkl. velī) Veliler, Allah dostları: 12b/8 37a/4 56a/7 61a/14 62a/2 77b/13 78a/7 86a/14 86b/13 100b/2 105a/3 114a/4 114a/11 118a/5 118a/6 121a/13
- evliyā'u'llah** (a.) Allah dostları: 117b/10; 128b/12; 128b/14.

**evrāk** (a. < çkl. varāk) Yapraklar, kağıtlar: 60b/15; 109b/6.

**evşāf** (a. < çkl. vaşf) Sıfatlar: 63a/10; 65a/15; 65b/9; 89a/7; 89b/4; 123a/5.

**evsaṭ** (a.) Bir şeyin ortası: 64b/2; 74a/12.

**evsāṭu'n-nās** (a.) Orta halli insanlar: 76b/4.

**evtād** (a. < çkl. veted) Direkler: 5a/3.

**evvel** (a.) İlk, birinci, önce: 4b/12; 6a/2; 8b/4; 9a/1; 10a/1; 10a/2; 10a/4; 10b/2; 10b/5; 10b/11; 11a/7; 11a/12; 11a/14; 11a/14; 12a/11; 12a/15; 12b/5; 12b/6; 13a/4; 13a/13; 13b/11; 13b/15; 14a/4; 18b/10; 19a/2; 19a/10; 19a/14; 21a/6; 21a/10; 21a/10; 21b/1; 21b/14; 22a/5; 22a/5; 22a/6; 22a/7; 22a/8; 22a/9; 23a/8; 22a/10; 22a/12; 22a/13; 22a/13; 22a/14; 23b/1; 24a/7; 24a/10; 24b/9; 25a/13; 25a/15; 26a/9; 26b/1; 26b/1; 26b/2; 26b/5; 26b/8; 27a/13; 27a/14; 27a/14; 27a/15; 27a/15; 27b/1; 27b/1; 28b/13; 29b/3; 30a/7; 30a/8; 30a/8; 30a/8; 31a/4; 32a/14; 33a/4; 34a/6; 34b/14; 37a/2; 37a/4; 37b/3; 38a/1; 38a/9; 38b/11; 38b/11; 38b/13; 39a/6; 39b/4; 39b/5; 41a/4; 42b/3; 42b/4; 44a/2; 44a/9; 44b/9; 44b/15; 45b/10; 49a/4; 51b/14; 52b/4; 53a/9; 61a/5; 64a/3; 64a/10; 65a/5; 65a/7; 66b/5; 65b/6; 66b/11; 66b/13; 67a/4; 67a/11; 67a/11; 67a/14; 69a/1; 69a/5; 69a/6; 69b/10; 69b/11; 70b/7; 72a/2; 72b/12; 73a/6; 74b/1; 77b/9; 79b/5; 79b/7; 83b/10; 84a/14; 86b/3; 87a/5; 89b/4; 92b/9; 93a/13; 95a/4; 98b/1; 98b/2; 98b/7; 98b/11; 100a/1; 105b/11; 108b/4; 108b/8; 108b/9; 108b/10; 108b/11; 108b/12; 108b/14; 109a/2; 110a/12; 115b/11; 118b/4; 118b/12; 120b/12; 122b/10; 122b/13; 126a/9; 127b/13; 130a/7; 130a/14; 130a/15; 130b/8.

**e. (eyle-)** İlk eylemek: 9a/10.

**evvelā** (a.) İlk önce: 3b/11; 101b/11.

**evvelki** (a.) 1. Birinci, ilk: 46b/14; 64a/3; 72a/4. 2. Eski: 70a/4.

**eyimme** *bkz. e 'imme*. 114a/2.

**eyit-** Söylemek, demek, anlatmak: 4a/14; 4b/3; 5a/5; 5a/9; 5a/11; 5a/14; 5b/11; 5b/13; 6a/4; 6a/9; 6a/10; 7b/4; 7b/5; 7b/9; 7b/11; 8a/14; 8b/11; 8b/14; 12a/11; 16a/3; 17b/4; 18b/12; 19a/2; 19a/4; 19a/9; 20a/13; 20b/13; 21a/2; 21a/5; 23b/15; 24a/1; 25a/1; 25b/9; 26a/6; 27a/12; 27b/4; 27b/9; 27b/10; 28b/14; 30a/11; 31b/3; 31b/4; 31b/12; 33a/9; 34a/13; 34b/14; 35a/2; 36b/1; 36b/4; 36b/9; 37a/3; 37a/9; 37b/10; 39b/12; 39b/14; 40a/10; 41a/12; 42a/1; 42a/15;

42b/2; 43a/8; 43b/4; 46a/14; 46b/3; 46b/3; 51b/13; 57a/2; 57b/9; 61a/14;  
 61a/15; 62b/4; 63a/13; 63a/14; 64a/15; 70a/13; 75b/8; 75b/10; 79b/3; 81b/10;  
 81b/13; 83b/10; 84a/1; 85b/7; 85b/14; 87a/10; 87a/12; 87b/15; 88a/11;  
 88b/12; 90b/14; 91a/5; 91a/7; 91a/12; 91b/13; 92a/4; 92a/7; 92a/15; 92b/5;  
 92b/6; 92b/11; 92b/12; 93b/1; 93b/15; 94a/5; 94a/13; 94b/6; 94b/10; 94b/14;  
 94b/15; 95a/2; 95a/8; 95a/11; 95a/15; 95b/6; 96a/1; 96a/7; 96a/10; 96b/5;  
 96b/9; 96b/15; 97a/11; 97b/2; 101a/5; 104a/1; 105a/5; 105a/14; 107b/9;  
 107b/12; 109a/10; 109b/9; 110a/2; 110b/2; 111a/7; 112a/14; 112b/9; 112b/13;  
 115a/1; 115a/3; 116a/11; 116b/2; 116b/9; 116b/14; 121b/6; 122a/14; 122a/15;  
 122b/5; 122b/9; 123a/15; 123b/7; 125a/2; 125a/5; 125a/8; 125a/11; 125b/2;  
 125b/4; 126a/8; 126a/10; 127a/13; 128b/4; 129a/6; 129b/9; 131a/2; 131b/2;  
 131b/10; 132a/15; 132b/7; 132b/13.

**eyle** Öyle: 16a/15; 35a/9; 38b/3; 53b/9; 57b/2; 91a/1; 95a/13; 129b/14.

**eyle-** Yapmak: 13a/14; 47b/5; 91b/12; 92a/3; 112b/14; 131a/13.

→ ‘afiv eyle- 40a/10.

āḥır eyle- 9a/10.

‘arż eyle- 88a/10.

āteş eyle- 116b/14.

bāṭıl eyle- 107b/11.

bed-du‘ ā eyle- 92a/3.

beyān eyle- 111b/12.

celī eyle- 124a/5.

cemi‘ eyle- 48b/12.

cevr eyle- 76b/3.

cüz eyle- 86a/15.

darb eyle- 86a/8.

da‘ vā-yı nübüvvat eyle-  
118b/10.

da‘ vā-yı ulūhiyyet eyle-  
87b/2,3.

da‘ vet eyle- 35a/6; 35a/7,8;

97a/12; 119b/1;

119b/10.

defi‘ eyle- 53a/15; 96b/13.

defin eyle- 125a/12.

delālet eyle- 100a/8; 100a/9;  
100a/9; 100a/10;

100a/14; 129b/12.

devā eyle- 124a/3; 130a/12.

devr eyle- 14a/9; 22b/13;

22b/14; 23a/1; 23a/2;

23a/3; 99a/14.

diri eyle- 30b/12; 35a/12.

du‘ ā eyle- 36a/8; 36a/11;

83b/12; 95a/9; 117b/11;

121b/7.

edā eyle- 130b/13; 132a/4.

edā it- 93b/14.

**emdād eyle-** 85a/7; 85a/7,8;  
85a/8.  
**emir eyle-** 35a/8; 35a/9.  
**farq eyle-** 126a/2.  
**fehim eyle-** 85a/3.  
**fetiḥ eyle-** 32a/11.  
**fikir eyle-** 88a/13  
**ḡalebe eyle-** 90b/12.  
**ḥalk eyle-** 9b/6; 22b/9; 25a/6.  
69b/7.  
**ḥareket eyle-** 79b/1; 79b/2;  
91b/13.  
**ḥaşır eyle-** 117b/12.  
**ḥavāle eyle-** 36a/8.  
**ḥavıf eyle-** 98b/11,12.  
**helāk eyle-** 36a/10; 36b/15.  
**ḥelāl iyle-** 46a/10.  
**ḥıfız eyle-** 114b/2.  
**ḥikāye eyle-** 87b/10.  
**ḥisār eyle-** 35a/14.  
**ḥulūl eyle-** 120a/5.  
**ḥurūc eyle-** 33b/12; 35a/2;  
35a/3; 35b/15; 37b/2.  
**ḥüküm eyle-** 58a/13; 74a/9;  
132b/15.  
**ıslāḥ eyle-** 76b/2; 76b/2.  
**ızhār eyle-** 87a/7; 122b/13.  
**ıztırāb eyle-** 5a/8,9.  
**ibṭāl eyle-** 6a/15.  
**idrāk eyle-** 93a/1.  
**ifāza eyle-** 90a/12.  
**ifāza-i kerāmet eyle-** 125b/14.

**iḥāṭa eyle-** 16a/1  
**iḥdās eyle-** 102a/14.  
**iḥtilāf eyle-** 109a/7.  
**iḥtiyār eyle-** 107a/9,10; 111b/1.  
**iki biñ eyle-** 93b/11,12  
**‘ilāc eyle-** 94a/15; 129a/15.  
**ilkā eyle-** 101b/11; 102a/10;  
110a/10.  
**imzā eyle-** 57a/14.  
**‘ināyet eyle-** 78a/11.  
**inkār eyle-** 111b/2.  
**i‘rāz eyle-** 105b/8.  
**irşād eyle-** 130b/15,131a/1;  
131a/1.  
**işāl eyle-** 74a/8; 113b/3.  
**istid‘ā eyle-** 97a/2.  
**istiḡfār eyle-** 88a/15.  
**istiḥyā eyle-** 124a/12,13.  
**istimā‘ eyle-** 88a/1.  
**işāret eyle-** 71b/11.  
**ittifāk eyle-** 111b/13.  
**ḡabūl eyle-** 12a/14; 94a/12.  
**ḡarār eyle-** 37a/6; 37a/14.  
**ḡardaş eyle-** 96b/2.  
**ḡatı‘ eyle-** 98a/1.  
**ḡat‘-ı menāzil eyle-** 14b/1.  
**ḡatil eyle-** 33a/5; 35a/11;  
35b/3,4; 35b/4; 118a/9;  
120b/6; 130a/2.  
**ḡavl u ḡarār eyle-** 43b/5.  
**la‘net eyle-** 120b/3,4.  
**levim eyle-** 64b/11.

**maḥıv eyle-** 95a/14; 95a/15;  
100b/8.  
**mālik eyle-** 131a/15.  
**muḥabbet eyle-** 107b/11.  
**mediḥ eyle-** 109b/4.  
**meni‘ eyle-** 40b/8; 71b/14.  
**mesiḥ eyle-** 8a/12; 127b/5.  
**meyil eyle-** 34b/11.  
**muḳāvele eyle-** 16b/15.  
**mücādele eyle-** 111b/4.  
**müdāvemmet eyle-** 5a/12; 5b/1.  
**mülāzemet eyle-** 5a/14,15.  
**müşāhede eyle-** 15b/2; 93a/2;  
99a/12; 100a/15,100b/1.  
**müteḥallī eyle-** 132a/5,6.  
**nazar eyle-** 8b/5; 123a/3;  
124a/5;131a/9.  
**nidā eyle-** 34a/8,9.  
**nişār eyle-** 43a/11.  
**od eyle-** 116b/5.  
**pāk eyle-** 36a/12.  
**redd eyle-** 77b/9.  
**rivāyet eyle-** 7a/3; 20a/15;  
60b/6; 82b/13; 89a/6;  
92a/13; 93a/13;  
109b/10; 109b/15;  
110a/2,3; 117a/4.  
**şabır eyle-** 127a/7.  
**salb eyle-** 33b/7.  
**şebit eyle-** 2b/5; 11a/1.  
**secde eyle-** 92a/12; 105b/3;  
106a/1.

**sehil ve āsān eyle-** 131a/13.  
**selām eyle-** 128a/5; 128b/9.  
**selib eyle-** 106a/11.  
**seyir eyle-** 98b/7; 98b/12.  
**su‘āl eyle-** 82a/12.  
**şu‘ūd eyle-** 98b/5.  
**sulūk eyle-** 125b/11.  
**şerik eyle-** 104b/7.  
**şetim eyle-** 97b/5.  
**şurū‘ eyle-** 113b/4.  
**tafşil eyle-** 11a/5.  
**tağyir eyle-** 41a/7.  
**taḥammül eyle-** 132a/6.  
**taḥḥif-i ta‘ām eyle-** 61a/14.  
**taḥḥik eyle-** 131a/12.  
**taḥşil eyle-** 129b/2.  
**taḥyil eyle-** 90b/13.  
**ṭama‘ eyle-** 53a/8.  
**tamām eyle-** 85a/15.  
**ta‘līm eyle-** 16b/15,17a/1;  
97a/7; 97a/10.  
**ta‘līm ve tefhīm eyle-** 39a/4.  
**tasallut eyle-** 75a/4.  
**taşdik eyle-** 35a/8.  
**taşfiye eyle-** 66b/15.  
**ta‘yın eyle-** 74a/5.  
**ta‘zīm ü tebcil eyle-** 41a/11.  
**tebdil eyle-** 100b/9.  
**tecāvüz eyle-** 53a/8,9.  
**tecdid eyle-** 39a/15.



- tekellüm eyle-** 97a/3; 97a/4;  
97a/8; 97a/11; 97b/1;  
121b/4.
- teklîf eyle-** 33a/3.
- temyîz eyle-** 92a/9.
- tenzîh eyle-** 103b/1,2.
- terbiyeler eyle-** 126a/3.
- terk eyle-** 92b/6.
- tertib eyle-** 101b/12.
- te'sîr eyle-** 86a/9,10.
- teslim eyle-** 53a/7.
- tevbe eyle-** 103b/13; 130b/8;  
131b/9.
- tevḥîd-i ef'âl eyle-** 65b/10.
- tevḥîd-i şîfât eyle-** 65b/11.
- te'vîl eyle-** 103b/9.
- tezķîr ü tecdid eyle-** 38b/14.
- töhmet eyle-** 102b/1.
- 'ubûr eyle-** 97b/15; 98b/7;  
98b/4; 98b/10; 98b/10;  
98b/14.
- eylik** İyilik: 76b/5; 125a/4; 130a/13.  
**e. it-** İyilik etmek: 75b/14; 76b/5.
- eylül** (a.) Güneş sistemine göre yılın dokuzuncu ayı, eylül: 21b/11; 22a/5.
- eyü** İyi: 17a/8; 75b/10; 75b/11; 76a/9; 76a/9; 81b/14; 129b/3; 130a/13.  
**e. ol-** Hastalıktan kurtulmak: 122a/7.
- eyyâm** (a. < çkl. yevm) **1.** Günler, gündüzler: 13b/15; 21a/8; 21a/15; 21b/4; 22b/4;  
26a/1; 34b/4. **2.** Zaman: 44a/2; 48b/8; 104b/15.
- eyyühâ** (a.) "Ya, ey!" gibi hitap edatı.  
**eyyühe'n-nâs** (a.) Ey insanlar: 120a/14.
- ez-** Sıvı içinde bastırıp karıştırarak eritmek: 8a/3; 8a/7.
- eżâ** (a.) İncitme, can yakma: 61b/12; 132a/6.
- 'urûc eyle-** 89b/11,12; 99a/14.
- vaḥîy eyle-** 86a/14.
- vaşıyyet eyle-** 128a/1.
- vâsî' eyle-** 88a/3.
- vazî' eyle-** 68b/6; 71a/12;  
85b/11.
- yād eyle-** 117b/10.
- yardım eyle-** 54a/8.
- zabıt eyle-** 90b/12.
- zâ'il eyle-** 106a/11.
- zamm eyle-** 132a/14.
- zâyi' eyle-** 131b/15.
- zîkr eyle-** 5a/9; 6a/5; 86a/4;  
112b/9; 113a/15.
- ziyâret eyle-** 46b/5.
- zuhur eyle-** 5a/10; 65b/7;  
93a/3; 100b/4.
- zu'um eyle-** 35a/12.

**ezel** (a.) Başlangıcı olmayan geçmiş zaman: 121a/10; 121a/10.  
**ezelî** (a.) Öncesiz, başlangıçsız; Allah: 58b/6.  
**ezeliyye** (a.) Öncesiz: 74b/14.  
**ezfer** (a.) Güzel kokulu: 77b/2.  
**ezher** (a.) Pek beyaz, güzel ve parlak.  
**ezheru'l-levin** (a.) Parlak yüzlü: 89a/9.  
**ezikḳa** (a. çkl. zuḳaḳ) Sokaklar: 116a/9.  
**ezvāk** (a. < çkl. zevḳ) Lezzetler, hazlar: 112b/1.

## F

**fā** (a.) Arap alfesinde fe harfi: 7a/12; 7b/13; 80a/5.  
**fā'ide** (a.) Fayda, kazanç.  
**f.ler it-** Yararlı olmak: 71a/9.  
**fā' il** (a.) İşleyen, yapan: 14b/12; 65a/13.  
**faḳır** *bkz. faḳr.* 93b/6.  
**faḳīr** (a.) **1.** Zavallı, aciz: 2a/11; 111a/6. **2.** Yoksul: 35b/7; 96b/14.  
**faḳr** (a.) Yoksulluk, muhtaçlık: 93b/1; 93b/2.  
**fānī** (a.) Ölümlü.  
**f. ol-** Ölmek, yok olmak: 5a/7; 62b/9; 66a/5.  
**fāre** (a.) Sıçan: 99b/3.  
**farız** *bkz. farz.*  
**fāriḡ** (a.) Vazgeçmiş, çekilmiş: 2b/3.  
**f. ol-** Uzak kalmak, uzaklaşmak: 54a/11; 56a/5; 52a/13; 85b/10; 126b/1; 131a/3.  
**f. (ol-)** Uzak kalmak, uzaklaşmak: 62a/13.  
**farḳ** (a.) Ayrılık, başkalık: 79b/3; 98a/3; 109b/12.  
**f. eyle-** Ayırt etmek: 126a/2.  
**f. it-** Ayırt etmek: 102b/12.  
**f. olın-** Ayırt edilmek: 87b/1.  
**farrāş** (a.) Hizmetçi: 50a/3; 50a/4; 50a/5.

**Fārsī** (a. < Fārisī) **1.** İran’a mensup: 21a/10. **2.** Farsça: 80a/3; 80a/4; 80a/9; 127b/7.

**Fārsiyye** (a. < Fārisiyye) **1.** İran ile ilgili olan: 21b/7; 22a/15; 22b/4. **2.** Farsça: 80b/6.

**farz** (a.) Allah’ın yapılmasını kesin olarak emrettiği ve terki günah olan emirleri.

**f.-ı kifāye** (f.) Allah’ın, bir kısım müslümanların yerine getirmesiyle diğerlerinin üzerinden düşen emirleri: 108b/7.

**f.-ı ‘aym** (f. < f.-ı ‘ayn) Her müslümanın bizzat yapması gereken ibadet: 108b/6.

**f. it-** Saymak, tutmak: 47b/10,11.

**faşıl** (a. < faşl) **1.** Bir kitabın bölümlerinden her biri: 2b/7. **2.** Bölüm: 4b/11; 22a/14; 22b/8; 23b/1; 23b/13; 24a/11; 31a/3; 70b/4; 71a/3; 79a/11; 79b/2.

**fāsid** (a.) Sağlam ve doğru olmayan: 44a/5; 75b/11; 75b/11; 92a/9; 108a/14.

**f. ol-** Bozulmak: 43b/7; 76a/10; 76a/11; 76a/11.

**fāsīde** (a.) Sağlam ve doğru olmayan: 105a/2; 108b/3.

**faşīh** (a.) Güzel, düzgün ve açık konuşan: 97a/3; 97a/4; 97a/8; 97b/1.

**faşl** *bkz. faşıl.* 22a/7; 22a/10; 22a/12; 84b/6; 84b/7.

**fātiḥ** (a.) Fetheden, açan: 9a/6; 9a/6; 9a/11; 58a/8.

**fātiḥā** (a.) Başlangıç, giriş: 38a/7.

**fātiḥātü'l-Fātiḥā** (a.) Fatiha suresinin başlangıcı: 4a/12.

**Fātiḥātü'l-kitāb** (a.) Kur’an’ın başlangıcı; Fatiha suresi: 7a/3, 7a/5, 7a/8,9, 7b/1, 8b/6.

**fāyık** (a. < fā’ik) Fevkinde bulunan, manevi olarak üstünde olan: 4a/8.

**faẕāyıl** (a. < faẕā’il < çkl. faẕīlet) Güzel vasıflar, erdemler: 46a/15; 102a/14.

**faẕl** (a.) İyilik, erdem: 52a/9; 52a/10; 76a/1.

**febüyer** Şubat ayı: 21b/13.

**fecere** (a. < çkl. fācir) Günahkarlar: 59b/8.

**fe’emmā** (a.) Kaldı ki, gelince: 3a/5; 3a/9; 16b/5; 16b/14; 34a/10; 45a/12; 77b/9; 101b/4; 103a/13; 104a/15; 106b/1; 118a/13.

**fehim** (a. < fehm) Anlama, anlayış: 108a/14; 113a/8.

**f. eyle-** Anlamak: 85a/3.

**f. it-** Anlamak: 74b/7; 108a/14.

**f. olın-** Anlaşılacak: 104b/4,5; 113a/8.

**feḥvā** (a.) Mana, anlam: 63a/6.

**felā-bud** (a.) Şüphe yok ki, şüphesiz: 39a/5.

**felāḥ** (a.) Kurtuluş.

**f. bul-** Kurtuluşa ulaşmak: 122b/2.

**felāsife** (a. < çkl. feylesof) Felsefe ile uğraşanlar: 90a/1.

**felc** (a.) İnme: 8a/8.

**felek** (a.) Gökyüzü, küre: 4a/9; 9b/9; 10a/4; 11b/3; 11b/4; 11b/5; 11b/6; 11b/6; 12a/2; 13a/4; 13a/6; 13a/6; 13a/7; 13a/14; 13a/15; 13b/15; 13b/15; 14a/1; 14a/13; 18a/10; 18a/14; 21a/12.

**f.-i atlas** (f.) Dokuzuncu kat gök: 13a/6; 13a/9; 14a/8; 14b/1; 14b/4; 79a/15.

**f.-i şevābit** (f.) Yıldızlar: 79b/1.

**felekiyye** (a.) Gök bilgisine mensup: 26b/4.

**fenn** (a. < fenn) Sanat, ilim, marifet: 3a/1; 50b/6.

**fenā** (a.) Yok olma, yokluk: 60b/14; 63b/3; 63b/3; 63b/4; 63b/5; 63b/6; 63b/6; 66a/3; 112a/6.

**f. ol-** Yok olmak: 63b/5,6.

**fenāt** (a. < çkl. fenā) Yok olmalar, yokluklar: 63b/4.

**ferāgat** (a.) El çekme: 2b/2.

**f. it-** El çekmek, vazgeçmek: 54a/2; 54b/14.

**ferā'ina** (a. < çkl. fir'avn) Mısır'ın eski hükümdarları, firavunlar: 26a/13.

**ferāset** (a.) Anlayışlılık, çabuk seziş: 114a/8.

**ferāyiz** (a. < ferā'iz < çkl. farīza) Dinin farzları: 103a/12; 125b/15.

**ferdiyye** (a.) Fertle ilgisi olan: 112b/4.

**feric** (a. < ferc) Avret, edep yeri: 19a/2.

**ferīde** (a.) Eşsiz, eşi olmayan: 59b/15.

**ferīk** (a.) Cemaat, insan topluluğu: 103a/14; 103a/14; 103b/1.

**fersaḥ** (a.) Bir uzunluk ölçüsü: 12a/3; 12a/3; 29a/12; 30a/5; 72a/15; 72b/1.

**ferş** (a.) Yeryüzü: 38a/8.

**fertūt** (f.) Pek ihtiyar.

**f. ol-** Çok ihtiyarlaşmak: 38b/12.

**ferverdīn-māh** (f.) Fars takviminde ilk ayı: 22b/1.

**feryād** (f.) Gürültü, yaygara: 97b/7; 97b/7.

**f. it-** Bağırmak: 40b/1.

- fesād** (a.) Fenalık, kötülük: 59a/6; 59a/9.
- feth** *bkz. fetih.* 32b/9; 32b/9; 33b/10; 33b/11; 33b/13; 33b/14; 58a/8.
- fetiḥ** (a. < feth) Fetih, zaptetme: 8a/4; 27b/13; 38b/4.
- f.-i diyār-ı bilād it-** Ülkeler fethetmek, almak: 51a/14.
- f. eyle-** Fethetmek, almak: 32a/11.
- f. it-** Fethetmek, almak: 2b/15; 18b/6; 32a/12; 47a/12; 47b/7; 48a/9; 56b/13; 56b/14; 70b/15.
- f. ol-** 1. Başlamak: 9a/6; 24a/13. 2. Açılmak: 27b/15; 124a/5; 130a/11. 3. Fetholmak, zaptetmek: 60b/1; 60b/2. 4. Almak, elde etmek: 103b/9.
- fetret** (a.) 1. İki peygamber arasında peygambersiz geçen zaman: 31a/2; 31a/10; 37a/2; 37a/2; 60b/6. 2. Uyuşukluk, zayıflık: 100a/14.
- fetvā** (a.) Bir meselenin çözümü hakkında din alimlerinin verdiği hüküm.
- f. it-** Herhangi bir işlemin veya eylemin din kurallarına uygun olup olmadığı konusunda konuyla ilgili hüküm vermek: 115b/6.
- f. vir-** 1. Bir işin yapılabilmesi için yargıda bulunmak: 35b/10,11. 2. Herhangi bir işlemin veya eylemin din kurallarına uygun olup olmadığı konusunda konuyla ilgili hüküm vermek: 42b/1.
- fevā'id** (a. < çkl. fā'ide) Faydalar: 120b/15.
- fevākih** (a. < çkl. fākihe) Meyveler: 77b/7.
- fevātiḥ** (a. < çkl. fātiḥa) Fatihalar: 35a/5.
- fevit** *bkz. fevt.*
- fevk** (a.) Üst, üst taraf, yukarı: 109b/14
- fevt** (a.) Ölüm.
- f. ol-** Ölmek: 15b/6; 26a/7; 28b/10; 29b/3; 30a/15; 32a/14; 40a/8; 41b/8,9; 40b/15; 43a/8; 43b/8; 47a/9; 47a/11; 47a/13; 48b/3; 49b/2; 57a/9; 57a/15; 59b/2.
- feyyāz** (a.) Feyiz, bereket, bolluk veren.
- F.-ı muṭlaḳ** (f.) “Feyiz, bereket, bolluk veren”, Allah: 125b/13.
- fezā** (a.) Ucu bucağı bulunmayan boşluk: 15a/11; 63b/2.
- feza'** (a.) Korkma: 125a/12.
- f. it-** Korkmak: 88a/9; 89a/2.
- fıkhıyye** (a.) Fıkıhla ilgili: 115b/8.

- fırak** (a. < çkl. fırka) Ehl-i sünnet ve cemmatten ayrılan mezhepler: 102b/13.  
**f.-ı dāll** (f.) Dalalete düşmüş, sapıtmış, inanmayan fırkalar: 103a/12.
- fırka** (a.) İnsan kalabalığı, grubu: 102b/14.  
**f.-i nāciye** (f.) Müslüman topluluğu: 103a/1.
- fiṭnat** (a.) Zihin açıklığı: 60b/5.
- fiṭrat** (a.) Yaratılış, tabiat: 108b/11; 108b/12.
- fikir** (a. < fikr) Düşünce.  
**f. eyle-** Düşünmek: 88a/13.  
**f. idin-** Düşünmek: 70a/11.  
**f. it-** Düşünmek: 42b/6; 53a/8; 131b/3.  
**f.ler it-** Düşüncelerde bulunmak: 131b/6.
- fikr** *bkz. fikir*: 59a/15; 85a/14.
- fikret** (a.) Düşünce: 124b/11.
- fi‘l** (a.) Amel, iş: 106a/13.  
**f.-i şeni‘ it-** Kötü fiilde bulunmak, ırza geçmek: 120b/5.
- fi‘l-ḥāl** (a.) Bu anda, hemen, şimdi: 116b/10.
- fi‘l-vākı‘** (a.) Hakikaten, gerçekten: 41b/1.
- firār** (a.) Kaçma.  
**f. it-** Kaçmak: 59a/4,5.
- firāset** (a.) Çabuk seziş: 119b/12.
- Firdevsiyye** (a.) Şehname’nin yazarı Firdevsi’ye bağlı: 2b/14.
- fiten** (a. < çkl. fitne) Fitneler: 58b/7.
- fitne** (a.) Bela: 33a/14; 55b/8; 60a/13; 60a/13.
- fucūr** (a.) Günahkarlık: 57b/1; 65a/3.
- fuḥūl** (a. < çkl. faḥl) Akıllı ve zeki insanlar: 3a/1.
- fuḫahā** (a. < çkl. fāḫih) **1.** Din ve şariat ilminin üstatları: 35b/10; 111b/1; 111b/5; 111b/9; 112a/9. **2.** Zeki ve anlayışlı kimseler: 88b/9; 88b/10.
- fuḫarā** (a. < çkl. faḫīr) **1.** Fakirler, yoksullar: 17b/13; 93b/5; 105a/15; 122b/8. **2.** Aciz, biçare: 48a/2.
- fulān** (a.) Herhangi bir şahıs veya şey, filan: 50a/6; 88b/1; 93b/8; 97b/5; 97b/8; 132b/2; 132b/2.

**furqān** (a.) 1. İyi ile kötü ve doğru ile yanlış arasındaki farkı gösteren: 5b/11.  
2. Kur'an-ı Kerim: 25b/5; 35b/8.

**Furqāniyye** (a.) Kur'an-ı Kerim'le ilgili: 112a/12.

**furşat** (a.) Uygun zaman.  
f. bul- Uygun zaman yakalamak: 49a/15.

**furūʿ** (a. < çkl. ferʿ) Bir aslın neticesi: 109a/13; 111b/2; 131b/12.

**furūde-şinās** (f.) Alçaklığı bilen, tanıyan: 59a/7.

**furūn** (yun.) Fırın: 19a/7.

**futūḥāt** (a. < çkl. futūḥ) Fetihler, zaferler: 65b/15; 131a/14.

**fuzūl** (a. < çkl. faẓl) Lüzumsuz, fazla şey veya söz: 61b/3.

**fülörī** (yun.) Altın para: 36a/7 44b/3.

**fünūn** (a. < çkl. fenn) Sanatlar, ilimler: 73a/15.

## G

**ğadir** (a.) Hıyanet eden, fenalık eden: 53a/4.

**ğāfil** (a.) İhmal eden, ilerisini iyi düşünmeyen.  
ğ. ol- Dikkatsiz davranmak: 34a/14; 54a/3.

**ğāfilin** (a. < çkl. gāfil) İhmal edenler, ilerisini düşünmeyenler: 66a/15.

**ğāfilūn** (a. < çkl. gāfil) İhmal edenler, ilerisini düşünmeyenler: 126a/9.

**ğafir** (a.) Çok fazla: 41a/1.

**ğaflet** (a.) Boş bulunma: 106a/4; 108b/1.  
ğ.den uyandır- Gafillikten, bilgisizlikten kurtarmak: 124b/11,12.

**gāh gāh** (f.) Zaman zaman: 91b/9.

**gāhī** (f.) Bazen, arasıra: 89b/2.

**ğāʾib** bkz. *gāyib*. 78a/3.

**ğalaṭ** (a.) Yanlış, yanlışlık: 106a/10.  
ğ.-ı vehim ol- Şüpheye düşülmüş bir yanlış olmak: 106b/13  
ğ. it- Yanılmak: 90b/9.

**galebe** (a.) Çokluk: 99a/5.  
ğ. eyle- Üstünlük kazanmak: 90b/12.

- ğ. it-** Üstün gelmek: 18b/8; 92a/14; 96b/12.
- ğālib** (a.) Üstün gelen, yenen, kuvvetli: 16b/1; 16b/2; 38b/10; 89b/2; 98b/3; 129a/12.
- ğ. gel-** Üstün gelmek: 62b/11.
- g. ol-** Yenmek, üstün olmak: 51b/2; 91b/7,8; 99b/3; 99b/4; 99b/5; 99b/6; 99b/6,7; 99b/7; 99b/9; 108a/12.
- ğam** (a.) Keder, tasa: 2b/1; 43a/5.
- ğ. çek-** Kaygılanmak, üzülmek: 124a/15.
- ğamgīn** (f.) Kederli, hüznü.
- ğ. ol-** Kederli olmak: 7b/12; 61b/15.
- ğam-ḥōd** (f.) Kederli: 61b/15.
- ğam-nāk** (f.) Kaygılı, tasalı: 97b/3.
- ğanī** (a.) Zengin, varlıklı: 48a/2.
- ğārār** (a.) Büyük kıl çuval: 116b/10.
- ğarāyib** (a. < ġarā'ib < ġarībe) Tuhaf, şaşılacak şeyler: 112b/15.
- ğaraż** (a.) Gaye, maksat: 131a/8.
- ğarb** (a.) Batı: 80b/6.
- ğarbī** (a.) Batı ile ilgili: 50b/4; 69b/4; 72a/2.
- ğarīb** *bkz. ġarb.* 70a/7.
- ğarīb** (a.) **1.** Tuhaf, şaşılacak:, bambaşka: 5a/10; 57b/13; 72a/14. **2.** Gurbette, kendi melekentinin dışında bulunan, yabancı: 46a/7.
- ğarībe** (a.) Evvelce görülmemiş tuhaf, şaşılacak şey: 2a/2; 77b/3.
- ğarīzī** (a.) Yaratılıştan, kendiliğinden: 62b/12.
- ğarīziyye** (a.) Yaratılıştan, kendiliğinden: 62b/9.
- ğarķ** (a.) Batma, batırma.
- ğ.-ı nī' met ol-** Nimetlere batmak, nimetler içinde kalmak: 35a/9.
- ğ. ol-** Batmak: 16b/11; 29a/9.
- ğars** (a.) Ağaç dikme, dikilme.
- ğ. it-** Dikmek: 13a/1.
- ğaşīb** (a. < ġaşb) Zorla alma.
- ğ. olın-** Zorla alınmak: 88a/6.
- gāv** (f.) Öküz, sığır: 80a/6.



**ġavāmıẓ** (a. < çkl. ġamıza) Anlaşılmaz, güç şeyler: 121b/4.

**ġavġā** (f.) Kavga: 2b/2.

**ġavş** (a.) İyice anlama: 112b/3.

**ġayb** *bkz. ġayıb*. 121a/10; 121a/12.

**ġaybet** (a.) Aleyhinde bulunma, arkasından konuşma: 45b/11.

**ġ. it-** Arkasından konuşmak: 17b/4; 45b/11.

**ġaybiyyāt** (a. < çkl. ġaybiyye) Göze görünmeyen şeylere ait olanlar: 85b/1.

**ġaybiyye** (a.) Göze görünmeyen şeylere ait olan: 65b/15.

**ġāyet** (a.) Çok, fazla, son derece: 8a/12; 15a/15; 41b/15; 47a/7; 49b/6; 53b/6; 77b/1; 88a/9; 89a/7; 91a/13; 93b/1; 93b/15; 94b/6; 95a/12; 95a/13; 96b/14; 97a/2; 102b/7; 106b/2; 117a/7; 118b/6; 118b/8; 127b/6.

**ġayib** (a. < ġayb) (a.) Gözle görülmeyen, kayıp: 9b/5; 10b/7; 10b/7; 119b/12.

**ġāyib** (a. < ġā'ib) 105b/10; 110a/3.

**ġ. ol-** Kaybolmak: 78a/3; 125b/2.

**ġayr** (a.) 1. -sız, değil: 64a/6; 75a/8; 130a/2. 2. Ayrı, başka: 75a/12; 106a/9; 117a/14.

**ġāyru'l-'ayneyn** (a.) Gözlerinin arası açık: 32a/9.

**ġayru'llah** (a.) Allah'tan başka: 128b/2.

**ġayret** (a.) Çalışma, çabalama: 74b/14.

**ġayrı** (a.) Ayrı, başka: 10a/3; 10b/5; 12a/10; 12b/11; 12b/12; 18a/5; 29a/15; 34a/4; 41a/4; 48a/8; 48a/12; 49b/7; 49b/15; 51b/5; 56b/7; 61a/2; 65a/13; 66a/14; 68b/7; 72a/11; 75b/5; 78a/3; 78b/5; 80a/6; 89b/5; 89b/13; 91a/1; 93a/1; 101b/2; 104a/10; 105b/1; 105b/9; 108b/7; 109a/2; 113b/2; 117a/13; 117a/15; 121a/6; 127b/7; 129b/15; 132b/8.

**ġazā** (a.) Din uğruna savaş: 48a/4; 82b/3.

**ġazab** (a.) Kızgınlık, hiddet: 64b/5; 73b/9; 99b/6; 132a/1.

**ġ. it-** Kızmak, hiddetlenmek: 47a/1; 49a/12.

**ġazābiyye** (a.) Öfke, hiddet: 64b/2.

**ġāzī** (a.) Gaza eden, savaştan sağ ve muzaffer dönen: 58a/4; 60b/1.

**ġazl** (a.) Dönme.

**ġ. it-** Dönmek: 18a/1.

**geçi** Keçi: 36b/13.

- gel-** 1. Akmak: 72a/7.
2. Belirli bir duruma ulaşmak: 49a/6.
3. Belli bir zamana ulaşmak: 13b/6; 22b/6; 24a/2; 30b/3; 40b/10; 46a/15; 57b/15; 58b/10; 108a/4; 116a/5; 128a/1; 130a/5.
4. Bir yere gitmek, varmak, ulaşmak: 17b/10; 17b/12; 17b/12; 19a/5; 20a/14; 33b/5; 35a/5; 35a/10; 41b/4; 41b/13; 41b/15; 46a/3; 46a/3; 46a/8; 46a/8; 46b/13; 47a/5; 49a/4; 49a/8; 50a/1; 50a/9; 50b/6; 51b/9; 52b/7; 52b/14; 52b/15; 53b/2; 54a/2; 54b/10; 55a/12; 55a/14; 55b/9; 56a/12; 56a/14; 56a/15; 60b/9; 70a/9; 71a/8; 71a/10; 72a/8; 73a/3; 76b/14; 77a/2; 77a/10; 77a/12; 77b/5; 78a/1; 78a/6; 79a/5; 88a/14; 88b/4; 89b/8; 93b/9; 93b/14; 95a/2; 95b/9; 95b/11; 96a/7; 96a/10; 97a/1; 97a/3; 101a/5; 120a/1; 120a/9; 120b/9; 121b/14; 123b/4; 123b/9; 125a/9; 125b/3; 126a/14; 126b/6; 127a/8; 127a/13; 127a/14; 127a/14; 127a/15; 127b/5; 127b/11; 128a/11; 129b/8; 129b/11; 129b/11; 130a/1; 131b/9.
5. Duyulmak: 97b/7.
6. Geriye dönmek: 91b/10; 116b/1; 116b/13; 127a/6; 128b/4; 128b/11; 130a/4; 130a/5; 132b/4.
7. İstek anlatan söz: 41b/13; 87b/15; 96b/2; 109b/12.
8. Nazil olmak: 7a/11; 8b/12; 109b/7; 118b/9.
9. Ortaya çıkmak, belirlemek: 36a/9; 38a/9; 38a/10; 38a/11; 38a/11; 38a/12; 38a/13; 38a/13; 38a/14; 50b/13; 50b/14; 57a/10; 58a/5; 60b/7; 91a/14.
10. (Peygamber için) bir kavme tebliğ için gelmek, gönderilmek: 28a/7; 28a/8; 28a/12; 28a/13; 28a/14; 28b/1; 29b/11; 30b/3; 31a/10; 86b/4.
11. Sonuç çıkmak: 122b/1.
12. Varmak, ulaşmak: 12a/5; 21a/3; 43b/11; 48a/14; 55b/5; 71b/14; 76b/11; 121b/12; 127a/6; 127b/1; 130a/7; 131b/4.
13. Söylenmek: 28a/10; 35b/13; 45a/12; 86b/11; 92b/4; 107b/13.
- gemi** Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt: 17a/4; 17a/4; 17a/5; 72a/7; 99b/14.
- genc** (f.) Hazine, define: 2b/13.
- gerçek** 1. Aslına uygun nitelikler taşıyan, sahici: 93a/5. 2. Temel, başlıca, asıl: 74b/7.

3. Yalan olmayan, doğru olan şey: 110a/3.

**gerçi** (f.) Her ne kadar, ise de: 52b/15; 58a/4; 58b/1; 62a/12; 66a/13; 74b/12; 87a/12; 108a/10.

**gerek** 1. Lazım: 5a/4; 18b/14; 41b/3; 46b/1; 53b/9; 61a/4; 63a/3; 87a/2; 92a/8; 92a/9; 103b/15; 104a/6; 105a/6; 105a/7; 125b/15; 126a/2; 126a/4; 126a/5; 126a/6; 126a/8; 126a/9; 130b/15; 132a/3; 132a/3. 2. İster.....ister: 75a/7; 75a/8.

**getür-** 1. Alıp gelmek: 13b/9; 41b/5; 41b/5; 44b/2; 48a/1; 50a/7; 55b/6; 70a/14; 72b/5; 96b/7; 116b/11; 127b/2; 127a/12; 130a/6.

2. Bildirmek, haber vermek: 110b/5.

3. Gelmesini sağlamak, getirtmek: 41a/13; 44b/1; 44b/6; 46b/7; 49a/9; 54b/6; 70a/4.

4. Gerçekleştirmek, ortaya çıkarmak: 2a/2; 3a/3.

5. Sürmek, iletmek: 55a/1.

6. Ulaştırmak, iletmek: 120b/8; 123b/1.

**getürt-** Getirme işini yaptırmak: 46a/1.

**gey-** bkz. *giy-*. 27a/14; 120a/12.

**geydir-** bkz. *geydür-*. 3a/11; 3a/12.

**geydür-** Giydürmek: 96b/6; 96b/7.

**gez-** Gezmek, dolaşmak: 14a/15; 15b/10; 17a/11; 34b/10; 35b/6; 37a/1; 99a/3; 116b/3.

**ğidā** (a.) Yiyip içilen şeyler: 19a/6; 73b/5.

**ğinā** (a.) Usanç, bıkkınlık: 106a/12; 107a/11.

**gibi** Benzer, gibi: 2b/12; 3a/2; 3a/3; 6b/9; 8b/11; 9a/12; 11a/15; 15b/3; 16a/12; 16a/11; 16a/15; 17a/1; 18b/2; 19a/12; 17a/3; 19a/8; 21b/3; 21b/4; 34b/1; 34b/5; 36a/14; 36b/15; 41b/1; 41b/1; 47b/5; 49a/11; 52a/14; 52a/15; 56a/13; 61a/7; 62a/11; 64a/12; 65b/1; 71a/7; 71b/9; 71b/12; 73b/4; 73b/8; 75b/13; 76a/10; 77a/5; 77a/10; 78b/1; 77b/2; 77b/12; 79b/11; 80a/6; 80a/7; 80a/7; 80a/7; 81b/14; 86a/2; 86b/11; 89a/8; 89a/13; 91a/8; 95b/3; 98a/15; 99a/14; 101a/10; 101a/13; 101a/15; 101a/15; 101b/5; 101b/6; 102b/10; 102b/10; 103b/14; 103b/14; 103b/14; 105b/14; 106a/1; 107b/5; 108a/5; 108b/12; 110a/9; 109a/15; 112a/15; 114b/11; 121b/15; 125b/1; 131b/5; 132a/13.

**gice** Gece: 4b/3; 8b/4; 8b/4; 8b/4; 14a/8; 15a/14; 29a/12; 30a/3; 34a/8; 42b/2; 43a/8; 51a/6; 68b/11; 78b/3; 88b/12; 90a/14; 90b/15; 91a/4; 91a/6; 93b/2; 93b/5; 93b/7; 93b/7; 94a/6; 95a/1; 95b/9; 96a/11; 96b/5; 96b/9; 97a/2; 97a/5; 97b/8; 116a/8; 116b/3.

**g. iriş-** Gece olmak, kararmak: 96a/6.

**g. uyhusın görme-** Gece uyumamak: 116a/10,11.

- giç-**
1. Bir yerden başka bir yere gitmek: 17a/5; 46a/5; 49a/5; 49b/11.
  2. Bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak: 49a/7; 78a/15; 82b/5.
  3. Geride bırakmak, aşmak: 74a/12; 79a/3; 93a/11; 99a/10.
  4. Harcamak: 75a/12.
  5. Kendini ..... saymak: 2b/13.
  6. Olmak, vuku bulmak: 59b/3; 131b/3.
  7. Ölmek: 40a/15; 115a/5; 115a/9; 128b/10; 129a/2.
  8. Yerini bırakıp başka yer almak: 77a/2.
  9. Zamanı geride bırakmak: 13a/7; 13b/8; 18b/11; 20b/15; 22b/5; 23a/4; 23a/5; 23a/8; 23a/8; 31a/12; 31a/12; 31a/14; 36b/2; 45b/13; 101a/4; 129a/1.
  10. Girmek, dahil olmak: 33a/8.
  11. Bir yerin yakınından veya içinden geçmek: 55a/4.
  12. Görev almak: 56a/3.
  13. Vazgeçmek, bırakmak: 105b/15; 114a/8.
  14. Zamanı aşmak: 57b/10.
  15. Zikredilmek, bahsedilmek: 89b/7.

**giçe** *bkz. gice.* 29a/12.

**giçin-** 1. Kendini ..... gibi saymak: 2b/14. 2. Yaşamak, ömür sürmek: 44a/10; 71a/10; 96b/14.

**gīd** (f.) Adi, alçak, namert: 91a/5.

**gider-** Ortadan kaldırmak, yok etmek: 32a/8; 32a/12; 47b/12; 132a/8.

**gimi** *bkz. gemi.* 99b/15.

**gine** *bkz. yine.* 132b/9.

**gir-** 1. Bulaşmak: 28a/1.

2. Girmek, dahil olmak: 17a/7; 17a/8; 30a/8; 31a/15; 31b/1; 48a/9; 52a/2; 52a/4; 55b/12; 62b/3; 66b/5; 69b/4; 69b/5; 69b/6; 69b/15; 77b/7; 78b/6; 79a/3; 88b/2; 91a/4; 96a/6; 116b/4; 123b/10; 126b/2; 126b/7; 126b/15; 126b/15; 127a/3; 128b/15.

3. Huzura çıkmak, yanına girmek: 50a/14.

4. Sığınmak: 47b/1; 55a/15; 56a/5.

5. Yer almak, katılmak: 61a/4; 129a/5.

**girde** (f.) Açılmış yufka: 93b/3; 96b/10; 96b/11; 96b/12.

**girek** *bkz. gerek.* 41b/2.

**giril-** Başlanılmak, girişilmek: 130b/6.

**girü** Arka.

**g. dön-** Geldiği yere gitmek: 96a/5.

**g. ko-** Yaptırmamak, engellemek: 29b/7.

**girye** (f.) Ağlama, gözyaşı: 116b/3.

**git-** 1. Başvurmak, yapmak: 52b/11.

2. Bir yerden uzaklaşmak, ayrılmak: 17b/11; 17b/13; 46b/10; 46b/10; 50b/1; 52b/2; 56a/15; 77a/14; 91a/9; 91a/9; 91a/9; 91b/14; 95b/9; 96a/1; 117a/1; 117a/1; 117a/3; 122a/2; 123b/8; 125b/4; 126a/13; 127b/10; 130a/10; 131a/6.

3. Bir yere doğru yönelmek: 44b/1; 89a/3.

4. Bir yere ulaşmak, gitmek: 17a/5; 42a/2; 48b/13; 78a/10; 78b/14; 95b/12; 105a/1; 120a/11; 120b/7; 123b/9; 128a/13; 130a/4.

5. Kaybolmak, yok olmak: 2b/15; 35a/7; 35b/5; 60b/15; 71a/8; 94b/15.

6. Ölmek: 115b/5; 117b/6.

7. Yazılıp okunmak: 79a/14; 79a/14; 79a/15; 79b/1.

8. Yol almak, yürümek: 16a/15; 49b/14; 77a/5; 77a/8; 77b/6; 77b/14; 78a/9; 78a/9; 78a/13; 78a/14; 78b/13; 79a/4; 91b/10; 126a/12; 128a/8; 128a/10.

**giy-** Giymek: 26b/2; 30a/14.

**giz-** *bkz. gez-* 2b/1; 33b/6; 35a/1; 50a/4; 50a/4; 77b/5.

**gizle-** Saklamak, ortaya çıkarmamak: 50a/9; 118a/3; 124a/12.

**gizlen-** Saklanmak: 78b/1; 124a/14.

**gizli** bkz. *gizli*. 18a/15.

**gizli** Görünmez, belli olmaz bir durumda olan: 5b/2; 74a/3.

**göbek** Göbek: 86a/5.

**gögüs** Göğüs, sine: 89a/12; 96a/15; 127a/8.

**gök** 1. Gök, sema: 14a/2; 15b/15; 16b/9; 18a/11; 18a/11; 18a/12; 26b/7; 30b/8; 32a/15; 32b/15; 34a/8; 35a/8; 35b/2; 36a/3; 36a/4; 77a/14; 89b/2; 100a/15; 125b/6. 2. Gökyüzünün, denizin rengi; mavi veya yeşile çalan mavi: 14a/5; 72a/10.

**gölge** Gölge: 34b/13.

**gölgelen-** Gölgeli duruma girmek: 34b/14; 36b/12.

**gömlek** Gömlek: 127b/2.

**gönder-** 1. Nazil etmek, göndermek: 26a/2; 73b/13; 120b/14.

2. Yetki vererek gitmesini sağlamak: 23a/11; 24a/15; 24b/1; 24b/2; 24b/3; 24b/4; 24b/5; 24b/6; 24b/7; 27a/2; 27a/10; 28b/3; 38a/1; 38b/7; 39a/15; 45b/15; 46a/2; 46b/7; 51b/13; 53a/4; 55a/4; 58b/8; 82b/4; 119a/10.

3. Yollamak: 21a/2; 29b/8; 36a/5; 36a/14; 36b/14; 40b/7; 41b/12; 47a/14; 47b/9; 48b/15; 49a/1; 53b/14; 54a/3; 70b/1; 85a/15; 93b/11; 93b/12; 130a/3; 131b/4.

**gönderil-** Gönderilmek: 27a/4; 27a/7; 28a/15; 29a/8; 30b/7; 31a/2; 38a/2; 42b/3; 42b/4.

**gönül** Kalp, gönül: 50a/3; 117b/5; 121b/10.

**gör-** 1. Bakmak: 41b/4; 50a/4; 71a/8; 120a/10; 128a/11.

2. Bir olaya tanık olmak: 60a/11; 95b/13; 116b/9; 116b/14; 118a/4; 127a/7; 127a/11; 127a/11.

3. Bir şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek: 96b/14.

4. Bulmak: 78b/4.

5. Duymak, işitmek: 97b/7.

6. Fark etmek, anlamak: 17b/6; 35a/7; 40a/7; 42b/10; 46b/12; 88b/10; 89a/1; 91a/10; 93b/6; 94a/12; 94b/14; 95a/4; 96b/4; 96b/8; 96b/11; 97a/8; 97a/10; 97b/1; 97b/9; 107a/8; 109b/12; 124b/3; 129a/1; 129b/8; 130a/11.

7. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek: 11b/13; 15b/2; 16a/15; 16b/10; 19a/5; 29a/12; 37a/13; 37b/5; 41b/3; 41b/15; 42b/6; 42b/9; 43a/9; 44a/15; 46a/6; 46b/8; 48a/10; 54b/14; 54b/15; 55b/6; 60b/9; 62b/3; 67a/6; 71b/13; 78a/15; 79a/8; 79a/10; 85a/13; 86b/5; 86b/6; 86b/11; 86b/15; 87a/5; 87a/5; 87a/6; 87b/9; 87b/10; 87b/11; 87b/15; 88a/6; 88a/8; 88b/5; 88b/9; 88b/12; 89b/5; 89b/5; 89b/7; 89b/8; 90a/1; 90a/4; 90a/4; 90a/9; 90a/9; 90a/15; 90a/15; 90b/1; 90b/2; 90b/4; 90b/8; 90b/15; 91a/1; 91a/7; 91b/14; 92a/2; 92a/10; 92a/14; 92a/15; 92b/3; 92b/5; 92b/7; 92b/12; 92b/12; 93a/4; 93a/6; 93a/9; 93a/14; 93b/3; 93b/4; 94a/1; 94a/6; 94a/10; 94a/14; 94b/7; 94b/11; 95a/1; 95a/5; 95a/9; 95a/12; 95b/1; 95b/10; 96b/6; 95b/15; 96a/7; 96a/11; 96b/9; 97a/5; 97a/9; 97a/13; 97b/4; 98b/5; 98b/8; 98b/9; 98b/11; 98b/14; 99a/2; 99a/2; 99a/4; 99a/11; 99a/13; 99a/13; 99a/15; 99b/10; 99b/11; 99b/13; 99b/13; 99b/15; 100a/4; 100a/6; 100a/7; 100a/14; 100a/15; 100b/1; 100b/2; 100b/3; 100b/3; 100b/7; 105b/5; 107b/12; 115a/9; 116b/4; 116b/8; 117a/6; 117a/8; 117b/4; 117b/8; 117b/8; 118a/4; 120a/10; 120a/11; 123a/4; 123b/10; 124b/5; 125a/13; 125a/14; 125b/2; 126b/2; 126b/6; 126b/7; 127a/1; 127a/15; 128a/4; 128a/6; 128a/13; 128b/2; 128b/15; 132b/13; 133a/1.

8. Kendisine yapılmak, bir davranışla karşılaşmak, maruz kalmak: 125a/4.

9. Rastlamak, tesadüf etmek, görmek: 15b/11; 15b/12; 15b/12; 16b/3; 16b/4; 41a/15; 49b/14; 51b/15; 77b/3; 77b/7; 78a/3; 78b/2; 109b/14; 109b/14; 110a/1; 121b/7; 121b/15; 122a/6; 126a/15; 128b/6; 128b/9; 129a/5.

10. Tanımak: 46b/11.

11. Ziyaret etmek: 131b/8.

**göre** Göre: 16a/4; 16a/14; 64a/9; 87a/9; 98b/10; 104b/6; 126a/3; 132a/10.

**göregen** İyi gören: 34b/2.

**göril-** 1. Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek: 87a/8; 87b/9; 90a/13. 2. Karşılaşılmak, rastlanmak: 56a/9.

**görin-** 1. Benzemek, görünüşünde olmak: 99b/2; 99b/5; 99b/6; 99b/6; 99b/7; 99b/8; 99b/9; 101b/11; 102b/8; 102b/10. 2. Görülür olmak, görünür duruma gelmek:

16a/9; 16a/9; 29a/15; 77b/2; 78b/1; 87a/9; 87b/5; 87b/9; 89b/13; 90a/1;  
90a/2; 90a/12; 91a/1; 99b/9; 100a/4; 100a/12; 117a/10; 129b/9. 3. Meydana  
çıkma, zahir olmak: 35a/9.

**görül-** *bkz. göril-*. 55a/6; 89b/6.

**göster-** 1. Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak: 87a/1; 98a/6; 117a/6;  
117b/3; 118b/11; 128a/15; 130b/10. 2. İnandırmak: 101b/13.

**götir-** *bkz. götür-*. 91b/14; 94b/7; 116b/1.

**götür-** 1. Bir şeyi yakından uzağa götürmek: 36a/14; 70a/9; 125b/4. 2. Taşımak,  
yüklenmek: 11b/11; 30a/2; 43b/3; 61b/12; 72b/8; 116b/11; 116b/11. 3.  
Ulaştırmak: 50a/5; 129a/3. 4. Yok etmek, ortadan kadırmak: 49a/10.

**götürü** Bütün: 62b/2.

**götüril-** Kaldırılmak, bertaraf edilmek: 57b/7; 60b/13.

**gövde** Vücut, beden: 127b/6.

**göz** Göz: 8b/3; 8b/5; 16a/15; 34b/2; 34b/2; 43a/1; 43a/4; 43a/4; 48a/15; 53b/3;  
72b/9; 77b/4; 79a/9; 79a/10; 83b/12; 86a/4; 86a/11; 89a/10; 90a/1; 90a/15;  
90b/2; 90b/8; 116b/8; 117a/8; 117b/4; 118a/1; 118a/3; 123a/12; 127b/6.

**g.i aḡar-** Göz perdelenip görmez olmak: 123b/13.

**gözsiz** Ama, kör: 126b/3.

**ḡulām** (a.) Delikanlı, genç: 120a/15; 123b/8.

**ḡulāt** (a. < çkl. ḡalī) Dinde, mezhepte taassubu çok ileri vardiyan kimseler: 104b/2.

**ḡūnegūn** (f. < ḡūnāḡūn) Renk renk, türlü türlü: 78b/8.

**ḡurbet** (a.) Yabancı yer: 101a/4; 113b/9.

**ḡurebā** (a. < çkl. ḡarīb) Tuhafliklar, şaşılacak şeyler: 6a/3.

**ḡurer** (a. < çkl. ḡurre) Parlaklıklar: 2a/6.

**ḡuşşa** (a.) Keder, kaygı: 71a/8.

**ḡuşşalu** (a.) Kederli, kaygılı: 71a/8.

**ḡusul** (a. < ḡusl) Cünüplük, hayız ve nifas hallerinden sonra din gereḡince yıkanma,  
arınma.

**ḡ. it-** Din gereḡince yıkanma: 129a/2.

**ḡūş** (f.) Kulak: 2b/4.

**ḡūşiş** (f.) Çalışma.

**g. it-** Çalışmak: 58a/7.



**gūyā** (f.) Sanki, diyelim ki: 17a/14; 33a/1; 49a/9; 55a/11; 61a/6; 68a/14; 71b/9; 78a/14; 88b/5; 88b/5; 89a/11; 93a/6.

**ğuyūb** (a. < çkl. ğayb) Kayıplar: 74b/15; 114a/8.

**güc** Yapılması zor, çetin: 6a/12.

**gül-** Gülmek: 42b/8.

**gül** Gül.

**g. şuyı** Gül yağı yapılırken yan ürün olarak elde edilen kokulu ve renksiz sıvı: 8a/3; 8a/10.

**güliš-** Güleşmek: 117a/1; 117a/3.

**gümüş** 1. Gümüş: 52b/14; 53b/3. 2. Bu elementten yapılmış: 16a/3; 16a/3; 77b/6; 78b/7; 89a/11.

**gün** Gün: 8a/9; 14a/10; 16a/2; 17b/8; 19b/2; 19b/5; 19b/6; 19b/9; 20a/4; 20a/5; 21a/10; 21a/11; 21a/15; 21b/1; 21b/3; 21b/4; 22a/5; 22a/5; 22a/7; 22a/6; 22a/6; 22a/8; 22a/9; 22a/10; 22a/11; 22a/11; 22a/12; 22a/13; 22a/14; 22a/14; 22b/3; 22b/4; 22b/6; 22b/6; 22b/9; 22b/9; 22b/10; 22b/11; 22b/12; 22b/12; 22b/13; 22b/13; 22b/14; 22b/14; 22b/14; 23a/1; 23a/2; 23a/12; 23a/13; 23a/14; 25a/6; 25b/13; 25b/13; 25b/14; 25b/15; 25b/15; 26a/1; 26a/2; 30a/3; 31a/12; 31a/12; 31a/13; 31a/15; 33b/12; 33b/15; 34b/3; 34b/3; 34b/4; 34b/4; 34b/5; 34b/5; 34b/15; 37a/11; 37a/14; 37b/2; 37b/2; 38b/15; 40b/8; 40b/12; 40b/14; 40b/15; 41b/8; 41b/9; 42a/6; 42b/4; 43a/1; 43a/13; 43b/1; 44a/2; 45a/1; 47a/1; 48a/8; 49b/1; 49b/6; 49b/13; 51a/2; 51a/4; 52b/4; 54a/12; 54a/13; 54b/1; 54b/6; 55a/15; 55b/1; 60b/14; 60b/14; 76b/12; 78b/12; 82b/10; 83a/3; 83a/6; 83a/6; 84b/4; 84b/5; 85b/12; 88b/2; 88b/4; 89a/4; 91a/3; 91b/14; 92a/13; 96a/9; 96b/15; 99a/13; 99a/14; 113b/4; 116b/6; 117a/4; 119b/9; 120a/9; 123a/15; 125a/13; 126a/12; 126b/13; 127a/13; 127b/2; 127b/10; 128a/14; 131a/2; 131b/3.

**g. açıl-** Güneş açmak: 54a/14.

**g. toĝ-** Güneşin doğması: 31a/13; 52b/3; 127a/5.

**g. tolin-** Güneşin tamamen ortaya çıkması: 52b/3.

**g. tutil-** Güneş tutulması: 32b/11.

**günāh** (f.) Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş: 45a/12; 124a/11.

**g. işle-** Hata yapmak, suç işlemek: 131b/9.

**g. (dağı) işle-** Hata yapmak, suç işlemek: 45a/12.

**g.dan geç-** Hatasını affetmek: 117b/15.

**günahkâr** (f.) Günah işleyen.

**g. ol-** Günahlı olmak: 102b/6,7.

**günden güne** Gün geçtikçe, gittikçe: 58b/11; 59a/11.

**gündüz** Gündüz, gündüz vakti: 14a/8; 15a/15; 68b/12.

**günlük** Üzerinde gün geçmiş veya geçecek: 53a/14.

**güşāde** (f.) Açılmış, açık.

**g. ol-** Açılmak: 5a/13.

**güşāde-ḥāṭır** (f.a.) Gönlü rahat: 36a/15.

**güwegü** Damat: 103a/5.

**güz** Sonbahar: 22a/7.

**güzāfin** (f.) Boş yere: 70b/2.

**güzel** Güzel: 16a/10; 98b/6; 117a/6; 120a/12.

**güzellen-** Güzelleşmek: 120b/9.

**güzīde** (f.) Seçkin, seçilmiş: 59b/15.

**güzīn** (f.) Seçkin, beğenilmiş: 59b/6.

## H

**ḥā** (a.) Arap alfabesinde ha harfi: 26a/15; 79b/9; 79b/12; 80a/1; 80a/6.

**hā** (a.) Arap alfabesinde he harfi: 79b/9; 79b/12; 80a/5.

**ḥā** (a.) Arap alfabesinde hı harfi: 7a/11.

**ḥabar** (a.) 1. Bilgi: 45b/14; 46b/15; 55a/3; 55a/13; 93b/9; 116a/10; 128a/12.

2. Hadis: 27b/2; 80b/2; 114a/15.

**ḥ. gel-** Herhangi bir araçla bilgi ulaşmak: 125a/10.

**ḥ. getir-** Bilgi getirmek: 123b/9.

**ḥ. gönder-** Herhangi bir araçla ile bildirmek: 41a/13.

**ḥ. vir-** Bildirmek, anlatmak, söylemek: 7a/6; 7b/8; 19a/5; 38b/3; 38b/5;

50a/14; 93a/4; 104b/1; 104b/3; 18a/10; 127b/11; 127b/12; 132b/4.

**ḥ. yetiş-** Bilgi ulaşmak: 53a/3.

- ḥabbāz** (a.) Ekmekçi: 45b/11; 45b/9; 46a/1; 46a/1; 46a/2; 46a/3; 46a/11; 46b/5; 46b/13; 47a/2.
- ḥ. (ol-)** Ekmekçi olmak: 73b/8.
- ḥabīb** (a.) Sevgili.
- ḥabību'llah** (a.) Hz. Muhammet: 83a/9.
- Ḥ-i Rabbi'l-'alemīn** (a.) Hz. Muhammet: 5b/13,14; 39a/9..
- Ḥabīr** (a.) “Haberli, bilgili”, Allah: 82b/6.
- ḥabis** (a. < ḥabs) Hapis, alıkoyma.
- ḥ. it-** Alıkoymak: 47b/4; 122b/10.
- ḥ. olın-** Alıkonulmak: 103b/12.
- ḥac** *bkz. ḥacc.* 37a/8; 96a/1; 130a/4
- ḥacar** (a.) Taş: 27a/9.
- ḥacc** (a.) Kabe’yi ziyaret etme, hac: 50b/3; 85b/13; 92a/1; 128a/3; 128b/5; 130a/1; 130a/3; 130a/3.
- ḥaccāc** (a. < ḥuccāc < çkl. ḥāce) Hacılar: 49b/10; 60a/10.
- ḥacce** (a.) Kabe’yi ziyaret etme, hac.
- ḥ-i vedā’** (f.) Hz. Muhammet’in son haccı: 115a/13.
- ḥācet** (a.) İhtiyaç, durum, gereklilik: 27b/4; 27b/5; 82b/3; 82b/15; 92b/3; 92b/4; 95a/5.
- ḥ.i ol-** İhtiyacı olmak: 95a/7.
- ḥ.i yok** Gereği yok, gerekli değil: 63a/15.
- ḥācī** (a.) Kabe’yi ziyaret eden, haccı: 70a/8.
- ḥad** (a. < ḥadd) Sınır, uç.
- ḥ.den çık-** Sınırdan, yoldan çıkmak: 102a/7.
- ḥadāset** (a.) Gençlik: 131b/2.
- ḥadeḳa** (a.) Göz bebeği, gözün siyahı: 90a/12.
- ḥādī** (a.) Doğru yolu gösteren.
- h. (ol-)** Doğru yolu gösteren olmak: 114a/1.
- ḥādim** (a.) Hizmet eden.
- ḥādimü'l-ḥarameyn** (a.) Yavuz’dan sonra Osmanlı padişahlarına verilen bir unvan, “İki kutsal yerin hizmetçisi”: 59a/10.
- ḥādīṣ** (a.) Çıkan, meydana gelen: 112a/11.

**ḥadīṣ** (a.) Hz. Muhammet'in sözü, iş ve davranışları: 42a/15; 52a/10; 62a/1; 63a/12; 65a/8; 65b/7; 65b/13; 66a/2; 66a/7; 88b/10,11; 101a/11; 102a/12; 102a/15; 102b/2; 103a/10; 106a/9; 110a/1; 111b/1; 111b/5; 111b/5; 111b/6; 111b/8; 111b/10.

**ḥ.-i ḫudṣī** (f.) Manası vahyedilen, kelimesi Peygamberimizden çıkan söz: 6b/14; 65b/11,12.

**ḥādīṣe** (a.) Olay: 89a/3.

**ḥafaza** (a. < çkl. ḥāfız) Bekçiler: 73a/4.

**ḥafi** (a.) Gizli, saklı: 102b/7; 112a/7.

**ḥ. ol-** Gizli olmak: 110a/12; 123b/5.

**ḥafiy** *bkz. ḥafīyye.* 113a/10.

**ḥafīyye** (a.) Gizli: 47a/6; 112a/7; 121b/4.

**ḥafir** (a.) Kazma, eşme.

**ḥ. it-** Kazmak, eşmek: 28a/6.

**hafta** (f.) Hafta: 34b/4.

**ḥā'ib** (a.) Kederli: 42a/2.

**ḥaḳḳ** (a. < ḥaḳḳ) **1.** Allah: 4b/10; 5a/5; 6a/8; 9a/8; 9b/1; 10b/1; 10b/3; 10b/8; 11a/9; 11b/10; 12a/8; 12a/10; 12a/11; 12b/9; 12b/10; 12b/14; 13a/3; 13a/7; 13a/10; 13b/8; 13b/9; 13b/14; 14b/5; 15a/8; 15a/11; 15b/1; 18a/3; 18a/7; 18a/9; 18b/5; 18b/14; 19a/2; 22b/8; 23a/12; 23b/8; 24a/14; 25a/2; 25a/11; 25b/9; 25b/13; 27a/1; 27a/3; 27a/5; 27a/8; 27a/10; 28b/2; 29a/5; 29b/7; 29a/11; 29a/14; 30b/8; 31b/15; 32a/4; 35a/4; 35a/13; 35b/11; 36a/4; 36a/8; 36a/12; 36a/14; 36b/14; 37b/14; 39a/7; 39a/14; 39b/6; 40a/13; 57a/14; 60a/6; 67a/1; 69a/4; 69b/6; 70a/10; 73a/7; 73a/13; 73a/15; 74a/7; 75a/13; 75b/5; 75b/14; 78a/11; 78a/13; 79a/1; 83b/12; 84b/4; 86a/14; 87a/7; 92a/6; 92b/14; 95a/7; 98a/5; 101b/11; 105a/12; 105b/5; 106a/1; 106a/4; 106a/8; 106a/8; 107a/10; 107a/14; 107b/11; 108b/5; 109b/3; 111b/6; 113a/2; 113a/4; 114a/12; 116a/13; 117b/2; 117b/11; 120b/10; 123a/6; 125b/13; 127a/12; 131a/13; 132b/7.

**2.** Adalet: 74a/9.

**3.** Doğru, gerçek: 108a/15; 110b/4.

**ḥ.ından gel-** Öç almak, cezasını vermek: 53a/7.

**ḥaḳḳa'l-yakīn** (a.) Gerçekliğine hiç şüphe olmayan: 66b/15.

**ḥakāyık** (a. < çkl. ḥakikat) Hakikatler, gerçeklikler: 2b/15; 6a/8; 7b/1; 15a/1; 26b/4; 64a/1; 73a/14; 81b/4; 85b/3; 100b/7; 106b/7; 110a/12; 112a/12; 113a/5; 120b/15.

**ḥakāyıkı'l-ezkār** (a.) Zikirlerin hakikatler: 112a/9.

**ḥakikat** (a.) Gerçek, hakikat: 3b/15; 12a/13; 12b/1; 15b/11; 53a/1; 60b/13; 62a/13; 63b/9; 65a/6; 65a/11; 66a/3; 73a/15; 84a/14; 84b/15; 87b/10; 89b/5; 105b/6; 107a/4; 107a/13; 111b/12; 129a/9; 129b/4; 131a/15

**ḥakikī** (a.) Doğru, gerçek: 63a/10; 74a/3; 106b/14.

**ḥakikiyye** (a.) Doğru, gerçek: 74a/14; 121b/4.

**ḥākim** (a.) Hükümdar, emir: 46b/15; 47a/5.

**ḥakīm** (a.) Hikmet sahibi, alim: 2a/1; 75b/6.

**ḥakīr** (a.) Değersiz, aşağı, bayağı: 2a/11; 57b/9; 111a/6.

**ḥakḳ** *bkz. ḥak.* 88a/7; 90b/2; 90b/15; 92b/2; 97b/12; 106a/12; 106a/15; 109a/14; 122a/12; 122b/3; 122b/4; 125a/3; 125b/11; 126a/5; 129b/11; 132a/1.

**ḥakla-** Öldürmek: 53a/9.

**ḥāl** (a.) Durum, vaziyet, hal: 2b/1; 11b/2; 27b/6; 39a/4; 39a/5; 45b/13; 46b/14; 54b/7; 62a/13; 87a/6; 87a/8; 87a/9; 91a/4; 93b/8; 97b/11; 99b/10; 100a/15; 100a/15; 101a/7; 107a/1; 107a/2; 116a/3; 116a/6; 116a/10; 116a/12; 116a/12; 116a/15; 123b/12; 125b/7; 126a/5; 126a/6; 126a/6; 127b/12; 131b/3; 131b/5; 132a/10; 132b/11.

**ḥ. gel-** Bir duruma gelmek: 91b/9.

**ḥ.e getir-** Bir duruma getirmek: 54b/9.

**ḥ.e var-** Bir duruma gelmek: 2b/8

**ḥ.e (dahı) var-** Bir duruma gelmek: 125a/7,8.

**ḥāl** (a.) Dayı: 52b/13; 53b/2; 54b/10.

**ḥāla** (a.) Hala: 89a/7.

**ḥ.sı oğlu** Halasının oğlu: 27b/11.

**ḥalaḳa** (a.) Daire biçiminde olan şey.

**ḥ. ol-** Çember biçiminde dizilmek: 77a/12.

**ḥalāl** (a.) Meşru, helal: 101b/5; 104a/6; 105a/4; 111a/13; 116a/7; 126a/2.

**ḥ. it-** Helal etmek: 91b/1; 91b/7.

**ḥalāṣ** (a.) Kurtulma, kurtuluş: 99a/8; 99a/10; 112a/8.

**h. bul-** Kurtulmak: 55a/1; 59a/9; 65a/15; 94a/4.

**h. (eyle-)** Kurtulmak: 132a/5.

**h. it-** Kurtarmak: 59a/3; 92a/3,4.

**h. ol-** Kurtulmak: 91a/2.

**hālāvet** (a.) Tatlılık, zevk: 85b/14; 110a/8.

**hālāyık** (a. < hālāik < çkl. hālīka) Mahluklar, insanlar: 74b/3.

**hālbuکی** Öyle iken, hakikat şudur ki: 100b/13; 100b/15.

**halef** (a.) Sonradan gelen, birinin yerine geçen: 104a/5.

**halel** (a.) Bozma, bozukluk.

**h. gel-** Bozulmak: 75a/2.

**hālet** (a.) Hal, suret, keyfiyet: 61b/5; 61b/5; 74a/1; 92a/1; 132a/14.

**half** (a.) Art, arka: 103b/4.

**hālīk** bkz. *halk*.

**hālīk** (a.) Yaratan, yaratıcı: 61b/13.

**hālīş** (a.) Hilesiz, katkısız: 7b/4; 11a/8; 93b/11.

**h. it-** Saf, temiz hale getirmek: 129b/4.

**h. kııl-** Katkısız, temiz hale getirmek: 32a/13.

**hālī** (a.) Boş: 126a/6; 126a/6; 131b/14.

**h. ol-** Boş, hali olmak: 58a/5; 117a/15.

**hālīfe** (a.) Birinin yerine geçen kimse: 13b/5; 13b/6; 31b/15; 35a/4; 39a/12; 39a/13; 40a/5; 40a/8; 40a/12; 40a/15; 41a/8; 41a/9; 43b/1; 45b/5; 45b/7; 46b/7; 47b/8; 48b/15; 48b/7; 51a/1; 51b/8; 51b/9; 51b/11; 52a/11; 52a/14; 52a/15; 56a/7; 72b/2; 74a/11; 107a/4; 116a/10; 119a/12.

**h. it-** Halife tayin etmek: 40a/12; 74a/8.

**h. ol-** Halife olmak: 40a/11.

**hālīfetu'llah** (a.) Allah'ın halifesi: 60b/9; 105b/13.

**hālķ** (a.) 1. İnsanlar: 2b/7; 2b/8; 2b/12; 15b/4; 16a/3; 16a/5; 16a/12; 16b/1; 16b/9; 17b/2; 31a/7; 32a/3; 32a/13; 33a/2; 33b/5; 33b/9; 33b/9; 37b/5; 38b/8; 41a/1; 41b/15; 42a/2; 55a/5; 55b/8; 55b/13; 61b/12; 70a/6; 71a/8; 74a/8; 95b/13; 95b/14; 95b/15; 97a/11; 109b/15; 118a/3; 119b/10; 119b/10; 119b/11; 119b/11; 119b/13; 120a/3; 120a/10; 120a/10;

120a/12; 122b/3; 122b/14; 124a/14; 125b/5; 129a/15; 130a/5; 132b/15.

2. Yaratma, yaratış: 4b/10; 5b/5; 9a/13; 9a/13; 11a/14; 13b/11; 15a/10; 18b/11; 18b/11; 23a/6; 24a/2; 62b/13; 104a/1; 104a/2.

**ḥalku'llah** (a.) Allah'ın yarattığı (şey): 117b/8.

**ḥ. eyle-** Yaratmak: 9b/6; 22b/9; 25a/6. 69b/7.

**ḥ. it-** Yaratmak: 9b/2; 9b/7; 10a/1; 10b/1; 10b/10; 11a/9; 11b/1; 11b/3; 11b/6; 11b/8; 11b/10; 12b/9; 13a/2; 13a/8; 13b/2; 13b/11; 14a/12; 15a/8; 15a/13; 18a/8; 18a/11; 19a/3; 23a/5; 25a/3; 25a/4; 25a/4; 25a/5; 25a/5; 25b/10; 25b/13; 39b/6; 42b/8; 69a/5; 69b/9; 73b/1; 92b/15; 120b/10; 120b/11; 123a/6; 123a/8.

**ḥ. olun-** Yaratılmak: 13a/11; 13a/12; 13a/12; 42b/12.

**ḥalka** (a.) Ortası boş, yuvarlak şekil: 15a/13; 16a/5; 48a/10; 48a/10; 85b/7.

**ḥalvet** (a.) Yalnız kalma, tenhalık: 83a/3; 90b/11; 103b/8; 124a/12; 124a/13.

**ḥām** (a.) Olgun olmayan, terbiye görmemiş (kişi): 122b/2.

**ḥamd** (a.) Allah'a olan şükran duygularını bildirme, hamd: 2a/1; 7a/4; 9a/3; 9a/3; 9a/6; 9a/8; 9a/9.

**ḥ. it-** Şükür etmek: 132b/11.

**ḥamel** (a.) Gökyüzünün kuzey yarımküresinde Sevr burcu ile Süreyya takım yıldızının yakınlarında bulunan bir burç: 22a/2; 23b/10.

**ḥamıd** *bkz. ḥamd.* 9a/12.

**ḥāmī** (a.) Himaye eden, koruyan: 59b/12.

**ḥāmīl** (a.) Sahip, malik: 107b/3.

**ḥ. ol-** Sahip olmak: 60b/13.

**Ḥamīriyye** (a.) Himyar'a mensup: 80b/6.

**ḥamīra** (a.) Hamur: 15a/8.

**ḥāmīs** (a.) Beşinci: 24b/4; 67b/14; 68a/4; 69a/3; 76b/6.

**ḥāmīse** (a.) Beşinci: 38a/11.

**ḥammām** (a.) Hamam: 30a/8; 33a/2; 72a/10.

**Ḥanābile** (a.) Hanbeliler, İmam Hanbel'in mezhebinden olan kimseler: 45b/2; 50b/13.

**ḥandek** (a.) Hendek: 55b/12.

**ḥāne** (f.) Ev, hane: 42a/2.

**ḥānedān** (f.) Kökten asil ve büyük aile: 58b/13; 59b/15.

**ḥānegāh** (f.) Dervişlerin evi, tekke: 50b/8.

**Ḥannānu** (a.) “Çok acıyan, çok acıyıcı”, Allah: 84a/5.

**ḥār** (a. < ḥārr) Hararetli, kızgın, sıcak: 15a/1; 15a/3; 63a/4.

**ḥar** (f.) Eşek: 2b/10.

**ḥarāb** (a.) 1. Yıkık, viran: 32b/8; 70b/6. 2. Yıkıntı, virane: 34a/15.

**ḥ. it-** Yıkmaq, bozmaq: 47b/12; 55b/14; 58b/13; 70b/6; 70b/7; 70b/8; 70b/9; 70b/10; 70b/10.

**ḥ. ol-** Yıkılmak, bozulmaq: 16b/13; 32b/8; 37a/10; 70b/5.

**ḥ.a vir-** Yıkmaq, bozmaq: 56b/8.

**ḥarac** (a.) Sıkıntı, sorun: 105b/3.

**ḥarāc** (a.) Vergi: 41b/12; 55a/9; 60a/9,10.

**ḥarām** (a.) Dinen yasaklanmış olan, haram: 91b/6; 101a/12; 111a/13; 126a/1.

**ḥ. it-** Yasaklamak, haram kılmak: 25b/11.

**ḥ. ol-** Yasaklamak, haram kılmak: 7a/14.

**ḥ.a düş-** Haram işlemek: 116a/7

**ḥarameyn** (a.) Mekke ve Medine: 59a/5.

**ḥarāret** (a.) Sıcaklık: 14b/11; 14b/12; 14b/13; 15a/2; 15a/3; 15a/6; 62b/9; 63a/6; 86a/9.

**ḥarb** (a.) Savaş, harp: 49b/4; 53a/6.

**ḥarbe** (a.) Kısa mızrak, süngü: 118b/3.

**ḥarekāt** (a. < çkl. ḥareket) İşler, davranışlar: 73b/11; 112a/3.

**ḥareket** (a.) Yer değiştirme, oynama, kımıldama: 13a/7; 13a/9; 14b/10; 14b/11; 18b/1; 63a/6; 107a/3; 107a/5.

**ḥ. eyle-** Hareket etmek: 79b/1; 79b/2; 91b/13.

**ḥ. (eyle-)** Hareket etmek: 5a/8,9.

**ḥ.-i müstaḳīme** (f.) Doğru bir çizgi üzerinde olan hareket: 13b/11.

**ḥareket** (a.) Hareke: 4b/6.

**ḥarem** (a.) 1. Saray ve konaklarda kadınlara ayrılan bölüm: 28a/9. 2. Kabe ve civarı: 69b/1.



**ḥarf** (a.) Alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri, harf: 4b/7; 4b/12; 4b/13; 4b/13; 4b/13; 4b/14; 4b/14; 6a/10; 7a/10; 7a/11; 7a/15; 7b/13; 79b/11; 80a/1; 80a/3; 80a/3; 80a/4; 80a/6; 80a/6; 80a/8; 80a/8; 80a/9; 82a/1; 84a/15; 84b/2; 84b/2; 84b/3; 84b/10; 84b/10; 85a/6; 120b/10.

**ḥarfiyye** (a.) Alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri, harf: 121b/1; 122a/11.

**ḥarīf** *bkz. ḥarf.* 7a/13; 40a/11; 112b/10.

**ḥāric** (a.) Dış, dışarı: 106a/7.

**ḥ. ol-** Dışında olmak: 76b/7,8; 108a/4.

**ḥarīf** (a.) Sonbahar, güz: 84b/9.

**ḥarīm** (a.) Biri için kutsal olan şeyler: 51a/12.

**ḥarīṣ** (a.) Hırslı, tamahkar: 99b/4; 131b/2.

**ḥ. ol-** Hırslı olmak: 102a/13.

**ḥāriṣ** (a.) Koruyan, koruyucu.

**ḥ. ü ḥāmī ol-** Koruyup gözetmek: 59b/14.

**ḥarīṭā** (a.) Kulplu kese, dağarcık: 43b/12.

**ḥarnūb** (a.) Keçiboynuzu: 127a/1.

**ḥars** (a. < ḥars) Koruma, muhafaza etme.

**ḥ. it-** Korunak, muhafaza etmek: 30a/10.

**ḥāṣ** *bkz. ḥāṣṣ.* 106a/14.

**ḥasāret** (a.) Zarar, ziyan.

**ḥ. olın-** Zarar verilmek: 58b/5.

**ḥaseb** (a.) Cihetiyle, gereğince, miktarınca: 10b/14; 85a/11; 85b/2; 100a/3; 100a/8; 100b/5; 106a/13; 107b/7; 107b/8; 108a/1.

**ḥased** (a.) Kıskançlık, çekememezlik: 99b/5.

**ḥasenāt** (a. < çkl. ḥasene) İyilikler, iyi işler: 6b/15.

**ḥasen** (a.) Güzel: 87a/5.

**ḥasene** (a.) İyilik, iyi hal: 13b/12; 102a/13; 102b/5.

**ḥasīf** (a. < ḥasf) Yere batma: 33a/9; 33a/11.

**ḥ. ol-** Yere batmak: 33a/8; 33a/15.

**ḥāṣıl** (a.) Husule gelen, olan, çıkan: 66a/14; 84a/10; 108a/10.

**ḥ. ol-** Husule gelmek, olmak: 3a/13; 6b/5; 8a/12; 10b/7; 11a/7; 14a/8; 14b/13; 14b/14; 14b/15,16; 14b/15; 18a/14; 18b/2; 19a/3; 28b/12; 53a/15,53b/1;

64a/12; 74b/10; 75a/6; 83a/4,5; 83b/2; 83b/9; 83b/15; 84a/3; 110a/6; 110a/7;  
130a/11.

**ḥāşıra** (a.) Böğür, yan: 7a/8.

**ḥāşıyyet** (a.) Özellik, hususiyet: 7a/10; 83b/3; 83b/4; 85b/2; 85b/3; 85b/3.

**haşlet** (a.) İnsanın yaratılışındaki huyu, tabiatı, mizacı: 61a/4.

**ḥaşm** (a.) Muhalif, karşı taraf: 109a/12.

**ḥaşr** (a.) Tahsis etme, hasretme: 106a/2.

**ḥasret** (a.) İç çekme, özleyiş, hasret: 55b/6; 66a/14.

**ḥāşş** (a.). Saf, halis: 87b/6; 87b/7.

**ḥ. ü ‘āmm** (a.) Herkes: 37a/5; 111b/12.

**ḥāşşa** (a.) Bir kimseye veya eşyaya mahsus olan hal, nitelik: 12b/4; 63b/1.

**ḥasta** (f.) Rahatsız, hasta: 8a/2; 27b/15; 55a/15; 120a/9; 129a/15.

**ḥ. ol-** Hastalanmak: 7b/8; 7b/11; 8a/14; 26a/2; 43a/5; 94a/13; 131b/8.

**ḥastalık** Hastalık: 61a/15.

**ḥaşarāt** (a. < çkl. ḥaşere) Küçük böcekler, fare, akrep vb. hayvanlar: 13b/3.

**ḥaşır** *bkz. ḥaşr.*

**ḥaşr** (a.) Ölüleri diriltip mahşere çıkarma, kıyamet: 104b/3.

**ḥ. eyle-** Kıyamet gününde yeniden diriltmek: 117b/12.

**ḥaṭ** *bkz. ḥaṭṭ.* 89a/13; 97b/9.

**ḥaṭā** (a.) Yanlışlık, hata: 104a/7; 104a/8.

**ḥ. it-** Yanlışlık yapmak: 102b/3.

**ḥ. itmiş ol-** Yanlışlık yapmış olmak: 108b/2,3.

**ḥātem** (a.) 1. En son: 24b/9. 2. Mühür, üstü mühürlü yüzük: 37a/14.

**hātıf** (a.) Sesi işitilip de kendisi görülemeyen (kimse), seslenici, çağırıcı: 28a/10;  
35a/15; 128a/15.

**ḥatım** (a. < ḥatm) Kur'an'ı baştan sona kadar okuma.

**ḥ. it-** Bitirmek, sonlandırmak: 5b/8; 24b/8.

**ḥātım** (a.) Bitiren: 9a/11; 38a/8.

**ḥātımu'r-rusul** (a.) Peygamberlerin sonuncusu, Hz. Muhammet: 31a/10.

**ḥaṭır** (a.) 1. Birine, bir şeye karşı duyulan saygı, sevgi: 3b/11; 99a/5. 2. Gönül:  
2a/11; 77b/10. 3. Zihin, fikir: 100a/8.

**ḥ.ı için** Yüzünden, sebebiyle: 53b/12.

- h.ıma (bu) gel-** Hatırlamak, aklına gelmek: 88b/15.
- h.-ı melekī** (f.) Ahiret sevgisi: 102b/11.
- h.-ı nefsānī** (f.) Nefis ve dünya sevgisinin cismani kuvvetlere üstünlüğü: 102b/11.
- h.ına gel-** Hatırlamak, aklına gelmek: 88a/13.
- h.-ı rahmānī** (f.) Salikin kalbinde cemal-i vahdetin tecellisi ile sükunet meydana gelmesi: 102b/11.
- h.-ı şeytānī** (f.) Nefse muhabbet yüzünden günah işlenmesi: 102b/11.
- h.uma gel-** Hatırlamak, aklına gelmek: 96a/4.
- h.uñ için** Yüzünden, sebebiyle: 117b/15.
- hāṭıra** (a.) Hatıra gelen, hatırda kalan şey: 69b/8; 69b/9.
- hāṭīb** (a.) Güzel, düzgün konuşan kimse: 29a/6.
- hātım** *bkz. hātım.* 50b/9.
- hātā** (a.) Bile, o derecede, bir derecedeki: 13b/10; 15b/4; 16a/9; 46a/15; 48b/14; 54a/14; 57b/7; 59b/5; 71b/12; 78a/9; 87b/8; 113a/1; 124b/9; 124b/9; 129a/4.
- hātūn** (a.) Kadın: 33b/6; 54b/9; 88a/14; 88a/15; 116a/11; 116a/13; 116b/4; 116b/5; 116b/6; 116b/7; 129b/13; 130a/7; 124b/5; 125a/3; 125a/10.
- hātī** (a.) 1. Yazı: 25a/13. 2. Yol: 101b/4.
- h.-ı istivā** (f.) Ekvator çizgisi: 12a/1,2.
- havādīs** (a. < çkl. ḥadīse) Hadiseler, haberler: 42b/15; 93a/2.
- havāfir** (a. < çkl. ḥāfir) At gibi hayvanların tırnakları: 49b/12.
- havāle** (a.) Bir şeyi birinin üzerine bırakma, ısmarlama.
- h. eyle-** Göndermek: 36a/8.
- h. it-** Göndermek: 47a/6; 40a/9,10.
- havāmil** (a. < çkl. ḥāmīle) Yüklenenler, taşıyanlar: 85a/4.
- havāmīm** (a. < çkl. ḥāmīm) Kur'an'da yedi bölümde geçen "ḥā-mīm" ayetlerine verilen ad: 83b/7.
- havāric** (a. < çkl. ḥāric) "Hakemeyn Olayı"ndan sonra Hz. Ali'ye isyan eden zümre, hariciler: 103a/3.
- havāş** *bkz. havāşş.* 54a/1; 64a/5; 64a/7; 113b/11; 130b/1.
- havāşş** (a. < çkl. ḥaşş) 1. Muhterem ve seçkin olanlar: 66a/6; 112b/6. 2. Hassa, keyfiyet: 27b/14.. 3. Bazı manevi tesirler için okunan dualar: 71a/11.

**ḥavāss** (a. < çkl. ḥāsse) Duygular.

**ḥ.-ı rākid ol-** Duyguların durgun olması: 98a/7.

**ḥavāṭır** (a. < çkl. ḥātıra) Hatıralar, düşünceler: 102b/10.

**ḥavaze** (a. < ḥavze) Vilayet, bölge, muhit: 59b/14.

**ḥavf** (a.) Korku: 35b/12; 75a/13.

**ḥ. eyle-** Korkmak: 98b/11,12.

**ḥ. gel-** Korku gelmek, korkmak: 43b/7.

**ḥ. it-** Korkmak: 95b/8.

**ḥavıf** *bkz. ḥavf.* 112a/5; 125a/12.

**ḥavız** (a. < ḥavż) Havuz: 49b/6; 71a/14; 98b/9; 100a/5.

**ḥavza** (a.) Memleket: 59b/4.

**ḥay** *bkz. ḥayy.* 63a/1; 63a/2.

**ḥayāl** (a.) Hayal: 98a/5; 98a/7; 99b/2; 100a/1; 100a/1; 100a/2; 100b/6.

**ḥayāt** (a.) Yaşayış, ömür, hayat: 63a/5; 63a/6; 63a/7; 69b/5; 69b/6; 107a/5; 113b/12; 118a/10.

**ḥ. bul-** Dirilmek, yaşamak: 29b/12.

**ḥ.da ol-** Yaşamak: 78a/2.

**ḥayāt-ḥōd** (f.) Hayatın kendisi: 63a/4.

**ḥaydarī** (a.) Haydariyye fırkasına mensup olan: 129a/10.

**ḥayır** *bkz. ḥayr.*

**ḥaylī** (a.) **1.** Oldukça: 46a/1 **2.** Epeyce, çokça: 58b/4; 59b/4.

**ḥayme** (a.) Çadır: 50a/6; 51b/14; 52a/2; 52a/4; 55b/5; 55b/7.

**ḥayr** (a.) İyilik, hayır: 39b/10; 92a/5; 92a/6; 101b/8; 102a/13; 102b/4; 102b/8; 125b/1; 129b/1; 130b/10.

**ḥ. it- ḥayır it-** İyilik yapmak: 78a/13.

**ḥ.lar it- ḥayırlar it-** İyilikler yapmak: 47b/12.

**ḥayrān** (a.) Şaşmış.

**ḥ. ḵal-** Şaşırmak, hayran kalmak: 10b/8,9.

**ḥ. ol-** Şaşırmak, hayran kalmak: 10b/9; 114a/6; 129b/15; 132b/3.

**ḥayret** (a.) Şaşma, hayret.

**ḥ. ve dehşet vir-** Çok şaşırp korkmak: 106a/10.

**ḥayşiyet** (a.) Şeref, onur, itibar: 38a/4; 38a/5; 85b/3; 106a/12; 106a/15; 109a/5.

**ḥayvān** (a.) 1. Canlı: 11b/9; 12b/9; 15b/5; 63a/8; 84a/15. 2. Hayvan: 99b/2; 99b/8; 99b/9.

**ḥayvānāt** (a. < çkl. ḥayvān) Hayvanlar: 16a/9; 24a/8; 24a/8; 32a/14; 36b/15; 73b/1; 73b/2; 73b/4; 99b/4.

**ḥayvānī** (a.) Hayvanla ilgili: 63a/5.

**ḥayvāniyye** (a.) Hayvanla ilgili: 64b/4.

**ḥayy** (a.) 1. Diri, canlı: 15b/6; 62b/15. 63a/2. 2. Allah: 121b/9.

**Ḥ.-ı Lāyemūt** (f.) Allah: 109b/10.

**ḥayyāt** (a.) Terzi.

**ḥ. (ol-)** Terzi olmak: 73b/8.

**ḥayye** (a.) Yılan: 102b/9; 102b/10.

**Ḥayyu** (a.) “Diri, canlı”, Allah: 84a/6.

**hazā** (a.) Bu, şu, o: 105b/5.

**hazī'l-mi'e** (a.) Bu yüz(yıl): 45a/13.

**ḥazā'in** (a. < çkl. ḥazīne) Hazineseler: 73a/13.

**ḥazākāt** (a.) Ustalık, üstatlık: 43b/15.

**ḥazene** (a.) Bekçi: 4b/15

**ḥāzır** (a.) Bulunan, mevcut olan: 42b/9; 47a/14; 47b/4; 105b/10; 126a/4.

**ḥ. getür-** Hazırlamak, hazır bulunmak: 50a/8.

**ḥ. it-** Hazırlamak, hazır bulundurmak: 44b/8,9; 53b/3.

**ḥ. ol-** Hazır bulunmak, hazır olmak: 39a/1; 44b/6; 51b/11; 53a/6; 115a/14; 125a/11,12; 128b/12; 128b/13,14; 128b/15.

**ḥ. olun-** Hazır bulunmak: 117a/11.

**ḥazīne** (a.) Altın, mücevher vb. yığını, gömü, hazine: 8b/10; 70a/10; 70a/14; 78b/1; 119b/11.

**ḥazīnedār** (f.) Bir hazinenin idaresi veya korunması ile vazifelendirilmiş kimse: 17b/14.

**ḥazīrān** (a.) Haziran ayı: 21b/11; 22a/13.

**ḥazīre?** (a.) Etrafı çevrili mekan.

**ḥ. it-?** Etrafını çevirmek: 17a/11.

**ḥazravāt** (a. < çkl. ḥazrā) Yeşil bitkiler: 61b/6.

**ḥazret** (a.) Saygı ve ululama tabiri: 3b/8; 4a/2; 4a/5; 4a/8; 5a/5; 6a/4; 7a/3; 7a/6; 7a/7; 7a/14; 7b/9; 7b/11; 8b/9; 9b/1; 10b/1; 12a/8; 12b/14; 13a/3; 14b/5; 15b/2; 18a/3; 19a/4; 20b/12; 20b/15; 21a/2; 21a/4; 23b/9; 27b/3; 28a/14; 28b/7; 28b/10; 29a/11; 29a/13; 29a/13; 29a/14; 30b/2; 30b/7; 30b/5; 30b/14; 30b/15; 31a/1; 31b/15; 32b/15; 35a/4; 35a/13; 35b/1; 35b/7; 35b/8; 35b/13; 36a/5; 36a/7; 36a/10 36a/11; 37a/8; 39a/14; 39b/5; 40a/13; 40b/3; 42b/12; 51b/12; 51b/13; 59a/1; 59a/14; 60a/3; 60b/1; 65a/13; 75b/10; 82a/4; 88b/4; 92b/15; 101a/1; 110a/5; 113a/1; 116a/8; 117a/11; 129b/7.

**ḥazz** (a.) Hoşlanma, memnunluk: 61b/15.

**hebā** (a.) Gayet ince toz, zerre: 12a/10; 12a/11; 12a/12; 12b/1; 12b/1; 12b/5.

**hedim** (a. < hedm) Yıkma.

**h. it-** Yıkma: 44b/2; 70a/4.

**hediyye** (a.) Armağan, hediye: 48a/13; 130a/6.

**h. kılm-** Hediye edilmek: 3b/4.

**hediyyet** (a.) Hediye olarak.

**h. vir-** Hediye etmek: 71a/13.

**helāhil** (a.) Panzehiri olmayan: 129b/7.

**helāk** (a.) Mahvolma: 75b/15.

**h. eyle-** Öldürmek: 36a/10; 36b/15.

**h. it-** Yok etmek, öldürmek: 27a/3; 27a/6; 27a/11; 28b/2; 29a/5,6; 70b/14; 118b/3.

**h. ol-** Yok olmak, ölmek: 28a/9; 36a/9; 120b/7; 122a/13; 125a/8; 125a/13; 125b/14,15.

**ḥelāl** (a.) Haram olmayan şey, helal.

**h. it-** Helal etmek: 46a/11.

**h. iyle-** Helal eylemek: 46a/10.

**hem** (f.) 1. Üstelik, zaten, ayrıca: 2b/14; 9a/11; 21a/1; 43a/5; 61a/6; 108a/14.  
2. Görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, karşıtlık veya birlikte olma anlamıyla bağlayan söz: 9a/10; 9a/10.

**hemān** (f.) 1. Derhal, o anda, hemen: 16a/7; 53a/2; 53b/1; 88a/15; 91b/15; 124b/4.

2. Yalnız, ancak: 44b/7 53b/15 54b/6 63a/1 77a/10

**hemān-dem** (f.) O anda çabucak: 42a/3.

**hemān-sā'at** (f.) O anda, çabucak: 7a/5; 94b/1; 122a/7.

**hemze** (a.) Arap alfabesinde elif harfî, hemze: 4b/8.

**hendese** (a.) Geometri: 4a/7; 68a/13.

**hendesiyye** (a.) Geometrik, geometri ile ilgili: 68b/5.

**henüz** (f.) Daha, hala, şimdi, henüz: 49b/13; 50a/1; 89a/2.

**her** (f.) Her bir, her: 3a/1; 3a/4; 4b/7; 5b/12; 6b/7; 6b/12; 7a/4; 7b/8; 9a/4; 10a/3; 10b/14; 11a/4; 11b/3; 12a/2; 12a/3; 12a/3; 12a/4; 12a/4; 12a/5; 12a/12; 12b/3; 13a/4; 13a/15; 13b/9; 15b/3; 15b/5; 17b/10; 17b/15; 18a/2; 18a/12; 21a/13; 21b/1; 21b/3; 22b/5; 23a/15; 24a/14; 28a/1; 28a/11; 29a/10; 30a/3 34b/9; 35a/3; 35a/4; 37b/15; 38b/3; 38b/6; 39a/6; 40a/3; 42a/3; 42b/2; 45a/4; 47b/4; 47b/10; 50b/6; 50b/7; 51b/2; 52a/12; 52b/11; 55a/9; 58a/5; 58a/9; 58b/13; 69a/8; 69b/8; 73a/3; 74a/5; 74b/3; 77b/4; 77b/14; 78b/11; 79a/14; 79b/1; 81b/2; 83b/5; 83b/7; 83b/8; 84b/2; 84b/2; 84b/6; 84b/6; 84b/7; 84b/10; 85a/5; 85a/10; 90b/15; 91a/4; 93b/7; 100a/14; 100b/11; 100b/11; 101a/9; 101a/11; 101b/6; 106a/11; 106b/6; 109a/14; 111a/12; 114a/8; 117a/12; 119b/3; 120a/4; 120b/2; 122b/2; 126a/7; 127b/1; 128a/9; 128b/5; 129b/11; 130b/9; 131b/13; 132b/3; 133a/1.

**h. kim** Kim ki, her kim ki: 5a/11; 5b/1; 6a/4; 6a/5,6; 6a/13; 6b/1; 7a/13; 7b/1; 8a/4; 8a/9; 42b/15; 43a/5; 56a/8; 65b/10; 65b/10; 66a/4; 74a/12; 75a/11; 75b/7; 75b/13; 76b/2; 76b/3; 81b/14; 82b/6; 82b/10; 82b/14; 83a/2; 83a/15; 83b/8; 83b/14; 84a/2; 84b/12; 85a/9; 85a/10; 85a/12; 85a/13; 85a/14; 85a/15; 85b/11; 87b/9; 90b/1; 92a/11; 94a/11; 103b/13; 104b/6; 105a/3; 105a/12; 107a/8; 107b/10; 110a/11; 112a/13; 113b/1; 113b/3; 120a/7; 122a/12; 122b/1; 125b/11; 126b/13; 128b/13; 130a/14.

**h. kim ki** Kim ki, her kim: 95a/6; 104a/2.

**h. kişi** Herkes: 76b/8; 87b/3; 115b/6.

**h. ne** Herhangi, her ne: 6b/5; 8a/12; 8b/1; 73b/8; 83a/4; 83b/15; 130a/6.

**h. ne ise** Her ne ise: 10b/5.

**h. ne kadar** Her ne kadar: 72b/4; 74b/4; 122a/1.

**h. ne kadar ki** Her ne kadar: 98b/5,6.

**h. ne ki** Her ne ki: 10b/12; 11a/6; 112b/6; 125a/3; 130a/10.

**h. ne kim** Her ne ki: 83b/1.

**h. nice** Her nasıl, nasıl: 38b/3; 87a/3.

**her-ān** (f.) Her zaman, daima: 62a/14.

**her-bār** (f.) Her defa, daima: 22b/4; 49b/9; 91b/12; 93b/14; 99a/4; 96b/12.

**her bir** Sayılabilen şeylerin ayrı ayrı hepsi, her bir: 11a/3; 16a/2; 17b/8; 48a/10; 53a/10; 56a/12; 68a/14; 78b/8; 103a/12; 105a/14; 112b/10; 112b/12,13; 113a/7; 120b/1; 122a/5; 127a/2.

**her biri** Ayrı ayrı hepsi, her biri: 2a/9; 2b/12; 7b/9; 11b/9; 12a/4; 12b/12; 15b/4; 15b/5; 16a/4; 16b/7; 19a/8; 32b/13; 36b/5; 39a/13,14; 45b/3; 55a/8; 55b/4,5; 57b/11; 59b/15; 60a/6; 66b/3; 71a/6; 71a/6; 72a/12; 72b/9; 73b/5; 77a/3; 77b/8; 97a/1; 100b/4; 102b/14; 115b/6; 123a/9.

**her gün** Sürekli, sürekli olarak: 30a/12; 43a/6; 69b/3; 69b/5; 95a/10.

**herkankı** Rastgele, herhangi: 6a/15; 28a/1; 84a/10; 114a/1; 115b/15.

**her zamān** Ara vermeden, sürekli, daima: 45b/12; 55b/1,2; 74b/12.

**hetūr** *bkz. hetūrek*. 21b/12.

**hetūrek** Kıbtî takviminde üçüncü ay: 22a/1; 22a/7.

**hevā** (a.) **1.** Boşluk, hava: 9b/4; 9b/5; 10b/2; 11b/7; 13b/2; 14a/2; 14b/14; 15a/2; 16a/8; 18b/3; 18b/4; 18b/6; 18b/9; 27b/3; 37a/13; 68b/9; 71b/9; 71b/10; 77a/11; 91b/13; 98b/11; 98b/12. **2.** İstek, arzu, sevgi: 61a/6; 99a/5; 107a/14.

**hevācis** (a. < çkl. hācise) Kuruntular: 98a/15.

**hevā'iyye** (a.) Havaya ait: 24a/8; 98b/10.

**heybet** (a.) Büyüklük, ululuk, azamet: 117b/2; 122b/13.

**heybetlū** Büyük, ulu, azmetli

**h. ol-** Azametli olmak: 6a/5.

**hey'et** (a.) **1.** Kurul: 72b/6. **2.** Şekil, suret: 89b/13.

**h.-i mecmū'a** (f.) Umumi görünüş: 64a/14.

**heykel** (a.) Cisim, vücut, heykel: 15b/8; 105b/7.

**heyūlā** (a.) Eski felsefeye göre bütün cisimlerin ilk maddesi olarak varsayılan madde: 12b/2; 12b/2; 12b/3.

**hıcāra** (a. < çkl. hıcār) Taşlar: 28b/2.

**hıdmet** (a.) İş, iş görme, vazife: 40b/2; 47b/9; 47b/14; 114a/4; 117a/15.

**h. it-** Vazife yapmak: 30a/13; 47b/15; 57a/2; 87b/13; 132b/5.



- h.ine var-** Emrinde olmak, işini yapmak: 91a/11,12.
- hıdmetkār** (f.) Hizmetçi: 29a/3; 41b/4; 41b/5; 50a/7; 50a/9; 50a/10.
- hıfız** (a. < hıfz) Korumak: 73b/13..
- h. eyle-** Ezberlemek: 114b/2.
- h. it-** Ezberlemek: 114b/3; 114b/9; 114b/10; 114b/15,115a/1.
- h. olın-** Korunmak: 55a/11; 101a/11.
- hıfz** *bkz. hıfız.* 75b/6; 115b/11.
- hıkd** (a.) Kin tutma, öç almak için fırsat kollama: 99b/5.
- hılāfet** (a.) Birinin yerini tutma, halifelik: 40a/8; 40a/12; 40b/4; 40b/5; 40b/7; 40b/15; 41a/10; 41b/9; 43a/13; 43b/1; 43b/2; 43b/15; 44a/1; 44a/2; 51a/5; 51a/12; 59b/5; 73b/15; 76b/2; 102a/5; 107b/3; 108a/3; 116a/8; 118a/11.
- h. it-** Halifelik yapmak: 40b/15; 107b/15.
- h. sür-** Halifelik yapmak: 51a/3,4.
- hılāf** (a.) Karşı, zıt: 108b/9.
- hılāfınca** Aksine: 87a/6.
- hıl'at** (a.) Saltanat veya makam sahiblerine giydirilen elbise: 47b/8; 107b/3.
- hımār** (a.) Eşek: 34b/13; 99b/7; 99b/10; 120a/14; 124b/6.
- hınzır** (a.) Domuz: 33a/3; 99b/5; 120b/14.
- hırafiyye** (a. < çkl. hırfet) Meslekler, sanatlar: 112a/15.
- hırka** (a.) Kalın kumaştan yapılmış veya içi pamukla beslenmiş ceket uzunluğunda bir giyecek: 96b/6; 132a/8.
- hırş** (a.) Sonu gelmeyen arzu, istek: 99b/3.
- hışn** (a.) Basit, sade, yalın: 84b/5.
- hıtab** (a.) Bir veya birçok kimselere ağızdan veya yazı ile söyleme: 2b/4; 2b/11; 4a/8; 35b/13; 45a/12; 86b/11, 92b/4; 107b/13; 121a/12.
- h. it-** Konuşmak: 31a/6; 45a/11; 62a/4; 91b/4; 96a/11,12.
- h. olın-** Söylenilmek: 104b/5.
- hıyār** (a. < çkl. hıyyir) İyiliği çok olan kimseler: 93a/7.
- hıyāz** (a. < çkl. hāvz) Havuzlar: 100a/12.
- hızlān** (a.) Kimsesiz, yardımcısız.
- h. vir-** Yalnız bırakmak: 53b/14.
- hızmet** *bkz. hıdmet.* 117a/9.

- hibe** (a.) Bağışlama.
- hibetu'llah** (a.) Allah'ın bağışı: 26a/12.
- h. it-** Bağışlamak: 50a/11; 88a/7.
- hibret** (a.) Bir şey hakkındaki bilgi ve tecrübe: 60b/5.
- hîc** (f.) Asla hiç: 16b/3; 23a/15; 27b/4; 34b/2; 92a/13.
- hicā** (a. < hecā) Hep birden telaffuz olunan bir veya birkaç harf, hece: 79b/3.
- hicāb** (a.) Perde, engel: 98a/1; 117a/11..
- h. it-** Utanmak: 88b/3.
- h. ol-** Engel olmak: 123b/5.
- hicbir** Bir tane bile: 16a/10; 16a/12; 85b/7; 104b/9. *hiçbir* 36a/13.
- hicbiri** Bir teki, biri bile: 104b/4.
- hîc kimse** Bir kişi bile: 39a/1; 39a/3.
- hicret** (a.) Hz. Muhammet'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi: 19b/5; 19b/11; 20a/4; 20a/6; 20a/7; 20b/12; 20b/14; 20b/15; 21a/1; 21a/4; 21a/7; 24a/2; 30b/14; 37a/1; 40b/3; 70a/1; 100b/13; 115a/1; 118a/7; 118a/11.
- h. it-** Göç etmek: 20b/14; 31b/1.
- hiçbir** *bkz. hicbir* 36a/13.
- hidāyet** (a.) Hak yoluna, doğru yola klavuzlanma: 2a/9; 87a/13; 87b/1.
- hikāye** *bkz. hikāyet.* 56b/5; 76a/5; 116b/2; 131a/1.
- hikāyet** (a.) Kıssa, hikaye: 88b/8; 117a/3; 117b/7; 128a/12; 129b/7; 131b/2.
- h. eyle-** Anlatmak: 87b/10.
- h. it-** Anlatmak, bildirmek: 42a/5,6; 45b/9; 55b/1; 65b/2,3; 93b/5.
- h. olın-** Anlatılmak, bildirilmek: 41b/10; 43b/2; 49b/10; 62a/14; 93a/5,6; 123a/15.
- hikem** (a. < çkl. hikmet) Hikmetler: 113b/7.
- hikemiyye** (a.) Hikmetle ilgili: 26b/4.
- hikmet** (a.) Hikmet: 18b/1; 38b/7; 62b/14; 73a/7; 74b/14; 109a/2; 109a/5; 121a/14.
- h.-i İllāhiyye** (f.) Ancak Allah'ın bileceği iş: 131a/14.
- hikmet-dişār** (a.) Çok hikmetli: 4a/6.
- hikmet-amîz** (f.) Hikmetle, karışık: 2b/11.
- hikmet-güzîn** (f.) Hikmeti seçen: 3a/15.
- hilāl** (a.) Yeni ay: 8b/5; 85a/13.

**hilāleyn** (a.) İki yeni ay: 21b/5.

**hīle** (a.) Aldatma, oyun, hile: 47a/4; 48b/11; 52b/11.  
**h. it-** Hile yapmak: 46b/1.

**hilm** (a.) İnsanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık: 32a/3.

**hilye** (a.) Süs, zinet, cevher: 61a/14; 108b/3.

**himmet** (a.) 1. Gayret, çalışma: 2b/9; 16b/2; 60a/11. 2. Yüksek irade: 3b/3; 60a/4  
**h. it-** Gayret etmek: 54b/12.

**hīn** (a.) An, vakit, zaman: 35b/1; 85a/12; 93a/2.

**Hindī** (a.) Hintli, Hindistan'a mensup: 71a/13.

**Hindiye** (a.) Hintlilere mensup: 80b/7.

**hisāb** (a.) Hesap, sayma: 16b/8; 16b/9; 21a/6; 21b/9.  
**h. it-** Saymak, hesaplamak: 82b/9.

**hişār** (a.) Kale, etrafı istihkamlı kale: 17a/10; 17a/12; 49b/4; 51a/7; 53a/14; 72a/4; 72a/5; 72a/6; 73a/3; 78b/4.  
**h. eyle-** Kuşatmak: 35a/14.  
**h. it-** Kuşatmak: 36a/6; 54a/13,14.

**hiss** (a.) Duyma, hiss: 106a/11.  
**h. it-** Hissetmek, duymak: 127a/10.

**hissiye** (a.) His ile ilgili: 64b/7.

**hōd** (f.) Kendi: 61a/11.

**hōd-ğalaṭ** (f.) İnatçı: 106a/4.

**hū** (a.) O: 18b/1.

**hubb** (a.) Sevgi: 74b/11; 74b/11; 101b/14.  
**ḥubbū'r-riyāset** (a.) Baş olma, başkanlık sevgisi: 76a/14.

**hubṣ** (a.) Kötülük, fenalık: 76a/13.

**hubūṭ** (a.) Yukarıdan aşağıya inme: 19b/13; 20b/2; 31a/1.  
**h. it-** İnme: 26a/3.

**ḥuccāc** *bkz. ḥaccāc.* 96a/10.

**ḥuccet** (a.) Delil: 108a/12.  
**h. ol-** Delil olmak: 35a/4.  
**ḥuccetü'l-İslām** (a.) İslam'ın delili: 4a/4.

**hucūm** (a.) Saldırma, üstüne yürüme.

**h. it-** Saldırmak, sütüne yürümek: 54b/12.

**Ḥudā** (f.) Allah, Tanrı: 3b/10; 10a/1; 12b/5; 14a/10; 15a/14; 15a/15; 18a/5; 28b/4; 34b/11; 40a/11; 43a/9; 64a/14; 79a/6; 85b/10; 87a/4; 92a/10; 107a/8; 107a/12; 107a/13; 107a/14; 110b/2; 120a/14; 124a/10; 124a/14; 124b/10; 128a/2.

**ḥud'a** (a.) Aldatma, hile: 102b/7.

**ḥudāvend** (f.) Hakim, hükümdar: 54b/8.

**ḥuddām** (a. < çkl. ḥadem) Hizmetçiler: 3b/8; 44b/1.

**ḥudūd** (a.) Sınırlar, uşlar: 67b/3; 67b/8; 67b/14; 68a/4; 68a/9; 68a/12; 68b/7.

**ḥudūdu'llah** (a.) Allah'ın sınırları: 74a/12.

**ḥuff** (a.) Abdest alınırken üzerine meshedilebilen çizme, mest: 88b/6; 88b/6.

**ḥuḫūk** (a. < çkl. ḥaḫḫ) Hakikatler: 114a/4.

**ḥulefā** (a. < çkl. ḥalīfe) Halifeler: 3b/14; 39b/15; 40a/6; 41a/6; 70a/12; 73b/14; 100b/3.

**ḥ-i rāşidīn** (f.) İlk dört halife, Hz. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali: 40b/13.

**ḥulefā'ü'l-ekvān** (a.) Kainatın halifeleri: 114a/12.

**ḥulḫ** (a.) Huy, tabiat, ahlak: 18b/10; 32a/3.

**ḥulle** (a.) Bir çeşit elbise: 125a/14.

**ḥulūd** (a.) Bakilik, ölmezlik: 28a/11.

**ḥulūl** (a.) Gelip çatma: 62b/7.

**ḥ. eyle-** Girmek, içine geçmek: 120a/5.

**ḥ. it-** Girmek, içine geçmek: 120a/5.

**ḥummā** (a.) Ateşli hastalık, sıtma: 41b/7.

**ḥumus** (a. < ḥums) Beşte bir: 21a/8; 48a/12.

**ḥurda** (a.) Küçük, ufak: 48a/11; 48a/11.

**ḥurdād-māh** (f.) Fars takvinde üçüncü ay: 22b/1.

**ḥurde-bīn** (f.) İnce, ufak şeyleri gören: 3a/15.

**ḥūrī** (f.) Cennet kızı: 16a/11; 16a/11.

**ḥurmā** (a.) Hurma ağacının yemişi: 78b/11; 95b/6; 95b/11.

**ḥurūc** (a.) Çıkma, dışarı çıkma, ayaklanma: 32b/9; 32b/9; 32b/10; 33b/11; 33b/13; 33b/15; 34a/7; 36b/2; 59b/9; 107b/9.

**ḥ. eyle-** Ortaya çıkmak: 33b/12; 35a/2; 35a/3; 35b/15; 37b/2.

**h. it-** 1. Ortaya çıkmak: 32b/13; 33a/10; 33a/11,12; 33a/13; 69b/10; 119a/6,7.

2. Ayaklanmak: 43b/9; 43b/11. 3. Çıkmak: 73a/11

**hurūcu'l-Deccāl** (a.) Deccal'in ortaya çıkması: 32b/10.

**hurūf** (a. < çkl. harf) Harfler: 4a/6; 25b/11; 26b/3; 79b/4; 80b/3; 81b/14; 112b/3; 112b/10; 121a/6.

**h.-ı hicā** (f. < h.-ı hecā) Elifbe sırasına göre dizilmiş harfler: 4b/11.

**h.-ı muḳaṭṭa' āt** (f.) Kur'an'daki "elif lam mim, elif lam elif ra, kaf, nun" gibi harfler: 81b/15.

**h.-ı mu'ceme** (f.) Noktalı harfler: 120b/14.

**hurūs** (f.) Horoz: 99b/7.

**huşūṣā** (a.) Başkaca, ayrıca: 2b/8; 3a/1.

**huşūṣıyyet** (a.) Hususilik, özellik: 100a/7.

**hūt** (a.) Balık burcu: 22a/2; 23b/10.

**huṭbe** (a.) Hutbe, konuşma: 40b/9; 40b/11; 52a/8; 59a/10; 80b/4.

**h. okın-** Padişahlar adına okunan hutbe: 51b/7.

**h.ye çık-** Cuma namazında hutbeye çıkıp halka vaaz etmek: 40b/8,9.

**huṭūṭ** (a.) Çizgiler: 68b/4.

**huy** (f.) Tabiat, mizaç, ahlak: 130a/13; 130a/13.

**huṣū'** (a.) Alçakgönüllülük: 117b/1.

**huzūr** (a.) 1. Rahat, huzur: 36b/13; 85a/14; 100a/6. 2. Ön, nezd, huzur: 92b/9; 96b/10; 97a/3; 109a/14; 116a/13; 131b/4.

**hükemā** (a. < çkl. ḥakīm) Hakimler, bilginler: 12b/1; 26b/5; 24a/1; 62b/6; 62b/8; 68a/13; 100b/11; 114a/12; 118b/14.

**hükkām** (a. < çkl. ḥākīm) Hakimler: 111b/13.

**hüküm** (a.) Emir, hüküm: 5b/15; 9b/7; 13a/15; 17b/8; 23a/4; 23b/13; 24b/1; 24b/2; 24b/3; 24b/4; 24b/5; 24b/6; 39b/7; 39b/8; 39b/7; 54b/13; 62b/11; 63b/2; 103a/6; 105b/1.

**h. eyle-** Karar vermek, hükmetmek: 58a/13; 74a/9; 132b/15.

**h. it-** Karar vermek, hükmetmek: 75b/12.

**h. ü hükümet it-** Karar verip yönetmek: 73b/15.

**hüküm** bkz. *hüküm*. 23a/11; 23b/7.

**hükümet** (a.) Devlet: 59b/4.

- hürmet** (a.) Saygı: 59a/5.  
    **h. it-** Saygı göstermek: 47b/13,14.  
**hüsn** (a.) Güzel, iyi: 124a/1.  
    **h.-i tedbîr** (f.) Yerinde, yolunda tedbir: 47a/7.  
**hüsnâ** (a.) En güzel: 90a/6.  
**hüviyyet** (a.) Mahiyet, hakikat, asıl: 121a/11; 121a/12.

## I

- ‘ıķāl** (a.) Deve ayağına bağlanan bağ, köstek: 113a/2.  
**‘ırķ** (a.) Damar.  
    **‘ırķu'n-nesâ** (a.) Siyatik: 8a/8.  
**ırmak** Nehir, ırmak: 49b/4; 78b/7.  
**ışba‘** (a.) Parmak: 12a/4; 12a/4. 103b/14.  
**ıřlāh** (a.) İyileştirme, düzeltme.  
    **1. eyle-** İyileştirmek, düzeltmek: 76b/2; 76b/2.  
    **1. it-** İyileştirmek, düzeltmek: 108a/11.  
**ıřrār** (a.) Bir konuda veya düşüncede direnip, dönmeme, ayak direme.  
    **1. it-** Üstünde durmak, direnmek: 110b/4  
**ıştıfâ** (a.) Seçme, seçkinlik.  
    **1. olın-** Seçilmek: 117b/9.  
**ıřtılāh** (a.) İlim sözü, tabir, terim: 61a/7.  
**ıřtılāhât** (a. < çkl. ıřtılāh) Tabirler, terimler: 109a/14.  
**‘ışâ** (a.) Akşam namazı: 77a/8.  
**‘ıřķ** (a.) Sevgi, aşk: 110a/8.  
**‘ışrsâ** (f.) Hoş kokulu, hoş koku yayan: 3a/8; 4a/1.  
**ıřlāk** (a.) Salıverme, koyuverme: 106b/10.  
    **1. olın-** Salıverilmek: 64a/10; 64a/11; 64a/12.  
**ıştıla‘** (a.) Öğrenme, tanıma, bilme: 85a/15.  
**ıřzhār** (a.) Gösterme, meydana çıkarma, belirtme: 34a/5.  
    **1. eyle-** Göstermek, meydana çıkarmak: 87a/7; 122b/13.

**1.-ı dīn ü zūhd it-** Din ve zūhd göstermek: 44a/4.

**1. it-** Göstermek, meydana çıkarmak: 40a/15.

**izlāl** (a.) Doğru yoldan çıkarma.

**1. it-** Doğru yoldan çıkarmak: 101b/10; 118b/11.

**iztīrāb** (a.) Acı, sıkıntı, azap: 88a/14; 127b/14.

**1. eyle-** Sıkıntı vermek: 5a/8,9.

**1. vir-** Sıkıntı vermek: 42b/7; 87a/1.

**iztīrārī** (a.) Mecburi: 99a/9.

## İ

**i** Ey, hey: 49a/11; 65b/8; 110b/2.

**i-** Ek fiil, imek: 3b/11; 6a/2; 6a/2; 6a/3; 6b/5; 10b/2; 13b/7; 14a/3; 14a/3; 14a/4; 14b/3; 14b/5; 16a/3; 16a/4; 18b/10; 18b/14; 23b/2; 23b/2; 24b/1; 24b/5; 24b/6; 24b/7; 25b/10; 25b/10; 25b/12; 26a/4; 26b/4; 26b/5; 26b/6; 26b/6; 26b/13; 26b/14; 26b/14; 27b/9; 27b/10; 27b/11; 27b/11; 27b/12; 27b/12; 28a/7; 29a/3; 29a/4; 29a/6; 29a/15; 30a/1; 30a/7; 30a/10; 30a/11; 30a/13; 30b/6; 30b/9; 31a/12; 31a/12; 31a/14; 31b/7; 32a/6; 34a/5; 35a/2; 36a/2; 36b/15; 39b/14; 40a/5; 40a/5; 40a/6; 40a/13; 40b/15; 41a/6; 41a/10; 41b/6; 42a/1; 43a/12; 43a/14; 43b/10; 43b/12; 43b/12; 44a/10; 44a/10; 44a/11; 44b/8; 44b/10; 44b/12; 44b/12; 44b/13; 45b/6; 45b/9; 45b/10; 45b/10; 45b/11; 46a/2; 47a/5; 47a/8; 47a/9; 47a/10; 47a/13; 47a/14; 47b/13; 47b/14; 48a/12; 48b/4; 48b/4; 48b/6; 48b/7; 48b/9; 48b/9; 48b/10; 49b/3; 49b/4; 49b/13; 49b/15; 50a/2; 50a/2; 50b/2; 51a/2; 51a/6; 51a/7; 51a/8; 51a/10; 51a/11; 51a/13; 51b/2; 52b/14; 52b/14; 53a/9; 53b/5; 53b/5; 53b/9; 53b/10; 53b/11; 53b/12; 54a/12; 55a/9; 55a/11; 55b/14; 56a/8; 56a/9; 56b/7; 56b/9; 56b/11; 57a/8; 57a/10; 57a/11; 57a/11; 59a/5; 59a/15; 59b/1; 60a/6; 61b/10; 62a/13; 66a/11; 67a/5; 69b/14; 70a/14; 71a/3; 71a/4; 71a/6; 71a/7; 71a/7; 71a/9; 71a/12; 71b/13; 72b/13; 72b/14; 73a/2; 73a/2; 73a/4; 74a/2; 78a/8; 76b/11; 76b/12; 76b/13; 77a/10; 77b/1; 77b/1; 77b/1; 77b/2; 77b/2; 78b/2; 78b/11; 78b/15; 79a/5; 79a/6; 84a/3; 87b/14; 88a/2; 88b/1; 89a/3; 89a/3;

89a/8; 89a/8; 89a/8; 89a/9; 89a/9; 89a/10; 89a/10; 89a/12; 89a/12; 89a/12;  
89a/13; 89b/2; 89b/2; 89b/3; 89b/4; 92a/13; 93a/5; 93a/15; 93a/15; 93b/1;  
93b/9; 94a/6; 94b/6; 94b/15; 95a/1; 95b/7; 95b/7; 96a/14; 97a/6; 102b/7;  
110a/3; 110a/5; 101a/6; 106a/6; 107b/2; 107b/3; 107b/3; 107b/3; 107b/5;  
115a/8; 115a/15; 116b/14; 118a/5; 118b/7; 118b/8; 118b/8; 118b/10;  
118b/12; 119a/3; 119a/5; 119a/5; 119a/7; 119a/9; 119a/9; 119a/13; 119b/8;  
119b/11; 119b/12; 120a/4; 120a/7; 120a/8; 120a/14; 120b/2; 120b/2; 120b/5;  
121a/3; 121a/14; 121b/12; 122a/1; 123a/15; 123b/15; 125a/4; 125a/4;  
125a/12; 126a/4; 128b/7; 129b/10; 130a/10; 131a/8; 131b/3; 132b/5.

**i'āde** (a.) Ger dönderme, geri çevirme: 9a/12.

**i'ānet** (a.) Yardım: 101a/14.

**i.-i ehl-i islām it-** Müslümanlara yardım etmek: 58a/11,12.

**'ibād** (a. < çkl. 'abd) Kullar: 10a/6; 73a/8; 73b/13; 76a/5; 90a/11; 123a/1.

**'ibādu'llah** (a.) Allah'ın kulları, insanlar: 75b/3; 122b/4; 128b/1..

**'ibādāt** (a. < çkl. 'ibādet) İbadetler: 103a/11; 132a/3.

**'ibādet** (a.) Allah'ın emirlerini yerine getirme: 31a/7; 50b/7; 50b/9; 66a/12; 66a/12;  
75a/10; 75a/11; 75a/12; 75b/8; 101b/1; 104a/10; 104a/11; 107b/6; 120a/7.

**'i. it-** Tapmak, tapınmak, ibadet etmek: 31a/5; 71a/11; 105b/9; 107b/8;  
119a/2.

**'i. itdir-** İbadet ettirmek, kulluk ettirmek: 11b/14.

**'i. itmiş ol-** Kulluk etmiş olmak: 84b/13.

**'i. olun-** İbadet edilmek, kulluk edilmek: 48a/10.

**ibāhat** (a.) Bir işin yapılıp yapılmamasını serbest kılma: 104b/2; 129a/11.

**'ibāret** (a.) **1.** –dan meydana gelmiş: 21b/5; 23b/14; 61a/6; 61a/12; 61b/2; 61b/12;  
62a/10; 62b/15; 63b/14; 63b/15. **2.** Mecaz: 63a/9; 63b/8; 65a/14.

**ibdā'** (a.) Örneksiz olarak bir şey meydana getirme: 9a/11.

**i. it-** Yaratmak, oluşturmak: 2a/5; 5b/7; 107a/13.

**ibkā-** (a.) Daim, devamlı, sürekli kılma.

**i.-i dīni'llah it-** Dini sürekli kılma: 41a/5.

**ibn** (a.) Oğul: 53b/2; 54b/10; 56a/7.

**ibrām** (a.) Üstüne düşme, zorlama.

**i. it-** Üstüne düşmek, zorlamak: 88b/2.



- ‘İbrānī (a.) Yahudi kavmiyle ilgili: 19b/10; 26a/15; 29b/15; 79b/7; 79b/12.
- ‘İbrāniyye (a.) Yahudi kavmiyle ilgili, İbranice: 79a/14; 80b/7.
- ibrāz** (a.) Meydana çıkarma, gösterme.  
i. **it-** Meydana çıkarmak, göstermek: 18b/1.
- ‘ibret-engīz (f.) İbret koparan: 2b/11.
- ibrīk** (a.) Toprak veya madenden yapılmış, kulplu ve emzikli su kabı: 122b/10.
- ibṭāl** (a.) Boş, hükümsüz bırakma.  
i. **eyle-** Bozmak, hükümsüz bırakmak: 6a/15.
- ibtidā** (a.) Başlangıç, baş, önce: 5b/15; 9a/15; 20a/3; 20a/4; 20b/13; 22a/15; 24a/6; 39b/6; 40a/10; 51a/7; 52b/5; 67a/12; 67a/15; 67b/4; 67b/9; 67b/15; 68a/5; 68a/10; 98b/3; 98b/14; 100a/4.  
i. **it-** Başlamak: 6b/12; 23b/6; 40a/7.  
i. **olın-** Başlanmak: 9a/9.
- icābet** (a.) Kabul etme, kabul edilme: 42b/13; 81b/6.
- icād** (a.) Vücuda getirme, getirilme: 9a/11; 10b/13.  
i. **it-** Vücuda getirmek, yaratmak: 10b/6; 11a/10; 13b/15; 14a/2; 73b/1.
- icāzet** (a.) İzin, ruhsat.  
i. **vir-** İzin vermek: 51b/9; 53a/2.
- iclālī** (a.) Büyüklük, kuret ve kuvvet ile ilgili: 11a/4.
- icmā’** (a.) Bir konuda birlik olmaları: 101b/7; 108a/4; 108a/4.  
i. **it-** Bir konu üzerinde fikir birliğine varmak: 111a/12; 122a/12.
- icmālī** (a.) Tafsilsiz, kısa, toplu: 10b/14.
- icrā** (a.) Yapma, yerine getirme: 60a/7.  
i. **it-** Yapmak, yerine getirmek: 13a/15; 74a/1; 114b/3.
- ictihād** (a.) Bir kimsenin bir şeyden mana ve hüküm çıkararak o iş hakkındaki görüşü, fikri: 108b/2; 131a/10.  
i. **it-** Çalışmak: 50b/8.
- ictimā’** (a.) Toplanma; bir araya gelme: 12b/12; 18a/3.  
i. **it-** Toplamak, bir araya gelmek: 19a/7; 23b/13; 111b/14.
- ictināb** (a.) Sakınma, çekinme, uzaklaşma.  
i. **it-** Çekinmek, kaçınmak: 84a/9.

- iç-** İçmek: 8a/3; 8a/5; 36a/1; 41b/2; 41b/6; 63a/8; 71a/12; 77b/8; 90b/11; 95a/13; 95b/3.
- iç** 1. İçeri, iç: 7b/13; 11b/5; 11b/7; 11b/7; 11b/7; 14a/11; 16a/8; 18a/10; 31a/6; 36b/12; 43b/12; 44b/7; 47a/3; 54b/12; 55a/5; 67a/7; 72a/7; 78b/5; 88b/7; 91a/7; 99a/2; 116a/12; 126b/2.  
2. Ara, arası: 2b/7; 26b/12; 34a/10; 76a/10.  
3. Belli bir zaman aralığı: 17b/1; 21a/12; 39a/2; 77a/5; 78a/15.
- içeri** bkz. *içerü*. 55b/12; 116b/4.
- içerü** İçeri: 62b/3; 85b/10; 88b/2; 123b/9; 123b/10; 124b/5; 126b/6; 126b/15; 127a/3; 128b/15.
- içüm** Bir yudumda içilecek miktarda olan: 8a/15.
- içün** Sebep ve gaye bildirir: 5a/15; 6a/1; 6a/2; 7b/12; 8b/3; 9a/2; 9a/4; 9a/10; 9a/10; 9a/12; 9b/3; 12a/14; 13a/12; 13b/1; 16a/13; 21b/14; 23a/9; 23b/2; 23b/2; 23b/3; 23b/12; 23b/12; 29a/2; 30a/9; 38b/7; 40a/2; 42b/12; 42b/5; 42b/7; 44b/5; 46a/8; 50b/8; 51b/7; 51b/8; 51b/8; 53a/10; 53b/12; 58b/8; 60b/14; 61a/4; 61a/12; 61a/9; 61b/4; 61b/7; 61b/14; 63b/5; 64a/4; 64b/7; 64b/9; 64b/13; 65b/14; 66a/5; 67b/4; 67b/15; 68a/5; 72a/13; 72a/14; 73a/5; 73b/13; 74a/5; 76a/11; 77b/11; 84b/13; 86b/6; 87a/1; 92a/8; 98a/8; 107a/11; 108a/7; 108a/10; 117b/15; 118b/13; 120a/8; 120a/9; 122b/4; 127a/15; 127b/14; 130b/1; 130b/1; 131b/1; 131b/9; 132b/5.
- içür-** İçirmek: 8a/2; 94b/1.
- īdāʿ** (a.) Verme.  
**ī. it-** Vermek: 84b/6.
- īʿdād** (a.) Hazırlama, hazırlanılma.  
**ī. olın-** Hazırlanılmak: 124a/7.
- iddiʿā** (a.) İleri sürülerek savunulan düşünce.  
**ī. it-** Bir iddia ileri sürmek: 107a/9; 122b/3.  
**ī.-i nübüvvet it-** Pergamberlik iddiasında bulunmak: 118a/8,9.
- idhāl** (a.) Dahil etme, içeri sokma.  
**ī. it-** 1. Yerine koymak: 70a/3. 2. Dahil etmek: 73a/8,9.
- idin-** Edinmek.  
→ **dustūr-ı ʿamel idin-** 102a/12,13.

**fikir idin-** 70a/11

**ma‘lūm idin-** 66a/11.

**mesken idin-** 17a/15.

**murād idin-** 6b/7; 51b/6,7; 53a/13; 64a/14; 70a/8; 80b/4; 83a/4; 83b/1;  
88a/2; 112a/13; 112b/14; 132a/10.

**muşāhib idin-** 76a/2.

**ortak idin-** 46a/12.

**ridā idin-** 122a/2.

**ṭabīb idin-** 129a/14.

**idrāk** (a.) Anlayış, akıl erdirme: 15a/14; 64b/5; 123a/2.

**i. eyle-** Anlamak: 93a/1.

**i. it-** Anlamak: 109a/5.

**idügi** Olduğu: 91b/6; 127b/12.

**ifākat** (a.) Hastanın iyi olması.

**i. bul-** İyileşmek, iyi olmak: 27b/14.

**ifāza** (a.) Feyizlendirme, bereketlendirme.

**i. eyle-** Feyizlendirmek: 90a/12.

**i.-i nūr it-** Nurlandırmak, nur ile feyizlendirmek: 11a/11.

**i.-i kerāmet eyle-** Lütfetmek, keremiyle feyizlendirmek: 125b/14.

**ifnā** (a.) Yok etme, tüketme.

**i. it-** Yok etmek: 65b/12.

**ifsād** (a.) Fesada uğratma, bozma: 108a/11.

**iftitāh** (a.) Başlama.

**i. it-** Başlatmak: 9a/8.

**i. olın-** Başlanılma: 9a/3.

**iğfirli** (a.) “Beni bağışla” anlamında bir söz: 82a/4.

**ihānet** (a.) Kötülük.

**i. olın-** Kötülenmiş, kötü sayılmış: 105a/12.

**iḥāta** (a.) Kuşatma, etrafını çevirme: 90a/13.

**i. eyle-** Kavramak: 16a/1

**i. it-** Kuşatmak, etrafını çevirmek: 77a/12.

**iḥdās** (a.) Meydana getirme, ortaya çıkarma: 102b/5.

- i. eyle-** Meydana getirmek, ortaya çıkarmak: 102a/14.
- i. it-** Meydana getirmek, ortaya çıkarmak: 101a/15.
- i. ü ızhār it-** Meydana çıkarıp göstermek: 105a/2.
- iḥlāṣ** (a.) Samimiyet, dostluk, bağlılık: 112a/6.
- i.-ı ‘amel it-** Niyette doğru olmak: 114a/7.
- iḥrāc** (a.) Çıkarma: 81b/15.
- i. it-** Çıkarmak: 32a/10; 35b/14; 47b/7; 48b/14; 57a/4.
- iḥrāk** (a.) Yakma.
- i. it-** Yakmak: 27a/8; 43b/6; 43b/14.
- i. olın-** Yakılmak: 105a/6.
- iḥrām** (a. < ehrām < çkl. herem) Mısır’da eski zamandan kalma, huni biçimindeki büyük binalar, piramitler: 14b/2.
- iḥrām** (a.) Hacıların Kabe’yi tavaf için Mekke dışında örtünmeye mecbur oldukları dikişsiz bürgü.
- i. giy-** Hac görevini yerine getirmek için ihrama girmek: 96a/4.
- iḥsān** (a.) 1. Verilen, bağışlanan şey: 15b/7. 2. Yardım etme, iyi davranma, lütuf: 73a/9; 117b/2; 120a/14.
- i. it-** 1. Lütfetmek: 74a/7; 118a/1. 2. Yardım etmek: 124a/3.
- i. (it-)** İyilik yapmak, yardım etmek: 16a/6.
- iḥtilāf** (a.) Ayrılık, farklılık, farklı düşüncede olma: 19a/14; 32a/12; 40a/1; 45b/1; 62b/6; 90b/6; 111b/2.
- i. düş-** Ayrılık düşmek, anlaşmazlık olmak: 52b/1,2.
- i. eyle-** Farklı düşünmek, farklı düşüncede olmak: 109a/7.
- i. it-** Farklı düşünmek, farklı düşüncede olmak: 11b/15; 23b/15; 38b/8; 103b/11; 111b/15.
- i. olın-** Farklı düşünülme: 90a/14; 105a/5.
- iḥtilāl** (a.) Bozukluk, düzensizlik: 74b/10.
- iḥtimāl** (a.) 1. Belki: 63b/6. 2. Bir şeyin olabilme durumu: 89b/1.
- i.i ol-** Olabilirliği olan: 84a/4.
- iḥtinān** (a.) Sünnet olma: 27a/14.
- iḥtirā‘** (a.) Vücuda getirme, benzeri olmayan bir şeye icat etme.
- i. it-** İcat etmek, ortaya çıkarmak: 118a/14.

**iḥtirāz** (a.) Sakınma.

i. **it-** Sakınmak, kaçınmak: 104a/5,6.

**iḥtitām** (a.) Bitme, sona erme.

i. **bul-** Bitmek, sona ermek: 3b/10.

**iḥtiyāc** (a.) Lüzum, lazım gelme, ihtiyaç: 39a/6; 63b/7; 75b/7; 115b/15.

i. **ol-** Gereksinmek, ihtiyaç olmak: 39a/7; 73b/10.

**iḥtiyār** (a.) Kendi arzusuyla hareket etme: 107a/7.

i. **eyle-** Seçmek: 107a/9,10; 111b/1.

i. **it-** Seçmek: 2b/2; 59b/7; 90b/11; 107a/9; 112a/1.

i.-ı **te'vīli ve shevāt it-** Sözlere farklı manalar verip nefsin isteklerine düşmek: 112a/1,2.

**iḥtiyārī** (a.) Ret veya kabulü isteğe bağlı: 61a/11; 63a/9; 99a/9; 99b/12.

**iḥvān** (a. < çkl. āḥ) Sadık, candan dostlar: 123b/3.

**iḥyā** (a.) İyi duruma getirme, geliştirme, güçlendirme: 48a/2; 58a/7.

i. **it-** 1. Güçlendirmek, yeniden kuvvetlendirmek: 32a/8; 40a/8. 2. İbadetle geçirmek, ibadet etmek: 42b/2. 3. Diriltmek, canlandırmak: 124b/11.

i. **olın-** 1. Canlandırmak, diriltmek: 35b/8. 2. Yeniden kuvvetlendirmek: 41a/9.

i.-i **sünnet ü farz it-** Farz ve sünnetleri diriltmek, iyi duruma getirmek: 60b/7.

**iḥzār** (a.) Huzura getirme.

i. **it-** Huzura getirmek: 50a/6,7.

**iḳāmet** (a.) Kaldırma, ayakta tutma.

i. **it-** 1. Resmen tanımak, kabul etmek: 52a/15. 2. Sürdürmek, devam ettirmek: 74b/5.

i.-i **dīn it-** Dini ayakta tutmak: 45b/4; 56b/6.

**iken** Esnasında, -dığı zaman, -dığı halde: 33a/2; 35a/15; 36b/14; 42a/3; 54b/8; 54b/9; 93b/4; 121b/4; 129a/15; 131b/6.

**iki** İki: 5a/1; 5a/2; 5a/14; 6b/3; 13a/4; 14b/9; 17b/5; 18b/4; 19a/9; 19b/1; 19b/2; 19b/13; 19b/14; 19b/14; 20a/3; 20a/6; 20a/8; 20a/8; 21a/9; 22b/11; 23a/2; 24a/2; 28a/2; 28a/2; 28a/3; 28a/5; 28a/8; 28a/14; 30b/5; 31a/1; 31a/14; 31b/4; 31b/9; 32b/13; 33a/1; 33a/9; 34b/2; 34b/12; 37a/2; 40b/15; 41b/5; 41b/7; 43a/7; 43a/12; 43b/3; 44a/3; 44b/2; 44b/7; 45a/1; 48b/8; 49a/6; 52a/11;

57b/11; 63a/15; 63b/7; 64a/12; 69a/5; 69b/3; 70b/13; 71b/4; 72a/4; 72a/5;  
72a/6; 72a/8; 72a/9; 72b/8; 72b/9; 72b/13; 73a/2; 73a/6; 75b/10; 78b/10;  
80b/6; 81b/10; 83a/15; 83b/15; 84a/15; 84b/1; 84b/1; 84b/1; 84b/5; 84b/9;  
84b/10; 85a/1; 85b/8; 85b/12; 86a/2; 86a/12; 87a/5; 87a/6; 87a/7; 87b/14;  
89a/12; 91b/14; 91b/14; 93a/10; 93a/12; 96a/15; 97a/1; 99b/1; 99b/15;  
101b/15; 102b/14; 103a/14; 103a/15; 103b/2; 103b/5; 103b/6; 103b/8;  
111b/13; 112b/11; 113a/6; 113a/10; 115a/12; 118b/12; 119a/6; 119b/3;  
119b/3; 119b/4; 121b/12; 123a/6; 123a/8; 124a/7; 124a/8; 128a/2; 131b/14;  
132a/13.

**i. biñ eyle-** İki bine çıkarmak, iki bine arttırmak: 93b/11,12

**ikinci** İkinci: 3b/13; 4b/13; 5a/3; 8b/4; 19b/2; 37a/4; 37b/3; 40b/3; 43a/13; 44b/15;  
45b/8; 51a/2; 51a/4; 56b/15; 63b/8; 64a/5; 64a/13; 66b/14; 67a/5; 72a/6;  
84b/8; 87a/6; 100a/1; 108b/5; 115b/12; 118a/11.

**ikindi** İkinci: 25a/6; 33a/2; 125a/10; 126b/9; 126b/9; 128b/7; 131a/6.

**ikişer** İkişer: 4b/13; 80a/6.

**iklīm** (a.) Coğrafi terim olarak dünyanın bölündüğü yedi bölgenin her biri: 67a/11;  
67a/14; 67a/14; 67b/4; 67b/8; 67b/9; 67b/14; 67b/14; 68a/4; 68a/4; 68a/9;  
68a/9; 68a/12; 68a/14; 68b/2; 69a/1; 69a/1; 69a/2; 69a/2; 69a/3; 69a/3; 69a/4.

**ikrār** (a.) Dil ile söyleme, bildirme: 110b/3.

**iktibās** (a.) Ödünç alma.

**i. (it-) Almak, aktarmak:** 5a/6.

**i. it-** Almak, aktarmak: 109b/3.

**iktifa** (a.) Yeter bulma, aza kanaat etme.

**i. it-** Yetinmek: 74b/8.

**iktizā** (a.) Lazım gelme, gerekme.

**i. it-** Gerektirmek, gerekli kılmak: 74b/14.

**il** Memleket, yer, bölge: 75a/1.

**il** Yabancı: 45a/9.

**ilā** (a.) –ye kadar: 11a/1; 11a/6.

**ilā āhırı** (a.) Sonuna kadar: 121b/6.

**‘ilāc** (a.) Çare, ilaç: 71a/6; 71a/6; 120a/8; 120a/9.

**‘i. eyle-** 1. İlaç hazırlamak: 94a/15. 2. Çare bulmak: 129a/15.

**‘i. it-** İlaç hazırlamak: 7b/7; 7b/8,9..

**ilāh** (a.) Tanrı, Allah: 11b/13; 35a/12; 81b/12; 108b/5; 119b/15.

**ilāhe** (a.) Kelime-i tevhidin “ilah, tanrı” anlamına gelen kısmı: 86a/6.

**İlāhī** (a.) Allah, Allah’a mensup: 4a/14; 10b/2; 12b/3; 18a/15; 31a/6; 57b/12; 121a/6; 132a/11.

**ilāhiyyet** (a.) İlahi, Allah'a mensup: 113b/7.

**ilāhiyye** (a.) İlahi, Allah'a mensup: 5a/7; 6a/1; 18b/1; 74b/14.

**ilāhiyyūn** (a.) Felsefenin Allah’tan bahseden kısmıyla meşgul olanlar: 6a/3.

**ilçi** Elçi: 51b/9; 52b/6; 52b/10; 53a/9.

**i.ler düz-** Elçiler göndermek: 53a/4.

**ile** İle, birlikte, beraber: 2a/4; 5a/6; 5b/4; 5b/4; 6a/10; 7b/7; 8b/6; 11a/13; 13b/15; 13b/15; 14a/15; 14b/1; 15b/7; 15b/8; 19b/12; 19b/15; 20a/6; 21a/12; 21b/6; 23b/5; 26a/1; 26a/9; 26a/15; 27a/5; 28b/2; 29a/8; 29a/13; 29b/6; 30b/15; 33a/8; 33a/14; 33b/13; 33b/15; 34a/1; 34a/2; 37a/2; 37a/3; 37a/8; 37a/12; 40a/5; 44a/10; 45b/11; 47a/10; 47a/15; 48b/11; 49a/9; 51a/3; 51a/6; 51a/11; 51b/8; 51b/10; 52b/11; 53b/9; 59a/2; 59a/6; 59b/3; 61a/7; 61a/8; 61a/12; 62a/11; 62b/7; 62b/11; 64b/11; 65a/2; 65a/3; 65a/10; 66a/10; 66a/10; 67a/1; 67a/4; 68a/13; 69b/10; 70a/15; 71a/11; 71b/15; 72a/10; 72b/7; 72b/15; 74a/8; 74b/4; 74b/9; 75a/7; 75b/2; 75b/3; 75b/4; 75b/12; 77a/11; 77b/3; 78a/14; 79b/3; 82b/9; 84b/11; 85a/3; 86a/7; 86a/8; 89a/13; 89b/10; 90b/5; 90b/12; 91a/6; 91a/7; 93a/10; 94a/4; 95b/2; 95b/12; 96a/7; 96a/11; 96a/15; 96b/1; 96b/4; 96b/14; 97a/2; 97b/14; 98a/3; 98a/7; 98b/8; 98b/15; 99a/1; 99a/5; 99a/5; 99a/6; 99a/7; 99a/9; 102b/15; 103a/5; 103b/9; 104a/1; 104b/7; 104b/10; 105a/13; 105a/14; 105b/6; 105b/7; 106a/12; 107a/3; 107a/3; 107a/9; 108a/11; 108a/15; 108b/3; 109b/1; 110a/6; 110a/7; 110b/3; 111b/13; 112a/1; 112b/2; 113a/11; 114a/8; 114a/10; 115a/10; 115a/13; 116a/9; 116b/3; 117b/4; 118a/12; 118b/3; 120a/13; 121b/2; 122b/15; 125a/2; 125b/11; 125b/13; 126a/11; 128a/2; 128a/2; 128a/10; 128b/6; 129b/3; 129b/3; 129b/5; 130a/14; 131a/12; 131a/14; 131b/8; 132a/5; 132a/11; 132b/2; 133a/1.

**ile’lebed** (a.) Ebede kadar, sonsuz olarak: 131b/7.

**ilerü** İleri: 111b/9.

- ilet-** Götürmek, iletmek, ulaştırmak: 36a/15; 44a/7; 46a/12; 55a/10; 70a/7; 70a/9; 78b/14; 120a/2; 123b/8.
- ilhād** (a.) Dinsizlik: 58b/12; 59b/7; 129b/6.
- ilhāh** (a.) Isıar etme.  
**i. ve ibrām it-** Çok ısrar etmek: 82b/1.
- ilhām** (a.) İlham: 86b/14; 103b/9.  
**i. it-** İlham etmek: 3a/15; 3b/1.  
**i. olun-** İlham olunmak: 65a/3; 82b/8.
- ‘ilim** *bkz. ‘ilm.* 11a/5; 15a/6; 26a/5; 74a/3; 109b/3; 110a/9; 110a/10; 111a/14; 111a/14; 112b/11; 112b/12; 112b/12; 113a/5; 114a/1; 115b/5; 121a/8; 126a/3; 126a/6; 130b/5.
- ‘ilimsiz** Bilgisiz, ilimsiz: 74a/2.
- ilkā** (a.) Koyma, bırakma, atma: 18b/9; 18b/10.  
**i. eyle-** İlham etmek, telkin etmek: 101b/11; 102a/10; 110a/10.  
**i. it- 1.** İlham etmek : 18a/15; 101b/13. **2.** Atmak, bırakmak: 27b/3.  
**i. olun-** Atılmak, bırakılmak: 83a/11,12; 83a/13.
- illā** (a.) Ancak, yalnız, sadece: 5a/7; 9b/5; 17a/8; 30b/14; 31b/10; 32a/8; 33b/1; 33b/9; 35a/1; 35b/10; 53a/6; 66a/3; 69b/8; 74a/1; 75b/2; 76a/9; 77b/13; 77b/15; 77b/15; 78a/2; 79a/3; 79a/12; 79a/13; 83b/9; 84b/11; 85b/8; 89b/5; 92b/7; 107a/3; 108a/2; 108b/15; 110a/8; 112b/1; 122a/13; 130b/5; 130b/6.
- illāki** (f.) İlle, ancak, sadece, yalnız: 34b/10; 63a/2; 65a/11; 66a/14; 74b/5; 78b/11; 105b/13; 106a/6; 106a/7; 106b/4; 130a/14.
- illā'llahu** (a.) Kelime-i tevhidin “Allah’tan başka” anlamına gelen kısmı: 86a/7.
- ‘ilm** (a.) İlim: 3b/12; 4a/6; 4a/6; 10b/14; 11a/4; 11a/6; 11a/4; 16b/15; 26b/3; 26b/3; 32a/3; 39a/2; 41a/11; 42a/13; 50b/2; 50b/10; 64b/13; 67a/5; 73b/14; 74a/13; 74b/5; 86a/11; 91b/4; 101a/10; 106a/11; 107a/6; 107a/8; 108a/7; 108b/4; 109a/13; 109b/3; 109b/5; 109b/9; 109b/10; 110a/6; 110a/7; 110a/9; 110a/11; 110a/12; 112a/9; 112a/9; 112a/10; 112a/10; 112a/10; 112a/11; 112a/11; 112b/10; 112b/13; 113a/5; 113a/7; 113a/15; 113b/2; 113b/4; 113b/11; 113b/13; 113b/13; 114a/2; 115a/10; 115a/12; 115b/3; 121a/8; 121a/9; 121a/9; 121a/10; 121a/10; 121a/10; 121a/10; 121a/11; 125b/12; 125b/15; 126a/5; 126a/5; 126a/8; 130b/3; 131b/11.



- ‘**i-i esmā** (f.) Allah adlarının ve niteliklerinin anlam ve açıklamalarıyla ilgili olan ilim: 113b/11.
- ‘**i-i ḥurūf** (f.) Harflerden mana çıkarıp yorumlama ilmi: 112b/9; 113a/14; 113a/15; 113b/14; 120b/12; 121a/1; 121a/3; 121a/5; 121a/8; 121a/14; 121a/15; 121b/3; 121b/4; 122a/4; 122a/8,9.
- ‘**i-i kelām** (f.) Kur’an’ın hükümlerini açıklayan ve yorumlayan ilim: 108b/7; 109a/12.
- ‘**i-i ledūn** (f.) Allah’ın sırlarına ait manevi bilgi, gayb ilmi: 3a/7; 109b/5; 115a/1..
- ‘**i-i yakīn** (f.) Kesin olarak edinilmiş bilgi: 67a/4.
- ‘**ilme’l-yakīn** (a.) Kesin olarak edinilmiş bilgi: 66b/11
- ilmās** (a. < elmās) Elmas: 78b/8.
- ilt-** *bkz. ilet-* 35b/13; 78a/13; 78b/14; 86a/6; 96a/9.
- iltibās** (a.) İki veya daha çok şeyin birbirine benzemesi: 87a/15.
- iltifāt** (a.) Dikkate alma, bakma: 64b/8.
- i. olın-** Dikkate alınmak, ilgi duyulmak: 63b/4.
- iltihām** (a.) Kavuşma, birleşme: 18a/14.
- iltimās** (a.) Tutma.
- i. it-** Tutmak: 5a/7.
- iltizāz** (a.) Lezzet bulma.
- i. it-** Lezzet bulmak: 19a/8,9.
- ‘**imād** (a.) Direk, sütun: 8b/14; 74b/2.
- imām** (a.) 1. Önde bulunan, önder: 5a/3; 75b/8; 108a/1; 108a/2; 130b/6; 130b/12; 130b/15; 131a/8; 131a/11. 2. Namazda kendisine uyulan kimse: 33a/2.
- i.sız ol-** Öndersiz olmak: 131a/10.
- imāmü’l-müslimīn** (a.) “Müslümanların imamı”, halife: 56a/7.
- imāmet** (a.) İmamlık: 107b/14; 107b/15.
- imān** (a.) Allah’a inanma, iman etme: 45a/11; 109a/7; 111a/7; 111a/10.
- i.a gel-** Allah’a inanmak, iman etmek: 19a/12.
- i. getür-** İnanmak, iman getirmek: 103a/10,11; 110b/6; 111a/8; 118a/13.
- ‘**imāret** (a.) Yoksullara yiyecek dağıtmak üzere kurulmuş olan hayır evleri: 58a/11.
- ‘**i. it-** İmar etmek, yapmak: 10a/4.

**imāta** (a.) Öldürme, yok etme: 48a/2.

**imtiḥān** (a.) Sınama.

**i. it-** Sınamak: 132b/7.

**imtiṣāl** (a.) Alınan emre boyun eğerek gereğini yapma: 84a/9; 107a/13.

**imtizāc** (a.) Karışma: 11b/8.

**imzā** (a.) Karara varma, sonuçlandırma.

**i- eyle-** Sonuçlandırmak: 57a/14.

**in-** 1. Nazil olmak, inmek: 25b/2; 25b/2; 25b/3; 25b/3; 25b/4; 25b/4; 25b/5;  
25b/5; 26a/14; 26a/9; 27a/13; 29a/9; 33a/2.

2. Yukarıdan aşağıya inmek: 77a/15; 122a/2.

3. Dağ, tepe vb. yüksek yerden gelmek: 36a/10.

4. Damlamak, düşmek: 48a/15.

5. Yüksek bir yerden inip yere ayak basmak: 49a/14.

6. Yağmur yağmak: 125b/8.

**in** En, genişlik: 25b/10; 70a/14; 72a/5; 72b/8; 72b/13.

**‘ināyet** (a.) 57b/12; 58b/6: Lütuf, ihsan iyilik.

**‘i. eyle-** Lütfeylemek: 78a/11.

**ince** İnce: 89a/10.

**i. ol-** Zayıflamak: 117a/7.

**incik** Ayak bileği: 86a/1.

**incīr** (f. < encīr) İncir: 127a/2.

**incü** (a.) İnci: 16b/5.

**ind** (a.) Yan, taraf, yön, kat.

**‘inda’llah** (a.) Allah yanında: 111a/6; 131a/12.

**‘indehu** Onun katında, ona göre: 9a/2.

**‘inde’l-ba’ḍ** bkz. ‘inde’l-ba’ḍ. 83b/5.

**‘inde’l-ba’ḍi** bkz. ‘inde’l-ba’ḍ. 83a/13,14.

**‘inde’l-ba’ḍ** (a. < ‘inde’l-ba’ḍ) Bazılarına göre: 83a/8; 83a/9; 83a/13; 83b/4;  
83b/6; 83b/7; 83b/9; 83b/9,10; 83b/13.

**indir-** Nazil etmek, göndermek: 25b/15; 30b/9.

**infāz** (a.) Yerine getirme, yapma.

**infāz (eyle-)** Yerine getirmek, yapmak: 57a/14.

**infirād** (a.) Yalnız olma, yanında kimse bulunmama: 90b/11.

**inhizām** (a.) Hezimete uğrama, yenilme, bozgunluk: 54b/14.

**inkār** (a.) Reddetme, tanımama: 59b/8; 123a/3.

**i. eyle-** Reddetmek, tanımamak: 111b/2.

**i. it-** Reddetmek, tanımamak: 104a/13; 104a/14; 104a/14; 108a/9; 119b/13.

**inkıṭāʿ** (a.) Her şeyden vazgeçip birine bağlanma: 67a/1; 67a/1.

**inkıyād** (a.) Boyun eğme, kendini teslim etme: 107b/9; 123a/2.

**ins** (a.) İnsan: 18b/14; 111a/9.

**inşāf** (a.) Merhamete, vicdana veya mantığa dayanan adalet: 2b/14; 75a/1; 75a/7; 75b/5; 108b/3; 131a/9.

**insān** (a.) İnsan: 12b/11; 18a/8; 29b/12; 62a/10; 62a/13; 68b/10; 71a/7; 73b/3; 73b/4; 74a/7; 91b/7; 119b/2; 120a/7.

**insānī** (a.) İnsana mensup, insanla ilgili: 24a/10; 24a/11.

**insāniyye** (a.) İnsana mensup, insanla ilgili: 64b/4.

**insī** (a.) İnsana mensup: 126b/4; 126b/4.

**inşā** (a.) Meydana getirme.

**i. it-** Vücuda getirme, meydana getirme: 18a/9.

**intibāh** (a.) Uyanma, uyanıklık: 66a/10; 66a/13; 66a/14.

**intifāʿ** (a.) Menfaatlenme, faydalanma.

**i. it-** Faydalanmak: 50b/11.

**intifā** (a.) Ortadan yok olma, aradan çıkma: 62b/10.

**intiḥā** (a.) Nihayet, son: 10a/2.

**intiḥāb** (a.) Seçme.

**i. it-** Seçmek: 48a/3.

**intikāl** (a.) Geçme, bir yerdeb başka bir yere geçme.

**i. it-** 1. Geçmek, bir yerden başka bir yere geçmek: 18a/4; 23a/11; 39b/9.

        2. Vefat etmek, ölmek: 45a/2; 59a/14; 59b/12.

**intikām** (a.) Öç alma, intikam: 49a/9.

**i.1 al-** Öcünü, inkikamını almak: 56a/1.

**intisāb** (a.) Bir yere bağlı olma: 129a/6.

**intişāf** (a.) Hakkını tamamen alma: 2b/14.

**intizām** (a.) Tertipli, düzgün olma: 57b/7.

- i. bul-** Düzelmek, nizamlı olmak: 58b/7.
- inzāl** (a.) İndirme, indirilme.
- i. it-** İndirmek, göndermek: 25b/11; 26a/4; 121a/2.
- ir-** Erişmek, ulaşmak: 67a/8; 77a/8; 112b/12.
- irādet** (a.) Dilek, istek: 10b/13; 15a/6; 18b/14; 48a/4.
- irādī** (a.) İradeye mensup, ihtiyari: 62a/9; 63a/9; 63a/13.
- ī' rāz** (a.) Yüz çevirme.
- i. eyle-** Yüz çevirmek: 105b/8.
- İrem** (a.) Ad kavmi zamanında, Şeddat'ın cennete benzeterek yaptığı bahçe.
- İ.-i zātü'l-'imād** (a.) Şeddat'ın asma bahçesinden kinaye, sütularının çok olmasından kinaye: 79a/6.
- 'irfāniyyet** (a.) İlahi bir feyiz olarak kainatın sırlarını bilme kudreti: 98a/2.
- iriş-** Ulaşmak, erişmek, varmak: 2b/4; 13a/10; 26a/6; 35a/5; 37b/7; 38b/11; 38b/12; 43a/5; 45b/14; 46b/15; 48a/8; 48a/12; 49b/7; 51b/6; 53b/2; 55a/7; 59b/11; 60b/11; 61b/7; 62a/12; 74b/8; 75b/5; 77a/6; 77a/7; 84a/8; 98b/1; 99a/3; 99a/15; 101a/6; 112b/13; 113b/6; 117a/12; 124a/2; 129b/4; 129b/12; 130b/14; 131a/9.
- irişil-** Ulaşılmak, erişilmek: 65a/11; 113b/15.
- irkil-** Birikmek, toplanmak: 62b/2.
- irsāl** (a.) Gönderme, gönderilme.
- i. olın-** (Peygamber olarak) gönderilmek: 29a/4,5; 29b/5.
- i.-i rusul it-** Peygamberler göndermek: 73a/13.
- irşād** (a.) Doğru yolu gösterme, uyarma: 97b/10; 122b/12; 123a/5; 123a/9.
- i. eyle-** Doğru yolu göstermek: 130b/15,131a/1; 131a/1.
- i. it-** Doğru yolu göstermek: 131a/1.
- i.a tūr-** Doğru yolu göstermek, uyarmak: 131b/11.
- irtifā'** (a.) Yükseklik, yükselti: 26b/14.
- irtiḥāl** (a.) Ölme.
- i. (buyur-)** Ölmek: 58a/14.
- irtikāb** (a.) Kötü bir iş işleme: 64b/10.
- irtisām** (a.) Resmolma: 129b/5.
- ışāl** (a.) Ulaştırma, ulaştırılma: 81b/14

- İ. eyle-** Vardırmak, ulaştırmak: 74a/8; 113b/3.
- İşār** (a.) İkram.
- İ. it-** İkram etmek, vermek: 96b/15.
- İşbāt** (a.) Şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma: 108b/5; 109a/1.
- İ. -ı nüfūs ve'l-‘uḳūl** (a.) Akılların ve ruhların isbatı: 108b/5,6.
- İsim** *bkz. İsm.* 5a/14; 5a/15; 8b/15; 21b/9; 81b/2; 83b/11; 83b/12.
- İskenderī** (a.) İskender’e mensup: 52b/3.
- İslām** (a.) Müslümanlık, İslamiyet: 20b/13; 42a/10; 51a/9; 51a/12; 53a/5; 55b/15; 57a/1; 58b/6; 58b/14; 59b/3; 59b/14; 74b/2; 89a/2; 101a/14; 107b/9; 107b/13; 109a/10.
- İslāmiyye** (a.) İslam ile ilgili: 75a/8; 75a/8; 102b/13.
- İsm** (a.) Ad, isim: 4b/8; 4b/8; 4b/8; 5a/1; 9a/5; 10b/8; 11a/13; 19a/10; 23b/2; 23b/5; 32a/7; 32a/7; 39b/6; 39b/7; 39b/8; 60b/11; 60b/12; 81b/12; 84a/4; 87a/13.
- İ. -i a‘ḫam** (f.) Allah’ın en yüce isimleri: 6a/7,8; 8b/14,15; 81b/10; 81b/15; 81b/2; 81b/4; 81b/8; 82a/4; 82a/5; 82a/6; 82a/12; 82a/12; 82a/15; 82b/8; 82b/10; 83b/11.
- İsmi'r-raḥmān** (a.) Allah’ın ismi: 82a/2.
- İsmu'llah** (a.) Allah’ın ismi: 5a/6; 5a/14, 81b/2.
- İsnād** (a.) Bir şeyi birisi için yaptı deme.
- İ. itmiş ol-** İftira etmiş olmak: 102b/5.
- İsr** (a.) İz, gidiş: 116a/2.
- İste-** 2b/13 16a/14 17a/5 18b/7 28a/10 28a/10 28a/11 37b/11 44a/14 44b/6 47a/15 47b/4 50a/3 57a/14 70a/11 70a/12 73a/8 77a/12 78b/14 82a/15 82b/3 83b/9 82b/15 88b/15 91a/9 92a/15 92b/3 92b/5 92b/7 92b/8 95b/8 98b/10 99a/14 117a/3 117b/15 121b/11 121b/13 124b/10 127a/2 128a/6 128b/5 128b/8
- İsti‘āza** (a.) Euзу besmele vb. sözler söyleyerek Allah'a sığınma.
- İ. it-** 1. Euзу besmele vb. sözler söyleyerek Allah'a sığınma: 87a/1.  
2. Sığınmak: 111a/9,10.
- İsti‘cāl** (a.) Acele etme: 131a/7.
- İstid‘ā** (a.) Dileme.
- İ. eyle-** Dilemek, istemek: 97a/2.

**isti'dād** (a.) Kabiliyet: 10b/13; 12b/3; 64a/9; 132a/10.

**i.1 ol-** Kabiliyeti olmak: 123a/3.

**istid'āf** (a.) Zayıf görme.

**istid'āfu'l -haşmi** (a.) Düşmanın zayıf görülmesi: 76a/15.

**istidāre** (a.) Dönme, dolaşma: 12a/2.

**i. it-** Dönmek, devretmek: 23b/4

**istidlāl** (a.) Delil ile anlama: 64a/4; 64a/7.

**i. it-** Delil ile anlamak: 64a/6; 109a/4.

**istidrāc** (a.) Derece derece ilerleme: 102b/8.

**istifāde** (a.) Faydalanma, yararlanma.

**i. it-** Faydalanmak, yararlanmak: 100a/10.

**istiğfār** (a.) Tövbe etme: 69b/11.

**i. eyle-** Tövbe etmek: 88a/15.

**i. it-** Tövbe etmek: 6b/11; 40a/10; 46a/10; 77b/11; 88b/3.

**istiḥālāt** (a. < çkl. istiḥale) Değişmeler, başkalaşmalar: 14a/12.

**istiḥfāf** (a.) Hafifseme, ehemmiyet vermeme.

**i. it-** Hafifsemek, küçük görmek: 76a/2.

**istiḥrāc** (a.) Çıkarma, çıkarılma.

**i. it- 1.** Çıkarmak, hesap etmek: 24a/5. **2.** Çıkarmak: 112b/3; 113a/14.

**istiḥyā** (a.) Haya etme, utanma.

**i. eyle-** Haya etmek, utanmak: 124a/12,13.

**istikāmet** (a.) Doğruluk, doğru hareket: 57b/15; 73a/14; 74a/11; 76b/7.

**istikbār** (a.) Büyükleme, kendini büyük görme: 18b/8.

**istikmāl** (a.) İkmal etme, tamamlama.

**i.-i 'izzet it-** Kuvvetini tamamlamak, kuvvetlenmek: 47b/10.

**istimā'** (a.) Dinleme, işitme: 123b/15.

**i. eyle-** Kulak vermek, dinlemek: 88a/1.

**i. it-** Kulak vermek, dinlemek: 110a/2.

**isti'māl** (a.) Kullanma.

**i. it-** Kullanmak: 19b/10,11; 20b/2; 20b/5.

**i. olın-** Kullanılmak: 19b/9,10.

**istinbāṭ** (a.) Bir iş veya sözden gizli bir mana çıkarma.

**i. it-** Gizli manaları çıkarmak: 112b/5.

**i.-ı mesā'il it-** Meselelerin manalarını çıkarmak: 111b/10.

**istiṭā' at** (a.) Takat, kudret, güç yetme: 103a/8.

**‘iṣ** (a.) Yaşayış, yaşama: 61b/4.

**iṣ** Hal, durum, vaziyet: 5b/2; 6a/12; 55a/6; 57b/1.

**iṣāret** (a.) İşaret: 74a/14; 94a/9; 97b/14; 106a/5; 100a/6.

**i. buyur-** 1. Belirtmek: 84b/14. 2. Göstermek, işaret etmek: 96b/6,7.

**i. eyle-** Göstermek, işaret etmek: 71b/11.

**i. it-** 1. Belirtmek: 15b/3. 2. Göstermek, işaret etmek: 103b/15; 120a/15.

**i. olın-** Belirtilmek: 65a/11.

**iṣbu** Bu, şu: 2a/10; 50a/10; 54a/2; 59b/15.

**iṣidil-** Duyulmak, işitilmek: 55a/6; 56a/9; 116b/3.

**iṣit-** 1. Duymak: 45a/9; 46a/9; 52a/11; 62b/4; 82a/9; 82a/14; 92b/2; 116a/9; 126b/1; 126b/10; 132b/11.

2. Haber almak: 52b/9; 55a/3; 55b/9; 67a/4.

3. Dinlemek: 125b/3.

**iṣle-** 1. Gidip gelmek, işlemek: 52b/12. 2. Yapmak, etmek: 66b/13; 129b/14.

3. İmal etmek, yapmak: 30a/8.

**i.miṣ ol-** Yapmış olmak: 88a/13.

**iṣte** İşte: 96a/8.

**iṣtibāh** (a.) Şüphelenme: 87b/4.

**iṣtiḡāl** (a.) Meşgul olma, bir şeyle uğraşma: 18b/2; 64b/10.

**i. it-** Meşgul olmak: 111b/9.

**iṣtiyāk** (a.) Göreceği gelme, özleme: 117a/9.

**it-** Yapmak, etmek: 17a/12; 27a/14; 41b/1; 42a/11; 43b/1; 43b/10; 44b/5; 46a/8; 47a/5; 47a/12; 47b/3; 49b/6; 49b/7; 51a/5; 51a/5; 53a/5; 53a/6; 55b/4; 65a/1; 65a/2; 72b/15; 75a/13; 75b/13; 91a/1; 95a/3; 95a/13; 95b/4; 107a/7; 117b/1; 117b/2; 120a/8; 125a/3.

→ **‘āciz it-** 124a/1.

**‘afv it-** 46b/12.

**‘ahid it-** 59b/8.

**aḥız it-** 12b/4; 12a/13; 39a/2;

54a/10; 107a/11;

109b/10.

**‘azim it-** 41a/12

- ‘azîmet it-** 50b/4.
- baḥis it-** 104a/1.
- bend it-** 48b/11.
- beyân it-** 10a/6,10b/1; 52a/9;  
52a/13; 57b/8; 57b/11;  
84a/15; 88a/1,2;  
88b/11,12; 92a/10;  
95b/15,96a/1; 102a/5.
- bey‘ ve şirâ it-** 72a/8.
- bi‘at it-** 32b/1; 32b/2; 32b/3;  
33a/6; 40a/15,40b/1;  
52a/15.
- binâ it-** 17a/10; 17a/13; 17a/15;  
17a/15; 17b/2; 17b/5;  
34a/5; 34a/6; 58a/11;  
69b/12; 69b/15; 70a/3;  
70b/5,6; 70b/7
- cemi‘ -i kütüb it-** 115b/15.
- cemi‘ it-** 44b/13; 53b/1,2;  
54a/9; 55b/13; 84a/8;  
94a/15; 125a/11;  
125b/6.
- cereyân it-** 39b/7.
- cimâ‘ it-** 37a/1.
- dâr-ı küfr ü fücûr it-** 58b/12.
- darb it-** 73a/4; 96a/15.
- da‘vâ it-** 129b/11.
- da‘vâsın it-** 87b/5,6; 118a/13;  
120b/3.
- da‘vâ-yı imâmet it-** 32b/14.
- da‘vâ-yı nübüvvet it-** 32b/13;  
118a/12; 118b/5.
- da‘vet it-** 31a/7,8; 42a/9; 44a/5;  
51b/14; 93b/8; 102b/4;  
122b/3; 122b/12.
- defi‘ it-** 53a/2.
- defin it-** 88b/9,10; 88b/15;  
128b/10,11; 129a/2;  
129a/4.
- delâlet it-** 132b/8.
- derc it-** 65a/1.
- dermân it-** 8b/2.
- devr it-** 22b/12; 23b/5;  
58b/15,59a/1; 116a/9.
- dikḳat it-** 111b/9.
- dikḳat-i naẓar it-** 111b/10,11.
- du‘â it-** 45b/12; 83a/8; 83a/9;  
83a/10,11; 83a/12;  
83a/13; 92b/1; 94a/4;  
121b/14; 126b/1;  
128b/1; 128b/8; 128b/8.
- du‘âlar it-** 50a/15; 59b/8;  
125a/15,125b/1.
- du‘â ve tazarru‘ it-** 117a/5.
- ekil it-** 96b/10; 99a/6; 122b/9.
- emir it-** 13b/8; 18a/12; 42a/5;  
49a/10; 52a/8; 53a/9;  
56a/10; 77b/8.
- emr-i ma‘rûf nehy-i münker it-**  
33a/5.
- endişe it-** 60a/9.
- enîn it-** 124a/8
- esîr it-** 43b/10; 55a/5,6.
- esîr u ḥasâret it-** 51b/3.



**eylik it-** 75b/14; 76b/5.

**fā'ideler it-** 71a/9.

**farķ it-** 102b/12.

**farız it-** 47b/10,11.

**fehim it-** 74b/7; 108a/14.

**ferāgat it-** 54a/2; 54b/14.

**feryād it-** 40b/1.

**feth-i diyār-ı bilād it-** 51a/14.

**fetiḥ it-** 2b/15; 18b/6; 32a/12;  
47a/12; 47b/7; 48a/9;  
56b/13; 56b/14; 70b/15.

**fetvā it-** 115b/6.

**feza' it-** 88a/9; 89a/2.

**fikir it-** 42b/6 53a/8 131b/3

**fikirler it-** 131b/6

**fi'l-i şenī' it-** 120b/5.

**fırār it-** 59a/4,5.

**ğalaṭ it-** 90b/9.

**ğalebe it-** 18b/8; 92a/14;  
96b/12.

**ğars it-** 13a/1.

**ğaybet it-** 17b/4; 45b/11.

**ğazab it-** 47a/1; 49a/12.

**ğazl it-** 18a/1.

**ğusul it-** 129a/2.

**guşiş it-** 58a/7.

**ḥabis it-** 47b/4; 122b/10.

**ḥafr it-** 28a/6.

**ḥalāl it-** 91b/1; 91b/7.

**ḥalās it-** 59a/3; 92a/3,4.

**ḥālīş it-** 129b/4.

**ḥalīfe it-** 40a/12; 74a/8.

**ḥalk it-** 9b/2; 9b/7; 10a/1;

10b/1; 10b/10; 11a/9;

11b/1; 11b/3; 11b/6;

11b/8; 11b/10; 12b/9;

13a/2; 13a/8; 13b/2;

13b/11; 14a/12; 15a/8;

15a/13; 18a/8; 18a/11;

19a/3; 23a/5; 25a/3;

25a/4; 25a/4; 25a/5;

25a/5; 25b/10; 25b/13;

39b/6; 42b/8; 69a/5;

69b/9; 73b/1; 92b/15;

120b/10; 120b/11;

123a/6; 123a/8.

**ḥamıd it-** 132b/11.

**ḥarāb it-** 47b/12; 55b/14;

58b/13; 70b/6; 70b/7;

70b/8; 70b/9; 70b/10;

70b/10.

**ḥarām it-** 25b/11.

**ḥarş it-** 30a/10.

**ḥatā it-** 102b/3.

**ḥatım it-** 5b/8; 24b/8.

**ḥavāle it-** 47a/6; 40a/9,10.

**ḥavıf it-** 95b/8.

**ḥayır it-** 78a/13.

**ḥayırlar it-** 47b/12.

**ḥāzır it-** 44b/8,9; 53b/3.

**hedim it-** 44b/2; 70a/4.

**helāk it-** 27a/3; 27a/6; 27a/11;

28b/2; 29a/5,6; 70b/14;

118b/3..

**hazîre it-** 17a/11.  
**helâl it-** 46a/11.  
**hıdmet it-** 30a/13; 47b/15;  
57a/2; 87b/13; 132b/5.  
**hıfız it-** 114b/3; 114b/9;  
114b/10;  
114b/15, 115a/1.  
**hılâfet it-** 40b/15; 107b/15.  
**hıtâb it-** 31a/6; 45a/11; 62a/4;  
91b/4; 96a/11, 12.  
**hibe it-** 50a/11; 88a/7.  
**hicâb it-** 88b/3.  
**hicret it-** 20b/14; 31b/1.  
**hikâye it-** 42a/5, 6; 45b/9;  
55b/1; 65b/2, 3; 93b/5.  
**hîle it-** 46b/1.  
**himmet it-** 54b/12.  
**hisâb it-** 82b/9.  
**hisâr it-** 36a/6; 54a/13, 14.  
**hiss it-** 127a/10.  
**hubûṭ it-** 26a/3.  
**hucûm it-** 54b/12.  
**hulûl it-** 120a/5.  
**hurûc it-** 32b/13; 33a/10;  
33a/11, 12; 33a/13;  
43b/9; 43b/11; 69b/10;  
73a/11; 119a/6, 7.  
**hükûm ü hükûmet it-** 73b/15.  
**hükûm it-** 75b/12.  
**hürmet it-** 47b/13, 14.  
**ıslâh it-** 108a/11.  
**ısrâr it-** 110b/4

**ızhâr-ı dîn ü zühd it-** 44a/4.  
**ızhâr it-** 40a/15.  
**ızlâl it-** 101b/10; 118b/11.  
**î‘ânet-i ehl-i islâm it-**  
58a/11, 12.  
**‘ibâdet it-** 31a/5; 71a/11;  
105b/9; 107b/8; 119a/2.  
**ibda‘ it-** 2a/5; 5b/7; 107a/13.  
**ibkâ-i dîni'llah it-** 41a/5.  
**ibrâm it-** 88b/2.  
**ibrâz it-** 18b/1.  
**icâd it-** 10b/6; 11a/10; 13b/15;  
14a/2; 73b/1.  
**icmâ‘ it-** 111a/12; 122a/12.  
**icrâ it-** 13a/15; 74a/1; 114b/3.  
**ictihâd it-** 50b/8.  
**ictimâ‘ it-** 19a/7; 23b/13;  
111b/14.  
**ictinâb it-** 84a/9.  
**idâ‘ it-** 84b/6.  
**iddi‘ â it-** 107a/9; 122b/3.  
**iddi‘ â-i nübüvvet it-** 118a/8, 9.  
**idhâl it-** 70a/3; 73a/8, 9.  
**idrâk it-** 109a/5.  
**ifâza-i nûr it-** 11a/11.  
**ifnâ it-** 65b/12.  
**iftitâh it-** 9a/8.  
**iḥâṭa it-** 77a/12.  
**iḥdâş it-** 101a/15.  
**iḥdâş ü ızhâr it-** 105a/2.  
**iḥlâş.-ı ‘amel it-** 114a/7.

**iḥrāc it-** 32a/10; 35b/14; 47b/7;  
48b/14; 57a/4.  
**iḥrāk it-** 27a/8; 43b/6; 43b/14.  
**iḥsān it-** 74a/7; 118a/1; 124a/3.  
**iḥtilāf it-** 11b/15; 23b/15;  
38b/8; 103b/11;  
111b/15.  
**iḥtirāʿ it-** 118a/14.  
**iḥtirāz it-** 104a/5,6.  
**iḥtiyār it-** 2b/2; 59b/7; 90b/11;  
107a/9; 112a/1.  
**iḥtiyār-ı te `vıl ve şehvāt it-**  
112a/1,2.  
**iḥyā it-** 32a/8; 40a/8; 42b/2;  
124b/11.  
**iḥyā-i sünnet ü farz it-** 60b/7.  
**iḥzār it-** 50a/6,7.  
**iḳāmet it-** 52a/15; 74b/5.  
**iḳāmet-i dīn it-** 45b/4; 56b/6.  
**iḳtibās it-** 109b/3.  
**iḳtifā it-** 74b/8.  
**iḳtizā it-** 74b/14.  
**ʿilāc it-** 7b/7; 7b/8,9..  
**iḥāḥ ve ibrām it-** 82b/1.  
**iḥām it-** 3a/15; 3b/1.  
**ilḳā it-** 18a/15; 27b/3; 101b/13.  
**ilṭimās it-** 5a/7.  
**iltizāz it-** 19a/8,9.  
**ʿimāret it-** 10a/4.  
**imtiḥān it-** 132b/7.

**inkār it-** 104a/13; 104a/14;  
104a/14; 108a/9;  
119b/13.  
**inşā it-** 18a/9.  
**intifāʿ it-** 50b/11.  
**intiḥāb it-** 48a/3.  
**intiḳāl it-** 18a/4; 23a/11; 39b/9;  
45a/2; 59a/14; 59b/12.  
**inzāl it-** 25b/11; 26a/4; 121a/2.  
**irsāl-i rusul it-** 73a/13.  
**irşād it-** 131a/1.  
**işār it-** 96b/15.  
**istidāre it-** 23b/4  
**istidlāl it-** 64a/6; 109a/4.  
**istifāde it-** 100a/10.  
**istiġfār it-** 6b/11; 40a/10;  
46a/10; 77b/11; 88b/3.  
**istiḥfāf it-** 76a/2.  
**istiḥrāc it-** 24a/5; 112b/3;  
113a/14.  
**istikmāl-i ʿizzet it-** 47b/10.  
**istimāʿ it-** 110a/2.  
**istiʿmāl it-** 19b/10,11; 20b/2;  
20b/5.  
**istinbāt it-** 112b/5.  
**istinbāt-ı mesāʿil it-** 111b/10.  
**işāret it-** 15b/3; 103b/15;  
120a/15.  
**iştigāl it-** 111b/9.  
**iʿtā it-** 132a/10.  
**iṭāʿ at it-** 18a/12; 59b/7.

**i‘tikād it-** 48a/12; 103b/3;  
104b/11; 108a/13;  
108a/15,108b/1; 111a/8.  
**i‘tikāf it-** 83a/3.  
**i‘timād u ihtilāf it-** 40a/4.  
**itmām it-** 84a/4.  
**ittibā‘ it-** 115b/8.  
**ittifāk it-** 40a/1; 43a/15;  
47a/11; 105a/3;  
107b/14.  
**ittiḥāz it-** 73b/14; 112a/4;  
119b/7.  
**izāḥ it-** 114a/6.  
**izdiḥām it-** 26b/5.  
**ḡabūl it-** 6b/15,7a/1; 92b/1;  
10b/14;117b/14.  
**ḡadīḥ it-** 102a/4.  
**ḡāyim it-** 6a/8.  
**ḡamī‘ it-** 59b/9.  
**ḡam‘ u ḡalī‘ it-** 58b/7.  
**ḡana‘ at it-** 102a/3,4; 113a/11.  
**ḡarār it-** 23a/13; 26b/13; 55a/7;  
59a/4.  
**ḡarīb it-** 117b/14,15.  
**ḡaṣd it-** 50b/3; 51b/10,11;  
85a/15,85b/1.  
**ḡāṭī‘ it-** 14b/5; 21a/13; 67a/14;  
67b/1; 68a/3; 68a/7;  
75b/2; 104a/11; 114a/6;  
122b/5.  
**ḡaṭ‘ -ı menāzil it-** 14b/1,2.

**ḡatil it-** 33b/6; 36a/3; 36a/4;  
47a/3; 47a/6; 49b/1;  
51a/15; 53a/11,12;  
54a/9; 54b/10; 55b/13;  
93a/15; 108a/13;  
118b/9.  
**ḡatil vü esīr it-** 55b/15.  
**kelimāt it-** 46a/15.  
**kerem it-** 123b/6.  
**kesir it-** 56b/15; 57a/6; 77b/10.  
**keṣf-i esrār it-** 78a/2.  
**ḡirā‘at it-** 92b/10.  
**kısmet it-** 17b/11; 26b/8.  
**ḡıyās it-** 101a/7; 113b/5.  
**kifāyet it-** 34b/6; 35a/3.  
**kizīb it-** 90b/2; 102a/15,102b/1.  
**la‘in it-** 103a/4.  
**la‘in ve tekfir it-** 103a/7,8.  
**la‘net it-** 20b/4.  
**levim it-** 65a/2.  
**lūṭuf it-** 37b/15.  
**maḡfūr it-** 45a/12.  
**maḡıv it-** 7a/1; 8a/1; 8a/10;  
94b/1.  
**maḡşūş it-** 90b/7.  
**ma‘işet it-** 68b/10.  
**māliye it-** 34a/9.  
**ma‘şiyet it-** 124a/13,14.  
**maḡhar it-** 2a/4.  
**medḡ u şenā it-** 46b/13,14.  
**mekremet it-** 16a/6.  
**melāmet it-** 64b/11.

**meni‘ it-** 51a/12,13; 78b/13.  
**mesih it-** 8b/5; 94a/12; 95b/12.  
**mesih it-** 27a/9.  
**mesluḡ it-** 102b/8.  
**mestūr it-** 74b/14.  
**meşgūl it-** 117a/13; 118a/3;  
128b/2.  
**meyil it-** 99a/5,6.  
**mu‘ādil it-** 75a/12.  
**munā‘aḡa it-** 132a/11,12.  
**mu‘āvenet it-** 32b/6; 48b/14;  
54a/8; 73b/7.  
**mudāvemmet it-** 84a/1.  
**muḡāleffet it-** 43a/15; 54a/5;  
75b/4.  
**muḡkem it-** 130a/15.  
**muḡarrer it-** 40a/13.  
**muḡātele it-** 27a/13; 29b/6;  
119a/2.  
**muḡavemet it-** 35b/15.  
**mulāḡaḡa it-** 86b/14,15.  
**murāca‘ at it-** 7b/4.  
**muşāḡabet it-** 105a/14.  
**mutāba‘ at it-** 61b/13; 102a/14;  
107a/12.  
**muwāḡabet it-** 61a/12; 83b/2.  
**muẓmer it-** 84b/7.  
**mücādele it-** 115b/11  
**mücālese it-** 42b/1.  
**mücāma‘ at it-** 120a/7,8.  
**müdāvemmet it-** 6b/6; 83a/5;  
113b/5.

**mūheyyā it-** 47b/5.  
**mūkāleme it-** 29a/14; 90b/5.  
**mūlāḡaḡa it-** 5a/4.  
**mūnhezim it-** 33a/9.  
**mūrāca‘ at it-** 116a/1.  
**mūsa‘ade it-** 11a/11.  
**mūstaḡīm it-** 41a/8; 75a/5.  
**mūşahede it-** 7b/5; 67a/8,9;  
78a/9; 106a/3; 114a/8;  
129b/15.  
**mūtefferik it-** 53b/8.  
**naḡil it-** 60b/5.  
**naḡl ü revāyet it-** 60b/4.  
**naşb it-** 18a/1.  
**nazar it-** 6a/13; 112b/9;  
117a/14; 123a/1.  
**neḡḡ-i rūḡ it-** 13b/13; 25a/12.  
**neḡiḡ it-** 37b/9.  
**nefret it-** 54a/4.  
**nehy it-** 13a/15.  
**neşir it-** 114b/9; 114b/10.  
**nidā it-** 40b/12; 128b/12;  
132b/3.  
**niḡāḡ it-** 19a/3,4.  
**nisbet it-** 3a/1; 66b/15.  
**nisbetin it-** 66b/13.  
**nuşret it-** 45b/4; 53b/12.  
**nübüvvet it-** 86b/2.  
**nūzūl it-** 55a/13.  
**‘ömrü vefā itme-** 73b/6.  
**peydā it-** 17a/4.  
**raḡmet it-** 128b/10; 132b/15.

**rāst it-** 53a/12.  
**recā it-** 124a/10.  
**redd it-** 45a/14; 77a/1; 93b/12  
**refi' it-** 30b/8; 56b/7.  
**rencide it-** 60a/11.  
**rihlet it-** 27b/7; 31b/2.  
**ri'āyet it-** 41a/11; 59a/6; 70b/1;  
75a/2; 76b/5; 130b/3.  
**rivāyet-i ḥadiṣ it-** 115b/1.  
**rivāyet it-** 20a/8; 25a/7; 29a/11;  
31b/5; 31b/7;  
40b/11,12; 51b/6;  
57b/6; 76b/12; 78a/4;  
82a/6; 82a/9; 85b/5;  
109b/9; 101b/6;  
110a/1,2.  
**rucū' it-** 106b/15; 114a/2.  
**ṣabır it-** 29a/2; 124a/3.  
**ṣarf it-** 48a/8.  
**sa'y-i belig it-** 41a/10.  
**ṣayd it-** 49b/9.  
**ṣayha it-** 124b/1; 124b/2;  
125a/6.  
**sebb it-** 40b/6; 46b/11; 102a/3;  
119a/14.  
**sebb-i la'in it-** 45b/12,13.  
**sebiḳ it-** 57b/2.  
**sebit it-** 11a/5.  
**secde it-** 86b/8; 105a/15;  
105b/1,2; 105b/14;  
107b/1; 107b/4;  
118b/13.

**sed it-** 60a/13.  
**sefer it-** 16a/15; 16b/11;  
47b/10.  
**seyir it-** 41b/13; 41b/14; 42a/1.  
**sirāyet it-** 132a/14.  
**siyāḥat it-** 91a/12,13.  
**su'āl it-** 7a/14; 42b/9; 62b/4;  
76a/8; 97a/4; 109b/13;  
122b/8,9; 122b/9;  
131a/3; 131a/6,7;  
131b/14.  
**sucūd it-** 106b/5.  
**ṣudūr it-** 10b/15.  
**sukūt it-** 96a/14.  
**ṣulḥ it-** 54a/6.  
**sulūk it-** 50b/7.  
**ṣāhid it-** 110b/2; 110b/3.  
**ṣefḳat it-** 75b/13.  
**ṣekk it-** 104a/12.  
**ṣeyḥlik it-** 129a/7.  
**ṣikāyet it-** 7a/8; 43a/1; 93b/6;  
95b/1; 95b/11; 100b/12.  
**ṣurū' it-** 51b/1; 52a/9; 57b/9;  
116a/5.  
**ṣübhe it-** 116a/1.  
**ta'accub it-** 6b/11; 44b/8;  
95b/14; 123b/8..  
**ta'alluḳ it-** 111b/6.  
**ta'ammuḳ it-** 113a/13.  
**ta'arruḳ it-** 54a/7.  
**tābi' it-** 101b/10.

**ta‘bīr it-** 89b/14.  
**tafdīl it-** 39a/8.  
**tafşīl it-** 116a/4.  
**tağyīr it-** 129b/14.  
**taḥammūl it-** 120a/5.  
**taḥarrī it-** 40b/13.  
**taḥayyul it-** 102a/2.  
**taḥkīk it-** 19a/14.  
**taḥmīr it-** 13b/9.  
**taḥrīk it-** 129a/1.  
**taḥşīş it-** 106b/14; 107a/6.  
**taḥarrub it-** 48a/1.  
**taḫdīm it-** 102a/1,2.  
**taḫdīr it-** 13b/1; 14a/14.  
**ṭaleb it-** 45b/15; 46a/2; 50a/3;  
52b/7; 55a/8; 118b/8.  
**ṭama‘ it-** 52b/15.  
**ṭarīḥ it-** 76a/1.  
**taḫrīr it-** 128a/12.  
**taḫsīm it-** 13a/4; 17b/13;  
32a/13; 50b/10;  
68a/13,14.  
**tamām it-** 41b/3; 93b/9;  
117b/13,14; 118a/1.  
**ta‘mīr it-** 70b/12.  
**taṣadduḫ it-** 49b/8; 49b/9,10.  
**taṣarruf it-** 91b/8.  
**taṣdīk it-** 110b/5; 110b/6.  
**taṣnīf it-** 50b/5,6; 121a/15;  
121b/5.  
**taṣnīf i kütüb it-** 108a/7.  
**taṣrīf it-** 112b/7,8.

**taṣvīr it-** 6a/13; 13b/12.  
**ta‘yīn it-** 10b/11; 13a/8;  
13a/13; 14a/1;  
20b/15,21a/1; 21a/1;  
21a/6; 73b/13; 102a/5;  
103b/6; 103b/7;  
119b/13; 123a/9.  
**taẓarru‘ it-** 128a/15.  
**ta‘ẓīm it-** 52a/11; 122b/14.  
**te‘addī it-** 101b/15.  
**tebā‘ iyyet-i ḥaḫ it-** 73a/12.  
**tebdīl it-** 39b/3; 40a/13,14;  
46b/14; 65b/13.  
**tebevṭūl it-** 78a/9.  
**tecāvūz it-** 123a/14.  
**tecdīd it-** 37b/15,38a/1.  
**tecdīd-i dīn it-** 39a/14.  
**tecdīd-i nikāḥ it-** 88b/3.  
**tecebbūr it-** 51a/6.  
**tecellī it-** 10b/6; 10b/12;  
12a/12; 29a/11.  
**tecsīm vū teṣbīḥ it-** 103b/1.  
**tecvīz it-** 104b/1.  
**tedārūk it-** 17b/10; 51b/11,12.  
**tedāwī it-** 7b/5.  
**tefaẓẓul it-** 111b/10.  
**tefhīm it-** 73a/10.  
**tefsīr it-** 7b/10.  
**teftīş-i aḥvāl it-** 88b/10.  
**tefvīz-i salṭanat it-** 49a/1,2.  
**tefvīz ü teslīm it-** 103b/3,4.  
**tehẓīb-i nefīs it-** 132a/4.

**tekellüm it-** 2b/7; 34a/10;  
80b/2; 112a/3; 127b/7;  
132b/9.  
**tekfir it-** 103a/4.  
**tekzîb it-** 27a/2; 27a/5; 28b/1;  
29a/5; 29a/8; 30b/8;  
35a/6.  
**telâffuz it-** 117a/15,117b/1.  
**telbîs it-** 101b/12.  
**te'lif it-** 57a/12; 108b/8;  
122a/4; 122a/9.  
**telkîn ve ta'yîn it-** 3b/4,5.  
**temcîd it-** 26b/2.  
**tena'um it-** 91a/5.  
**tenbîh it-** 78a/1.  
**tenezzüh it-** 129b/5.  
**tenzîh it-** 103a/14.  
**terakķi it-** 59a/11.  
**terbiye it-** 97b/11.  
**tercîh it-** 61a/10.  
**tercûme it-** 3a/11; 60b/4,5.  
**terk-i mâl ü diyâr it-** 87b/12.  
**terk it-** 50b/3; 58a/10;  
70a/11,12; 70a/13;  
70b/2; 106b/15; 116a/7;  
120a/6; 120a/6.  
**tertîb it-** 2b/7; 12b/11; 73b/1;  
84b/6; 108b/9.  
**tertîb ü tehzîb it-** 3a/14.  
**tesbîh it-** 15a/15; 77b/3.  
**tesbîh-i ħudâ it-** 11b/2.  
**te'sîr it-** 6a/12; 6b/10.

**teslîm it-** 47b/2; 53a/8; 54a/15;  
55a/11; 66a/5.  
**teslîm ü edâ it-** 63a/10.  
**tesmiye it-** 12a/9.  
**teşbîh it-** 61b/5.  
**teşebbûş it-** 104b/14; 111b/4.  
**teşe'su' it-** 90b/13.  
  
**teşhîş it-** 2b/10.  
**teşrîk it-** 104a/11.  
**tettebbu' it-** 7b/2.  
**tevaġġûl it-** 102a/6.  
**tevaķķuf it-** 46a/3.  
**tevbe it-** 91a/11; 94a/10;  
94a/10,11; 94a/11;  
131b/1; 131b/7; 132b/6;  
132b/10.  
**tevbîh u cefâ it-** 46b/9.  
**tevcih it-** 118a/2.  
**teveccüh it-** 18a/14; 33a/6,7;  
46b/5; 48a/5; 54a/12;  
56a/6; 82b/15; 97b/12;  
105b/8; 117a/5.  
**tevekkül it-** 127a/12.  
**tevfîķ it-** 130b/3,4.  
**te'vîl it-** 102b/3; 103b/5;  
103b/8.  
**tevzi' it-** 42a/4; 42a/5; 44b/4.  
**te'yîd it-** 132b/14,15.  
**tezyîn it-** 14a/15.  
**'ubûr it-** 99a/11.



‘urūc it- 26b/7; 37a/13; 93a/2;  
93a/10.  
vaşıf it- 52a/12; 128b/7.  
vaşıyyet it- 40a/8,9; 40a/14;  
96a/1,2; 105a/14.  
va‘ız it- 125b/5.  
vaż‘-ı ‘ilm it- 108a/7.  
vażı‘ it- 9b/9; 21b/8; 23a/12;  
24a/6; 27b/1,2; 28b/14;  
33a/1; 50b/9; 57a/3;  
57a/5; 69a/7; 71b/8;  
73b/14; 79b/6; 80b/8;  
102a/15.  
vedā‘ it- 131a/5.  
vefāt it- 26a/6; 29b/8; 45a/5;  
45b/8; 48b/5;  
48b/12,13; 49a/2;  
50b/12; 51a/5; 55b/7;  
55a/15,56b/1; 58b/5;  
88b/15; 100b/14;  
101a/1; 101a/3; 115a/4;  
115a/5; 115a/7;  
115a/15; 115b/4;  
125a/11.  
vehim it- 128a/8.  
vesvese it- 85b/11.  
yağma vü hasāret it- 55a/2.  
yaramazlık it- 76b/5; 76b/6.  
yardım it- 32b/7.  
yemīn it- 42a/10; 88b/1; 90b/7.  
yire berāber it- 70a/2.  
żabıı it- 7b/2; 58b/3; 76b/7.

żamm it- 17a/4.  
żann it- 31a/5; 31a/7; 31a/7;  
37b/6; 108a/15.  
żarar it- 87a/2.  
żikir it- 45b/14; 52a/10; 57a/6;  
71a/1; 82b/10; 84a/4;  
85b/12; 86a/10;  
103b/13,14; 117b/10.  
ziyāde it- 93b/14.  
ziyāfet it- 46b/10  
ziyāret it- 46b/3; 96a/2; 96a/3.  
żuhūr it- 6a/1; 6a/9; 10b/3;  
10b/4; 11a/12; 11b/9;  
14b/9; 15a/1; 15b/1;  
23b/8; 23b/9; 23b/11;  
33a/15; 36b/11; 38a/15;  
39b/14; 40a/3; 44a/2;  
44a/9; 56b/12,13;  
57b/1; 57b/11; 58b/3;  
58b/4; 58b/6; 80b/5;  
91a/14; 91a/15; 98a/7;  
99b/4; 101b/15; 102a/6;  
104b/15; 105a/1;  
105b/2,3; 113b/7;  
118a/8; 118a/12;  
118b/7; 118b/10;  
119a/11; 119a/14,15;  
120a/6.  
zulūm it- 73b/12; 74a/12  
zu‘um it- 11b/13; 18b/12;  
44a/5; 118a/14;  
118b/15.

- i‘ t̃ā** (a.) Verme.  
**i. it-** Vermek: 132a/10.
- iṭā‘ at** (a.) Boyun eğme, dinleme, alınan emre göre hareket etme: 53b/14; 54a/2; 84a/11.  
**i. it-** Alınan emre göre hareket etmek, boyun eğmek: 18a/12; 59b/7.  
**i.ından çık-** Birinin emrinden çıkmak, denileni yapmamak: 34a/7,8.
- i‘ tibār** (a.) Değer: 64b/6; 65a/2; 65a/3; 108a/5.  
**i.-ıla** Bakımdan: 106a/4.
- i‘ tibārāt** (a. < çkl. i‘ tibār) Faraziyeler, var sayılan şeyler: 106b/6; 108b/15.
- i‘ tikhād** (a.) İnanç, iman: 7b/4; 44a/5; 48a/2; 126a/7; 131a/11.  
**i. it-** İnanmak, iman etmek: 48a/12; 103b/3; 104b/11; 108a/13; 108a/15,108b/1; 111a/8.
- i‘ tikāf** (a.) Bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme.  
**i. it-** Bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirmek: 83a/3.
- i‘ timād** (a.) Güvenme, dayanma.  
**i. u ihtilāf it-** Dayanıp ayrılmak: 40a/4.
- i‘ tirāf** (a.) Başkaları tarafından bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamadan açıklama, söyleme.  
**i. (it-)** Açıkça söylemek: 111a/8.
- itmām** (a.) Tamamlama, bitirme.  
**i. it-** Tamamlamak, bitirmek: 84a/4.
- iṭmi ‘nān** (a.) Emin olma: 64b/14.
- ittibā‘** (a.) Tabi olma, uyma: 74b/6.  
**i. it-** Tabi olmak, uymak: 115b/8.
- ittifāk** (a.) Birleşme, uyuşma, sözleşme: 21a/4; 46b/4; 52b/1; 91a/3; 115a/10.  
**i. düş-** Birleşmek, uyuşmak: 39b/3,4.  
**i. eyle-** Birleşmek, uyuşmak: 111b/13.  
**i. it-** Birleşmek, uyuşmak: 40a/1; 43a/15; 47a/11; 105a/3; 107b/14.
- ittiḥād** (a.) Bir olma, birleşme: 59a/6.
- ittiḥāz** (a.) Edinme, edinilme: 101b/5.  
**i. it-** Edinmek, tasarlamak: 73b/14; 112a/4; 119b/7.
- ittir-** Ettirmek.

→ **celā itdir-** 58b/14.  
**‘ibādet itdir-** 11b/14.  
**ḳamı‘ ve ḳalı‘ itdir-** 60a/12.

**ittisā‘** (a.) Genişleme, bollaşma.

**i. gel-** Genişlemek: 47a/12.

**ittişāl** (a.) Birleşme, kavuşma: 14b/10.

**iyit-** *bkz. eyit-* 120a/9.

**izā‘ at** (a.) Harap etme: 76b/1.

**izā‘ atü'l- ḥazem** (a.) Zulüm ve harap etme: 76b/1.

**izāfet** (a.) İki şey arasındaki bağ, ilgi: 63b/14; 66a/5; 65a/7; 65a/15; 66b/12.

**izāḥ** (a.) Açık, apaçık anlatma.

**i. it-** Anlatmak, izah etmek: 114a/6.

**izāle** (a.) Giderme, yok etme: 59a/7.

**‘izām** (a.) Büyük: 92a/11.

**izār** (a.) Belden aşağıya mahsus örtü, peştamal.

**i. (idin-) Örtünmek:** 122a/2.

**izdiḥām** (a.) Kalabalık, yığılma.

**i. it-** Yığılmak, kalabalık etmek: 26b/5.

**izḥār** (a.) Gösterme, meydana çıkarma: 2b/12; 46a/8.

**izīn** (a. < izn) Müsaade, izin: 92a/12.

**i. al-** İzin almak: 123b/8,9.

**izinsiz** İzin olmadan, izinsiz: 107b/6.

**izn** *bkz. izin.* 53a/6.

**‘izze** (a.) Gurur: 96a/14.

**‘izzet** (a.) Kudret, kuvvet, yücelik: 18b/8; 117b/1.

## J

**jāj** (f.) Saçma, manasız boş söz: 80a/7.

## K

- ḳab** Kabuk: 102b/9; 127a/15.
- ḳaba** Gür, geniş: 116b/14.
- ḳabā** (a.) Üste giyilen elbise, kaftan: 3a/11; 52a/6.
- ḳabiḥ** (a.) Çirkin: 53a/4.
- ḳabız** (a. < ḳabz) Azrail tarafından ruhun alınması, ölme: 37b/7.  
**ḳ. ol-** Canı alınmak, ölmek: 26a/3.  
**ḳ.-ı rūḥ olın-** Ruhu alınmak, ölmek: 37b/10.
- ḳābız** (a.) Alan, tutan: 60b/12.
- ḳabiḥa** (a.) Yakışsız, çirkin.  
**ḳabiḥatü'l-manẓar** (a.) Çirkin görünüş: 99a/4.
- ḳābil** (a.) Mümkün, olabilir: 15b/14; 64a/8; 84a/8.  
**ḳ. ol-** Mümkün olmak: 68b/8.
- ḳabīl** (a.) Soy, sınıf: 128b/3.
- ḳabile** (a.) Boy, kabile: 19a/9; 19a/9; 36b/12.
- ḳābiliyyet** (a.) Kabul edebilirlik, alabilirlik: 12a/12.
- ḳabir** *bkz. ḳabr.* 117b/6; 126b/7.
- ḳable** (a.) Evvel, evvelki, ön, önce.  
**ḳable't-tevbe** (a.) Tevbeden önce: 130b/8.  
**ḳable'z-ẓuhūr** (a.) Meydana çıkmadan önce: 105b/11.
- ḳabr** (a.) Kabir: 27b/8; 29a/6; 29b/1; 46a/14; 71b/7; 78a/8; 79a/8; 92a/2; 93b/1; 96a/2; 129a/3.
- ḳabuḳ** Kabuk: 36b/12.
- ḳabūl** (a.) Alma, kabul.  
**ḳ. eyle-** Kabul etmek, uygun bulmak: 12a/14; 94a/12.  
**ḳ. it-** Kabul etmek, uygun bulmak: 6b/15, 7a/1; 92b/1; 10b/14; 117b/14.
- ḳabẓa** (a.) Tutacak yer, sap: 60a/4.
- ḳabz** *bkz. ḳabız.*
- ḳaç** Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan sru sıfatı: 25a/9; 127a/13.
- ḳaç-** 1. Kaçmak: 35b/3; 47b/1; 54a/10; 55a/3; 55a/7; 55a/14; 55a/14; 55b/8; 56a/5; 56a/15; 56a/15; 91a/3; 98b/15. 2. Kaçınmak: 40a/12; 120b/6.

- kaçan** Ne zaman, ne vakit: 14a/8; 15b/2; 15b/6; 15b/15; 16b/11; 33a/12; 36b/1; 37a/1; 57a/7; 60b/8; 60b/10; 60b/12; 64a/10; 72b/3; 80b/4; 96a/2; 97b/12; 101a/3; 101b/10; 102b/4; 111a/14; 117a/10; 122b/11; 123a/13.
- kaçır-** Uzaklaştırmak, kaçmak zorunda bırakmak: 54b/13; 56b/4.
- kadâr** (a.) Miktar: 2b/6; 3a/2; 11a/11; 15a/13; 15b/13; 16b/7; 16b/8; 17b/12; 25a/8; 25b/2; 29a/3; 30a/6; 30a/6; 30a/6; 34b/3; 34b/4; 34b/4; 34b/5; 36b/11; 54b/4; 89b/12; 93a/13; 102a/6; 108b/15; 109a/12; 112b/1; 116a/5; 127a/2; 127b/13; 128b/14; 130b/13.
- kadeh** (a.) Bardak, kadeh: 71a/11.
- kademeyni** (a.) İki ayak: 89a/15.
- kadem-rence** (f.) Tenezzül.
- k. buyur-** Tenezzül etmek: 123b/6.
- kader** (a.) Allah'ın ezeli hüküm ve takdiri: 57a/14; 63b/2.
- kadıh** (a. < kadh) Çekiştirme, kötüleme.
- k. it-** Çekiştirmek, kötülemek: 102a/4.
- kadīm** (a.) Geçmiş, eski: 112a/11.
- kadīme** (a.) Eski: 46a/4.
- kadir** *bkz. kadr.* 74a/5.
- kādir** (a.) Güçlü, gücü yeter.
- k. ol-** Gücü olmak, gücü yetmek: 16b/1; 35b/15; 46b/12; 51a/8; 56a/1; 56a/15; 57a/1; 73a/12,13; 77b/10; 81b/15; 98b/8; 129b/15,130a/1.
- kadr** (a.) Değer, itibar.
- k.in bil-** Değerini bilmek: 75a/11.
- kāf** (a.) Arap alfabesinde kaf harfi: 80a/2; 80a/4; 122a/6.
- kāf** (a.) Arap alfabesinde kef harfi: 80a/7.
- Kāfi** (a.) Yeter, yetişen, Allah: 82b/6.
- kāfir** (a.) Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan, kafir: 28a/2; 28a/3; 52b/10; 53b/1; 60a/10; 90a/4; 90a/5; 104a/3; 104a/7; 104a/15; 104b/6; 104b/11; 109a/9; 109a/10.
- k. ve mükezzib ol-** Kafir ve yalanlayıcı olmak: 108a/9.
- kāfiye** (a.) Elverişli, uygun: 112b/6.

- kaftān** Üste giyilen elbise: 25a/14; 26b/1; 30a/14; 44b/5; 61b/10; 91a/7; 96b/7; 96b/8; 127a/15; 127b/1; 127b/3; 128b/6; 132a/12; 132a/12.
- kāfūr** (a.) Kafur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, çok ıtırli madde: 8a/10; 16a/4.
- kāğid** (f. < kağız) Kağıt: 28b/13; 47a/2; 109b/5.
- kāh** (f.) Bazen, kimi vakit, bazı bazı: 16a/14; 16a/14; 39a/12; 78b/1; 78b/1; 79a/2; 79a/2; 79a/2; 79a/2; 80a/10; 80a/10; 80a/10; 98a/4; 98a/8; 98a/9; 98a/10; 99a/2.
- kaḥır** bkz. *kaḥr*. 57a/13.
- kaḥıṭ** (a. < kaḥṭ) Kıtlık, kuraklık: 36a/6.
- kaḥr** (a.) Üstün gelerek mahvetme, helak etme: 18b/8; 51b/1; 75a/3; 75b/5.
- ka'ide** (a.) Usul, yol: 129b/1.
- ka'il** (a.) İnanmış, aklı yatmış.  
**ka. ol-** İnanmak: 90a/4; 104a/2; 104a/10; 104a/12; 104a/12; 104a/15.
- ka'iliḥā** (a.) Onu söyleyen: 65a/9.
- ka'im** (a.) 1. Kararlı, sabit: 76b/7. 2. Ayakta bulunan, huzurda olan: 131b/6.  
**ka. 'alā dīni'llah** (a.) Din üzerine olan, dine riayet eden: 57b/7.  
**ka. bi'd-dīn** (a.) Dinde olan, dine riayet eden: 45a/15.  
**ka. bi-dīni'llah ol-** Dinde olan, dine riayet etmek: 51a/11; 58b/9.  
**ka. bi-emri'd-dīn** (a.) Din emirlerine riayet eden: 45b/3.  
**ka. bi-emri'llah (it-)** Allah'ın emirlerine riayet etmek: 41a/5.  
**ka. bi'l-ḥaqqı** (a.) Hakka riayet eden: 40b/6.  
**ka. bi-emri'llah** (a.) Allah'ın emrinde olan, emirlere riayet eden: 49a/1.  
**ka. it-** Var etmek: 6a/8.  
**ka. kııl-** Var etmek: 5a/6.  
**ka.-maḳām ol-** Birinin yerine geçmek: 49a/3.  
**ka. ol-** 1. Var olmak, sürdürmek: 18a/4; 43b/15; 74a/11; 84b/2; 114a/5.  
2. Birinin yerine geçmek: 39a/11; 45a/13; 56b/9; 73b/15, 74a/1. 45a/6; 107b/15.  
**ka. ve sābit ol-** Kararlı ve sabit olmak: 116a/3.
- kāi'nāt** (a.) Var olan şeylerin hepsi, yaratılmışlar: 66a/10.
- kaḳ-** Çakmak, saplamak: 49a/10.

**kaķı-** Öfkelenmek, kızmak: 52b/9; 55b/11.

**kal-** 1. Kalmak: 37a/11; 40b/14; 45a/1.

2. Bulunmak, olmak: 2b/9; 17b/13; 28a/9; 35b/7; 37a/15; 37b/1; 38b/11; 38b/11; 39a/1; 39a/3; 54b/7; 58b/15; 70b/6; 95b/14; 131b/7.

3. Geride kalmak, bulunmak: 23b/1; 33b/1; 33b/1; 36a/13; 36b/15; 39b/13; 54b/6; 88a/3; 93b/8; 115a/3.

4. İntikal etmek: 27b/1; 44b/9; 117b/7; 117b/7.

5. Tutsak olmak, kalmak: 54b/3.

**ka.dı ki** Bununla birlikte, bundan başka: 129a/8.

**kaľ** (a.) Sökme, koparma.

**ka. u ka.mı** ol- (< ka. u ka.m ol-) Sökölüp yok edilmek: 58b/1,2.

**kaľ'a** (a.) Kale, hisar: 47b/4; 48a/6; 48a/8; 48b/11; 49a/8; 49a/8; 54a/12; 54a/13; 54a/15; 54a/15; 54b/1; 54b/1; 55a/10; 55a/10; 55b/12; 55b/13; 119a/5.

**kala** Kaldığında: 59b/11.

**kalb** (a.) Gönöl, kalp: 3b/9; 43b/7; 46b/14; 61a/10; 61a/12; 61b/8; 64b/2; 65b/14; 66a/12; 85a/14; 85b/8; 85b/11; 85b/15; 86a/8; 86a/9; 90a/13; 95a/9; 95a/11; 96a/14; 100a/2; 100a/6; 100a/13; 101b/11; 101b/14; 105b/7; 109b/5; 110a/10; 111a/8; 113b/8; 117a/13; 123a/10; 123a/11; 123a/12; 123a/12; 123a/13; 123a/13; 123b/14; 126a/12; 128b/2; 129b/14; 130a/9; 130a/11; 131b/1.

**kalbiyye** (a.) Kalbe ait, kalbe mensup: 100a/2.

**kaldır-** 1. Yukarı doğru hareket ettirmek: 77a/4; 125b/6. 2. Bulunduğu yerden almak, kaldırmak: 95a/3.

**kaľe** (a.) Demek, söylemek: 102a/15.

**kaľe'llahu** (a.) Allah der ki: 102a/7,8.

**kaľeb** (a.) Şekil, biçim, form: 80b/4.

**kalem** (a.) 1. Kalem: 10b/12; 11a/1; 11a/2; 11a/2; 11a/5; 12a/9; 70a/15. 2. Yazı: 79a/12; 79a/12; 79a/12; 79a/13; 79b/2; 79b/2; 79b/5; 79b/5; 79b/7; 79b/7; 79b/9; 79b/10; 79b/11; 79b/12; 79b/12; 80a/2; 80a/8; 80b/1.

**kaľnılık** Kalın olma durumu, kalınlık: 70a/15.

**kaľib** bkz. kaľb. 76a/10; 86a/11; 99b/13; 100a/8.

**kaľilün** (a.) Az: 6a/3.

**ķalk-** 1. Yukarı doğru yükselmek: 18a/9. 2. Gitmek üzere yerinden ayrılmak, kalkmak: 78a/7; 126b/9. 3. Uyanmak: 78b/4; 127a/5.

**ķam<sup>ç</sup>** bkz. *ķamı<sup>ç</sup>*. 59a/7.

**ķamaş-** Parlak bir şeye bakmaktan dolayı gözün görmez olması: 77b/4.

**ķamer** (a.) Ay: 14a/6; 21b/6; 22b/12; 24b/7; 68a/9; 90a/9; 90a/10; 93a/9; 99a/15; 105b/5.

**ķameriyye** (a.) Ay'a mensup, Ay ile ilgili: 21a/9.

**ķamı<sup>ç</sup>** (a. < ķam<sup>ç</sup>) Ezme, kırma, yok etme:

**ķ. it-** Yok etmek: 59b/9.

**ķ. ve ķalı<sup>ç</sup> itdir-** Yok edip söktürmek, yok ettirmek: 60a/12.

**ķ. u ķalı<sup>ç</sup> it-** Yok edip sökmek, yok etmek: 58b/7.

**ķāmil** (a.) 1. Tam, bütün, eksiksiz: 38b/8; 38b/10; 74a/6. 2. Kemale ermiş, alim, bilgin: 66b/5; 125b/12; 130a/11.

**k. ol-** Tam, noksansız olmak: 9a/4.

**k. vü fāyık ol-** (< ķ. vü fāik ol-) Kemale erip manevi bakımdan en üstte olmak: 50b/2.

**ķāmile** (a.) Tüm, bütün, eksiksiz: 84b/13.

**ķan** Kan: 36a/5; 53a/10; 56a/13; 93a/14; 104a/6; 118b/8.

**ķ. dōkil-** Kan akmak: 61a/8.

**ķan-** Bir ihtiyacını, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak: 91a/14.

**ķanā<sup>ç</sup> at** (a.) Kısmete razı olma, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe: 2b/2 112a/5

**ķ. it-** Yetinmek: 102a/3,4; 113a/11.

**ķanad** Kanat: 127a/8; 127a/10.

**ķanat** bkz. *ķanad*. 69b/6; 69b/7.

**ķande** Nerede, her nerede: 46b/4; 50a/6; 50a/7; 78a/10; 91a/9; 107a/13; 117b/5; 117b/5; 128a/9; 128b/9; 129a/8; 131a/5; 132b/5.

**ķanden** Nereden: 76b/11; 78b/14; 122b/9; 126b/12; 127a/6; 129b/9; 130b/14.

**ķāni<sup>ç</sup>** (a.) Kanaat eden, eline geçenle yetinen.

**ķ. ol-** Kanaat etmek, yetinmek: 113a/12.

**ķankı** Hangi: 120b/5.

**ķānūn** (a.) Yasa, kanun: 73b/12.

**ķānūn** (a.) Kış mevsiminin ilk iki ayı.



**k.-ı evvel** (f.) Aralık ayı: 21b/11; 22a/7.

**k.-ı şānī** (f.) Ocak ayı: 21b/11; 22a/8.

**kap** İçi katı veya sıvı nesneyi alabilen oyuk nesne, kap: 8a/2.

**kaplan** Kaplan: 99b/7.

**kapu** Kapı: 5a/13; 5b/1; 16b/6; 16b/7; 16b/8; 26b/5; 51a/7; 54b/1; 66b/3; 66b/7; 69b/3; 69b/4; 69b/4; 71b/5; 71b/6; 72a/2; 72a/3; 72a/11; 72a/12; 72b/11; 72b/15; 73a/2; 73a/3; 78a/5; 78b/6; 88b/2; 120a/2; 128a/7; 128a/14.

**ķ. al-** Kapıya vurmak, kapıyı almak: 116a/11; 116b/4.

**ķar** Kar: 54a/13.

**ķ. u yağmur yağ-** Kar ve yağmur yere dūřmek: 52b/1.

**ķara** (a. < ķarra) Yeryüzünün denizle örtölü olmayan bölölümü, toprak: 71b/5.

**ķara** Siyah: 14a/5; 29a/12; 37b/5; 60b/9; 98b/11.

**ķarābet** (a.) Yakınlık, akrabalık: 101b/14.

**ķarañlık** Karanlık: 16b/9; 98b/4.

**ķarār** (a.) Durma: 23a/15; 34b/3.

**ķ. buyur-** Bir yere yerleşmek: 58a/14.

**ķ. eyle-** Kalmak, durmak: 37a/6; 37a/14.

**ķ. it-** Kalmak, durmak: 23a/13; 26b/13; 55a/7; 59a/4.

**ķarar-** Simsiyah kesilmek, kararmak: 61b/15.

**ķardař** Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre durumu: 47b/3; 49a/2; 71b/15; 72a/1; 86b/8; 89a/6; 107b/1.

**ķ. eyle-** Kardeş yapmak: 96b/2.

**ķarınca** Karınca: 29a/12.

**ķarındař** bkz. ķardař. 29a/8; 110b/2.

**ķarın** Karın: 7b/15; 29a/15; 89a/12.

**ķariř** Açık elin baş parmak ucundan serçe parmağı ucuna kadar olan ve ölçü gibi kullanılan açıklığı: 36b/9; 70a/14; 70a/15.

**ķariř-** Müdahale etmek: 100a/2; 100a/2.

**ķariřık** Karışmış olan: 11a/14; 98b/15.

**ķarīb** (a.) Yakın, yakın olan: 19b/13; 51b/4.

**ķ. it-** Yakın etmek, yakınlaştırmak: 117b/14,15.

**ķ. ol-** Yakın olmak: 54b/11,12.

- karin** *bkz. karn.* 38b/8.
- karn** (a.) Yüz yıllık zaman, vakit: 38b/8; 38b/10; 38b/11; 38b/13; 39a/5; 39a/4; 39b/10; 39b/5; 39b/5; 39b/13.
- karşu** Ön, karşı: 117a/6.
- k. gel-** Karşılaşmak, karşılamak: 56b/2; 130a/6.
- k. var-** Karşılaşmak, karşılamak: 37b/6; 49a/14.
- kaşd** (a.) Öldürme, zarar verme: 56a/14.
- kaşd it-** 1. Yönelmek: 50b/3. 2. Niyet etmek: 85a/15,85b/1.
- kaşd-ı (Bağdād) it-** (Bağdat'a) Hücum etmek: 51b/10,11.
- kasem** (a.) Yemin, ant.
- k. vir-** Yemin etmek, ant vermek: 118a/2.
- kaşid** *bkz. kaşd.* 101b/1.
- kāsīde** (a.) İstenmeyen, talep edilmeyen: 105a/2.
- kasve** (a.) Katılık, sertlik: 129b/14.
- kaş** Kaş: 86a/12; 89a/10.
- kat** 1. Huzur, nezt: 8a/12; 95a/7. 2. Makam, mevki: 29b/1; 56b/3. 3. Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan bölüm: 44b/2; 50b/9. 4. Nazar, görüş, inanç: 62b/6; 62b/8; 64b/5; 80b/1; 108b/7; 108b/7.
- kat-** Karıştırmak, ilave etmek: 95a/13; 95a/14; 95a/14.
- kaṭʿ** *bkz. kaṭiʿ.*
- katı** Çok, pek: 55a/1.
- kaṭiʿ** (a. < kaṭʿ) Sona erdirdirme, bitirme.
- k. eyle-** Sona erdirmek, bitirmek: 98a/1.
- k. it-** 1. Yol almak, ilerlemek, geçmek: 14b/5; 21a/13; 67a/14; 67b/1; 68a/3; 68a/7. 2. Bitirmek, sona erdirmek, engellemek: 75b/2; 114a/6; 122b/5.
3. İnanmamak: 104a/11.
- k.-ı menāzil eyle-** Menzillerde yol almak, ilerlemek: 14b/1.
- k.-ı menāzil it-** Menzillerde yol almak, ilerlemek: 14b/1,2.
- kaṭiʿ a** (a.) Açık, apaçık, net, belirgin: 24a/15.
- katıl-** Bir topluluğa girmek, iştirak etmek: 78a/10.
- katır** Katır: 12a/5; 55b/11; 99b/11.
- kātib** (a.) Yazıcı: 43a/14.

- ḳātil** (a.) Katleden, öldüren: 118b/3.
- ḳatil** (a. < ḳatl) Öldürme: 48a/12; 129b/6..
- ḳ. eyle-** Öldürmek: 33a/5; 35a/11; 35b/3,4; 35b/4; 118a/9; 120b/6; 130a/2.
- ḳ.-i (Bağdād) olun-** (Bağdat halkını) öldürülmek, katletmek: 56a/10,11.
- ḳ. it-** Öldürmek: 33b/6; 36a/3; 36a/4; 47a/3; 47a/6; 49b/1; 51a/15; 53a/11,12; 54a/9; 54b/10; 55b/13; 93a/15; 108a/13; 118b/9.
- ḳ. ol-** Ölmek: 32b/14.
- ḳ. olun-** Öldürülmek: 103b/12; 108a/13; 118a/10; 119a/6; 119a/11.
- ḳ. ü ḥasāret olun-** Öldürülmek ve zarar verilmek: 56a/8.
- ḳ. vü esīr it-** Öldürmek ve esir etmek: 55b/15.
- ḳatl** *bkz. ḳatil.* 35b/10.
- ḳatur** *bkz. ḳatır.* 41b/4.
- ḳatār** (a.) Bir arada gide hayvan dizisi.
- ḳ. ḳatār** Birçok katardan oluşmuş, dizi dizi: 41b/14.
- ḳatre** (a.) Damla: 53a/10; 69b/7; 125b/8.
- ḳavā'id** (a. < ḳkl. ḳāide) Kaideler, usuller: 70a/2; 108b/9.
- ḳavālib** (a. < ḳkl. ḳalıb) Kalıplar: 113b/12.
- ḳavānīn** (a. < ḳkl. ḳānūn) Kanunlar: 97b/13.
- ḳavāyim** (a. < ḳāwā'im < ḳkl. ḳā'ime) Fermanlar, buyruklar: 79a/8.
- ḳavī** (a.) **1.** Kuvvetli ,güçlü: 54b/12; 75a/3. **2.** Güvenilir, sağlam: 60a/5.
- ḳ. ol-** Kuvvetli, güçlü olmak: 8b/8; 132a/4.
- ḳavil** *bkz. ḳavl.* 103a/8; 107b/10.
- ḳavim** *bkz. ḳavm.* 35a/6; 35a/7.
- ḳavīm** (a.) Doğru: 58b/7; 73a/10.
- ḳavis** *bkz. ḳavs.* 18b/10; 23b/10.
- ḳavl** (a.) Söz: 66a/8; 106a/13; 132a/2.
- ḳ. u ḳarār eyle-** Bir şeyi sözleşip bitirmek: 43b/5.
- ḳavluhu** (a.) Onun sözü: 11b/1, 130b/1.
- ḳavm** (a.) İnsan topluluğu, kavim: 11b/14; 13b/2; 18a/8; 18b/9; 26b/12; 27a/7; 28a/9; 29b/7; 35a/7; 35a/7; 54a/15; 72b/5; 78a/13; 108b/13; 128a/2; 130a/3.
- ḳavs** (a.) Yay: 18b/10; 22a/1.
- ḳayd** (a.) Ağaya vurulan zincir, pranga: 49a/10.

**ķ. u bend** Baēlama: 49a/9.

**ķāyil** *bkz. kā 'il.*

**ķāyim** *bkz. kā 'im.* 17b/15.

**ķays** (a.) ?Süngü miktarı: 32b/11.

**ķayyūmu** (a.) “Baki ve kaim olan”, Allah: 84a/6.

**ķaz-** Eşmek: 49b/4; 70a/2.

**ķazā** (a.) **1.** Allah tarafından takdir olunan şeylerin meydana gelmesi: 53a/12; 54b/13; 57a/14; 63b/2; 98b/12. **2.** Elden çıkan kötü, zararlı iş; olay: 54a/8

**ķazdır-** Eştirmek: 119b/13,14.

**ķazı-** Tıraş etmek: 47b/15; 127b/5.

**ķazīyye** (a.) İş, husus, mesele: 50a/14; 76b/3.

**ķāzī** (a.) Kadı: 42a/8; 42a/9; 42a/9; 43a/14.

**ķazī'l-ķuzāt** (a.) Kadıların kadısı, en büyük kadı: 50b/12.

**kebid** (a. < kebd) Karaciğer: 63a/3; 64b/1.

**kebīr** (a.) Büyük: 44b/14; 82b/9.

**kebīs** (a.) Artma: 21b/4.

**kebīse** (a.) Artık yıl, şubat ayı yirmi dokuz çeken yıl: 21a/15.

**keder** (a.) Bulanıklık: 99a/12.

**ke'enne** (a.) Sanki, güya, gibi, benzer: 37b/5.

**ke'ennehu** (a.) Sanki, güya, gibi, benzer: 84b/13.

**kefen** (a.) Ölünün sarıldığı bez: 88b/13.

**kefere** (a. < çkl. kāfir) Kafirler, Müslüman olmayanlar: 59b/8.

**keff** (a.) Avuç, el içi: 3b/9.

**kehene** (a. < çkl. kāhin) Gaipten haber verenler, kahinler: 26b/6.

**kelāl** Yorgunluk, bıkkınlık, usanç.

**k. gel-** Bıkmak: 15a/15.

**kelām** (a.) **1.** Söz, kelam: 62a/2; 99a/6; 103a/3; 103a/7; 103a/8; 103a/10; 109a/11; 121b/11; 124a/4; 125a/2; 125a/5. **2.** Ayet: 94a/6.

**kelāmu'llah** (a.) Allah'ın sözü, Kur'an: 62a/2.

**kelb** (a.) Köpek: 93a/14; 99b/6.

**keler** Bir çeşit kertenkele, yılan ebesi: 71a/7.

**kelimāt** (a. < çkl. kelime) Kelimeler, sözler: 62b/4; 122b/2; 125a/13.

**k. it-** Konuşmak: 46a/15.

**kelime** (a.) Söz, kelime: 9a/8; 29a/13; 63a/14; 64a/3; 64a/9; 85b/1.

**kelimetu'llah** (a.) Allah'ın sözü, ayeti: 24a/15; 30b/9,10; 58a/7.

**kelisā** (f. < kilisā) Kilise: 72a/9; 72b/6; 72b/10; 72b/10; 72b/11.

**kemāl** (a.) 1. Mükemmellik: 2b/12. 2. Tamlık, eksiksizlik: 5b/4; 100a/14.

**k. bul-** 1. Tamam olmak: 84b/1. 2. Olgunlaşmak: 102b/12.

**kemān** (f.) (Ok atan) yay: 49a/12.

**kemik** Kemik: 19a/5.

**kenār** (f.) Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı: 30b/1; 41a/13; 55a/1; 55a/3; 55a/14; 55b/5; 55b/7; 63a/8; 72a/8; 77b/2; 91b/9.

**kende** (f.) ?Çukur, hendek: 32b/12.

**kendi** Kendi, kendisi: 10a/3; 12b/14; 12b/15; 12b/15; 13a/2; 18a/15; 19a/2; 30a/13; 30a/12; 31a/7; 32a/7; 35a/4; 35a/6; 35a/12; 38b/4; 40a/3; 40a/12; 40b/8; 41b/12; 43a/14; 43b/11; 44b/9; 47a/11; 47a/13; 47b/10; 48a/4; 49b/6; 50a/13; 50b/10; 52a/5; 56a/14; 60a/8; 60a/9; 61a/10; 66b/12; 76b/8; 77a/2; 86b/5; 86b/14; 90a/10; 90a/11; 92b/4; 96a/9; 96b/3; 98b/4; 99b/9; 99b/10; 99b/12; 101b/10; 102a/14; 103b/14; 106a/1; 107a/12; 107b/7; 108a/14; 109b/14; 114a/4; 114a/7; 114a/9; 117b/14; 118a/14; 118b/15; 119a/8; 119b/10; 120b/5; 120b/7; 122b/12; 123b/9; 124b/3; 125a/5; 127a/12; 128a/5; 129a/3; 129a/15; 131b/12; 132a/5; 132a/10; 132a/14; 132b/1.

**k. hāline meşgūl** Kendi halinde, kendi işiyle ilgilenen: 46b/4.

**k.den giç-** Kendi kaybetmek, bayılmak: 77a/13.

**k.lere gel-** Akılları başlarına gelmek: 10b/9,10

**k.nden gec-** Aklı başından gitmek, kendini kaybetmek: 116a/14.

**k.ne tolaşma-** Kendini kaybetmek: 124b/3.

**kendü** *bkz. kendi*. 78b/4; 90b/12.

**kerāmāt** (a. < çkl. kerāmet) Allah dostlarının gerektiği zaman gösterdikleri fevkalade haller: 90a/5; 90a/5; 113b/7; 131a/15.

**kerāmet** (a.) Allah dostlarının gerektiği zaman gösterdikleri fevkalade hal: 60b/4; 92a/7; 105a/13; 120a/6.

**kerem** (a.) 1. Asalet, asillik, soyluluk: 35b/11; 35b/12; 73a/9. 2. Cömertlik, elaçıklığı: 41b/10.

- k. it-** Lütfetmek: 123b/6.
- k. kıl-** Lütfetmek: 117b/3.
- kerre** (a.) Kez, defa, sefer: 6a/15; 6b/4; 7b/14; 8a/7; 8b/6; 8b/6; 8b/8; 8b/8; 31b/3; 31b/4; 33a/9; 37a/4; 37b/3; 41b/11; 42a/4; 42b/15; 43a/6; 82b/2; 82b/7; 82b/10; 82b/14; 83a/6; 83a/15; 83b/1; 83b/6; 83b/8; 83b/14; 83b/15; 84a/2; 84a/3; 85a/9; 92b/11; 93b/7; 95a/10; 112b/11; 119a/13; 119b/4; 119b/4; 121b/10; 124b/10; 125b/4; 126b/13; 127a/13; 127a/13; 127a/14.
- kes-** 1. Bıçak, makas gibi aletlerle bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak: 97a/12; 97a/14; 103b/15; 122b/6; 122b/7. 2. Saç, tırnak vb. şeylerin ucunu almak: 27a/15. 3. Öldürmek, yok etmek: 53a/3. 4. Dibinden ayırmak: 95b/8; 95b/9.
- keşif** (a.) Yoğun, koyu, şeffaf olmayan: 99a/10.
- kesir** (a. < kesr) Kıрма, bozma.
- k. it-** 1. Bozguna uğratmak 56b/15; 57a/6. 2. Kırmak: 77b/10.
- keşir** (a.) Çok, fazla: 41a/1; 41a/1; 119b/10.
- k. ol-** Artmak, çoğalmak: 17b/2; 17b/3.
- keşire** (a.) Çok, fazla: 42b/13; 77b/7.
- keşret** (a.) Çokluk, bolluk: 90b/11; 100a/5.
- keşf** (a.) 1. Meydana çıkarma, bilme: 60b/3. 2. Allah tarafından ilham olunma: 132a/11.
- k.-i esrār it-** Sırları meydana çıkarmak: 78a/2.
- k. ol-** Açılmak, meydana çıkmak: 85b/1; 98a/2.
- keşif** *bkz. keşf.*
- ketm** (a.) Gizli tutma: 86a/10.
- kevākib** (a. < çkl. kevkeb) Yıldızlar: 14b/4; 99a/11; 99a/15; 99a/15; 100b/2; 105b/5; 123a/7; 123a/8; 123a/10.
- kevineyn** (a.) İki cihan, dünya ve ahiret: 2a/7.
- kevineyye** (a.) Oluşa ait, oluşla ilgi, kainat ilmine dair, varlıkla alakalı; 64a/1.
- keyfiyyet** (a.) Nitelik, hal, durum: 90a/3.
- keyhek** *bkz. keyhekek.* 21b/12.
- keyhekek** Kıbtî takviminde dördüncü ay: 22a/1; 22a/8.
- kezā** (a.) Böyle: 102a/15.

**kezālik** (a.) Keza, bu, bu da öyle: 28a/5; 64a/2; 90a/11; 114b/3; 112b/13; 123a/8.

**kezzibte** (a.) “Yalan söylüyorsun” anlamında bir söz: 35a/11.

**kezzāb** (a.) Pek yalancı, çok yalan söyleyen: 118b/8.

**kıbāb** (a. < çkl. kubb) Kubbeler.

**kıbābı'l-ḥamūl** (a.) Kapalı kubbeler: 74b/13.

**kıble** (a.) Kible: 69a/8; 69b/1; 69b/2; 86a/3; 119b/7; 123b/11.

**Ḳıbtī** (a.) Kibtilere mensup: 21b/1; 79a/13.

**Ḳıbtīyye** (a.) Kibtilere mensup: 21b/6; 21b/8; 80b/7.

**kıdem** (a.) Eski, kadim olma: 104a/11.

**kıdve** (a.) Bir sınıfın veya topluluğun başında olan kimse: 3b/15.

**kıl-** 1. Yapmak, etmek: 53b/9; 85a/8; 121b/5; 121b/6; 123a/11; 123a/11; 123a/12; 132b/14. 2. (Namaz için) yerine getirmek: 77a/6; 77a/7; 77a/8; 77a/15; 87b/15; 126b/12; 127a/3.

→ **ārāste kıl-** 122b/15.

**āsān kıl-** 73a/15.

**ber-güzide kıl-** 2a/3.

**beşāret kıl-** 86a/15.

**diri kıl-** 35a/13.

**enmūzec kıl-** 2a/5.

**ḥālīş kıl-** 32a/13.

**ḳā'im kıl-** 5a/6.

**kerem kıl-** 117b/3.

**mestūr kıl-** 84b/4.

**mevsūm kıl-** 114a/10.

**mu'azzab kıl-** 75a/14.

**muḥtār kıl-** 114a/7.

**munşarīf kıl-** 60a/11,12.

**meşgūl ve ḳādir kıl-** 73b/2,3.

**muṭṭalī' kıl-** 73a/14.

**mūnteşir kıl-** 28b/4,5.

**mūzeyyen kıl-** 122b/14.

**namāz kıl-** 26a/8; 30a/15; 76b/14; 78b/3; 87b/14;

88a/1; 88a/7; 104a/6;

124b/9; 125a/9;

126a/15; 126b/9.

**namāzı kıl-** 33a/3; 85b/12;

123b/13; 126b/9.

**namāzın kıl-** 85b/11,12; 78a/1;

125a/10; 126b/10;

126b/14; 127a/4;

131a/6.

**nāṭıq kıl-** 131a/14.

**şābit kıl-** 107b/12.

**vālī kıl-** 48b/12.

**kıl** 1. Kıl: 12a/5; 89a/13; 127b/7. 2. Keçi tüyünden yapılmış veya dokunmuş olan: 124b/5.

**ḳılā'** (a. < çkl. ḳal'a) Kaleler, surlar: 59b/4; 60a/9; 98b/7.

- kılıç** Kılıç: 35b/2; 35b/10; 35b/12; 47a/3; 61a/7.
- kılın-** Kılınmak.
- **deric kılın-** 4a/3.
- hediyeye kılın-** 3b/4.
- mahtûm kılın-** 4a/9.
- killet** (a.) Kıtlık.
- k. gel-** Kıtlık olmak: 41b/11; 44b/4,5.
- killetü'l-vera' i** (a.) Haramdan kaçınmama: 76a/15.
- kıllu** Kıllı olan, kıl ile kaplı: 127b/6.
- kır-** Öldürmek, yok etmek: 54b/15; 55a/5; 70a/6; 120a/3.
- kırâ'at** (a.) Okuma: 128a/14.
- k. it-** Okumak: 92b/10.
- kırıl-** Büyük ölçüde ölmek, yok olmak: 52b/2.
- kırk** Kırk: 7b/14; 19b/6; 19b/14; 20a/1; 20a/3; 20a/9; 26a/5; 28b/12; 29a/6; 29b/13; 30a/3; 30a/14; 31a/14; 31a/14; 32a/13; 32a/14; 34b/3; 34b/12; 34b/15; 37a/6; 37a/6; 37a/14; 38b/9; 40b/3; 51a/3; 61b/11; 70b/8; 71b/3; 72a/6; 78a/12; 78b/12; 78b/12; 79a/3; 86b/3; 95a/7; 95a/10; 101a/1; 113b/4; 115a/13; 120b/7.
- kırmızı** Kırmızı: 14a/5; 72b/8; 72b/10; 127a/8.
- kışa** Boyu, uzunluğu az olan: 34b/1; 89a/9; 119a/3.
- kısım** (a. < kısım) Parçalara ayrılmış olan bir şeyin her parçası, parça, bölüm: 22b/9; 62a/9; 63a/15; 63b/7; 64a/3; 65a/1; 65a/1; 65a/2; 86b/12; 101a/9; 108b/10; 108b/12; 110a/6; 111b/5; 113a/10; 124a/8.
- kısm** *bkz. kısım.* 13a/4; 13a/4; 64b/6; 68a/13; 68a/14; 108b/10; 108b/12; 108b/12.
- kısmet** (a.) Bölme, pay etme.
- k. it-** Pay etmek: 17b/11; 26b/8.
- kışsa** (a.) Olay, macera: 56a/14; 88a/15; 127b/12; 129b/9; 132b/4.
- kışt** (a.) Doğruluk, doğru iş görme: 35b/5.
- kıtāl** (a.) Birbirini öldürme, vuruşma: 33a/14; 38b/5; 49b/4.
- kıtf** (a.) Omuz: 86a/7.
- kıvām** (a. < çkl. kavīm) Doğrular: 75a/2.
- kıyām** (a.) 1. Ayaklanma, karşı gelme: 57a/1. 2. Bir işe kalkışma, teşebbüs: 114a/4.



**kıyāmet** (a.) Kıyamet: 34b/15; 37a/10; 60b/15; 66a/6; 75b/9; 104b/4.

**k. kop-** Kıyamet günü gelmek: 37a/1; 37b/1,2; 57b/6; 60b/11.

**k.-i ' işkı kop-** Aşkın kıyameti kopmak: 66a/6.

**kıyās** (a.) Karşılaştırma.

**k. it-** Karşılaştırmak: 101a/7; 113b/5.

**kıymet** (a.) Değer, kıymet: 72a/13.

**kız** Kız: 28b/8; 30b/10; 46a/12; 54b/5; 54b/8.

**kızar-** Kırmızı renk almak: 91b/9.

**kızard-** Kızarmasına sebep olmak: 61a/10.

**kızıl** Parlak kırmızı renk: 15b/12; 52b/4; 61a/11; 127b/6.

**ki** (f.) Bağlama edatı, ki: 2a/2; 2a/7; 2a/9; 2b/1; 2b/4; 2b/5; 2b/6; 2b/6; 2b/8; 2b/8; 2b/12; 3a/2; 3a/4; 3a/5; 3a/6; 3a/8; 3a/8; 3a/12; 3b/1; 3b/1; 3b/2; 3b/5; 3b/9; 3b/12; 3b/13; 4a/2; 4a/5; 4a/9; 4a/12; 4b/5; 4b/7; 4b/9; 4b/11; 4b/12; 4b/15; 5a/6; 5a/7; 5a/8; 5a/9; 5a/14; 5a/15; 5b/3; 5b/6; 5b/6; 5b/8; 5b/9; 5b/11; 5b/14; 6a/1; 6a/2; 6a/9; 6b/7; 6b/8; 6b/9; 6b/12; 6b/12; 6b/14; 7a/3; 7a/3; 7a/6; 7a/8; 7a/8; 7a/9; 7a/9; 7a/12; 7a/13; 7a/14; 7a/14; 7b/2; 7b/4; 7b/5; 7b/12; 7b/13; 8a/1; 8a/6; 8a/14; 8b/3; 8b/9; 8b/10; 8b/11; 8b/12; 8b/12; 8b/15; 9a/2; 9a/4; 9a/7; 9a/8; 9a/9; 9a/10; 9a/13; 9a/15; 9b/3; 9b/4; 9b/5; 9b/9; 10a/1; 10a/1; 10a/3; 10a/5; 10b/1; 10b/5; 10b/7; 10b/11; 10b/15; 11a/1; 11a/4; 11a/5; 11a/5; 11a/7; 11a/9; 11a/11; 11a/12; 11a/15; 11b/4; 11b/13; 11b/13; 11b/15; 12a/1; 12a/4; 12a/8; 12a/14; 12b/1; 12b/2; 12b/5; 12b/8; 12b/14; 13a/1; 13a/2; 13a/5; 13a/8; 13a/10; 13a/13; 13b/2; 13b/5; 13b/6; 13b/7; 13b/10; 13b/15; 14a/2; 14a/4; 14a/6; 14a/8; 14a/9; 14a/11; 14b/2; 14b/3; 14b/6; 14b/8; 14b/8; 14b/11; 15a/12; 15a/14; 15b/1; 15b/3; 15b/5; 15b/10; 15b/14; 15b/14; 16a/3; 16a/6; 16a/8; 16a/10; 16a/15; 16b/3; 16b/4; 16b/6; 16b/8; 16b/8; 16b/14; 17a/1; 17a/2; 17a/7; 17a/10; 17a/14; 17b/6; 17b/9; 17b/11; 17b/14; 18a/2; 18a/3; 18a/7; 18a/12; 18b/8; 19a/2; 19a/14; 19a/5; 19a/9; 19b/1; 19b/2; 19b/3; 19b/5; 19b/7; 19b/10; 19b/11; 19b/12; 19b/13; 20a/2; 20a/8; 20a/14; 21a/3; 21a/9; 21a/14; 21b/2; 21b/5; 21b/8; 21b/14; 22a/4; 22b/4; 22b/6; 22b/8; 22b/9; 22b/10; 22b/11; 22b/12; 22b/13; 22b/14; 23a/1; 23a/2; 23a/4; 23b/1; 23b/3; 23b/14; 23b/15; 24a/1; 24a/2; 24a/3; 24a/5; 24a/6; 24a/7; 24a/9; 24a/10; 24a/11; 24a/11; 24a/13; 24a/15; 24b/10; 25a/2; 25a/7; 25a/7; 25a/9;

25a/10; 25a/10; 25a/10; 25a/11; 25b/1; 25b/2; 25b/6; 25b/9; 25b/9; 26b/5;  
27b/2; 27b/4; 27b/5; 27b/6; 27b/9; 27b/13; 27b/14; 28a/1; 28a/4; 28a/5;  
28a/6; 28a/7; 28a/9; 28a/13; 28a/14; 29a/2; 29a/3; 29a/11; 29b/3; 29b/4;  
30b/10; 30b/5; 31a/3; 31a/4; 31a/6; 31b/5; 31b/7; 31b/8; 31b/15; 32a/1;  
32a/5; 32a/9; 32b/4; 32b/6; 32b/7; 32b/9; 33a/2; 33a/10; 33a/11; 33a/12;  
33a/13; 33b/1; 33b/2; 33b/3; 33b/5; 33b/6; 33b/13; 33b/14; 33b/14; 34a/1;  
34a/4; 34a/6; 34a/7; 34a/9; 34a/12; 34a/14; 34b/6; 34b/13; 35a/7; 35a/9;  
35a/10; 35a/11; 35a/12; 35a/12; 35b/1; 35b/14; 35b/14; 36a/2; 36a/3; 36a/12;  
36b/1; 36b/3; 36b/6; 36b/9; 36b/11; 37b/2; 37b/2; 37b/9; 37b/10; 37b/14;  
38a/2; 38a/3; 38a/6; 38b/1; 38b/2; 38b/4; 38b/6; 38b/8; 38b/8; 38b/9; 38b/10;  
38b/10; 38b/10; 38b/14; 38b/15; 39a/1; 39a/2; 39a/8; 39a/10; 39a/10; 39a/12;  
39a/12; 39a/13; 39b/2; 39b/2; 39b/5; 39b/7; 39b/12; 39b/14; 40a/1; 40a/8;  
40a/9; 40a/10; 40a/10; 40b/3; 40b/9; 40b/12; 40b/12; 40b/14; 41a/6; 41a/7;  
41a/14; 41a/15; 41b/1; 41b/2; 41b/2; 41b/3; 41b/4; 41b/10; 41b/13; 42a/1;  
42a/6; 42a/8; 42a/13; 42a/14; 42b/5; 42b/6; 42b/7; 42b/8; 42b/9; 42b/10;  
42b/11; 43a/2; 43a/5; 43a/5; 43a/9; 43a/10; 43b/4; 43b/4; 43b/5; 43b/6;  
43b/8; 43b/10; 43b/12; 44a/7; 44a/13; 44a/15; 44b/2; 44b/4; 44b/7; 44b/8;  
44b/14; 45a/4; 45a/5; 45a/6; 45a/8; 45a/9; 45a/10; 45a/11; 45a/11; 45a/12;  
45b/2; 45b/3; 45b/9; 45b/10; 45b/11; 45b/15; 45b/15; 46a/7; 46a/11; 46a/11;  
46a/13; 46b/1; 46b/1; 46b/2; 46b/2; 46b/3; 46b/8; 46b/11; 46b/12; 46b/12;  
46b/15; 47a/3; 47a/4; 47a/5; 47a/5; 47b/3; 47b/4; 48a/2; 48a/6; 48a/6; 48a/14;  
48a/14; 48b/1; 48b/9; 49a/4; 49a/9; 49a/11; 49b/10; 49b/12; 49b/13; 49b/14;  
49b/15; 50a/3; 50a/4; 50a/5; 50a/5; 50a/6; 50a/7; 50a/7; 50a/8; 50a/10;  
50a/15; 51a/10; 51b/4; 51b/7; 51b/14; 51b/14; 52a/13; 52a/14; 52b/9; 52b/12;  
52b/12; 52b/13; 53a/2; 53a/4; 53a/8; 53a/9; 53a/10; 53a/13; 53a/14; 53b/1;  
53b/6; 53b/6; 53b/8; 53b/9; 53b/11; 53b/13; 53b/14; 54a/1; 54a/2; 54a/6;  
54a/11; 54a/12; 54a/14; 54b/1; 55a/6; 55a/8; 55a/9; 55b/1; 55b/2; 55b/3;  
55b/4; 56a/9; 56b/6; 57a/3; 57a/6; 57a/7; 57a/12; 57a/14; 57b/2; 57b/6;  
57b/14; 58a/1; 58a/4; 58a/7; 58a/8; 58a/12; 59a/3; 59b/15; 60a/5; 60a/9;  
60a/9; 60a/15; 60b/6; 60b/8; 60b/8; 60b/10; 60b/11; 60b/12; 60b/14; 61a/1;  
61a/2; 61a/3; 61a/3; 61a/4; 61a/10; 61a/6; 61b/1; 61b/4; 61b/5; 61b/7; 61b/8;  
61b/10; 61b/13; 61b/14; 62a/3; 62a/5; 62a/5; 62a/8; 62b/10; 62b/10; 62b/12;

62b/13; 63a/1; 63a/3; 63a/3; 63a/5; 63a/5; 63a/6; 63a/7; 63a/7; 63a/8; 63a/15;  
63b/2; 63b/2; 63b/3; 63b/8; 63b/9; 63b/10; 63b/12; 63b/12; 63b/13; 64a/4;  
64a/5; 64a/7; 64a/7; 64a/13; 64b/7; 64b/10; 64b/13; 65a/5; 65a/6; 65a/7;  
65a/8; 65a/12; 65a/14; 65a/15; 65b/1; 65b/3; 65b/5; 65b/6; 65b/6; 65b/8;  
65b/11; 66a/2; 66a/2; 66a/6; 66a/7; 66a/8; 66a/15; 66b/2; 66b/5; 66b/7;  
66b/10; 66b/11; 66b/14; 66b/15; 67a/1; 67a/2; 67a/2; 67a/4; 67a/6; 67a/11;  
68a/12; 68a/14; 68a/14; 68b/2; 68b/5; 68b/10; 68b/11; 68b/12; 69a/4; 69a/7;  
69b/1; 69b/2; 69b/5; 69b/8; 69b/11; 69b/13; 70a/9; 70a/10; 70b/2; 70b/3;  
70b/9; 71a/1; 71a/3; 71a/4; 71a/5; 71a/8; 71a/12; 71a/13; 71b/1; 71b/3; 71b/9;  
71b/12; 71b/15; 72a/2; 72a/3; 72a/12; 72a/15; 72b/3; 73a/7; 73a/10; 73a/15;  
73b/10; 73b/11; 74a/2; 74a/3; 74a/4; 74a/7; 74a/9; 74a/11; 74a/13; 74b/3;  
74b/3; 74b/4; 74b/6; 74b/10; 75a/1; 75a/3; 75a/8; 75a/9; 75a/11; 75a/12;  
75a/14; 75b/1; 75b/6; 75b/8; 75b/12; 75b/13; 75b/15; 76a/1; 76a/5; 76a/6;  
76a/8; 76a/9; 76a/12; 76b/5; 76b/6; 76b/9; 76b/12; 77a/1; 77a/3; 77a/10;  
77b/10; 77b/12; 77b/14; 78a/1; 78a/4; 78a/6; 78a/6; 78a/9; 78a/10; 78a/10;  
78a/11; 78a/11; 78a/11; 78a/12; 78a/12; 78a/13; 78a/14; 78b/4; 78b/14;  
78b/14; 78b/15; 79a/5; 79a/9; 79a/11; 79a/14; 79a/15; 79b/2; 79b/3; 79b/6;  
79b/7; 80a/4; 80a/9; 80a/11; 80a/12; 80b/1; 80b/2; 80b/4; 80b/5; 80b/9;  
81b/1; 81b/1; 81b/2; 81b/4; 81b/8; 81b/10; 82a/2; 82a/2; 82a/4; 82a/5; 82a/6;  
82a/6; 82a/8; 82a/9; 82a/11; 82a/12; 82a/13; 82a/15; 82b/1; 82b/5; 82b/7;  
82b/8; 82b/13; 82b/14; 82b/15; 83a/11; 83a/14; 83b/11; 84a/9; 84a/11;  
84a/15; 84b/2; 84b/4; 84b/5; 84b/14; 85a/2; 85a/3; 85a/5; 85b/5; 85b/6;  
85b/7; 85b/14; 85b/15; 86a/1; 86a/5; 86a/8; 86a/9; 86a/14; 86b/1; 86b/5;  
86b/6; 86b/10; 86b/11; 86b/12; 86b/13; 86b/14; 86b/15; 87a/3; 87a/4; 87a/5;  
87a/6; 87a/9; 87a/10; 87b/3; 87b/3; 87b/5; 87b/6; 87b/8; 87b/10; 87b/14;  
87b/14; 87b/15; 88a/1; 88a/1; 88a/2; 88a/2; 88a/7; 88a/8; 88a/8; 88a/11;  
88a/14; 88a/15; 88b/1; 88b/4; 88b/5; 88b/5; 88b/5; 88b/8; 88b/9; 88b/10;  
88b/12; 89a/1; 89a/1; 89a/2; 89a/3; 89a/4; 89a/6; 89a/7; 89a/7; 89a/11; 89b/6;  
89b/7; 89b/7; 89b/9; 89b/9; 89b/12; 89b/15; 90a/1; 90a/4; 90a/7; 90a/12;  
90a/14; 90a/15; 90b/1; 90b/4; 90b/7; 90b/7; 90b/9; 90b/10; 90b/13; 90b/14;  
90b/15; 91a/2; 91a/4; 91a/5; 91a/7; 91a/8; 91a/9; 91a/11; 91b/1; 91b/4; 91b/6;  
91b/8; 91b/11; 91b/12; 92a/4; 92a/9; 92a/11; 92a/12; 92a/13; 92b/1; 92b/13;

92b/14; 92b/3; 92b/5; 92b/6; 92b/7; 92b/8; 93a/1; 93a/4; 93a/5; 93a/6; 93a/6;  
93a/7; 93a/9; 93a/11; 93a/13; 93a/14; 93b/2; 93b/5; 93b/6; 93b/6; 93b/8;  
94a/1; 94a/1; 94a/6; 94a/7; 94a/10; 94a/10; 94a/11; 94a/14; 94b/11; 94b/12;  
94b/12; 94b/13; 94b/14; 95a/2; 95a/5; 95a/6; 95a/9; 95a/9; 95a/12; 95a/13;  
95a/14; 95b/1; 95b/5; 95b/10; 95b/13; 96a/2; 96a/4; 96a/4; 96a/7; 96a/12;  
96a/13; 96a/15; 96b/1; 96b/2; 96b/4; 96b/6; 96b/8; 96b/12; 97a/6; 97a/8;  
97a/10; 97a/13; 97a/15; 97b/4; 97b/7; 97b/7; 97b/7; 97b/9; 97b/10; 97b/12;  
97b/12; 98a/3; 98a/3; 98a/4; 98a/4; 98a/5; 98a/8; 98a/8; 98a/14; 98b/1; 98b/3;  
98b/14; 98b/15; 99a/2; 99a/3; 99a/4; 99a/4; 99a/13; 99b/1; 99b/3; 100a/1;  
100a/1; 100a/14; 100b/11; 100b/12; 100b/14; 101a/1; 101a/3; 101a/3; 101a/7;  
101a/8; 101a/9; 101a/11; 101a/15; 101b/2; 101b/4; 101b/6; 101b/6; 101b/8;  
101b/9; 101b/9; 101b/13; 102a/1; 102a/2; 102a/10; 102a/10; 102a/11; 102b/3;  
102b/7; 102b/12; 103a/1; 103a/1; 103a/2; 103a/3; 103a/4; 103a/7; 103a/8;  
103a/9; 103a/12; 103a/14; 103a/14; 103a/15; 103b/2; 103b/10; 103b/11;  
103b/13; 104a/2; 104a/5; 104a/6; 104a/8; 104a/9; 104a/15; 104b/3; 104b/4;  
104b/8; 104b/9; 104b/10; 104b/11; 104b/14; 104b/15; 105a/3; 105a/8;  
105a/11; 105a/14; 105a/15; 105b/1; 105b/2; 105b/6; 105b/9; 105b/15; 106a/2;  
106a/4; 106a/6; 106a/8; 106a/10; 106b/2; 106b/4; 106b/5; 106b/13; 106b/13;  
106b/15; 107a/3; 107a/5; 107a/8; 107a/15; 107b/1; 107b/2; 107b/2; 107b/4;  
107b/9; 107b/13; 107b/13; 107b/14; 107b/14; 108a/6; 108a/8; 108a/10;  
108a/12; 108a/13; 108a/15; 108b/2; 108b/9; 108b/13; 108b/13; 108b/15;  
109a/2; 109a/6; 109a/7; 109a/8; 109a/9; 109a/10; 109a/10; 109a/11; 109b/1;  
109b/2; 109b/3; 109b/4; 109b/5; 109b/6; 109b/7; 109b/9; 109b/11; 109b/12;  
109b/13; 109b/13; 109b/14; 110a/1; 110a/2; 110a/3; 110a/4; 110a/4; 110a/4;  
110a/5; 110a/5; 110a/6; 110a/7; 110a/9; 110a/11; 110b/2; 110b/3; 110b/4;  
110b/4; 110b/6; 111a/7; 111a/12; 111a/12; 111b/3; 111b/3; 111b/5; 111b/7;  
112a/3; 112a/11; 112b/1; 112b/9; 112b/14; 113a/1; 113a/2; 113a/4; 113a/5;  
113a/6; 113a/7; 113a/9; 113a/9; 113a/15; 113b/2; 113b/5; 113b/10; 113b/15;  
114a/1; 114a/4; 114a/4; 114a/15; 114b/1; 114b/1; 114b/9; 115a/10; 115a/13;  
115b/1; 115b/6; 115b/10; 115b/15; 116a/6; 116a/7; 116a/9; 116a/9; 116a/12;  
116a/13; 116a/15; 116a/15; 116b/5; 116b/6; 116b/6; 116b/7; 116b/7; 116b/8;  
116b/9; 116b/12; 117a/2; 117a/2; 117a/3; 117a/4; 117a/5; 117a/7; 117a/7;

117a/7; 117a/8; 117a/9; 117a/10; 117a/10; 117a/11; 117a/13; 117a/13;  
117a/14; 117b/2; 117b/3; 117b/4; 117b/5; 117b/9; 117b/11; 117b/11;  
117b/12; 117b/12; 118a/2; 118a/8; 118a/4; 118a/13; 118a/14; 118b/8;  
118b/12; 118b/15; 119a/3; 119a/9; 119a/13; 119a/15; 119b/2; 119b/2; 119b/8;  
119b/13; 119b/14; 119b/15; 119b/15; 120a/3; 120a/4; 120a/10; 120a/10;  
120a/13; 120a/14; 120a/15; 120b/1; 120b/2; 120b/5; 120b/6; 120b/10; 121a/6;  
121a/7; 121a/11; 121b/1; 121b/13; 121b/14; 121b/14; 121b/15; 122a/1;  
122a/5; 122a/5; 122a/9; 122a/11; 122a/12; 122a/12; 122a/13; 122a/14;  
122b/1; 122b/7; 122b/8; 122b/9; 122b/11; 122b/11; 122b/15; 123a/2; 123a/3;  
123a/5; 123a/6; 123a/7; 123a/10; 123a/11; 123a/13; 123a/15; 123a/15;  
123b/1; 123b/4; 123b/5; 123b/6; 123b/12; 123b/14; 124a/5; 124a/5; 124a/7;  
124a/9; 124a/11; 124a/13; 124b/1; 124b/4; 124b/4; 124b/8; 124b/10; 125a/6;  
125a/8; 125a/10; 125a/12; 125a/14; 125a/15; 125b/2; 125b/6; 125b/9; 125b/9;  
125b/11; 125b/15; 126a/2; 126a/11; 126b/1; 126b/3; 126b/4; 126b/4; 126b/5;  
126b/6; 126b/8; 126b/10; 126b/12; 126b/13; 126b/15; 126b/15; 127a/6;  
127a/11; 127a/11; 127a/13; 127a/13; 127a/14; 127b/1; 127b/1; 127b/11;  
127b/11; 127b/12; 127b/13; 127b/15; 128a/1; 128a/3; 128a/5; 128a/6; 128a/9;  
128a/13; 128a/15; 128b/1; 128b/1; 128b/8; 128b/9; 128b/9; 128b/10;  
128b/11; 128b/12; 129a/2; 129a/4; 129a/6; 129a/7; 129a/10; 129a/11;  
129a/12; 129a/14; 129b/1; 129b/2; 129b/8; 129b/11; 129b/12; 129b/12;  
130a/1; 130a/5; 130a/11; 130a/12; 130b/2; 130b/4; 130b/12; 130b/12;  
130b/14; 130b/15; 131a/5; 131a/5; 131a/8; 131a/8; 131a/10; 131a/11;  
131a/12; 131a/15; 131a/15; 131b/4; 131b/5; 131b/5; 131b/5; 131b/7; 131b/8;  
131b/10; 131b/11; 131b/13; 132a/9; 132a/9; 132a/11; 132a/14; 132b/2;  
132b/8; 132b/9; 132b/12; 132b/14.

**kibār** (a. < çkl. kebīr) Büyükler, ulular: 102b/12; 105a/11; 114b/15; 116a/2; 122a/4.

**kifāyet** (a.) Yetme, کافی gelme.

**k. it-** Yetmek, کافی gelmek: 34b/6; 35a/3.

**kilid** (f.) Kilit: 16b/6.

**kim** 1. Soru zamiri, kim: 13b/5; 25a/10 42a/8; 57b/8; 58a/1; 68b/7; 96a/13;  
110a/4; 111b/3; 122a/2. 2. Belirsizlik zamiri: 86a/4; 122a/14.

**kimî** Bazısı, kimisi: 34b/9; 77a/13; 77a/13; 77a/13; 77a/14; 77a/14; 119b/14  
119b/15; 119b/15; 122b/6; 122b/6.

**kimisi** Bazısı, kimi: 34b/9.

**kimse** Kişi, fert, kimse: 6a/11; 7a/4; 7a/4; 7a/7; 8a/1; 8a/2; 8a/6; 8a/13; 8b/3; 9b/5;  
13b/5; 15b/15; 17b/10; 17b/15; 18a/6; 23b/1; 25b/6; 26b/3; 27b/10; 29b/8;  
30a/4; 30a/9; 31a/4; 32a/2; 32a/12; 32b/3; 32b/4; 32b/5; 32b/12; 32b/14;  
33a/4; 33b/1; 33b/1; 33b/3; 33b/8; 34a/2; 34b/10; 34b/14; 35b/10; 35b/14;  
36a/7; 37b/1; 38a/1; 38b/7; 38b/11; 39a/3; 39a/11; 39a/15; 39b/1; 39b/13;  
40a/14; 41a/4; 43a/1; 43a/15; 43b/5; 44a/3; 44b/9; 44b/12; 45b/15; 46a/1;  
46b/9; 47a/6; 47b/14; 47b/15; 48a/4; 48a/4; 48b/10; 48b/15; 49a/5; 49a/11;  
49b/3; 49b/14; 51a/5; 53b/4; 54a/7; 55a/1; 55a/4; 55a/13; 55a/14; 55b/15;  
56b/4; 56b/7; 58b/9; 60a/8; 60b/7; 62b/3; 68b/8; 70b/14; 71a/8; 72a/12;  
73b/15; 76a/1; 76a/5; 76b/11; 76b/12; 76b/14; 77a/2; 77a/4; 77a/4; 77a/10;  
77a/12; 77b/4; 77b/9; 78a/5; 78a/5; 78b/13; 79a/3; 81b/6; 82a/9; 82a/14;  
82b/1; 82b/5; 82b/7; 83a/6; 88a/8; 88b/1; 89b/3; 91b/5; 92a/10; 93b/8;  
94b/15; 95a/3; 95a/4; 96a/1; 96a/1; 96a/11; 97a/1; 97b/5; 97b/8; 101b/10;  
102a/14; 104a/6; 104a/10; 104b/7; 105a/4; 106b/5; 107b/15; 109a/14;  
109b/11; 109b/12; 109b/14; 115a/3; 115a/9; 115a/13; 115a/14; 115a/15;  
115b/11; 118b/11; 119a/2; 119a/8; 119a/12; 120a/1; 120a/9; 121b/2; 121b/7;  
122a/5; 122a/15; 122b/8; 126a/11; 126a/14; 126b/5; 127b/5; 128a/4; 128a/12;  
128b/2; 129a/7; 129b/8; 129b/10; 129b/10; 131b/8; 131b/12.

**kirām** (a. < çkl. kerīm) Ulular, şerefliiler: 3b/8.

**kisvet** (a.) Elbise: 99b/2.

**kişi** Şahıs, kişi: 7b/4; 8a/5; 17a/11; 32b/13; 35a/3; 40a/14; 40a/9; 40a/9; 46b/11;  
47a/10; 50a/1; 50a/12; 50a/13; 51a/6; 52a/13; 53b/5; 63b/1; 63b/9; 66b/12;  
67a/4; 75b/2; 75b/12; 77b/10; 77b/11; 78a/12; 86b/14; 86b/5; 87a/1; 88a/13;  
88a/15; 88b/3; 88b/4; 88b/6; 91a/9; 92a/2; 93a/3; 93a/8; 95a/1; 95a/11;  
95b/15; 96a/4; 96a/5; 96a/8; 96a/12; 97a/7; 97a/8; 97a/10; 97b/6; 100b/6;  
102b/5; 107a/12; 107b/7; 109a/14; 109b/13; 113b/2; 114a/1; 115a/10;  
115a/12; 118b/6; 118b/7; 119b/12; 122a/7; 123b/3; 124a/5; 124a/8; 124b/1;  
124b/8; 125a/12; 125a/14; 125b/2; 126b/3; 128b/1; 128b/5; 129b/8; 129b/11;  
130a/5; 130a/9; 130b/7; 130b/13; 131b/15; 132b/4.

**kitāb** (a.) 1. Kitap: 2b/11; 3b/11; 4a/8; 9a/6; 9a/6; 9a/8; 9a/14; 32a/10; 38a/7; 50b/5; 50b/14; 57a/2; 57a/12; 57b/7; 60b/2; 73a/6; 73a/6; 101a/5; 110a/15; 120b/13; 122a/4; 122a/9. 2. Kur'an-ı Kerim: 74b/6; 75b/2; 101b/7; 111b/3. 3. Allah tarafından gönderilen kutsal kitap: 25b/2; 25b/2.

**kitābu'llah** (a.) Kur'an: 75b/12.

**kitābü'l-enbiyā** (a.) Peygamberler kitabı: 38a/8.

**kitābāt** (a. < çkl. kitabet) Alfabeler: 80b/5; 80b/8.

**kitābet** (a.) Yazı, alfabe: 79a/14; 79b/1.

**k. it-** Yazmak: 30a/7,8.

**k. olın-** Yazılmak: 6a/7.

**kizb** *bkz. kizib*. 104b/1.

**kizib** (a. < kizb) Yalan söyleme, yalan: 98a/11; 98a/13; 102b/5; 120b/2.

**k. it-** Yalan söylemek: 90b/2; 102a/15,102b/1.

**k. ol-** Yalan olmak: 98a/10.

**ko-** 1. Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek: 7b/3; 26a/7; 32a/6; 48a/15; 70a/8; 70a/10; 72b/5; 75b/15; 77a/3; 77a/4; 86a/3; 96b/11; 116b/5; 120b/1; 127a/9; 127a/10.

2. Bırakmak: 3a/2; 15b/8; 32a/8; 32a/8; 78a/11; 78a/13; 96a/9.

3. Ad vermek, adlandırmak: 12a/11.

4. Tayin etmek: 14a/13; 20b/13; 21a/4; 23a/10; 120b/10.

5. Alıkoymak, tutmak: 127b/13.

**koğ-** Koklamak: 19a/6.

**koltuğ** Omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer: 93a/7.

**kon-** 1. Bırakılmak: 3a/5. 2. Sinek, kuş vb. bir yere inmek: 42b/7.

**kondur-** Misafir etmek, gelen misafiri oturtup ağırlamak: 46b/10.

**konıklık** Misafirlik: 27b/1.

**koñşu** Komşu: 97b/2.

**kopar-** 1. Ayırmak, koparmak: 16a/7. 2. Sökmek: 70a/7.

**kork-** 1. Çekinmek, sakınmak: 8a/13; 46b/3; 98b/15. 2. Kaygı duymak: 125a/8; 131a/8. 3. Ürmek, korkmak: 127b/7.

**korkı** 1. Tehlike, korku: 35b/10. 2. Kaygı, endişe: 116a/8.

**kov-** Kovalamak: 54b/15.

**ķoy-** *bkz. ķo-* 7b/13; 8a/11; 86a/1; 97a/15; 132a/13

**ķoyın** Koyun: 35b/6.

**ķoyıvır-** Salmak, serbest bırakmak: 50a/11.

**ķoyun** *bkz. koyın.* 30a/12.

**ķöhne** (f.) Eskiyip yıpranmış: 123b/11.

**ķöpri** Köprü: 49b/5.

**k. düz-** Köprü yapmak: 49a/7.

**ķötürüm** Sakat, kötürüm.

**k. ol-** Sakatlıktan dolayı yürüyememek: 124b/9.

**ķöy** Belde, memleket, kasaba: 17b/7; 55a/5; 101a/5.

**ķubbe** (a.) Kubbe: 78b/6; 78b/7.

**ķubūr** (a. < çkl. ķabr) Mezarlar: 46b/5; 66a/15.

**ķuddise sırıruhu** (a.) Sırrı mukaddes olsun: 6a/4; 112a/14.

**ķudret** (a.) 1. Kuvvet, güç: 103a/8; 109a/12; 123b/12. 2. Ehliyet, kabiliyet: 2b/6; 48a/3; 132a/9. 3. Allah'ın ezeli gücü: 18a/4; 73a/8.

**ķ. ve ķuvvet tūt-** Çok kuvvetlenmek: 51b/3,4.

**ķudūm** (a.) Geliş: 53b/15.

**kudūrāt** (a. < çkl. kudūret) Kaygılar, tasalar: 65a/5.

**kudūret** (a.) Kaygı, tasa: 66b/12.

**ķufl** (a.) Kilit,sürgü: 73a/1.

**ķuful** *bkz. ķufl.* 73a/1.

**ķul** (a.) 1. Allah'a göre insan, kul: 6b/8; 35b/13; 58b/8; 105a/13; 110a/5; 117a/14; 120b/1; 122b/11; 122b/11; 122b/13; 123a/5; 132b/14. 2. Köle: 34a/7; 50a/11.

**ķulak** Kulak: 7a/5; 34b/12; 34b/12; 34b/13; 36b/8; 36b/8; 48a/9; 53b/3.

**ķ. tūt-** Dikkatle dinlemek: 89a/1.

**ķulūb** (a. < çkl. ķalb) Kalpler: 40a/13; 65b/14; 66a/15; 73b/14; 105b/10; 113b/8; 123a/1; 124a/2.

**ķum** Kum: 48a/7.

**ķumāş** (a.) Kumaş: 44b/5.

**ķumrı** (f.) Güvercinler takımından bir tür kuş: 48a/14.

**ķurb** (a.) Yakınlık: 114a/11.

**ķureyşī** (a.) Kureyşli: 42a/13.



- ķurı** Yaş olmayan, kuru: 77b/14.
- ķ. űzűm** Yaş űzűműn kurutulmuřu: 127a/9.
- ķurı-** Kurumak: 63a/8.
- ķurrā** (a.) Sofu: 56a/6; 126a/9.
- ķurrat** (a.) Parlaklık: 4a/7.
- ķurt** Yırtıcı hayvan, kurt: 35b/5.
- ķurtıl-** 1. İstenilmeyen, sıkıntı veren bir durumdan uzaklaşmak: 7b/7; 41b/7; 43a/4; 94b/8. 2. Emin olmak: 5a/13; 116a/14. 3. Doğru yolu bulmak: 91b/4.
- ķurűn** (a. < ķkl. ķarn) Zamanlar, devirler: 39a/5; 39b/10.
- ķuruř** (alm. < groschen) Kuruş: 72a/15.
- kűs** (f.) Savařlarda, alaylarda at, deve veya araba űzerinde tařınan ve iřaret vermek iķin kullanılan bűyűk davul, kűs.
- k. indir-** Davul ķaldırmak: 52b/4.
- ķuřűr** (a.) Eksiklik: 108a/14.
- ķuř** Kuş: 13b/3; 36a/14; 48a/14; 78b/8; 127a/7; 127a/11; 127b/1.
- kűře** (f.) Kűře, bucak: 2b/2; 47a/2; 49a/10; 85b/8; 87b/15; 87b/15; 88a/2; 88a/5.
- ķut** Saadet, baht: 114a/5.
- ķűt** (a.) Yiyecek: 62b/8; 76b/11; 129a/2.
- ķuķb** (a.) Kutup: 38a/2; 123a/5; 123a/10; 123a/11.
- ķ.-ı cenűbı** (f.) Gűney kutbu: 123a/6.
- ķ.-ı řimālı** (f.) Kuzey kutbu: 123a/7.
- ķuttā** (a.) Kesenler, kesiciler: 129a/9.
- ķ. ol-** İlgisini kesmek: 122b/6.
- ķ.-ı řuruķu'llah ol-** Allah'a giden yolu kesmek: 122b/7.
- ķuķub** bkz. *ķuķb*. 5a/3; 107b/2; 123a/6; 123a/8; 123a/9.
- ķuvā** (a. < ķkl. ķuvvet) Kuvvetler, gűçler: 76b/8; 85a/11; 99a/13.
- ķuvvet** (a.) Gűç, kudret, takat: 60b/13; 100a/5; 100a/9.
- ķ. bul-** Kuvvetlenmek: 44a/6; 48b/15.
- ķuvveten** (a.) Kuvvet olarak: 62a/10.
- ķuyı** Kuyu: 83a/12.
- kuyrık** Kuyruk: 12a/5.
- ķużāt** (a. < ķkl. ķāđı) Kadılar: 4a/7.

**kübrā** (a.) En büyük: 99a/9.  
**küçük** Ufak, küçük: 71a/3.  
**k. ol-** Ufalmak, küçülmek: 16a/1; 16a/14.  
**küffār** (a. < çkl. kāfir) Kafirler: 47b/11; 53a/10.  
**küfr** (a.) Allah'a inanmama, dinsizlik, küfür: 2b/15; 19a/13; 57b/1; 58b/12; 59b/13; 105b/14.  
**küfür** *bkz. küfr*. 58b/1; 108a/11.  
**kül** *bkz. küll* 12b/2.  
**küll** (a.) Hep, bütün, çok: 63a/2; 85a/5; 105b/12.  
**küllü şey'in** (a.) Her şey: 64a/1.  
**küllī** (a.) Bütün: 64a/8; 67a/1; 106b/7..  
**külliyā** (a.) Tamamen: 9a/12.  
**küllīye** (a.) Bütün: 9b/2; 12b/1.  
**külliyet** *bkz. külliye* 62a/10.  
**kün** (a.) Ol, olsun: 6b/9; 12b/13.  
**künh** (a.) Bir şeyin aslı, hakikati: 105b/10.  
**künhihi** (a.) Kendi hakikati, kendi aslı: 106a/9.  
**kürsī** (a.) **1.** Arş- ı azam'ın altında bir düzlükte olan, Levh-i mahfuz'un bulunduğu yer: 9b/6; 9b/6; 11b/3; 15a/12. **2.** Taht: 43a/10.  
**küsūf** (a.) Güneş tutulması: 33a/12.  
**küt kötürüm** Yürüyemeyecek derecede sakat: 94b/15,95a/1.  
**kütib** *bkz. kütüb*. 109b/6.  
**kütüb** (a. < çkl. kitāb) Kitaplar: 7a/12; 50b/10; 116a/5.  
**k.-i semāviyye** (f.) Kutsal kitaplar: 4a/14; 4a/15; 121a/1.

## L

**lā** (a.) Kelime-i tevhidin “yok” anlamına gelen ilk kelimesi: 86a/5.  
**lā-‘amelen** (a.) Amelsiz: 130b/4.  
**lā ba's** (a.) Sakınca yok: 60b/4.  
**lā-bud** (a.) Zaruri, lazım: 65a/7; 66b/4.

**lā-cerem** (a.) Şüphesiz, elbette: 2b/12.

**lafız** *bkz. lafz.* 104b/4.

**lafz** (a.) Söz, kelime: 64a/9; 64a/11.

**lāhık** (a.) Yetişip ulaşan, arkadan gelip katılan.  
1. **ol-** Dahil olmak, katılmak: 78a/6.

**lāhikā** (a.) Ek: 69a/1.

**la‘in** (a.) Kovulmuş, nefret kazanmış.  
1. **it-** Lanet etmek: 103a/4.  
1. **ve tekfir it-** Lanet ve küfr etmek: 103a/7,8.

**lahm** (a.) Et: 120b/14.

**lahza** (a.) An, zaman: 117a/14; 117a/15; 110a/3.

**laḳab** (a.) Takma ad: 43b/1.

**lā-kebis** (a.) Artmama: 21a/12.

**lākin** (a.) Ama, fakat: 35b/11; 74b/13; 86b/4; 113a/2.

**laḳve** (a.) Ağız çarpılması: 8a/8.

**lām** (a.) Arap alfabesinde lam harfi: 79b/10; 80a/11; 80a/11.

**lām-elif** (a.) Arap alfabesinde lam-elif harfi: 121a/8; 121a/9.

**lāmi‘** (a.) Parlak, aydınlık: 65a/5; 65a/14; 66a/1.

**la‘net** (a.) Beddua: 46a/4.  
1. **eyle-** Beddua etmek: 120b/3,4.  
1. **it-** Beddua etmek: 20b/4.

**lā-rayb** (a.) Şüphesiz: 2a/8.

**lā-ta‘ayyun** (a.) Meydana çıkmama, belli olmama: 106a/5.

**laṭif** (a.) Hoş ,güzel: 30a/1; 73a/8; 120a/12.

**laṭife** (a.) Hoş, güzel: 112b/2.

**laṭif-ter** (f.) Daha hoş, daha güzel: 16a/8.

**Lāṭifu** (a.) Allah’ın sıfatlarından birisi, Allah: 82b/5.82b/5.

**lā-yehfā** (a.) Gizli kalmaz: 57a/14.

**lāyiḥa** (a.) Düşünülen bir şeyin yazı haline getirilmesi, tasarısı: 64b/3.

**lāyık** (a.) Yaraşır, yakışık: 52a/10.

**lāzım** (a.) Gerekli, lüzumlu: 39a/11; 39a/3; 39b/2; 57b/15; 59a/7; 66b/4; 69b/5; 86a/10; 90b/9; 92a/4; 103a/11; 103a/12; 106b/15; 109a/12; 122a/12; 126a/4; 129a/6; 130b/5; 131b/11.

**1. gel-** Gerekli olmak: 42a/3; 87a/15, 87b/1; 87b/4.

**1. ol-** Gerekli olmak: 73b/6; 73b/10; 89b/11; 128a/2.

**lā-zuhūr** (a.) Görünmeme, meydana çıkmama: 106a/5.

**le'ālī** (a. < çkl. lū'ālū) İnciler: 113a/13.

**ledünnī** (a.) Allah bilgisine ve sırlarına ait: 109b/2.

**leheb** (a.) Alev: 18b/2; 18b/2.

**lehv** (a.) Oyun eğlence: 34b/9.

**le'im** (a.) Cimri.

**1. ol-** Cimri olmak: 42a/2.

**leṭā'if** *bkz. leṭāyif*: 63a/3.

**leṭāyif** (a. < leṭā'if < çkl. laṭīfe) Güzellikler, hoşluklar: 100a/11; 112b/4; 121a/1.

**levāmi'** (a. < çkl. lāmi'a) Parlamalar, nurlar: 100b/1.

**levāmiḥ** (a. < çkl. lāmiḥ) Parlayanlar, parıldayanlar: 114a/8.

**levḥ** *bkz. leviḥ*: 11a/4; 12a/9.

**leviḥ** (a. < levh) **1.** Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha: 10b/15; 11a/1; 11a/5; 11a/7. **2.** Yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne: 29a/10; 70a/14.

**L.-i maḥfuḥ** (f.) Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha: 6a/7; 9a/1.

**levim** (a. < levīm) Başa kakma, çekiştirme.

**1. eyle-** Çekiştirmek: 64b/11.

**1. it-** Çekiştirmek: 65a/2.

**levn** (a.) Beniz, yüzün rengi: 125a/7.

**levvāme** (a.) Çok çekiştirici, paylayıcı (nefis): 64b/6; 64b/9; 65a/1; 65a/3.

**leyl** (a.) Gece: 23b/14; 84b/9.

**1.-i Mi'rāc** (f.) "Miraç gecesi", Hz. Muhammet'in göğe çıktığı gece: 90b/4; 90b/5.

**lezzīz** (a.) Hoşa gider, lezzetli (şey): 101b/5.

**lezzāt** (a. < çkl. lezzet) Hazlar, lezzetler: 64b/8.

- lezzet** (a.) 1. Tat: 15b/13; 16a/13; 78b/9. 2. Zevk, haz: 16a/10; 16a/12; 73a/11; 110a/8.
- li-** (a.) İçin, -den dolayı: 114b/5.
- libās** (a.) Elbise: 3a/9; 73b/5; 120a/12; 122b/13; 127b/7; 132a/12.
- liḳavlihi** (a.) Onun sözüne göre: 90a/5.
- lisān** (a.) 1. Dil: 5a/8; 102b/1; 110b/3; 120b/12; 122b/9; 122b/10; 123a/14.  
2. Konuşulan dil: 3a/11; 97a/2.  
1.-ı **ṭalk** (f.) Açık seçik, düzgün anlatış: 32b/2.
- livāṭa** (a.) Erkekler arasındaki cinsi sapıklık: 105a/3.
- liyāḳat** (a.) Değerlilik, yararlılık: 104a/10.
- lu‘b** (a.) Oyun, eğlence: 34b/9.
- luḡat** (a.) Dil, lisan: 20a/1; 25b/12; 32a/15; 80a/7; 80a/9; 80a/11; 80a/12; 80b/2.
- luḡavī** (a.) Mecazi olmayıp gerçek bir manaya delalet eden kelimeye ait olan: 113a/11.
- lu‘lu‘** (a.) İnci: 143a/10.
- Lūṭiyye** (a.) Lut kavmine mensup: 104b/11.
- lūṭf** *bkz. lūṭuf*.
- lūbbe** (a.) Boyun: 89a/13.
- lūṭuf** (a. < lūṭf) Hoş, güzel: 15b/13.  
1. **it-** Vermek, ihsan etmek: 37b/15.  
1. **(it-)** İyilikle muamele etmek: 16a/6.

## M

- mā** (a.) 1. Su: 8a/15; 9b/3; 9b/4; 11b/7; 13b/2; 14a/2; 14b/14; 15a/3; 64a/11; 64a/12; 64a/12; 126a/15. 2. Meni: 18b/9.
- mā‘adā** (a.) –den başka: 4b/10; 105b/14.
- ma‘ārif** (a.) Marifetler, bilgiler: 2b/6; 2b/9; 3a/4.
- ma‘aṣī** (a.) Günahlar: 84a/9.
- ma‘āṣ** (a.) Yaşayış: 73b/2; 73b/7; 75a/5.
- mābeyn** (a.) İki şeyin arası, ara: 14b/9; 30b/15; 51b/8; 53b/13; 59b/3; 79b/3; 89a/13.

- ma' būd** (a.) Kendisine ibadet olunan: 4a/13; 4b/9; 105b/5; 105b/6; 119b/15.
- mādāmki** (f.) Madem, değil mi ki: 53b/7; 78a/1,2; 129b/2.
- mādde** (a.) Öz, asıl: 68b/15.
- ma' den** (a.) Maden: 11b/9.
- mādiḥ** (a.) Medheden, öven: 76a/2.
- ma' dūd** (a.) Sayılı, sayılmış: 115b/5.
- mağāra** (a.) Mağara: 32a/10; 126b/2; 126b/15; 127a/6; 128a/7; 128a/14; 128b/15.
- mağfūr** (a.) Allah tarafından günahları affedilmiş kimse.
- m. it-** Günahlarını affetmek: 45a/12.
- mağrīb** (a.) 1. Batı: 26b/10; 34b/15; 37a/11; 37b/4; 37b/5; 68a/15; 79a/15; 79b/2; 128b/14; 130a/4; 131a/5. 2. Akşam: 77a/7.
- mağrūr** (a.) Kendini beğenmiş, gururlu.
- m. ol-** Gururlanmak, kendini beğenmek: 76a/3; 125b/12.
- maḥabbet** (a.) Sevgi: 46b/14; 61b/13; 62a/15; 62a/15; 62b/4; 97a/12; 101b/13; 112a/5; 114a/5; 117a/12; 117b/9.
- m. eyle-** Muhabbet etmek: 107b/11.
- maḥabbetlū** Sevecen, dostça.
- m. ol-**Dostça olmak: 8a/12,13.
- mahābet** (a.) Azamet, korkunçluk: 78a/8.
- mahābetlū** Azametli: 77a/10.
- maḥall** (a.) Yer: 64b/1; 64b/2; 64b/3.
- maḥārım** (a. < çkl. maḥrem) Mahrem olma, haram olan şeyler: 88a/12.
- maḥbūb** (a.) Sevilmiş, sevilen: 3a/10.
- mahcūbe** (a.) Utangaç, utanan: 98a/14.
- maḥfī** (a.) Gizli, saklı: 123a/12.
- maḥıv** (a. < maḥv) Yok etme, ortadan kaldırma.
- m. eyle-** Yok etmek, ortadan kaldırmak: 95a/14; 95a/15; 100b/8.
- m. it-** Yok etmek, ortadan kaldırmak: 7a/1; 8a/1; 8a/10; 94b/1.
- maḥız** (a. < maḥż) Halis, katkısız, tam: 4b/10; 108b/15; 130b/10.
- māhir** (a.) Maharetli, hünerli: 92a/9.
- maḥkūm** (a.) Birinin hükmü altında olan.
- m. ol-** Birinin hükmü altında olmak: 48b/10.

**maḥlūk** (a.) Yaratılmış: 10a/6; 10b/11; 19a/2; 103a/9.

**maḥlūkāt** (a. < çkl. maḥlūk) Yaratılmış şeyler: 9b/7; 10b/5; 12b/11; 13b/4; 13b/5; 15a/12.

**maḥşūr** (a.) Sınırlanmış, belli edilmiş: 105b/7.

**m. ol-** Sınırlanmak, belli edilmek: 60a/8.

**maḥşūş** (a.) Tahsis edilmiş, hususi: 66a/6; 99b/8; 104b/8; 106b/12; 107b/14; 110a/10; 110a/11; 112a/2.

**m. ol-** Hususi olmak: 9a/5; 114a/8,9.

**m. it-** Bilinçli olmak: 90b/7.

**maḥşūsāt** (a. < çkl. maḥşūs) Gözle görülür şeyler: 62a/13; 63b/12.

**maḥtūm** (a.) Mühürlenmiş.

**m. kılin-** Mühürlenmek: 4a/9.

**maḥv** *bkz. maḥıv.*

**maḥẓa** (a.) Halis, tam: 11a/9; 107a/3.

**maḥẓā** (a.) Yalnız, ancak: 16a/13.

**maḥẓūrāt** (a. < çkl. maḥẓüre) Şer'an yasak edilmiş olan şeyler: 126a/1.

**mā'ī** (a.) Suyu ait, su ile ilgili: 98b/7.

**ma'īšet** (a.) Yaşayış, dirlik, geçinmek için gerekli olan şey.

**m. it-** Geçimini temin etmek: 68b/10.

**mā'iyye** (a.) Suyu ait, su ile ilgili: 24a/9

**maḥāl** (a.) Söyleyiş: 2b/1.

**maḥāle** (a.) Söz: 3a/15.

**maḥālīd** (a. < çkl. mīḥlād) Hazine: 131a/14.

**maḥām** (a.) 1. Mevki, kat, yer: 3a/15; 5a/8; 5a/15; 40b/6; 46b/10; 50b/5; 51b/6; 52a/5; 60b/3; 64a/5; 65a/12; 67a/6; 67a/8; 85b/8; 85b/9; 87a/7; 88a/11; 100b/5; 102a/5; 107b/15; 112b/13; 113b/6; 122b/3; 124b/7; 125b/14; 125b/14; 128a/13; 129a/8; 129b/12; 130a/8; 130a/14; 130b/2; 130b/5; 131a/12. 2. Kabe'de bir yer, Makam-ı İbrahim: 128a/3; 128b/6.

**maḥāmāt** (a. < çkl. maḥām) Makamlar, yerler: 74b/7; 100a/8; 112a/4; 113b/15; 130a/15; 130b/1; 130b/4; 131a/13.

**maḥar** *bkz. maḥārr.* 58b/15.

**maḥarr** (a.) Karar edile, durulan yer: 9b/4.

- m.-ı ‘asākīr-i İslām ol-** İslam askerlerinin merkezi olmak: 59a/9.
- m.-ı ehl-i İslām ol-** Müslümanların merkezi olmak: 60b/2.
- maḳbūl** (a.) Kabul edilen, geçerli: 3b/11; 37a/9; 37a/11; 128a/6.
- maḳbūlū'l-ḳavl ol-** Sözü geçerli olmak: 39b/2.
- m. ol-** Kabul edilmek, uygun görülmek: 6b/7; 37a/12; 83a/2; 84a/12; 107a/8; 116a/13; 123a/1.
- m.-i ṭībā‘ ol-** Kabul edilebilir vasıfta olmak: 2b/8.
- maḳṣūd** (a.) Kasdolunan, niyet edilen, istenilen: 63b/1; 63b/3; 63b/5; 66a/11.
- m. ol-** Kasdedilmek: 64a/13.
- maḳtūl** (a.) Öldürülmüş, katledilmiş: 30b/5.
- m. ol-** Öldürülmek, katledilmek: 44a/1; 61a/8.
- ma‘ḳūlāt** (a. < çkl. ma‘ḳūle) Akla uygun olanlar: 62a/12; 63b/13; 63b/14.
- maḳūle** (a.) Akla uygun, mantıklı: 3b/1; 132a/7.
- māl** (a.) Varlık, servet, mal mülk: 32a/13; 34b/1; 34b/1; 35a/7; 41b/11; 41b/12; 41b/13; 42a/1; 42a/2; 42a/3; 44a/14; 44b/4; 44b/10; 44b/10; 48a/1; 48a/8; 53a/3; 74b/11; 76a/6; 93b/11; 129b/10; 129b/13.
- mālāya‘nī** (a.) Manasız, faydasız, boş: 61b/8.
- mālīk** (a.) Bir şeye sahip olan, malik: 29a/3; 41a/7; 52a/2; 59a/5; 66a/5; 71b/12.
- m. eyle-** Sahip etmek: 131a/15.
- m. ol-** Sahip olmak: 2b/13; 16b/9; 28a/2; 44b/10; 56a/4; 99b/10,11; 99b/11; 113b/1; 115a/1.
- mālīkiyyet** (a.) Sahip olma: 106b/3.
- mālīye** (a.) Gelecek ile ilgili olan.
- m. it-** ?Hesap etmek, düşünmek: 34a/9.
- ma‘lūm** (a.) Bilinen, belli.
- m. idin-** Bilmek: 66a/11.
- m. ol-** Bilinmek, belli olmak: 9b/10; 14b/4; 18a/3; 21a/3,4; 21b/6; 21b/7; 21b/9; 24a/7; 39a/1,2; 39a/10; 65a/12; 68b/8; 69a/8; 74a/2; 84a/7; 97b/11; 99b/10; 102b/7; 111a/12,13.
- m. olın-** Bilinmek: 24a/14.
- ma‘mūr** (a.) Bayındır, şenlikli.
- m. ol-** Bayındır ve şenlikli olmak: 32b/8.



**ma'nā** (a.) Anlam, mana: 4b/5; 5b/10; 5b/11; 5b/12; 9a/2; 15b/3; 39b/9; 61b/3; 61b/3; 62b/8; 62b/13; 63a/1; 63a/11; 64a/9; 64a/10; 64a/12; 64a/15; 64b/9; 65a/11; 65a/12; 65b/1; 65b/8; 65b/13; 66a/4; 66a/12; 66b/11; 81b/5.

**ma'nevī** (a.) Ruha ve içe ait olan: 3a/10; 18a/14.

**māni'** (a.) Engel: 16b/11; 46b/2; 59b/9.

**ma'nī** (f.) Anlam: 84b/5; 84b/14.

**manşib** (a.) Makam: 102a/2.

**manşūr** (a.) Allah'ın yardımıyla üstün gelmiş: 49b/4.

**m. u muẓaffer ol-** Üstünlük ve zafer kazanmış olmak: 57a/7,8.

**manşüre** (a.) Allah'ın yardımıyla üstün gelmiş: 59a/2.

**manşūş** (a.) Kur'an'da açıkça anlatılmış, hakkında ayet bulunan: 20a/2.

**manẓūr** (a.) Gönünen, görünmüş: 105b/11.

**m. ol-** Görünmek: 106b/9.

**maraz** (a.) Hastalık, dert, bela: 7b/15; 36a/8; 41b/7; 45a/8; 85a/14; 94b/10; 94b/15; 95a/15; 95b/1; 124a/9.

**māric** (f.) Dumansız ateş, alev: 18b/3; 18b/6.

**ma'rifet** (a.) Bilgi, hüner, ilim: 53a/6; 64a/3; 66a/12; 66a/13; 105b/12 ;109a/3; 110a/12; 110a/13; 112a/6; 121a/9; 121a/10.

**ma'rifetu'llah** (a.) Allah'ı anlama: 108b/10.

**marīẓ** (a.) Hastalık, hasta: 7b/2; 77b/15.

**m. ol-** Hasta olmak: 7b/6.

**mārs** Mart ayı: 21b/13.

**ma'rūfiye** (a.) Bilinen: 80a/11.

**maşhara** (a.) Maskara, eğlence.

**m. ol-** Maskara, eğlence olmak: 122a/14.

**ma'siyet** (a.) Asilik, isyan.

**m. it-** İsyan etmek: 124a/13,14.

**ma'siyete'llahu** (a.) Allah'a asi olma: 108a/2.

**maşlahat** (a.) İş, emir, husus: 42b/5; 51b/8; 70a/11; 132b/4.

**maşlūb** (a.) Asılarak öldürülmüş: 47a/2.

**maşnū'** (a.) Sanatla yapılmış: 64a/4; 64a/5.

**maşnū' āt** (a. < çkl. maşnū' ) Sanatla yapılmış olan şeyler: 2a/5.

**maşrū'** (a.) Sara hastalığına tutulmuş, saralı: 7a/4; 27b/14.

**ma'şer** (a.) Cemaat, topluluk: 35a/15.

**maşrık** (a.) Doğu: 26b/11; 34a/14; 67a/12; 67a/15; 67b/4; 67b/9; 67b/15; 68a/5; 68a/10; 68a/15; 79a/15; 79b/2; 128b/14.

**māṭır** (a.) Yağan, yağıcı: 3a/7; 3b/9.

**maṭlūb** (a.) Taleb edilen, istenilen: 114a/8.

**mavṭın** (a.) Yurt edinilen yer: 58a/10.

**māye** Mayıs ayı: 21b/13.

**māyil** (a < mā'il) Andırır, benzer: 37b/5.

**maymūn** (a.) Maymun: 99b/6.

**maẓāhir** (a. < çkl. maẓhar) Bir şeyin görüldüğü, çıktığı yerler: 106b/11; 108b/14.

**maẓālīm** (a. < çkl. maẓlime) Haksızlıklar: 130b/13; 130b/13.

**maẓhar** (a.) Bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer: 9a/3; 10b/2; 87a/13; 87a/14; 106a/14.

**m. düş-** 1. Zahir olmak, görünmek: 39b/7. 2. Nail olmak: 87a/12.

**m. it-** Nail etmek: 2a/4.

**māziye** (a.) Geçmiş zaman: 60a/8.

**maẓlūm** (a.) Zulüm görmüş: 50a/2.

**me'ābid** (a. < çkl. ma' būd) İbadet edilecek şeyler, mabutlar: 58b/13ç

**me'ād** (a.) Dönülüp gidilecek yer: 108b/6.

**me'ādın** (a. < çkl. ma'den) Madenler: 15b/5; 16b/4.

**me'ānī** (a. < çkl. ma'nā) Manalar: 9b/10; 100b/6; 111b/14.

**me'āşir** (a. < me'sere) Güzel eserler, izler: 3a/8.

**mebādī** (a.) İlker, başlangıçlar: 108b/5.

**mebānī** (a. < çkl. mebnī) Binalar, yapılar: 9b/9.

**meb'aş** (a.) Gönderilme, yollanma: 20b/3; 20b/6; 20b/7; 20b/7; 20b/8; 20b/8; 20b/9.

**mebde** (a.) Evvel, başlangıç, ilmin ilk kısmı: 5b/6; 109a/1; 109a/2.

**meb'ūs** (a.) Gönderilmiş: 40a/2.

**m. ol-** Gönderilmek: 20b/9.

**mecālis** (a. < çkl. meclis) Meclisler: 114a/11.

**mecāmi'** (a.) Toplantı yerleri: 14b/11.

**mecāz** (a.) Gerçeğin zıttı: 111b/12.

**mecbūr** (a.) Zorla bir işe girişmiş, zor görmüş: 103a/9.

**mecîd** (a.) Şan ve şeref sahibi, ulu: 38b/2.

**meclis** (a.) Meclis: 3b/4; 30a/2; 42a/6; 49a/9; 125b/2; 125b/4.

**mecmû'** (a.) Bir araya getirilmiş, tüm: 4a/15; 23b/14.

**me'cûr** (a.) Ecir ve sevap verilmiş olan.

**m. ol-** Ecir ve sevap verilmek: 102b/6.

**međāci'** (a.) Yatacak yer: 66a/9.

**medār** (a.) 1. Yörünge: 68b/11; 68b/12. 2. Etrafında dönülen nokta: 103a/3; 103a/7; 103a/8.

**medārik** (a. < çkl. derk) Anlamalar, kavramalar: 61b/7.

**medd** (a.) Uzatma, çekme: 86a/7; 86a/9.

**meded** (a.) Yardım.

**m. iriş-** Yardım ulaşmak: 38a/3; 55b/15.

**m. yitiş-** Yardım ulaşmak: 35a/15, 35b/1.

**meder** (a.) Topraktan yapılmış (ev): 36a/13.

**medh** *bkz. mediḥ.* 76a/3.

**medḥal** (a.) Karışma, girme: 101a/14

**mediḥ** (a.) Övme: 47a/5.

**m. eyle-** Övmek: 109b/4.

**m. u şenā it-** Çokça övmek, methetmek: 46b/13, 14.

**medīne** (a.) Şehir: 33b/10; 34a/3; 34a/4; 71a/4; 116a/9.

**medīnetü'l-mülk** (a.) Başkent, payitaht: 71b/2.

**medrese** (a.) İçinde dini dersler okutulan yer: 50b/9; 58a/11; 101a/14; 125b/8; 125b/7.

**mefāsīd** (a. < çkl. mefsedet) Fesatlıklar, bozgunculuklar: 101b/12; 102a/6.

**mefātīḥ** (a. < çkl. miftāḥ) Anahtarlar: 74b/15.

**mefhūm** (a.) Anlaşılmış: 65a/15.

**m. ol-** Anlaşılmak: 56b/5, 6.

**mefṭūḥ** (a.) Açılmış, açık.

**m. ol-** Açılmak: 66a/1; 85a/10.

**mefṭūn** (a.) Gönül vermiş, tutkun.

**m. ol-** Gönül vermek, tutulmak: 71a/10; 119b/12; 120a/1.

**meger** (f.) Oysaki, halbuki, meğer: 17a/3; 34b/11; 53b/9.

**megerki** (f.) Oysaki, halbuki, meğer: 102b/15; 131a/4.

**mehābet** (a.) Azamet, ululuk: 122b/13.

**mehdiyye** (a.) Hediye, armağan: 129b/10; 129b/15.

**mehīb** (a.) Heybetli, azametli: 51a/6; 87b/2.

**mehr-māḥ** (f.) Fars takviminde yedinci ay: 22b/2.

**mekābir** (a. < çkl. makbire) Mezarlar: 57b/2.

**mekān** (a.) Yer, mahal: 90a/2; 117b/3.

**mekāneyin** (a. < mekāneyn) İki mahal, yer: 18a/4.

**me'kel** (a.) Yiyecek şey: 73b/3; 101b/5.

**mekir** *bkz. mekr.* 92a/8.

**meknūn** (a.) Gizli: 84a/8.

**mekremet** (a.) Cömertlik, ağırlama.

**m. it-** Cömertlik etmek, ağırlamak: 16a/6.

**mekr** (a.) Hile, düzen, hile ile aldatma: 91a/2.

**mekrūh** (a.) 1. İğrenç ve tiksinti veren: 25a/4. 2. Yapılması dini bakımdan hoş görülmeyen hal: 101a/9; 101a/15.

**mekşūfe** (a.) Keşfolunmuş, meydana çıkarılmış: 100b/6.

**mektūb** (a.) Mektup: 9a/1; 21a/2; 21a/3; 40b/7; 43b/11; 43b/12; 46b/6; 47a/14; 49a/1; 53b/10; 53b/14; 54a/1; 54a/3; 54a/6; 131b/4.

**melābis** (a. < çkl. melbes) Giyecekler, elbiseler: 73b/3; 130a/6.

**melāhī** (a. < çkl. milhāt) Oyunlar, eğlenceler: 34b/9.

**melāḥade** (a.) İnkâr etme, dinsizlik: 59b/13.

**melāḥide** (a. < çkl. mülḥid) İnkâr edenler, dinsizler: 58b/11; 59a/2; 59a/4.

**melāḥim** (a. < çkl. melḥeme) Büyük, kanlı savaşlar: 38b/5.

**melā'ike** (a. < çkl. melek) Melekler: 10a/4; 10a/5; 10b/4; 10b/4; 10b/11; 11a/15; 11b/2; 18a/7; 18b/15; 48a/11; 69a/6; 85a/3; 87a/4; 92a/7; 105b/13; 107b/5; 108b/11; 118b/13; 120b/11.

**melā'in** (a. < çkl. mel'ūn) Herkesin lanetini ve nefretini kazanmışlar: 56a/2.

**melāmet** (a.) Ayıplama, kınama: 107a/2.

**m. it-** Ayıplamak, kınamak: 64b/11.

**melek** (a.) Melek: 4b/15; 10a/3; 11b/4; 11b/10; 11b/11; 11b/13; 33a/1; 69b/4; 69b/5; 69b/7; 69b/9; 82b/13; 82b/14; 85a/5; 85a/8; 85a/8; 85b/8; 92b/15; 102b/2.

**melekiyyât** (a. < çkl. melekiyye) Meleklerle ilgili: 85a/4.

**melekiyye** (a.) Meleklerle özgü veya ilişkin: 4b/6; 10a/1.

**melekût** (a.) 1. Ruhlar ve melekler dünyası: 63b/11; 63b/14; 63b/15; 85a/6; 85a/7. 2. Azamet, ululuk: 99a/14.

**melekûtiyye** (a.) Ruhlar ve melekler dünyasına özgü, bu dünya ile ilgili: 4b/6; 62b/14.

**melhame** (a.) Kanlı savaş: 32b/9; 32b/9; 32b/9; 33b/10.

**melik** (a.) Padişah, hükümdar: 2a/8; 7a/14; 20b/8; 20b/8; 34a/4; 34a/6; 39a/12; 39a/13; 51a/9; 53b/6; 56b/10; 57a/11; 71a/13; 73b/11; 75a/10; 75b/12; 76a/10; 79a/9.

**memâlik** (a. < çkl. memleket) Ülkeler, memleketler: 17b/14; 48a/1; 51a/9; 58b/3; 58b/4; 58b/6; 58b/12; 58b/14; 58b/15; 59a/11; 59b/6; 75a/5; 75b/6; 115b/5.

**memleket** (a.) Memleket, ülke: 47a/12; 47a/15; 72b/1; 75a/2; 75a/6.

**memlû** (a.) Dolu, doldurulmuş: 55a/9.

**m. ol-** Dolmak: 85a/6.

**me'mûl** (a.) Ümit olunan, umulan: 61b/4.

**me'mûn** (a.) Emin bulunan, sağlam: 125b/12.

**men'** bkz. *meni'*. 72a/13.

**menâfi'** (a. < çkl. mefa'at) Yararlar, menfaatler: 112b/4.

**menâhî** (a. < çkl. menhî) Haram olunmuş şeyler: 64b/10.

**menâhic** (a. < çkl. menhec) Yollar: 67a/10; 73a/10.

**menâkıb** (a. < çkl. menkabe) Hikayeler: 42a/11; 117b/10.

**menâm** (a.) Rüya, düş: 87a/4; 87b/11; 92a/10; 92a/15; 92b/5; 92b/9; 92b/12; 98a/7; 98a/14; 98a/15; 107b/12; 118a/5.

**menâmât** (a. < çkl. menâm) Rüyalar, düşler: 98a/12.

**menâre** (a.) Minare: 26b/2; 32b/15; 49b/12; 49b/12; 71b/7; 71b/8.

**menâzil** (a. < çkl. mezil) Duraklar, menziller: 4a/4; 14a/14; 66b/10.

**menâzili't-tefrîd** (a.) Dünyadan geçip yalnız Allah ile meşgul olma menzilleri: 112a/10.

**menber** (a.) Minber: 75b/9; 120a/3.

**mendûb** (a.) Yapılması dince uygun görülen: 101a/9.

**menhec** (a.) Yol: 67a/11; 68a/12; 69a/4; 70b/15; 71a/15; 84a/14; 84a/14.

**meni'** (a. < men') Yasak etme, engelleme: 72a/14.

**m. eyle-** Engel olmak, mani olmak: 40b/8; 71b/14.

**m. it-** Engel olmak, mani olmak: 51a/12,13; 78b/13.

**m. olın-** Engel olunmak, mani olunmak: 52b/7,6.

**menkūṣ** (a.) Nakşolunmuş, işlenmiş: 27b/12.

**Mennānu** (a.) "İhsanı bol", Allah: 84a/5.

**mensūḥ** (a.) Hükmü kaldırılmış: 42a/15; 111b/11.

**menzile** (a.) Derece, rütbe: 11a/10; 14a/13; 14b/10; 14b/11; 90a/13; 114b/15; 130a/15.

**mer'ā** (a.) Aynalar: 90a/9.

**merāhim** (a. < çkl. merhem) Merhemler: 124a/1.

**merākib** (a. < çkl. merkeb) Binilecek şeyler: 130a/6.

**merām** (a.) İstek, maksat, gaye: 130a/11.

**merāret** (a.) Acılık, tatsızlık: 110a/8.

**merāsım** (a. < çkl. resm) Yol yordam: 129b/5.

**merāt** (a.) Görünüş, meydana çıkma: 124a/2.

**merātib** (a. < çkl. mertebe) Dereceler, mertebeler: 64b/2; 64b/2; 65b/9; 67a/4.

**merdūd** (a.) Reddedilme.

**m. ol-** Reddedilmek: 101a/12.

**merede** (a.) Direnenler: 58b/1; 60a/12.

**merḥabā** (a.) Merhaba: 123b/14.

**mer'ī** (a.) Görünen, gözle görünen: 90a/9.

**merīḥ** *bkz. merriḥ*. 67b/4.

**merkeb** (a.) Eşek: 16a/13.

**merkūz** (a.) Tabiatında bulunma.

**m. ol-** Tabiatında bulunmak: 73b/9.

**mermer** (a.) Mermer: 72a/10.

**merre** (a.) Defa, kere: 37a/4.

**merriḥ** (a.) Güneşin etrafındaki beşinci gezegen: 14a/7; 23a/1; 24b/3.

**mersūm** (a.) Resmolunmuş, yazılmış: 57a/8.

**mertebe** (a.) Makam, mevki, derece: 4b/12; 4b/12; 15b/14; 16a/10; 26b/4; 33b/1; 64a/2; 64b/13; 66b/13; 66b/13; 67a/5; 78a/8; 103b/10; 111b/9; 112b/12;

123a/9; 123a/9; 123a/9; 123a/11; 123a/11; 123b/5; 125b/15; 130b/8; 130b/9;  
130b/9.

**mervî** (a.) Rivayet olunan, birinden işitilerek söylenilen: 32b/7; 61a/3; 75a/8;  
92a/11.

**meşābe** (a.) Derece, rütbe: 18a/13; 18a/13.

**meşābih** (a. < çkl. mişbah) Kandiller, maşaleler: 74b/15.

**mesācid** (a. < çkl. mescid) Mescitler: 57b/2; 58b/12; 101b/1.

**meşāhif** (a. < çkl. muşhaf) Kur'an'lar: 57b/3; 60b/15; 101b/3.

**mesā'il** (a. < çkl. mes'ele) Meseleler: 109a/11; 110a/12; 110a/12.

**meşālih** (a. < çkl. maşlahat) İşler.

**m.in (anda) gör-** İşlerini yapmak: 72b/5,6.

**mesālik** (a. < çkl. meslek) Tutulan yollar: 61b/7.

**mescid** (a.) Küçük cami, mescit: 47b/12; 56a/13; 69b/1; 78a/5; 88a/3; 95b/10; 96a/6.

**meşel** (a.) Örnek, benzer: 43b/7; 89b/6.

**meşelā** (a.) Mesela: 5a/6; 11a/15; 19a/7; 38b/4; 62a/11; 64a/10; 99b/3; 99b/10;  
101b/4; 102a/11; 104b/1; 104b/7; 105b/13; 112b/2.

**mes'ele** (a.) İş, mesele: 19a/13; 88b/10; 110a/11; 115b/15.

**meserret-meāb** (a.) Sevinç yeri, sevincin barındığı yer: 2b/4.

**mesih** (a. < mesh) Silme, bir şeyi el ile sığama.

**m. eyle-** Silmek, bir şeyi el ile sığamak: 8a/12; 127b/5

**m. it-** Silmek, bir şeyi el ile sığamak: 8b/5; 94a/12; 95b/12.

**mesih** (a. < mesh) Başka bir şekle girme.

**m. it-** Başka bir şekle girmek: 27a/9.

**Mesihiyye** (a.) Hristiyanlık: 63a/14.

**mesken** (a.) Oturulacak yer, oturulan ev: 73b/5; 101b/5.

**m. idin-** Yer edinmek: 17a/15.

**mesluḥ** (a.) Soyma, çıkarma.

**m. it-** Soymak, çıkarmak: 102b/8.

**m. ol-** Derisinden soyulmak: 102b/9.

**meslūḥa** (a.) Derisi yüzülmüş: 102b/9.

**mesmū'** (a.) İşitilmiş, duyulmuş.

**mesmū' u'l-ḳavl** (a.) Sözü dinlenen: 39b/4.

**mesnūn** (a.) En güzel biçim: 13b/10.

**mesrūr** (a.) Sevinme, memnun olma.

**m. ol-** Sevinmek, memnun olmak: 117b/5.

**mestūr** (a.) Gizleme.

**m. it-** Gizlemek: 74b/14.

**m. kıl-** Gizlemek: 84b/4.

**mestūrūn** (a. < çkl. mestūr) Gizliler, setrolunmuşlar: 74b/13.

**mes'ūl** (a.) Sorumlu: 76b/8.

**m. ol-** Sorumlu olmak: 109b/1; 109b/1.

**meş'ale** (a.) Kandil, meşale: 99a/1.

**meşārib** (a. < çkl. meşreb) İçecek şeyler, içecekler: 73b/3; 101b/5.

**meşāyih** (a. < çkl. şeyh) Şeyhler: 62a/15; 63b/2; 86a/10; 88a/10; 90b/2; 92a/7; 97b/1; 97b/10; 100b/3; 105a/11; 114b/14; 122a/3; 122a/11; 122b/2; 129a/8; 132a/9.

**meşgūl** (a.) Bir işle uğraşan, bir iş görmekte olan.

**m. it-** 1. Uğraşmak: 117a/13. 2. Alıkoymak, engellemek: 118a/3; 128b/2.

**m. ol-** Uğraşmak: 50b/4,5; 62a/13; 69b/11; 75a/13; 83a/4; 85b/9.

**m. ve kâdir kıl-** Meşgul ve (bir şeye) gücü yeter etmek: 73b/2,3.

**meşhed** (a.) Buluşulan yer: 65b/13; 66b/14.

**meşhūde** (a.) Gözle görülmüş, görülen: 100b/7.

**meşhūr** (a.) Şöhretli, şöhret kazanmış: 3b/12; 4a/11; 34a/11; 42b/13.

**meşīhat** (a.) Şeyhlik: 131b/10.

**meşīyyet** (a.) İrade: 121a/10; 121a/10.

**meşru'** (a.) Din kurallarına, kanuna uygun: 74b/3.

**me'vā** (a.) Yurt: 124a/6.

**mevādd** (a. < çkl. madde) Boşlukta yer dolsuran cisimler, varlıklar: 100b/8; 106b/8.

**mevā'iz** (a. < çkl. mev' izā) Nasihatler, öğütler: 124a/1.

**mevāṭın** (a. < mavṭın) Yurtlar; yurtlandırılmış, şereflendirilmiş bayındır yerler: 4a/4.

**mevāzī'** (a. < mevzī') Mevziler, yerler: 42b/13.

**mevcūd** (a.) Var olan, bulunan: 4b/9; 10b/15; 12a/11.

**m. ol-** Var olmak: 24a/10.

**mevcūdāt** (a. < çkl. mevcūd) Var olan şeyler, mahluklar: 2a/5; 6a/9; 89b/12; 113b/12.

**mevit** *bkz. mevt.* 61b/12; 63a/12; 66b/2.



**mevķūf** (a.) Ait, baēlı: 63b/9; 66b/6; 87a/3; 110a/11.

**mevlid** (a.) Doēulan zaman: 19b/14; 19b/15.

**mevşūf** (a.) Vasfolunmuş, vasıflanmış.

**m. ol-** Vasıflanmak: 123a/5.

**mevsūm** (a.) Nişanlama, isimlendirme.

**m. kıl-** Nişanlamak, isimlendirmek: 114a/10.

**mevt** (a.) Ölüm: 20b/11; 20b/11; 29b/12; 37b/7; 43a/9; 45a/8; 61a/2; 61a/2; 61a/5; 61a/8; 61a/9; 61a/11; 61b/1; 61b/11; 62a/9; 62a/9; 62b/5; 62b/12; 62b/15; 63a/6; 63a/9; 63a/13; 63a/14; 65a/7; 65a/7; 65a/14; 66a/9; 66a/13; 66b/5; 79b/6; 99a/9; 99b/12; 131a/9.

**m.-i aķmer** (f.) Nefse karşı koyma: 61a/5; 61a/5; 61a/7.

**m.-i aķzar** (f.) Az yiyeceēe, eski, yamalı giymeye razı olma: 61b/1; 61b/2; 61b/8.

**m.-i ebyāz** (f.) Açlık: 61a/11; 61a/11.

**m.-i esved** (f.) Halkın eza ve cefasına katlanma: 61b/12.

**mevtā** (a. < çkl. meyt) Ölüler, ölmüşler: 63a/12.

**mevtāt** (a. < çkl. mevt) Ölümlemler: 61a/1.

**mevte** (a.) Ölüm: 99a/9.

**mevzi'** (a.) Yer: 40b/9; 87a/8; 87a/9; 88a/6; 91a/10; 94a/9; 108b/1; 132b/9.

**mevzūn** (a.) Vezinli, tartılı.

**m. ol-** Tartılmak: 74b/4.

**meyil** (a. < meyl) Eğilme, yönelme.

**m. eyle-** Yönelmek: 34b/11.

**m. it-** Yönelmek: 99a/5,6.

**meYTE** (a.) Hayvan leşi: 25b/10; 120b/14.

**meYYit** (a.) Ölmüş: 66a/10; 87b/11; 87b/15; 109b/9; 109b/10; 110a/2.

**m. ol-** Ölmek: 66a/13; 88a/5.

**mezāhib** (a. < çkl. mezheb) Mezhepler, tutulan yollar: 32a/12; 40a/1; 40a/2; 111a/15; 115b/8; 115b/9.

**m.-i ehl-i ehvā** (f.) Dinde mezhep ayrılığı yaratan mezhepler: 101a/12.

**mezāhir** (a. < çkl. mażhar) Bir şeyin görüldüēü, çıktığı yerler: 9a/13; 106a/13.

**mezāyā** (a. < çkl. meziyyet) Üstünlük vasıfları, meziyetler: 112b/6.

**mezbaḥ** (a.) Hayvan kesilen yer: 72b/7.

**mezbele** (a.) Süprüntülük, süprüntü dökülen yer: 91a/11.

**mezellet** (a.) Hakirlik, horluk: 42b/7; 42b/11.

**mezheb** (a.) Gidilen ve tutulan yol, mezhep: 40a/3; 44b/13; 45a/8; 45a/14; 65a/14; 111b/1; 115b/6; 115b/9; 118b/12; 119a/7; 119a/9; 119a/13; 120a/4; 120a/7.

**mezḳūr** (a.) Adı geçmiş, anılmış: 6b/2; 63a/15; 65b/7; 71b/3; 113a/8.

**mezmūm** (a.) Yerilmiş: 101a/8.

**mezra‘a** (a.) Yer: 27b/8; 28b/10.

**mi** Soru edatı: 27b/4; 50a/15; 96b/1; 131b/5.

**mıdra‘a** (a.) Yünden ceket: 124b/5.

**mıḳdār** (a.) Ölçü, miktar: 12a/13; 12b/3; 15a/10; 22b/10; 22b/10; 22b/11; 38b/8; 51b/10; 55a/13; 72a/15; 75a/10; 78b/2; 85a/10; 95b/2; 96b/13; 98a/1; 99a/12; 100a/4; 100a/5; 100a/13; 120a/5; 126a/7.

**mıḳnāṭis** (a.) Demiri çekme özelliği taşıyan madde: 17a/2.

**mıḳḳār** (a.) Gaga: 85b/10; 127a/8.

**mıṣbāḥ** (a.) Kandil, meşale: 121a/14.

**mıṣrā‘** (a.) Manzum satırlardan her biri, dize: 2b/1.

**Mıṣrī** (a.) Mısırlı: 46a/3; 46a/5; 46a/6; 46a/9; 46a/11; 46a/13; 46a/15; 46b/13.

**mıṭhara** (a.) Matara, su kabı: 123b/11.

**mi** Soru edatı: 25a/11; 34b/6; 42a/9; 43b/4; 46b/12; 49a/12; 75b/7; 90a/15; 90a/15; 91a/9; 94a/10; 94b/11; 96a/12; 109b/14; 124a/15; 125a/15; 126b/4; 126b/4; 126b/15; 127a/11; 128b/10.

**midḥat** (a.) Methetme, övme: 3b/3.

**mi‘e** (a.) Yüz sayısı: 37b/15; 38a/1; 38a/9; 38a/9; 38a/10; 38a/11; 38a/11; 38a/12; 38a/13; 38a/13; 38a/14; 38b/6; 38b/8; 38b/12; 39a/6; 39b/4; 39b/13; 40a/2; 40a/4; 41a/5; 41a/9; 42a/12; 42b/2; 42b/3; 43a/11; 44b/11; 45a/2; 45a/6; 45b/2; 45b/3; 45b/5; 45b/5; 48b/3; 48b/6; 48b/7; 50b/1; 50b/15; 51a/1; 51a/10; 56b/6; 56b/8; 56b/10; 57a/9; 57b/4; 57b/5; 57b/5; 57b/7; 57b/10; 57b/11; 58a/12; 58b/5; 58b/7; 58b/8; 59b/14; 60a/1; 60a/15.

**m. fi mi‘e** Yüzde yüz, tam, dört köşeli: 57a/3; 57a/6; 69b/14.

**miftāḥ** (a.) Anahtar: 65b/15; 73a/1; 121a/13; 130a/15.

**mīḥ** (f.) Büyük çivi: 49a/10.

**miḥnet** (a.) Gam, keder, dert: 2b/1.

**mihr** (f.) Muhabbet, alaka.

**m.-i cān** (f.) Farsların, nevrüz ile, iki büyük bayramından biri, Fars takviminde her ayın on altıncı günü, bu bayrama mihr-i gan ismi de verilir: 119b/8.

**mīl** (a.) Bir kilometreye yakın bir uzaklık: 12a/3; 12a/3; 72a/3; 72b/11.

**milk** (a.) Birinin tasarrufu altında bulunan şey, mülk: 3b/5; 6a/8; 44b/11; 49a/3; 51a/13; 51b/1; 63b/11; 73a/13; 85a/6; 88a/2; 97b/15; 113b/1..

**milku'llah** (a.) Allah'ın mülkü: 75b/2,3.

**mīm** (a.) Arap alfabesinde mim harfi: 4b/9; 4b/9; 4b/9.

**min** (a.) –den, -den beri: 64a/6.

**minval** (a.) Biçim, yol, tarz: 38b/5.

**mīraş** (a.) Birine ölen yakınından kalan mal, mülk, para v.s.

**m. al-** Miras almak: 51a/14.

**mişāl** (a.) 1. Benzer, andırır: 15a/13; 16a/5; 16b/5; 16b/5; 48a/14; 67a/4; 68b/1; 116b/1. 2. Örnek: 89b/9.

**misk** (a.) Asyanın yüksek dağlarında yaşayan bir cins ceylanın erkeğinin karın derisi altındaki bir bezeden çıkarılan güzel kokulu madde: 15b/11; 77b/2.

**mişkāl** (a.) Yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü: 74a/3.

**miskīn** (a.) Aciz, zavallı, düşkün: 107a/11; 117b/5.

**mişl** (a.) Benzer, eş: 51b/15; 55a/6; 71a/13; 89b/5.

**mişkāt** (a.) Hadisleri bir araya toplama: 109b/3.

**mīva** (f.) Meyve: 15b/13.

**mizāc** (a.) Huy, tabiat: 126a/3.

**mizān** (a.) 1. Terazi burcu: 5b/14; 5b/15; 22a/1; 23a/11; 23b/1; 23b/8; 23b/11.  
2. Terazi, ölçü aleti: 23a/12; 74b/2; 74b/3; 108a/1.

**mīzer** (a. < mi'zer) Peştemal: 127b/2.

**Moğolī** (a.) Moğolca: 79a/13.

**mu'ādil** (a.) Denk, müsavi.

**m. it-** Denk etmek: 75a/12.

**mu'ahḥar** (a.) Sonraya, geriye bırakılmış; sonraki: 13a/12.

**mu'ālecāt** (a. < çkl. mu'ācele) İlaçla tedaviler, ilaç yapmalar: 126a/2.

**mu‘ālecet** (a.) Tedavi, ilaç yapma: 124a/1.

**mu‘allak** (a.) Havada, boşta duran: 71b/9.

**mu‘āmelāt** (a. < çkl. mu‘āmele) Davranışlar: 76b/4; 112a/3.

**mu‘ānağa** (a.) Kucaklaşma, birbirinin boynuna sarılma.  
**m. it-** Kucaklaşmak, sarılmak: 132a/11,12.

**mu‘ānidīn** (a. < çkl. mu‘ānid) İnatçılar, kimseye uymayanlar: 58b/2.

**mu‘ārız** (a.) Karşı gelen: 58a/5.

**mu‘āvenet** (a.) Yardım, yardım etme.  
**m. it-** Yardım etmek: 32b/6; 48b/14; 54a/8; 73b/7.

**mu‘āyeneten** (a.) İnceleyerek, tetkik ederek: 127a/7.

**mu‘ayyen** (a.) Belirlenmiş: 61a/2; 106a/6, 106a/7.

**mu‘ayyene** (a.) Belirlenmiş: 87b/3.

**mu‘azzeb** (a.) Azap içinde bulunani eziyet çeken.  
**m. kıl-** Azap içinde bulundurmak: 75a/14.

**mubāh** (a.) İşlenmesinde günah ve sevap olmayan iş: 101a/9; 119a/9; 120b/5.

**mubāha** (a.) İşlenmesinde günah ve sevap olmayan iş: 101b/3.

**mubāhiyye** (a.) Mübahlık: 104b/13.

**Mubdi ‘u** (a.) “İcat eden”, Allah: 84a/7.

**mūceb** (a.) Lazım gelme, icap etme: 60a/7.

**mu‘ceme** (a.) Noktalı, noktalanmış: 25b/11; 80b/3.

**mu‘cizāt** (a. < çkl. mu‘cize) Mucizeler: 24a/15; 38b/2.

**mu‘cize** (a.) Mucize: 120a/6.

**mudāvemmet** (a.) Devam etme.  
**m. it-** Devam etmek: 84a/1.

**mufāraḳat** (a.) Ayrılma, uzaklaşma: 62b/7; 62b/15; 62b/15.

**mufaṣṣal** (a.) Uzun uzadıya anlatılan: 11a/6.

**muḡannī** (a.) Sesi güzel kişi, şarkıcı: 42a/6.

**muḡayyebāt** (a. < çkl. muḡayyeb) Gizli, görünmez şeyler: 38b/2; 98a/12; 100a/9.

**Muḡīṣu** (a.) Yardım eden, Allah: 84a/7.

**muḡnī** (a.) Doyuran, gönlünü tok kılan: 63b/6.

**muḡabbet** *bkz. maḡabbet.* 102a/2; 117a/8; 123a/1.

**muḡaddiṣīn** (a. < çkl. muḡaddiṣ) Hadis ile meşgul olanlar: 56a/7.

**muḥakkık** (a.) Hakikati, gerçeği arayıp meydana çıkaran: 130b/7; 130b/12.

**muḥakkıkın** (a. < çkl. muḥakkık) Hakikati, gerçeği arayıp meydana çıkaranlar: 64b/4; 65b/5.

**muḥāl** (a.) Olanaksız, imkansız: 18a/2; 90a/2.

**muḥālefet** (a.) Muhaliflik, karşı olma durumu: 61a/5; 76a/13; 76a/14.

**m. it-** Karşı davranışta bulunmak, karşı çıkmak: 43a/15; 54a/5; 75b/4.

**m. olun-** Karşı olunmak: 61a/6.

**muḥālif** (a.) Karşı, uymama, zıt: 17b/9; 18a/1; 88b/11; 107a/9; 107b/10.

**m. ol-** Karşı olmak, uymamak: 101b/7; 103b/3.

**Muḥammediyet** (a.) Muhammediyet mertebesi: 38a/5; 113b/15.

**muḥanneş** (a.) Korkak, alçak: 49a/11.

**muḥārebe** (a.) Savaşma, harp: 43b/9; 59b/3.

**muḥarrem** (a.) 1. Arap aylarından birincisi, aşure ayı: 21a/1; 21a/6; 21b/10; 33a/13.  
2. Haram kılınmış: 101a/9.

**muḥarremāt** (a. < çkl. muḥarrem) Dince yasak ve haram olan şeyler: 88a/13; 91b/1; 126a/1.

**muḥāşara** (a.) Kuşatma, etrafını çevirme.

**m. it-** Kuşatmak: 55a/10.

**muḥāşır** (a.) Saran, etrafını kuşatan.

**m. ol-** Kuşatılmak: 35a/14.

**muḥib** *bkz. muḥibb.* 117a/11.

**muḥibb** (a.) Sevgi besleyen, dost: 57a/11; 62b/1.

**muḥik** (a. < muḥik) Hakkı yerine getiren: 74b/12.

**muḥit** (a.) Etrafını çeviren, kuşatan: 105b/10.

**muḥkem** (a.) Anlamı açık olan ayet: 111b/12.

**m. it-** Sağlamlaştırmak: 130a/15.

**muḥsin** (a.) İyilikte, bağışta bulunan: 125a/4.

**muḥtāc** (a.) Bir şeye ihtiyacı olan, bir şeye ihtiyaç duyan, muhtaç: 45a/4; 60b/5; 73b/5; 109a/13; 109a/14.

**m. ol-** İhtiyaç duymak, muhtaç olmak: 38b/14; 44b/5; 48b/13; 55b/3; 73b/4; 79a/5; 115b/3,4; 126a/3; 130b/12; 131b/12,13.

**muḥtār** (a.) Seçilmiş, seçkin.

- m. kı1-** Seçkin yapmak: 114a/7.
- muhtelefun fıh** (a.) Üzerinde ihtilaf olunmuş mesele: 108b/12,13.
- muhtelif** (a.) Birbirine uymayan, zıt: 16a/2.
- muhtelif** (a.) Çeşitli, çeşit çeşit: 11b/10; 40a/2; 100a/7; 100b/2; 113a/12; 113a/13.
- muhteliğ** (a.) Karışık: 18b/3; 18b/3.
- muhtemel** (a.) İhtimali olan, umulur, olabilir: 63b/3.
- muhtemilât** (a. < çkl. muhtemil) Şüphe uyandırmayan şeyler: 103b/6.
- muhyî** (a.) İhya eden, canlandıran, diriltten: 40a/6.
- Mu‘îdu** (a.) “Gözetten”, Allah: 84a/7.
- mu‘în** (a.) Yardımcı: 58a/12.
- m. ü zahîr ol-** Yardım edip arka çıkmak: 60a/10.
- muğâbele** (a.) Karşılık: 11a/10; 49b/8; 53b/8; 112a/11; 117b/3.
- muğâbil** (a.) Bir şeyin karşısında bulunan, karşı karşıya gelen.
- m. ol-** Karşı karşıya gelmek, bir şeyin karşısında bulunmak: 56b/8.
- muğaddem** (a.) 1. Önde olan, önde giden: 4a/4; 39a/12; 48b/11; 48b/14. 2. Değerli, üstün: 83b/14. 3. Önceki zaman: 115b/4.
- m. ol-** Önder olmak: 48b/15.
- muğaddes** (a.) Temiz, mukaddes: 2a/4; 106a/5.
- muğaddimât** (a. < muğaddime) Başlangıçlar: 108a/15.
- muğaddime** (a.) 1. Başlangıç, giriş: 24a/14; 38b/1. 2. Ön, önde giden: 32b/5.
- muğallib** (a.) Çeviren, kalbeden: 40a/13; 65b/14.
- muğallid** (a.) Taklitçi: 109a/7; 129b/5.
- muğârenet** (a.) Kavuşma, yaklaşma.
- m. ol-** Kavuşmak: 126a/11.
- muğârın** (a.) Bitişik.
- m. ol-** Bitişmek: 126a/5,6.
- muğarr** (a.) İkrar olunmuş, “evet öyledir, vardır” denilmiş: 89b/8.
- muğarrer** (a.) 1. Kararlaştırmış: 57b/8. 2. Şüphesiz: 84a/11; 85b/14; 87a/3.
- m. it-** Kararlaştırmak: 40a/13.
- m. ol-** 1. Bir kararda olmak, değişmemek: 57b/15. 2. Kesinleşmek: 59b/6.
- m. tut-** Kararlaştırmak: 47b/9.
- muğâtele** (a.) Savaşma, vuruşma.

**m. it-** Savaşmak, vuruşmak: 27a/13; 29b/6; 119a/2.

**mukātil** (a.) Birbiriyle vuruşan, birbirini öldüren: 31b/4; 34b/14.

**mukāvele** (a.) Sözleşme.

**m. eyle-** Sözleşmek: 16b/15.

**mukāvemmet** (a.) Karşı koyma, direnme.

**m. it-** Karşı koymak, direnmek: 35b/15.

**mukayyed** (a.) Kayıtlı, kayıtlanmış: 111b/11.

**mukīm** (a.) İkamet eden, oturan: 40a/3; 57b/11; 58a/1.

**muktebes** (a.) Faydalanmak için aynen alınmış, aktarılmış: 75a/1; 90a/11.

**muktedā** (a.) Önde bulunan, kendisine uyulan: 4a/3; 114a/2.

**m. ol-** Önde bulunmak, kendisine uyulmak: 39b/1; 131b/12; 131b/10.

**muktedī** (a.) Birine uymuş.

**m. olmuş ol-** Birine uymuş olmak: 131a/11.

**muktediye** (a.) Birine uyma.

**m. ve mühtediye ol-** Birine uyup hidayete ermek: 131a/8,9.

**muktezā** (a.) Gerektirmiş, lazım gelmiş: 18b/6; 18b/7.

**muktezāsınca** Gereğince: 58a/3.

**mulāhaza** (a.) Düşünce: 84b/12; 89b/3.

**m. it-** Düşünmek: 86b/14,15.

**mumīt** (a.) Yok eden: 40a/6.

**mun‘aķıd** (a.) Kabul olunma, bağlı: 108a/4.

**munāķız** (a.) Birbirini tutmayan: 106a/14.

**munfaşıl** (a.) Ayrılan, ayrılmış: 79a/12.

**munhaşır** (a.) Sınırlanmış: 66b/11.

**munkarız** (a.) Biten, arkası gelmeyen.

**m. ol-** Bitmek, sona ermek: 39b/12; 115a/2; 116a/1,2; 116a/4.

**munkaṭı‘** (a.) Arkası gelmeyen, son bulan.

**m. ol-** Dünya işlerinden Elini eteğini çekme: 50b/7.

**munkaṭı‘a** (a.) Kesin, kararlı şekilde: 45b/11.

**munkaẓī** (a.) Bitme, sona erme.

**m. ol-** Bitmek, sona ermek: 23b/5; 44a/8.

**munşarīf** (a.) Geri dönen.

**m. kı1-** Döndermek: 60a/11,12.

**munṭabıʿ** (a.) Basılma, basılmış, damgalanmış: 106b/6.

**munṭazır** (a.) Gözleyen, bekleyen.

**m. ol-** Beklemek, gözlemek: 53b/15.

**munṭazım** (a.) Tanzim etme, tertip etme, düzenleme.

**m. ol-** Tanzim etmek, düzenlemek: 66b/7; 74a/6.

**m. (ol)** Tanzim etmek, düzenlemek: 75a/5.

**murabbaʿ** (a.) Dört köşeli: 6b/1; 6a/13; 9b/6; 27b/12; 27b/14; 57a/6; 69b/14; 86a/1.

**murācaʿat** (a.) Başvurma.

**m. it-** Başvurmak: 7b/4.

**murād** (a.) **1.** Arzu, istek: 3a/13; 6b/5; 8a/12; 61a/10; 84a/3; 84a/10; 88a/4. **2.** Amaç, gaye: 5b/14; 34a/3; 63a/14; 66a/12; 81b/4; 81b/5; 102b/4.

**m. idin-** **1.** Dilemek, istemek: 6b/7; 51b/6,7; 53a/13; 70a/8; 80b/4; 83a/4; 83b/1; 88a/2; 112a/13; 112b/14; 132a/10. **2.** Amaçlamak: 64a/14.

**m. ol-** **1.** Arzu edilmek, istenmek: 55b/3; 122b/12. **2.** Amaçlanmak: 64a/11.

**murākabe** (a.) Kendi iç alemine bakma, dalıp kendinden geçme: 112a/6.

**murakkaʿ** (a.) Yama vurulmuş, yamalı: 61b/6.

**murakkaʿa** (a.) Yama vurulmuş, yamalı: 122b/10.

**muraşşaʿ** (a.) Kıymetli taşlarla bezenmiş: 72b/7.

**murdād-māh** (f.) Fars takviminde beşinci ay: 22b/1.

**murtāz** (a.) Alıştırılmış, talimli: 66b/8.

**muşāḥabet** (a.) Sohbet etme, konuşma.

**m. it-** Sohbet etmek: 105a/14.

**muşāḥıb** (a.) Dost, arkadaş.

**m. ol-** Sohbet arkadaşı olmak: 91b/11; 129a/7; 129a/11; 129a/14; 131b/8.

**m. idin-** Sohbet arkadaşı edinmek: 76a/2.

**muşālaha** (a.) Barışma, uzlaşma: 52b/7.

**muşannef** (a.) Kitap: 45a/7; 50b/6.

**muşavver** (a.) Tasvirli, resimli: 105b/7.

**m. ol-** Tasvir olmak: 119b/2.

**muşḥaf** (a.) Kur'an-ı Kerim: 56a/13.

**mūşıl** (a.) Ulaştıran, yetiştiren: 66b/5.



**musî** (a.) Kötülük eden: 125a/4.

**mustakîr** (a. < mustakîrr) Karar kılmış, yerleşmiş, sabit.

**m. ol-** Karar kılmak: 40b/7; 43b/2.

**mutâ‘** (a.) İtaat edilen, boyun eğilen: 40a/5.

**m. ol-** Kendisine itaat edilmek: 39b/1,2.

**mutāba‘at** (a.) Birine tabi olma, uyma: 111b/4; 125b/13.

**m. it-** Tabi olmak, uymak: 61b/13; 102a/14; 107a/12.

**mu‘tād** (a.) Adet olunmuş, alışılmış: 34b/4.

**muṭāla‘a** (a.) Tetkik: 98a/11.

**mutanaṣṣih** (a.) Nasihat kabul eden, öğüt dinleyip uslanan.

**m. ol-** Nasihat kabul etmek, uslanmak: 125b/10.

**mutaṣaddî** (a.) Bir işe girişen.

**m. ol-** Bir işe girişmek: 131b/10.

**mutaṣarrıf** (a.) Tasarruf eden: 75b/3.

**m. ol-** Tasarruf etmek: 6a/10,11.

**mutaṣavvıfa** (a.) Tasavvufla uğraşan, sofi: 126a/10.

**mutatarıḳ** (a.) Yol bulan, geçen.

**m. ol-** Yol bulmak, geçmek: 107a/1.

**mu‘teber** (a.) İtibarlı, güvenilir: 3b/10; 3b/13.

**mu‘tebere** (a.) İtibarlı, güvenilir: 45a/4.

**mu‘temed** (a.) Kendisine itimat edilen, inanılıp güvenilen: 132a/3.

**muṭî‘** (a.) İtaat eden, boyun eğen.

**m. (ol-)** İtaat etmek: 122b/14,15.

**m. u munḳād ol-** İtaat edip boyun eğmek: 32b/5,6.

**muṭlaḳ** (a.) 1. Yalnız, tek: 4b/9; 11a/10; 107b/7. 2. Başboş, bırakılmış: 111b/11.

**muṭma‘inne** (a.) İyilikle kötülüğü ayırt eden, kişiyi Allah’a yaklaştıran (nefis): 64b/7.

**muṭṭali‘** (a.) Öğrenmiş, bilgili, haberli: 124a/12.

**m. ḳıl-** Haberdar etmek, bilgilendirmek: 73a/14.

**muṭṭarid** (a.) Bir düziye giden, düzgün: 77b/7.

**muttaṣıf** (a.) Vasıflanan: 106a/3.

**muttaṣıl** (a.) Bitişik, birleşik: 6b/15; 11b/6.

**m. ol-** Bitişmek, ulaşmak: 14b/7; 23b/8.

**muvāfaḳat** (a.) Uzlaşma: 53b/13.

**muvāfıḳ** (a.) Uygun, yerinde.

**m. gel-** Uygun olmak: 124a/9,10.

**m. görin-** Uygun görünmek: 89b/9.

**m. ol-** Uygun olmak: 132a/7.

**muvaḥḥid** (a.) Tevhid eden, Allah'ın birliğine inanan.

**m. ol-** Allah'ın birliğine inanmak: 104a/6.

**muwāzabet** (a.) Bir işe durmadan çalışma.

**m. it-** Durmadan çalışmak: 61a/12; 83b/2.

**muẓaffer** (a.) Üstünlük kazanmış: 49b/4.

**mu'ẓam** (a.) Bir şeyin en büyük kısmı: 130b/12.

**muẓāyeḳa** (a.) Sıkıntı, darlık: 35a/14.

**muẓıll** (a.) Doğru yoldan çıkararak: 87a/14.

**mūziyāt** (a.) Rahatsızlık veren küçük şeyler: 60a/9.

**muẓlime** (a.) Karanlık: 98b/14.

**muẓmer** (a.) Gizli, saklı.

**m. it-** Gizlemek: 84b/7.

**muẓtarib** (a.) Sıkıntısı olan, rahatsız, çırpınıp duran: 2a/11.

**m. ol-** Rahatsız olmak: 33a/5,6; 47a/1; 88a/10; 93b/15.

**muẓtarr** (a.) Çaresi kalma.

**m. ol-** Çaresiz kalmak: 47b/1; 54a/15.

**muẓtarrin** (a. < çkl. muẓtarr) Çaresiz kalanlar: 5a/11.

**mübārek** (a.) Bereketli, feyizli, uğurlu: 95b/12; 96a/15.

**mübāreke** (a.) Kutlu, mübarek: 88a/9

**mübāyin** (a.) Ayrı, zıt: 89b/10.

**mübeşşer** (a.) Kendisine müjde verilmiş: 86b/5.

**mübeşşerāt** (a. < çkl. mübeşşer) Müjdelenmişler: 86b/4; 86b/13.

**mübeşşir** (a.) Müjdeci: 2b/3.

**mübtedī** (a.) Bir şey öğrenmeye yeni başlayan, acemi: 129a/6.

**mübtelā** (a.) Tutkun, düşkün: 94b/6.

**m. ol-** Tutulmak: 8a/5; 8b/1; 41b/7; 94b/10; 105a/12.

**mücāb** (a.) Duası kabul olunan.

**mücābü'd-da' ve ol-** Duası kabul olmak: 82b/10; 83b/2.

**mücādele** (a.) 1. Savaşma, savaş: 59b/3. 2. Uğraşma: 109a/12.

**mücāhedāt** (a. < çkl. mücāhede) Nefsi yenmeye olan çalışmalar: 112a/7.

**mücāhede** (a.) 1. Nefsi yenmeye olan çalışma: 66b/3; 97b/13; 103b/8; 132a/4.  
2. Savaşma, uğraşma: 130b/11.  
**m. eyle-** Uğraşmak, çalışmak: 111b/4.  
**m. it-** Uğraşmak, çalışmak: 115b/11

**mücālese** (a.) Birlikte, beraber oturma.  
**m. it-** Birlikte, beraber oturmak: 42b/1.

**mücāleset** (a.) Birlikte, beraber oturma: 50b/9; 123b/5.

**mücāma'at** (a.) Cinsi müsabette bulunma: 16a/12.  
**m. it-** Cinsi münasebette bulunmak: 120a/7,8.

**mücāvir** (a.) Yurdunu terk ederek zamanını Haremeyn-i Şerifeyn'de ibadetle geçiren: 76b/12.

**müceddid** (a.) Dine yeni bir veche veren zat: 39a/6; 39b/5.

**mücerred** (a.) Tek, yalnız: 100b/8.  
**m. ol-** Soyutlanmak, tecrit olmak: 15b/8; 61b/4; 61b/7; 111a/14; 111a/15.

**müciidd** (a.) Çok çalışan: 132a/3.

**mücmel** (a.) Kısa ve az sözle anlatılmış, öz: 111b/11.

**müctehidīn** (a. < çkl. müctehid) Ayet ve hadislerden şer'i hükümler çıkaran din bilginleri: 44b/12.

**müdāhin** (a.) Yüze gülen, dalkavuk: 126a/9.

**müdāvemet** (a.) Bir işe aralıksız devam etme, çalışma: 97b/14; 98b/8.  
**m. eyle-** Devam etmek, çalışmak: 5a/12; 5b/1.  
**m. it-** Devam etmek, çalışmak: 6b/6; 83a/5; 113b/5.

**müdebbir** (a.) Tedbir alan, tedbirli, düşünce ile hareket eden: 62b/15; 62b/15.

**müdde'ī** (a.) İddia eden: 129a/7; 129b/3.

**müddet** (a.) Zaman, vakit, müddet: 5b/15; 9b/7; 13a/8; 13a/13; 17b/4; 21a/12; 59a/8; 71a/9; 92a/1.

**müdrık** (a.) İdrak eden, anlayan: 98a/6.

**müellef** (a.) Telif etme, kitap olarak meydana getirme: 50b/14.

**mü'ellif** (a.) Eser sahibi, kitap yazan: 57a/2; 57b/7; 60b/2; 110a/15.

**mü'essser** (a.) Kendisine bir şey tesir etmiş olan: 109a/3.

**mü'eyyid** (a.) Kuvvetlendiren, doğrulayan: 62a/2.

**müfellec** (a.) Seyrek.

**müfellecū'l-esnān** (a.) Dışeri seyrek: 89a/11.

**müfessir** (a.) Açıklayan, kısa şeyi genişletip manasını meydana çıkaran: 111b/11.

**müfessirūn** (a. < çkl. müfessir) Açıklayanlar, müfessirler: 28a/1.

**müfid** (a.) Faydalı: 50b/6.

**müheymin** (a.) Korkudan koruyan: 10b/4.

**müheyyā** (a.) Hazır, hazırlanmış.

**m. it-** Hazırlamak: 47b/5.

**mühimm** (a.) Ehemmiyetli, önemli şey: 53a/15.

**mühmele** (a.) Alfabe de noktasız harf: 26a/15.

**mühr** (a.) Mühür: 55a/11.

**mühürlü** Mühürlü: 43b/12; 85b/15.

**mükāber** (a. < mükābere) Kibirlik, kendini beğenme.

**m. ol-** Kibirlemek, kendini beğenmek: 108b/2.

**mükābereten** (a.) Kendisinin haksız olduğunu bildiği halde laf kalabalığı ile karşısındakini susturmaya çalışarak: 108a/13.

**mükāleme** (a.) Konuşma.

**m. it-** Konuşmak: 29a/14; 90b/5.

**mükāşefe** (a.) Hakikat ehline Allah'ın sırlarının görünmesi: 98a/11.

**mükāşif** (a.) Allah sırlarını gören: 19a/4.

**mükāşife** (a.) Allah sırlarını görme: 98a/10.

**mükedder** (a.) Bulandırılmış, bulanık: 98b/11; 98b/14; 99a/13.

**mükeddere** (a.) Bulandırılmış, bulanık: 99a/4.

**mükellef** (a.) Bir şeyi yapmaya, öğrenmeye sorumlu olan; sorumlu: 108b/10; 108b/10; 108b/11; 108b/12.

**m. ol-** Sorumlu olmak: 108b/13.

**mükemmel** (a.) Kemal bulmuş, olgun: 66b/6.

**m. ol-** Tam, eksiksiz olmak: 49a/6; 130a/9.

**mükerrem** (a.) Ululanma, aziz olma.

**m. (dahı) ol-** Ululanmak, aziz olmak: 105a/13.

**mükerrer** (a.) Tekrar, tekrarlanmış.

**m. ol-** Tekrarlanmak: 81b/12; 82a/7,8.

**mülâhaza** (a.) Düşünce: 108a/15.

**m. it-** Düşünmek: 5a/4.

**mülâkî** (a.) Görüşme; kavuşma, birleşme.

**m. ol-** 1. Görüşmek: 27b/3,4. 2. Kavuşmak, birleşmek: 56b/3.

**mülâtafa** (a.) Güzel muamele: 52b/10.

**mülâyim** (a.) Uygun, yumuşak.

**m. ol-** Yumuşamak: 29b/15.

**mülâzemet** (a.) Bir işle devamlı meşgul olma: 65b/7.

**m. eyle-** Devamlı meşgul olmak: 5a/14,15.

**mülâzım** (a.) Bir yere veya bir kimseye sarılıp ayrılmayan, tutunup kalan.

**m. ol-** Tutunmak: 7a/9.

**mülhâk** (a.) Tabi olma, katılma.

**m. ol-** Tabi olmak: 19a/12,13.

**mülheme** (a.) İlham edilmiş, (birinin) içine doğmuş: 65a/1; 65a/2; 65a/3.

**mülhidân** (a. < çkl. mülhid) Allah'ı inkar edenler: 59a/3.

**mülhidîn** (a. < çkl. mülhid) Allah'ı inkar edenler: 104b/13.

**mülk** *bkz. milk.* 10b/11; 10b/13; 13b/5; 20a/3; 20a/4; 72b/1; 75b/1; 79a/6.

**mülûk** (a. < çkl. melik) Hükümdarlar: 19b/3; 19b/7; 26b/6; 28b/8; 28b/9; 34a/6; 42b/7; 42b/12; 48a/13; 52a/3; 52a/4; 52b/5; 71a/3; 71a/4; 72a/2; 73a/8; 75b/11; 75b/15; 76a/12; 100b/3; 104b/14.

**mümeşşel** (a.) Misal olarak söylenmiş: 89b/9.

**mü'min** (a.) İman eden, inanan: 28a/2; 28a/2; 69b/8; 90a/4; 109a/9; 127b/8.

**mü'minîn** (a. < çkl. mü'min) İman edenler, inananlar: 111a/9.

**mümkün** (a.) Mümkün: 18a/2; 18a/5; 53b/9; 128b/3.

**m. ol-** Mümkün olmak: 46b/2; 73b/6; 73b/6; 130b/13.

**mümtelî** (a.) Dolu, dolmuş: 98b/1.

**mümtell ol-** 117a/12 iç maddede yok.

**münâdî** (a.) Nida eden: 34a/8; 128b/12.

**münâsebet** (a.) Yakınlık: 12b/8.

**münâsib** (a.) Uygun: 89b/13; 99b/2.

**münāza‘a** (a.) Ağız kavgası, çekişme.

**m. itmiş ol-** Çekişmiş olmak: 107a/10.

**münāzara** (a.) İlmi tartışma: 108a/12.

**müncemid** (a.) Donmuş, donan.

**m. ol-** Donmak: 48a/15.

**müncer** (a. < müncerr) Sonuç, netice.

**m. ol-** Sonuçlanmak: 104a/2.

**münceziib** (a.) Gönül vermiş, tutulmuş.

**m. ol-** Gönül vermek, tutulmak: 65b/14.

**münderic** (a.) İçinde bulunan, içinde yer almış: 12b/3.

**m. ol-** İçinde yer almak: 46b/15; 80b/8,9.

**münderis** (a.) Eseri, izi, nişanı kalmamış.

**m. ol-** Eseri, izi, nişanı kalmamak: 38b/13; 40a/7; 59a/12.

**münezzeh** (a.) Tenzih edilmiş, arı, temiz: 90a/3; 106a/6; 106a/8.

**münfa‘il** (a.) Hareketi ve etkisi olmayan, pasif: 14b/12.

**münḥal** (a. < münḥall) Erime.

**m. ol-** Erimek: 62b/1.

**münḥali‘** (a.) Yerinden alınmış veya çıkarılmış.

**m. ol-** (Görevinden) alınmak, çıkarılmak: 40b/4.

**münḥarif** (a.) Sapan, doğru gitmeyen.

**m. ol-** Doğru olmamak, sapmak: 74b/4; 74b/5.

**münḥaşır** (a.) Bir şeye veya kimseye mahsus: 4b/9.

**münhezim** (a.) Bozguna uğrayan, bozgun.

**m. it-** Bozguna uğratmak: 33a/9.

**m. ol-** Bozguna uğramak: 119a/13.

**münîr** (a.) Nurlandıran, ışık veren, parlak: 2a/9.

**münḳād** (a.) Boyun eğen.

**m. ol-** Boyun eğmek: 113b/8.

**münḳasım** (a.) Kısım kısım bölünen, bölünmüş: 64b/6; 64b/8.

**münḳatı‘** (a.) Kesilen, kesilmiş.

**m. ol-** 1. Son bulmak: 37a/8. 2. Kesilmek: 60a/11. 3. Her şeyden ayrılıp yalnız bir şeye bağlanmak: 67a/1. 4. Tükenmek, kesilmek: 121b/8; 121b/8;

121b/9; 121b/10.

**münkazi** (a.) Bitme, sona erme.

**m. ol-** Bitmek, sona ermek: 18b/14.

**münkesir** (a.) Kırılmış, incinmiş: 2a/11.

**münkeşif** (a.) Meydana çıkmış, açılmış.

**m. ol-** Meydana çıkmak, açılmak: 113b/6; 118a/6.

**münseliḥ** (a.) Sıyrılıp çıkan, soyunan.

**m. ol-** Sıyrılmak: 65a/8.

**münşerih** (a.) Gönlü açık.

**m. ol-** Gönlü açılmak: 126a/12.

**müntefi** (a.) Yok olan.

**m. ol-** Yok olmak: 62b/9; 62b/12.

**müntehi** (a.) Bir şeyi tamamlama; son bulma.

**m. ol-** 1. Bir şeyi tamamlamak: 13a/9; 13a/13; 23b/11,12; 24b/8. 2. Son bulmak, bitmek: 115a/10,11; 115a/12.

**müntesib** (a.) İlgisi olan, intisap eden: 26a/13.

**müntesir** (a.) Yayılmış, açılmış.

**m. kıl-** Yaymak: 28b/4,5.

**m. ol-** Yayılmak: 45a/8; 122b/2.

**müntic** (a.) Netice veren: 108a/15.

**mürācaʿat** (a.) Başvurma, danışma.

**m. it-** Danışmak: 116a/1.

**mürd** (a.) Ölmüş.

**m. ol-** Ölmek: 55b/11; 56a/2.

**mürekkēb** (a.) Terkip edilmiş, meydana gelmiş: 5a/14; 7a/10.

**müretteb** (a.) Tertip olunmuş, dizilmiş: 73a/6; 79a/15.

**mürīd** (a.) Bir şeyhe bağlı olan kimse: 92a/8; 122a/13; 126a/3; 126a/3; 126a/4; 129a/6; 129a/8; 131b/1; 131b/13; 132a/6.

**mürīdīn** (a. < çkl. mürīd) Müritler: 122b/4.

**mürsel** (a.) Gönderilmiş, yollanmış: 25a/11; 26a/8; 26a/14; 26b/7; 27a/1; 27a/4; 27a/7; 27a/9; 28b/1; 28b/3; 28b/6; 28b/12; 28b/13; 29a/2; 29a/4; 29a/7; 29b/5; 29b/10; 29b/14; 30a/5; 30b/2; 119b/15.

- m. ol-** Gönderilmek: 25a/8.
- mürşid** (a.) İrşat eden, doğru yolu gösteren: 97b/13; 129a/12.
- m.-i kāmīl** (f.) Hakk'a kavuşmuş, fenafillah mertebesine ulaşmış: 122a/13; 123a/2.
- m.-i sebīl (ol-)** Doğru yolu gösteren olmak: 113b/15, 114a/1.
- mürted** (a. < mürtedd) Dönen, dinden dönen: 54b/5.
- m. ol-** Dinden dönmek: 118b/5.
- mürtedī** (a.) Yasak şeylerden kaçınma.
- m. ol-** Yasak şeylerden kaçınmak: 108b/4.
- mürtefī** (a.) Yüksek, yüce: 98b/7.
- mürtekīb** (a.) Yakışksız, kötü bir iş yapma.
- m. ol-** Yakışksız, kötü bir iş yapmak: 88a/12.
- mürtesem** (a.) 89b/12
- müsā'ade** (a.) Elverişli bulunma.
- m. it-** Elverişli bulunmak: 11a/11.
- müsāwī** (a.) Eşit, denk: 89a/12; 124a/8.
- müşbet** (a.) Olumlu.
- m. ol-** Olumlu olmak: 43b/15.
- müseddes** (a.) Altı kenardan meydana gelmiş: 121a/4.
- müşelleş** (a.) Üçlü: 4b/7; 71b/4.
- müsem mā** (a.) Adlanmış, adlı, bir ismi olan: 73a/6; 80b/4; 81b/3.
- m. ol-** Adlandırılmak: 19a/11.
- müslim** (a.) İslam dininde olan: 35a/4; 86b/5; 92a/5; 104a/7.
- m. ol-** Müslüman olmak: 118b/5,6.
- müslimīn** (a. < çkl. müslim) Müslümanlar: 32b/6; 35a/15; 42a/11; 54b/13; 72b/1; 88a/7; 108a/1.
- müslmān** bkz. *müsūlmān*. 36a/15.
- müşmire** (a.) Yemiş veren, yemişli: 78b/8.
- müstahak** (a. < müstahakḳ) Layık olma, hak etme.
- m. ol-** Layık olmak, hak etmek: 132a/1,2.
- müstakīl** bkz. *müstakīll*. 47b/6.
- müstakīll** (a.) Başlı başına, kendi başına:



- m. ol-** Bağımsız olmak: 18b/1; 85a/3; 98a/13.
- müstakīm** (a.) Doğru: 58a/13; 107b/10; 130b/15.
- m. it-** Düzeltmek, doğru hale getirmek: 41a/8; 75a/5.
- müstecāb** (a.) Kabul olunmuş.
- m. ol-** Kabul olunmak: 82a/15; 95a/8.
- müstecābu'd-da' ve ol-** Duası kabul olunmak: 6b/6; 82b/7; 83a/5; 83b/6; 84a/1.
- müstecābe** (a.) Kabul olunmuş.
- m. ol-** Kabul olunmak: 113b/5.
- müsteḥabbe** (a.) Beğenilen, makbul: 132a/3.
- müstelzim** (a.) Gerektiren, gereken: 63b/5.
- müstenbaṭ** (a.) Bir söz veya işten gizli bir mana çıkarma: 112a/9.
- müstenīr** (a.) Nur, ışık alan; parlak.
- m. ol-** Nurlanmak: 100a/11.
- müsteriḳa** (a.) İran takviminin on ikinci ayına ilave olarak beş gün ekleme: 22b/4.
- müsteṭāb** (a.) Hoş, güzel bulunan: 2b/4.
- müstevlī** (a.) Yayılan, kaplayan: 11a/13.
- m. ol-** 1. İstila etmek, idaresi altına almak: 51a/9. 2. Elde etmek: 130b/8; 130b/9.
- müsūlmān** (a. < müslimān) Müslüman.
- m. ol-** Müslüman olmak: 118b/4.
- müşābih** (a.) Benzeyen, benzer: 62a/1.
- müşahede** (a.) Görme: 3a/10; 46a/14; 66b/4; 74b/9; 106b/1; 112a/5.
- m. eyle-** Görmek: 15b/2; 93a/2; 99a/12; 100a/15, 100b/1.
- m. it-** Görmek: 7b/5; 67a/8,9; 78a/9; 106a/3; 114a/8; 129b/15.
- m. itdūñ ol-** Görmüş olmak: 106b/10.
- m. itmiş ol-** Görmüş olmak: 106a/15.
- m. olın-** Görülmek: 17a/6.
- müşārik** (a.) Ortak bir iş beraberliğinde bulunan.
- m. ol-** Beraber olmak: 98a/12,13.
- müşāveret** (a.) Danışma, bir iş üzerinde konuşma: 21a/5.
- müşebbihe** (a.) İnsanbiçimcilik: 90a/2.
- müşerref** (a.) Şereflendirilmiş, şerefli: 2a/4.

**müşerrefe** (a.) Şerefendirilmiş, şerefli: 7b/6.

**müşk** (f.) Misk: 8a/10.

**müşkil** (a.) Güç, zor: 104a/7.

**m. ol-** Güç, zor olmak: 112a/9; 114a/2.

**müştak** (a.) Özleyen, göreceği gelen: 123b/15.

**müştak** (a. < müştaḳḳ) Türemiş, türeme: 79b/8; 79b/12.

**müştemil** (a.) Saran, içine alan: 112b/10; 113a/7.

**m. ol-** İçine almak: 101b/4; 101b/8.

**müşterek** (a.) Ortak, ortaklaşa: 104b/10.

**müşterî** (a.) Güneşin etrafında dönen gezegenlerin en büyüğü: 14a/7; 23a/2; 24b/2; 67a/15.

**müşterî** *bkz. müşterînek*. 21b/12

**müşterînek** Kıbtî takviminde on ikinci ay: 22a/4; 22a/14..

**müte'allik** (a.) Bağlı, ilgili, ilişkisi olan.

**m. ol-** İlgili olmak, ilişkisi olmak: 10b/13; 57b/12.

**müte'ayyin** (a.) Belli, meydana çıkan: 106b/12.

**m. ol-** Meydana çıkmak: 106b/8.

**müte'azzi** (a. < müte'addî) Bir terden bir yere geçme, hareket.

**m. ol-** Bir yerden bir yere geçmek, hareket etmek: 85a/12.

**mütebahḥirîn** (a. < çkl. mütebahḥir) Bilgileri deniz gibi geniş ve engin olanlar: 41a/3.

**mütebā'id** (a.) Birbirinden uzak bulunan.

**m. ol-** Uzaklaşmak: 39a/5.

**mütebeddil** (a.) Başka bir hale girme, değişme.

**m. ol-** Başka bir hale girmek, değişmek: 91b/3; 91b/3,4; 102a/7.

**müteceddid** (a.) Yenilenen, yenileşen.

**m. ol-** Yenilenmek: 62a/14.

**mütecellî** (a.) Meydana çıkma, görünme.

**m. ol-** Meydana çıkmak, görünmek: 113b/7.

**mütecerrid** (a.) Soyutlanan.

**m. ol-** Soyutlanmak: 100b/6.

**müte'eddib** (a.) Edeplenen, utanan.

**m. ol-** Edeplenmek: 107a/1; 122b/15; 129b/3.

**müte'ellim** (a.) Elemlenen, acı duyan

**m. ol-** Acı duymak: 45b/15; 95a/12.

**mütefāvit** (a.) Birbirinden farklı, çeşitli olan: 16b/1; 98b/3.

**mütefeccir** (a.) Açılan, görünen.

**m. ol-** Açılmak: 113b/8.

**mütefelsifin** (a. < çkl. mütefelsif) Filozoflar: 104b/1.

**müteferri'** (a.) Türeme, bir kökten ayrılma: 19a/11; 79b/5.

**m. ol-** Türemek: 19a/10; 121b/1.

**müteferriḳ** (a.) Dağınık, ayrı ayrı.

**m. it-** Dağıtmak, ayırmak: 53b/8.

**m. ol-** Dağılmak, ayrılmak: 20b/5,6; 102b/14,15.

**müteḡayyir** (a.) Değişen, başkalaşan.

**m. ol-** Değişmek: 13b/10; 54a/4; 71a/15; 116b/10; 125a/7.

**müteḡayyire** (a.) Değişken, kararsız: 68b/9.

**müteḡallī** (a.) Süslenmiş, donanmış.

**m. eyle-** Donatmak: 132a/5,6.

**m. ol-** Donanmak: 108b/3.

**müteḡallil** (a.) Bozulan.

**m. ol-** Bozulmak: 62a/12.

**müteḡavvil** (a.) Değişen, değişmiş.

**m. ol-** Değişmek: 118b/13,14; 118b/14; 118b/15; 119a/1.

**müteḡeyyi** (a.) Hazırlanan, hazırlanmışı hazır.

**m. ol-** Hazırlanmak: 13b/4.

**mütekellimīn** (a. < çkl. mütekellim) İslami ilimlerle meşgul olanlar: 62b/6.

**mütekellimūn** (a. < çkl. mütekellim) İslami ilimlerle meşgul olanlar: 45a/13.

**mütekeṣṣir** (a.) Çoğalan, artan.

**m. ol-** Çoğalmak, artmak: 20b/5.

**mütelāṣī** (a.) Telaş eden, aceleci.

**m. ol-** Telaş etmek: 112a/11.

**mütelevvin** (a.) Renkten renge giren.

**m. ol-** Renklenmek: 61b/6.

**mütelezziz** (a.) Lezzet bulan, tat alan.

- m. ol-** Lezzet bulmak: 74b/9; 99a/3.
- mütemeyyiz** (a.) Seçilen, seçkin: 112b/2.
- m. ol-** Seçilmek: 4a/13.
- mütenebbih** (a.) Akli başına gelme, uyanma.
- m. ol-** Akli başına gelmek, uyanmak: 66a/10; 66a/13,14.
- müterecim** (a.) Tercüme eden: 57b/9; 101a/5; 111a/7.
- müterettib** (a.) Sıralanmış.
- m. ol-** Sıralanmak: 61a/2,3.
- müteşâbih** (a.) Kur'an-ı Kerim'in mecazi manaya elverişli ayeti: 111b/12.
- müteşekkil** (a.) Şekillenmiş, şekillenen.
- m. ol-** Şekillenmek: 12b/4; 18b/7.
- müteşerrif** (a.) Şereflenen.
- m. ol-** Şereflenmek: 125b/13.
- mütevecceh** (a.) Bir tarafa dönme, yönelme.
- m. ol-** Yönelmek: 86a/3,4.
- müteveccih** (a.) Bir tarafa dönen, yönelen: 123b/11.
- m. ol-** Yönelmek: 47b/6,7; 59a/8.
- müteẓammın** (a.) İçine alan: 5b/12.
- m. ol-** İçine almak: 101b/1.
- müteẓendıkın** (a. < çkl. müteẓendık) Zındıklar, kafirler: 104b/13.
- müteẓeyyin** (a.) Süslenen, bezenen.
- m. ol-** Bezenmek: 75a/5.
- müvekkel** (a.) Vekil edilen kimse: 82b/13.
- müvellidât** (a. < çkl. müvellid) Doğmakla meydana gelen canlılar: 12b/9; 14b/7; 14b/9.
- müyesser** (a.) Kolay gelen, kolaylıkla olan: 2b/12; 99a/10; 112a/8; 115b/8.
- m. ol-** 1. Nasip olmak: 27b/13; 58a/8; 60a/2; 74a/1; 79a/3; 99a/9; 106b/1.  
2. Kolay olmak: 8a/4,5; 53b/8.
- müẓekkir** (a.) Hatıra getiren, andıran: 38b/14.
- müẓeyyen** (a.) Süslü.
- m. kıl-** Süslemek: 122b/14.
- m. ol-** Süslenme: 3a/9.

## N

**naʿam** (a.) Evet: 25a/11; 42a/9; 88b/6; 94a/10; 126b/15; 128b/10.

**nā-bedīd** (f.) Görünmez, kayıp.

**n. ol-** Görünmez olmak: 118a/4.

**nā-dān** (f.) Bilmez, cahil: 76a/1.

**nādir** (a.) Seyrek, az: 38b/11.

**nādire** (a.) Eşi bulunmayan, nadir olan şey: 3b/1.

**nādiren** (a.) Nadir olarak, az olarak: 36b/10.

**naḥaḥa** (a.) Yiyecek parası, geçimlik: 44b/5.

**nāfiʿ** (a.) Faydalı: 132b/3; 132b/5.

**n. ol-** Faydalı olmak: 124a/2.

**n. u zār(r) ol-** Faydalı ve zararlı olmak: 132b/5,6.

**nāfız** (a.) Sözü geçen.

**n. bi-dīni'llah** (a.) Dinde sözü geçen: 57b/7,8.

**nāfızetü'l-emr** (a.) Emri geçen, sözü dinlenen: 54b/8.

**nāfızü'l-emr ol-** Emri geçmek, sözü dinlenmek: 39b/2.

**nā-gāh** (f.) Ansızın, birdenbire: 2b/3; 49a/15; 78b/4; 91a/13.

**nā-hem-vār** (f.) Uygunsuz: 2a/11.

**naḥiv** (a. < naḥv) Sözdizimi: 101a/10.

**n. olın-** Cümle haline getirilmek: 101a/10.

**nāḥiye** (a.) Çevre, civar: 68b/11; 68b/11.

**naḥle** (a.) Hurma ağacı: 15a/9; 15a/9; 15a/10.

**naʿīm** (a.) Lütuf, ihsan: 74b/8; 124a/6.

**nāʾim** (a.) Uyuyan, uykuda bulunan: 93a/1.

**naḥış** (a. < naḥş) Eksik.

**n. ol-** Eksik olmak: 79b/12.

**nāḥışa** (a.) Kusuru olma, kusurlu: 108a/5.

**naḥış** (a. < naḥş) İşleme.

**n. olın-** İşlenmek: 72a/12.

**nāḥib** (a.) Reis, vekil: 5a/2.

- naķıl** (a. < naķl) Bir Şeyi başka bir yere g t rme: 61b/7.
- n. it-** Anlatmak, s ylemek: 60b/5.
- n. ol-** Anlatılmak: 109b/6.
- n.   rev yet it-** S yleyip haber vermek: 60b/4.
- naķlen** (a.) Anlatma yoluyla: 108a/1.
- naķl** *bkz. naķil.* 111b/8.
- n m** (f.) Ad, isim: 3b/10; 4a/9; 4a/10; 48b/15; 57a/12.
- nam z** (f.) Namaz: 34b/6; 33a/2; 33a/2; 77a/15; 119b/2; 119b/3; 120a/6; 126b/1; 126b/8; 131a/2; 131a/3; 131b/3.
- n. ķıl-** Namaz kılmak: 26a/8; 30a/15; 76b/14; 78b/3; 87b/14; 88a/1; 88a/7; 104a/6; 124b/9; 125a/9; 126a/15; 126b/9.
- n. (daķı) ķıl-** Namaz kılmak: 85b/12.
- n.ı ķıl-** Namaz kılmak: 33a/3; 126b/9.
- n.ı ( ok) ķıl-** Namaz kılmak: 123b/13.
- n.in ķıl-** Namaz kılmak: 85b/11,12; 78a/1; 125a/10; 126b/10; 126b/14; 127a/4.
- n.in (yolda) ķıl-** Namaz kılmak: 131a/6.
- n mıd r** (f. < n m-d r) Namlı,  nl : 59b/15.
- n m ** (f.) Ő hretli: 3b/4.
- n r** (a.) Ateş: 4b/14; 4b/15; 11b/6; 13a/10; 13b/2; 13b/2; 14a/2; 14b/13; 15a/1; 18a/8; 18b/2; 18b/3; 18b/4; 18b/7; 20b/4; 20b/6; 20b/10; 23a/15; 27a/8; 27b/3; 31a/5; 31a/5; 31a/6; 31a/7; 34b/8; 34b/8; 34b/8; 38b/6; 83a/11; 98b/14; 102b/15; 104b/4.
- n r ** (a.) Ateş ile ilgili: 18b/10.
- n s** (a. <  kl. ins) İnsanlar, halk: 2b/9; 18b/12; 12b/7; 23a/13; 23b/15; 26b/5; 34a/14; 36b/15; 37a/13; 37a/15; 38b/14; 43b/6; 44a/5; 50b/10; 103a/14; 104b/5; 109a/13; 113b/8; 120b/1; 123a/12; 125b/14; 133a/1.
- naşb** (a.) Tayin, atama:
- n. it-** Bir işe tayin olmak, bir işte karar kılmak: 18a/1.
- naŐıb** *bkz. naşb.* 108a/1.
- n sıķ** (a.) İptal eden, kaldıran: 42a/15; 111b/11.
- n sıķ** (a.)  ğ t veren: 76a/2; 130b/7; 130b/15.

**naşib** (a.) Pay, hisse.

**n. ol-** Nasip olmak: 117b/4.

**naşihat** (a.) Öğüt, nasihat: 76a/2; 76a/4; 123a/13; 125b/10.

**nāṭik** (a.) Konuşan, söyleyen: 15b/6.

**n. kııl-** Söyletmek: 131a/14.

**nāṭika** (a.) Düşünüp söyleme kuvveti: 64b/3.

**nāy** (f.) Ney, kamıştan yapılmış düdük: 34b/9.

**nā-yāb** (f.) Bulunmaz: 3b/1; 113a/13.

**nāyib** (a. < nā'ib) Birinin yerine geçen, vekil: 53a/5; 53b/5.

**naẓar** (a.) Bakış, bakma: 89b/2; 89b/3; 124a/5.

**n. eyle-** 1. Bakmak: 8b/5; 123a/3; 124a/5. 2. Düşünmek: 131a/9.

**n. it-** Bakmak: 6a/13; 112b/9; 117a/14; 123a/1.

**n. ol-** Bakılmak: 87a/8; 87a/8.

**naẓargāh** (f.) Bakılan yer: 3b/10.

**naẓāyir** (a. < naẓire < çkl. naẓā'ir) Karşılıklar, örnekler: 4b/14; 4b/15; 5a/1; 5a/2.

**nāẓır** (a.) Gözeten: 124a/13.

**n. ol-** Gözetmek: 124a/14.

**nāzil** (a.) Yukarıdan aşağı inen, inmiş.

**n. ol-** 1. İnme, vahyolmak: 7a/12; 29a/9; 29b/14,15; 80b/3; 121a/5,6.

2. Yukarıdan aşağı inmek: 32b/15; 35b/2; 37a/4; 37a/5.

3. Gönderilmek, ihsan olunmak: 64b/14,15; 84b/3.

4. Olan, meydana gelen: 53a/9,10.

**naẓire** (a.) Başka bir manzume örnek alınarak aynı ölçü ve uyakla yazılan şiir: 2b/13.

**ne** 1. Ne: 2b/6; 6b/7; 7a/15; 17b/13; 25a/8; 25b/2; 28a/10; 39a/5; 41b/1; 42b/5; 43b/4; 43b/10; 44b/7; 46a/11; 46b/1; 46b/2; 47b/4; 49a/5; 49a/5; 52a/12; 66a/1; 71a/6; 80a/9; 80a/9; 81b/14; 82a/2; 82b/3; 84a/3; 84a/14; 85b/6; 86b/5; 107b/1; 109b/1; 111a/13; 111a/13; 113b/5; 116a/12; 116a/12; 116a/12; 116a/15; 116b/7; 117a/7; 117a/2; 117a/10; 120a/10; 125b/9; 126a/4; 128b/14; 129b/9; 129b/14; 131a/8. 2. Birden fazla özne, tümleç ya da fiili birlikte inkar etmek için, bunlardan önce yer alan kelimelerin başlarına getirilen

tekrarlamalı bağlaç: 2b/9; 2b/9; 2b/10; 5a/8; 5a/8; 7b/6; 7b/7; 8b/11; 8b/11;  
16a/1; 16a/1; 109a/9; 109a/9; 118a/5; 118a/5.

**ne kadar** Ne ölçüde: 17b/11; 36b/14; 48b/1.

**nebāt** (a.) Bitki, nebat: 11b/9; 26b/3; 32a/15; 84a/15.

**nebātāt** (a. < çkl. nebat) Bitkiler: 12b/9; 64a/12.

**nebātiyye** (a.) Bitki ile ilgili: 24a/7; 64b/4.

**nebevī** (a.) Peygambere ait: 62a/1; 65a/8; 113a/11.

**nebeviyye** (a.) Peygambere ait: 108a/1; 109b/3.

**nebi** (a.) Peygamber, nebi: 5b/5; 6b/4; 19b/5; 20b/9; 21a/7; 24a/14; 25a/10; 26a/8;  
26a/14; 26b/7; 27a/1; 27a/4; 27a/7; 27a/9; 27b/10; 28a/12; 28a/13; 28b/1;  
28b/3; 28b/6; 28b/12; 28b/13; 29a/2; 29a/4; 29a/7; 29b/4; 29b/5; 29b/9;  
29b/10; 29b/14; 30a/4; 30b/1; 30b/6; 30b/15; 31a/4; 31a/7; 31b/5; 31b/6;  
31b/6; 38a/6; 39a/14; 39b/8; 61b/13; 62a/3; 75b/3; 78a/7; 83b/15; 84b/13;  
86b/4; 87b/11; 90a/7; 93a/8; 93a/9; 94b/11; 102a/11; 109b/7; 110a/1;  
110a/10; 114b/1; 119b/15; 121a/11.

**nebīyyu'llah** (a.) Allah'ın peygamberi: 68b/6.

**necāset** (a.) Pislik: 91a/11.

**neccār** (a.) Marangoz.

**n. (ol-)** Marangoz olmak: 73b/8.

**necm** (a.) Yıldız: 2a/9; 4a/9.

**nedāmet** (a.) Pişmanlık: 66a/14.

**neden** 1. Nasıl: 91b/6; 128b/11. 2. Nereden: 127b/1. 3. Sebep: 98b/3.

**nef'an** (a.) Yararına: 123a/10.

**nefes** (a.) Soluk: 36a/9; 63a/5; 92b/6; 121b/8; 121b/8; 121b/9; 121b/10; 129b/6.

**n. vir-** Soluk vermek, havayı ciğerlerinden dışarı vermek: 89a/2.

**nefḥ** *bkz. nefīḥ.*

**nefḥa** (a.) Üfürük, nefes üfürme.

**n.-i ūlā** (f.) İsrâfî'in borusunu birinci defa üflemesi: 37b/7.

**nefīḥ** (a. < nefḥ) Üfürme.

**n.-i rūḥ it-** Ruh üfürmek, can vermek: 13b/13; 25a/12.

**n. it-** Boruyu vb. üflemek: 37b/9.

**n. olın-** (Ruh) üfürülmek, can verilmek: 18b/15; 18b/15; 19a/1.



- nefis** *bkz. nefis.* 5b/6; 61b/14; 62a/1; 64a/9; 64b/3; 64b/5; 64b/6; 76b/6; 86a/9; 86b/14; 98a/12; 98a/13; 99b/1; 99b/2; 100a/3; 102b/12; 108a/7; 112a/6; 112a/6; 130b/7.
- nefret** (a.) Nefret.  
**n. it-** Nefret etmek: 54a/4.
- nefs** (a.) Öz, iç, ruh, can: 9b/5; 11a/8; 12a/10; 15b/2; 61a/5; 61a/6; 61a/10; 64b/3; 63b/9; 64a/12; 64b/1; 65a/1; 65a/6; 65a/7; 65a/15; 66a/4; 66a/12; 66b/12; 66b/14; 74a/12; 93a/1; 98a/14; 99b/1; 99b/3; 99b/11; 100a/8; 101a/5; 101b/5; 107a/7; 107b/12; 130b/10;  
**nefsü's-şey** (a.) Bir şeyin özü: 64a/13.  
**n.-i kül(l)** (f.) “Bütün nefis”, Arş-ı ala: 10a/2.  
**n.-i muṭma'inne** (f.) İyilikle kötülüğü ayırteden, temizlenerek kişiyi Allah'ya yaklaştıran nefis: 64b/13.
- nefsānī** (a.) Canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili: 98a/15.
- nefsāniyye** (a.) Canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili: 97b/15.
- nehār** (a.) Gündüz: 23b/14; 25b/14; 84b/11.
- nehb** (a.) Yağma, çapul.  
**n. ü gāret (it-)** Yağmalamak: 51b/3; 55a/2; 58b/4.  
**n. ü gāret olun-** Yağmalanmak: 56b/5.  
**n. ü gāret (olın-)** Yağmalanmak: 56a/8.
- nehc** (a.) Yol: 74b/4; 76b/7.
- nehir** (a. < nehr) Akarsu, ırmak: 32b/4; 69b/5; 69b/6; 72a/7; 72a/7; 78b/5; 78b/5; 100a/4.
- nehiy** *bkz. nehy.* 84a/9
- nehy** (a.) Yasak etme: 23b/9..  
**n. it-** Yasak etmek: 13a/15.
- nemle** (a.) Karınca: 99b/3.
- nereye** “Hangi yer” anlamında yer zarfı: 78b/14.
- nesir** (a. < nesr) Kartal: 11b/12; 24a/8; 28a/11; 28a/11.
- nesl** (a.) Nesil, kuşak: 26a/13; 26a/14; 26b/11; 26b/12; 28b/8.
- nesne** Şey, nesne: 8a/6; 8a/9; 9a/4; 10b/14; 12a/14; 12b/2; 15b/5; 17a/6; 18a/2; 29a/15; 38b/13; 40a/9; 50b/7; 51b/14; 54b/4; 55b/10; 64a/12; 64b/8; 65b/2;

66a/14; 66b/12; 74a/5; 75b/6; 83b/8; 84b/4; 85b/14; 86a/10; 86b/15; 88a/12;  
88a/13; 94a/15; 100a/14; 102b/1; 102b/6; 108b/4; 110b/4; 101b/6; 103a/11;  
107a/9; 110a/12; 111a/12; 117a/15; 122b/1; 125b/11; 126b/15; 127a/3;  
128a/2; 129b/15; 130a/7; 131b/13; 131b/13; 132a/13; 132b/3.

**nesr** *bkz. nesir.* 14b/3.

**neşir** (a. < neşr) Yayma, dağıtma.

**n. it-** Yaymak: 114b/9; 114b/10.

**neşv** (a.) Canlının büyümesi.

**n. ü nemā** Yetişip büyüme: 100a/12.

**netice** (a.) Son: 4a/6.

**nev'** *bkz. nevi'.* 53b/10; 78b/11; 87a/5; 101b/1; 101b/1; 101b/4; 103b/6; 103b/7;  
103b/8.

**nevāfil** (a. < çkl. nāfile) Farz ve vacip dışında yapılan ibadetler: 65b/7; 65b/11;  
126a/1.

**nevāl** (a.) Talih, kismet: 85a/6.

**nev'an** (a.) Bir çeşit: 96a/14.

**nevbet** (f.) Bando mızıkta takımı, mehterhane: 52b/3; 52b/4.

**nevbet** (a.) Sıra, defa, sefer: 24b/7.

**nevi'** (a. < nev') Tür, çeşit: 95b/4; 97b/9; 99b/1; 99b/9; 99b/15; 103b/6; 103b/8;  
103b/9; 106a/1; 113a/9.

**nevim** (a. < nevm) Uyku: 92a/14; 93a/2; 98a/2.

**nevrüz** (f.) Yılın ve baharın ilk günü sayılan martın yirmi birine rastlayan gün: 22b/6;  
119b/8.

**neyle-** Ne yapmak, ne eylemek: 43a/10; 88b/15.

**neyrüz** *bkz. nevrüz.* 22a/15; 22b/5.

**neysān** (a. < nīsān) Nisan ayı: 22a/11; 25b/13; 31a/13.

**neyyir** (a.) Nurlu, parlak: 2a/9; 4a/9.

**nezāret** (a.) Tazelik: 100a/12.

**nezviye** ?Kurban bayramından bir önceki gün: 37b/2.

**Nısbī** (a.) Kıyaslama, benzetme ile olan, öncekine göre: 21b/4.

**nışf** (a.) Yarım, yarı: 32b/11.

**nışf** *bkz. nışf.* 93a/12.

- nice** *bkz. niçe.* 2b/12; 40b/2; 42b/2; 46b/12; 47b/3; 52b/9; 53b/9; 76a/8; 78a/12; 89b/7; 92b/6; 95a/3.
- niçe** 1. Nasıl: 101a/7; 121b/14; 122b/7; 127b/11; 128b/7; 112a/8.  
2. Ne kadar, ne derece: 72a/13.  
3. Çok kere: 16a/2.  
4. Kaç, ne kadar: 19a/9.  
5. Çok, birçok, hayli: 17b/4; 29a/2; 44b/3; 46a/12; 46a/15; 49b/5; 49b/8; 54b/3; 58a/4; 58b/3; 67a/10; 71a/9; 71a/9; 79a/11; 84a/14; 88b/11; 91b/5; 96b/13; 101b/12; 116b/1; 118b/14; 119a/13; 120a/5.
- n. biñ** Binlerce: 42b/10; 42b/10.
- n. kerre** Çok kere, birçok defa: 8a/15; 41a/11.
- niçesi** Nasıl, ne surette: 81b/3.
- niçün** Niçin, neden: 46a/13; 49b/14; 92a/3; 102a/4; 106b/14; 110a/2; 116b/5; 117a/8; 117a/9.
- nidā** (a.) Çağırma, seslenme: 28a/10.  
**n. eyle-** Çağırma: 34a/8,9.  
**n. gel-** Çağrı, ses duyulmak: 35a/15; 91a/15; 117b/14; 128b/1.  
**n. it-** Çağırma: 40b/12; 128b/12; 132b/3.  
**n. olın-** Çağırılmak: 82b/2.
- nihāyāt** (a. < çkl. nihāyet) Sonlar, bitimler: 105b/12.
- nihāyet** (a.) 1. Sonunda: 39b/1. 2. Son: 130a/15.  
**n. bul-** Bitmek: 113a/1.
- niķāh** (a.) Nikah: 14b/10.  
**n. it-** Nikahlamak: 19a/3,4.
- nikāhlu** Nikahlanmış, nikahlı: 30a/11.
- ni‘me** (a.) Ne iyi, ne güzel, ne hoş.  
**ni‘me'l-emīr** (a.) Ne güzel komutan: 58a/8.
- ni‘met** (a.) 1. Saadet, mutluluk: 73a/11. 2. İyilik, ihsan: 75a/11; 129b/9.
- nīsān** *bkz. neysān.* 21b/11.
- nişār** (a.) Saçma, serpme.  
**n. eyle-** Saçmak, serpmek: 43a/11.
- nisbet** (a.) Münasebet, ilgi, kıyas: 18a/5; 63a/1; 80a/11; 80a/11; 88a/5.

**n. it-** Kıyas etmek: 3a/1; 66b/15.

**n. ol-** Kıyas olmak: 85a/1.

**n. olun-** Kıyas olunmak: 9b/3.

**n.in it-** Kıyas etmek: 66b/13.

**nişān** (a.) Alamet, belirti, nişan.

**n. vir-** Belirtmek: 100a/15.

**niteki** Nasıl ki, niteki: 9a/3; 9a/6; 13a/5; 61b/5; 102b/9; 105b/4; 123a/5.

**nitekim** Nasıl ki, nitekim: 5b/3; 9a/7; 18b/4; 18b/8; 32a/1; 36b/9; 39a/9; 41a/8; 51b/7; 63b/7; 64a/1; 64a/14; 65a/15; 66a/15; 71b/13; 74a/9; 76b/8; 84b/11; 86b/6; 89b/6; 90b/4; 102b/9; 106b/4.

**niyābet** (a.) Vekillik, vekalet: 75b/4.

**niyyet** (a.) Maksati niyet: 43b/7; 96a/1; 107b/10; 130a/1.

**niyyetsiz** Niyeti olmayan: 107b/10.

**nizām** (a.) Düzen, tertip, yol: 57b/6; 57b/13; 74a/6; 75a/2.

**n. (bul-)** Düzenli olmak: 58b/6.

**noḡṣān** (a.) Eksik, kusur: 97b/11; 100a/13.

**noḡṭa** (a.) Nokta: 4a/13; 4b/2; 4b/2; 4b/6; 112b/9; 121a/9; 121a/9.

**nuḡās** (a.) Bakır: 71b/6.

**nuḡūṣ** (a. < çkl. naḡṣ) Nakışlar, resimler: 101b/2.

**nūn** (a.) Arap alfabesinde nun harfi: 4b/8.

**nūr** (a.) Aydınlık, parlaklık: 5a/6; 10b/3; 11a/8; 11a/9; 11a/14; 11b/15; 12a/12; 12a/12; 12a/14; 12a/15; 18a/7; 25a/4; 30a/9; 31a/5; 74b/15; 75b/9; 77b/4; 85a/1; 85a/1; 85a/2; 85a/7; 85a/7; 85a/8; 90a/10; 90a/11; 90a/12; 90a/12; 90b/13; 91a/14; 91b/3; 100a/3; 100a/10; 106b/6; 120a/8.

**nūrānī** (a.) Nurlu, ışıklı: 80b/5; 113a/10.

**nūrāniyye** (a.) Nurlu, ışıklı: 100b/9; 113b/11.

**nūrāniyyet** (a.) Nurluluk, parlaklık: 100b/4; 106b/2.

**nūrī** (a.) Nur ile ilgili: 85a/6.

**nūriyye** (a.) Nur ile ilgili: 10a/2; 14b/6.

**nūrlan-** Temiz, parlak bir duruma gelmek: 61a/13; 114a/10; 117b/4.

**nūrly** Aydınlık, ışıklı, parlak: 77b/1.

**nuṣret** (a.) Yardım: 3b/8.

- n. it-** Yardım etmek: 45b/4; 53b/12.
- nübüvvet** (a.) Nebilik, peygamberlik: 24b/8; 74b/15; 86a/15; 95b/5; 104a/12; 104a/14; 104a/14; 104b/7; 118a/12; 121a/13.
- n. it-** Peygamberlik yapmak: 86b/2.
- nücārī** (a.) Renkli: 52a/6.
- nücebā** (a. < çkl. necīb) Mümtaz, üstün, faziletli.
- nücebā 'ū-r-Raḥmān** (a.) Allah'ın mümtaz kulları: 114a/12.
- nücūm** (a. < çkl. necm) Yıldızlar: 99a/11 99a/15.
- nüfūs** (a. < çkl. nef̄s) Ruhlar, canlar: 64a/15; 73b/9; 105b/10; 108b/6.
- nükte** (a.) İnce mana: 24a/4.
- nüzhetgāh** (f.) Gezinti yeri: 79a/1.
- nüzūl** (a.) Yukarıdan aşağıya inme: 19b/11; 37a/3.
- n. it-** Konaklamak, gelmek: 55a/13.

## O

- o** *bkz. ol.* 62b/1; 62b/5; 63a/8.
- ocağ** Ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma gibi amaçlarla kullanılan yer: 116b/5.
- od** Ateş: 6a/6; 7a/13.
- o. eyle-** Tencere, tava vb. şeylerin altını yakmak, ateşe tutmak: 116b/5.
- odın** Odun, yakacak: 36b/1.
- oğlan** Erkek çocuk: 16a/13; 30b/13; 54b/6; 119a/9; 120a/12; 120b/4; 120b/5; 123b/1.
- oğlancık** Çocuk: 116a/15; 116b/4; 116b/15; 117a/1.
- oğul** Evlat, erkek çocuk: 20b/1; 28b/4; 27b/12; 30b/10; 36b/6; 40a/12; 44a/10; 47a/13; 48b/13; 49a/2; 49b/3; 52b/8; 52b/9; 52b/13; 54a/7; 54a/9; 58a/15; 59a/14; 59b/2; 59b/12; 86b/10; 93a/3; 93a/5; 93b/10; 93b/11; 93b/12; 93b/14; 94a/13; 94b/1; 131b/4.
- o.ı oğlı** Çocuğunun çocuğu, torunu: 56a/3.
- ok** Ok: 36a/4; 36a/5; 36a/15; 49a/13.

**oķı-** Okumak: 2b/14; 4b/4; 6a/15; 6b/2; 7a/13; 7b/14; 8a/4; 8a/7; 8b/1; 8b/6; 8b/7; 35a/5; 42b/15; 83a/7; 83b/6; 83b/8; 83b/14; 84a/2; 85a/14; 85b/1; 92b/9; 94a/8; 123b/7.

**oķın-** Okunmak: 40b/11; 51b/8.

**oķıyānūs** (yun. < oķyānūs) Kıtaları birbirinden ayıran ana deniz, umman: 69a/1.

**oķtōber** Ekim ayı: 21b/13.

**oķu-** *bkz. okı-* 6a/15; 7a/5; 30a/1; 40b/9; 42a/6; 94a/5; 94a/7; 126b/1; 127b/9; 127b/9; 127b/10.

**ol 1.** Teklik üçüncü şahıs zamiri: 9b/5; 12a/15; 13b/10; 14a/3; 17b/6; 19b/7; 21b/2; 24b/1; 25a/10; 26b/6; 26b/8; 26b/9; 27a/14; 27a/14; 27a/14; 27a/15; 27b/1; 27b/14; 28a/4; 28a/5; 28a/6; 28b/14; 29a/6; 29b/5; 30a/8; 30a/9; 32a/2; 34a/5; 34a/6; 39b/5; 41a/5; 42b/2; 43b/13; 44b/14; 45a/14; 45b/3; 46b/4; 49a/14; 50b/2; 51b/3; 52b/9; 53a/2; 53b/8; 58a/1; 58a/12; 59a/15; 63b/8; 63b/12; 64b/3; 65b/6; 66a/12; 71a/4; 71a/5; 75b/1; 75b/12; 77b/9; 77b/12; 79a/15; 80a/3; 81b/2; 81b/5; 86b/15; 87b/10; 87b/13; 87b/14; 89a/4; 89a/5; 89a/5; 89a/6; 92b/8; 93a/14; 93b/4; 97b/3; 98a/3; 101a/10; 101a/12; 101a/15; 101b/4; 101b/7; 103a/1; 103a/8; 104a/2; 104b/14; 105a/4; 105a/12; 106a/15; 106b/2; 106b/15; 107b/2; 109b/9; 110a/2; 113a/5; 115b/4; 119a/15; 120b/11; 122b/2; 123a/7; 123a/8; 123a/10; 125a/15; 129b/3; 130b/12; 131a/5; 132b/8.

**2.** İşaret sıfat: 2a/1; 2a/7; 3a/3; 3a/10; 3a/14; 3b/2; 4b/2; 5a/8; 5a/15; 6a/7; 6a/15; 7b/13; 7b/14; 7b/15; 8a/7; 9a/9; 9a/13; 10b/2; 10b/4; 10b/6; 10b/11; 10b/13; 11b/4; 11b/12; 12a/12; 12a/14; 12b/1; 12b/3; 13b/6; 14a/9; 14a/9; 14a/14; 15a/11; 15b/7; 15b/8; 15b/9; 15b/9; 15b/10; 16b/12; 17a/1; 17a/3; 17a/4; 17a/6; 17a/12; 17a/13; 17a/14; 17a/15; 17b/1; 17b/6; 17b/7; 18a/2; 18b/2; 18b/6; 19a/6; 20b/2; 21a/1; 21a/14; 23a/11; 23a/14; 24a/10; 24a/13; 27b/13; 28a/1; 30b/5; 31a/4; 35a/6; 35a/7; 35b/1; 36a/13; 37a/11; 37b/10; 39a/3; 39b/1; 40a/9; 40a/14; 40b/7; 40b/10; 41b/6; 41b/7; 41b/12; 41b/13; 42a/1; 42a/3; 42a/13; 42b/11; 43a/13; 43b/12; 43b/14; 44b/1; 44b/2; 44b/8; 45b/11; 45b/15; 46b/8; 47a/2; 47a/6; 47a/13; 47b/15; 48a/1; 48a/5; 48a/9; 48a/10; 48a/11; 48a/15; 49a/8; 49b/2; 49b/11; 49b/12; 50a/2; 50a/8; 50a/12; 50a/13; 50a/13; 50a/14; 50b/5; 51b/2; 54a/10; 54a/11; 54a/13; 54b/1; 55a/10; 57b/9; 58a/12; 59a/8; 62a/15; 62b/11; 63a/4; 63a/8; 66a/14; 67a/5; 68b/9;

70a/14; 71a/5; 71b/1; 71b/8; 71b/9; 71b/13; 72a/3; 72a/9; 72b/3; 72b/5; 72b/10; 73a/1; 73a/2; 73a/3; 75b/2; 77b/11; 78a/12; 78b/3; 78b/6; 78b/6; 78b/10; 78b/15; 83b/12; 84b/3; 85a/11; 85a/15; 87a/1; 87a/8; 87a/9; 87b/15; 88a/6; 88a/11; 88a/13; 88b/3; 88b/6; 88b/11; 89a/3; 89a/4; 90a/12; 91a/1; 91a/10; 91b/3; 91b/14; 92a/1; 92a/2; 94a/4; 94a/6; 94a/9; 94b/15; 95b/1; 95b/9; 95b/11; 95b/12; 95b/15; 96a/4; 96a/5 96a/8; 96a/12; 96b/8; 96b/8; 96b/11; 96b/12; 97a/8; 97b/6; 98a/2; 98b/12; 99b/2; 100b/6; 102b/5; 103b/15; 107a/2; 107b/7; 108a/2; 108b/3; 110a/11; 110b/4; 111b/4; 114a/2; 117a/10; 117a/11; 120b/11; 121a/11; 122a/6; 122b/12; 123a/2; 124a/8; 124b/1; 125a/10; 126b/1; 127b/3; 127b/4; 127b/7; 128a/8; 128a/13; 128b/5; 129a/2; 129b/8; 129b/9; 130a/5; 130a/9; 131b/15; 132a/11; 132a/12; 132a/13; 132a/13; 132a/14; 132a/14; 132b/1; 132b/9; 132b/9; 132b/10.

**o. bir** Öbür, ötek, diğer: 17b/9.

**o. kadar** Aşırılık belirtir: 3a/2; 15a/13; 15b/13; 16b/7; 16b/8; 17b/12; 36b/11; 49a/3; 49b/13; 58a/7; 58a/11; 62a/15,62b/1; 74b/5; 95b/2; 113b/15; 124b/8; 124b/9; 129a/3.

**omuz** Omuz: 11b/11; 33a/1; 86a/6; 86a/7; 89a/12.

**on** On: 4b/12; 4b/15; 4b/15; 5a/2; 8b/5; 13a/4; 13b/7; 17a/8; 17b/3; 17b/7; 19a/9; 20a/5; 20a/6; 20b/15; 21a/9; 22b/4; 22b/11; 23a/2; 23a/7; 23a/14; 25a/9; 25b/4; 25b/4; 25b/11; 26a/2; 27a/13; 29a/9; 29a/12; 29a/13; 29b/2; 29b/12; 31a/12; 31b/1; 31b/10; 32b/2; 32b/13; 33b/12; 33b/15; 41b/8; 41b/8; 42b/1; 43a/13; 43a/13; 44b/7; 45a/4; 49b/7; 52a/7; 52b/4; 55a/8; 55a/15; 59a/1; 70a/5; 72a/5; 73a/2; 79b/11; 80b/6; 81b/15; 83a/15; 83b/6; 84a/15; 84b/1; 84b/1; 84b/1; 84b/5; 84b/9; 84b/10; 102b/14; 118a/7; 118a/11; 126a/12; 127a/13; 127b/2.

**ol-** Olmak: 2a/7; 2b/8; 3b/10; 3b/11; 4a/11; 4a/15; 4a/15; 4b/1; 4b/1; 4b/2; 5b/15; 6a/2; 7a/15; 7b/13; 8b/3; 8b/3; 9a/11; 9a/12; 9b/9; 10a/6; 10b/7; 10b/8; 11a/1; 11a/2; 11a/3; 11a/8; 11a/15; 11a/15; 12a/14; 12a/15; 12b/1; 12b/10; 12b/12; 12b/13; 13b/6; 13b/12; 14a/13; 15a/2; 15a/3; 15a/3; 15a/5; 15a/9; 15a/10; 15b/4; 15b/8; 15b/15; 16a/5; 16a/8; 16a/10; 16a/10; 16b/2; 16b/3; 16b/10; 16b/12; 16b/13; 17a/14; 17b/3; 17b/7; 18a/10; 18a/13; 18a/13; 18a/15; 18b/4; 18b/5; 18b/9; 18b/10; 18b/14; 19a/4; 19a/13; 20a/4; 20a/5; 20a/6; 20a/7;

20a/10; 20a/11; 20a/12; 20a/12; 20b/4; 21b/5; 22b/7; 22b/7; 22b/8; 23a/7;  
24a/3; 26a/1; 27b/13; 28b/9; 31a/2; 31a/3; 31a/5; 32a/3; 32a/7; 32a/8; 32a/9;  
32a/12; 32a/15; 32a/15; 33b/11; 33b/13; 33b/15; 34a/13; 34a/13; 34b/2;  
34b/3; 34b/3; 34b/5; 34b/12; 34b/13; 35b/1; 35b/2; 35b/3; 35b/8; 35b/10;  
36a/3; 36a/3; 36a/6; 36b/2; 36b/6; 36b/9; 37a/7; 37b/3; 37b/7; 38b/5; 38b/10;  
38b/13; 39a/5; 39a/5; 39a/9; 39a/12; 39a/12; 39a/13; 39a/13; 39b/8; 39b/10;  
40a/3; 40b/8; 41a/7; 41a/8; 41b/9; 41b/10; 44a/2; 44a/3; 44b/3; 44b/9; 45b/7;  
46b/14; 47a/1; 48a/3; 48a/5; 48a/9; 48b/2; 49b/3; 51b/5; 51b/6; 53b/7; 54a/5;  
54a/7; 54a/9; 54b/5; 54b/12; 55a/2; 55a/6; 55b/2; 55b/2; 55b/5; 56b/12;  
57b/2; 58a/1; 58a/9; 58a/12; 58b/10; 59a/11; 59b/4; 60a/12; 61a/7; 61a/8;  
61a/13; 61b/8; 62a/2; 62a/11; 62b/2; 62b/5; 63b/4; 63b/15; 64a/7; 65b/2;  
65b/6; 65b/6; 65b/7; 66a/3; 66a/10; 66a/15; 66b/6; 68b/10; 68b/11; 68b/12;  
69a/8; 72b/3; 73a/4; 73a/10; 73b/4; 73b/11; 73b/12; 74a/2; 74a/2; 74a/12;  
74a/13; 74b/4; 74b/5; 74b/6; 74b/13; 75a/3; 75a/7; 75a/8; 75b/10; 75b/11;  
75b/11; 75b/11; 76a/9; 76a/9; 77a/14; 77b/5; 78a/12; 78b/3; 80a/6; 80a/10;  
80a/12; 81b/2; 82b/10; 84a/4; 84b/4; 86b/2; 86b/4; 87b/10; 88a/4; 84b/2;  
84b/9; 84b/10; 85a/9; 86b/11; 88a/3; 88a/15; 89a/3; 90a/5; 90a/11; 90b/6;  
91a/6; 91a/10; 91a/10; 92a/5; 92a/7; 92a/12; 94a/14; 95a/3; 95a/4; 94a/15;  
95b/7; 95b/13; 97a/11; 97b/8; 97b/13; 98a/4; 98a/4; 98a/5; 98a/6; 98a/7;  
98a/10; 98b/2; 98b/3; 98b/6; 99a/6; 99a/7; 99a/7; 99a/8; 99a/12; 99b/12;  
99b/14; 100a/3; 101a/7; 101a/8; 101a/14; 102a/1; 102b/15; 104a/8; 105a/12;  
105b/5; 106a/6; 106a/6; 106a/7; 106a/7; 106a/9; 106a/13; 106a/14; 106b/2;  
106b/3; 106b/4; 106b/6; 106b/6; 106b/7; 106b/9; 106b/11; 106b/14; 107a/4;  
107a/11; 107a/14; 107b/5; 107b/7; 107b/7; 107b/8; 107b/10; 109a/1; 110a/8;  
112b/4; 112b/10; 112b/12; 114b/13; 114b/15; 115b/7; 116a/3; 119a/10;  
122a/12; 122a/14; 122a/15; 122b/8; 125b/10; 125b/11; 126a/13; 126b/8;  
127a/3; 127a/4; 130a/3; 132a/10; 130a/12; 130a/14; 130a/14; 130b/6; 131a/5;  
131a/5; 132a/6; 132a/7; 132a/13.

→ ‘abd-ı makbûl ol- 84a/11.

aķ ol- 61a/13.

aķça ol- 53a/5.

‘aķim ol- 111a/14.

aķvā ve ekmel ol- 81b/7.

‘ālī ol- 24a/15, 24b/1.



‘**ālim ol-** 39a/11; 39b/4; 69b/8;  
69b/9; 131b/11.  
**ārāste ve pīrāste ol-** 3b/3.  
‘**ārif ol-** 7b/2.  
**artuḡ ol-** 32a/3,4; 130b/11.  
**artuḡ veyā eksik ol-** 74a/6.  
**āsān ol-** 6a/12.  
**āsūde-ḥāl ol-** 60a/14.  
**āşikāre ol-** 5b/2.  
**az ol-** 98a/4.  
**a‘ ḡam ol-** 81b/4.  
**aḡḡāṣ u aḡlām ol-** 98a/8.  
**bā‘ iṣ ol-** 123a/2.  
**baḡar ol-** 86a/5.  
**bāḡī ol-** 57b/13.  
**bāḡī ve dāyim ol-** 13a/13,14.  
**bārid-raḡīb ol-** 15a/3,4.  
**bārid ü yābis ol-** 15a/5.  
**bāṡıl ol-** 62b/11; 76b/4.  
**bedir ol-** 89a/8.  
**beg ol-** 30a/3; 33a/4; 44a/9;  
44a/12; 44a/13; 47b/6;  
75b/14; 93a/4.  
**bennā ol-** 73b/8.  
**berī ol-** 7b/15.  
**beyne'n-nevmi ve'l-yaḡaḡa ol-**  
98a/4.  
**bī-ḡuḡūr ol-** 40b/2; 44a/14;  
94a/13,14.  
**bilūr ol-** 131a/4.  
**cā'iz ol-** 23a/15; 101a/5;  
115b/8; 130b/3.

**cālis ol-** oturmak: 117a/12.  
**cārī ol-** 56a/9; 102b/1; 120b/12.  
**cemi‘ ol-** 14b/12; 14b/13;  
14b/14; 14b/15; 58a/11;  
69b/10; 81b/8; 88b/9;  
88b/13; 95b/8; 95b/13;  
115a/14; 128a/13.  
**cūr’et itmīṣ ol-** 132a/2.  
**dāyir ol-** 4a/10.  
**dāyire-i leyl ol-** 84b/11.  
**defi‘ ol-** 60a/6,7; 60a/13.  
**defin ol-** 36b/10.  
**degmelü ol-** 88b/14.  
**deger ol-** 52a/6; 52a/7.  
**delīl ol-** 114a/1.  
**dem-raḡīḡ ol-** 61a/13.  
**e‘ ām ol-** 64a/12.  
**eczem ol-** 9a/9,10.  
**ekṣer ol-** 81b/5.  
**eksik ol-** 34a/10; 54a/13;  
74b/12; 104b/9.  
**emīn ol-** 8a/8; 8a/13; 42b/15;  
61a/15; 75b/4; 85a/14.  
**enmūzec ol-** 2b/5,6.  
**esīr ol-** 54b/2.  
**esra‘ ol-** 81b/6.  
**eyü ol-** 122a/7.  
**fānī ol-** 5a/7; 62b/9; 66a/5.  
**fāriḡ ol-** 54a/11; 56a/5; 52a/13;  
85b/10; 126b/1; 131a/3.  
**fāsid ol-** 43b/7; 76a/10; 76a/11;  
76a/11.

**fenā ol-** 63b/5,6.

**fertūt ol-** 38b/12.

**fetiḥ ol-** 9a/6; 27b/15; 24a/13;  
103b/9; 124a/5;  
130a/11.

**fevt ol-** 26a/7; 28b/10; 29b/3;  
30a/15; 32a/14; 40a/8;  
41b/8,9; 40b/15; 43a/8;  
43b/8; 47a/9; 47a/11;  
47a/13; 48b/3; 49b/2;  
57a/9; 57a/15; 59b/2.

**ġāfil ol-** 34a/14; 54a/3.

**ġalaṭ-ı vehim ol-** 106b/13

**gālib ol-** 51b/2; 91b/7,8; 99b/3;  
99b/4; 99b/5; 99b/6;  
99b/6,7; 99b/7; 99b/9;  
108a/12.

**ġamġin ol-** 7b/12; 61b/15.

**ġarḫ-ı ni‘ met ol-** 35a/9.

**ġarḫ ol-** 16b/11; 29a/9.

**ġayib ol-** 78a/3; 125b/2.

**günahkār ol-** 102b/6,7.

**güşāde ol-** 5a/13.

**ḥāceti ol-** 95a/7.

**ḥafī ol-** 110a/12; 123b/5.

**ḥalaḫa ol-** 77a/12.

**ḥalāş ol-** 91a/2.

**ḥālī ol-** 58a/5; 117a/15.

**ḥalīfe ol-** 40a/11.

**ḥāmil ol-** 60b/13.

**ḥarāb ol-** 16b/13; 32b/8;  
37a/10; 70b/5.

**ḥarām ol-** 7a/14.

**ḥāric ol-** 76b/7,8; 108a/4.

**ḥariş ol-** 102a/13.

**ḥāriş ü ḥāmī ol-** 59b/14.

**ḥāşıl ol-** 3a/13; 6b/5; 8a/12;  
10b/7; 11a/7; 14a/8;  
14b/13; 14b/14;  
14b/15,16; 14b/15;  
18a/14; 18b/2; 19a/3;  
28b/12; 53a/15,53b/1;  
64a/12; 74b/10; 75a/6;  
83a/4,5; 83b/2; 83b/9;  
83b/15; 84a/3; 110a/6;  
110a/7; 130a/11.

**ḥasta ol-** 7b/8; 7b/11; 8a/14;  
26a/2; 43a/5; 94a/13;  
131b/8.

**ḥaṭā itmiş ol-** 108b/2,3.

**ḥavāss-ı rākid ol-** 98a/7.

**ḥayātda ol-** 78a/2.

**ḥayrān ol-** 10b/9; 114a/6;  
129b/15; 132b/3.

**ḥāzır ol-** 39a/1; 44b/6; 51b/11;  
53a/6; 115a/14;  
125a/11,12; 128b/12;  
128b/13,14; 128b/15.

**helāk ol-** 28a/9; 36a/9; 120b/7;  
122a/13; 125a/8;  
125a/13; 125b/14,15.

**heybetlü ol-** 6a/5.

**ḥicāb ol-** 123b/5.

**huccet ol-** 35a/4.

‘ibādet itmiş ol- 84b/13.  
ibtidā it- 6b/12; 23b/6; 40a/7.  
iẖtimālī ol- 84a/4.  
iẖtiyāc ol- 39a/7; 73b/10.  
imāmsız ol- 131a/10.  
ince ol- 117a/7.  
isti‘ dādı ol- 123a/3.  
işlemiş ol- 88a/13.  
ķabız ol- 26a/3.  
ķābil ol- 68b/8.  
ķādir ol- 16b/1; 35b/15;  
46b/12; 51a/8; 56a/1;  
56a/15; 57a/1;  
73a/12,13; 77b/10;  
81b/15; 98b/8;  
129b/15,130a/1.  
ķāfir ve mūkezzib ol- 108a/9.  
ķā’il ol- 90a/4; 104a/2;  
104a/10; 104a/12;  
104a/12; 104a/15  
ķāim bi-dīni’llah ol- 51a/11;  
58b/9.  
ķāyim-maķām ol- 49a/3.  
ķā’im ol- 18a/4; 39a/11;  
43b/15; 45a/6; 45a/13;  
56b/9; 73b/15,74a/1;  
74a/11; 84b/2; 107b/15;  
114a/5.  
ķā’im ve s̱ābit ol- 116a/3.  
ķāl‘ u ķamı‘ ol- 58b/1,2.  
ķāmil ol- 9a/4.  
ķāmil vū fāyık ol- 50b/2.

ķāni‘ ol- 113a/12.  
ķarīb ol- 54b/11,12.  
ķatil ol- 32b/14.  
ķavī ol- 8b/8; 132a/4.  
ķeşir ol- 17b/2; 17b/3.  
ķeşif ol- 85b/1; 98a/2.  
kizib ol- 98a/10.  
kötürüm ol- 124b/9.  
ķutṭa‘ ol- 122b/6.  
ķutṭa‘ -ı ṭuruķu’llah ol- 122b/7.  
küçük ol- 16a/1; 16a/14.  
lāhık ol- 78a/6.  
lāzım ol- 73b/6; 73b/10;  
89b/11; 128a/2.  
le’im ol- 42a/2.  
mağrūr ol- 76a/3; 125b/12.  
maḥķūm ol- 48b/10.  
maḥşūr ol- 60a/8.  
maḥşūs ol- 9a/5; 114a/8,9.  
maķarr-ı ‘asākır-i İslām ol-  
59a/9.  
maķarr-ı ehl-i İslām ol- 60b/2.  
maķbūlü’l-ķavl ol- 39b/2.  
maķbūl ol- 6b/7; 37a/12; 83a/2;  
84a/12; 107a/8;  
116a/13; 123a/1.  
maķbūl-i ṭibā‘ ol- 2b/8.  
maķşūd ol- 64a/13.  
maķtūl ol- 44a/1; 61a/8.  
mālik ol- 2b/13; 16b/9; 28a/2;  
44b/10; 56a/4;

- 99b/10,11; 99b/11;  
113b/1; 115a/1.
- ma' lūm ol-** 9b/10; 14b/4;  
18a/3; 21a/3,4; 21b/6;  
21b/7; 21b/9; 24a/7;  
39a/1,2; 39a/10; 65a/12;  
68b/8; 69a/8; 74a/2;  
84a/7; 97b/11; 99b/10;  
102b/7; 111a/12,13.
- ma' mūr ol-** 32b/8.
- manşūr u muẓaffer ol-** 57a/7,8.
- manẓūr ol-** 106b/9.
- marīz ol-** 7b/6.
- maṣḥara ol-** 122a/14.
- meb' ūs ol-** 20b/9.
- me' cūr ol-** 102b/6.
- mefhūm ol-** 56b/5,6.
- meftūḥ ol-** 66a/1; 85a/10.
- meftūn ol-** 71a/10; 119b/12;  
120a/1.
- memlū ol-** 85a/6.
- merdūd ol-** 101a/12.
- merkūz ol-** 73b/9.
- mesluḥ ol-** 102b/9.
- mesrūr ol-** 117b/5.
- mes' ūl ol-** 109b/1; 109b/1.
- meşğūl ol-** 50b/4,5; 62a/13;  
69b/11; 75a/13; 83a/4;  
85b/9.
- mevcūd ol-** 24a/10.
- mevşūf ol-** 123a/5.
- mevzūn ol-** 74b/4.
- meyyit ol-** 66a/13; 88a/5.
- muḥālif ol-** 101b/7; 103b/3.
- muḥtāc ol-** 38b/14; 44b/5;  
48b/13; 55b/3; 73b/4;  
79a/5; 115b/3,4;  
126a/3; 130b/12;  
131b/12,13.
- mu' in ū ḡahīr ol-** 60a/10.
- muḡābil ol-** 56b/8.
- muḡaddem ol-** 48b/15.
- muḡārenet ol-** 126a/11.
- muḡārın ol-** 126a/5,6.
- muḡarrer ol-** 57b/15; 59b/6.
- muḡtedā ol-** 39b/1; 131b/12;  
131b/10.
- muḡtedī olmış ol-** 131a/11.
- muḡtediye ve mühtediye ol-**  
131a/8,9.
- munḡarīz ol-** 39b/12; 115a/2;  
116a/1,2; 116a/4.
- munaṡı' ol-** 50b/7.
- munḡaẓī ol-** 23b/5; 44a/8.
- muntāzır ol-** 53b/15.
- muntazım ol-** 66b/7; 74a/6.
- murād ol-** 55b/3; 64a/11;  
122b/12.
- muşāḡıb ol-** 91b/11; 129a/7;  
129a/11; 129a/14;  
131b/8.
- muşavver ol-** 119b/2.
- mustaḡır ol-** 40b/7; 43b/2.
- muṡā' ol-** 39b/1,2.

**mutanaşşih ol-** 125b/10.  
**mutaşaddī ol-** 131b/10.  
**mutaşarrıf ol-** 6a/10,11.  
**mutatarrıḳ ol-** 107a/1.  
**muṭīʿ u munkād ol-** 32b/5,6.  
**muttaşıl ol-** 14b/7; 23b/8.  
**muvāfiḳ ol-** 132a/7.  
**muvahḥid ol-** 104a/6.  
**muṣṭarib ol-** 33a/5,6; 47a/1;  
88a/10; 93b/15.  
**muṣṭarr ol-** 47b/1; 54a/15.  
**mübtelā ol-** 8a/5; 8b/1; 41b/7;  
94b/10; 105a/12.  
**mücābü'd-daʿ ve ol-** 82b/10;  
83b/2.  
**mücerred ol-** 15b/8; 61b/4;  
61b/7; 111a/14;  
111a/15.  
**mükāber ol-** 108b/2.  
**mükellef ol-** 108b/13.  
**mükemmel ol-** 49a/6; 130a/9.  
**mükerrem ol-** 105a/13.  
**mükerrer ol-** 81b/12; 82a/7,8.  
**mülākī ol-** 27b/3,4; 56b/3.  
**mülāyim ol-** 29b/15.  
**mülāzım ol-** 7a/9.  
**mümkın ol-** 46b/2; 73b/6;  
73b/6; 130b/13.  
**münāzaʿ a itmiş ol-** 107a/10.  
**müncemid ol-** 48a/15.  
**müncer ol-** 104a/2.  
**müncezib ol-** 65b/14.

**münderic ol-** 46b/15; 80b/8,9.  
**münderis ol-** 38b/13; 40a/7;  
59a/12.  
**münḥal ol-** 62b/1.  
**münḥalīʿ ol-** 40b/4.  
**münḥarif ol-** 74b/4; 74b/5.  
**münhezim ol-** 119a/13.  
**münḳād ol-** 113b/8.  
**münḳaṭīʿ ol-** 37a/8; 60a/11;  
67a/1; 121b/8; 121b/8;  
121b/9; 121b/10.  
**münḳaẓī ol-** 18b/14.  
**münkeşif ol-** 113b/6; 118a/6.  
**münseliḥ ol-** 65a/8.  
**münşerih ol-** 126a/12.  
**müntefī ol-** 62b/9; 62b/12.  
**müntehī ol-** 13a/9; 13a/13;  
23b/11,12; 24b/8;  
115a/10,11; 115a/12.  
**münteşir ol-** 45a/8; 122b/2.  
**mürd ol-** 55b/11; 56a/2.  
**mürsel ol-** 25a/8.  
**mürted ol-** 118b/5.  
**mürtedīʿ ol-** 108b/4.  
**mürtekib ol-** 88a/12.  
**müşbet ol-** 43b/15.  
**müsemmä ol-** 19a/11.  
**müslım ol-** 118b/5,6.  
**müstaḥaḳ ol-** 132a/1,2.  
**müstaḳill ol-** 18b/1; 85a/3;  
98a/13.  
**müstecāb ol-** 82a/15; 95a/8.

**müstecābu'd-da' ve ol-** 6b/6;  
82b/7; 83a/5; 83b/6;  
84a/1.  
**müstecābe ol-** 113b/5.  
**müstenir ol-** 100a/11.  
**müstevlî ol-** 51a/9; 130b/8;  
130b/9.  
**müsülmân ol-** 118b/4.  
**müşahede itdüñ ol-** 106b/10.  
**müşahede itmiş ol-** 106a/15.  
**müşārik ol-** 98a/12,13.  
**müşkil ol-** 112a/9; 114a/2.  
**müştemil ol-** 101b/4; 101b/8.  
**müte'allik ol-** 10b/13; 57b/12.  
**müte'ayyin ol-** 106b/8.  
**müte'azzî ol-** 85a/12.  
**mütebā'id ol-** 39a/5.  
**mütebeddil ol-** 91b/3; 91b/3,4;  
102a/7.  
**müteceddid ol-** 62a/14.  
**mütecellî ol-** 113b/7.  
**mütecerrid ol-** 100b/6.  
**müte'eddib ol-** 107a/1;  
122b/15; 129b/3.  
**müte'ellim ol-** 45b/15; 95a/12.  
**mütefeccir ol-** 113b/8.  
**müteferri' ol-** 19a/10; 121b/1.  
**müteferriķ ol-** 20b/5,6;  
102b/14,15.  
**müteğayyir ol-** 13b/10; 54a/4;  
71a/15; 116b/10;  
125a/7.

**mütehallî ol-** 108b/3.  
**mütehallil ol-** 62a/12.  
**mütehavvil ol-** 118b/13,14;  
118b/14; 118b/15;  
119a/1.  
**müteheyyi ol-** 13b/4.  
**mükeşşir ol-** 20b/5.  
**mütelāşî ol-** 112a/11.  
**mütelevviñ ol-** 61b/6.  
**mütelezziz ol-** 74b/9; 99a/3.  
**mütemeyyiz ol-** 4a/13.  
**mütenebbih ol-** 66a/10;  
66a/13,14.  
**müterettib ol-** 61a/2,3.  
**müteşekkil ol-** 12b/4; 18b/7.  
**müteşerrif ol-** 125b/13.  
**mütevecceh ol-** 86a/3,4.  
**müteveccih ol-** 47b/6,7; 59a/8.  
**mütežammın ol-** 101b/1.  
**mütezeyyin ol-** 75a/5.  
**müyesser ol-** 8a/4,5; 27b/13;  
53b/8; 58a/8; 60a/2;  
74a/1; 79a/3; 99a/9;  
106b/1.  
**müzeyyen ol-** 3a/9.  
**nā-bedid ol-** 118a/4.  
**nāfi' ol-** 124a/2.  
**nāfi' u žār ol-** 132b/5,6.  
**nāfızü'l-emr ol-** 39b/2.  
**nākış ol-** 79b/12.  
**naķil ol-** 109b/6.  
**naşib ol-** 117b/4.

**nażar ol-** 87a/8; 87a/8.

**nāẓır ol-** 124a/14.

**nāzil ol-** 7a/12; 29a/9;

29b/14,15; 32b/15;

35b/2; 37a/4; 37a/5;

53a/9,10; 64b/14,15;

80b/3; 84b/3; 121a/5,6.

**nisbet ol-** 85a/1.

**pādişāh ol-** 30a/14,15; 72a/1,2.

**pāk ve şāfi ol-** 113b/4.

**pāyidār ol-** 56b/4,5.

**perākende ol-** 58b/15.

**peygamber ol-** 20b/3.

**rāzī ol-** 47a/15; 50a/15; 50a/15;

88a/4; 103a/6; 131a/10.

**revān ol-** 53a/11.

**rūşen-nihād ol-** 91a/15.

**sābık ol-** 58a/4.

**şabırlu ol-** 132a/6.

**şābit ol-** 10b/14,15; 80b/1;

101b/4.

**şādır ol-** 53a/5; 63a/1,2; 63a/2;

85a/5; 105a/4,5.

**şāf ol-** 113b/6.

**şāfi ol-** 61a/13; 65a/5; 99a/13.

**şağ ol-** 26b/15; 30b/14; 32a/14;

93a/12.

**şağır ol-** 38b/12.

**şahīh ol-** 106b/5; 126a/7;

130a/15; 130b/6.

**saķīm ol-** 111a/15.

**sākin ol-** 13b/1; 76b/11;

91a/10; 101a/4.

**sākit ol-** 127b/15.

**şālih ol-** 76a/11; 76a/11.

**şālik ol-** 67a/6; 97b/10.

**sārī ol-** 106b/7.

**sebeb ol-** 44b/11; 74a/7;

102a/13.

**secde itmiş ol-** 107b/4.

**semā‘ ol-** 91b/12.

**ser-keşide ol-** 53b/14,15.

**sucūd itmiş ol-** 107a/14.

**şulh ol-** 47a/15.

**sūnet ol-** 40b/11.

**şāhid ol-** 88a/6,7; 111a/9;

111a/9.

**şehīd ol-** 118b/6.

**şerīk ol-** 118a/13.

**tābi‘ ol-** 34a/15; 35b/12; 39b/3;

53b/12; 60b/9;

111b/14,15; 119a/8;

119a/12; 119b/10;

119b/14.

**tafađđul itmiş ol-** 123b/7.

**tāķatum olma-** 124a/4.

**tārī ol-** 98a/11.

**tamām ol-** 5b/4; 5b/5; 5b/12;

39b/13; 71b/3; 76b/15;

78b/12; 84b/11; 84b/12;

117a/6; 118a/4;

121b/12; 131a/12.

**ta‘lim ü tefhīm it-** 73a/14.

<b>taşarrufi ol-</b>	100a/1.	66b/8; 67a/7; 93a/13;
<b>taşvîr olın-</b>	71b/10.	114a/11; 117b/3,4;
<b>tavâf it-</b>	11b/2; 16b/14; 16b/15;	117b/6; 125a/3;
	67a/7; 68b/5; 69a/6;	131a/15.
	76b/15; 92a/12.	
<b>ta‘yîn ve temyîz it-</b>	111b/11.	<b>vâsi‘ ol-</b> 49a/4.
<b>teslîm ol-</b>	66b/6.	<b>vâzîh ol-</b> 66a/3.
<b>tevḥîd-i şîfât itmiş ol-</b>	65b/10.	<b>velî ol-</b> 29b/9,10.
<b>tevḥîd-i zât itmiş ol-</b>	65b/11.	<b>vilâyet ol-</b> 59b/13.
<b>tezellül ider ol-</b>	117b/1.	<b>yardımcı ol-</b> 35b/9.
<b>unutsağı ol-</b>	8a/2.	<b>yaş ol-</b> 82b/5.
<b>vâcib ol-</b>	108b/10.	<b>yeg ol-</b> 36a/7; 95a/4.
<b>vâkı‘ ol-</b>	4a/3; 11a/6; 21a/7;	<b>yüce ol-</b> 17a/12.
	33a/10; 33a/11; 33a/12;	<b>zâhib ol-</b> 81b/9.
	33b/11; 36b/10; 38b/3;	<b>zâhir ol-</b> 4a/13; 10b/4; 11a/14;
	38b/4; 38b/6; 39a/12;	14b/7; 23b/6; 23b/7;
	42b/11; 43b/9; 44b/4;	23b/12; 24a/8; 35b/6;
	56a/13,14; 58b/2;	37a/4; 38a/5; 38a/5;
	64a/3; 64a/9; 64b/12;	39b/10; 79a/2,3; 93a/9;
	80a/12; 87a/4; 98a/9;	108b/14,15.
	98b/2; 105b/2; 111b/2;	<b>za‘îf ol-</b> 76b/3,4; 93b/3.
	130a/10.	<b>zâ‘il ol-</b> 66b/14; 67a/5; 107a/2.
<b>vâkıf ol-</b>	113b/1.	<b>zâkir ol-</b> 81b/6.
<b>vâlî ol-</b>	93a/5.	<b>zayî‘ ol-</b> 31a/10; 76b/3.
<b>vârid ol-</b>	6b/14; 8b/2; 27b/2;	<b>zıddân ol-</b> 87a/14,15.
	66a/2; 80b/2; 92a/4;	<b>zikir ol-</b> 84a/8.
	103b/3;	<b>zî-rûḥ ol-</b> 101b/2,3.
	114a/15,114b/1.	<b>ziyâde ol-</b> 7b/10; 31a/15; 39a/6.
<b>vâşıl ol-</b>	49a/4; 51a/8; 51b/13;	
	59a/7; 60b/12; 61b/4;	
<b>zuhûrda ol-</b>	58b/11.	
<b>olın-</b>	Olunmak: 106b/15.	



- ‘add olun- 22b/3.  
aḥız olun- 26a/10; 54b/5.  
‘azil olun- 42a/10.  
baḥis olun- 108b/4.  
ba‘iş olun- 31a/15; 31b/6.  
beyān olun- 5b/12; 58a/1;  
110a/8; 118a/6,7.  
bi‘at olun- 43a/13; 45b/7;  
48b/8; 51a/3;  
57a/10,11; 59a/2.  
binā olun- 70b/9.  
da‘vet olun- 121a/7,8; 121a/11.  
defn olun- 26a/8; 27b/8;  
28b/11; 30b/1; 37a/8,9;  
93a/8; 93a/8.  
du‘ā olun- 84a/10.  
emir olun- 11a/1; 63a/12; 70b/5.  
farḳ olun- 87b/1.  
fehim olun- 104b/4,5; 113a/8.  
ğaşıb olun- 88a/6.  
ḥabis olun- 103b/12.  
ḥalk olun- 13a/11; 13a/12;  
13a/12; 42b/12.  
ḥasāret olun- 58b/5  
ḥāzır olun- 117a/11.  
ḥıfız olun- 55a/11; 101a/11.  
ḥıṭāb olun- 104b/5.  
ḥikāye olun- 41b/10; 43b/2;  
49b/10; 62a/14;  
93a/5,6; 123a/15.  
ıstıfā olun- 117b/9.  
ıtlāk olun- 64a/10; 64a/11;  
64a/12.  
‘ibādet olun- 48a/10.  
ibtidā olun- 9a/9.  
i‘dād olun- 124a/7.  
iftitāḥ olun- 9a/3.  
ihānet olun- 105a/12.  
iḥrāk olun- 105a/6.  
iḥtilāf olun- 90a/14; 105a/5.  
iḥyā olun- 35b/8; 41a/9.  
ilḥām olun- 65a/3; 82b/8.  
ilḳā olun- 83a/11,12; 83a/13.  
iltifāt olun- 63b/4.  
irsāl olun- 29a/4,5; 29b/5.  
isti‘māl olun- 19b/9,10.  
işāret olun- 65a/11.  
ḳabẓ-ı rūḥ olun- 37b/10.  
ḳatil olun- 56a/10,11; 103b/12;  
108a/13; 118a/10;  
119a/6; 119a/11.  
ḳatil ü ḥasāret olun- 56a/8.  
ma‘lūm olun- 24a/14.  
meni‘ olun- 52b/7,6.  
muḥālefet olun- 61a/6.  
mülḥaḳ ol- 19a/12,13.  
müşahede olun- 17a/6.  
naḳış olun- 72a/12.  
nefiḥ olun- 18b/15; 18b/15;  
19a/1.  
nehb ü gāret olun- 56b/5.  
nidā olun- 82b/2.  
nisbet olun- 9b/3.

**rağbet olun-** 58a/9.

**recim olun-** 105a/7; 105a/7,8.

**refi' olun-** 31a/1; 37a/15;

37b/10; 70b/7,8.

117a/11.

**rivāyet olun-** 25b/6; 43b/8;

83a/2; 88a/7,8; 104a/4;

116b/2.

**su'āl olun-** 34b/5; 107a/15;

116b/12; 116b/12,13.

**ta'bir olun-** 61a/5.

**taḥṣīl olun-** 101a/10.

**taḥdīr olun-** 34b/7.

**ṭaleb olun-** 45a/11.

**ta'lik ve tefvīz olun-** 60a/4.

**ta'mīr olun-** 70b/11.

**ta'yīn olun-** 13b/6; 40a/5.

**tecrite olun-** 42b/13.

**tedvīn olun-** 116a/5,6.

**tekfir olun-** 103b/11.

**teklīf olun-** 109b/1.

**tekzīb olun-** 27a/10.

**telhīş olun-** 3a/6,7.

**tenbīh olun-** 108b/1.

**tercūme olun-** 3b/11; 20a/1;

101a/5,6.

**naḥiv olun-** 101a/10.

**terkīb olun-** 62b/10.

**te'vīl olun-** 87a/3.

**tevzī' olun-** 23a/13.

**tezyīn olun-** 41b/14.

**'uḳūbet olun-** 103b/12.

**vaḥiy olun-** 122a/15.

**vaşif olun-** 16a/6; 123b/6.

**vazī' olun-** 30a/9; 57a/4; 57a/7;

71a/7; 72b/2,3; 108b/1.

**zamm olun-** 103a/1.

**ẓann olun-** 51a/10.

**zebiḥ olun-** 61a/6,7.

**zikir olun-** 24b/10; 41a/6;

59a/10; 65b/8; 65b/12;

66b/2; 80b/9; 81b/2;

83b/14; 89b/4; 95b/4;

123a/4.

**onuncu** Onuncu: 45a/1.

**orta** 1. Bir yerin iç tarafı, ortası: 14a/12; 16b/14; 67a/15; 67b/15; 68a/8; 72a/14.

2. Fazla yüksek olmayan, vasat: 32a/8; 89a/8; 100a/15. 3. İki uçtan eşit uzaklıkta olan yer: 72b/15.

**ortak** Hissedar.

**o. idin-** Hissedar edinmek, birlikte iş yapmak: 46a/12.

**oruc** (f.) Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme gibi birçok şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoyma: 120a/6.

**o. ṭut-** Oruç ibadetini yerine yerine getirmek: 119b/9.

- ot** Bitki, ot: 16a/12; 29a/15; 29a/15; 35a/9; 63a/7; 78b/8; 100a/11; 132b/2; 132b/3.
- otur-** *bkz. otur-*. 46a/5; 86a/1.
- oturd-** Oturma işini yaptırmak, oturtmak: 43a/10.
- otlak** Hayvan otlatılan yer, mera: 55b/4.
- otur-** Bir yere yerleşmek, oturmak: 41a/14; 52a/1; 52a/4; 52a/3; 52a/5; 52a/6; 52a/8; 75b/10; 77a/9; 77a/9; 77a/11; 78a/4; 86a/2; 86a/2; 90b/13; 95b/10; 123b/10; 123b/11; 126a/13; 127a/4; 127a/5; 127b/5; 132a/8.
- otuz** Otuz: 6b/3; 19b/8; 21a/9; 21a/14; 21b/3; 23a/3; 25b/3; 26a/14; 26b/14; 28b/5; 28b/6; 29b/13; 29b/13; 30a/12; 30b/2; 30b/8; 30b/15; 31a/2; 41b/11; 48a/3; 48a/9; 55a/3; 55b/2; 55b/4; 57a/9; 69b/14; 72a/1; 80a/7; 80a/8; 83b/14; 84a/3; 100b/13; 105a/14; 125b/2; 126b/5; 127a/11.

## Ö

- öğren-** Öğrenmek: 126a/4; 126b/12.
- öğrenil-** Öğrenilmek: 109b/6.
- öğret-** Öğretmek, bildirmek: 25b/12; 26a/5; 94b/7; 113a/5; 113a/6; 126b/14; 133a/1.
- öl-** Ölmek: 30b/11; 36b/5; 37a/7; 40a/13; 61b/11; 63a/9; 78a/2; 88b/13; 95a/9; 95a/11; 97b/8; 105a/7; 116a/15; 124b/11; 129a/4; 131a/11.
- ö.miş ol-** Ölmek: 89a/1.
- öldir-** *bkz. öldür-*. 27a/8.
- öldür-** Öldürmek: 30b/6; 30b/6; 33a/3; 49a/12; 53b/5; 54b/5; 72a/1; 104a/7; 104a/7; 107b/13.
- ölü** Ölü: 70a/6.
- ‘ömr** *bkz. ‘ömür*. 13b/7; 13b/7; 20a/14; 23a/7; 23a/8; 24a/4; 28a/11; 75a/11; 75a/12.
- ‘ömür** (a. < ‘ömr) Ömür, hayat
- ‘ö. geçir-** Yaşamak: 40b/14.
- ‘ö. sür-** Yaşamak: 26a/5; 26a/10; 27a/3,4; 27a/6; 27b/7; 28b/2; 28b/5; 28b/9; 28b/13; 29a/1; 29a/6; 29b/1; 29b/2; 29b/9; 30a/3; 30a/14.

- ‘**ö. vefā itmeme-** Bir sonuca ulaşmadan ölmek: 73b/6.
- ön** 1. Ön, ön taraf: 48a/14; 62b/2; 77a/2; 77a/4; 77a/11; 88b/2; 124a/6. 2. Ön, yan, makam: 50a/12; 66b/6; 93a/8; 94a/5; 94a/7.
- ö.ime düş-** Birinin önünden yürmek: 128a/8.
- ö.ine sür-** Önden yürütüp kendi ardı sıra gitmek: 89b/3.
- öñince** Önünden, önü sıra: 34b/8.
- ö. var-** Huyuna suyuna gitmek: 52b/11.
- ört-** Kaplamak: 48a/7.
- örtül-** Üsütüne bir şey koyulmak, örtülmek: 87b/12.
- örtülü** Örtülmüş, bir şey ile kaplanmış: 17a/14.
- örtin-** Kendi üzerine bir şey örtmek: 36b/8; 124b/6.
- öt-** Kuş veya böcekler, değişik tonda ses çıkarmak: 72b/4.
- öte** Öbür taraf, ileri: 49b/11; 78a/15; 82b/5; 110a/10.
- ötüri** Dolayı, sebebiyle: 35b/12.
- ötürü** *bkz. ötüri.* 97a/13.
- öyle** Öğle vakti: 33b/11; 78a/1; 126b/7; 131a/2.
- öyle** Onun gibi, ona benzer: 87a/3.
- ‘**özür** (a. < ‘özr) Bir kusur veya suçun hoş görülemesini gerektiren sebep, özür: 123b/4.

## P

- pādiṣāh** (f.) Padişah, hükümdar: 8a/11; 8a/12; 17b/8; 17b/9; 17b/14; 54b/8; 54b/8; 54b/9; 58a/5; 59a/15; 59b/14; 60b/2.
- p. ol-** Hükümdar olmak: 30a/14,15; 72a/1,2.
- pādiṣāhlık** Padişahın saltanat dönemi: 31a/14.
- pāk** (f.) Temiz: 8a/6; 98b/9.
- p. eyle-** Temizlemek: 36a/12.
- p. ve şāfi ol-** Temiz ve halis olmak: 113b/4.
- pālān** (f.) Palan, semer, eğer: 55b/11.
- parala-** Parçalamak, yırtmak: 93b/13.

**pāre** (f.) Parça: 15a/9; 15a/11; 15a/11; 52a/7; 61b/2; 61b/11; 96b/11; 127b/2; 127b/3.

**pārs** (f.) Pars: 99b/7.

**pāy** (f.) Ayak: 80a/7.

**pāye** (f.) Rütbe, derece: 93a/11.

**p. vir-** Derece vermek: 93a/10,11.

**pāyidār** (f.) Kalıcı.

**p. ol-** Kalmak, yaşamak: 56b/4,5.

**peder** (f.) Baba: 104b/15.

**peltek** Dilini dişlerinin arasına alır gibi konuşan ve bu yüzden s, z gibi sesleri kusurlu söyleyen kimse: 119a/3.

**penc** (f.) Beş: 2b/13; 2b/14.

**perākende** (f.) Dağınık.

**p. ol-** Dağılmak: 58b/15.

**pereste** (f.) Tapılmış, tapılmaya layık görülmüş: 2b/11.

**perhiz** (f.) Uzak kalma: 92a/8; 126a/9.

**perişān** (f.) Kederli, kaygılı: 2b/1.

**perkidil-** Kuvvetlendirilmek: 71b/8.

**pes** Bu sebepten, bundan dolayı, bunun için; nihayet: 3a/13; 4a/8; 4b/4; 5a/3; 5b/7; 5b/8; 5b/14; 8a/14; 9a/11; 9a/12; 9b/3; 9b/9; 10a/6; 10b/3; 10b/10; 10b/12; 11a/1; 11a/7; 11a/12; 11a/13; 11b/3; 12a/10; 12a/12; 12a/15; 12b/8; 13a/11; 13a/13; 13b/9; 13b/10; 13b/11; 13b/12; 14a/6; 14a/8; 14a/10; 14a/14; 14b/4; 14b/6; 14b/8; 15a/1; 15a/6; 15a/9; 15a/11; 17a/3; 17a/13; 17a/14; 17b/1; 18a/3; 18a/12; 18b/4; 18b/5; 18b/6; 18b/11; 18b/14; 18b/15; 19b/9; 20a/5; 20b/5; 21a/4; 21b/5; 23a/6; 23a/11; 23b/6; 23b/7; 23b/12; 23b/15; 24a/6; 24a/9; 24b/8; 27a/2; 27a/8; 27b/5; 28b/6; 28a/11; 30b/8; 31a/7; 32b/15; 33a/6; 33a/13; 33b/5; 33b/7; 35a/6; 35a/8; 35a/10; 35a/11; 35a/13; 35b/4; 35b/13; 35b/15; 36a/2; 36a/5; 36a/7; 36a/11; 36a/15; 36b/10; 37a/15; 38a/6; 38a/7; 38b/10; 38b/12; 39a/1; 39a/3; 39a/4; 39a/6; 40a/2; 40b/10; 41b/3; 41b/6; 41b/14; 42a/1; 42a/8; 43b/14; 43b/15; 44a/8; 44b/2; 44b/2; 44b/3; 46a/1; 46a/2; 46a/7; 46a/10; 46a/12; 46b/4; 46b/5; 46b/6; 46b/13; 47a/6; 47b/5; 47b/8; 48a/3; 49a/3; 49a/12; 49b/1; 49b/8; 50a/5; 50a/6; 50a/10;

50a/12; 50b/2; 50b/6; 51b/12; 52a/8; 52a/15; 52b/2; 52b/5; 52b/12; 52b/14;  
53a/2; 53a/3; 53a/7; 53a/9; 53a/11; 53b/10; 53b/15; 54a/5; 54a/9; 54b/2;  
54b/7; 55a/3; 55a/13; 55b/6; 56a/11; 56a/15; 58a/1; 58b/8; 59a/9; 63a/2;  
65a/12; 65b/9; 66b/4; 66b/8; 67a/8; 69a/7; 72b/4; 73b/6; 73b/10; 73b/12;  
73b/15; 74a/1; 74a/7; 74a/10; 75a/4; 75a/6; 75b/1; 77a/2; 77a/7; 77a/8; 77a/9;  
77a/13; 77a/15; 77b/4; 77b/11; 77b/13; 77b/14; 77b/15; 78a/1; 78a/5; 78a/6;  
78a/7; 78a/9; 78a/13; 78b/3; 78b/6; 78b/12; 78b/13; 80b/8; 81b/3; 82b/10;  
84a/7; 84b/1; 84b/7; 84b/10; 85a/5; 85a/7; 85a/8; 87a/13; 87a/14; 87b/7;  
88a/5; 88a/7; 88b/3; 88b/6; 88b/11; 89a/2; 89b/10; 90a/3; 91a/1; 91a/8;  
91a/10; 91a/15; 91b/1; 91b/15; 93b/9; 93b/14; 93b/15; 94a/3; 94a/15; 95b/3;  
95b/8; 96a/3; 96a/5; 96a/6; 96a/8; 96a/11; 96a/15; 96b/1; 96b/7; 97a/4; 97a/6;  
97a/7; 97a/10; 97a/15; 97b/2; 97b/5; 98a/1; 98b/1; 99a/7; 102a/7; 102b/5;  
102b/7; 105b/7; 105b/9; 106a/9; 106b/5; 106b/11; 106b/15; 107a/11; 110a/4;  
111a/6; 111b/8; 112b/8; 112b/11; 112b/12; 113b/5; 114a/5; 114a/7; 114a/8;  
114a/9; 114a/11; 116a/11; 116a/12; 116a/15; 116b/13; 116b/15; 117a/13;  
117b/12; 118a/5; 119b/14; 120a/3; 120a/13; 120b/3; 120b/11; 120b/12;  
121a/12; 121a/15; 121b/13; 121b/14; 122a/1; 122b/4; 122b/7; 122b/9; 123a/9;  
123b/8; 123b/10; 124a/1; 124a/8; 124a/10; 124a/12; 125a/2; 125a/8; 125a/15;  
125b/7; 125b/10; 126a/7; 126a/14; 126b/8; 126b/15; 127b/2; 127b/7; 127b/8;  
127b/15; 128a/7; 128a/10; 128a/11; 128a/13; 128a/15; 128b/4; 128b/14;  
129a/4; 129b/15; 130a/9; 130b/10; 130b/11; 130b/15; 132b/4; 132b/6;  
132b/10.

**peydā** (f.) Belli, açık.

**p. it-** Oluşturmak, edinmek: 17a/4.

**peygāmbēr** (f.) Peygamber, resul: 23a/10; 30b/3; 31b/10; 38b/1.

**p. ol-** Peygamber olmak: 20b/3.

**peymān** (f.) Yemin, ant: 49a/13.

**pīr** (f.) Yaşlı, ihtiyar: 123b/10.

**pul** Akçeden küçük metal para.

**p.a almamak** Değer vermemek, hiçe saymak: 2b/11,12.

**pūr-āb** (f.) Su dolu: 113a/14.

**pūr-ḥikmet** (f.) Çok hikmetli: 2a/1.

**pür-kemāl** (f.) çok değerli: 3a/9.  
**pür-mevhibet** (f.) Bağıışı, ihsanı çok: 2a/1.  
**pür-‘ișyān** (f.) Çok isyan eden: 59b/13.  
**pür-şevik** (f. < pür-şevk) Çok heyecanlı: 129b/11.

## R

**Rabb** (a.) Allah, Tanrı: 45a/9; 63b/9; 91b/1; 92a/15; 120a/15; 122b/10; 124b/12.  
**Rabbü'l-‘ālemīn** (a.) Kainatın efendisi, Allah: 34b/11; 56a/7; 106b/2.  
**R.-i ‘İzzet** (f.) Yüce Allah, Tanrı: 5b/2; 27b/5; 64b/12; 65b/2; 90a/9; 90a/11; 90a/15; 92b/6; 92b/10; 92b/11; 92b/12; 94a/6,7; 107b/12.  
**Rabbānī** (a.) Rab ile ilgili: 5b/14; 74b/3; 113a/10.  
**Rabbāniyye** (a.) Rab ile ilgili: 100a/10; 108a/1; 112b/1; 131a/14.  
**Rabbī** (a.) Rabbim: 8b/8; 84a/5; 92b/1; 92b/3; 105b/5; 107b/13; 117a/5; 121b/7; 121b/7; 121b/8; 121b/8; 121b/10.  
**rābi‘** (a.) Dördüncü: 24b/3; 61b/11; 67b/9; 67b/14; 69a/2; 70b/15; 76b/4.  
**rābi‘a** (a.) Dördüncü: 38a/10; 45b/5.  
**rāci‘** (a.) **1.** Geri dönen: 18b/14; 65b/9. **2.** Bir şahıstan kinaye olan: 121a/12.  
**ra‘d** (a.) Gök gürlemesi: 98b/11.  
**rafz** (a.) Bırakma: 59b/7.  
**raġbet** (a.) İstekle karşılama: 2b/9.  
**r. olun-** İstenmek, istekle karşılanmak: 58a/9.  
**rāḫat** (a.) Üzüntü, sıkıntı tedirginlik olmama durumu, huzur: 75a/6.  
**raḫb** (a.) Geniş, bol.  
**raḫbu'r-rāḫatı** (a.) El ayası geniş: 89a/15.  
**raḫīm** (a.) **1.** Besmelenin bir bölümü: 5b/4; 5b/8. **2.** Merhametli, koruyan: 27a/12.  
**raḫimehu'llah** (a.) Allah ona merhamat etsin: 115b/9.  
**Raḫīmiyyet** (a.) Allah'ın merhametli oluşu: 106b/3.  
**raḫm** (a.) Rahim, döl yatağı: 63b/1.  
**Raḫmān** (a.) “Herkesi ve her şeyi esirgeyen”, Allah: 75b/9; 114a/4; 118a/5.  
**Raḫmānī** (a.) Allah'a mensup olan: 92a/9.  
**Raḫmāniyye** (a.) Allah'a mensup olan: 65b/15.

**Raḥmāniyyet** (a.) Allah'ın esirgeyici, merhametli olması: 106b/3.

**rahmet** (a.) Acıma, esirgeme, rahmet: 9b/3; 59b/12; 84b/3; 93a/12; 102b/15.

**r. it-** Acımak, merhamet etmek: 128b/10; 132b/15.

**rā'ī** (a.) Gören, gücü: 87a/8; 90a/10; 100a/7.

**ra'iiyyet** (a.) Bir hükümdar idaresi altında olan ve vergi veren halk: 17b/9; 26b/6; 41a/10; 75a/10; 75b/12; 76a/10; 76a/13; 76b/2; 76b/3.

**raḳāyık** (a. < raḳā'ik < çkl. raḳīk) İncelikler: 106b/8.

**rākīb** (a.) Binici, binen: 16a/14.

**ramazān** (a.) Arap takviminde dokuzuncu ay, oruç ayı: 21b/10; 32b/11; 34a/8; 46a/13; 51a/4.

**rāsiḥin** (a. < çkl. rāsiḥ) Bilgisi çok geniş olanlar: 41a/3.

**rāst** (f.) Doğru, düzgün: 13b/4; 45b/13.

**r. gel-** Rastlamak, tesadüf etmek: 7a/5; 89b/4; 91a/3.

**r. it-** Tesadüfe bırakmak: 53a/12.

**rasūl** (a.) Peygamber: 7a/6; 9a/5; 31a/2; 32a/2; 33a/7; 52a/11; 60b/8; 62a/4; 62a/4; 86b/1; 87a/12; 87b/8; 87b/10; 87b/15; 88b/9; 88b/12; 89a/7; 89b/5; 89b/7; 93b/1; 93b/3; 93b/2; 93b/5; 94a/6; 94a/10; 94a/14; 95a/5; 95a/9; 95a/11; 95a/15; 95b/5; 95b/11; 96a/2; 96a/6; 96a/10; 96b/5; 96b/9; 97a/13; 97b/4; 101a/7; 102a/4; 102a/15; 102b/1; 102b/2; 102b/4; 103a/2; 104a/8; 104b/9; 107a/4; 107b/15; 110b/2; 110b/4; 111b/4; 114b/10; 114b/15; 115a/3; 115a/9; 115b/1; 115b/14; 116a/1; 116a/1; 121a/6; 125b/8; 128b/13.

**Rasūlu'llah** (a.) **1.** Allah'ın rasulu Hz. Muhammet: 7a/3; 7b/12; 8b/9; 8b/12; 20a/13; 20b/9; 20b/12; 20b/13; 25a/1; 25a/7; 25a/8; 25b/1; 25b/9; 28b/14; 31b/5; 31b/7; 32b/3; 32b/7; 34a/13; 34b/5; 35a/2; 37a/8; 38a/1; 38a/3; 38b/15; 39a/2; 39b/5; 42a/13; 56a/8; 57b/14; 61a/15; 65b/3; 69b/14; 70a/11; 70b/2; 74a/4; 75a/8; 75a/14; 75b/13; 81b/10; 82a/6; 82a/9; 82a/11; 82a/14; 82b/3; 83a/2; 85b/5; 85b/6; 86b/3; 87a/10; 87b/6; 87b/7; 88a/5; 88a/11; 88b/5; 89a/7; 90a/14; 92a/2; 93a/4; 93a/10; 93a/14; 93b/2; 94a/1; 94b/6,7; 94b/11; 94b/14; 95a/1; 95a/2; 95a/12; 95a/5; 95a/6; 95b/10; 95b/11; 96a/2; 96a/7; 96a/8; 96b/1; 96b/6; 97a/15; 97b/4,5; 97b/5; 101a/3; 102a/15; 105a/8; 105a/10; 111a/8; 115a/10; 115a/13; 115a/14; 116a/2; 118a/9; 118a/12. **2.** Allah'ın rasulu: 44a/6.



**rasūlu's-şakaleyn** (a.) İnsanların ve cinlerin peygamberi: 2a/7.

**raṭb** *bkz. raṭīb.* 15a/2.

**raṭb** (a. < raṭb) **1.** Yaş, nem: 63a/4. **2.** Yeşil: 43a/10.

**rāvī** (a.) Rivayet eden, söyleyen: 17b/3; 32b/3; 60b/8; 94b/14; 116b/9; 116b/14; 125a/5; 125a/8; 127a/13; 128b/4.

**ravza** (a.) **1.** Bahçe: 3a/7. **2.** Hz. Muhammet'in kabri: 37a/8; 89b/8.

**R.-i Rasūl** (f.) Hz. Muhammet'in kabri: 96a/5.

**rāyāt** (a. < çkl. rāyet) Sancaklar, bayraklar: 3b/7; 32b/11; 32b/12.

**rayhān** (a.) Fesleğen: 78b/8.

**rāyīḥa** (a.) Koku: 15b/13; 19a/6; 77b/2; 78b/9.

**rayīḥalu** Kokulu: 100a/11.

**rāyīḳ** (a. < rā' īḳ) Saf, halis: 4a/9.

**rāzī** (a.) Kabul eden, rıza gösteren.

**r. ol-** Rıza göstermek, boyun eğmek: 47a/15; 50a/15; 50a/15; 88a/4; 103a/6; 131a/10.

**rebī'** (a.) Bahar: 22a/12; 84b/8.

**rebīu'l-āḥır** (a.) Arap takviminde dördüncü ay: 21b/10; 48b/2; 60a/15.

**rebīu'l-evvel** (a.) Arap takviminde üçüncü ay: 21a/1; 21b/10; 31a/11.

**recā** (a.) Ümit, umma: 112a/5.

**r. it-** İstemek, dilemek: 124a/10.

**receb** (a.) Arap takviminde yedinci ay: 21b/10; 21b/10; 33a/14; 40b/14; 41b/8; 43a/7.

**recim** (a. < recm) Taşlama, taşa tutma.

**r. olın-** Suçluyu beline kadar toprağa gömüp taşıyarak idam etmek: 105a/7; 105a/7,8.

**red** *bkz. redd.* 101a/13.

**\*redd** (a.) Kabul etmeme.

**r. eyle-** Kabul etmemek, geri çevirmek: 77b/9.

**r. it-** **1.** Çürütmek, iptal etmek: 45a/14. **2.** Kabul etmemek, geri çevirmek: 77a/1; 93b/12

**redi'** (a. < red') Engelleme, mani olma: 108a/10; 108a/10.

**refāḥiyyet** (a.) Bolluk, rahatlık: 36b/13.

- refi'** (a. < ref' ) Kaldırma, yüceltme.  
**r. it-** 1. Yukarı kaldırmak, yukarı çıkarmak: 30b/8. 2. Ortadan kaldırmak, yok etmek: 56b/7.  
**r. olın-** 1. Yukarı çıkarılmak, yukarı kaldırılmak: 31a/1; 70b/7,8. 2. Ortadan kaldırılmak, yok edilmek: 37a/15; 37b/10; 117a/11.
- refî** (a.) Yüksek, yüce: 60b/11.
- re'is** (a.) Baş, başkan: 56a/2; 58b/11; 59a/4; 65a/13; 76a/13; 104b/13; 104b/13.
- reka'at** (a. < rek'at) Rekat: 76b/14; 85b/12; 87b/14; 119b/3; 119b/3; 119b/3.
- rencide** (f.) İncinmiş, kırılmış.  
**r. it-** İncitmek: 60a/11.
- renk** (f.) Renk: 78b/9.
- renklü** Renkli: 78b/8.
- re's** (a.) 1. Baş, kafa: 90b/15; 94b/6. 2. Baş, başkan: 8b/14; 56a/10; 75a/6. 3. Baş, başlangıç: 38b/12; 39b/4; 39b/13; 45a/13; 45a/15; 56b/10.
- resm** (a.) Tertip, plan, taslak: 23b/2.
- resmiyye** (a.) 1. Yazıyla ilgili: 80a/12. 2. **Usulle ilgili:** 109b/2.
- reşid** (a.) Doğru yol tutan: 56b/14.
- revân** (f.) Akan, su gibi akıp giden.  
**r. ol-** Akmak: 53a/11.
- revāyet** *bkz. rivāyet.* 8b/9.
- re'y** (a.) Fikir, düşünce: 88b/11; 104a/2.
- rezil** (a.) Alçak, bayağı: 76a/1.
- rihlet** (a.) Ölme.  
**r. it-** Ölmek: 27b/7; 31b/2.
- riqāb** (a.) Boyun: 42a/10.
- riqqat** (a.) Merhamet: 125a/2.
- riṭl** (a. < riṭl) Büyük kadeh: 78b/9.
- riyāḥ** (a. < çkl. riḥ) Rüzgarlar: 3a/8; 18b/15.
- riyāz** (a. < çkl. ravza) Bahçeler: 66b/8; 85b/6.
- riyāzāt** (a. < riyāzat) Nefsi kırmalar, dünya lezzetlerinden sakınmalar: 112a/7.
- riyāzat** (a.) Nefsi kırma, dünya lezzetlerinden sakınma: 97b/13; 130b/6; 132a/4.
- riżā** (a.) 1. Memnunluk, hoşnutluk: 66b/8. 2. İstek: 107a/6. 3. Razi olma: 112a/4.

- r.sın al-** Onayını, müsaadesini almak: 52b/11,12.
- rızķ** (a.) Azık; yiyecek, içecek şey: 13b/1; 17b/9; 19a/6; 85a/10.
- ri‘āyā** (a. < re‘āyā < çkl. rā‘ iyyet) Bir hükümdarın idaresi altında bulunan ve vergi veren halk: 75a/6.
- ri‘āyet** (a.) Gözetme: 99a/8.
- r. it-** Gözetmek: 41a/11; 59a/6; 70b/1; 75a/2; 76b/5; 130b/3.
- ribāt** (a.) Tekke: 101a/14.
- ricāl** (a. < çkl. racul) Belli mevki sahibi olan kimseler: 3a/1; 5a/2; 60b/14.
- ridā** (a.) Hırka.
- r. idin-** Hırka edinmek: 122a/2.
- rīḥ** (a.) Yel, rüzgar: 13b/10; 27a/3; 36b/14.
- rikāb** (a.) Üzengi: 42a/3.
- risālet** (a.) 1. Elçilik: 51b/12. 2. Peygamberlik: 24a/13; 87b/5; 104b/8; 104b/10; 108a/8; 120b/3.
- rivāyet** (a.) Bir haber veya sözü aktarma, nakil, rivayet: 6b/9; 8b/12; 12b/14; 20a/13; 25b/9; 28a/9; 30b/13; 31b/9; 31b/10; 34b/13; 36a/9; 40a/8; 43a/5; 61b/10; 69a/6; 70b/3; 82a/13; 82b/1; 83a/15; 89a/6; 90b/10; 91a/2; 91b/8; 92b/8; 113a/1; 115a/13; 120b/6; 122a/5.
- r. buyur-** Nakletmek, anlatmak: 116a/6,7.
- r. eyile-** Nakletmek, anlatmak: 7a/3; 20a/15; 60b/6; 82b/13; 89a/6; 92a/13; 93a/13; 109b/10; 109b/15; 110a/2,3; 117a/4.
- r.-i ḥadīṣ it-** Hadis nakletmek: 115b/1.
- r. it-** Nakletmek, anlatmak: 20a/8; 25a/7; 29a/11; 31b/5; 31b/7; 40b/11,12; 51b/6; 57b/6; 76b/12; 78a/4; 82a/6; 82a/9; 85b/5; 109b/9; 101b/6; 110a/1,2.
- r. olun-** Naklolanmak, anlatılmak: 25b/6; 43b/8; 83a/2; 88a/7,8; 104a/4; 116b/2.
- riyā** (a.) Özü sözü bir olmama, ikiyüzlülük: 112a/7.
- riyāset** (a.) Resilik, başkanlık: 26b/4; 74b/11; 76b/4.
- rub‘** (a.) Dörtte bir, çeyrek: 21a/15; 68b/8.
- r.-ı meskūn** (a.) Dünyanın kara olan dörtte bir kısmı: 68a/13; 68b/5.
- r.-ı meskūn-ı şimālī** (a.) Kuzeyde bulunan kara parçası: 68b/12,13.

**rubu'** bkz. *rub'*. 68b/9.

**rubūbiyet** bkz. *rubūbiyyet*. 107b/3.

**rubūbiyyet** (a. < rubūbiyet) Hakimiyet; Allah'a mensup: 106a/14; 107a/10.

**rucū'** (a.) Dönme, geri dönme: 105b/12; 107a/3; 109a/1.

**r. it-** Geri dönmek: 106b/15; 114a/2.

**rūḥ** (a.) Can, nefes, ruh: 10b/7; 12a/10; 12b/5; 15b/7; 24a/10; 24a/10; 24a/12; 24a/12; 26a/3; 38a/2; 62b/6; 63a/5; 64a/1; 84a/2; 85a/11; 89b/11; 92a/11; 98a/6; 98a/11; 98a/12; 98a/13; 100b/4; 100b/7; 109a/15.

**r.-ı kıds** (f.) Cebrail: 110a/10.

**r.ları git-** Ölmek: 125b/3,4.

**ruḥām** (a.) Mermer: 71a/14.

**rūḥānī** (a.) Ruha ait, ruh ile ilgili: 6a/1; 9b/10; 23b/2; 109a/15.

**ruḥāniyyāt** (a.) Ruhtan meydana gelmiş olan melekler: 64b/8.

**rūḥāniyye** (a.) Ruha ait, ruh ile ilgili: 71a/11; 98a/2; 99b/15; 100b/9; 112b/6.

**ruḥṣat** (a.) İzin, müsaade: 112a/1.

**ruk'a** (a.) Üzerine yazı yazılan kağıt, kısa mektup: 76a/5; 76a/6; 93b/10; 93b/13; 123b/1; 123b/7.

**rukun** (a. < rukn) Esas, temel: 14b/13; 14b/14; 14b/14; 14b/15.

**rumḥ** (a.) Kargı, mızrak, süngü: 42b/11.

**Rūmī** 1. Osmanlı'ya ait: 3a/14. 2. Roma'ya ait: 21a/14; 21b/3; 21b/4; 79a/13; 80a/73. 3. Anadolulu, Rum ülkesinden: 28a/4.

**Rūmiyye** (a.) Roma'ya mensup: 21b/7; 21b/8; 22b/5; 80b/7.

**rummān** (a.) Nar: 78b/11.

**ru'ūnet** (a.) Gurur, kibir, övünme: 107a/7.

**ru'yā** (a.) Düş, rüya: 86a/14; 86b/2; 86b/5; 86b/12; 87a/3; 88a/10; 89b/13; 93a/2; 95b/4; 97b/9; 98a/3; 98a/7.

**ru'yet** (a.) Görme, görülme: 90a/3; 90a/5; 90a/6; 90a/6; 90a/10; 99a/3; 126a/12.

**ru'yete'llah** (a.) Allah'ı görme: 90b/9.

**rusūḥ** (a.) Sağlam olma.

**r. bul-** Sağlamlaşmak: 101b/14,15.

**rusul** (a. < çkl. rasul) 1. Elçiler: 53a/11. 2. Peygamberler: 114b/2; 114b/3.

**rusūm** (a. < çkl. resm) Usuller: 111b/14.

**rūṣen** (f.) Aydın, parlak: 3b/9; 4a/1.

**r.-nihād** (f.) Aydın yaratılışı: 3b/14.

**r. ol-** Aydınlanmak: 91a/15.

**rūṣenā** (f.) Aydın, parlak: 11a/15.

**ruṭab** (a.) Hurma: 41b/3; 41b/5; 41b/6.

**ruṭūbet** (a.) Yaşlık, nem: 14b/12; 14b/13; 14b/14; 15a/3; 15a/4; 15a/6; 63a/7.

**rūzigār** (f. < rūzgār) Zaman: 2a/11; 2b/5; 3a/1; 3a/4; 3b/1; 44a/12; 96b/13.

**rūtbe** (a.) Derece: 129a/8; 129b/4; 129b/5.

## S

**ṣā** (a.) Arap alfabesinde se harfî: 7a/11; 80a/1.

**sa' ādet** (a.) Mutluluk: 2b/9; 48a/2; 73a/14.

**sā' at** (a.) 1. Vakit, zaman: 8a/10; 25a/6; 55a/7; 128b/15. 2. Saat: 22b/11; 23b/14; 29b/8; 75a/12; 78a/15; 79a/4; 84b/5; 84b/6; 84b/7; 84b/8; 84b/8; 84b/9; 84b/10.

**ṣabāḥ** (a.) Sabah: 4b/5; 35a/7; 47a/1; 77a/15; 78b/3; 82b/6; 83b/5; 83b/8; 84b/8; 85a/10; 85b/11; 91a/10; 91a/10; 95a/3; 95b/13; 97a/3; 97b/8; 119b/3; 127a/4; 127a/4.

**sābīḳ** (a.) Geçmiş, önceki: 40a/8; 57a/14.

**s. ol-** (Bahsi) geçmek: 58a/4.

**sābīḳa** (a.) Geçmiş, önceki: 6a/1.

**ṣābır** (a.) Sabreden, dayanan: 29a/3.

**ṣabır** (a. < ṣabr) Katlanma, bekleme, sabır.

**ṣ. eyle-** Beklemek, sabretmek: 127a/7.

**ṣ. it-** Katlanmak, sabretmek: 29a/2; 124a/3.

**ṣabırlu** Sabır gösterme.

**ṣ. ol-** Sabır göstermek: 132a/6.

**sābi'** (a.) Yedinci: 24b/6; 36b/1; 68a/9; 69a/4.

**sābi'a** (a.) Yedinci: 38a/12; 56b/10; 68a/12; 69b/2.

**sābiḥa** (a.) Gezegen: 14a/15; 14a/15.

- şabihi** (a.) Güzel: 90b/10.
- şābit** (a.) İspat edilmiş, anlaşılmış.
- ş. kıl-** Sabit tutmak: 107b/12.
- ş. ol-** Ortaya çıkmak, gerçekleşmek: 10b/14,15; 80b/1; 101b/4.
- ş. (ol-)** Gerçekleşmek: 43b/14.
- şābite** (a.) Sabit, yerinde durur gibi görünen yıldız: 14a/14; 14a/15; 14a/15; 14b/1; 14b/4; 99a/12.
- şabr** *bkz. şabır.* 110a/9; 112a/4.
- şābūn** (a.) Sabun: 30a/8.
- saç** Baş derisini kaplayan kıllar, saç: 88b/14; 127b/4; 127b/5.
- şād** (a.) Arap alfabesinde sad harfî: 80a/1; 80a/3; 80a/10.
- şadā** (a.) Ses: 127a/10; 132b/11.
- şadahte** (a.) “Doğru söyledin, sadıksın” anlamında karşısındakine söylenen söz: 93b/10.
- sādāt** (a. < çkl. seyyid) Ulular, ileri gelenler: 109b/2; 112a/15; 113b/10; 122a/11.
- şad-ender şad** (f.) Yüzde yüz: 27b/12.
- şādık** (a.) Doğru, gerçek: 97b/12; 107a/1; 129a/8; 129a/9.
- şadır** (a.) Çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan.
- ş. ol-** Ortaya çıkmak, meydana gelmek: 53a/5; 63a/1,2; 63a/2; 85a/5; 105a/4,5.
- sādis** (a.) Altıncı: 24b/5; 68a/4; 68a/9; 69a/3.
- sādise** (a.) Altıncı: 38a/11; 50b/15; 56b/8.
- şadr** (a.) Göğüs: 86a/8.
- şāf** (a.) Temiz, halis.
- ş. ol-** Halis olmak: 113b/6.
- şafā** (a.) **1.** Safılık, berraklık: 3a/8; 100a/8. **2.** Zevk, neşe: 100a/2; 114a/5.
- ş. bul-** Berraklaşmak: 98b/12.
- ş. gel-** Berraklaşmak: 98b/6; 98b/9; 99a/1.
- şafir** (a.) Arap aylarının ikincisi: 21b/10; 59b/11; 60a/1.
- şāfi** (a.) **1.** Halis, katıksız, temiz: 16a/8; 98b/9; 98b/12. **2.** Samimi, saf: 17a/8. **3.** Yalnız, sadece: 15b/12; 99a/2; 100a/4.
- ş. ol-** Berrak olmak, saf olmak: 61a/13; 65a/5; 99a/13.

- şafṛā** (a.) Karaciğerin salgıladığı yeşil, sarı renkte acı sıvı, öd: 95a/12; 95a/14; 95a/15.
- şafvet** (a.) Saflık, temizlik, arılık: 132b/14.
- şağ** Sağ taraf: 8b/5; 32a/9; 34b/1; 79a/9; 79a/13; 79a/14; 79a/15; 79b/1; 86a/1; 86a/3; 86a/6; 86a/7; 97a/14; 97a/14; 128a/9; 128a/10.
- şağ** Diri, canlı.  
**ş. ol-** Yaşamak: 26b/15; 30b/14; 32a/14; 93a/12.
- şağır** İşitme duyusundan yoksun, işitmeyen: 54b/6.  
**ş. ol-** Sağır duruma gelmek: 38b/12.
- şağış** Adet, sayı, miktar: 69b/7.
- şağlık** Sağ, canlı, diri olma durumu: 35a/2.
- şaḥābe** (a.) Hz. Muhammet'i görmüş ve sohbetinde bulunmuş kimseler: 21a/4; 39b/12; 39b/13; 60b/3; 115a/2; 115a/7; 121a/14.
- şaḥāfet** (a.) Zayıflık, bozukluk.  
**s. gel-** Bozulmak: 18b/7.
- şāḥib** (a.) Bir şeyi elinde bulunduran, malik: 28a/4; 28a/5; 34a/15; 50a/10; 50a/14; 56a/4; 57a/7; 60a/2; 63a/10; 64b/10; 64b/11; 65a/2; 75a/5; 76a/6; 95b/7.  
**şāḥibü'z-zamān** (a.) Devrinin güçlü ve kudretli kimsesi: 34a/9.
- şāḥib-beyān** (a.) Açıklayan, bildiren: 3b/14,15.
- şāḥib-devlet** (a.) Talihli, şanslı olan: 3b/2.
- şāḥib-fütüvvet** (a.) Cömert, eli açık olan: 3b/3.
- şāḥib-kırān** (f.) Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar: 3b/5.
- şāḥife** (a.) Sayfa: 2b/5; 3a/1.
- şāḥiḥ** (a.) 1. Gerçek, doğru: 31b/3; 33b/13; 92a/9; 101b/11; 102a/6; 102a/10; 109a/9. 2. Güvenilir bir raviye dayanan, doğru olan hadis: 111b/8.  
**ş. ḥadīs** Doğru ve adaletli bir raviye dayanan hadis: 88b/11.  
**ş. ol-** Doğru olmak: 106b/5; 126a/7; 130a/15; 130b/6.
- şāḥiḥa** (a.) Doğru, gerçek: 8b/2; 108b/1.
- sāḥil** (a.) Karanın deniz, ırmak, göl boyunca uzanan bölümü, kıyı: 16b/12.
- sāḥir** (a.) Büyücü: 118b/10.
- şaḥrā** (a.) 1. Çöl: 15a/12; 16a/5; 33a/15; 98b/13. 2. Ova, yazı: 55b/13; 132b/1.
- sā'ī** (a.) Çalışan: 132a/3.

- şā'ika** (a.) Yıldırım: 27a/5.
- sā'il** (a.) Uzun olan.
- sā'ili'l-eṭrāfi** (a.) Parmakları uzun: 89a/15.
- sā'ir** (a.) Başka, öteki, diğer: 13b/3; 19a/11; 39a/7; 63a/10; 64a/12; 73b/2; 73b/3; 79b/5; 81b/5; 89b/1; 104b/12; 108b/14; 122b/11; 130b/4.
- sā'is** (a.) Yönetici: 73b/11.
- şakal** Sakal: 27a/15; 47b/15; 116b/14; 116b/15.
- saḳf** *bkz. saḳıf*. 13a/14; 44a/15.
- saḳıf** (a. < saḳf) Tavan, çatı: 17a/13; 17a/14; 44b/2.
- şakın** **1.** Kaçınmak, korunmak, uzak durmak: 105a/15. **2.** Dikkat et, olmaya ki: 78a/6; 117a/13.
- saḳim** (a.) Rivayeti sağlam olmayan hadis: 111b/8.
- s. ol-** Eksik, kusurlu olmak: 111a/15.
- sākin** (a.) Bir yerde oturmak: 48b/10.
- s. ol-** Oturmak, ikamet etmek: 13b/1; 76b/11; 91a/10; 101a/4.
- sākit** (a.) Susan, ses çıkarmayan.
- s. ol-** Susmak, ses çıkarmamak: 127b/15.
- şakla-** **1.** Korumak, esirgemek: 34b/11. **2.** Gizlemek, muhafaza etmek: 35b/14; 119b/11.
- şalāḥ** (a.) İyilik, doğruluk: 102b/8.
- şalāt** (a.) Namaz: 77a/7.
- şalavāt** (a.) Hz. Muhammet'e edilen dualar: 85b/15.
- ş. getür-** Hz. Muhammet'e dua etmek, salat ve selam getirmek: 6b/5; 83b/1; 83b/15; 93b/7.
- ş. vir-** Hz. Muhammet'e dua etmek, salat ve selam getirmek: 84a/3.
- şalb** (a.) Asma.
- s. eyle-** Asmak: 33b/7.
- şalīb** (a.) Haç: 33a/3.
- şālīḥ** (a.) İyi amel ve harekette bulunmakta olan kişi: 27b/10; 46a/1; 88b/9.
- ş. ol-** İyi olmak: 76a/11; 76a/11.
- şālīḥin** (a. < çkl. şālīḥ) Salihler, günahkar olmayanlar: 78a/3; 87a/4.



**sālik** (a.) Bir tarikata bağlanan: 61b/8; 65a/7; 65a/12; 65a/14; 65b/14; 66b/8; 66b/14; 92a/4; 92a/8; 97b/12; 98a/2; 98a/14; 98b/1; 98b/4; 103b/4; 105b/2; 130b/2; 130b/4

**s. ol-** Yola girmek: 67a/6; 97b/10.

**sālikīn** (a. < çk. sālik) Salıklar, bir tarikata bağlanmış olanlar: 98b/3; 130a/14; 130b/14.

**şālīs** (a.) Üçüncü: 24b/3; 61b/1; 63b/13; 66a/1; 66a/10; 67b/4; 67b/9; 69a/2; 69a/4; 70b/10; 75a/1.

**şālīše** (a.) Üçüncü: 22b/8; 38a/9; 43a/11.

**şalkūn** Gelişi güzel alınan vergi.

**ş. şal-** Vergi tahsil etmek: 53a/13.

**şaltanat** (a.) Hükümdarlık: 47b/2; 47b/8; 56b/11; 60a/1; 75a/2.

**şāmine** (a.) Sekizinci: 38a/13; 57a/9.

**şan-** Zannetmek, sanmak: 116b/8.

**saña** Sana, (sen zamirinin datif hali): 40a/11; 43a/9; 45a/9; 50a/11; 54a/2; 77b/10; 79a/3; 82b/14; 88a/1; 88b/2; 91b/1; 92b/5; 107a/1; 117b/2; 123b/5; 123b/14; 124a/13; 124b/13; 125b/1; 127a/6; 127b/1; 128a/3; 128a/5; 128b/9; 130a/6; 130a/7; 132b/6; 133a/1.

**şan‘at** (a.) İş, hüner, marifet: 25b/12; 46a/11; 113a/6.

**sancağ** Bayrak: 32a/4; 57a/5; 57a/7; 57a/8; 60b/9.

**şancağ** *bkz. sancağ.* 27b/12.

**şandūk** (a.) Sandık: 43b/3; 43b/4; 43b/6; 44b/3; 44b/7; 44b/8; 55a/8; 55a/9; 55a/11.

**şanem** (a.) Put: 47b/13; 47b/14; 47b/15; 48a/1; 48a/5; 48a/9; 48a/11; 48a/11; 48a/11.

**şanevber** (a.) Çam fıstığı ağacı: 72a/11.

**şanevberī** (a.) Kozalak şeklinde olan: 86a/8.

**şānī** (a.) İkinci: 13b/15; 24b/2; 39a/4; 61a/11; 63b/12; 65a/14; 67a/14; 68a/12; 69a/2; 70b/9; 74b/6; 65a/14.

**şāni‘** (a.) Yaratıcı, meydana getiren: 64a/4; 64a/5.

**sānin** (a.) Tıknaç, etine dolgun: 89a/15.

**şāniye** (a.) İkinci: 22b/7; 38a/9; 41a/9; 42a/12; 42b/3.

**şar-** Örtmek: 88b/13.

**şarf** (a.) Harcama, kullanma.

- ş. it-** Harcamak: 48a/8.
- sārī** (a.) Bulaşan, bulaşıcı, sirayet eden.
- s. ol-** Sirayet etmek: 106b/7.
- şarkıt-** Aşağıya sallamak, sarkıtmak: 41a/14; 41a/15.
- şarp** Kuvvetli, sert, keskin: 95a/13.
- şaru** Sarı: 117a/9.
- saṭevāt** (a. < çkl. saṭvet) Zorluklar: 75b/4.
- saṭḥ** (a.) Yüzey: 17a/9.
- sāṭī' a** (a.) Yükselip meydana çıkan: 6a/11.
- şatıl-** Satış yapılmak, satılmak: 72a/15.
- saṭır** (a. < saṭr) Yazı sırası, satır: 85a/1.
- saṭreyn** (a.) İki satır: 85a/3.
- şatu** Alış veriş, satış.
- ş.n al-** Ücret karşılığında bir şeyi almak: 50a/14.
- saṭvet** (a.) Zorluk: 75a/3.
- şavāb** (a.) Doğru: 45b/3.
- şavıt** *bkz. şavt.* 116a/9; 126a/15.
- şavt** (a.) Ses, bağırma: 30a/1; 40b/12; 78b/1; 92b/2; 120a/13; 126b/2.
- sa'y** (a.) Çalışma, gayret.
- s.-i belig it-** Emek harcıyıp gereği gibi çalışmak: 41a/10.
- şayd** (a.) Av: 44a/10; 49b/6; 49b/7; 49b/11; 127a/14.
- ş. it-** Avlanmak: 49b/9.
- şayf** (a.) Yaz mevsimi: 22a/15.
- şayḥa** (a.) Bağırma: 29a/5.
- ş. it-** Bağırmak: 124b/1; 124b/2; 125a/6.
- sāyiḥa** (a. < sā' iḥa) Hareket eden, gezici: 14a/14.
- sāyir** *bkz. sā' ir.* 9b/7; 34b/4; 51b/5; 60b/3; 77b/12; 121a/15.
- şayyād** (a.) Avcı: 44a/10.
- sāz** (f.) Çalgı, saz: 34b/10.
- seb'a** (a.) Yedi.
- s.-i seyyāre** (f.) “Yedi gezegen”, Utarid (Merkür), Zühre (Venüs), Mirrih (Mars), Müşteri (Jupiter), Zuhal (Satürn), Neptün, Pluton: 5a/1.

- ṣebāt** (a.) Yerinde durma, sabit olma: 44b/10; 75a/7; 85a/1.
- sebb** (a.) Sövmek: 40b/8; 40b/9; 102a/1.  
**s. it-** Sövmek: 40b/6; 46b/11; 102a/3; 119a/14.  
**s.-i la' in it-** Lanetle sövmek: 45b/12,13.
- sebeb** (a.) Sebep: 43b/14; 61b/9; 62b/10; 62b/11; 75b/15; 84b/3; 99a/5; 102b/6.  
**s. ol-** Yol açmak, sebep olmak: 44b/11; 74a/7; 102a/13.
- sebiḳ** (a. < sebk) Vaki olma, evvelce geçme.  
**s. it-** Vaki olmak: 57b/2.
- seb' in** (a.) Yetmiş sasyısı: 60a/15.
- seb' ine** (a.) Yetmiş sayısı: 60a/1.
- ṣebit** (a. < ṣebt) Yazma, kaydetme.  
**s. eyle-** Yazmak: 2b/5; 11a/1.  
**s. it-** Yazmak: 11a/5.
- seccāde** (a.) Namaz kılmak için kullanılan küçük halı, kilim: 122b/10; 132a/8.
- secde** (a.) Saygı ve kulluk gösterme ifadesi olarak yüzünü yere sürme, yere kapanma: 95a/7; 106a/15; 107a/8; 129a/1.  
**s. eyle-** Secde etmek, secdeye kapanmak: 92a/12; 105b/3; 106a/1.  
**s. it-** Secde etmek: 86b/8; 105a/15; 105b/1,2; 105b/14; 107b/1; 107b/4; 118b/13.  
**s. itmiş ol-** Secde etmiş olmak: 107b/4.
- sed** (a. < sedd) Engel, duvar, mania: 72b/13.  
**s. it-** Engel yapmak: 60a/13.
- sefer** (a.) Yolculuk, sefer.  
**s. it-** 1. Yolculuk etmek: 16a/15; 16b/11. 2. Savaşa gitmek: 47b/10.
- sefine** (a.) Gemi: 26b/13.
- segird-** Hızlı adımlarla koşmak, yürümek: 98b/13; 120a/11.
- seḥer** (a.) Tan yeri ağarmazdan az önceki zaman: 11a/15; 127a/3.
- sehil** (a. < sehl) Kolay; düzlük.  
**sehlü'l-ḥaddeyn** (a.) iki yanağı düz: 89a/10.  
**s. ve āsān eyle-** Çok kolay eylemek: 131a/13.
- Sehīl** (f.) Gökyüzünde ikinci büyük yıldız, Canopus: 68b/12.
- sehv** (a.) Yanlış: 106a/10.

**sekenāt** (a. < çkl. sekene) Duruşlar, durmalar: 73b/12; 112a/3.

**sekīne** (a.) Sakinlik, gönül rahatlığı: 64b/14.

**sekiz** Sekiz: 13b/8; 17b/7; 20a/3; 20a/3; 22b/12; 22b/14; 23a/8; 23b/4; 27a/6; 29b/2; 29b/12; 30b/13; 31a/12; 31b/6; 33b/12; 33b/15; 36b/1; 44a/3; 45a/1; 56a/11; 56b/11; 57a/15; 57b/1; 58a/6; 58a/13; 58b/5; 66b/7; 66b/7; 70a/13; 71a/2; 72a/1; 72a/3; 72b/11; 79b/11; 83b/5; 83b/6; 85a/8; 85a/9; 96a/9; 101a/1; 101a/6; 112b/10; 115a/7; 128b/5.

**sekizinci** Sekizinci: 22a/14; 34a/8; 41b/8; 59a/1.

**seksen** Seksen: 6a/14; 19b/4; 19b/15; 28a/11; 28b/2; 28b/9; 38b/9; 45b/6; 57a/10; 58a/13; 58b/5; 60b/7; 70b/15; 71a/2; 72a/6; 101a/4; 115a/4; 115a/7.

**selām** (a.) Esenleme, selam.

**s. al-** Birinin selamlamasına karşılık vermek: 123b/12; 126b/3; 128b/8.

**s. eyle-** Selam etmek: 128a/5; 128b/9.

**s. irgür-** Birinin gönderdiği selamı başkasına iletmek: 96a/5.

**s. irişdür-** Birinin gönderdiği selamı başkasına iletmek: 96a/3.

**s.um al-** Birinin selamlamasına karşılık vermek: 52a/8.

**s. vir-** Selamlamak: 52a/7; 77a/11; 89b/4; 93b/1,2; 93b/9; 123b/12; 126b/3; 128b/8.

**selāmet** (a.) Kurtuluş, esenlik: 100a/3; 113b/3.

**selāṭīn** (a. < çkl. sulṭān) Sultanlar: 58b/14; 60a/8; 100b/3.

**selb** (a.) Kaldırma, giderme: 108b/15.

**s. eyle-** Gidermek: 106a/11.

**sele** *bkz. selle.* 41b/5.

**selef** (a.) Bir işte, yerde başka birinden önce bulunmuş kimse: 79b/5; 103b/2; 104a/4.

**selib** *bkz. selb.*

**selle** (a.) Yayvan, genişçe sepet: 122a/1.

**sem'** (a.) İşitme, duyma: 59a/7.

**semā'** (a.) İşitme, duyma: 111b/8.

**s. ol- ?** Cezbe haliyle ayakta dönmek: 91b/12. \*iç maddeye alındı

**semā** (a.) Gökyüzü: 2a/9; 14a/11; 16a/5; 92b/15; 113b/1; 118a/2; 123a/6.

**sem'an** (a.) İşiterek.

- s. ve t̃ā'atan** (a.) Hay hay, baş üstüne: 3a/13.
- ṣemān** (a.) Sekiz: 60a/14.
- ṣemāniyye** (a.) Sekiz: 85a/3.
- semāvāt** (a. < çkl. semā) Gökler: 14a/10; 60b/13; 63b/14.
- semāvī** (a.) Allah'tan olan: 107b/4.
- semāviyye** (a.) Semaya mensup, sema ile ilgili: 9b/2; 112b/6.
- semek** (a.) Balık: 44a/10; 72a/6.
- ṣemerāt** (a. < çkl. ṣemere) Neticeler: 100a/13.
- ṣemere** (a.) Netice: 75a/4.
- semi'** (a.) İşiten: 65b/2.
- semi' u'd-du' ā** (a.) "Duayı işiten", Allah: 83b/4.
- semin** (a. < semn) Semizlik: 131b/2.
- semir-** Semizlemek, şişmanlamak: 120b/9.
- semm** (a.) Zehir: 129b/6; 129b/6.
- semseme** (a.) Susam tanesi: 15a/10.
- sen** Sen, (teklik ikinci şahıs zamiri): 41a/14; 42a/9; 47b/3; 50a/7; 52b/8; 54a/7; 76a/9; 78a/10; 84a/11; 88a/6; 88b/1; 88b/6; 94a/8; 94b/11; 116a/12; 117b/5; 117b/7; 121b/14; 122b/8; 125b/6; 126b/3; 126b/6; 129b/12; 132b/5.
- ṣenā** (a.) Övme, methetme: 2a/1; 3b/2.
- senā** (a.) Baklagillenden bir tür bitki.
- s.-i mekkī** (f.) Sinameki bitkisi: 95b/1.
- senden** Senden, (teklik ikinci şahıs zamirinin ablatif hali): 2b/5; 21a/3; 27b/4; 92b/4; 93a/11; 116b/12; 118a/3; 131b/6.
- sene** (a.) Yıl: 19b/12; 19b/12; 21a/7; 21a/15; 21b/2; 21b/3; 22b/3; 22b/7; 22b/7; 24a/6; 40b/4; 40b/5; 41b/8; 43a/7; 45a/1; 45a/5; 45a/15; 45b/6; 45b/8; 48b/2; 48b/5; 50b/11; 56a/1; 56a/3; 56a/6; 57a/15; 57b/1; 57b/10; 58a/3; 58a/4; 58b/5; 59a/1; 59a/12; 59b/15; 60a/14; 84b/13; 100b/13; 115a/2; 115a/5; 115a/6.
- seni** Seni, (teklik ikinci şahıs zamirinin akuzatif hali): 78b/14; 92a/3; 116a/12; 124b/7; 124b/10; 127b/13; 132b/7; 132b/7; 132b/14; 132b/15.
- seniñ** bkz. *senüñ*. 131b/9.

**senũñ** Senin, (teklik ikinci şahıs zamirinin genetif hali): 50a/11; 52a/14; 53a/6; 53a/6; 54a/3; 54a/6; 54a/7; 88a/11; 92b/2; 96b/2; 97a/13; 106b/13; 107b/6; 117b/15; 121b/13; 123b/3; 123b/3; 123b/4; 124a/1; 124a/9; 124a/11; 127a/15; 127b/12; 127b/13; 127b/14; 129b/8; 130a/5; 132b/8.

**seped** (f.) Sepet: 121b/12.

**sereṭān** (a.) Yengeç burcu: 22a/3; 23b/10; 26a/4.

**serīʿ** (a.) Çabuk, hızlı: 16a/15.

**ṣerīd** (a.) Et veya balık suyuna ya da süte bayat ekmek doğranarak yapılan yemek, tirit: 27b/1.

**serīr** (a.) Taht: 12a/1.

**serīret** (a.) Gizli şey, sır, gizli düşünce ve durum: 76a/13; 124a/11.

**ser-keṣīde** (f) Baş çekme.

**s. ol-** Baş çekmek: 53b/14,15.

**setir** *bkz. setr.* 121a/6.

**setr** (a.) Örtme, kapama, gizleme: 84b/7.

**sev-** 1. Muhabbet beslemek, sevmek: 45b/14; 103a/5; 103a/5; 128b/13.  
2. Hoşlanmak, sevmek: 49b/6; 92b/2; 123b/4.

**ṣevāb** (a.) Hayırlı bir işe Allah tarafından verilen mükafat: 75a/11; 81b/6; 85b/13.

**ṣevābit** (a. < çkl. sābite) Sabit, yerinde durur gibi görünen yıldızlar: 14a/1; 18a/10.

**ṣevb** (a.) 1. Elbise: 61b/11. 2. Kumaş parçası: 132a/13.

**sevdā** (a.) Çok kara, çok siyah: 62a/1.

**sevin-** Sevinmek, sevinç duymak: 123b/4.

**ṣevir** (a. < ṣevr) 1. Boğa: 11b/12. 2. Boğa burcu: 23b/10.

**sevķ** (a.) Yollama, gönderme: 40a/11.

**ṣevr** *bkz. ṣevir.* 22a/3.

**seyf** (a.) Kılıç: 27a/13; 35b/11; 42b/10; 108a/10.

**seyir** *bkz. seyr.*

**seyr** (a.) (Manevi) yolculuk: 98b/2; 99b/14; 100a/5; 100a/9.

**s. eyle-** Seyretmek, görmek: 98b/7; 98b/12.

**s. it-** Seyretmek, görmek: 41b/13; 41b/14; 42a/1.

**s. u sulūk** Tarikata giren kimsenin gerçek varlığa ulaşmak için yaptığı manevi yolculuk: 98b/1.

- seyyāre** (a.) Güneşin etrafında dolaşan gezegen: 99a/12.
- seyyi'āt** (a. < çkl. seyyie) Günahlar, suçlar: 7a/1.
- seyyid** (a.) Ulu, efendi: 2a/7; 12a/14; 31b/13; 107a/3; 107a/6.
- seyyidü't-tā'ifeti** (a.) Topluluğun ulusu, büyüğü: 112a/13,14.
- seyyidī** (a.) "Efendim" hitabı: 90b/15; 117a/7; 117b/2; 117b/11; 129b/9; 132b/7.
- şı-** Yenmek, mağlup etmek: 43b/9; 54b/13; 56b/4.
- şıçra-** Ayaklarla, birdenbire ve kuvvetle yeri teperek hızla ileriye atılma: 49a/13.
- şidık** *bkz. şidk.* 98a/11; 98a/13.
- şidk** (a.) Doğruluk, gerçeklik: 112a/5; 132b/8; 132b/9.
- ş. (ol-)** Gerçek olmak: 98a/9,10.
- şifāt** (a. < çkl. sıfat) Sıfatlar: 100b/8 103a/10; 108a/8; 108a/8; 108b/14; 113a/5.
- şifātu'llah** (a.) Allah'ın sıfatları: 63b/13,14.
- şifat** (a.) Vasıf, nitelik, sıfat: 5b/2; 5b/3; 63b/3; 63b/4; 63b/6; 64b/5; 65b/9; 65b/12; 66b/15; 74a/8; 79b/4; 87a/13; 87a/13; 87a/14; 98a/13; 98a/14; 99b/1; 99b/4; 99b/2; 99b/8; 100a/3; 106a/12.
- şifatu'llah** (a.) Allah'ın sıfatı: 103b/13.
- şifatlu** Vasıfları olan, nitelikli: 128a/4; 128a/4.
- şığır** İnek: 30a/12; 36a/6; 91a/8.
- şığırıcık** Sığırıcık, çekirge kuşu: 72b/2; 72b/4; 72b/4.
- şıhhat** (a.) **1.** Sağlık, esenlik: 40a/12. **2.** Doğruluk, gerçeklik, sahihlik: 109a/10.
- ş. bul-** Sağlığa kavuşmak, iyileşmek: 7b/9; 8a/3.
- şinf** (a.) Sınıf: 11a/4; 36b/6; 36b/7; 36b/8; 36b/9; 74b/1; 74b/6; 75a/1; 76b/4; 76b/6; 103b/5; 103b/7.
- şınıf** *bkz. şinf.* 10a/5; 10a/6; 10a/6; 36b/6; 74a/15; 103b/5.
- sır** *bkz. sırr.* 38b/7; 86a/12; 120b/10.
- şirāṭ** (a.) Yol.
- ş.-ı müstaḳīm** (f.) Doğru yol: 73a/11; 74a/13.
- sırça** Cam, billur: 8a/2; 30a/10.
- sırr** (a.) Gizli tutlan şey, sır: 5a/3; 6a/7; 7a/15; 10b/3; 42b/15; 84a/8; 97b/14; 106b/7; 107b/3; 109b/9; 113b/4; 120b/11.
- şiyānet** (a.) Koruma: 60a/3.
- sifir** *bkz. sıfr.* 121a/3.

**siflî** (a. < süflî) Aşağıda bulunan: 6a/5; 64a/2; 84b/15.

**sifr** (a.) Kitap: 120b/12.

**sihr** (a.) Büyü: 4a/6; 118b/11.

**sîl** (a.) Sel: 53a/11; 54a/13; 54b/1.

**silâh** (a.) Silah: 16b/8; 51b/11.

**silk-** Üstündeki şeyleri düşürmek veya temizlemek için bir şeyi kuvvetle sallamak: 69b/6.

**silkdir-** Silkme işini yaptırmak: 88b/7.

**şimâr** (a. < çkl. şemer) Meyveler, yemişler: 77b/8.

**sîn** (a.) Arap alfabesinde sin harfi: 4b/8; 4b/8; 80a/10; 80a/10; 80a/10; 121b/6.

**sîne** (f.) Göğüs: 55b/10.

**siñek** Sinek: 42b/5; 42b/6.

**Şîniyye** (a.) Çin'e mensup: 80b/8.

**sirâc** (a.) Işık: 99a/1; 100b/1.

**sirâyet** (a.) Geçme.

**s. it-** Geçmek: 132a/14.

**sîret** (a.) Bir kimsenin içi, hali, tavrı, ahlakı: 17b/8; 40b/13; 45b/6; 76a/12; 132a/7.

**sirke** (f.) Sirke: 95a/13; 95a/14; 95a/14.

**sivāk** (a.) Misvak: 122b/10.

**sivrisiñek** Sivrisinek: 27a/11.

**siyāh** (f.) Kara: 32a/9; 97b/9; 123a/15.

**siyahat** (a.) Yolculuk: 14b/10; 117a/4.

**s. it-** Yolculuk etmek: 91a/12,13.

**siyāset** (a.) İdare: 76b/3; 76b/6.

**siyāset-keş** (f.) Kurnazca iş veya hareket yapan: 45b/6.

**siyer** (a.) Ahlak ve yüksek vasıflar: 99b/13.

**siz** Çokluk ikinci şahıs zamiri: 46a/8; 93a/12; 128b/3.

**sizden** Çokluk ikinci şahıs zamirinin ablatif hali: 113a/1.

**size** Çokluk ikinci şahıs zamirinin datif hali: 35a/15.

**sizi** Çokluk ikinci şahıs zamirinin akuzatif hali: 110b/2.

**sizüñ** Çokluk ikinci şahıs zamirinin genitif hali: 47a/4; 47a/4; 53b/15; 120a/15.

**şoḥbet** (a.) Görüşüp konuşma: 105a/11; 105a/15; 126a/8.



- şol** Sol taraf: 71b/11; 79a/10; 79a/13; 79a/14; 79a/14; 79b/1; 86a/1; 86a/8; 87a/2; 97a/14; 97a/14.
- şoñ** Bitim, nihayet.
- ş.u gel-** Bitmek, tükenmek: 36a/1
- şoñra** Sonra: 7b/7; 7b/14; 8b/1; 10b/4; 11b/3; 13a/11; 13a/11; 15a/10; 17b/4; 17b/5; 18a/1; 18b/8; 18b/13; 18b/13; 19a/10; 20b/15; 22a/4; 22b/6; 23b/4; 23b/5; 24a/9; 25b/4; 26b/14; 28a/7; 28a/8; 28a/14; 28b/6; 29b/5; 30b/11; 31b/6; 33a/9; 33a/15; 33b/12; 35a/3; 36b/10; 37a/7; 37a/12; 37b/4; 38b/4; 40a/2; 40a/15; 43b/8; 46b/11; 47a/9; 49b/1; 49b/9; 49b/9; 50b/11; 51a/9; 51a/14; 51b/1; 53a/12; 54b/10; 55a/2; 56a/2; 56b/4; 57a/15; 58a/15; 60b/6; 65b/6; 66a/3; 69b/13; 70a/1; 70a/5; 70a/12; 70b/6; 70b/8; 70b/8; 70b/9; 70b/11; 70b/12; 70b/14; 71a/10; 72a/1; 78a/2; 86b/4; 87b/12; 87b/13; 89a/4; 92a/1; 92a/14; 93a/11; 93b/9; 94a/7; 94a/9; 94b/8; 96a/9; 100b/7; 103a/11; 103b/9; 105b/9; 110b/3; 112a/2; 118a/4; 118b/5; 118b/5; 118b/14; 118b/15; 119a/6; 119a/11; 119a/14; 120b/8; 126b/10; 128b/5; 128b/6; 128b/7; 129a/5; 130a/9,
- şor-** Birine soru yönelterek herhangi bir konuda ondan bilgi istemek, sual etmek: 42a/8; 42a/9; 42b/5; 46a/11; 49b/14; 50a/5; 67a/2; 75b/6; 78b/15; 82a/2; 88a/14; 89a/4; 89a/6; 91a/4; 91b/11; 96a/12; 96a/14; 97b/7; 111b/2; 116a/14; 116b/5; 116b/7; 117a/2; 122a/3; 122b/8; 125b/9; 131a/7.
- şovuk** Soğuk: 41a/15; 95b/3.
- sög-** Küfretmek, sövmek: 97b/2.
- söyle-** 1. Anlatmak, bildirmek: 4b/5; 62b/1. 2. Konuşmak: 94a/9; 123b/12; 128a/7; 132a/7; 132b/2. 3. Atışmak, laf söylemek: 97b/3; 97b/3.
- söyleş-** Konuşmak: 94a/5; 127a/7.
- söz** Kelam, ifade, konuşma: 6a/12; 34b/10; 41b/3; 46a/9; 52b/9; 84a/11; 92a/6; 110a/3; 118a/1.
- şu** Su: 7b/13; 7b/14; 8a/1; 8a/15; 9b/4; 16a/7; 16a/10; 16b/11; 17a/1; 18b/5; 33a/1; 36a/1; 36a/2; 41a/14; 41a/15; 41b/2; 41b/6; 48a/6; 48a/15; 56a/13; 62b/2; 62b/5; 62b/5; 63a/8; 71a/14; 77b/7; 77b/7; 91a/13; 94b/1; 95a/13; 95a/14; 95a/14; 95b/3; 98b/8; 100a/4; 100a/4; 100a/6; 116b/7; 119b/13; 119b/14; 126a/14; 127b/4; 127b/4.
- sū'** (a.) Kötü, fena: 54b/9.

- su'āl** (a.) Soru, sorulan şey: 27b/6.
- s. eyle-** Sormak: 82a/12.
- s. it-** Sormak: 7a/14; 42b/9; 62b/4; 76a/8; 97a/4; 109b/13; 122b/8,9; 122b/9; 131a/3; 131a/6,7; 131b/14.
- s. olun-** Sorulmak: 34b/5; 107a/15; 116b/12; 116b/12,13.
- şubḥ** (a.) Sabah: 77a/14.
- subḥāne** (a.) Allah'ı her türlü noksan ve kusurlardan tenzih etmek için kullanılan kelime: 107a/14.
- sucūd** (a.) Secde etme: 105b/14; 106a/1; 106a/6; 106a/6; 106a/9; 106a/11; 106a/14; 106b/2; 106b/2; 106b/5; 106b/11; 106b/12; 106b/14; 107a/4; 107a/13; 107b/5; 107b/5; 107b/6.
- s. it-** Secde etmek: 106b/5.
- s. itmiş ol-** Secde etmiş olmak: 107a/14.
- şudūr** (a. < çkl. şadr) Göğüsler: 60b/14.
- şudūr** (a.) Meydana çıkma: 21a/3
- ş. bul-** Meydan çıkmak: 92a/6.
- ş. it-** Meydan çıkmak: 10b/15.
- şūfi** (a.) Tasavvuf yolunda olan kişi: 50b/8; 91b/8; 91b/12; 91b/12; 91b/15; 131b/7.
- şūfiyye** (a.) Tasavvufçular: 65a/5; 84a/14; 92a/7; 98a/9; 104b/2; 109b/2; 111b/5; 111b/13; 111b/14; 111b/15; 112a/15; 121b/3; 122a/11; 129a/13.
- şuḥā** 77b/5
- şuḥuf** (a. < çkl. šāḥife) Sayfalar, yapraklar: 25b/3; 25b/3; 25b/4; 25b/4; 26a/9; 26a/14; 27a/13; 29a/9.
- sukūn** (a.) Hareketsizlik, durgunluk: 63a/6; 64b/14; 107a/5.
- sukūnet** (a.) Durgunluk: 107a/3.
- sukūt** (a.) Susma.
- s. it-** Susmak: 96a/14.
- şulbī** (a.) Oğlu, kendi evladı: 36b/6.
- şuleḥā** (a. < çkl. šālīḥ) Salihler: 37a/5; 50b/10; 95a/4; 95a/15; 96a/1; 97a/11; 97b/10; 100b/3.
- şulḥ** (a.) Barış, barışıklık: 52b/12; 59b/7.

- ş. it-** Barış yapmak: 54a/6.
- ş. ol-** Barışmak, barış yapmak: 47a/15.
- sultân** (a.) Padişah, hükümdar: 2a/7; 17b/7; 47a/8; 47a/9; 48b/8; 48b/12; 49a/12; 49a/13; 49b/3; 50a/5; 50a/8; 50a/10; 50a/12; 50a/14; 50a/15; 50a/15; 52b/7; 52b/9; 52b/15; 53a/2; 53a/4; 53a/5; 53a/7; 53a/11; 53a/13; 53b/3; 53b/5; 53b/7; 53b/9; 53b/11; 53b/12; 54a/4; 54a/6; 54a/8; 54a/8; 54a/10; 54a/11; 54b/2; 54b/4; 54b/7; 54b/10; 55a/3; 55a/6; 55a/12; 55b/7; 56b/1; 56b/10; 57a/2; 59a/5; 59b/1; 59b/2; 94a/5.
- sultânü't-tarîkati** (a.) Allah'a ulaşmak için tutulan yolun sultanı: 3b/13.
- şun'** (a.) Yapma, yaratma: 73a/8.
- şūr** (a.) Kıyamette Hz. İsrâfil'in üfleyeceği boru: 37b/9.
- sūr** (a.) Şehrin etrafına çekilen yüksek duvar, kale, hisar: 71b/5.
- surâdıkât** (a. < çkl. surâdık) Büyük perdeler: 9a/1.
- süre** (a.) Kur'an'ın ayrıldığı yüz on dört bölümden her biri: 7a/4; 7a/13; 7b/4; 7b/12; 7b/13; 8a/7; 8b/11; 9a/6; 29a/10; 29a/10; 29b/15; 82a/7.
- şûret** (a.) Biçim, görünüşü: 9b/10; 11b/11; 11b/12; 11b/12; 11b/12; 11b/14; 12b/4; 13b/12; 15b/1; 15b/10; 18b/6; 18b/7; 24b/10; 53a/1; 69a/7; 69a/8; 71a/5; 71a/7; 71b/8; 72b/8; 77b/3; 77b/3; 80b/4; 80b/9; 85a/8; 87a/5; 87b/3; 87b/5; 87b/6; 87b/7; 87b/8; 88a/6; 88a/12; 89b/6; 89b/10; 89b/13; 91a/15; 91b/3; 99b/2; 99b/3; 99b/4; 99b/4; 99b/6; 102b/7; 102b/10; 105b/6; 105b/15; 106b/6; 118b/13; 118b/14; 118b/15; 119a/1; 119a/3; 122a/7.
- ş.e gir-** Bir şeyin görünüşüne, biçimine benzemek: 87b/2; 87b/6,7.
- ş.-i Rasûl'e gir-** Hz. Muhammet'İN görünüşüne benzemek: 87b/4,5.
- ş.ine gir-** Bir şeyin görünüşüne, biçimine benzemek: 87a/15; 118b/12,13.
- ş.ler al-** Başka bir görünüşe, biçime girmek: 15b/9.
- şûret-bîn** (f.) Suret gören, suret görücü: 2b/10.
- şûrî** (a.) Görünürde olan, hakiki olmayan: 104b/4.
- şusa-** Suya ihtiyaç duymak, susamak: 91a/13.
- şusuzlık** Susuz olma durumu, susuzluk: 54a/14,15.
- şu' üd** (a.) Yukarı çıkmak.
- ş. eyle-** Yukarı çıkmak: 98b/5.

**şuver** (a. < çkl. şüret) Suretler: 4b/11; 9b/2; 24a/7; 80a/12; 100b/2; 105b/4; 105b/10; 106a/2; 106b/8; 106b/9; 121a/5.

**ş.-i ‘âlem** (f.) Dünya manzaraları ve halleri: 2a/2.

**süd** Süt: 36b/12; 36b/13.

**südüs** (a.) Altıda bir: 21a/8.

**süfliyye** (a.) Aşağıda bulunan: 14b/8.

**süfre** (a.) yemek yemeye yarayan sini, tepsi gibi eşya: 79a/8; 79a/9.

**Süheyl** (a.) Dünyanın güney yarım küresinde bulunan, Yemen tarafından daha iyi görülebilen bir yıldız adı: 123a/7; 123a/9.

**sükker** (a.) Şeker: 95b/2.

**sulūk** (a.) Bir yola girme, bir yol tutma: 65a/6; 97b/12; 98b/3; 112a/13; 122a/12; 131a/13; 132b/1.

**s. eyle-** Bir yola girmek: 125b/11.

**s. it-** Bir yola girmek: 50b/7.

**sümāt** (a. < simāt) Sofra: 54b/3.

**sünbüle** (a.) Başak burcu: 13b/11; 21b/14; 23a/9; 23b/11.

**sünen** (a. < çkl. sünnet) Sünnetler: 126a/1.

**sünne** (a.) Sünnet: 75b/2.

**sünnet** (a.) Hz. Muhammet’in söz, hareket ve davranışları: 32a/8; 40a/6; 40a/7; 41a/9; 74b/6; 75b/2; 97b/13; 101b/7; 102a/13; 102b/5; 107b/10; 107b/12; 107b/13; 111b/3.

**s. ol-** Sünnet hükmünde olmak: 40b/11.

**sür-** Yürütmek: 55b/12.

**sürî** Hayvanlar topluluğu, sürü: 55b/4.

**sürre** (a.) Göbek: 89a/13.

**sürür** (a.) Sevinç: 36b/14.

**Süryānî** (f.) **1.** Suriyeli: 25a/13. **2.** Eski Suriye dili, Süryanice: 79a/13; 79a/14; 79b/2; 79b/3; 79b/4; 79b/5; 79b/8; 79b/11.

**Süryāniyye** (a.) Eski Suriye dili, Süryanice: 80b/7.

**şa‘bān** (a.) Arap aylarının sekizincisi: 21b/10; 45b/7.

**Şāfi’i** (a.) İmam Şafii’nin kurduğu Şafii mezhebi: 45a/8.

**şāfiye** (a.) Şifa verici, hastayı iyi eden: 112b/5.

**şāh** (f.) Padişah: 50a/2; 59a/6; 59b/6.

**şahādetiyye** (a.) Şahadet, şahitlik: 4b/6.

**şahenşāh** (f.) Padişahlar padişahı: 2a/8.

**şahış** *bkz. şahş.* 17b/11; 17b/15; 24a/13; 129b/9; 132a/13.

**şāhid** (a.) Tanık, şahit: 60a/5; 95b/5; 124a/12; 132b/8.

**ş. it-** Şahit olarak göstermek: 110b/2; 110b/3.

**ş. ol-** Tanık olmak: 88a/6,7; 111a/9; 111a/9.

**şahş** (a.) Kişi, kimse: 106b/1; 106b/5; 132a/11; 132a/12; 132a/14.

**şa‘īra** (a.) Uzunluk ölçüsü olarak kullanılan bir arpa boyu: 12a/4; 12a/5.

**şākird** (f.) Talebe: 90b/14.

**şān** (a.) Şan, şöhret, ün: 89a/8.

**şark** (a.) Doğu: 58b/11; 59a/4; 80b/6.

**şarkī** (a.) Doğu taraf, doğu ile ilgili: 69b/3; 72a/3; 72b/3.

**şart** (a.) Koşul, şart: 109a/11.

**şāyed** (f.) Eğer, olabilir ki, belki: 40a/10; 103b/12; 117b/4.

**şāyī‘** (a.) Duyulmuş, herkesçe bilinmiş: 128a/12.

**şe‘ā’ir** (a. < çkl. şā’ire) Gelenekler, adetler: 101a/14.

**şebīh** (f.) Benzeyen, benzeyici: 87b/6.

**şecā‘at** (a.) Yiğitlik, yüreklilik: 75b/7; 75b/7.

**şeccā‘** (a.) Çok cesur: 49b/3.

**şecer** (a.) Ağaç: 12b/15.

**şecere** (a.) Ağaç: 61b/8; 75a/4.

**şeci‘** (a.) Cesur, yürekli, yiğit: 118b/7.

**şedāyīd** (a. < şedā‘id < çkl. şedīde) Eziyetli haller, sıkıntılar: 82a/3.

**şedīd** (a.) Şiddetli: 86a/7.

**şefā‘at** (a.) Birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık: 117b/14.

**şefkat** (a.) Acıyarak veya koruyarak sevme.

- ş. it-** Acıyarak veya koruyarak sevmek: 75b/13.
- şehvât** (a. < çkl. şehvet) Aşırı istekler, şehvetler: 16b/1; 64b/7.
- şehîd** (a.) Kutsal bir ülkü veya inanç uğruna savaşırken ölen kimse.
- ş. ol-** Savaşta ölmek, şehit olmak: 118b/6.
- şehir** (f. < şehir) İl, şehir: 16b/6; 17a/7; 17a/9; 17a/9; 17a/10; 17a/12; 17a/13; 17a/14; 17a/15; 17b/1; 17b/2; 17b/3; 17b/5; 17b/6; 33a/12; 33b/5; 34a/1; 44a/7; 44b/9; 46a/8; 51b/4; 53b/4; 55a/5; 56a/12; 59a/3; 68b/7; 70a/9; 71a/1; 71a/2; 71b/1; 71b/4; 71b/15; 72a/2; 72a/2; 72a/3; 72a/9; 72b/12; 77b/12; 78b/4; 78b/6; 84b/1; 98b/6;
- şehr** *bkz. şehir.* 3b/1; 21b/5; 32a/10; 33a/12; 33a/13; 33b/5; 57b/1; 58a/8; 59b/5; 71b/14; 72a/8; 72b/5; 77b/6; 77b/13; 78b/6; 78b/15; 79a/5; 88b/9; 120b/7; 130a/5.
- şehrivar-mah** (f.) Fars takviminde altıncı ay: 22b/2.
- şehvâniyye** (a.) Şehvete mensup: 64b/1.
- şehvet** (a.) 1. Cinsel istek: 16a/13. 2. Aşırı istek: 64b/5; 99b/7; 99b/10; 112a/7.
- şek** *bkz. şekk.* 3a/12; 14b/3.
- şekâvet** (a.) Kötülük, sefalat, mutsuzluk: 48a/2.
- şekil** (a. < şekl) Biçim, şekil: 9b/6; 71a/7; 71b/4; 105b/7.
- şekk** (a.) Şüphe: 66b/13.
- ş. it-** Şüphelenmek: 104a/12.
- şekl** *bkz. şekil.* 6a/13; 6a/15.
- şel** (a. < sell) Çolaklık; elin, kolun eğri olması: 8a/8.
- şemi'** (a. < şem') Mum: 62a/11; 99a/1; 100b/1.
- şemis** (a. < şems) Güneş: 14a/6; 14a/8; 21b/7; 21a/12; 24b/4; 29b/6; 34b/15; 37b/4; 57a/7; 90a/10; 128a/1.
- şemiş** *bkz. şemis.* 16b/10.
- şems** *bkz. şemis.* 2a/9; 21b/7; 67b/9; 85a/12; 90a/10; 99a/15; 105b/5.
- şemsiyye** (a.) Güneşe ait, güneşle ilgili: 19b/12; 21a/13..
- şemşiyye** *bkz. şemsiyye.* 21b/3
- şer** *bkz. şerr.* 87a/7; 129b/1.
- şer'** (a.) Şeriat: 18a/1; 60a/7; 73a/10; 73b/13; 73b/13; 88a/5; 107b/6.
- şerâ'it** (a. < çkl. şart) Şartlar: 131a/12.

- şerʿan** (a.) Şeriat hükmünce: 101a/11.
- şerāyīʿ** (a. < çkl. şerīʿ at) Şeriat hükümleri, şeriatlar: 105a/2; 109a/13; 114b/2; 114b/3.
- şeref** (a.) Büyüklük, yücelik, ululuk: 4b/9; 57a/7; 109a/12.
- şerīʿ** *bkz. şerʿ*. 88a/6; 88a/12; 89b/6; 101b/4; 104b/3; 111a/12; 130a/14.
- şerīʿ at** (a.) Allah tarafından emir ve nehiy hükümleri olarak konulmuş esaslar, adet ve usuller; din; doğru, açık yol: 3b/12; 19a/13; 23b/7; 26a/10; 39a/2; 73a/15; 74a/13; 75b/3; 99b/15; 101a/11; 103b/5; 105b/1; 106b/15; 107a/12; 114b/8; 119b/8; 125b/12; 125b/15; 129b/2; 129b/3; 129b/4; 129b/5; 131b/11; 132a/2.
- şerīf** (a.) Şerefli, ulu, yüce: 3b/10; 3b/11; 4a/9; 4a/10; 66a/2; 66a/7; 75a/4; 88b/11; 96b/10; 102a/12; 113b/4.
- şerīfe** (a.) Şerefli, ulu, yüce: 81b/1; 112a/2; 112a/4; 112b/2.
- şerīk** (a.) Ortak: 121b/13.
- ş. eyle-** Ortak etmek: 104b/7.
- ş. ol-** Ortak olmak: 118a/13.
- şerr** (a.) Kötülük, fenalık: 8a/13; 8a/13; 59a/6; 99b/4; 130b/10.
- şetim** *bkz. şetm*.
- şetm** (a.) Sövmek: 46a/4.
- ş. eyle-** Sövmek: 97b/5.
- şevāyib** (a. < şevāʾib < çkl. šāʾibe) Kusurlar, ayıplar: 100a/3.
- şevķ** (a.) Şiddetli arzu, istek, heves: 46a/14; 99b/14; 123b/5.
- ş. gel-** İsteği, hevesi artmak: 46b/1.
- şevket** (a.) Büyüklük, ululuk, yücelik: 57a/13; 59a/12.
- şevvāl** (a.) Arap aylarının onuncusu: 21b/10; 21b/10; 44a/1; 45a/1.
- şey** (a.) Nesne, şey: 12a/12; 12b/3; 64a/10; 64a/10; 118a/5; 120a/4.
- şeyātīn** (a. < çkl. şeytān) Şeytanlar: 19a/11; 91b/7; 105a/3.
- şeyķ** (a.) Bir tarikatın başında bulunan ve müritleri olan kimse: 3a/5; 3a/6; 19a/4; 50b/13; 51b/13; 57a/4; 59b/8; 62a/15; 62b/2; 62b/3; 62b/3; 62b/4; 62b/4; 66b/5; 76b/10; 77a/1; 77a/5; 77a/8; 77a/11; 77a/12; 77a/12; 77a/13; 77b/4; 77b/8; 77b/10; 77b/11; 77b/12; 88a/10; 91a/3; 91a/7; 91a/11; 92a/8; 93b/2; 96a/2; 97a/6; 97a/9; 97a/12; 97a/13; 105a/14; 122a/14; 122a/15; 122a/15; 125b/12; 125b/15; 126a/4; 129a/14; 129b/2; 130a/4; 130a/5; 130a/9; 130a/11;

131a/3; 131a/5; 131a/9; 131a/10; 131b/5; 131b/10; 132a/8; 132a/15; 132b/1;  
132b/3; 132b/4; 132b/7; 132b/11

**şeyhlik** Şeyh olma durumu.

**ş. it-** Şeyhlik yapmak: 129a/7.

**şeyhūhat** (a.) Şeyhlik: 122b/3.

**şeyh** *bkz. şeyh.* 37b/9; 77b/13; 78a/1; 78a/2; 87b/8; 91a/5; 91a/7; 97a/3; 97a/4;  
97a/10; 97b/13; 129b/7; 130a/3; 130a/10; 132b/11.

**şeytān** (a.) Şeytan: 19a/10; 19a/13; 31a/6; 85a/13; 85b/9; 85b/9; 85b/10; 86b/15;  
87a/1; 90b/12; 91a/2; 91a/5; 91a/8; 92a/3; 92a/4; 102a/10; 102b/7; 118a/6;  
122a/13; 122a/14; 130b/7; 130b/10.

**şeytānī** (a.) Şeytana ait, şeytan ile ilgili: 92a/9; 98a/1; 102b/11.

**şiddet** (a.) Fazlalık: 64a/8.

**şiddetü't-ṭama'i** (a.) Fazla açgözlülük: 76a/14,15

**şifā** (a.) Deva, şifa: 94a/15; 94a/15; 95a/13; 124a/10.

**ş. bul-** İyileşmek: 7a/6; 7a/9; 7b/3; 8a/5; 8b/1; 27b/15; 77b/15; 94b/1; 95b/4.

**ş. gel-** İyileşmek: 8a/2.

**ş.lar bul-** İyi olmak, onmak: 71a/9.

**Şī'ī** (a.) Şii mezhebinden olan kimse: 45b/10; 46a/7.

**şi'ir** (a. < şi'r) Şiir: 113a/3; 114a/13; 129a/15.

**şikāyet** (a.) Hoşnut olmadığını bildirme, yakınma.

**ş. it-** Yakınmak, şikayet etmek: 7a/8; 43a/1; 93b/6; 95b/1; 95b/11; 100b/12.

**şimāl** (a.) Kuzey: 67a/12; 67b/1; 67b/2; 67b/2; 67b/4; 67b/9; 67b/12; 67b/13; 68a/1;  
68a/2; 68a/6; 68a/7; 68a/11; 68a/15; 68b/11.

**şimdi** **1.** Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda: 2b/8; 3a/2; 36a/6; 46b/11; 50b/5;  
52a/14; 53b/13; 55b/5. **2.** Az önce, biraz önce, demin: 128b/10.

**şimdiki** İçinde bulunulan anda olan, bu andaki: 74b/9.

**şīn** (a.) Arap alfabesinde şın harfi: 7a/12.

**şirā'** (a.) Satın alma: 131b/2.

**şirār** (a.) Kötü, günahkar: 36b/15; 36b/15.

**şirk** (a.) Allah'a ortak koşma: 47b/12; 107b/8; 112a/7.

**şirket** (a.) Ortaklık: 118a/12.

**şīşe** (f.) Şişe, sırça: 8a/11.



- şitā** (a.) Kış, mevsimi: 22a/10; 84b/9.
- şol** Şu, o: 5a/14; 11a/5; 13b/6; 13b/6; 16b/15; 19a/14; 29a/3; 34a/1; 34a/14; 38b/4; 52b/12; 54a/14; 56b/13; 63a/7; 66a/6; 68b/5; 80a/11; 86b/15; 93a/1; 93b/8; 98a/8; 100b/6; 102b/3; 105a/15; 105b/15; 108a/8; 109b/13; 110a/11; 111b/14; 113b/2; 129a/10; 129a/14; 129b/3; 131b/8; 131b/10.
- şöhret** (a.) Ün, ad yapma: 101b/1.
- şöyle** Öyle, onun gibi, olduğu gibi: 16a/8; 30a/1; 36a/6; 54b/13; 57b/6; 61b/6; 72a/12; 77a/10; 88a/15; 90a/12.
- şöylece** Şunun gibi, şöylece: 16b/12.
- şöyle ki** Bir düşünceyi, bir iddiayı açıklamak için söylenecek sözlerin başına gelen bağlaç: 3a/11; 10b/9; 50a/11; 74a/5,6; 107a/2.
- şu** 1. Şu (sıfat): 87b/15; 128a/4; 128a/4. 2. Şu (zamir): 131b/5.
- şu‘ā‘** (a.) Işın: 90a/13.
- şubāt** (a.) Şubat ayı: 21b/1; 21b/11; 22a/9.
- şuhūd** (a.) Görme: 106a/10; 106b/10; 106b/13; 106b/13.
- şuhūdī** (a.) Görme ile ilgili: 62/14; 105b/13.
- şuhūr** (a. < çkl. şehir) Aylar: 21a/8; 21a/13; 21a/13; 21b/6; 21b/6; 21b/8; 21b/14; 22a/15; 22b/4; 22b/5.
- şukḫa** (a.) Kumaş parçası: 51b/15.
- şumūs** (a. < çkl. şems) Güneşler: 100b/2.
- şunlar** Şunlar: 5a/7; 73a/10; 76b/5; 90b/9; 104a/9; 104a/15; 104b/11; 115b/10; 122b/7; 123a/3; 123a/2; 131a/12.
- şurū‘** (a.) Başlama: 99a/7.
- ş. eyle-** Başlamak: 113b/4.
- ş. it-** Başlamak: 51b/1; 52a/9; 57b/9; 116a/5.
- şurūṭ** (a. < çkl. şart) Şartlar: 130b/3; 130b/11.
- şu‘ūn** (a. < çkl. şe’n) İşler: 105b/11.
- şübhe** (a.) Şüphe, kuşku: 101b/8; 102a/11.
- ş. it-** Kuşkulanmak: 116a/1.
- şücā‘** (a.) Cesur, yiğit: 57a/11.
- şükür** (a. < şükr) Görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık: 112a/6.

## T

- tā** (a.) Arap alfabesinde tı harfi: 80a/1; 80a/4; 80a/11.
- tā** (f.) Dek, değin, kadar: 14a/13; 18a/10; 20b/2; 20b/3; 33a/10; 40b/14; 43b/6; 77a/14; 77b/5; 78b/2; 79a/5; 105a/7; 121b/6; 125b/13; 126b/9.
- tā ki** (f.) İçin, diye: 4a/9; 36b/6; 39b/2; 39b/7; 43b/15; 46b/5; 53a/14; 53a/15; 60a/13; 61a/14; 68b/7; 73a/4; 74a/8; 75a/2; 93b/10; 97b/14; 116a/5; 116a/7; 117a/1; 117b/4; 118a/3; 122b/14; 123a/1; 126a/1; 126a/11; 128b/2; 129b/13; 130b/3.
- ta‘ab** (a.) Sıkıntı, zahmet, eziyet.
- t. çek-** Zahmet, sıkıntı çekmek: 126b/6.
- ta‘accub** (a.) Şaşakalma.
- t. it-** Şaşakalmak: 6b/11; 44b/8; 95b/14; 123b/8..
- ta‘alluḳ** (a.) İlişiği, ilgisi olma.
- t. it-** İlişiği, ilgisi olmak: 111b/6.
- ta‘ām** (a.) Yemek, aş: 6b/12; 17b/10; 17b/11; 17b/11; 17b/13; 48a/14; 99a/6; 99a/7; 116b/6; 116b/8; 116b/15.
- ta‘ammuḳ** (a.) Derinleşme.
- t. it-** Derinleşmek: 113a/13.
- ta‘arruḏ** (a.) İlişme: 63b/7.
- t. it-** İlişmek, saldırmak: 54a/7.
- tā‘at** (a.) Allah’ın emirlerini yerine getirme, ibadet: 64b/10; 103a/11; 108a/2.
- ta‘ayyun** (a.) Meydana çıkma, belli olma: 106a/5; 106a/12.
- ta‘ayyunāt** (a. < çkl. ta‘ayyun) Meydana çıkmalar, belli olmalar: 106a/3; 106b/10.
- ṭab‘** (a.) Tabiat, huy, yaratılış: 58a/13; 107b/7.
- ṭabaḳa** (a.) Kat, tabaka: 17b/2; 17b/3; 26b/6.
- ṭabaḳāt** (a < çkl. ṭābaḳa) Katlar, tabakalar: 4b/7; 17b/2.
- ṭabanca** (f.) Avu. İçi, el ayası.
- ṭ. ur-** Tokat atmak: 88a/9.
- ṭabāyi‘ī** (a.) Tabiatlarla ilgili: 6a/3.
- ṭabī‘** bkz. ṭab‘. 107b/7.

- tābi‘** (a.) Birinin ardı sıra giden, ona uyan: 44b/13.
- t. it-** Kontrolü altına almak: 101b/10.
- t. ol-** Birinin kontrolü altına girmek, bir şeye veya bir kimseye bağlı olmak: 34a/15; 35b/12; 39b/3; 53b/12; 60b/9; 111b/14,15; 119a/8; 119a/12; 119b/10; 119b/14.
- ṭabī‘at** (a.) **1.** Kainat: 10a/4 **2.** Huy, yaratılış, mizaç: 11a/7; 11b/4; 11a/8; 11a/11; 71a/11.
- ṭabīb** (a.) Doktor, hekim: 7b/6; 8a/14.
- ṭ. idin-** Doktor edinmek: 129a/14.
- ṭabī‘i** (a.) Olağan, alışılmış, her zamanki: 62a/9; 62b/5; 63a/7; 66a/13.
- tābi‘in** (a. < çkl. tābi‘) Hz. Muhammet’i görmüş olanları görüp kendilerinden hadis dinlemiş olanlar: 114b/5; 114b/11.
- ṭabī‘iyye** (a.) Tabiat icabı: 14b/8; 68b/3.
- ta‘bīr** (a.) **1.** İfade etme, anlatma: 109a/12. **2.** Rüya yorma: 88b/8.
- t. it-** (Düş) yorumlamak: 89b/14.
- t. olın-** İfade edilmek: 61a/5.
- ṭabl** (a.) Davul: 34b/9.
- tābūt** (a.) **1.** İsrailoğulları için Hz. Musa’ya gelen mukaddes emanetlerin konulduğu sandık: 32a/5. **2.** Ölü taşınan sandık, tabut: 121a/4.
- tāc** (a.) **1.** Bazı tarikat ehli şeyhlerin giydiği başlık, terek: 132a/8. **2.** Taç: 60a/2; 114a/9.
- tācir** (a.) Ticaretle uğraşan: 52b/13.
- taclan-** Taç giymek: 114a/9.
- tafaḍḍul** (a.) Üstünlük taslama.
- t. itmiş ol-** Üstünlük taslamış olmak: 123b/7.
- tafḍīl** (a.) Üstün tutma.
- t. it-** Üstün tutmak: 39a/8.
- tafṣīl** (a.) Bir şeyi ayrıntılarıyla anlatma, açıklama: 57b/8; 84b/3.
- t. eyle-** Açıklamak: 11a/5.
- t. it-** Açıklamak: 116a/4.
- ṭağ** Dağ: 25a/3; 36a/10; 60a/10; 68b/9; 72b/13; 77a/8; 77a/15; 78a/15; 98b/5; 98b/13; 101a/4; 128a/13.

**taġāful** (a.) Anlamamazlıktan gelme: 106a/4.

**taġıl-** 1. Birliġi, beraberliġi bozulmak: 57a/1. 2. Yayılmak: 115b/6. 3. Toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak: 125b/6.

**taġıt-** 1. (Bir iş için görevlendirip) göndermek: 53a/15. 2. Feshetmek: 54a/5. 3. Toplu durumda olanları birbirinden uzaklaştırmak, ayırmak: 125b/7.

**tāġī** (a.) Azgın, isyan eden: 60a/12.

**taġyīr** (a.) Bozma.

**t. eyle-** Bozmak: 41a/7.

**t. it-** Bozmak: 129b/14.

**taḥammül** (a.) Dayanma, katlanma.

**t. eyle-** Dayanmak, katlanmak: 132a/6.

**t. it-** Dayanmak, katlanmak: 120a/5.

**taḥāret** (a.) Temizlik: 85a/10; 86a/4; 92a/11.

**taḥarri** (a.) Arama, araştırma.

**t. it-** Araştırmak: 40b/13.

**taḥayyul** (a.) Hayale getirme.

**t. it-** Hayale getirmek: 102a/2.

**taḥfif** (a.) Tenvinin kaldırılmasıyla söyleyişin yumuşaması; kısaltmak: 34a/1.

**t.-i ta'ām eyle-** Yemeġi hafifletmek, azaltmak: 61a/14.

**taḥkik** (a.) Doğru olup olmadığını araştırma: 4a/7.

**t. eyle-** Doğru olup olmadığını araştırmak, soruşturmak: 131a/12.

**t. it-** Doğru olup olmadığını araştırmak, soruşturmak: 19a/14.

**taḥmīr** (a.) Yuğurma.

**t. it-** Yuğurmak: 13b/9.

**taḥrīk** (a.) Kımıldatmak, oynatmak.

**t. it-** Kımıldatmak: 129a/1.

**taḥrīm** (a.) Haram kılma: 120b/14; 120b/14.

**taḥşil** (a.) Elde etme, ele geçirme: 73b/3; 73b/6.

**t. eyle-** Edinmek: 129b/2.

**t. olın-** Elde edilmek, bilgi edinmek: 101a/10.

**taḥşiş** (a.) Bir şeyi birine veya bir yere ayırma.

**t. it-** Ayırmak: 106b/14; 107a/6.

- taht** (a.) Alt, aşağı: 8b/10; 9a/5; 69a/5; 74b/13; 106a/2.  
**t.-ı yed** (f.) Elinde, elinin altında: 51b/4.
- taht** (f.) Taht, makam: 49a/14; 52a/5; 52b/14; 58a/7; 60a/1; 60a/2; 85a/11.
- tahta** (f.) Tahta: 88b/14.
- tahyıl** (a.) Akla, fikre getirme.  
**t. eyle-** Akla, fikre getirmek: 90b/13.
- tā'ib** (a.) Tövbe eden: 130b/11.
- ṭā'ife** (a.) Bölük, takım, güruh: 10a/6; 17b/10; 19a/5; 19a/10; 19b/10; 23a/15; 26a/11; 28b/3; 35b/14; 36a/9; 36b/4; 36b/4; 39a/3; 40a/3; 40b/4; 42a/4; 45a/4; 48b/9; 51b/5; 52b/15; 58b/3; 65a/5; 73a/12; 75b/10; 75b/14; 77b/2; 81b/7; 88b/13; 90b/10; 91a/6; 94a/7; 101b/13; 102a/3; 102a/10; 103a/15; 103a/15; 103b/1; 103b/2; 103b/2; 103b/4; 104b/8; 104b/12; 105b/15; 108a/4; 108a/8; 111b/13; 111b/15; 112a/15; 114b/9; 117b/11; 126a/8; 129a/10; 129a/14.
- ṭā'ir** (a.) Kuş: 129a/2.
- taḵarrub** (a.) Yakınlaşma, yanaşma.  
**t. it-** Yakınlaşmak: 48a/1.  
**t. vir-** Yakınlaştırmak: 114a/9.
- ṭāḵat** (a.) Güç, kuvvet.  
**ṭ.i kalma-** Gücü azalmak, bitmek: 62b/4,5.  
**ṭ.um olma-** Güçsüz ve dayanamaz olmak: 124a/4.
- taḵdīm** (a.) Bir şeyi karşılıksız olarak verme, sunma.  
**t. it-** Vermek, sunmak: 102a/1,2.
- taḵdīr** (a.) 1. Ezelde Allah'ın olmasını istediği şeyler, kader: 14b/1; 62b/14. 2. (Bu, şu, o sıfatlarıyla birlikte kullanıldığında) “bu durumda, böyle olunca” anlamında kullanılır: 106a/13.  
**t. it-** Nasip etmek, takdir etmek: 13b/1; 14a/14.  
**t. olın-** Değer biçilmek, tayin olunmak: 34b/7.
- ṭāḵiya** (a.) Başa giyilen bir tür başlık: 96b/7; 96b/8.
- taḵrīr** (a.) Anlatma.  
**t. it-** Anlatmak: 128a/12.
- taḵsīm** (a.) Bölme, parçalama, ayırma.

- t. it-** Paylaştırmak, taksim etmek: 13a/4; 17b/13; 32a/13; 50b/10; 68a/13,14.
- taḳvā** (a.) Allah'tan korkma, sakınma: 50b/3; 65a/3; 76b/2.
- ṭalāk** (a.) Boşama: 88b/1.
- ṭ. vir-** Boşamak: 129b/13; 130a/8.
- ṭaleb** (a.) İstek, dilek, arzu.
- ṭ. it-** İstemek, istekte bulunmak: 45b/15; 46a/2; 50a/3; 52b/7; 55a/8; 118b/8.
- ṭ. olın-** İstenilmek: 45a/11.
- ṭāli'** (a.) Burç: 26a/4.
- ṭālib** (a.) İsteyen, istekli: 3a/12; 65a/12; 65b/8; 105b/4; 126a/7.
- ta'lik** (a.) Asma, asılma.
- t. ve tefvīz olın-** Bağlanıp ihale olunmak: 60a/4.
- ta'lim** (a.) Öğretme, öğrenme, öğretim: 10b/12; 50b/10.
- t. eyle-** Öğretmek: 16b/15,17a/1; 97a/7; 97a/10.
- t. ü tefhīm it-** Öğretip bildirmek: 73a/14.
- t. ve tefhīm eyle-** Öğrenip anlamak: 39a/4.
- ta'limiye** (a.) Öğretici: 109a/2.
- tām** *bk. tāmm.* 66a/10.
- ṭama'** (a.) Doymazlık, açgözlülük: 99a/6.
- ṭ. eyle-** Açgözlü davranmak: 53a/8.
- ṭ. it-** Açgözlü davranmak: 52b/15.
- tamām** (a.) Tam, eksiksiz, bütün, hep: 5b/5; 5b/12; 6a/12; 7b/1; 13b/12; 33a/5; 33a/14; 35a/9; 35a/14; 41a/10; 41b/14; 44a/14; 44b/4; 44b/10; 45b/15; 46b/1; 48a/7; 49a/7; 50b/2; 54b/7; 57a/13; 67a/1; 89b/10; 91a/14; 95b/7; 95b/14; 96b/13; 101b/14; 123b/7.
- t. eyle-** Sona erdirmek, bertaraf etmek: 85a/15.
- t. it-** Bitirmek, tamamlamak: 41b/3; 93b/9; 117b/13,14; 118a/1.
- t. ol-** Bitmek, tamamlanmak: 5b/4; 5b/5; 5b/12; 39b/13; 71b/3; 76b/15; 78b/12; 84b/11; 84b/12; 117a/6; 118a/4; 121b/12; 131a/12.
- ta'mir** (a.) Onarma, onarım: 59a/15.
- t. it-** Onarmak: 70b/12.
- t. olın-** Onarılmak: 70b/11.
- ṭamla-** Damlamak: 33a/1.

- ṭamla** Damla: 48a/15.
- tāmm** (a.) Eksiksiz, noksansız, tam: 106b/13.
- ṭanāb** (a.) Çadır ipi: 52a/1.
- ṭar** (a.) Sıkıntılı, zahmetli: 98b/4.
- ṭ. gel-** Daralmak, küçülmek: 17b/1.
- ṭaraf** (a.) Yan, yön, cihet: 32a/9; 60b/8; 71b/4; 71b/4; 71b/11; 72a/8; 77b/4; 87a/2; 127a/2; 128a/9; 128a/11.
- ṭarāvet** (a.) Tazelik, taze olma: 100a/12.
- ṭarāyık** (a. < çkl. ṭarīkat) Yollar: 73a/15; 114a/6; 120b/15.
- ṭarḥ** (a. < ṭarḥ) Atma, çıkarma.
- ṭ. it-** Çıkarmak: 76a/1.
- ṭārī** (a.) Müdahale etme, karışma.
- ṭ. ol-** Karışmak: 98a/11.
- taʿrif** (a.) Bildirme: 132a/11.
- tārīḥ** (a.) **1.** Gün, zaman, tarih: 19a/14; 19b/1; 19b/3; 19b/5; 19b/7; 19b/10; 19b/10; 19b/11; 20b/2; 20b/4; 20b/12; 20b/13; 20b/15; 21a/4; 21a/11; 21a/3; 21a/5; 21a/6; 21a/10; 21a/14; 21a/14; 21b/1; 21b/2; 43a/12; 58a/6; 58a/13; 59a/12; 59b/10; 101a/2; 101a/6; 115a/4; 115a/5; 118b/7. **2.** Geçmiş hadiselerin yazılması, anlatılması, rivayet edilmesi ilmi ve bu ilimle ilgili kitap: 14b/2; 44b/14; 44b/15.
- t. ṭut-** Zamanı hesaplamak: 20b/1,2; 20b/3; 20b/7; 89a/4.
- ṭarīk** (a.) Yol, adet, usul: 12b/12; 50b/3; 50b/7; 61a/3; 65a/6; 67a/5; 73a/9; 73a/14; 74a/11; 87b/1; 91b/5; 92b/5; 97b/10; 97b/12; 101b/11; 101b/15; 103b/4; 105a/11; 110a/7; 112a/13; 122a/12; 122b/4; 125b/11; 126a/5; 126a/6; 129a/9; 130b/15.
- ṭarīka** (a.) Kaide, usul: 52b/10; 64a/7.
- ṭarīkat** (a.) Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol: 3b/12; 3b/15; 99b/15; 105b/2; 126a/2; 129b/2.
- taṣadduḥ** (a.) Sadaka olarak verme.
- t. it-** Sadaka olarak vermek: 49b/8; 49b/9,10.
- tasalluṭ** (a.) Musallat olma, sataşma.
- t. eyle-** Musallat olmak, sataşmak: 75a/4.

- taşārīf** (a. < çkl. taşrīf) Bir işte serbest hareket etme güçleri veya yetkileri: 112b/4.
- taşarruf** (a.) Bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, kullanım: 98a/5.
- t. it-** İsteddiği gibi kullanmak: 91b/8.
- t.ı ol-** İsteddiği gibi kullanmak: 100a/1.
- taşāvīr** (a. < taşvīr) Resimler, tasvirler: 101b/2.
- taşavur** (a. < taşavvur) Düşünce, amaç, niyet: 106a/11.
- taşdīk** (a.) Doğrulama: 45a/12; 111a/7.
- t. eyle-** Doğrulamak: 35a/8.
- t. it-** Doğrulamak: 110b/5; 110b/6.
- t. (it-)** Doğrulamak: 110b/3,4.
- taşfiye** (a.) Saf kılma, temizleme: 103b/8.
- t. eyle-** Saflaştırmak, temizlemek: 66b/15.
- taşhīh** (a.) Düzeltme: 130b/6.
- tāsi‘ a** (a.) Dokuzuncu: 38a/13; 57b/5; 58a/3; 58a/4.
- taşnīf** (a.) Eser ve kitap haline getirme: 3b/15.
- t. it-** 1. Kitap meydana getirmek: 50b/5,6. 2. Yapmak, kurmak: 121a/15; 121b/5.
- t.-i kütüb it-** Kitaplar meydana getirmek: 108a/7.
- taşrīf** (a.) Bir işte serbest hareket etme gücü veya yetkisi.
- t. it-** Bir işte serbest hareket etmek: 112b/7,8.
- taşrīh** (a.) Bildirme: 23b/7.
- taşīr** (a.) Yazılma, tasvir edilme: 10b/10.
- taşvīr** (a.) Suretini çıkarma, resmini yapma.
- t. it-** Suretini çıkarmak, resmini yapmak: 6a/13; 13b/12.
- t. olun-** Sureti çıkarılmak: 71b/10.
- taş** Taş: 16b/5; 17a/2; 17a/4; 17a/13; 26a/9; 69b/12; 72a/3; 72b/14; 78b/5; 127a/1; 127a/2; 127b/3; 127b/4.
- ta‘ šīr** (a.) Ona bölme: 101b/3.
- taşra** Dışarı, dışarıya, dışarıda: 50a/13; 54b/2; 120a/10; 125b/7; 128a/6.
- tat-** Bir duruma uğramış olmak: 86a/12.
- tatlu** İyi, güzel, hoş: 41a/15.
- tā‘ ūn** (a.) Veba: 29b/7.



- ṭavāf** (a.) Kabe'nin çevresini yedi defa dolaşma: 129a/5.
- ṭ. it-** Bir şeyin çevresini dolaşmak: 11b/2; 16b/14; 16b/15; 67a/7; 68b/5; 69a/6; 76b/15; 92a/12.
- tāvīl** (a.) Bir sözü veya davranışı, görünür anlamdan başka bir anlamda kabul etme, çevirme: 60b/5.
- ṭavīl** (a.) Uzun: 124a/4.
- ṭavīli'z-zendeyn** (a.) Bilekleri uzun: 89a/15.
- ṭavr** (a.) Durum, vaziyet, hal: 110a/9.
- tavzīḥ** (a.) Açıklama: 68b/10; 68b/10.
- ṭayan-** Dayanmak: 30a/15.
- ṭāyife** *bkz. ṭā'ife*. 78b/2.
- ta'yīn** (a.) Kararlaştırma: 23b/7; 39b/1.
- t. eyle-** Belirtmek: 74a/5.
- t. it-** Belirlemek: 10b/11; 13a/8; 13a/13; 14a/1; 20b/15, 21a/1; 21a/1; 21a/6; 73b/13; 102a/5; 103b/6; 103b/7; 119b/13; 123a/9.
- t. olın-** 1. Belirlenmek: 13b/6. 2. Atanmak: 40a/5.
- t. ve temyīz it-** Belirleyip seçmek: 111b/11.
- ṭaylasān** (a.) Başa ve boyuna sarılan şal: 34a/15.
- ṭayyib** (a.) İyi, güzel, hoş: 36b/14.
- taẓarru'** (a.) Gönül alçaklığı ile yalvarma.
- t. it-** Yalvarmak: 128a/15.
- tāze** (f.) Genç: 105a/11; 105a/14.
- ta'ẓīm** (a.) Ululama, büyük sayma, saygı gösterme: 16b/1; 87a/7.
- t. it-** Ululamak, saygı göstermek: 52a/11; 122b/14.
- t. ü tebcīl eyle-** Saygı gösterip ululamak: 41a/11.
- te** (a.) Arap alfabesinde te harfi: 80a/11.
- te'addī** (a.) Saldırma.
- t. it-** Saldırmak: 101b/15.
- te'ālā** (a.) "Yüksek olsun" anlamında, Allah adından sonra zikredilen saygı sözü: 11b/1; 11b/10; 12a/10; 12a/12; 12b/9; 12b/10; 13a/7; 13a/10; 13b/8; 13b/14; 14a/10; 15a/8; 15a/11; 15a/14; 15b/1; 18a/7; 18a/9; 19a/2; 22b/9; 24a/14; 24b/8; 25a/2; 25a/11; 25b/9; 25b/13; 27a/3; 28b/2; 28b/4; 29a/5; 29b/7;

30b/8; 31b/15; 32a/4; 35b/11; 36a/4; 36a/14; 39a/7; 43a/9; 57a/14; 69a/4;  
73b/1; 74a/7; 74a/10; 75a/13; 75b/14; 78a/11; 78a/13; 79a/1; 83b/12; 84b/4;  
90a/5; 98a/6; 102a/8; 103a/15; 106a/4; 107b/11; 111b/7; 113a/2; 113a/4;  
117b/2; 120b/10; 123a/6; 124a/11; 125b/13; 127a/12; 130b/2; 131a/13;  
132b/7.

**te‘āla'llahu** (a.) “Allah yükseltsin”: 90a/2.

**teba‘iyyet** (a.) Tabi olma, uyma.

**t. -i Ḥaḫ it-** Allah’a tabi olma: 73a/12.

**tebdīl** (a.) Değiştirme, başka bir hale getirme.

**t. eyle-** Değiştirmek: 100b/9.

**t. it-** Değiştirmek: 39b/3; 40a/13,14; 46b/14; 65b/13.

**tebe‘** (a.) İzleyen, takip eden.

**t.-i tābi‘ in** (f.) Tabiinden birinden, yani ikinci derecede birinden hadis  
nakletmiş olan: 114b/6.

**tebe‘āt** (a. < çkl. tebe‘) İzlemeler, takip etmeler: 130b/13.

**tebevvül** (a.) İşeme.

**t. it-** İşemek: 78a/9.

**tecāvüz** (a.) Hücüm etme, saldırma.

**t. eyle-** Hücüm etmek, saldırmak: 53a/8,9.

**t. it-** Aşmak, ötesine geçmek: 123a/14.

**tecdīd** (a.) Yenileme; yenilenme: 38b/7; 39a/11; 40a/1; 60a/4.

**t. eyle-** Yenilemek: 39a/15.

**t. it-** Yenilemek: 37b/15,38a/1.

**t.-i dīn it-** Dini tazelemek, yenilemek: 39a/14.

**t.-i nikāḥ it-** Nikahı yenilemek: 88b/3.

**tecebbür** (a.) Kibirlenme, büyüklenme.

**t. it-** Kibirlenmek, büyüklenmek: 51a/6.

**tecellī** (a.) Görünme, belirme: 10b/6; 10b/7; 11a/3; 11a/4; 12b/5.

**t. it-** Görünmek, belli olmak: 10b/6; 10b/12; 12a/12; 29a/11.

**tecelliyāt** (a. < çkl. tecellī) Belirmeler, görünmeler: 100b/7; 106b/11; 110a/13;  
112a/12.

**tecerrüd** (a.) Boş olma, uzak olma: 106a/13.

- tecricbe** (a.) Deneme, sına, tecrübe.  
    **t. olın-** Denenmek, tecrübe edilmek: 42b/13.
- tecsīm** (a.) Cisimlendirme, vücut verme.  
    **t. vü teşbīh it-** Cisimlendirip (bir şeye) benzetmek: 103b/1.
- tecvīz** (a.) İzin verme.  
    **t. it-** İzin vermek: 104b/1.
- tedāhul** (a.) Birbirinin içine girme: 19a/8.
- tedārūk** (a.) Hazırlama, tedarik: 48a/7.  
    **t. it-** Hazırlamak, tedarik etmek: 17b/10; 51b/11,12.
- tedāwī** (a.) İlaç vb. ile hastalığı iyi etme.  
    **t. it-** İyileştirmek: 7b/5.
- tedbīr** (a.) Bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare: 45b/8; 53a/12; 53b/8; 54b/9; 111b/8.
- tedrīc** (a.) Derece derece, basamak basamak ilerleme: 62b/1.
- tedvīn** (a.) Yazılmış: 10b/10; 116a/4.  
    **t. olın-** Kitap haline getirilmek: 116a/5,6.
- tefāvūt** (a.) İki şey arasındaki fark: 21a/13.
- tefaẓẓul** (a.) Fazilet.  
    **t. it-** Faziletlendirmek: 111b/10.
- tefekkr** (a.) Düşünme: 90b/12.
- teferrūd** (a.) Tek, yalnız, تنها kalma: 98a/12.
- tefhīm** (a.) Bildirme.  
    **t. it-** Bildirmek: 73a/10.
- tefsīr** (a.) 1. Kur'an'ın surelerini açıklayan eser: 44b/14; 44b/14. 2. Kur'an surelerini açıklayarak görüşler ileri sürme ve bunları yazma, yorumlama bilimi: 71a/1; 113a/4. 3. Kur'an surelerini açıklayarak görüşler ileri sürme ve bunları yazma, yorumlama: 112b/14; 113a/11.  
    **t. it-** (Kur'an surelerini) yorumlamak: 7b/10.
- teftīş** (a.) Araştırma, denetim.  
    **t.-i ahvāl it-** Halleri araştırmak: 88b/10.
- tefvīz** (a.) Tembih etme: 65b/8.  
    **t.-i saltanat it-** Saltanatı teslim etmek: 49a/1,2.

- t. ü teslim it-** Başkasına müracaat edip teslim etmek: 103b/3,4.
- teğayyür** (a.) Değişme, başkalaşma: 62a/10; 99a/4.
- tehẓīb** (a.) Islah etme.
- t.-i nefis it-** Nefsini ıslah etmek: 132a/4.
- teḳaddüm** (a.) Önde bulunma, ileri gelme: 102a/5.
- tekbīr** (a.) “Allahü ekber” sözü: 34a/2.
- t. getir-** “Allahü ekber” demek: 95b/15.
- tekellüm** (a.) Söyleme, konuşma: 77a/12; 77a/13; 97a/7; 112a/5.
- t. eyle-** Söylemek, konuşmak: 97a/3; 97a/4; 97a/8; 97a/11; 97b/1; 121b/4.
- t. it-** Söylemek, konuşmak: 2b/7; 34a/10; 80b/2; 112a/3; 127b/7; 132b/9.
- tekfīr** (a.) Kafir sayma: 103b/10; 104a/4; 104a/5.
- t. it-** Kafir saymak: 103a/4.
- t. olun-** Kafir sayılmak: 103b/11.
- teklīf** (a.) Önerme; görev.
- t. eyle-** Önermek: 33a/3.
- t. olun-** Görevlendirilmek: 109b/1.
- tekrār** (a.) Yin, bir daha, yeniden: 23b/12; 93b/12.
- tekvīnāt** (a. < çkl. tekvīn) Var etmeler: 18a/15.
- teḳẓīb** (a.) Yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
- t. it-** Yalanlamak: 27a/2; 27a/5; 28b/1; 29a/5; 29a/8; 30b/8; 35a/6.
- t. olun-** Yalanlanmak: 27a/10.
- telaffuz** (a.) Söyleme, söyleyiş.
- t. it-** Söylemek: 117a/15, 117b/1.
- telatṭuf** (a.) Nazik ve yumuşak davranma, iltifat etme: 47a/7.
- telbīs** (a.) Hile, oyun.
- t. it-** Hile etmek: 101b/12.
- telhīş** (a.) Özetleme, hülasa etme.
- t. olun-** Özetlenmek: 3a/6,7.
- te’līf** (a.) Yazılmış, ortaya konulmuş eser: 3b/14.
- t. it-** Kitap yazmak: 57a/12; 108b/8; 122a/4; 122a/9.
- telḳīn** (a.) Bir düşünceyi aşılayıp karşılaştırma.
- t. ve ta’yīn it-** Kararlaştırıp belirlemek: 3b/4,5.

**temcîd** (a.) Sabah ezanından sonra minarelerde okunan ve Allah'ın ululuğunu belirten dua.

**t. it-** Allah'ın ululuğunu belirten dua okumak: 26b/2.

**temessûk** (a.) Tutunma: 115b/7.

**temir** *bkz. demür.* 17a/2.

**temmûz** (a.) Yılın yedinci ayı: 21b/11; 22a/13..

**temür** *bkz. demür.* 29b/15.

**temyîz** (a.) Ayırma, seçme: 111b/9; 129b/1.

**t. eyle-** Ayırmak, seçmek: 92a/9.

**tenâsuḥ** (a.) Ruhun bir cisimden başka bir cisme geçmesi inancı: 104a/12; 118b/12.

**tenâsül** (a.) Birbirinden doğup üreme, üretme: 18b/9; 19a/4.

**tena‘‘um** (a.) Bolluk içinde yaşama, nimet içinde bulunma: 91a/7.

**t. it-** Zevk almak: 91a/5.

**tenâvül** (a.) Alıp yeme: 99a/7.

**tenbîh** (a.) Uyarma, hatırlatma: 89a/4; 90b/8; 91b/7; 92a/10; 92b/14; 102b/10; 131b/9.

**t. it-** Uyarmak, hatırlatmak: 78a/1.

**t. olun-** Uyarılmak, hatırlatılmak: 108b/1.

**tenezzüh** (a.) Gezinti.

**t. it-** Gezinmek: 129b/5.

**tenvîr** (a.) Işıklandırma, aydınlatma: 100a/3.

**tenzîh** (a.) Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna ve insan vasfında olmadığına inanma.

**t. eyle-** Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak: 103b/1,2.

**t. it-** Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak: 103a/14.

**tenzîl** (a.) İndirme: 113b/12.

**terakḳî** (a.) İlerleme: 100a/5; 100a/13.

**t. it-** İlerlemek: 59a/11.

**terāvîḥ** (a. < çkl. tervîḥa) Ramazan ayı boyunca yatsı namazından sonra kılınan namaz: 101a/15.

**terbiye** (a.) Eğitim.

**t. it-** Eğitmek: 97b/11.

- t.ler eyle-** Eğitimlerden geçirmek, eğitmek: 126a/3.
- terbiyet** (a.) Eğitim: 122b/3.
- terceme** *bkz. tercüme.*
- tercih** (a.) Bir şeyi öbürüne göre daha iyi, üstün veya önemli sayma, yeğ tutma.  
**t. it-** Yeğlemek: 61a/10.
- tercümān** (a.) Çevirmen: 52a/12; 52a/13.
- tercüme** (a. < terceme) Tercüme, çevirme.  
**t. it-** Çevirmek: 3a/11; 60b/4,5.  
**t. olun-** Çevrilmek: 3b/11; 20a/1; 101a/5,6.
- terik** *bkz. terk.*
- terk** (a.) Bırakma, terk etme: 61b/9; 64b/10; 84a/9; 107a/7; 120a/7.  
**t. eyle-** Bırakmak, terk etmek: 92b/6.  
**t.-i māl ü diyār it-** Malını ve memleketini terk etmek: 87b/12.  
**t. it-** Bırakmak, terk etmek: 50b/3; 58a/10; 70a/11,12; 70a/13; 70b/2; 106b/15; 116a/7; 120a/6; 120a/6.
- terkīb** (a.) Birleştirme, bir araya getirme: 79b/10; 80a/2; 80a/5.  
**t. olun-** Bir araya getirilmek: 62b/10.
- terle-** Tek dökmek: 62b/1.
- tertib** (a.) Düzen, sıra: 11b/5; 17a/9; 57b/13; 66b/6; 73b/7; 79a/12; 79a/15; 79b/1; 98b/2; 108a/11.  
**t. eyle-** Düzenlemek, hazırlamak: 101b/12.  
**t. it-** Düzenlemek, hazırlamak: 2b/7; 12b/11; 73b/1; 84b/6; 108b/9.  
**t. ü tehziib it-** Sıralayıp düzeltmek: 3a/14.
- tertibāt** (a. < çkl. tertīb) Düzen, düzenleme: 13b/4.
- teşānīf** (a. < çkl. tašnīf) Kitaplar, eserler: 45a/3.
- tesbīh** (a.) Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etme.  
**t. it-** Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etmek: 15a/15; 77b/3.  
**t.-i Hudā it-** Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etmek: 11b/2.
- teşbīt** (a.) Sağlam bir biçimde yerleştirme: 108a/7.
- te'sir** (a.) Etki: 4b/15; 6b/8; 7b/5; 81b/7; 86a/9.  
**t. eyle-** Etkilemek, etki yapmak: 86a/9,10.  
**t. it-** Etkilemek, etki yapmak: 6a/12; 6b/10.

- teslīm** (a.) Boyun eğme: 66b/5.  
t. **eyle-** Vermek: 53a/7.  
t. **it-** Vermek: 47b/2; 53a/8; 54a/15; 55a/11; 66a/5.  
t. **ol-** Boyun eğmek: 66b/6.  
t. **ü edā it-** Verip ödemek: 63a/10.
- teslīmāt** (a. < çkl. teslīm) Teslim edilen şeyler: 2a/6.
- tesmiye** (a.) Adlandırma, isim verme.  
t. **it-** Adlandırmak: 12a/9.
- tesviye** (a.) Beraber olma: 62b/10.
- teşbīh** (a.) Benzetme: 90a/10.  
t. **it-** Benzetmek: 61b/5.
- teşebbūs** (a.) Girişme, el atma.  
t. **it-** Girişmek: 104b/14; 111b/4.
- teşehhūsāt** (a. < çkl. teşehhūş) Şahsiyetler, kişilikler: 106a/3.
- teşehhūd** (a.) Namazda oturarak “Ettehiyyatü” duasını okuma: 86a/2.
- teşe‘şu‘** (a.) Parıldama, şaşalanma.  
t. **it-** Parıldamak: 90b/13.
- teşhīş** (a.) Kim ve ne olduğunu anlama, tanıma, seçme.  
t. **it-** Kim ve ne olduğunu anlamak, tanımak, seçmek: 2b/10.
- teşrīk** (a.) Allah’ ortak koşma.  
t. **it-** Allah’a ortak koşmak: 104a/11.
- teşrīn** (a.) Eskiden yılın on ve on birinci aylarına verilen ortak ad.  
t. **-i evvel** (f.) Ekim ayı: 21b/11; 22a/5.  
t. **-i şānī** (f.) Kasım ayı: 21b/11; 22a/6.
- tetebbu‘** (a.) Bir şeyi etraflıca inceleme, bir şey hakkında geniş bilgi edinme.  
t. **it-** Etraflıca incelemek, bilgi edinmek: 7b/2.
- tevā** (f.) Harabiyet, perişanlık: 49a/13.
- tevaġġul** (a.) Devamlı olarak uğraşma.  
t. **it-** Devamlı olarak uğraşmak: 102a/6.
- tevaġġuf** (a.) Durma, eğlenme, bekleme.  
t. **it-** Durmak, eğlenmek: 46a/3.
- tevālūd** (a.) Doğma, doğurma: 18b/9; 18b/13; 18b/13; 19a/4.

**tevārīḥ** (a. < çkl. tārīḥ) Tarih kitapları: 44b/15; 71b/3.

**tevāzu'** (a.) Alçakgönüllülük gösterme: 106a/7; 106a/7.

**tevbe** (a.) İşlediği bir günah ya da suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya söz verme: 37a/9; 37a/11; 37a/12; 63a/14; 94a/11; 112a/4; 130a/13; 130a/14; 130a/15; 130b/1; 130b/2; 130b/3; 130b/5; 130b/6; 130b/6; 130b/11; 130b/11; 130b/12; 131a/12; 131a/15; 132b/8.

**t. eyle-** Bir günah ya da suçu bir daha yapmamaya söz vermek: 103b/13; 130b/8; 131b/9.

**t. it-** Bir günah ya da suçu bir daha yapmamaya söz vermek: 91a/11; 94a/10; 94a/10,11; 94a/11; 131b/1; 131b/7; 132b/6; 132b/10.

**tevbīḥ** (a.) Azarlama, paylama.

**t. u cefā it-** Azarlayıp eziyet etmek: 46b/9.

**tevciḥ** (a.) Çevirme, yöneltme, döndürme.

**t. it-** Çevirmek, yöneltmek: 118a/2.

**tevdi'** (a.) Vedalaşma: 49b/10.

**teveccūh** (a.) Çevrilme, yönelme, doğrulma.

**t. it-** Yönelmek: 18a/14; 33a/6,7; 46b/5; 48a/5; 54a/12; 56a/6; 82b/15; 97b/12; 105b/8; 117a/5.

**tevekkül** (a.) Her şeyi Allah'a bırakma, Allah'tan bekleme, kadere boyun eğme.

**t. it-** Kadere, yazgıya boyun eğmek: 127a/12.

**tevfīḥ** (a.) Uydurma, uygunlaştırma.

**t. it-** Uydurmak, uygunlaştırmak: 130b/3,4.

**tevḥīd** (a.) Allah'ın birliğine inanma, birlik: 63a/3; 65a/8; 84b/10; 102b/15.

**t.-i ef'āl eyle-** İşleri birlemek: 65b/10.

**t.-i şifāt eyle-** Vasıfları birlemek: 65b/11.

**t.-i şifāt itmiş ol-** Vasıfları birlemiş olmak: 65b/10.

**t.-i zāt itmiş ol-** Kendini birlemiş olmak: 65b/11.

**te'vīl** (a.) 1. Yorumlama, açıkma, izah: 87a/3; 98a/14; 113a/11. 2. Sözü çevirme, söze ayrı mana vermeye çalışma: 104a/5.

**t. eyle-** Açıklamak, izah etmek: 103b/9.

**t. it-** 1. Sözü çevirmek, söze ayrı mana vermeye çalışmak: 102b/3.  
2. Açıklamak, izah etmek: 103b/5; 103b/8.



- t. olun-** (Rüya) yorumlanmak: 87a/3.
- te`vīlāt** (a. < çkl. te`vīl) Yorumlar, açıklamalar, izahlar: 100a/7; 100b/4.
- tevliyet** (a.) Sahip olunan malı peşin değeri ile başkasına devretme: 41b/12.
- tevzī'** (a.) Dağıtma, üleştirme.
- t. it-** Dağıtmak, üleştirmek: 42a/4; 42a/5; 44b/4.
- t. olun-** Dağıtılmak, üleştirilmek: 23a/13.
- te`yīd** (a.) Doğrulama, doğruluğunu onaylama.
- t. it-** Doğrulamak: 132b/14,15.
- te`yīdu'llah** (a.) Allah'ın doğru çıkarması: 98a/6,7.
- tezellül** (a.) Kendini hor ve hakir görme, küçülme: 107a/5.
- t. ider ol-** Kendini hor ve hakir görmüş olmak, küçülmek: 117b/1.
- tezhīb** (a.) Yaldızlama, süsleme: 101b/3.
- tezkīr** (a.) Hatırlatma.
- t. ü tecdīd eyle-** Hatırlatıp tazelemek: 38b/14.
- tezvīr** (a.) Yalan dolan: 11b/14.
- tezyīn** (a.) Süsleme, süslenme.
- t. it-** Süslemek: 14a/15.
- t. olun-** Süslenmek: 41b/14.
- tılsım** (a.) Tılsım, sihir, büyü: 6a/15; 71b/13; 72a/13; 72a/14.
- tılsım** *bkz. tılsım.* 27b/15.
- kın-** Önemsemek, önem vermek, takmak: 35b/10; 50a/3; 77a/1.
- kın** (a.) Çamur, balçık: 18b/5.
- tiğ** (f.) Kılıç: 60a/13.
- tilāvet** (a.) Kur'an'ı güzel sesle ve usulüne göre okumak: 85b/15.
- tir-māh** (f.) Fars takviminde dördüncü ay: 22b/1.
- tis'a** (a.) Dokuz: 60a/1; 60a/15.
- tiz** (f.) Tez, çabuk: 7b/7; 7b/9; 124b/12.
- toḇṭolu** *bkz. toḇṭolu.* 121b/12.
- toğ-** 1. Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek: 8b/4; 34b/15; 37a/11; 37b/4; 85b/12. 2. Dünyaya gelmek: 16a/13; 26a/15; 28b/6; 28b/7; 28b/7; 28b/8; 30b/13.
- toğnl-** Eğri veya eğik bir şey, düz duruma gelmek: 95b/14.

- toğrlt-** Düzeltmek: 131b/1.
- toğrul-** *bkz. toğrul-*. 95b/13.
- toğın-** İsabet etmek: 55b/10.
- toğız** *bkz. toğuz*. 56b/12.
- toğsan** Doksan: 19b/2; 19b/2; 24a/2; 39b/12; 40b/4; 43a/12; 56b/11; 56b/12; 56b/14; 60b/10; 70a/13; 70b/12; 82b/9; 83b/4; 85b/2; 115a/5.
- toğuz** Dokuz: 4b/15; 11b/5; 13a/11; 19b/5; 20a/3; 20a/5; 20a/7; 21a/10; 23a/6; 24a/2; 26a/10; 26b/12; 40b/5; 42b/15; 57b/10; 59a/1; 59a/12; 59b/10; 60b/10; 60b/10; 82b/10; 83b/4; 85b/2; 101a/6.
- toğuzıncı** Dokuzuncu: 45a/5.
- tol-** Bir yere iyice yayılmak, kaplamak: 32a/2; 35b/5.
- tolaş-** Dolaşmak, takılmak: 124b/3.
- toıldır-** *bkz. toıldur-*. 53a/14; 55b/12.
- toıldur-** Doldurmak: 32a/2; 42a/13; 116b/10; 116b/13.
- tolun-** Bedir haline gelmek: 29b/6.
- ton** Don: 27a/14.
- toñdır-** Donmasını sağlamak: 9b/4.
- top** Yuvarlak biçimde olan, top: 71b/11; 71b/12.
- toprak** *bkz. toprak*. 17a/5; 18b/5.
- toprak** Toprak: 13b/8; 25a/2; 26a/9; 69b/12; 120b/1.
- toptolu** Büsbütün dolu: 15b/15; 18a/10; 41b/6.
- toy-** Açlığı kalmamak, doymak: 36b/11; 36b/13; 78b/11; 117a/1.
- töħmet** (a.) Birine yüklenen, işlenildiği sanılan fakat henüz aydınlanmamış olan suç, suçlama.
- t. eyle-** Suç isnadında bulunmak: 102b/1.
- tūba** *bkz. tubānek*. 21b/12
- tūbanek** Kİbti takviminde beşinci ay: 22a/2; 22a/8.
- tūfān** (a.) Nuh Peygamber zamanında yağın ve bütün dünyayı su altında bırakan şiddetli yağmur: 19b/1; 19b/4; 19b/6; 19b/8; 19b/13; 19b/14; 20b/4; 20b/4; 26b/14.
- tuffāh** (a.) Elma: 78b/11.
- t.-ı Şāmī** (f.) Şam'da yetişen bir tür elma: 127a/1.

- tuğyān** (a.) Allahı'nın emirlerine aykırı hareketlerde bulunma, azgınlık: 58b/1; 58b/12; 59a/9; 59b/13.
- tūl** (a.) Uzunluk, boy: 25b/10; 26b/13; 36b/7; 36b/9; 72b/9; 72b/11; 73a/2.
- tur-** 1. Bir yerde kalmak veya bulunmak: 7b/6; 25b/15; 31b/2; 46a/13; 70a/10; 78b/12; 91a/11; 91b/9; 96b/4; 96b/12; 127a/2; 127b/10; 127b/14; 129b/15.
2. Beklemek: 36a/11; 53b/15; 117a/7; 120a/12; 128a/1.
3. Belli bir durumda, bir görevde bulunmak: 43b/2; 117a/10.
4. Hareketsiz durumda olmak: 62b/2; 72a/8; 128a/9; 128a/10.
5. Bir şeyi yapmaktan vazgeçmek: 125a/9.
- turıl-** Duru duruma gelmek: 100a/5.
- tuṛuḵ** (a. < çkl. ṭarīḵ) Yollar: 57b/3; 60a/11; 113a/12.
- tūše** (a.) Ölmeyecek kadar yenilen şey, azık: 2b/2.
- tut-** 1. Ele geçirmek, yakalamak: 33b/6; 46b/7; 97a/12; 119a/11. 2. Saymak, addetmek: 124a/15. 3. İş görmek: 77b/9; 95a/2. 4. Örtmek, kapamak: 119a/4. 5. Elinde bulundurmak: 93a/1
- tūt** Kıbtî takviminde ilk ay: 21b/12; 21b/14; 21b/14.
- tūtek** *bnz. tūt. 22a/5.*
- tutıl-** Bir organı işleyemez olmak: 123b/13.
- tuy-** Öğrenmek, haber almak: 35b/3; 53b/1.
- tuyūr** (a. < çkl. ṭayr) Kuşlar: 30a/6.
- tūccār** (a. < çkl. tācīr) Satıcılar, tacirler: 52b/7; 52b/12; 53a/1; 53a/1; 53a/3; 60a/10.
- tükür-** Tükürüğü ağız içinden dışarıya atmak: 87a/2; 91a/1; 97a/7; 97a/10; 97b/1.
- tūrāb** (a.) Toprak: 11b/8; 14a/2; 14b/15; 17a/6; 18a/8.
- tūrābiyye** (a.) Toprağa mensup: 6a/2; 19a/1; 99a/5.
- tūrābiyyet** (a.) Toprağa mensup: 98b/4.
- Türkī** (f.) Türkçe: 80a/2; 80a/3; 80a/4; 80a/5.
- tütün** Duman: 19a/7.

**u** (f.) Ve: 2a/11; 2b/1; 2b/3; 2b/7; 2b/14; 4a/4; 4a/4; 4b/9; 5b/6; 10a/5; 10b/12; 13a/15; 13b/4; 14a/2; 14a/10; 14b/8; 14b/10; 15a/3; 15b/5; 15b/6; 16a/6; 16a/6; 16b/3; 18b/8; 18b/8; 23b/9; 26b/9; 26b/11; 28a/3; 33b/10; 34b/9; 36b/2; 36b/3; 37a/5; 36b/10; 34b/9; 40a/6; 42a/15; 46a/4; 49b/4; 49b/4; 51b/11; 56a/6; 57a/11; 57b/1; 59a/6; 59a/8; 59b/7; 59b/9; 60a/10; 60b/5; 60b/13; 63a/4; 63a/10; 63b/6; 64a/8; 64b/5; 65b/2; 73a/8; 75a/3; 76a/1; 76b/8; 78b/11; 79b/9; 84a/15; 84b/1; 84b/9; 85a/6; 85a/6; 85b/13; 96a/6; 97b/2; 97b/13; 98a/12; 98b/4; 98b/7; 98b/11; 99b/5; 99b/7; 100b/1; 100b/2; 100b/2; 100b/3; 100b/3; 101a/9; 101b/2; 101b/3; 103a/4; 103a/7; 103a/10; 103a/11; 103a/11; 103b/8; 103b/10; 104b/4; 104b/4; 105b/3; 106a/10; 106b/13; 107a/6; 107b/6; 108b/8; 109a/12; 110a/8; 111b/11; 111b/12; 111b/12; 111b/12; 113b/1; 117b/10; 121b/1; 123a/13; 125a/12; 125b/10; 126a/7; 132b/3; 132b/5.

‘**ubbād** (a. < çkl ‘ābid) Allah’a kulluk edenler: 56a/6.

‘**ubūdiyyet** (a.) Kulluk, bağlılık: 107a/2; 107a/4.

‘**ubūr** (a.) Bir başka tarafa geçme, geçilme: 98a/1; 99b/1.

‘**u. eyle-** Geçmek: 97b/15; 98b/7; 98b/4; 98b/10; 98b/10; 98b/14.

‘**u. it-** Geçmek: 99a/11.

**u‘ cūbe** (a.) Pek acayip şey: 3b/1.

**uç-** Uçmak: 34b/1; 77a/14; 100a/15.

‘**ūd** (a.) Ödağacı: 72a/11.

‘**ufūnāt** (a. < çkl. ‘ufūnat) Cerahatler, iltihaplar: 13b/3.

**uğra-** 1. Tesadüf etmek, raslamak, rastgelmek: 77b/14; 77b/15; 82b/4. 2. Gitmek, uğramak: 88b/2.

‘**uhde** (a.) Birinin yapmakla yükümlü olduğu iş, görev.

‘**u.sinden (nice) gel-** Becermek, başarmak: 40b/2

**uḥreviyye** (a.) Ahirete ait, ahiretle ilgili: 122b/7.

**uḥt** (a.) Kız kardeş: 15a/9.

**uḥtāh** (a.) Kız kardeşim, kız kardeşçığım: 116a/11.

‘**uḫbā** (a.) Öbür dünya, ahiret: 73a/11.

‘**uḫubet** (a.) 1. Ceza: 105a/5. 2. Eziyet, azap: 132a/1.

‘**u. olın-** Eziyet edilmek: 103b/12.

- ‘uḳūl** (a. < çkl. ‘aḳl) Akıllar, zihinler: 15a/13; 85a/7; 105b/10.
- ūlā** (a.) Birinci, ilk: 24b/1; 39b/13; 40a/2; 40a/4; 42b/3.
- ulaş-** 1. Yaklaşmak: 17a/2; 17a/3. 2. Vasıl olmak, kavuşmak, erişmek: 125a/4; 128a/3; 128b/2.
- ulaşdur-** Eriştirmek, kavuşturmak: 124b/12; 129b/11.
- ulaşık** Bitişik: 89a/10; 89a/13.
- ‘ulemā** (a. < çkl. ‘ālim) Alimler, bilginler: 5b/10; 7b/15; 8a/14; 8b/15; 11b/15; 19a/2; 19a/13; 19a/14; 33b/14; 39a/9; 39a/13; 41a/1; 41a/3; 41a/11; 42a/12; 42a/15; 44b/11; 45a/3; 45b/1; 48b/3; 48b/4; 50b/1; 56a/6; 56b/8; 57a/6; 57a/11; 57b/4; 57b/6; 58a/9; 58a/9; 60b/10; 60b/12; 62b/14; 62b/6; 63b/10; 71a/1; 71a/4; 74b/6; 75b/11; 80b/1; 81b/4; 81b/7; 82a/8; 82b/8; 82b/10; 84a/14; 92a/11; 100b/3; 100b/11; 103a/12; 103b/10; 105a/3; 107b/14; 108a/6; 108b/7; 108b/9; 109a/7; 111b/1; 111b/2; 111b/4; 111b/5; 111b/13; 111b/14; 112b/9; 113a/4; 113a/6; 113a/11; 114b/3; 114b/5; 115a/10; 116a/4; 121b/3; 122a/4; 122b/1; 130b/4.
- ulı** *bkz. ulu.* 25a/19; 36a/1.
- ulu** Erdemleri bakımından çok yüce, değerli: 26b/3; 76a/14.
- ulūhiyyet** (a.) İlahlık: 106a/12.
- ‘ulūm** (a. < çkl. ‘ilm) İlimler, bilgiler: 4a/6; 6a/1; 6a/3; 11a/7; 44b/13; 73a/15; 100b/7; 108b/5; 109b/2; 109b/2; 110a/5; 112a/3; 112a/8; 112a/9; 112b/2; 112b/12; 113a/9; 113a/15; 113b/10; 113b/14; 114a/1; 114b/8; 114b/10; 121a/13; 121a/15; 121b/4; 126a/4.
- ‘u.-ı ‘āliye** (f.) Tefsir ve hadis ilimleri: 112a/2.
- ‘ulvī** (a.) Yüksek, yüce: 64a/2.
- ‘ulviyye** (a.) Yüksek, yüce: 14b/8; 14b/9; 14b/11; 64a/9.
- ‘umde** (a.) Dayanılacak, güvenilecek yer: 59a/3.
- ‘ummān** (a.) Engin deniz, okyanus: 10b/2.
- ‘umre** (a.) Hac mevsimi dışında Kabe’yi ve Medine’nin mübarek yerlerini ziyaret etme: 85b/13.
- umūr** (a. < çkl. emr) İşler, hususlar: 38b/14; 39a/4; 41a/10; 74a/13; 74b/3; 75b/1; 75b/5; 101a/13; 101a/14; 122b/7.
- u.-i ‘āmme** (f.) Kamu işleri: 108b/4,5.

- un** Un: 116b/1; 116b/10; 116b/13.
- unut-** Unutmak: 49b/7; 49b/8,9; 96a/4; 124b/8.
- ‘unşur** (a.) Mükerrer cisimleri meydana getiren basit cisimlerin her biri, eleman: 11b/6; 11b/6; 11b/7; 11b/7; 11b/8; 11b/8; 18b/4; 62b/11; 98b/3; 98b/4; 98b/6; 98b/7; 98b/8; 98b/10; 98b/12; 98b/13; 99a/1; 99a/10.
- ‘unşurî** (a.) Elemansal, ögesel: 99a/8.
- unutsağı** Unutkan.
- u. ol-** Çok unutkan olmak: 8a/2.
- ur-** 1. Vurmak, çarpmak: 46a/7. 2. Sürmek: 48b/1. 3. Sokmak, batırmak, delmek, yaralamak: 49b/1. 4. Takmak: 73a/1. 5. Engellemek, kesmek: 129a/9.
- ‘urfā** (a.) Bilinen, bilindik: 64a/11.
- ‘urūc** (a.) Yukarı çıkma, yükselme: 100a/15.
- ‘u. eyle-** Yukarı çıkmak, yükselmek: 89b/11,12; 99a/14.
- ‘u. it-** Yukarı çıkmak, yükselmek: 26b/7; 37a/13; 93a/2; 93a/10.
- uşūl** (a. < çkl. aşl) Kaide, düzen: 108a/6; 108b/4; 131b/11; 131b/12.
- utan-** Haya etmek, utanmak: 131b/5.
- ‘Uṭārid** (a.) Merkür gezegeni: 14a/7; 22b/13; 24b/6; 68a/4.
- uvat-** Kırmak, parçalamak: 33a/3.
- uvvāb** (a.) Allah’a şükreden: 29a/3.
- uyan-** Uyku durumundan çıkmak: 43a/6; 88a/9; 88b/10; 89a/2; 93b/4; 94a/3; 94a/8; 94a/12; 94b/14; 96a/9; 96b/4; 96b/7; 96b/11; 97a/8; 97a/10; 97b/1; 97b/6; 133a/1.
- uyı-** Uyumak: 66a/9; 90b/11; 92a/13; 92a/15; 116b/9; 127a/5; 126b/7.
- uyķu** Uyku: 43a/6.
- u. gel-** Uyuma isteği duymak: 116b/9.
- uyu-** *bkz. uyr-* 96b/3.
- ‘uyūb** (a. < çkl. ‘ayb) Ayıplar, kusurlar: 112a/3.
- uzaķ** 1. Uzun: 17a/12. 2. Yakın olmayan, ırak: 78a/14.
- ‘uzamā** (a. < çkl. ‘aẓīm) Büyükler: 45a/6.
- uzat-** (Kol, bacak vs.) bir yere yöneltmek: 71b/10.
- uzın** *bkz. uzun.* 89a/9.
- ‘uzlet** (a.) Yalnızlık köşesine çekilme: 101a/4.

‘uẓmā (a.) Daha büyük: 32a/11; 33b/10; 33b/10; 34a/3.

uzun Uzunluk: 68a/15; 70a/14; 72b/7.

‘uẓuv bkz. ‘uẓv. 100b/11.

‘uẓv (a.) Organ: 103b/15.

## Ü

ü (f.) Ve: 2b/10; 3b/3; 4a/4; 4a/13; 4b/9; 9a/11; 10b/8; 10b/10; 13a/10; 14b/12; 14b/12; 15a/6; 15a/6; 15b/13; 16a/13; 16b/9; 19a/3; 24a/15; 23b/14; 23b/14; 34b/10; 41b/14; 44a/4; 48a/2; 48a/4; 49a/12; 50b/3; 58b/12; 59b/1; 59b/13; 60a/12; 60b/3; 64b/5; 64b/10; 66a/14; 66b/5; 67b/10; 73a/9; 73a/14; 73b/3; 73b/14; 75a/1; 75a/6; 75a/7; 84a/9; 84b/3; 87b/1; 89b/13; 89b/15; 90a/3; 90a/10; 91b/7; 98b/6; 99a/15; 99a/15; 100a/5; 100a/13; 100a/14; 101a/11; 101b/5; 103a/8; 104b/4; 105b/5; 105b/14; 106b/2; 106b/3; 107a/3; 108b/11; 109b/6; 110a/8; 111a/9; 111b/12; 111b/15; 112a/4; 114a/1; 130b/7; 132a/3.

üç Üç: 8b/6; 11a/2; 11a/3; 11b/8; 12a/2; 12a/3; 13a/9; 17a/8; 17a/11; 17b/3; 19b/4; 19b/2; 19b/4; 19b/4; 19b/6; 19b/8; 19b/8; 19b/9; 19b/9; 19b/12; 20a/5; 20a/7; 20a/9; 20a/12; 21a/8; 21a/11; 21a/15; 22b/13; 23a/5; 24a/5; 25a/9; 25a/9; 26b/5; 26b/6; 26b/13; 27a/3; 29a/13; 29a/13; 29b/2; 29b/11; 30a/10; 30a/14; 30b/8; 31b/1; 31b/2; 32b/2; 32b/2; 36b/6; 37a/4; 37b/3; 41b/9; 43a/13; 44a/1; 44a/10; 44b/15; 45a/4; 45b/6; 47b/14; 48a/8; 48a/12; 48b/5; 50a/1; 50a/13; 53a/14; 59b/14; 61a/2; 61b/10; 62a/9; 63b/11; 64a/1; 64a/3; 64a/9; 64b/1; 64b/4; 64b/6; 65a/1; 65a/6; 66b/11; 68b/8; 70a/5; 70b/15; 71b/8; 72b/1; 72b/4; 78b/12; 79b/7; 80a/3; 80a/4; 80a/9; 82a/7; 82b/14; 83a/3; 83a/6; 84b/6; 84b/7; 84b/8; 84b/8; 85a/5; 85a/9; 85b/14; 86b/2; 86b/12; 93a/6; 93a/7; 93a/9; 93b/8; 93b/13; 95a/1; 96a/14; 96b/12; 108b/10; 110a/6; 111b/4; 113a/15; 119a/8; 119b/4; 119b/9; 126a/8; 126b/7; 126b/13; 128a/14; 132a/13.

üçer Üçer: 4b/13.

üçinci bkz. üçüncü. 100b/13; 115b/13.

**üçüncü** Üçüncü: 3b/15; 4b/13; 8b/4; 19b/5; 37a/5; 37b/4; 57b/1; 64a/6; 66b/15; 67a/6; 70a/1; 108b/5; 115a/6;

**üçünçi** *bkz. üçünçi* 19b/5; 37b/4.

**üm** *bkz. ümm.* 15a/5.

**ümem** (a. < çkl. ümmet) Ümmetler: 6a/1; 39a/7; 80b/6.

**ümenā** (a. < çkl. emīn) Güvenilir kimseler: 114a/11.

**ümerā** (a. < çkl. emīr) Beğler, emirler: 47b/9.

**ümīz** (f.) Umma, umut: 50a/4; 78a/11; 116b/8; 128a/2.

**ümm** (a.) Ana, anne: 15a/2; 15a/3; 15a/4; 54a/8; 54a/10; 54b/2; 54b/7; 70b/9.

**ümmü'l-kitāb** (a.) Kur'an'da Fatıha suresi: 8b/14; 9a/2..

**ümmehāt** (a. < çkl. ümm) **1.** Analar, anneler: 14b/8; 15a/1. **2.** Esaslar, asıllar: 113a/9.

**ümmet** (a.) Bir peygamber dininden olanlar topluluğu; topluluk, cemaat: 37b/15; 39a/7; 57b/15; 74b/1; 75a/7; 75b/11; 75b/13; 101a/3; 114b/3; 115b/3.

**ü.-i Muhammed** (f.) İslam dininde olanlar: 92b/3; 114b/8.

**ün** Ses, yüksek ses, nida: 34a/9.

**ünşā** (a.) Dişi, kadın: 19a/3.

**üründile-** İyisini seçmek: 55a/4.

**üsbū'** (a.) Hafta, yedi günlük süre: 22b/6.

**üslüb** (a.) Yol, biçim, usul: 12b/6; 40b/14; 71a/10; 84b/9; 86a/5.

**üst** Üst, üzeri: 10b/2; 16b/8; 17a/14; 41b/6; 43a/10; 49a/15; 52a/6; 75b/15; 86a/1; 122a/6; 127b/3; 129a/3.

**üstāz** (f.) Bir ilim veya sanat alanında üstün yeri olan kimse, üstat: 91a/4; 121b/3.

**üş-** Çevresine toplanmak, yığılmak: 73a/4.

**üzere** Üzerine, üzerinde: 2a/2; 3a/14; 4b/7; 6b/2; 10b/9; 11b/4; 11b/5; 12b/6; 13b/11; 13b/12; 14a/3; 16a/5; 17a/9; 17a/9; 18b/12; 22b/9; 23b/7; 34b/9; 36b/13; 38b/5; 45b/13; 46b/14; 53b/13; 54b/7; 54b/12; 55a/2; 57b/13; 60a/14; 62a/9; 62b/10; 63a/15; 64b/6; 66b/7; 67a/12; 69a/6; 69b/14; 69b/15; 70a/2; 72b/6; 73a/6; 73a/10; 73b/12; 74a/6; 74a/9; 74a/15; 74b/4; 79a/8; 79a/12; 79b/1; 84b/5; 86b/11; 86b/12; 87a/5; 87a/6; 89b/4; 97b/13; 98b/2; 98b/2; 99b/1; 100a/1; 102a/1; 102a/1; 102a/6; 104a/4; 104a/5; 104b/5; 107b/12; 107b/13; 107b/14; 110a/6; 111a/7; 111b/10; 115b/6; 116a/2; 116a/3; 120b/12; 121a/15; 123a/11; 123a/12; 132b/10.



- üzeri** Üst, üzeri: 2a/7; 2a/9; 5a/13; 5b/1; 6a/15; 6b/6; 7b/2; 8a/7; 8a/9; 8a/15; 9b/3; 11a/1; 11a/12; 12b/10; 16a/9; 16b/6; 17a/13; 17a/14; 17b/1; 17b/5; 19a/13; 26a/7; 29a/10; 29b/6; 35a/15; 35b/3; 37b/1; 39a/8; 39b/1; 41b/2; 43a/4; 43a/10; 46a/4; 46a/5; 48b/1; 49b/7; 52a/6; 53a/13; 61a/10; 64a/11; 64b/14; 67b/5; 68a/5; 68a/10; 69b/3; 70a/8; 71b/7; 71b/9; 71b/11; 72b/2; 72b/3; 75a/3; 75a/4; 75b/9; 79a/9; 79a/15; 82b/13; 83b/2; 84b/12; 86a/4; 86a/8; 88b/7; 88b/14; 89a/3; 90a/15; 90b/1; 90b/3; 90b/6; 90b/13; 91a/1; 91b/10; 91b/13; 91b/15; 92a/11; 95b/3; 101a/4; 101b/12; 102a/15; 108a/4; 119a/7; 120a/12; 120b/2; 122b/5; 125b/8; 126a/13; 127a/1; 127a/9; 127a/10; 129b/8.
- ü.ne yürü-** Saldırmak: 49a/13,14.
- ü.ne gel-** Saldırmak: 55a/14.
- ü.ne (‘askerle) gel-** Saldırmak: 47a/15,47b/1.
- üzerü** *bkz. üzeri.* 91a/13; 133a/2.
- üzüm** Üzüm: 121b/10; 121b/12; 121b/13; 121b/15; 121b/15.

## V

- vācib** (a.) Yapılması gerekli olan, lüzumlu: 3b/2; 32b/6; 75b/1; 101a/9; 101a/10; 101a/10; 108a/1; 108a/2; 111a/13; 111a/14.
- v. ol-** Gerekmek, lüzumlu olmak: 108b/10.
- va‘de** (a.) Söz verme: 54a/5.
- vāfir** (a.) Çok, bol: 49b/11.
- vaḥdāniyyet** (a.) Birlik, Allah'ın bir oluşu: 112b/1.
- vaḥdehu** (a.) Kendi başına: 73b/5.
- vaḥiy** (a. < vaḥy) Bir buyruk veya düşüncenin Allah tarafından bildirilmesi: 86b/13; 109b/6; 118a/14.
- v. eyle-** Vahiy etmek: 86a/14.
- v. gel-** Vahiy gelmek, vahiy gönderilmek: 7b/12; 30b/2.
- v. (daḥı) olın-** Vahiy gelmek: 122a/15.
- vāḥid** (a.) Tek, bir: 5a/1; 14a/9; 17a/9; 18a/4; 36a/9; 38a/2; 82a/8; 106b/9; 108b/14; 109a/1; 109a/2.

**V.-i Muṭlaḳ** (f.) Allah: 105b/9.

**vāḥideten** (a.) Tek olarak: 17b/12.

**vāḥidiyyet** (a.) Birlik, teklik, bir olma: 109a/3.

**vaḥṣī** (a.) Yabani: 49b/11.

**vaḥy** *bkz. vaḥīy.* 31a/6; 74b/3.

**va'ız** *bkz. va'z.*

**vā'ız** (a.) Dini öğütlerde bulunan, vaiz: 125a/15.

**vaḳār** (a.) Ağırbaşlılık, temkinlilik: 114a/9; 132a/6.

**vaḳāyī'** (a. < çkl. vāḳī' a) Olaylar, hadiseler: 98a/12; 99a/15; 99b/15; 100a/2.

**vāḳī'** (a.) Olan, olmuş.

**v. ol-** Gerçekleşmek, olmak: 4a/3; 11a/6; 21a/7; 33a/10; 33a/11; 33a/12;  
33b/11; 36b/10; 38b/3; 38b/4; 38b/6; 39a/12; 42b/11; 43b/9; 44b/4;  
56a/13,14; 58b/2; 64a/3; 64a/9; 64b/12; 80a/12; 87a/4; 98a/9; 98b/2; 105b/2;  
111b/2; 130a/10.

**vāḳī' a** (a.) **1.** Rüya, düş: 86b/11; 86b/15; 87b/8; 88a/8; 88b/4; 88b/8; 92b/3; 92a/14;  
92b/7; 92b/11; 93a/3; 93a/6; 93a/9; 93b/3; 93b/5; 93b/10; 94a/1; 94a/6;  
94a/14; 94b/7; 94b/11; 95a/1; 95a/5; 95a/9; 95a/11; 95a/15; 95b/10; 95b/15;  
96a/11; 96b/5; 96b/9; 97a/5; 97a/9; 97a/13; 97b/4; 98a/3; 98a/3; 98a/4; 98a/6;  
98a/9; 99a/11; 125a/13; 132b/13.

**2.** Hadise, olay: 53b/1.

**v.-ı Fıl** (f.) 571 yılında Yemen valisi Ebrehe'nin fillerden oluşan ordusuyla Kabe'yi yıkmak üzere saldırması ve bu ordunun ebabil kuşları tarafından helak edilmesi olayı: 20b/11.

**vāḳī' āt** (a. < çkl. vāḳī' a) Başa gelen, baştan geçen olaylar: 86b/15.

**vaḳıf** (a. < vaḳf) Bir malı mülkü bir yere bağışma: 48a/1

**vāḳıf** (a.) Farkında olan, bilen.

**v. ol-** Bilmek, öğrenmek: 113b/1.

**vaḳıt** *bkz. vaḳt.* 6b/7; 33a/7; 34b/6; 37b/10; 39a/13; 40a/5; 102b/3; 108b/2;  
131a/10.

**vaḳt** (a.) Zaman, vakit: 11a/15; 72b/3; 76b/13; 77b/5; 95b/8; 113b/6; 117a/11;  
126b/8; 128a/1; 128a/3; 130a/3; 131b/13; 131b/15.

**vaḳtā kim** ...dığı zaman, ne zaman ki: 10b/5; 12a/8; 13a/3; 13a/6; 13b/14; 15a/8; 15b/10; 18a/9; 20a/15; 31a/14; 51b/13; 79a/6; 84b/15.

**vālī** (a.) Bir ili yöneten en yetkili memur: 42a/11; 44b/9; 55a/10.

**v. ḳıl-** Vali etmek: 48b/12.

**v. ol-** Vali olmak: 93a/5.

**vālīd** (a.) Baba: 125a/3.

**va'llahi** (a.) “Allah için” anlamında yemin sözü: 40a/11; 44b/7; 84a/12; 121b/11; 124a/7; 125a/2.

**var-** Gitmek, varmak, ulaşmak: 8a/11 ;9b/1 ;9b/8; 12a/6; 14a/13; 16a/3; 16a/4; 16b/12; 17b/5; 18a/10; 19b/14; 20a/8; 20a/9; 20a/10; 20a/11; 20a/11; 20a/12; 20b/4; 20b/6; 20b/7; 20b/8; 20b/10; 20b/11; 20b/11; 25a/6; 29a/14; 33a/7; 33b/8; 33b/10; 36a/3; 39a/1; 39b/12; 40a/9; 40b/5; 41a/13; 41b/5; 42b/11; 46a/9; 46b/2; 47a/10; 48a/13; 50a/8; 51b/9; 51b/14; 52a/5; 52a/14; 52b/6; 53b/6; 54a/1; 54a/14; 55a/7; 58a/6; 58a/14; 59a/12; 62a/15; 67b/3; 67b/8; 67b/14; 68a/4; 68a/9; 68a/12; 68a/15; 68a/15; 68b/8; 70a/6; 77b/1; 77b/5; 77b/6; 78a/12; 78b/2; 78b/15; 79a/4; 79b/9; 87b/13; 88a/7; 88a/10; 88b/2; 89a/1; 91a/6; 91b/12; 92a/1; 93b/1; 93b/1; 93b/6; 93b/9; 94b/10; 96a/3; 96a/3; 96a/5; 97b/3; 97b/6; 86a/7; 96b/3; 96b/4; 109a/14; 115a/2; 116b/1; 116b/10; 117a/3; 120a/9; 120a/11; 121b/6; 121b/15; 124b/3; 127b/14; 128a/11; 128a/14; 128b/5; 129a/9; 131a/3; 131a/6; 131b/5; 132b/1; 132b/9; 132b/10.

**var** Mevcut olan, var: 2b/6; 4b/12; 5a/6; 5a/15; 6a/7; 6a/12; 6a/12; 6b/5; 7a/10; 8a/13; 8b/15; 10a/5; 11a/2; 11a/3; 11a/4; 12b/8; 15b/4; 15b/4; 15b/5; 15b/6; 15b/14; 16b/4; 16b/6; 16b/8; 16b/14; 17a/1; 17a/2; 17a/7; 17a/11; 17b/8; 17b/8; 17b/12; 17b/14; 19b/2; 19b/7; 19b/9; 19b/12; 19b/14; 19b/15; 20a/1; 21b/4; 22b/9; 22b/10; 22b/11; 22b/12; 22b/13; 22b/14; 23a/1; 23a/2; 25b/12; 27b/4; 29a/4; 29b/10; 30a/7; 30a/10; 30a/11; 30b/15; 32a/1; 32a/6; 32b/5; 34b/8; 34b/12; 35a/12; 36a/2; 36b/7; 36b/9; 36b/15; 37a/2; 37b/3; 39a/8; 41a/1; 41a/4; 41a/6; 41b/5; 42a/12; 42b/13; 43b/4; 43b/6; 43b/12; 44a/3; 44a/11; 44a/13; 44b/3; 44b/7; 44b/8; 44b/12; 44b/14; 44b/14; 45a/3; 45a/4; 45a/8; 45b/8; 45b/9; 46a/1; 46a/6; 46a/14; 47b/13; 47b/14; 48a/6; 48a/11; 49a/8; 49a/9; 50b/2; 50b/6; 51b/4; 52b/12; 53b/4; 53b/10; 55b/4; 56a/8;

57a/13; 57b/5; 61b/10; 61b/10; 62b/6; 64b/14; 67a/11; 68b/7; 68b/13; 69b/3;  
69b/8; 70b/3; 71b/5; 71b/5; 71b/7; 71b/13; 72a/4; 72a/9; 72a/10; 72a/11;  
72a/13; 72a/14; 72a/15; 72a/15; 72b/1; 72b/4; 72b/6; 72b/7; 72b/9; 72b/11;  
73a/2; 73a/2; 73a/3; 73a/4; 73b/9; 76b/14; 78a/5; 78b/2; 78b/3; 78b/4; 78b/6;  
78b/9; 79a/11; 80a/3; 80a/4; 80a/9; 81b/14; 82b/13; 83b/4; 83b/4; 83b/8;  
83b/11; 84a/3; 84a/14; 85a/6; 85b/2; 85b/3; 85b/4; 85b/8; 86a/12; 87a/8;  
87b/14; 89b/1; 89b/1; 89b/12; 90b/6; 91a/8; 93b/1; 93b/2; 94b/15; 95a/2;  
95a/6; 95a/15; 95b/7; 96a/14; 97b/2; 97b/9; 99b/8; 100a/7; 100b/5; 102a/10;  
108b/15; 109b/12; 110a/5; 112a/8; 112a/9; 112b/1; 112b/6; 113b/10;  
113b/15; 114b/9; 115a/15; 115b/1; 116b/7; 116b/14; 117a/14; 119b/13;  
123b/5; 123b/15; 127a/9; 127b/3; 128b/6; 128b/15; 132a/9.

**v. ola** Olsa gerek: 70a/15.

**varaḫ** (a.) Yaprak: 25b/11; 80b/3; 120b/13.

**varaḫa** (a.) Tek sayfa: 43a/2; 47a/6.

**vārde** (a. < vāride) Akla gelen fikir, düşünce.

**v. gel-** Aklına bir şey takılmak: 131a/2.

**vārid** (a.) Ortaya çıkan; söylenen.

**v. ol-** 1. Söylenmek: 6b/14; 8b/2; 27b/2; 66a/2; 80b/2; 114a/15, 114b/1.

2. Ortaya çıkmak: 92a/4; 103b/3.

**vāridāt** (a. < çkl. vārid) Gelenler, vasıl olanlar: 4a/2; 65b/15.

**vāriṣ** (a.) Mirasçı, kendisine miras kalan: 3b/5; 121a/13.

**vasat** (a.) İki şeyin arası, orta: 67a/13; 67a/13; 67b/1; 67b/7; 67b/7; 67b/10; 67b/11;  
67b/12; 68a/1; 68a/2; 68a/3; 68a/5; 68a/6.

**vaṣf** *bkz. vaṣıf*. 15b/14; 103b/13.

**vaṣıf** (a. < vaṣf) Bir kimsenin veya şeyin durumunu anlatarak tarif etme.

**v. it-** Tarif etmek, nitelendirmek: 52a/12; 128b/7.

**v. olın-** Tarif edilmek, nitelendirilmek: 16a/6; 123b/6.

**vāṣıl** (a.) Varan, ulaşan: 66b/5.

**v. ol-** Ulaşmak, varmak: 49a/4; 51a/8; 51b/13; 59a/7; 60b/12; 61b/4; 66b/8;  
67a/7; 93a/13; 114a/11; 117b/3,4; 117b/6; 125a/3; 131a/15.

**v. (ol-)** Ulaşmak, varmak: 3a/13.

**vāṣıta** (a.) İki şeyi birbirine bitıştiren üçüncü şey, araç: 89b/10.

**vaşıyyet** (a.) Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey; emir, nasihat, tembih.

**v. eyle-** Tembihlemek: 128a/1.

**v. it-** 1. Vasiyet etmek: 40a/8,9; 40a/14. 2. Tembihlemek, uyarmak: 96a/1,2; 105a/14.

**vaşıyyet-nāme** (f.) Bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu belge: 40a/14.

**vāsiʿ** (a.) Geniş.

**v. eyle-** Genişletmek: 88a/3.

**v. ol-** Genişlemek, büyümek: 49a/4.

**vasiʿ u'l-cebin** (a.) Alın geniş: 89a/9.

**vasiʿ** (a.) Genişlik: 98b/12.

**vāsiʿ at** (a.) Geniş: 15a/11.

**vaşmet** (a.) Kusur, yanlış, hata: 100b/6.

**vaṭan** (a.) Yurt: 58b/14.

**vāy** (f.) Yazık: 33b/8; 116a/9.

**vaʿz** (a.) Vaaz, nasihat: 123a/13; 123b/15; 125b/2; 125b/3; 125b/10.

**v. it-** Nasihat etmek: 125b/5.

**vażʿ** *bkz. vażiʿ*. 69b/13.

**vażāyif** (a. < çkl. vażīfe) Vazifeler: 3b/12.

**vażiʿ** (a. < vażʿ) 1. Hareket, olay: 57b/2. 2. Konu: 86a/10. 3. Tayin etme: 107a/7.

**v. eyle-** 1. Ortaya koymak: 68b/6; 71a/12. 2. Yerleştirmek: 85b/11.

**v.-ı ʿilm it-** İlim ortaya koymak: 108a/7.

**v. it-** 1. Ortaya koymak, göstermek: 9b/9; 21b/8; 24a/6; 69a/7; 80b/8.  
2. Yerleştirmek, koymak: 23a/12; 33a/1; 57a/5; 73b/14. 3. İcat etmek, meydana getirmek: 27b/1,2; 28b/14; 57a/3; 79b/6; 102a/15.  
4. Kurmak, yapmak: 50b/9; 71b/8.

**v. olın-** 1. Yerleştirilmek, konulmak: 30a/9; 57a/4; 57a/7; 72b/2,3.  
2. Kurulmak, yapılmak: 71a/7. 3. İcat edilmek, meydana getirilmek: 108b/1.

**vażih** (a.) Açık, belli.

**v. ol-** Açık durumda bulunmak, anlaşılır biçimde görünmek: 66a/3.

**ve** (a.) Ve: 2a/1; 2a/1; 2a/2; 2a/3; 2a/4; 2a/6; 2a/6; 2a/8; 2a/8; 2a/8; 2a/9; 2a/11; 2b/1; 2b/3; 2b/4; 2b/9; 2b/10; 2b/11; 2b/14; 2b/15; 3a/7; 3a/7; 3a/8; 3a/15; 3a/13; 3b/1; 3b/2; 3b/3; 3b/4; 3b/5; 3b/5; 3b/9; 3b/12; 3b/13; 3b/14; 3b/14; 3b/15; 4a/1; 4a/6; 4a/8; 4a/15; 4b/1; 4b/1; 4b/2; 4b/2; 4b/6; 4b/8; 4b/8; 4b/8; 4b/8; 5a/2; 5a/2; 5a/7; 5a/8; 5b/4; 5b/5; 5b/8; 5b/11; 6a/5; 6a/5; 6a/6; 6a/8; 6a/11; 6a/12; 7a/5; 7a/11; 7a/11; 7a/11; 7a/12; 7a/12; 7b/1; 7b/7; 7b/14; 7b/14; 7b/15; 7b/15; 7b/15; 8a/8; 8a/8; 8a/8; 8a/8; 8a/11; 8a/13; 8b/4; 8b/8; 8b/11; 8b/14; 8b/14; 9a/1; 9a/2; 9a/5; 9a/11; 9a/13; 9a/13; 9b/2; 9b/6; 9b/10; 10a/2; 10a/3; 10b/2; 10b/7; 11a/4; 11b/3; 11b/9; 11b/9; 11b/9; 12a/15; 12b/1; 12b/6; 12b/9; 12b/9; 12b/10; 12b/15; 12b/15; 13a/1; 13a/4; 13a/8; 13a/9; 13a/14; 13a/14; 13a/15; 13b/1; 13b/2; 13b/2; 13b/2; 13b/3; 13b/3; 13b/7; 14a/13; 14a/14; 14b/10; 14b/11; 14b/13; 14b/14; 14b/15; 15a/4; 15a/10; 15a/12; 15a/13; 15a/15; 15b/5; 15b/5; 15b/5; 15b/9; 15b/11; 15b/12; 16a/1; 16a/1; 16b/2; 16b/4; 16b/8; 16b/13; 16b/15; 17a/1; 17a/2; 17a/5; 17a/6; 17a/11; 17b/8; 17b/15; 17b/15; 18a/3; 18a/4; 18a/4; 18a/5; 18a/8; 18a/11; 18a/15; 18b/13; 19a/1; 19a/4; 19a/6; 19b/2; 19b/4; 19b/9; 20a/5; 20b/1; 21a/1; 21a/8; 21a/8; 21a/9; 21a/12; 21a/13; 21b/3; 21b/7; 21b/7; 21b/8; 21b/8; 21b/9; 21b/9; 22a/1; 22a/7; 22a/11; 22a/12; 22b/1; 22b/1; 22b/1; 22b/1; 22b/2; 22b/2; 22b/2; 22b/2; 22b/2; 22b/3; 22b/5; 22b/14; 23a/9; 23a/13; 23a/13; 23b/7; 23b/9; 23b/10; 23b/10; 23b/10; 23b/10; 23b/10; 23b/10; 23b/11; 23b/11; 24a/9; 24a/10; 24a/12; 24a/13; 24b/8; 24b/9; 25a/13; 25a/13; 25a/14; 25b/1; 25b/10; 25b/11; 25b/11; 25b/12; 25b/7; 25b/7; 25b/7; 25b/7; 25b/8; 25b/8; 25b/8; 25b/8; 26a/2; 26a/4; 26a/5; 26a/7; 26b/1; 26b/2; 26b/2; 26b/3; 26b/4; 26b/4; 26b/6; 26b/6; 26b/9; 26b/9; 26b/9; 26b/10; 26b/12; 26b/12; 27a/8; 27a/14; 27a/15; 27b/15; 27b/15; 28a/2; 28a/3; 28a/3; 28a/8; 28b/9; 29a/9; 29b/4; 29b/7; 29b/9; 29b/13; 29b/13; 29b/13; 30a/3; 30b/4; 30b/4; 30b/5; 30a/6; 30a/6; 30a/8; 30a/8; 30a/8; 30a/11; 30a/12; 30a/13; 31a/4; 31a/7; 31a/8; 31a/8; 31a/9; 31a/9; 31a/15; 31b/4; 31b/4; 31b/11; 31b/11; 31b/11; 31b/11; 31b/11; 31b/11; 31b/12; 31b/12; 31b/12; 32a/3; 32a/5; 32a/6; 32a/11; 32b/8; 32b/13; 32b/14; 33b/6; 33b/7; 34b/4; 34b/4; 34b/4; 34b/7; 34b/8; 34b/8; 35a/1; 35a/4; 35a/8; 35b/5; 35b/5; 35b/7; 35b/7; 35b/8; 35b/8; 35b/8; 35b/10; 35b/12; 35b/15; 36a/13; 36b/4; 36b/5; 36b/7;

36b/12; 36b/12; 36b/12; 36b/14; 37a/3; 37a/9; 37a/10; 37a/10; 37a/13;  
37a/14; 38a/6; 38a/8; 38b/2; 38b/3; 38b/5; 38b/6; 38b/7; 39a/13; 39a/13;  
40a/6; 40a/12; 41a/1; 41a/2; 41a/5; 41a/11; 41a/11; 41b/6; 42a/10; 42b/10;  
43a/5; 43a/14; 43a/14; 43b/14; 44a/11; 44a/11; 45b/13; 46a/12; 46a/14;  
46a/14; 46b/8; 47a/4; 47a/7; 47b/15; 48a/1; 48a/2; 48a/2; 48a/2; 48a/4; 48a/8;  
48a/10; 48a/15; 48b/12; 49a/5; 49b/3; 49b/3; 49b/4; 49b/5; 50a/9; 50b/8;  
50b/9; 50b/9; 50b/10; 51a/6; 51a/7; 51a/8; 67b/5; 67b/6; 67b/6; 67b/6; 67b/7;  
67b/7; 67b/7; 67b/7; 67b/7; 67b/8; 67b/10; 67b/10; 67b/10; 67b/11; 67b/11;  
67b/11; 67b/11; 67b/11; 67b/12; 67b/12; 67b/13; 67b/13; 67b/13; 67b/15;  
68a/1; 68a/1; 68a/1; 68a/1; 68a/10; 68a/11; 68a/11; 68a/11; 68a/11; 68a/15;  
68a/2; 68a/2; 68a/2; 68a/3; 68a/6; 68a/6; 68a/6; 68a/7; 68a/8; 68a/8; 68b/7;  
68b/7; 68b/9; 68b/9; 68b/11; 68b/12; 68b/13; 68b/14; 68b/14; 68b/14; 68b/15;  
68b/15; 69a/3; 69a/7; 69b/4; 69b/4; 69b/7; 69b/12; 70a/7; 70b/3; 71a/2;  
71a/4; 71a/11; 71a/15; 71a/15; 71b/4; 71b/9; 71b/9; 71b/10; 72a/9; 72a/10;  
72a/10; 72a/11; 72a/12; 72a/13; 72a/13; 72b/6; 72b/10; 72b/11; 72b/14;  
72b/14; 72b/14; 72b/15; 73a/2; 73a/8; 73a/15; 73b/3; 73b/7; 73b/8; 73b/8;  
73b/8; 73b/8; 73b/9; 73b/9; 73b/11; 73b/12; 73b/13; 73b/14; 74b/1; 74b/6;  
74b/11; 74b/11; 75a/1; 75a/3; 75a/5; 75a/6; 75a/6; 75a/7; 75a/12; 75b/1;  
75b/2; 75b/3; 75b/5; 76a/9; 76a/12; 76a/14; 76a/14; 76a/15; 76a/15; 76a/15;  
76b/1; 76b/2; 76b/3; 76b/7; 76b/14; 77a/3; 77a/13; 77a/13; 77a/14; 77a/14;  
77b/2; 77b/6; 77b/7; 77b/8; 78b/1; 78b/1; 78b/7; 78b/7; 78b/7; 78b/8; 78b/8;  
78b/9; 78b/9; 78b/10; 78b/10; 78b/15; 79a/2; 79a/2; 79a/2; 79a/9; 79a/12;  
79a/13; 79a/13; 79a/13; 79a/13; 79a/14; 79a/14; 79b/1; 79b/9; 79b/9; 79b/10;  
79b/11; 79b/12; 79b/12; 79b/12; 80a/1; 80a/1; 80a/1; 80a/1; 80a/1; 80a/1;  
80a/2; 80a/4; 80a/5; 80a/6; 80a/6; 80a/6; 80a/6; 80a/10; 80b/7; 80b/7; 80b/7;  
80b/7; 80b/7; 80b/7; 80b/7; 80b/8; 81b/3; 81b/6; 81b/8; 81b/8; 81b/9; 82a/2;  
82a/2; 82a/7; 82a/8; 82a/15; 83a/6; 83a/8; 83a/9; 83a/12; 83a/13; 83a/13;  
83b/4; 83b/4; 83b/5; 83b/6; 83b/7; 83b/9; 83b/9; 83b/11; 83b/13; 84a/8;  
84b/6; 84b/7; 84b/8; 84b/15; 85a/2; 85a/4; 85a/7; 85a/12; 85a/13; 85a/14;  
85a/15; 85b/8; 85b/11; 85b/15; 85b/15; 86a/14; 86a/15; 86b/8; 87a/4; 87a/4;  
87a/4; 87a/7; 87a/7; 87a/13; 87b/4; 88b/2; 88b/14; 89a/1; 89a/13; 89a/14;  
89a/14; 89a/14; 89a/15; 89b/5; 90b/3; 90b/3; 90b/11; 90b/11; 90b/11; 91a/5;

91b/3; 91b/4; 91b/10; 91b/15; 92a/7; 93a/1; 93a/2; 93a/12; 93b/2; 93b/4;  
93b/9; 93b/13; 94a/5; 94a/12; 95b/11; 95b/13; 96a/2; 96a/12; 96a/13; 96b/5;  
96b/7; 96b/8; 97a/1; 97a/3; 97a/8; 97a/11; 97a/12; 97a/14; 97b/11; 97b/15;  
97b/15; 98a/1; 98a/2; 98a/10; 98a/15; 98b/4; 98b/6; 98b/8; 98b/9; 98b/9;  
98b/9; 98b/10; 98b/11; 98b/11; 98b/12; 98b/13; 98b/13; 99a/2; 99a/2; 99a/2;  
99a/3; 99a/4; 99a/5; 99a/5; 99a/6; 99a/6; 99a/7; 99a/11; 99a/14; 99a/15;  
99b/1; 99b/3; 99b/5; 99b/7; 99b/8; 99b/15; 99a/1; 99a/1; 100a/3; 100a/4;  
100a/4; 100a/5; 100a/5; 100a/6; 100a/8; 100a/9; 100a/9; 100a/11; 100a/11;  
100a/11; 100a/12; 100a/12; 100a/12; 100a/13; 100a/13; 100a/14; 100a/15;  
100b/1; 100b/1; 100b/3; 100b/4; 100b/7; 100b/7; 100b/11; 100b/11; 100b/14;  
101a/4; 101a/4; 101a/11; 101a/11; 101a/13; 101a/14; 101a/14; 101a/15;  
101b/2; 101b/3; 101b/3; 101b/5; 101b/5; 101b/6; 101b/7; 102a/4; 102b/1;  
102b/8; 102b/13; 102b/13; 102b/13; 102b/14; 102b/14; 102b/14; 103a/4;  
103a/6; 103a/10; 103b/1; 103b/14; 104a/2; 104b/2; 104b/2; 104b/2; 104b/2;  
104b/3; 104b/9; 104b/9; 104b/12; 104b/13; 105a/1; 105a/7; 105a/9; 105b/5;  
105b/7; 105b/7; 105b/10; 105b/11; 105b/11; 105b/12; 105b/14; 106a/3;  
106a/4; 106a/5; 106a/5; 106a/5; 106a/5; 106a/5; 106a/6; 106a/9; 106a/10;  
106a/11; 106a/11; 106a/12; 106a/12; 106b/1; 106b/8; 106b/8; 106b/8;  
106b/12; 106b/12; 107a/4; 107a/4; 107a/5; 107a/5; 107a/7; 107a/7; 107a/13;  
107b/3; 107b/3; 107b/8; 107b/9; 107b/10; 108a/1; 108a/2; 108a/5; 108a/9;  
108a/11; 108a/12; 108a/14; 108b/11; 108b/14; 108b/14; 108b/15; 109a/8;  
109a/8; 109a/8; 109a/8; 109a/9; 109a/15; 109a/15; 109a/15; 109a/15; 109b/5;  
109b/7; 110a/8; 110a/10; 110a/13; 110a/13; 110a/14; 110a/14; 110a/15;  
110b/2; 110b/3; 110b/4; 110b/4; 110b/4; 110b/5; 111a/6; 111a/7; 111a/8;  
111a/8; 111a/9; 111a/9; 111a/13; 111a/13; 111a/14; 111b/1; 111b/3; 111b/5;  
111b/5; 111b/8; 111b/8; 111b/8; 111b/11; 111b/11; 111b/11; 111b/12;  
111b/14; 112a/2; 112a/3; 112a/3; 112a/4; 112a/4; 112a/4; 112a/5; 112a/5;  
112a/5; 112a/5; 112a/5; 112a/5; 112a/5; 112a/6; 112a/6; 112a/6; 112a/6;  
112a/6; 112a/6; 112a/7; 112a/7; 112a/7; 112a/7; 112a/7; 112a/8; 112a/10;  
112a/11; 112a/12; 112a/12; 112a/15; 112b/1; 112b/2; 112b/3; 112b/4;  
112b/4; 112b/5; 112b/6; 112b/6; 112b/6; 112b/11; 112b/11; 112b/15;  
112b/15; 113a/5; 113a/10; 113a/13; 113b/2; 113b/9; 113b/11; 113b/11;



113b/13; 113b/14; 113b/14; 114a/1; 114a/2; 114a/5; 114a/6; 114a/10;  
114a/11; 114b/4; 114b/4; 114b/5; 114b/6; 114b/6; 114b/7; 114b/7; 114b/8;  
114b/8; 114b/11; 114b/11; 114b/11; 114b/11; 114b/12; 114b/12; 114b/12;  
115a/11; 115a/11; 115a/11; 115a/11; 115a/11; 115a/12; 115b/2; 115b/2;  
115b/9; 115b/10; 115b/10; 115b/10; 116a/4; 116a/15; 116b/8; 116b/10;  
116b/11; 116b/13; 116b/13; 116b/13; 116b/15; 117a/1; 117a/11; 117a/12;  
117a/15; 117a/15; 117b/1; 117b/5; 117b/5; 117b/6; 117b/7; 117b/8; 117b/14;  
117b/15; 118a/5; 118a/8; 118b/11; 118b/14; 119a/2; 119a/3; 119a/3; 119a/9;  
119a/13; 119a/14; 119a/14; 119b/1; 119b/1; 119b/2; 119b/3; 119b/7; 119b/8;  
119b/15; 119b/15; 119b/15; 120a/2; 120a/5; 120a/6; 120a/6; 120a/7; 120a/7;  
120b/10; 120a/13; 120b/14; 120b/14; 120b/14; 120a/15; 120a/15; 120b/3;  
120b/4; 120b/15; 120b/15; 120b/15; 121a/1; 121a/1; 121a/2; 121a/2; 121a/3;  
121a/4; 121a/9; 121a/9; 121a/10; 121a/10; 121a/10; 121a/14; 121a/15;  
121b/1; 121b/4; 121b/11; 122a/2; 122a/3; 122a/4; 122a/6; 122a/6; 122a/10;  
122a/11; 122a/13; 122b/3; 122b/4; 122b/6; 122b/6; 122b/10; 122b/10;  
122b/10; 122b/13; 122b/15; 123a/9; 123a/10; 123a/10; 123b/3; 123b/4;  
123b/5; 123b/5; 123b/8; 123b/8; 123b/9; 123b/11; 123b/15; 124a/1; 124a/2;  
124a/2; 124a/6; 124a/6; 124a/6; 124a/8; 124a/9; 124a/11; 124a/12; 124a/13;  
124b/5; 124b/9; 124b/11; 125a/3; 125a/11; 125b/3; 126a/1; 126a/1; 126a/1;  
126a/1; 126a/2; 126a/9; 126a/9; 126b/14; 127a/1; 127a/1; 127a/1; 127a/2;  
127a/6; 127a/8; 127a/9; 127a/9; 127b/2; 127b/6; 127b/6; 128a/2; 128a/3;  
128a/5; 128a/9; 128a/12; 128a/12; 128a/14; 128b/3; 128b/13; 129a/2; 129a/6;  
129a/10; 129a/10; 129a/10; 129a/11; 129a/12; 129a/13; 129a/13; 129a/13;  
129a/13; 129a/13; 129a/13; 129a/13; 129b/2; 129b/4; 129b/5; 129b/6; 129b/6;  
129b/9; 129b/14; 130a/6; 130a/7; 130a/10; 130a/10; 130a/12; 130a/13;  
130b/3; 130b/3; 130b/5; 130b/5; 130b/7; 130b/7; 130b/10; 130b/10; 130b/13;  
130b/15; 131a/9; 131a/10; 131a/13; 131a/14; 131a/14; 131b/1; 131b/10;  
131b/12; 131b/12; 132a/1; 132a/1; 132a/3; 132a/4; 132a/5; 132a/6; 132a/6;  
132a/6; 132a/8; 132b/2; 132b/4; 132b/6; 132b/15.

**vebā** (a.) Taun, veba: 28a/1.

**vebāl** (a.) Günah: 47a/4; 126a/7.

**veber** (a.) Kıldan yapılmış (ev), çadır: 36a/13.

- veca'** (a.) Ağrı, sızı, acı: 7a/8; 8a/8; 94b/6.
- vech** (a.) 1. Yüz, suret, çehre: 89b/6. 2. Sebep, münasebet, vesile: 5a/8; 5b/9; 51b/2; 60a/6; 62a/12; 64a/10; 64a/12; 64a/12; 67a/5; 86a/9; 86b/1; 88a/1; 88a/2; 88b/1; 91b/11; 101b/5; 101b/14; 105b/7. 3. Tarz, yol, üslup, şekil: 16a/5; 52b/11; 89b/14; 91b/14; 97b/13; 104b/5; 107a/6. 4. Üst, satıh, yüz: 61a/10; 61a/12; 61b/5; 61b/14.
- vecih** *bkz. vech.* 6b/11; 10b/9; 31a/5; 38b/15; 39a/7; 78a/14; 103b/14; 107b/1; 119a/4.
- vedā'** (a.) Ayrılırken birine selam ve esenlik dileme.  
**v. it-** Vedalaşmak: 131a/5.
- Vedüdu** (a.) "Çok merhametli, çok şefkatli", Allah: 84a/6.
- vefāt** (a.) Ölüm: 19b/15; 20a/2; 115a/8; 128b/11; 128b/11; 128b/13.  
**v. it-** Ölmek: 26a/6; 29b/8; 45a/5; 45b/8; 48b/5; 48b/12,13; 49a/2; 50b/12; 51a/5; 55b/7; 55a/15,56b/1; 58b/5; 88b/15; 100b/14; 101a/1; 101a/3; 115a/4; 115a/5; 115a/7; 115a/15; 115b/4; 125a/11.
- vefīk** (a. < vefk) Tılsımlı dua, muska: 57a/3; 57a/8; 112b/5.
- vefķ** *bkz. vefk.* 57a/4; 121a/4.
- vehbī** (a.) Allah vergisi: 10b/12.
- Vehhāb** (a.) Çok hibe eden, fazla bağışlayan, Allah: 83a/7.  
**V.-ı Muṭlak** (f.) Allah: 109b/7.
- vehim** (a. < vehm) Korku, kuruntu.  
**v. it-** Yersiz korkuya kuruntuya kapılmak: 128a/8.
- veled** (a.) Çocuk: 11b/9; 26b/15; 26b/15; 38a/6.  
**v.-i zinā** (f.) Nikahsız evlenmeden meydana gelen çocuk: 119a/8.
- ve'l-ḥāşıl** (a.) Sözün kısası, kısacası: 100a/14; 107b/6.
- velī** (a.) Ermiş, evliya, eren: 29b/4; 31a/4; 77b/13; 110a/10.  
**v. (daḥı) ol-** Eviya olmak: 29b/9,10.
- velī'ahd** (a.) Bir hükümdarın ölümünden veya tahttan çekilmesinden sonra tahta geçmeye aday olan kimse: 47a/13.
- vera'** (a.) Takva ehli, dindar: 52a/12
- verā'** (a.) Haramdan kaçınma: 112a/4.
- verā'** (a.) Arka, öte, geri: 32b/4; 73a/4.

**vereşe** (a. < çkl. vāriş) Mirasçılar: 74b/7.

**vesvese** (a.) Kuruntu, şüphe.

**v. it-** Kuruntuya düşmek, şüphelenmek: 85b/11.

**veyā** (f.) Veya, yahut: 75b/7; 86b/6; 87a/7; 87a/8; 98a/2; 98a/3; 98b/15; 101b/7; 104a/10; 104a/11; 104a/12; 104a/12; 104a/14; 105b/15, 106a/1; 106a/1; 106a/4; 106b/7; 106b/7; 107a/8; 107b/4; 108a/8; 108a/8; 117a/8; 131a/1; 132a/11; 132a/11.

**ve-yāḥūd** (f.) Veya, yahut: 104a/11; 104a/13; 106a/14; 106b/9; 106b/10; 107a/9; 107b/8; 131b/14; 132a/12.

**vezin** *bkz. vezn.* 89b/12.

**vezīr** (a.) Hükümdar vekili, vezir: 27b/11; 42a/5; 43b/3; 43b/13; 43b/14; 53b/4.

**vezn** (a.) Tartı, ölçü: 78b/9.

**vicdāniyye** (a.) Kalbi his ile ilgi: 65b/15.

**vilādet** (a.) Doğma: 63a/14; 63b/1; 63b/3; 63b/5.

**vilāyet** (a.) (a.) 1. İl: 17a/5; 17b/6; 47b/11; 48a/5; 52b/7; 52b/12; 53a/13; 54a/10; 55a/2; 58b/3; 58b/4; 59b/4; 60a/12; 69a/8; 100a/10. 2. Yetki ,hüküm: 23a/10.

**vilāyet ol-** Bir şeyi kudretle elde etmek: 59b/13.

**vir-** 1. Eriştirmek, iletmek: 6b/10; 8b/10; 17b/13; 40a/11; 46a/5; 93b/3; 96b/10; 97b/6; 132a/12.

2. Kazandırmak, katmak: 3a/8.

3. İhsan etmek, bağışlamak: 26b/9; 26b/10; 26b/10; 26b/11; 35b/11; 44a/14; 46b/11; 54b/4; 83b/12; 114a/5; 121b/11; 122b/13; 125b/1; 130a/7.

4. Teslim etmek: 40a/14; 43b/13; 54a/1; 55a/8.

5. Söylemek, haber vermek, bildirmek: 42b/9.

6. Kızı, kadını biriyle evlendirmek: 46a/12; 54b/5.

7. Ödemek: 60a/9,10; 88a/4; 93b/11; 93b/13.

**viril-** 1. Teslim edilmek: 54b/1. 2. İhsan edilmek: 75a/11.

**vitir** (a.) Vitir (namazı): 127a/3.

**vucūd** (a.) 1. Var olma, varlık: 4a/10; 4a/13; 4b/10; 4b/10; 5b/4; 5b/7; 9a/6; 9a/8; 9a/9; 9a/14; 12a/15; 12a/15; 23b/1; 60b/14; 66a/4; 67a/1; 73a/9; 74a/6; 98b/2; 105b/11; 106b/9. 2. Beden: 63a/9; 99a/11; 99a/12.

**v. bul-** Var olmak: 12b/6; 53a/12.

**v.a gel-** Var olmak: 12b/5.

**vucūdī** (a.) Var olma ile ilgili: 62b/12.

**vucūdiyye** (a.) Var olma, varlık: 26a/4.

**vucūh** (a. < çkl. vech) Yüzler, çehreler, suratlar: 81b/7.

**vuḥūṣ** (a. < çkl. vaḥṣ) Yabani hayvanlar: 30a/6.

**vuḫūf** (a.) Anlama, bilme, öğrenme.

**v. bul-** Anlamak, bilmek: 112b/7.

**vulāt** (a. < çkl. vālī) Valiler: 75b/1.

**vur-** 1. Saplamak, kakmak: 118b/3; 118b/3. 2. Çarpmak, vurmak: 129a/3.

**vuṣūl** (a.) Ulaşma, varma, yetişme: 62a/11; 63b/2; 66a/3; 65a/6; 66b/11; 100a/9.

**vü** (f.) Ve: 2a/8; 4b/9; 12b/7; 14a/2; 14a/2; 14a/8; 14a/8; 15a/1; 15a/1; 15a/12; 16a/6; 16a/15; 26a/13; 27a/5; 28a/6; 29a/15; 32a/1; 33a/14; 35a/1; 35a/1; 35b/11; 39a/13; 41a/15; 42a/11; 42b/8; 48a/6; 51a/13; 51a/14; 55b/15; 55b/15; 56a/6; 56a/6; 56a/7; 56a/7; 58b/1; 58b/12; 59a/15; 59b/4; 60a/10; 60a/12; 62a/2; 62a/14; 62b/6; 63b/2; 67b/2; 67b/2; 67b/2; 68a/8; 73a/11; 73b/5; 73b/5; 75b/5; 78b/11; 79b/9; 80a/4; 82a/7; 86a/9; 90a/1; 90a/2; 90a/2; 93b/2; 98a/7; 98b/9; 98b/14; 99a/11; 99a/12; 99b/3; 99b/5; 99b/6; 100b/2; 100b/3; 100b/3; 100b/3; 101a/9; 101a/9; 101a/12; 101a/12; 103b/8; 104b/12; 104b/12; 105a/2; 105b/10; 106b/8; 106b/8; 111b/12; 122b/15.

**vūkelā** (a. < çkl. vekīl) Vekiller: 40b/7.

**vūzerā** (a. < çkl. vezīr) Vezirler: 34a/9; 76a/13.

## Y

**yā** (a.) Ey: 24a/3; 38b/11; 43a/5; 45a/5; 98a/2; 106a/1; 106a/7; 106b/10; 107b/7; 110a/7; 131b/14; 132a/11.

**yā** (f.) Veya, yahut, yoksa: 8b/3; 8b/8; 25a/7; 25a/12; 25a/15; 25b/1; 35a/15; 41a/14; 42b/8; 43a/9; 53b/6; 82a/3; 82a/3; 82a/14; 82b/4; 82b/5; 82b/6; 82b/6; 82b/14; 83a/7; 84a/5; 84a/5; 84a/5; 84a/5; 84a/6; 84a/6; 84a/6; 84a/6; 84a/6; 84a/7; 84a/7; 84a/7; 84a/7; 84a/7; 85b/6; 87a/8; 90b/15; 91a/4; 91b/1;

91b/4; 92b/1; 92b/1; 92b/3; 92b/7; 93b/2; 94b/11; 95a/5; 95a/12; 96a/7;  
96b/1; 96b/6; 97b/4; 107a/11; 107b/13; 116a/11; 116b/11; 117a/2; 117a/5;  
117a/7; 117a/13; 117a/14; 117b/2; 117b/5; 117b/7; 117b/11; 120b/1; 121b/7;  
121b/7; 121b/9; 121b/9; 121b/10; 123b/3; 123b/14; 124a/5; 124a/7; 124a/9;  
124a/10; 124b/8; 125a/3; 125a/14; 126b/12; 128b/1; 128b/12; 128b/12;  
129b/9; 131a/9; 132b/7; 132b/14.

**yā** (a.) Arap alfabesinde ye harfi: 4b/8; 4b/9; 34a/1.

**yabān** (f.) İnsan yaşamayan ıssız yer.

**y.a at-** Önem vermemek, önemsiz görmek: 46a/6.

**y.a atıl-** Önem verilmemek, önemsiz görülmek: 61b/2.

**yābis** (a.) Kuru: 15a/2

**yād** (f.) Hatırlama, anma.

**y. eyle-** Hatırlamak, anmak: 117b/10.

**yādigār** (f.) Bir kimseyi veya olayı hatırlatan nesne: 2b/5; 3a/2; 3a/4.

**yağ** Yağ: 8a/7; 8a/7; 116b/13.

**yağ-** (Kar, yağmur, dolu için) gökten düşmek: 32a/15 54a/14 54b/1 125b/5 125b/8.

**yağdır-** (Kar, yağmur, dolu için) Gökten düşürmek: 35a/8; 36a/12; 37b/6.

**yağmā** (f.) Çapul, zorla alma.

**y. vü hasāret it-** Zorla alıp zarar vermek: 55a/2.

**yağmur** Yağmur: 32a/15; 35a/8; 36a/12; 36a/13; 37b/6; 54a/12; 54a/14; 54b/1;  
91a/14; 125b/5; 125b/7.

**yāhūd** (f.) Vaya, ya da, yahut: 39a/15; 51b/10; 81b/7; 93b/14; 104a/12; 106b/11;  
106b/12.

**yāhūz** *bkz. yāhūd.* 106a/11.

**yağ-** **1.** Yakmak: 36b/1; 98b/15; 98b/15. **2.** Ateşe vermek: 55a/5; 55b/15; 56a/13;  
57b/3; 58b/13; 120a/2.

**yağa** (a.) Uyanıklık: 98a/2; 98a/4; 98a/10; 118a/5.

**yağın** Zaman bakımından yaklaşmış olan: 40a/13.

**y. gel-** Yaklaşmak: 46a/13.

**y. var-** Yaklaşmak: 37b/6.

**yağın** (a.) Doğru, sahih, kati: 66b/10; 66b/13; 112a/5.

**yāḳūt** (a.) Değerli süs taşı, yakut: 12a/1; 16b/5; 16b/6; 72b/9.

**yalan** Doğru olmayan şey, yalan.

**y. söyle-** Yalan söylemek: 120b/3.

**yala-** Yalamak: 93a/14.

**yalat-** Yalatmak: 122a/7.

**yaldızlan-** Yaldızla kaplanılmak: 71b/6.

**yalın ayak** Ayağı çıplak.

**y. ayak başı kaba** Ayağı ve başı çıplak; çok perişan kılık: 120a/13.

**yalvar-** Yalvarmak: 46a/10.

**yama** Yırtık ve deliği onarmak için kullanılan parça: 61b/10; 61b/11.

**yan-** Yanmak: 6a/6.

**yan** 1. Huzur, kat, nezt: 8a/11; 15a/12; 16a/11; 16a/11; 19a/14; 26a/11; 52b/8; 62b/14; 76a/1; 95a/5; 113b/8; 124b/3; 130a/9; 132b/1.

2. Taraf, yan: 34b/7; 34b/7; 86a/6; 86a/9; 91b/14; 97a/14.

3. Beraberinde, birlikte: 32a/11; 53b/7; 54a/9; 55b/2; 62b/3; 87b/13; 95a/1; 95a/3; 120b/5; 130a/2.

4. Kıyı, çevre, kenar: 27b/8; 28b/11; 29a/7; 33a/15; 78a/8; 79a/8; 89a/1; 92a/2; 95b/7; 96b/11; 96b/12; 123b/11; 126b/7; 127b/3; 127b/5; 129a/4.

**ya'nî** (a.) Yani: 2a/4; 12b/11; 12b/13; 13b/3; 18b/3; 64a/1; 66a/4; 66a/6; 66a/9; 74a/4; 103a/5; 103a/5; 103a/6; 108b/6.

**yap-** 1. İnşa etmek, kurmak: 26a/9; 47b/12; 49b/4; 49b/5; 49b/5; 49b/12; 53a/14; 71a/2; 71a/5; 71a/5; 71a/14; 71b/2; 71b/15; 72b/15; 119a/5. 2. Meydana getirmek, oluşturmak: 71a/5.

**yapdır-** Kapattırmak: 51a/7.

**yapıl-** 1. İnşa edilmek, kurulmak: 71a/2; 72b/12. 2. Meydana getirilmek: 14b/3; 77b/6.

**yapış-** Sıkıca yakalamak, sarılmak, tutmak: 25a/2; 50a/12; 86a/3; 95a/3; 96a/8; 132a/11.

**yapraklan-** Yaprakları çıkmak: 77b/15.

**yār** (f.) Dost, seven, sevgi besleyen: 2b/5; 3a/3.

**yaradıl-** Yaratılmak: 10a/3; 42b/5.

**yaramaz** Uygunsuz, zararlı, kötü: 130a/13; 130a/13.

**yaramazlık** Fenalık, kötülük: 125a/5.

**y. it-** Fenalık, kötülük etmek: 76b/5; 76b/6.

**yārān** (f. < çkl. yār) Dostlar: 95b/9; 127b/13; 128a/12.

**yarat-** Olmayan bir şeyi var etmek, yaratmak: 11b/4; 11b/5; 11b/10; 12a/9; 12a/9; 12a/10; 12b/12; 12b/13; 12b/15; 13a/4; 13a/10; 13a/15; 13b/1; 13b/3; 13b/4; 14a/3; 14a/7; 14a/10; 14a/11; 15a/9; 15a/12; 15a/14; 15b/1; 18a/8; 23a/6; 23a/9; 25a/3; 25a/11; 25b/14; 39b/6; 79a/1.

**yardım** Yardım.

**y. eyle-** Yardım etmek: 54a/8.

**y. it-** Yardım etmek: 32b/7.

**yardımcı** Yardım ve destek veren, yardımcı.

**y. ol-** Yardım etmek: 35b/9.

**yarık** Yarılmış, yarık: 127b/6.

**yarıl-** Yarılmak, ikiye ayrılmak: 125b/3.

**yarım** Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri: 25b/15.

**yarın** 1. Ertesi gün: 95b/9. 2. Ahiret günü: 116b/12.

**yarlıga-** Affetmek, bağışlamak: 92b/4.

**yaş** Ömrün miktar ve derecesi: 26b/7; 30b/2; 30b/9; 31b/1; 31a/15; 31b/3; 42b/1; 43a/14; 69b/15; 79a/3; 121b/3.

**yaş** Ağlandığında gözlerden akan berrak sıvı, göz yaşı: 117a/8.

**y. ol-** Islanmak: 82b/5.

**yaşa-** Canlılığını, hayatını sürmek: 28a/12.

**yat-** 1. Uzanmak: 44a/15; 55a/15; 87b/12; 128a/7. 2. Geceyi geçirmek üzere bir yerde kalmak: 78b/3. 3. Uzanıp uyumak: 85a/11; 88b/6; 88b/6; 92a/11; 94a/9; 96a/6; 96b/3; 97a/2; 97b/4; 126b/7.

**yatsu** Yatsı: 126b/14.

**yay** Sıcak mevsim, yaz: 84b/8.

**yaz** Bahar mevsimi, ilkbahar: 54a/12.

**yaz-** 1. Yazmak: 6a/6; 8a/1; 8a/3; 8a/6; 8a/10; 12b/15; 25a/14; 26b/1; 43a/2; 45a/1; 45b/1; 46b/6; 52b/15; 54a/6; 76a/5; 76a/6; 93b/10; 93b/13; 94b/1; 94b/7; 122a/6. 2. Takdir etmek: 126b/13.

**yazı** Alfabe ile yazma işi, yazı: 26b/1.

**yazıl-** Yazılmak: 9a/1; 32a/4; 34b/2; 47a/3; 70a/15; 71a/7; 71b/12; 85a/1; 88b/8; 109b/5; 116a/5; 123b/1.

**yazılı** Yazılmış olan, yazılı: 79a/9.

**yed** (a.) El: 103b/14.

**y.-i kudret** (f.) Allah'ın, yaratanın eli: 12b/13

**yedi** bkz. *yidi*. 5a/2; 5a/2.

**yeg** Daha iyi, üstün: 2b/2; 127b/15.

**y. ol-** Daha iyi olmak, üstün olmak: 36a/7; 95a/4.

**yegrek** Daha iyi: 121b/2.

**yek** (f.) Bir, tek: 104a/7.

**yek-pāre** (f.) Tek parça, bir parçadan oluşan: 78b/5.

**yemīn** (a.) Sağ taraf: 75b/9.

**y. it-** Ant içmek: 42a/10; 88b/1; 90b/7.

**yeñ** Giysi kolu: 101b/6.

**yeneyer** Ocak ayı: 21b/13.

**yeñi** Yeni: 8b/4; 49a/5.

**yeşil** Yeşil: 14a/5; 29a/15; 35b/2; 37b/5; 61b/8; 91a/7; 125a/14; 127a/8.

**yetīm** (a.) Babasız, babası ölmüş çocuk: 76a/6.

**yetīme** (a.) Eşsiz: 112b/3

**yevim** bkz. *yevm*. 5b/14.

**yevm** (a.) Gün: 5b/14; 14a/9; 14a/9; 21a/8; 21a/15.

**y.-i aḥad** (f.) Pazar günü: 25a/3.

**y.-i cum'a** (f.) Cuma günü: 21b/2; 22b/7; 26a/3.

**y.-i erba'ā** (f.) Çarşamba günü: 25a/4.

**y.-i ḥamīs** (f.) Perşembe günü: 21a/6; 22b/7.

**y.-i işneyn** (f.) Pazartesi günü: 21a/14; 25a/3; 31a/11; 31a/15; 31b/2; 119b/8.

**y.-i kıyāmet** (f.) Kıyamet günü: 23a/12; 32a/14; 75b/14.

**y.-i naḥri** (f.) Zilhiccenin onuncu günü, kurban bayramı: 37b/2,3.

**y.-i sebt** (f.) Cumartesi günü: 22b/8; 25a/2.

**y.-i selāṣe** (f.) Salı günü: 21a/10; 25a/4.

**y.-i şemiş** (f.) Güneş'in meridyene ilk defa gelmesi arasındaki zaman: 21a/12.

**y.i'l-kıyām** (a.) Kıyamet günü: 11a/1; 11a/6.



**y.ü'l-ḥamīs** (a.) Perşembe günü: 25a/5.

**yık-** Yıkmak: 33b/5; 34a/2; 37a/7; 55a/5; 55b/15; 56a/13; 57b/2; 58b/13; 69b/15; 70a/2; 120a/2.

**yıkıl-** Yıkılmak: 16b/13; 70b/11.

**yıl-** Bir şeyden gözü korkup kaçmak: 98b/13.

**yıl** Sene, yıl: 5b/12; 5b/14; 5b/15; 9b/8; 9b/8; 12a/6; 12b/10; 13a/7; 13a/9; 13a/11; 13b/7; 13b/8; 16a/2; 17a/11; 18b/11; 18b/13; 18b/13; 19b/2; 19b/4; 19b/6; 19b/8; 19b/12; 19b/14; 19b/15; 20a/1; 20a/3; 20a/5; 20a/6; 20a/7; 20a/9; 20a/9; 20a/10; 20a/11; 20a/12; 20a/12; 20a/15; 20b/15; 21a/7; 21a/11; 21a/13; 21a/14; 21b/1; 22b/5; 22b/6; 22b/10; 22b/11; 23a/2; 23a/3; 23a/4; 23a/5; 23a/7; 23a/7; 23a/8; 23a/9; 23a/10; 23b/4; 24a/1; 24a/1; 24a/3; 24a/4; 24a/5; 24a/6; 24a/14; 26a/1; 26a/5; 26a/10; 26b/13; 26b/15; 27a/3; 27a/6; 27b/7; 28b/2; 28b/5; 28b/6; 28b/9; 28b/12; 29a/1; 29a/2; 29a/6; 29b/1; 29b/2; 29b/2; 29b/9; 30a/3; 30a/3; 30a/14; 30a/14; 30b/11; 30b/15; 31a/2; 31a/3; 31a/14; 31b/1; 32a/14; 32a/14; 33b/14; 34b/3; 34b/5; 36a/15; 37a/6; 37a/6; 37a/11; 37a/15; 38b/9; 39a/1; 39a/2; 40b/3; 40b/14; 40b/15; 41b/9; 44a/1; 44b/15; 45b/13; 47b/10; 48a/10; 51a/3; 51a/4; 55a/15; 56b/14; 56b/15; 57a/9; 60b/6; 60b/7; 69a/5; 70a/1; 70a/10; 70b/5; 70b/6; 70b/8; 71b/3; 72a/1; 72b/12; 75a/12; 79b/7; 84b/4; 86b/2; 93a/12; 93a/12; 94b/10; 101a/4; 115a/9; 118a/7; 118a/11; 119a/6; 119a/10; 119b/9; 124b/8; 126b/5; 127a/11; 127b/1; 128b/5; 128b/6.

**yılan** Yılan: 44a/15; 44b/1; 72a/13; 99b/5; 102b/9.

**yıldıra-** Parıldamak, ışık saçmak: 89a/8.

**yıldız** Yıldız: 13a/6; 14a/1; 14a/6.

**yıllık** (...) yılda aşılabilen, varılabilen: 12a/6.

**yi-** Yemek: 29a/15; 30a/13; 30a/13; 36b/11; 41b/1; 41b/3; 41b/6; 77b/8; 78b/10; 78b/10; 79a/4; 79a/9; 90b/11; 93b/4; 95b/3; 96b/13; 116b/6; 121b/13; 122a/1; 126b/15; 127a/2; 127a/4.

**yidi** Yedi: 4a/9; 6a/14; 6a/14; 7a/11; 7a/13; 8b/8; 13b/7; 14a/2; 14a/6; 18a/11; 18b/13; 19b/1; 19b/4; 19b/6; 19b/8; 20a/5; 20a/15; 23a/7; 23a/9; 23a/10; 23b/15; 24a/4; 25b/10; 28a/11; 28b/5; 29b/13; 30a/11; 33b/13; 36a/15; 51a/3; 52b/4; 52b/5; 55a/15; 55a/15; 56b/14; 57a/8; 57a/10; 59b/11; 66b/2; 67a/11;

68a/13; 68b/2; 68b/13; 70a/5; 70b/5; 72b/12; 78a/5; 80b/1; 80b/2; 82b/6;  
82b/7; 83b/3; 110a/11; 112b/11; 113a/7; 113a/9; 115b/11; 121b/3; 121b/9;  
122a/6; 127b/5.

**yidinci** Yedinci: 22a/9; 22a/13; 22a/14; 33b/14; 51a/4; 57a/9; 57a/15; 70a/8.

**yidir-** Yedirmek: 116b/15.

**yigirmi** Yirmi: 7a/10; 9b/7; 12a/2; 12a/4; 19b/6; 19b/9; 19b/12; 21a/9; 22b/12; 23a/1;  
25a/8; 26b/6; 27a/3; 29a/1; 29a/13; 29b/1; 29b/8; 30a/5; 31b/8; 31b/9; 34a/8;  
36b/7; 36b/7; 37a/10; 41b/9; 41b/9; 44a/1; 44a/1; 45b/7; 45b/13; 48b/2;  
48b/8; 51a/4; 51a/4; 52b/4; 52b/5; 55a/12; 56a/1; 59a/12; 70a/9; 72a/3; 72b/7;  
72b/11; 80a/1; 80a/3; 80b/3; 83a/6; 85a/8; 86b/2; 94b/10; 112b/10; 113a/9;  
113a/15; 115a/15; 119a/9; 120b/13; 124b/8; 127a/14; 127a/14; 127b/10.

**yigirminci** Yirminci: 31a/13.

**yigit** Genç: 33b/6; 117a/6.

**yimek** Aş, yemek: 79a/5; 79a/9.

**yimiş** Meyve: 15b/13; 15b/14; 15b/15; 16a/1; 16a/7; 50a/1; 78b/9; 78b/9; 78b/10;  
91a/5; 127a/6; 127a/12.

**yine** Yeniden, tekrar: 3a/3; 16a/1; 16b/10; 16b/12; 17b/4; 23b/4; 23b/11; 25b/14;  
25b/15; 30b/12; 35a/12; 35a/13; 45a/10; 46a/4; 46b/12; 46b/13; 48b/13;  
50a/9; 52b/1; 54b/14; 54b/15; 56b/14; 57a/2; 58b/6; 58b/8; 60a/10; 62a/11;  
62a/12; 63a/2; 69b/10; 70a/3; 70a/3; 70a/4; 70a/11; 70a/12; 70b/1; 70b/9;  
70b/10; 70b/11; 70b/11; 70b/15; 75a/12; 77b/5; 78b/3; 78a/11; 78a/12;  
83b/12; 87b/13; 91a/11; 91b/10; 93b/11; 93b/12; 94a/9; 94a/10; 95b/12;  
97a/1; 97a/3; 107a/2; 107a/2; 112b/14; 118b/5; 118b/5; 123a/13; 128a/13;  
128b/4; 130a/4; 132b/3; 132b/10.

**yir** 1. Mekan, mahal, yer: 14a/3; 14a/4; 14a/5; 14a/5; 14a/5; 14a/5; 14a/11;  
15b/11; 15b/11; 16a/9; 17a/10; 36a/11; 42b/10; 42b/11; 50a/2; 68b/10;  
70b/1; 77a/4; 77a/15; 77b/1; 77b/5; 78b/5; 79a/4; 83a/3; 89b/8;  
91b/10; 91b/10; 93a/10; 95b/12; 98b/5; 98b/5; 105a/6; 119b/13;  
127a/5; 128a/10; 132b/10.

2. Mesafe, uzaklık: 29a/12; 72a/4.

3. Toprak, yer: 16a/12; 18a/13; 32a/15; 33a/8; 35a/8; 35b/6; 78a/14; 78a/15;  
78b/1; 88b/14; 129a/3.

4. Yeryüzü: 12a/6; 13a/15; 13b/1; 13b/8; 15b/15; 16b/9; 16b/13; 18a/11; 25b/15; 26b/8; 34b/3; 36a/3; 36a/12; 37a/5; 69a/5; 74a/8; 123a/8.
5. Memleket, yurt, yer: 16a/2; 16a/3; 16a/4; 16a/8; 16b/12; 17b/7; 17a/1; 17a/7; 18a/2; 48b/13;
6. Bölüm, kısım, yer: 60b/5; 61b/10; 97b/9; 131b/1.
7. Durum, vaziyet: 103b/3; 111b/14.
8. Aşağı, yer: 89b/2; 91b/15; 124b/3.
9. Kalınacak yer, oda: 97a/2.
- y. tut-** Yer kaplamak: 30a/5.
- y.e berāber it-** Yerle bir etmek, dümdüz hale getirmek: 70a/2.
- y.yüzi** Yeryüzü, dünya: 35b/7; 121b/12.
- y.ine қо-** Saymak: 84b/7.
- y. üzeri** Yer üstü, dünya: 37a/15, 37b/1.
- yirine** 1. Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere: 14a/12; 36b/1; 47a/13; 49a/3; 49b/2; 53a/10; 56a/3; 58a/15; 59a/14; 59b/2; 59b/12; 62a/11; 73b/15.  
2. Muadil, karşılık: 72b/2.
- yirlü yirinde** Uygun yerde: 23a/15.
- yirlü yirine** Eskiden olduğu duruma, hale.
- y. yirine var-** Eskiden olduğu hale dönmek: 57a/1.
- yit-** Kafi gelmek, yetmek: 27b/6; 54b/4.
- yitiş-** 1. Vasıl olmak, ulaşmak, yetişmek: 35b/3; 36a/1; 85a/11. 2. Büyümek, üremek: 50a/2.
- yitmiş** Yetmiş sayısı: 7b/10; 8a/7; 12b/10; 20a/3; 20a/10; 23b/4; 26a/5; 27b/7; 29b/8; 29b/13; 30b/6; 32a/11; 34a/2; 34a/15; 34b/12; 34b/14; 44a/3; 51a/2; 55b/13; 59b/10; 69b/4; 70a/3; 70b/6; 70b/13; 72a/5; 75a/12; 78b/2; 82b/6; 83b/14; 84a/2; 101a/6; 112b/14; 113a/4; 113a/6; 115a/14; 116a/7; 130b/9.
- yitür-** Kaybetmek: 113a/2.
- yohsa** Yoksa: 90a/15; 124a/15; 126b/4.
- yok** 1. Varın zıttı, yok, mevcut olmayan: 3a/12; 7a/13; 13a/6; 14b/3; 16b/14; 21a/3; 26b/3; 27b/5; 28a/11; 34a/10; 34b/2; 40a/1; 42b/10; 44a/14; 50a/1; 52a/14; 53a/7; 55a/13; 63b/7; 64b/9; 65a/13; 65b/2; 75b/6; 75b/8; 78b/6; 78b/11; 79b/3; 80a/2; 80a/3; 80a/4; 85b/7; 87b/4; 92a/5; 92a/6; 98a/5; 101b/8;

102a/11; 103a/9; 103a/11; 105b/3; 107a/2; 107a/3; 108a/5; 110a/7; 115b/15;  
116a/10; 122a/1; 123b/12; 127b/7; 129b/10. 2. “Hayır” anlamında bir söz:  
34b/6.

**yol** 1. Bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık: 12a/7; 48a/6.

2. Yürünen yer, yol: 48a/6; 48a/7; 72a/10; 127b/15; 128a/9.

3. Güzergah, yol: 49b/5; 49b/11; 49b/11; 79a/7; 82b/4;

4. Dava, tarik, yol: 129a/9; 131a/11.

5. Yolculuk: 131a/6,

**y. bul-** Nüfuz etmek, inceliğine varmak: 112b/5.

**y. düz-** Yol yapmak: 53a/14.

**y.dan çıkar-** Doğru yoldan ayırmak: 91b/5.

**y.dan kı-** Doğru yoldan ayırmak: 130b/14.

**yoldaş** Yol arkadaşı, arkadaş, refik: 62b/3; 87b/13; 96a/10; 126a/12.

**yorul-** Yorulmak: 126a/12.

**yovenyer** Kasım ayı: 21b/13.

**yu-** Yıkamak: 7b/15.

**yübüset** (a.) Kuruluk: 14b/12; 14b/12; 14b/15; 15a/2; 15a/5; 15a/6.

**yukarı** Üst taraf, yukarı: 127b/6.

**y. kalk-** Ayağa kalkmak: 95a/2.

**yum-** Kapamak: 86a/4.

**yumuşak** Sert zıttı, yumuşak: 15b/12.

**Yūnānī** (a.) Yunan’a mensup: 28a/4; 79a/13; 79b/9; 79b/10.

**Yūnāniyye** (a.) 1. Yunan’a mensup: 24a/2. 2. Yunanca: 80b/6.

**yunlis** Temmuz ayı: 21b/13.

**yüce** Yüksek, ulu: 93a/10.

**y. ol-** Yüksek olmak: 17a/12.

**yügriş-** Koşuşmak: 133a/2.

**yük** Hayvanın taşıdığı nesne veya miktar: 7b/10; 52b/14; 112b/14; 116b/1;  
120a/14.

**yüklet-** Yükletmek: 120b/9.

**yüklü** Yüklü olan: 41b/4.

**yüksek** Yüksek, ali: 72a/5; 98b/5; 105a/6.

**yükseklik** Yükseklik: 16b/7.

**yün** Yün: 30a/14; 124b/5,6; 128b/6.

**yürek** Kalp, yürek: 125b/3.

**y. oynaması** Kalp çarpıntısı, hafakan: 8a/5.

**yüri-** *bkz. yürü.* 33b/4.

**yürü-** 1. Dolaşmak: 2b/3. 2. Gitmek, yürümek: 71b/9; 89b/1. 3. Saldırmak, hücum etmek: 51b/11; 53b/2.

**yürüyü** Yürüyerek: 125b/3.

**yüz** Yüz sayısı: 6a/14; 6b/3; 11a/2; 11a/3; 12a/2; 16b/7; 19b/1; 19b/2; 19b/4; 19b/4; 19b/6; 19b/8; 19b/9; 19b/12; 19b/14; 20a/1; 20a/3; 20a/3; 20a/5; 20a/5; 20a/6; 20a/7; 20a/8; 20a/9; 20a/10; 20a/11; 21a/8; 21a/11; 21a/13; 21a/15; 24a/2; 24a/5; 25a/8; 25a/9; 25b/2; 26a/1; 26a/10; 26b/6; 26b/13; 26b/13; 27a/3; 27b/7; 28b/5; 28b/9; 28b/12; 29a/1; 29a/6; 29a/13; 29a/13; 29b/1; 29b/2; 29b/8; 29b/15; 30a/10; 30a/11; 30a/12; 30a/2; 30a/3; 30a/5; 30a/9; 30b/15; 31a/1; 31a/2; 31b/4; 31b/4; 31b/8; 31b/9; 32b/2; 36a/7; 36b/1; 36b/5; 36b/6; 36b/7; 37a/2; 37a/10; 37a/15; 38b/10; 38b/10; 39a/1; 39a/2; 39b/12; 40b/14; 41b/8; 42b/15; 43a/7; 43a/12; 44a/1; 44a/3; 44b/15; 45a/1; 45a/4; 45a/7; 45b/6; 45b/7; 47b/14; 48b/2; 48b/4; 48b/8; 49a/6; 49b/2; 50a/13; 50b/11; 50b/15; 51a/2; 51a/4; 51b/4; 51b/5; 51b/6; 51b/10; 51b/10; 55a/15; 56a/1; 56a/3; 56a/5; 56a/11; 56b/11; 56b/12; 56b/14; 56b/15; 57a/9; 57a/10; 57a/15; 57b/1; 57b/10; 58a/6; 58a/13; 58b/5; 59a/1; 59a/12; 59b/10; 60b/10; 70a/5; 70a/13; 70b/12; 70b/15; 71a/2; 71b/5; 72a/9; 72b/12; 72b/13; 79b/7; 80b/1; 80b/2; 82b/6; 83a/6; 83b/5; 83b/8; 83b/14; 84a/3; 85b/3; 93b/8; 100b/15; 101a/2; 101a/4; 101a/6; 112b/11; 113a/6; 113a/9; 113a/9; 113a/15; 115a/2; 115a/15; 118b/9; 119a/6; 119a/8; 119b/9.

**yüz** 1. Çehre, surat: 7b/14; 8a/11; 32a/9; 42b/6; 42b/8; 49a/15; 75b/8; 75b/15; 88a/9; 88b/5; 89a/1; 89a/8; 97a/14; 114a/10; 116b/9; 119a/4. 2. Taraf, yan: 78b/10; 78b/10.

**yüz-** Yüzmek: 98b/8; 98b/10.

**yüzden** Sebeble: 57b/9.

**yüzinci** Yüzüncü: 115a/9.

**yüzine** Yüzünden, sebebiyle: 72b/14.

## Z

- zā** (a.) Arap alfabesinde zı harfi: 7a/12; 80a/1.
- zabıt** (a. < zabt) Sıkı tutma.
- z. eyle-** İdaresi altına almak: 90b/12.
- z. it-** 1. Anlamak, kavramak: 7b/2. 2. Silah kuvveti ile bir yeri almak, ele geçirmek: 58b/3. 3. Hakim olmak: 76b/7.
- zabt** *bkz. zabıt.*
- za'f** (a.) Zayıflık, kuvvetsizlik: 64a/8.
- zafer** (a.) Galibiyet, üstün gelme.
- z. bul-** Üstün gelmek: 47b/3.
- zāhib** (a.) Bir fikir veya zanna kapılan, uyan.
- z. ol-** Bir fikre uymak: 81b/9.
- zāhid** (a.) İbadetine bağlı, dindar, sofu: 40a/6.
- zāhir** (a.) Dış, dış görünüş, dış yüz; açık, belli: 2b/11; 3a/7; 3b/9; 4a/4; 5b/7; 8a/8; 11a/13; 23b/5; 35b/9; 39b/7; 50b/2; 63b/8; 81b/2; 87a/14; 89b/7; 103b/2; 104b/3; 111b/6; 112b/15; 130a/12; 130b/9; 132a/7.
- z. ol-** Görünmek, ortaya çıkmak: 4a/13; 10b/4; 11a/14; 14b/7; 23b/6; 23b/7; 23b/12; 24a/8; 35b/6; 37a/4; 38a/5; 38a/5; 39b/10; 79a/2,3; 93a/9; 108b/14,15.
- zāhire** (a.) Dış, dış görünüş, dış yüz; açık, belli: 83b/3; 113a/12; 114b/9; 120a/7.
- zaḥīre** (a.) Gerektiği zaman harcanacak şey, biriktirilmiş şey: 111a/6.
- zaḥmet** (a.) Sıkıntı, güçlük, meşakkat.
- z. çek-** Sıkıntı çekmek: 113b/2.
- zahr** (a.) Sırt, arka: 7b/15; 12a/5; 76a/6.
- za'if** (a.) Zayıf, güçsüz: 8b/3; 75a/3; 85a/13; 120b/8; 126a/6.
- z. ol-** Zayıflamak, gücünü kaybetmek: 76b/3,4; 93b/3.
- zā'il** (a.) Devamı olmayan, sona eren.
- z. eyle-** Yok etmek, ortadan kaldırmak: 106a/11.
- z. ol-** Yok olmak, ortadan kalmak: 66b/14; 67a/5; 107a/2.

**zākīr** (a.) Zikreden, zikredici anan: 81b/7; 86a/1; 86a/11.

**z. ol-** Zikretmek: 81b/6.

**zākīrīn** (a. < çkl. zākīr) Zikredenler: 5a/10.

**zāl** (a.) Arap alfabesinde zel harfi: 80a/5.

**zālī** (a.) Geniş, büyük.

**zālī'īl-fem** (a.) Ağzı geniş: 89a/11.

**zālike** (a.) Bu, şu: 90a/3; 103a/15.

**zālim** (a.) Zulmeden, zalim: 85a/15; 85a/15.

**zamān** (a.) 1. Müddet, vakit, çok veya az genel olarak vakit: 7b/7; 7b/9; 13b/6; 13b/7; 16a/2; 16a/2; 17b/1; 17b/10; 21a/3; 21b/5; 23a/11; 23b/1; 23b/5; 23b/13; 23b/14; 23b/15; 30a/2; 30a/2; 34a/14; 35a/13; 36b/2; 39b/7; 43a/13; 44a/12; 44a/13; 44b/15; 46a/12; 46a/15; 47a/14; 51b/2; 52b/3; 52b/12; 54a/11; 54a/14; 54b/3; 58b/15; 60b/10; 60b/12; 77a/5; 85a/11; 85a/12; 85a/13; 87a/1; 91a/8; 91a/12; 91a/13; 93a/13; 94a/5; 94b/10; 101a/6; 117a/4; 117a/10; 120a/1; 121b/12; 124a/4; 127b/13; 129a/1; 130a/5; 132a/15.

2. Çağ, devir, zaman: 2b/7; 2b/12; 3a/4; 3b/5; 19b/9; 26b/3; 27b/9; 28a/12; 28a/13; 31a/10; 32a/15; 35a/2; 37a/9; 37a/9; 37a/10; 37a/11; 37b/3; 37b/4; 39b/15; 40b/10; 40b/10; 41a/1; 41a/6; 44a/8; 45b/9; 45b/10; 45b/11; 49a/5; 49a/6; 51a/7; 51a/9; 57a/11; 57a/13; 57b/10; 57b/15; 58a/1; 58a/5; 58a/9; 58b/1; 58b/10; 59b/1; 60a/6; 60a/15; 60b/2; 70b/11; 71a/2; 71a/13; 74b/10; 74b/11; 76a/8; 76a/9; 76a/9; 89a/3; 100b/11; 101a/7; 104b/9; 105a/1; 108a/3; 114b/13; 116a/2; 116a/4; 116a/5; 116a/8.

**zamāne** (a.) Şimdiki zaman: 3a/2.

**zamāniyye** (a.) Zamana ait, zaman ile ilgili: 23b/11.

**zamīr** (a.) 1. İsmi yerini tutan kelime: 121a/12. 2. Gönül, hatır: 129b/4.

**zamm** (a.) Katma, ekleme.

**z. eyle-** Katmak, eklemek: 132a/14.

**z. it-** Katmak, eklemek: 17a/4.

**z. olın-** Katıtılmak, eklenmek: 103a/1.

**zan** *bkz. zann.*

**zanādīka** (a. < çkl. zındīk) Münafıklar, zındıklar: 104b/11.

**zandağa** (a.) Dinsizlik, küfür: 105b/14; 129a/11; 129b/6.

- ẓann** (a.) Sanma, sezme, sanı.
- ẓ. it-** Sanmak, zannetmek: 31a/5; 31a/7; 31a/7; 37b/6; 108a/15.
- ẓ. olın-** Öyle kabul edilmek: 51a/10.
- ẓār** (a. < ẓārr) Zararlı: 132b/3; 132b/5.
- ẓarar** (a.) Zıyan, eksiklik, kayıp: 59b/10; 99a/3.
- ẓ. it-** Zarar etmek, zarara uğramak: 87a/2.
- ẓ. vir-** Zarara uğratmak: 74b/11.
- ẓarbī** (a.) Zorla, zorbalıkla, şiddetle: 88a/4.
- ẓarūret** (a.) İhtiyaç, muhtaçlık, zorunluluk: 110a/6; 132a/7.
- ẓarūrī** (a.) İster istemez, mecburi: 39b/3.
- ẓāt** (a.) **1.** Şahıs, zat: 2a/4; 10b/3; 62a/10; 63b/4; 63b/5; 63b/6; 65b/9; 66a/3; 66a/5; 73b/12; 73b/12; 106a/10; 106b/11; 106b/11; 118a/2. **2.** Öz, cevher, asıl: 64a/10; 64a/12.
- ẓātr'l-mā** (a.) Suyun özü, kendisi: 64a/10,11.
- ẓātu'llah** (a.) Allah'ın zatı: 108a/8.
- ẓātī** (a.) Şahsa mahsus, şahsi: 10b/13; 62a/9; 62a/9.
- ẓātihi** (a.) Kendi zatı, şahsı: 106a/9.
- ẓātiyye** (a.) Şahsa mahsus, şahsi: 108b/14.
- ẓav'en** (a.) Işığına, aydınlığına: 123a/10.
- zāviye** (a.) Köşe: 50b/4.
- zāyi'** (a.) Boşa giden, kaybolan.
- ẓ. eyle-** Boşa harcamak: 131b/15.
- ẓ. ol-** **1.** Yok olmak, kaybolmak: 31a/10. **2.** Zarar görmek, mahvolmak: 76b/3.
- zāyil** *bkz. zā'il.*
- ze** (a.) Arap alfabesinde ze harfi: 80a/7; 80a/10.
- zebāb** (a.) Kara sinek: 42b/9.
- zebīb** (a.) Kuru üzüm: 127a/1; 127a/9; 127a/9.
- zebiḥ** (a. < zebḥ) Boğazlama, kesme: 97b/9.
- z. olın-** Boğazlanmak, kesilmek: 61a/6,7.
- zehī** (a.) Arapça'da şaşma ifade eden bir kelime; ah!, ne!: 54a/8.
- zehir** *bkz. zehr.* 6b/10.
- zehirlü** Zehirli: 48a/14.



**zehr** (a.) Ağrı, zehir: 129b/7.

**zeker** (a.) Erkek: 19a/3.

**zelzele** (a.) Deprem: 16b/12; 27a/5.

**zemîme** (a.) Kötü, beğenilmeyen hal, davranış: 100b/8.

**zencî** (a.) Afrikalı kara ırktan olan: 119a/12.

**zer-efşân** (f.) Altın saçan: 3b/9.

**zerre** (a.) Çok küçük parça: 74a/3.

**zevâl** (a.) 1. Güneşin baş ucunda bulunma zamanı: 85a/12. 2. Yok olma, ortadan kalkma, sona erme: 111a/10; 127b/15.

**zevc** (a.) Koca: 18a/12.

**zevce** (a.) Nikahlı kadın, eş: 18a/13.

**zevciyye** (a.) Evlilik ile ilgili: 112b/4.

**zevî-rahm** (a.) Kişinin en yakın akrabaları; anne, baba, kardeş, teyze vs.: 120a/7.

**zevk** (a.) Hoşa giden hal, haz, zevk: 86a/11; 110a/8.

**zevkıyye** (a.) Zevke ait, zevk ile ilgili: 65b/15.

**zey-māh** (f. < dey-māh) Fars takviminde onuncu ay: 22b/2.

**zeyl** (a.) Bir şeyin devamı: 104b/14.

**zeytūn** (a.) Zeytin: 24a/8; 72b/3; 72b/5; 120b/13.

**zıdd** (a.) Bir şeyin karşılığı, aksi: 118a/6.

**zıddān** (a.) İki zıt.

**z. ol-** İki zıt olmak, karşıt olmak: 87a/14,15.

**zıddeyn** (a.) İki zıt: 18a/3.

**zıddıyet** (a.) Zıtlık, karşıtlık: 102a/7.

**zıl'** (a.) Kaburga kemiği: 25b/14.

**zıll** (a.) Gölge.

**z.-i Yezdān** (f.) Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, halife: 3b/6.

**zımn** (a.) İç taraf: 9b/9.

**zındîk** (a.) Münafık, zındık: 104b/14; 105a/4.

**zındîka** (a.) Münafık, zındık: 104b/15.

**zırh** (f. < zırh) Demirden dövme veya örme savaş elbisesi, zırh.

**z. işle-** Zırh yapmak: 30a/1.

**zî-bāl** (a.) Gönül, ruh sahibi: 9a/9.

- zih̄in** (a. < zih̄n) Hafıza, zihin: 106a/7.
- zīkr** (a. < zīkr) Anma, zikretme: 5a/10; 5a/11; 85b/15; 85b/15; 86a/11; 98b/8; 99a/1; 112a/6; 118a/5.
- z. eyle-** Anmak, zikretmek: 5a/9; 6a/5; 86a/4; 112b/9; 113a/15.
- z.-i ḥāfi** (f.) Gizli olarak yapılan zikir: 99a/7.
- zīkrū'llah** (a.) Allah'ı anma, zikretme: 34a/14; 85b/9.
- z. it-** Anmak, zikretmek: 45b/14; 52a/10; 57a/6; 71a/1; 82b/10; 84a/4; 85b/12; 86a/10; 103b/13,14; 117b/10.
- z. ol-** Anmak, zikretmek: 84a/8.
- z. olun-** Anılmak, zikrolunmak: 24b/10; 41a/6; 59a/10; 65b/8; 65b/12; 66b/2; 80b/9; 81b/2; 83b/14; 89b/4; 95b/4; 123a/4.
- zīkr** *bkz. zīkir.* 5a/12; 58a/4; 62a/1; 71b/1; 83a/5; 85b/7; 85b/10; 86a/5; 97b/14; 100a/3; 100a/13; 117a/15; 122b/10.
- zī'l-ḥicce** (a.) Arabi ayların on ikincisi: 21b/10; 33a/12; 43a/12; 45b/8.
- zī'l-ḥa' de** (a.) Arabi ayların onuncusu: 21b/10; 48b/5; 51a/2.
- zimm̄et** (a.) Üst, üstte olan şey: 40a/9.
- zīnet** (a.) Süs, bezek: 129b/14.
- zīrā** (f.) Çünkü, zira: 4b/10; 9a/8; 14a/4; 38b/8; 39a/14; 41a/5; 68b/9; 73b/4; 76b/8; 78a/7; 80b/1; 84b/5; 85a/5; 87a/9; 87a/15; 88a/6; 89b/10; 90a/4; 98a/5; 98a/11; 98a/15; 101a/10; 103a/13; 104a/6; 106a/4; 106a/6; 106a/8; 106a/10; 106a/14; 106b/2; 106b/13; 108a/12; 109a/3; 114b/2; 126a/5; 130b/1; 130b/7; 130b/13; 131a/11; 131b/13; 132a/2.
- z. ki** (f.) Şundan dolayı ki, şu sebeple ki: 51a/11; 53a/10; 55b/4; 56b/7; 58b/10; 65b/9; 74b/11; 75b/2; 82b/9; 83a/1.
- zīrā'** (a.) Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan bir uzunluk: 12a/3; 12a/4; 16b/7; 25b/10; 25b/10; 26b/13; 26b/14; 26b/14; 28a/6; 34b/12; 34b/13; 36b/7; 36b/8; 72a/4; 72a/5; 72a/5; 72a/6; 72a/6; 72b/7; 72b/8; 72b/9; 72b/13; 73a/1.
- zī-rūḥ** (a.) Canlı.
- z. ol-** Canlı olmak: 101b/2,3.
- zīyā** (a.) Aydınlık, ışık.
- z. vir-** Aydınlatmak: 91a/14,15.

**ziyāde** (a.) Çok, daha çok; fazla, daha fazla: 12a/13; 45a/11; 48a/9; 55b/2; 55b/14; 56a/11; 70a/10; 70b/14; 88a/11; 90a/6; 97b/11; 113a/8; 118a/1; 125a/6; 130a/7; 130b/9; 130b/12.

**z. it-** Artırmak: 93b/14.

**z. ol-** 1. Fazla olmak: 7b/10; 31a/15. 2. Artmak: 39a/6.

**z. (ol-)** Artmak: 81b/6.

**ziyāfet** (a.) Misafir kabul etme; yedirip içirme.

**z. it-** Misafir etmek: 46b/10

**ziyālan-** Aydınlanmak: 72b/10.

**ziyāret** (a.) Görmeye gitme, görüşmeye gitme, görüşme: 46a/14; 46b/1; 123b/4.

**z. eyle-** Görmeye gitmek: 46b/5.

**z. it-** Görmeye gitmek: 46b/3; 96a/2; 96a/3.

**Zuḥal** (a.) Satürn gezegeni: 14a/7; 23a/3; 24b/1; 67a/11.

**zuhr** (a.) Öğle vakti: 77a/6.

**zuhūr** (a.) Görünme, meydana çıkma: 23b/13; 38b/6; 44a/3; 51a/7; 65b/7; 66a/10; 84b/2; 106a/5; 120b/2.

**z. bul-** Görünmek, meydana çıkmak: 24a/11; 55b/8; 66b/10.

**z. eyle-** Görünmek, meydana çıkmak: 5a/10; 65b/7; 93a/3; 100b/4.

**z.da ol-** Görünürde olmak, meydana olmak: 58b/11.

**z. it-** Görünmek, meydana çıkmak: 6a/1; 6a/9; 10b/3; 10b/4; 11a/12; 11b/9; 14b/9; 15a/1; 15b/1; 23b/8; 23b/9; 23b/11; 33a/15; 36b/11; 38a/15; 39b/14; 40a/3; 44a/2; 44a/9; 56b/12,13; 57b/1; 57b/11; 58b/3; 58b/4; 58b/6; 80b/5; 91a/14; 91a/15; 98a/7; 99b/4; 101b/15; 102a/6; 104b/15; 105a/1; 105b/2,3; 113b/7; 118a/8; 118a/12; 118b/7; 118b/10; 119a/11; 119a/14,15; 120a/6.

**zuhūrāt** (a. < çkl zuhūr) Görünmeler, meydana çıkmalar: 106b/10.

**zulim** *bkz. zulüm.*

**zulimet** *bkz. zulmet.* 62a/1.

**zul** (a. < zull) Alçalma, horluk, hakirlik: 107a/6.

**zulm** *bkz. zulüm.* 32a/1; 73b/10; 75a/12.

**zulmet** (a.) Karanlık: 11a/9; 11a/14; 16b/10; 29b/7; 62a/1; 91b/3.

**zulüm** (a. < zulm) Haksızlık, eziyet, zulüm: 35b/5; 73b/9; 107b/8.

**z. it-** Eziyet etmek: 73b/12; 74a/12

**zülümānī** (a. < zūlmānī) Karanlığa mensup, karanlıkla ilgili: 98a/1.

**zülümāt** (a. < çkl. zūlmet) Karanlıklar: 9b/5; 100b/8.

**zu<sup>ʿ</sup>m** *bkz.*

**zu<sup>ʿ</sup>um** (a. < zu<sup>ʿ</sup>m) Sanı, boş inanç: 19b/11.

**z. eyle-** Sanmak, boş yere inamak: 35a/12.

**z. it-** Sanmak, boş yere inanmak, 11b/13; 18b/12; 44a/5; 118a/14; 118b/15.

**zübde** (a.) Bir şeyin en seçkin parçası: 3b/15; 60a/3.

**zū-fünūn** (a.) İlim, sanat sahipleri: 2b/13.

**zūhd** (a.) Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme: 50b/3; 52a/12; 112a/4.

**zūhhād** (a. < çkl. zāhid) Zahidler, sofular: 56a/6; 126a/11.

**Zühre** (a.) Çobanyıldızı, Venüs: 8a/10; 14a/6; 22b/14; 24b/5; 67b/15.

**zümre** (a.) Cemaat, topluluk, sınıf: 73a/8; 117b/11.

**zümürüd** (a.) Zümrüt: 29a/10; 72b/7.

**zürriyāt** (a. < çkl. çkl. zürriyet) Nesiller, soylar, kuşaklar: 12b/11.

**zürriyyet** (a.) Nesil, soy, kuşak: 32a/7.

### **III. ARAPÇA İBARELER**

## A

‘**aleyhi'l-la‘ne** “Lanet onun üzerine olsun” anlamında bir söz: 87a/13; 87b/2.

‘**aleyhimü's-selām** “Selam onların üzerine olsun” anlamında bir söz: 25a/15; 31b/13.

‘**aleyhi's-selām** “Ona selam olsun” anlamında bir söz: 5b/5; 6b/4; 9a/3; 12a/15; 12b/7; 13a/1; 19b/5; 21a/7; 24b/9; 24b/9; 25a/1; 26b/7; 27a/1; 27a/4; 27a/7; 27a/7; 27a/9; 27b/5; 27b/9; 27b/11; 28a/12; 28a/13; 28a/15; 28b/3; 28b/5; 28b/11; 28b/11; 28b/13; 29a/1; 29a/4; 29a/7; 29a/14; 29b/3; 29b/4; 29b/10; 29b/14; 30a/4; 30b/1; 30b/7; 30b/14; 31a/11; 31b/5; 31b/7; 36a/7; 37b/10; 38a/6; 39a/14; 61b/13; 62a/3; 62a/5; 64a/14; 69b/12; 71a/1; 79b/6; 79b/8; 78a/7,8; 69b/13; 80b/1; 83a/1; 83a/9; 83a/11; 83a/12; 83b/15; 84b/13; 86b/1; 86b/6; 87a/12; 87a/15; 87b/11; 88a/5; 88a/11; 88b/13; 90a/7; 93a/8; 93a/9; 93b/3; 94b/11; 95a/9; 95a/11; 96a/6; 96a/8; 97a/5; 97a/9; 101a/8; 102a/11; 103a/2; 104a/8; 104b/7; 109b/7; 110b/5; 114b/1; 115b/14,15; 121a/2; 121a/11.

**Allāhu'r-raḥmānu'r-raḥīmu** Rahman ve rahim olan Allah: 83a/14.

**Allāhu subḥānehu ve te‘ālā** Şanı yüce ve ali olan Allah: 74a/3.

‘**aleyhi rahmetü'l-ğaffār** “Bağışlayan Allah’ın rahmeti ona olsun” anlamında bir söz : 4a/2,3.

‘**aleyhi'r-rahmetü ve'l-ğufrān** “Allah’ın mağfiret ve bağışı ona olsun” anlamında bir söz: 59a/13.

‘**aleyhi's-şalātü ve's-selām** “Salat ve selam ona olsun” anlamında bir söz: 12a/13; 84a/2; 96a/10,11.

‘**aleyhi's-şalavātü ve's-selām** “Salavatlar ve selam onun üzerine olsun” anlamında bir söz: 86b/9; 97a/6; 104a/13.

‘**aleyhimu's-şalātu ve's-selām** “Salat ve selam onların üzerlerine olsun” anlamında bir söz: 31b/12.

‘**aleyhi ve ‘alā nebiyyine's-selāmu** “Onun ve Paygamberimizin üzerine selam olsun, anlamında bir söz”: 121a/3,4

‘**amelen lā-‘ilmen** Bilgiye dayanmayan amel; ilimsiz: 130b/5.

## B

**Bedī' a's-semāwātı ve'l-arḍı** “Yerleri ve gökleri icat eden, yaratan”, Allah: 84a/5.

**beyne'n-nevmi ve'l-yaḳāza** Uyku ile yarı uyanıklık arasında: 98a/4; 98a/8,9.

**beyne'r-rukun ve'l-maḳām** Rükün ve makam arasında, insanların dünyanın sonunda Kabe’de Mehdi’ye biat edecekleri yer: 32b/1.

**beyne's-semā'ı ve'l-arḍ** Gökyüzü ve yeryüzü arasında: 18a/13,14.

**bi'l-fusūḳ ve'l-melāhı** Günah işleyip eğlenerek: 64b/11.

**bi'l-īmān ve't-taṣḍīḳ** İmanla ve tastikle: 45a/10.

**bi'l-ḳıstı ve'l-'adāleti** Doğru iş görme ve adaletle: 74a/11.

**bi-māzā ecebtümü'l-mürselin** “Peygamberin çağrılaralarına ne ile icabet ettiniz?”: 45a/9; 45a/10.

**bi-muḳteżā-yı 'ilmi'l-ezeliyyi** Allah’ın ezeli bilgisinin icabıyla: 74a/5.

**Bismi'llahı'r-raḥmāni'r-raḥim** Besmele, “Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla”: 4a/12; 4b/4; 5a/3; 5a/5; 5b/11; 6a/4; 6a/14; 6b/1; 6b/8; 6b/15; 30a/7; 83a/14; 83a/15,83b/1; 83b/3; 123b/1.

## C

**celle ve 'alā** “Onun şanı, yüksekliği, büyüklüğü artsın” anlamında Allah için kullanılan saygı sözü: 6a/8; 10b/1; 11a/9; 12a/9; 12b/14; 13a/3; 18a/3; 36b/14; 39b/6; 62a/4; 73a/7; 73a/13; 109b/3,4; 117b/11.

**cellet ve ḳudretuhu** “Onun şanı, yüceliği, kudreti artsın” anlamında Allah için kullanılan saygı sözü: 122b/11.

**cevāsīsü'l-ḳulūbu ve mefātihu esrāru'l-guyūb** Kalblerin sırlarını bilen ve gizli sırları çözen: 112b/8.

## D

**dürretü āli'r-rasūl ḳurratu 'ayni'l-bettūl** Rasul ailesinin incisi ve Hz. Fatıma ailesinin gözbebeği: 38a/14,15.

## E

**ebed'd-allahu devlete ve neşera fi'l-‘âlemîne** Allah devletini daim eylesin ve devletini aleme yaysın: 3b/7.

**el-bey‘ atu li'llâhi** Allah’a biat etme, gönderdiklerini kabul etme: 32a/4.

**el-‘ıyâzu bi'llahi** “Allah’a sığınırım” anlamında bir söz: 102a/1.

**el-şuhûr-i ğarbiyye** Batı’ya mensup aylar: 21b/13.

**el-şuhûr-i Kıbtıyye** Kıbtî ayları: 21b/12.

**el-şuhûr-i ‘ Arabiyye** Arap ayları: 21b/10.

**el-şuhûr-i Rûmiyye** Rumi aylar: 21b/11.

**ene rabbü'l-‘ âlemîn** Ben alemlerin rabbiyim: 35a/11.

**esmâ ‘u'llahi'l-ḥüsnâ** Allah’ın en güzel isimleri: 85b/2.

**esrârı's-şiddîkiye'l-‘uzmâ ve'l-‘ aṭabiyyeti'l-kübrâ** En yüce imanın sırları ve en büyük ölüm: 113b/13.

**eş‘ aru'z-zirâ‘ aynı ve'l-menkibeyni** İki kolu ve iki omuzu kıllı: 89a/14.

**eşhedü en lâ ilâhe illa'llahu** Allah’dan başka ilah olmadığına şahadet ederim: 119b/4

**e‘ ūzu bi'llahi mine's-şeyṭânir-racîmi yâ la‘în** Allah tarafından kovulmuş olan şeytanın kötülüğünden Yüce Allah'a sığınırım, ey lanetlenmiş: 91b/2

**evvelü'l-âbâ cismen** Beden olarak ataların ilki; Hz. Adem: 24a/13.

**evvelü'l-âbâ rûhen** Ruh olarak ataların ilki; Hz. Muhammet: 24a/12.

## F

**fāṭıra's-semāvāti ve'l-arzı** “Yeri ve göğü yaratan”, Allah: 105b/8.

**fe‘‘ âlu limâ yurîdu** “Dilediğini yapan”, Allah: 84a/7.

**fesubḥâne'l-ḳâdir** “Yüce ve kudret sahibi olan”, Allah: 97b/1.

**fesubḥâne'l-ḳâdiru ‘ alâ külli şey’in** “Her şeye kadir olan”, Allah: 54b/2,3.

**fesubḥâne'l-ḳâdiru ‘ alâ mâ yeşâ** “Dilediğine gücü yeten ve dilediğini yapan”, Allah: 96b/4,5.

**fesubḥâne'l-laṭîfî'l-ḥayr** “Hayrı teşvik eden”, Allah: 19a/6.

**fesubḥâne'l-lezî biyedihi mefâtiḥi'l-ḳazâ’i meşâbih-i esbâbi'r-rızâ** “Kaderde olanları yaratan ve rızasının sebeplerinin yolunu gösteren”, Allah: 57b/3,4.



**fī mişl-i hazā** Buna benzer, bunun gibi: 113b/9.

## H

**ḥaddeşnī fulān raḥimehu'llāhu ‘an fulānin raḥimehu'llāhu** Bana, falan kişi (Allah ona rahmet etsin) falan kişiden (Allah ona rahmet etsin) bahsetti: 109b/11.

**ḥaddeşnī ḳalbī ‘an Rabbī** Kalbim bana Rabb'imden bahsetti: 109b/12.

**heven zerī‘ u'l-meşye** Hızlıca yürüme: 89b/1,2.

## İ

**iḳtidā‘en bi-rasūli'llah** Rasulullah'a uyarak: 70a/12,13.

**ilā ‘ibādī'r-raḥmānı** Rahman'ın kulları: 73a/9.

**ilā māşā'allāh** Allah'ın dilemesine kadar: 57b/13; 94a/8.

**ilā ṭarīḳı'l-Ḥaḳ** Hak yoluna: 122b/12.

**ilā yevmi'l-ḳıyām** Kıyamet gününe kadar: 69b/10,11.

**‘ilmi'l-i‘ rāz-ı ‘ani'l-ağrāzı biterki'l-i‘ tirāzı** İtirazdan uzaklaşma ilmi: 112a/12.

**‘ilmi'l-teḥālluşu min ḳuyūdi'l-‘alāyıkı'n-nefsāniyyeti** Nefsani bağlardan kurtuluş ilmi: 113b/14.

## K

**kemā ḳāle'l-lahu te‘ālā** Yüce Allah'ın bildirdiği gibi: 61a/8.

**kerrema'llahu vechehu** “Allah vechini mükerrer kılsın” anlamında bir söz. Hz. Ali hiç putlara secde ve ibadet etmediği ve çocukluktan beri Allah'a secde ettiğinden, onun ismi anıldığında hürmeten söylenir: 7a/15.

**keşşera'llahu emşālehüm** “Allah, onların benzerlerini artırsın” anlamında bir söz: 58a/10.

**ke-ş-şemsi fi'd-ḍuḥā** Kaba kuşluk vaktindeki güneş gibi: 4a/10.

**keyfe mā yeşā** Her nasıl isterse: 91b/8.

**keyfe mā yeṣā`u taṣarrufu** İsteği gibi hareket etme: 112b/7.

**ḳıyām-ı ‘araz bi'l-‘araz** Geçici olanın geçici olanla durması: 18a/4.

**ḳul huva'llah aḥad** İhlas suresinin ilk kısmı: 8b/6.

## L

**lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā bi'llāhi'l-‘aliyyi'l-‘aẓīm:** Yetki ve kuvvet yalnız yüce Allah'ındır: 56a/9,10.

**lahẓaten felahẓaten** An-be-an: 62a/10.

**lā ilāhe illā** Kelime-i tevhidin “Başka ilah yoktur, ancak” anlamına gelen kısmı: 82b/9.

**Lā ilāhe illā'llah** Kelime-i tevhid, “Allah'tan başka ilah yoktur”: 37b/1; 85a/9; 82b/7,8; 82b/8,9; 84a/14; 84a/15; 84b/4,5.

**Lā ilāhe illā'llahu muḥammedun rasūlu'llah** Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammet O'nun elçisidir: 84b/12; 85a/2; 88b/7,8.

**Lā ilāhe illā'llahu vaḥdehu lā şerīke lehu** Allah'tan başka ilah yoktu, tektir ve ortağı da yoktur: 126b/4,5.

**lā rasūle velā nebiyye ba'di** Onsan sonra rasul ve nebi gelmeyecektir: 5b/8.

**lā ṭāḳate lenā fi ma'şiyeti'llahi** Allah'a karşı günah işlemeye gücümüz yoktur: 40b/13.

## M

**mālikū'l-mülk-i ve'l-ḥarāc** Verginin ve mülkün sahibi: 60a/2.

**meksūretü's-şeniyyeti'l-‘ulyā** Yüksek bir tepede: 87b/9.

**menāfi' -i celīlu's-şān** Şan ve şerefi pek büyük yararlar: 6a/11.

**ma'rifet-i ḥıṭābu'l-Ḥaḳḳ 'ibāde bi-lisāni's-şer'i** Şeriat lisanı ile Allah'ın kullarına hitabını bilmek: 110a/13,14.

**ma'rifet-i kemāli'l-vucūdı ve naḳşihı** Allah'ın varlığının kemalini ve O'nun olmaması durumundaki hali bilmek: 110a/14.

**ma'rifeti'l-‘ileli ve'l-edviyeti** Hastalıkları ve devalarını bilmek: 110a/15.

**ma‘rifeti'l-insān-i min cihet-i ḥaḳāyıkı** Hakikat yönüyle insanı tanımak: 110a/14.  
**ma‘rifeti'l-keşfi'l-ḥayāliyyi** Hayali keşfi bilmek: 110a/15.  
**merḥūm u maḡfūrun leh** Allah’ın merhametine kavuşup günahları affedilmiş: 60a/5.  
**me‘t-taşavuf** Tasavvuf nedir: 67a/2.  
**min evvelihî ilā āḫır** Baştan sona kadar: 111a/7.  
**min ḥayṣu'l-maḳāmāt** Makamlardan itibaren: 85b/1.  
**min ‘indi nefsihi** Nefsinde: 122b/1.  
**mişlen bi-mişlin** Miktarı miktarına: 76b/6.  
**mutlaḳu'z-zātı ve's-şifāt** Mutlak zat ve sıfat: 106a/2.

## N

**nefs-i muḳsem bih** Kendisine yemin edilen nefis: 64b/12.  
**ne‘ūzu bil'llahi** “Allah’a sığınırız” anlamında tehlikeli bir durum karşısında kullanılır: 102a/3.

## R

**raḏıya'llahu ‘anhu** Allah ondan razı olsun: 6b/10; 7b/11; 20b/12; 25a/1; 29a/12; 34b/14; 36b/4; 40b/3,4; 40b/6; 60b/1; 60b/8; 62a/6,7; 83a/15; 85b/7; 87a/9; 90b/7; 96a/7; 100b/12; 105a/5; 105a/9; 108a/3; 112b/13; 115a/6; 122a/3.  
**raḏıya'llahu ‘anhum** Allah onlardan razı olsun: 96a/13.  
**raḏıya'llahu ‘anhumā** Allah o iki kişiden razı olsun: 31b/9,10; 85b/5; 121a/7.  
**raḥimu'llahi raḥmeten vāsi‘aten** Allah ona bol rahmet ile merhamet etsin: 58a/14,15  
**raḥmetu'llahi ‘aleyhi** Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun: 6a/10.  
**raḥmetu'llahi ‘aleyhim ecma‘in** Allah onların hepsine rahmet etsin: 50b/15.  
**raḥmetu'llahu Te‘ālā** Allah ona rahmet etsin: 109a/8.  
**raḥmetu'llahi ‘aleyhim** Allah’ın rahmeti onların üzerine olsun: 48b/6.

## S

**şalavātu'llahi ‘aleyhi ve selāmu** Dualar ve selam onun üzerine olsun: 35b/1; 105b/4.

**şalavātu'llahi ‘aleyhim ecma‘in** Allah’ın affı, mağrifeti onların üzerine olsun: 24b/7.

**şalavātu'llahi ‘aleyhim ve selāmu** Dualar ve selam onun üzerine olsun: 20a/13.

**şalavātü'llahi ‘alā** Dualar ve selam onun üzerine olsun: 65a/8,9.

**şallā'llahu ‘aleyhi** Hz. Muhammet’in isminden sonra söylenen saygı sözü: 20b/13,14

**şallā'llahu ‘aleyhi ve sellem** Hz. Muhammet’in isminden sonra söylenen saygı sözü:

8b/9; 20a/14; 28b/14; 38a/1,2; 38a/3; 38b/15; 42a/13,14; 57b/14; 61b/9; 75a/9; 88a/9; 90a/14; 90b/8; 92a/2; 93a/14; 95a/6; 97b/4. 101a/3; 105a/8; 105a/10; 118a/9; 125a/9.

**şallā'llahu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem** Hz. Muhammet’in isminden sonra söylenen saygı sözü: 87b/4,5.

**subhāne ve te‘ālā** Allah adından sonra zikredilen saygı sözü: 13b/9; 18b/5,6; 23b/9; 27a/1; 27a/5,6; 27a/8,9; 27a/11; 37b/15; 92b/2; 92b/15; 106a/8; 107a/10.

**subhānehu ve te‘ālā** Allah adından sonra zikredilen saygı sözü: 9b/1; 86a/14; 106a/8,9.

## Ş

**şerrefe’llahu** “Allah onu çok şereflendirsin” anlamında bir söz: 7b/6.

**şetenü'l-keffeyni ve'l-kaðemeyni** Avucu ve ayakları sert: 89a/15.

## T

**ṭābe şerāhu** Onun kabri iyi ve temiz olsun: 59b/11

## Z

**ze'l-‘arşü'l-mecīdu** “Yüce Arş’in sahibi”, Allah: 84a/6.

**ze'l-celāli ve'l-ikrām** (a.) “Büyüklik ve ikram sahibi”, Allah: 82a/14; 84a/6.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

## I. ŞAHİS, YER, ESER, TARİKAT ve KABİLE ADLARI İNDEKSİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Çalışmamızın üçüncü kısmını “Şahıs, Yer, Eser, Tarikat ve Kabile Adları İndeksi” oluşturmaktadır. Bu kısımda özel adlar alfabetik sıra ile dizilip yer numaraları verilmiştir. İki farklı imla ile yazılmış aynı adlar indekste ayrı ayrı madde başı şeklinde ele alınmıştır.

Mesela:

**Cingiz** 52b/13; 53a/3; 53a/8...

**Çingiz** 52b/6.

**Fuḍayli'bn-i ‘İyād** 114b/14.

**Fuḍaylü'bn-i ‘Ayād** 75b/8.

adlarında olduğu gibi.

## **II. ŞAHİS, YER, ESER, TARİKAT ve KABİLE ADLARI İNDEKSİ**

‘Abdi'llah 32a/7.

‘Abdi'llahi'bn-i'l-Mu‘tezī 43a/15,43b/1.

‘Abdu'llah 115b/1.

‘Abdu'llahi'bn-i ‘Abbās 115b/2.

‘Abdu'llahi'bn-i ‘Āmiri'd-Dımişkī 115b/13.

‘Abdu'llahi'bn-i ‘Amru'l-‘Āş 115b/3.

‘Abdu'llahi'bn-i Ebī Evfe 115a/4.

‘Abdu'llahi'bn-i Keşiri'l-Mekkī 115b/12.

‘Abdu'llahi'bn-i Mes‘ūd 87a/9; 114b/5; 115b/4.

‘Abdu'llahi'bn-i ‘Ömer 115b/2.

‘Abdu'llahi'bn-i Zübeyr 115b/2,3.

‘Abdu'llah-i Mes‘ūd 115a/11; 115a/12,13.

‘Abdu'llah Yusr 115a/8.

‘Abdu'l-kādir 91b/1; 91b/4; 91b/5.

‘Abdu'l-meliki'bn-i Mācişūnī 93b/15.

‘Abdu'l-vāhidi'bn-i Zeyd 91a/2.

‘Abdu'r-raḥmāni'bn-i Muḥammedi'bn-i ‘Alī 3a/5.

‘Abdu'r-raḥmān ibn-i Muḥammedü't-Tüḥāb 110a/15,110b/1.

‘Abdu'r-rezzāk 109b/14,15; 110a/1.

‘Abdu'r-rezzāk-ı Şātıbī 129b/7.

‘Abdu's-şamed 79a/6.

‘Abhele'bn-i Ka‘ib 118a/8.

Āb-ı Hayvān 63a/7.

‘Acem 51a/9; 55a/12; 58b/14; 59a/2; 59b/1.

‘Ād 28a/9.

Ādem 2a/4; 5b/9; 5b/9; 12b/11; 13a/1; 15a/8; 15a/9; 18b/11; 19b/11; 19b/13; 20a/6;  
20a/8; 20a/15; 20b/2; 23a/9; 24a/2; 24a/11; 24a/12; 24a/9; 24b/1; 24b/9;  
25a/1; 25a/5; 25a/10; 25a/13; 25b/7; 25b/10; 25b/13; 25b/15; 26a/1; 26a/3;  
26a/4; 26a/6; 26a/6; 31a/1; 38a/6; 38a/6; 79b/2; 79b/6; 80b/1; 80b/4; 105b/13;



107b/5; 108b/11; 108b/12; 113a/4; 118b/12; 120b/11; 120b/12; 120b/12;  
120b/13.

‘Adeviyye 129a/13.

‘Ādi'bn-i ‘Uvş'ibn-i Sāmi'bn-i Nūḥ 27a/1,2.

‘Adīm 71a/13.

Afrīkīyye 33b/9; 67b/2; 68a/8.

Āgāsā Zeymūn 26a/11.

Aḥmed 38a/6; 38a/7; 92b/7; 109a/8.

Aḥmedi'bn-i Ḥanbel 42a/15; 42b/2; 114b/8.

Aḥmedi'bn-i Hārūnū'l-Ḥullālī'l-Baḡdādī 45b/2.

Aḥmedi'bn-i Ḥazreviye 92b/6.

Aḥmedi'bn-i Muḥammedi'bni'l-Ḥanefiyye 44a/5,6; 119b/1.

Aḥnefi'bn-i Ḳays 76a/8.

‘Akreme 27b/9.

‘Alā`u'bni'l-Ḥazrami 82b/3.

‘Alī 39b/15; 46a/14; 89a/5; 96b/1; 103a/6; 104b/10; 115a/11; 115a/12; 119a/13.

‘Aliyyi'bn-i Ebī Ṭālib 12a/11; 12b/7; 21a/5; 27b/10; 33b/6,7; 37a/1; 81b/12,13;  
82a/3; 96b/1; 96a/15,96b/1.

‘Aliyyi'bn-i ‘Īsāyī 93b/6.

‘Allāmetū'bni'l-Ḳayyim 7b/3

Alparslan 49a/2,3; 49b/1.

Āl-i ‘Īmrān 82a/7.

‘Amālīka 28b/3.

‘Amri'bn-i ‘Āṣ 60b/1.

‘Amri'bn-i ‘Ubeyd 108b/8.

‘Amru'l-‘Aṣ 103a/6,7.

Anṭākiyye 32a/10.

Arṣṭō 28a/5.

Aṣḥāb-ı Kehf 35b/8.

‘Āşım 115b/14.

Aşemūyil 31a/8.

‘Attāb 93a/5.

‘Aṭā 119a/5.  
‘Ayīṣe 119a/14.  
‘Ayn-ı Cālūn 56b/3.  
‘Ayş 28b/7; 28b/7.  
Āzer-i Bāyıcān 119a/7.

## B

Bābek-i Hırmī 119a/6.  
Bāb-ı Nevbe 71a/14.  
Bābil 35a/10.  
Bağdād 45b/13; 45b/14; 45b/14; 46a/1; 46b/7; 47b/8; 49a/1; 49b/5; 51a/8; 51b/7;  
51b/10; 52a/14; 52b/2; 52b/6; 56a/6; 56a/9; 56a/10; 59b/5; 88b/12; 89a/3;  
89a/4; 89a/4; 119a/11.  
Baḥr-ı Cürcān 68a/11; 68b/14.  
Baḥr-ı Fāris 68b/14.  
Baḥr-ı Fārs 67b/1.  
Baḥr-ı Kulzüm 68b/14.  
Baḥr-ı Mağrib 67a/14; 67b/3; 67b/8; 67b/14; 68a/4; 68a/9; 68a/12.  
Baḥr-ı Muḥiṭ 68b/15.  
Baḥr-ı Rūm 68b/13.  
Baḥr-ı Şakālibe 68a/11,12; 68b/13,14.  
Baḥr-ı Şin 68b/14.  
Baḥr-ı Ṭaberistān 68a/7.  
Baḥri'r-Rūm 67b/12.  
Başra 115a/5.  
Bātıniyye 104b/2.  
Bāyezīd 92b/7.  
Bāyezīd-i Beṣṭāmī 122a/14.  
Bāz-ı Eşheb 45a/7.  
Bedeviyye 129a/13.  
Belih 52a/3; 67b/10.

**Benī Ādem** 2b/3; 2a/3; 4a/1; 26a/5; 69b/7,8.

**Benī Būye'l-Deylemiyyūn** 44a/8.

**Benī Ġsrā'īl** 25a/15,16; 28b/12; 29b/5; 29b/10; 30b/3; 30b/7; 31a/9; 31b/10; 32a/5;  
39a/8; 114b/2.

**Benī'l-Aşfar** 59b/9; 60a/13.

**Benī'l-ʿAbbās** 52a/9.

**Benī Sāsān** 47b/7.

**Benī Selçūḳ** 51b/7.

**Benī Ūmeyye** 40a/6,7; 40b/4; 41a/6.

**Berber** 26b/10; 67a/14.

**Beştām** 55a/7.

**Beyt-i ʿAtīḳ** 67a/7.

**Beyt-i Ḥaram** 70a/6.

**Beyt-i Maḳdis** 33b/9; 72b/6.

**Beyt-i Maʿmūr** 69b/2; 69b/10.

**Beytū'l-Maḳdis** 32b/8; 35a/1; 37a/10; 35a/13,14; 56b/1 70b/4 70b/13 119b/7.

**Beytū'l-Maḳdis Ṭaḡī** 36a/2,3.

**Bilād-ı Āzerbīcān** 68a/2.

**Bilād-ı Āzīrbīcān** 68a/8.

**Bilād-ı Cūrcān** 68a/7.

**Bilād-ı Endülūs** 68a/3.

**Bilād-ı Ermeniye** 68a/8.

**Bilād-ı Fāris** 67a/13.

**Bilād-ı Habeşe** 67b/2.

**Bilād-ı Ḥāḳān** 68a/6.

**Bilād- Ḥicāz** 26b/8,9.

**Bilād-ı Hind** 48a/13, 67a/13, 67b/5.

**Bilād-ı Ḥorāsān** 48b/12.

**Bilād-ı Ḥōrezim** 54a/6,7; 68a/6,7.

**Bilād-ı ʿIrāḳ** 67b/7, 67b/11, 69a/2.

**Bilād-ı Ġsbīcāb** 68a/6.

**Bilād-ı Ḳandehār** 67b/6.

**Bilād-ı Ḵaraġāna** 67b/15,68a/1.  
**Bilād-ı Kirmān** 67b/1.  
**Bilād-ı'l-Berber** 67b/2,3.  
**Bilād-ı'l-Ġur** 51a/15.  
**Bilād-ı'l-Ḵiruvān** 67b/3.  
**Bilād-ı Māḡudūnya** 68a/11.  
**Bilād-ı Mıṣır** 67b/7.  
**Bilād-ı Nevbe** 67a/14.  
**Bilād-ı'r-Reyy** 68a/2.  
**Bilād-ı'r-Rūm** 68a/2.  
**Bilād-ı Rūmiyye** 68a/3.  
**Bilād-ı Sicistān** 67b/6, 67b/10, 68a/1.  
**Bilād-ı Şin** 51b/2; 67a/12; 67a/15; 67b/4; 67b/9,10.  
**Bilād-ı Sind** 67b/1.  
**Bilād-ı Siyistan** 68a/11.  
**Bilād-ı Türk** 67b/6; 67b/15.  
**Bilād-ı Ye'cūc ve Me'cūc** 67b/5; 68a/10.  
**Bilād-ı Yemen** 67a/13.  
**Bi'r-i Zemzem** 70a/6; 120a/3.  
**Buḡayre-i Ṭaberiyye** 30b/1; 32a/4; 32a/5; 36a/1.  
**Buḡte'n-Naşr** 20a/2; 20a/4; 28a/3.  
**Buḡt-ı Naşır** 70b/6.  
**Būzāsufu'l-Feylesūfū'l-Hindī** 24a/4.  
**Būnyānū'l-Ḥammālī** 114b/12

## C

**Cābir** 105a/9.  
**Ca'feri'bni'l-Mu'tezidū Bi'llahi** 43a/11,12.  
**Ca'fer-i Şādık** 63a/14; 89a/4; 93a/13; 100b/14; 100b/15; 114b/13; 121b/3; 122a/3.  
**Cālinūs** 64a/15.  
**Cālinūs-i Ḥekīm** 61a/14.  
**Cāmi'-i Dimaşḡ** 40b/12.

**Cāmi‘ -i İsbīliyyet** 87b/11.

**Cāmi‘ -i Kūfe** 70a/7.

**Cebel-i Ebī Kubeys** 121b/7.

**Cebel-i Kāf** 77a/8.

**Cebel-i Lübnān** 126a/10; 128b/9; 128b/14.

**Cebrā’īl** 26a/7; 27b/3; 27b/5; 69b/4; 69b/6; 102a/4; 118b/9.

**Cebriyye** 101a/12; 102b/13; 103a/8.

**Cehīn** 33b/8.

**Cesīme** 101a/13.

**Cercīs** 31a/8.

**Ceyhūn** 49a/7; 55a/1; 55a/3; 55a/4.

**Cezīre-i Kībīs** 60a/15.

**Cezīre-i Kubrus** 67b/12,12.

**Cezīre-i Yāķūt** 67a/12

**Cibrīl** 118a/10.

**Cingīz** 52b/13; 53a/3; 53a/8; 53b/5; 53b/9; 54a/1; 54a/2; 54a/3; 54a/11; 54a/13;  
54a/5; 54a/9; 54b/3; 54b/3; 54b/6; 55a/3; 56a/2.

**Cingīz Hān** 54b/9.

**Cühemiyye** 102b/14; 103a/9.

**Cüneyd** 90b/3; 112a/14; 131b/3.

## Ç

**Çākīriyye** 129a/12.

**Çingīz** 52b/6.

## D

**Dābbe** 37b/4.

**Dābbetü'l-Arz** 37a/12.

**Daķlaṭıyānūs** 20a/7; 21b/2.

**Dāniyāl** 28a/5; 30b/4; 36b/1.

**Dāniyāl-i Aşgar** 28a/7.

**Dāniyāl-i Ekber** 28a/6.

**Dāvud** 20a/10; 20a/11; 25b/5; 28a/13; 29b/14; 30b/10.

**Dāvūd-ı Tā'î** 115b/10.

**Deccāl** 33b/11; 33b/12; 33b/13; 33b/14; 33b/15; 34a/13; 34a/15; 34b/1; 34b/7;  
34b/15; 34b/15; 35a/2; 35a/5; 35a/10; 35a/11; 35a/14; 35b/3; 35b/3; 37a/9.

**Devlet-i 'Osmāniyān** 59a/11.

**Deylemî** 92a/4.

**Deylemiyūn** 119a/8.

**Dımaşık** 56a/14.

**Dımaşık** 41b/10; 42a/8; 50b/4.

**Dımışk** 128a/11.

**Dicle** 28a/6.

**Diyārbekir** 67b/11,12.

**Diyārbekr** 56a/12.

**Diyār-ı Bekir** 67b/7.

## E

**Ebā 'Abdi'llah** 43a/9; 117a/13; 117a/14; 117b/7.

**Ebā 'Āmir** 123b/3; 123b/14; 124a/9; 124b/8.

**Ebā Zer** 25a/12; 25a/15.

**Ebī 'Abdi'llah Muḥammedi'l-Belhī** 76b/10.

**Ebī 'Amir-ı Vā'iz** 123a/14.

**Ebi'd-Derdā** 115a/11.

**Ebī Ḥanīfe** 45b/1; 114b/7.

**Ebī Hureyre** 114b/11.

**Ebī Medyen** 131a/6

**Ebī 'Ömeri'bn-i 'İlvān** 131b/2.

**Ebī Sa'idi'l-Ḥazār** 90b/3.

**Ebī Zerri Ġafārī** 25a/7.

**Ebū 'Abdi'llah** 132a/15.

Ebū ‘Abdi’llah-i Ġazālī 132b/10.  
Ebū ‘Abdu’llah 93a/15.  
Ebū ‘Ali-yi Zeccāc 122a/15.  
Ebū ‘Aliyyi’d-Deḡāḡ 92a/12.  
Ebū ‘Amir 115b/13.  
Ebū ‘Āmir 124a/3; 124b/11; 125a/2; 125a/11; 123b/7.  
Ebū Bekir 39b/15; 93a/10; 93a/11; 96a/7; 96a/12; 105a/5; 108a/3; 116a/6.  
Ebū Bekr-i Muḡammedi’bn-i İbrāhīmi’bni’l-Münziri’n-Nisābūrī 45a/2,3.  
Ebū Bekr-i Muḡammedi’bn-i Mūsā’l-Ḥavāzermī 48b/6.  
Ebū Bekr 93a/10; 96a/6; 96b/5; 96b/6; 97b/2; 97b/5; 103a/5; 103a/7; 118a/11.  
Ebū Bekr-i Hevārā 96b/5.  
Ebū Bekr-i Kettānī 96a/10.  
Ebū Bekri’l-Ācurī 92b/2.  
Ebū Bekr-i Şiddīḡ 114b/4.  
Ebū Ca’ fer Muḡammedi’bn-i Ḥarīrī’t-Ṭaberī 44b/11,12.  
Ebū Ca’ fer Ṭahāvī 45a/15.  
Ebū Derdā 6b/10; 100b/12.  
Ebu’d-Derdā 61b/11.  
Ebū Ḥafīz Dımaşḡī 82a/5.  
Ebū Hāmid İmām Muḡammed-i Ġazzālī 4a/5.  
Ebū Ḥanīfe 81b/8; 104a/1; 109a/7; 115b/9.  
Ebū Ḥasan-ı Eş’arī 65a/13.  
Ebū Hāşim 109a/10.  
Ebū Hureyre 25a/1; 25b/8; 29a/10,11; 31b/12; 75a/8.  
Ebū İşḡāḡ 39b/11,12, 47a/11.  
Ebū İşḡāḡ Şirāzī 115a/1.  
Ebū İşḡāḡi’bn-i Sebūktikin 47a/10.  
Ebu’l-‘Abbās Ahmedü’l-Būnī 5a/4,5.  
Ebu’l-‘Abbās bin Şureyḡ 45a/6.  
Ebu’l-‘Abbās-ı Būnī 6a/3.  
Ebu’l-‘Abbās-ı Yehā’rī Verişi 113a/14.  
Ebu’l-‘Abbāsü’l-Ḥazır 110a/4.

Ebu'l-Ferec 117a/4.  
Ebū'l-Fereci'l-Cevzī 94b/15.  
Ebū'l-Ḥasan 'Aliyyi'bn-i Muḥammedi'd-Dāmḡānī 50b/12,13.  
Ebu'l-Ḥasan-ı Eş'arī 45a/13.  
Ebu'l-Ḥasan-ı Māverdi 27a/12.  
Ebu'l-Ḳāsim-ı Kuşeyrī 94a/13  
Ebū'l-Ṭayyib 94b/9  
Ebū'l-Vefā 'Aliyyi'bn-i 'Uḡayli'l-Baḡdādī 50b/13,14.  
Ebū'l-Vefā 'i'l-Ḳāriyi'l-Hirevī 94a/4,5.  
Ebū Ma'āz-i Baḡavī 95a/11.  
Ebū Mūsā-i Eş'arī 103a/6.  
Ebū Mūsā-yı Eş'arī 21a/2.  
Ebū Müslim-i Ḥorasānī 118b/15.  
Ebū Sa'īd 82b/1.  
Ebū Sa'īd-i Ḥuderī 7a/2.  
Ebū Sa'īd-i'l-Cenābī 44a/4.  
Ebū Şālih 20a/7.  
Ebū Ṭāhir 120a/13; 120a/13.  
Ebū Ṭāhir-i Ḳırmıṭī 119b/9,10; 120a/11.  
Ebū Ṭāhiri'l-Ḳırmıṭī 70a/5.  
Ebū Ṭāriḡ 125b/2.  
Ebū'ṭ-Ṭufeyl 'Amiri'bn-i Vāşiletü'l-Leysī 115a/8.  
Ebū Umāme-i Bāhili 82b/12.  
Ebū Umāmetu'l-Bāhili 82a/5,6.  
Ebū Yezīd 92b/5; 109b/9.  
Ebū Yūsuf 103b/15.  
Ebū Zer 31b/7.  
Eflāṭūn 63a/13.  
Ehl-i Baḡreyn 78a/4.  
Ehl-i Başra 90b/10.  
Ehl-i Beyit 102a/2.  
Ehl-i Beyt 102a/1.



**Ehl-i Ġazvīn** 47a/11.  
**Ehl-i Hind** 47b/13.  
**Ehl-i ‘Irāk** 32b/2.  
**Ehl-i Medyen** 29a/4.  
**Ehl-i Nesā** 55b/9.  
**Ehl-i Nücārā** 54b/10,11.  
**Ehl-i Remle** 33b/9.  
**Ehl-i Rūm** 71b/2.  
**Ehl-i Sudūm** 28b/1.  
**Elvāḥ-ı Mūsā** 32a/6.  
**Endülüs** 87b/11.  
**Enes** 31b/5.  
**Enesi'bn-i Mālik** 115a/6.  
**Enüşirevān-ı Keykübād** 105a/1.  
**Erdeşir** 68b/7.  
**Erīḥā** 29b/6.  
**Ermen** 28b/8.  
**Ermīs** 26b/1.  
**Esīdi'bni'l-‘Aş** 93a/3.  
**Esmā’ binti Zeyd** 81b/9,10.  
**Esved-i ‘Anesī** 118a/7.  
**Eş‘ārī** 109a/10,  
**Evrān** 26a/12.  
**Eyyūb** 29a/1.  
**Eyyübü's-Seḫitānī** 114b/12.  
**Ezmīl** 30b/6.

## **F**

**Fāris** 67b/11.  
**Faras** 19b/7.  
**Fāṭma Binti Muḥammed** 33b/7.

**Fâtımatü'z-Zehrâ** 32a/6.

**Fâtımeteyn** 45b/10.

**Fâtiha** 4a/15; 4b/1; 6b/14; 7a/9; 7a/10; 7a/15; 7b/4; 7b/7; 8a/7; 8b/11; 9a/2; 9a/13;  
112b/14.

**Fazlu'llah Usturâbâdî** 104b/13.

**Feleştîn** 29b/1.

**Felesu'tîn** 28b/10.

**Festâ** 32b/11.

**Feth-i Mûşilî** 105a/13.

**Feyrûz-ı Deylemî** 118a/9.

**Fir'avn** 2b/10; 28a/15; 29a/8; 29a/8.

**Firidûn** 68b/6.

**Fuḍayli'bn-i 'İyâḍ** 114b/14.

**Fuḍaylû'bn-i 'Ayâḍ** 75b/8.

**Furât** 28a/6; 49a/5.

**Furs** 80a/1.

**Furus** 80a/12.

**Futûhât-ı Mekkiye** 3a/6; 87b/8; 113a/8.

## G

**Ġaybe** 33b/4.

**Ġâzî 'Oşmâni'bn-i Ertuğrul** 56b/12.

**Ġazne** 51a/15.

**Ġazve-i Bedir** 83a/10.

**Ġazve-i Tebûk** 115a/14.

**Ġazvîn** 47a/10.

**Ġıyâşü'd-dîn Keyhüsrev** 56a/4.

**Gûşî'bn-i Ken'ânî'bn-i Şeddâdî'bn-i 'Adu'l-Ekber** 79a/7,8.

**Ġûṭâ-i Dımaşk** 33a/11.

**Gülistân** 2b/14.

## H

**Ḥabeşe** 37a/7; 67a/13.

**Ḥabkūn** 31a/9.

**Ḥabravend** 27b/8; 28b/10.

**Ḥacar** 69b/15; 70a/3; 70a/4.

**Ḥacar-ı Esved** 26a/1; 29a/7; 44a/6,7; 70a/7; 120a/1,2; 120b/6.

**Ḥaccāc-ı Zālīm** 70a/3.

**Ḥākim** 45b/12.

**Ḥākim Bi'llahi** 45b/10.

**Ḥaleb** 49a/4; 56a/12; 56a/13; 57b/1; 59a/8.

**Ḥalīc-i İstanbul** 68a/3.

**Ḥalidi'bn-i Ma'dān** 33a/8.

**Ḥalidi'bn-i Sinānı'l-ʿAnbesī** 31a/9.

**Ḥalīfe'l-İmāmü'l-Muktediru Bi'llahi** 43a/11.

**Ḥalīlu'llah** 97a/6; 105b/4.

**Ḥamadāni'bn-i Şu'ayb** 119a/15.

**Hāme'bn-i İlhāmi'bn-i Lākasi'bn-i İblīs** 19a/12.

**Ḥāmid** 26b/10; 26b/15.

**Ḥammādi'bn-i Ebī Süleymān** 40b/11.

**Ḥamza** 115b/14; 118b/3; 118b/3.

**Ḥamzā-i Kārī** 92b/8.

**Ḥanefiyye** 45a/15; 48b/5; 50b/12; 50b/13.

**Ḥanzale'bn-i Şafvān** 27a/6,7.

**Ḥaram** 59a/5.

**Ḥarimiyye** 129a/13.

**Ḥarīrī** 129a/10.

**Ḥarīriye** 104b/12.

**Ḥāriş** 19a/11; 32b/4.

**Ḥarkıl** 29b/10.

**Hārūn** 29a/8; 29b/2.

**Ḥasan** 103a/4.

Ḥasan-ı Başrî 85b/14; 90b/7; 114b/12.  
Ḥasani'bn-i 'Alî 32a/3.  
Ḥātım-ı Eşam 61a/3.  
Ḥavāriḥ 102b/13.  
Ḥavvā 24a/9; 25b/14; 108b/11.  
Ḥavvāriyyīn 34a/13.  
Ḥaydariyye 104b/12.  
Ḥayır 78a/5; 78a/6.  
Ḥayrāniyye 129a/13.  
Ḥāzır , Ḥazır *bk. Hızr.* 28a/4; 35a/10; 35a/11.  
Ḥazret-i Ādem 12b/13; 80b/3.  
Ḥazret-i 'Alî 4b/3; 32b/3; 40b/5,6; 64a/2,3; 96b/2; 96b/3.  
Ḥazret-i 'Ayşe 90b/1; 93a/6.  
Ḥazret-i Ḥak 62a/4; 84a/10; 87b/3; 89b/15; 92a/14; 92b/5; 92b/9; 118b/12; 120b/13.  
Ḥazret-i Ḥakḥ 128a/15; 132b/13.  
Ḥazret-i Ḥasan 89a/6.  
Ḥazret-i Ḥüseyn 93a/15; 118b/8.  
Ḥazret-i İbrāhīm 83a/11; 86b/9.  
Ḥazret-i İmām 'Alî 60b/6.  
Ḥazret-i 'İsā 70b/7; 72b/12.  
Ḥazret-i Muḥammed 90b/5; 90b/8; 104a/13.  
Ḥazret-i Mūsā 90b/4; 121a/3.  
Ḥazret-i Muṣṭafā 121a/7.  
Ḥazret-i 'Osmān 119a/13.  
Ḥazret-i 'Ömer 60a/15; 116b/2; 116a/11; 116a/14; 116a/15,116b/1; 116b/2; 116b/3;  
116b/9; 116b/14.  
Ḥazret-i Rasūl 70b/3; 88a/8.  
Ḥazret-i Rasūlu'llah 61b/9.  
Ḥazret-i Süleymān 70b/5; 83a/7.  
Ḥazret-i Şeyḥ 'Aṭṭār 4a/1.  
Ḥazret-i Yūsuf 83a/12; 86b/6; 107b/1; 107b/2.  
Ḥazret-i Zekerıyyā 83a/8.

Heblāne 70b/9.  
Hemedān 52a/1.  
Hemedānī 4a/8.  
Herqıl 7a/14.  
Hırqāl 31a/8.  
Hırrān 56a/12.  
Hıṭā 51a/15.  
Hızemiyye 104b/9.  
Hızr, Hızır 29b/3; 27b/11; 35a/13; 37b/10; 109b/4; 109b/13.  
Hicāz 69a/2.  
Hicr, Hicir 44a/7; 70a/9; 120a/2.  
Hind 47a/12; 47b/10; 47b/13; 67b/10; 69a/1.  
Hindi'bn-i Ebī Hāle 89a/7.  
Hirmis 26b/1.  
Hırasān 32b/12; 33b/12; 47b/6; 47b/7; 51a/13; 52a/3; 55a/4; 60b/8; 68a/1.  
Hörezm 51a/13  
Hōristān 67b/11.  
Hūd 25a/14; 25b/8; 27a/1; 28a/12; 31b/11.  
Hulūliyye 104b/12; 129a/14.  
Hurūfiyye 113b/10.  
Huzeyfe 36b/3; 114b/11.  
Hülāgū 56a/10.  
Hülāgū Hān 56a/3.  
Hüseyn 46a/14; 103a/4.  
Hüseyn-i 'Alī 121a/7.  
Hüseyn-i Şehīd-i Kerbelā 89a/5,6.  
Hüseyn Zeyni'l-'Abidīn 89a/5.

## I

'Irāk 51a/8; 55a/12; 68a/2.  
'Irāk-ı 'Acem 52a/1.

## İ

- İblīs** 13a/2; 87a/13; 87b/2; 91b/6; 101b/10; 107a/7.
- İbn-i ‘Abbās** 4b/2; 7b/11; 8b/8; 15b/2; 15b/4; 20a/8; 20a/13; 23b/15; 25b/6; 30a/11; 31b/9; 69a/6; 82a/1; 82a/4; 85b/7; 105a/6; 113a/1; 114b/11.
- İbn-i Ebī Ḥayṣeme** 20a/15.
- İbn-i Ebī Kaḥāfe** 66a/8.
- İbn-i Ḥafīf** 94b/6.
- İbn-i Ḥallakān** 80b/5
- İbn-i Ḥamadānī'l-Muṭayyeb** 120a/8.
- İbni'l-Furāt** 43b/3,4.
- İbn-i ‘Ömer** 29a/12; 85b/5.
- İbn-i Sīryin** 88b/5; 88b/8.
- İbn-i ‘Umeyr** 53b/10.
- İbn-i Zübeyr** 70a/1
- İbnü'l-Mu‘tez** 43b/3.
- İbnü'l-Mu‘tezile** 43b/5.
- İbnü'l-‘Umeyr** 53b/4.
- İbrāhīm** 19b/14; 19b/15; 20a/9; 20a/9; 20b/4; 20b/6; 20b/10; 24b/4; 25b/4; 25b/7; 27a/9; 27a/12; 27b/2; 27b/9; 28b/11; 31b/11; 31b/13; 69b/13; 70a/2.
- İbrāhīm-i Edhem** 84a/1.
- İbrāhīm-i Ḥalīl** 97a/5.
- İbrāhīm-i Nebī** 121a/2.
- İbrāhimi'bn-i Edhem** 114b/14.
- İbrāhīm Kirmānī** 128a/5; 128b/8,9; 128b/13.
- İbrāz** 52b/13; 52b/15; 53b/2; 54b/10.
- ‘İbrī** 19b/12; 25b/6.
- İdrīs** 24b/2; 25a/13; 25b/7; 26a/14.
- İdrīs-i Nebī** 121a/2.
- İdrīs Nebī** 71a/2.
- İḥtiyār-nāme** 4a/2.

‘İmadü'd-devle 44a/11; 44a/11,12.

‘İmādü'd-devle Ebu'l-Hasan ‘Aliyyi'bn-i Būye 44a/9,10.

İmām 114b/11.

İmām-ı Aḥmed 115b/10.

İmām-ı ‘Alī 4a/14; 7a/15; 7b/9; 62a/6; 112b/13.

İmām-ı ‘Aliyyi'bn-i Ebī Tālib 121a/13.

İmām-ı Ebū Hāmid Muḥammedi'bn-i Muḥammedi'bn-i Muḥammedi'l-Ġazālī 50b/1.

İmām-ı Faḥre'd-dīn-i Muḥammedi'bn-i ‘Ömeri'bni'l-Hüseyni'ş-Şāfi‘ī 56b/9.

İmām-ı Ḥanbel 104a/3.

İmām-ı Ḥasan 7b/11.

İmām-ı Ḥasani'bn-i ‘Alī 40b/3.

İmām-ı Evzā‘ī 107b/11.

İmam-ı Ḥucceṭü'l-İslām Ebū Hāmidü'l-Ġazālī 122a/8.

İmām-ı Mālik 115b/10..

İmām-ı Şāfi‘ī 115b/10.

İmāmiyye 108a/5.

İmām-ı Qādir Bi'lahi Ebu'l-‘Abbās 45b/5.

İmām-ı Mālik 104a/3; 105a/7; 114b/7.

İmām-ı Mehdī 121b/2.

İmām-ı Muḥammedi'bn-i İdrisi'ş-Şāfi‘ī 42a/12.

İmām-ı Müstezḥir Bi'l-Lah-i Ebu'l-‘Abbās Aḥmedi'bni'l-Muḥtedir 48b/7.

İmām-ı Nāsır Lidīni'llah Ebu'l-‘Abbās Aḥmedi'bn-i Müstezī Bi'llah 51a/1,2.

İmām-ı Şāfi‘ī 39b/14; 42b/4; 42b/5; 42b/12; 43a/1; 43a/4,5.

İmām-ı Vākıdī 79b/3.

‘İmrān 30b/10.

İncil 8b/11; 25b/5; 30b/9; 30b/12; 35b/7.

İncil-i Lūkā 30b/12,13.

İncil-i Marḳus 30b/12.

İncil-i Mattā 30b/12.

İncil-i Yūḥannā 30b/13.

İrāk 109b/15.

İrmenti 80a/8.

**İrmiyā'bn-i Halkıyā** 30b/4.

‘İsā 2b/10; 20a/11; 20a/12; 20b/9; 20b/9; 24b/5; 25b/1; 25b/5; 30b/1; 30b/2;  
30b/7; 30b/9; 30b/14; 30b/15; 31a/1; 31b/12; 31b/13; 32b/15; 35b/1; 35b/7;  
35b/9; 35b/13; 36a/5; 36a/7; 36a/10; 37a/2; 37a/3; 37a/4; 37a/7; 37a/8; 37a/9;  
37b/4; 119a/15; 121a/4.

‘İsā Nebī 62a/5.

‘İseviyye 104b/8.

İshāk 20b/6; 28b/5; 28b/6; 28b/9; 32a/11; 34a/2; 34a/3.

İskender 19b/1; 21a/14; 28a/3; 72b/14i

İskender-i Yūnānī 68b/6i

İskenderiyye 67b/7; 67b/13; 130a/3.

İskender-i Zī'l-Ḳarneyn 57a/8.

İsmā‘īl 20b/5; 20b/9; 25b/8; 28b/3; 28b/6; 28b/7; 31b/11; 47a/13; 47b/1; 59a/6.

İsmā‘īl'bn-i İshāq'īl-Enṣārī 81b/9.

İsrāfil 123a/12.

İsrā‘īl 31b/7.

İşran 105a/1.

İstanbul 58a/8; 58a/10; 71b/2; 71b/4.

İşrāḳiyye 109a/5.

## K

Ka‘be 7b/6; 16b/14; 20b/10; 20b/10; 26a/7; 26a/9; 37a/7; 37a/10; 44a/7; 49b/5;  
67a/4; 69a/5; 67a/6; 69a/4; 69a/7; 69b/3; 69b/12; 69b/13; 70a/1; 70a/4; 70a/7;  
70a/10; 120a/1; 120b/8; 120b/9.

Ka‘bi'bn-i Lūy 20b/10; 20b/11.

Ḳābīl 26a/14.

Ka‘bu'l-Aḥbār 31b/3.

Ḳādir 45b/12; 46a/6; 46b/3; 46b/13; 46b/14; 46b/15; 47a/4; 47a/5.

Ḳādir Bi'llah 45b/14; 46a/4; 46b/6; 47a/7; 47a/9; 47b/8.

Ḳādisiyye 67b/8.

Ḳadriyye 101a/12; 102b/13.



Ḳal‘a-i Ardahan 55a/9,10.  
Ḳal‘a-i Bilecük 56b/13.  
Ḳal‘a-i Eylöl 54a/10.  
Ḳal‘a-i Ğazvīn 47b/1  
Ḳal‘a-i Īlāl 54a/11,12  
Ḳal‘a-i Nesā 55b/8 55b/9  
Ḳal‘a-i Şafşāf 56b/13  
Ḳalenderī 129a/10.  
Ḳalenderiyye 104b/12.  
Kālībī'bn-i Yūfnā 29b/9.  
Ḳarāmīṭa 44a/2; 44a/6; 119a/14; 119a/15.  
Ḳarye-i Ğūṭā 33a/10.  
Ḳāsīmī'bn-i Muḥammedī'bn-i Ebī Bekirī'ş-Şıddīḳ 41a/2.  
Ḳatāde 37a/9.  
Ḳāyīd-ı Zebih 119a/11.  
Ḳayzār 28b/4.  
Ḳazhār 67a/15.  
Ḳāzī Ebū Bekirī'l-Bāḳılānī 48b/4.  
Ḳaznevī 36b/8.  
Kenketü'l-Hindī 71a/3.  
Keşīb-i Aḥmer 29b/1.  
Keşf-i Ḥaḳāyık 4a/8.  
Keyş 51a/15.  
Ḳıbt 21b/14; 26b/10; 71a/3.  
Ḳıbtī 19b/3.  
Kirāmiyye 90a/2.  
Kirmān 51a/14; 67b/11; 68a/1.  
Ḳiruvān 67b/8; 67b/13.  
Kisā'ī 81b/8; 115b/14.  
Kisrī Enūşirevān 31a/13.  
Kitāb-ı Dā'ī ve Devā 7b/3.  
Kitāb-ı Fevāyih-ı Miskiyye 3a/5.

**Kitāb-ı Kenzū'l-Bāhire** 57a/12.

**Kitābü'l-Fetvā** 50b/14.

**Ḳoştantāniyye** 32a/10; 32b/9; 32b/10; 33b/10; 33b/11; 33b/13; 34a/3; 71b/1.

**Ḳoştantāniyyetü'l-‘uzmā** 71a/15.

**Ḳoştantīn** 70b/9; 71b/7; 71b/10.

**Ḳoştantāniyye-i Ḳoştantīn** 34a/4.

**Ḳoştantīni'l-melik** 71b/1,2.

**Kūfe** 32b/14; 33a/4; 46a/8; 46b/4; 49b/10; 70a/7; 79a/2; 115a/3; 118b/7; 118b/11.

**Ḳum** 33b/5.

**Ḳur’ān** 4a/15; 4a/15; 4b/11; 5b/3; 5b/10; 7a/8; 8b/14; 8b/14; 9a/2; 37a/15; 37b/10;  
38b/2; 50b/9; 60b/12; 60b/13; 60b/15; 73b/13; 85b/15; 92b/8; 94a/5; 94a/8;  
94a/14; 94a/15; 101a/11; 103a/9; 104a/1; 104a/2; 112b/3; 112b/12; 112b/15;  
113a/2; 113a/6; 113a/7; 126b/1.

**Ḳur’ān-ı ‘azīm** 108a/9; 112b/3; 113a/10; 115b/11; 121a/5.

**Kureyş** 69b/15; 107b/14.

**Kūriş** 70b/7.

**Ḳuṭayf** 120a/9.

## L

**Levāmi‘ u'l-Berḳūk** 57a/13.

**Leysi'bn-i Sa‘īd** 121b/6.

**Loḳmān** 28a/8; 28a/9; 28a/10.

**Loḳmān-ı Hekīm** 28a/12.

**Lūṭ** 28a/15; 31b/11.

## M

**Ma‘ārif-nāme** 3b/13.

**Ma‘āzi'bn-i Cebel** 82a/13.

**Maḳām-ı İbrāhīm** 76b/13.

**Maḳbere-i Mişke** 95b/6.

**Malāṭīyye** 68a/8.  
**Mālikī** 109a/8.  
**Mālikī'bn-i Dīnār** 114b/12.  
**Mālikīyye** 103b/11.  
**Mānī** 104b/14.  
**Manşūr** 32b/5.  
**Ma' rūf** 117b/7.  
**Maşūn** 113a/14.  
**Māverā 'i'n-nehir** 48b/9; 52a/4; 68a/6; 119a/5.  
**Māverā 'i'n-nehr** 52b/6.  
**Māzenderān** 51a/14.  
**Me' āzī'bn-i Cebel** 32b/7.  
**Mecem** 104b/14.  
**Me' cūc** 26b/11; 35b/15; 36b/2; 36b/3; 36b/4; 36b/10; 69a/3; 72b/14.  
**Medā 'inu'n-nūr** 17a/7.  
**Medīne** 20a/14; 20b/14; 31b/1; 31b/1; 33a/7; 35a/1; 41a/2; 79a/2; 93b/1; 94b/10;  
96a/3; 109b/14; 123b/3.  
**Medīne-i Evliyā** 78b/15, 79a/1.  
**Medīne-i Ferzenā** 77a/6.  
**Medīne-i İşbiliyye** 95b/6.  
**Medīne-i Rasūl** 33a/7.  
**Medīne-i Nuḥās** 79a/7.  
**Medyen** 29a/14; 29b/6.  
**Mehdī** 32b/10; 33a/10; 34a/1; 34a/6; 35a/13; 35b/4; 35b/9; 37b/3.  
**Mekke** 20b/14; 33a/6; 33a/6; 33a/7; 33a/8; 33a/15; 35a/1; 41a/3; 45a/5; 70a/5;  
76b/12; 77b/15; 79a/5; 93a/4; 93a/5; 97a/11; 115a/8; 120b/6.  
**Mekrān** 51a/15; 67b/10.  
**Melāmetī** 129a/10.  
**Melik Berķūķ** 57a/15.  
**Melik Muẓaffer** 56b/2.  
**Melik Nāşır** 56b/15; 57a/9.  
**Melik Nāşır Muḥammedī'bn-i Kalāvūn** 57a/4,5.

**Melikşāh** 43b/9; 43b/13; 43b/14; 49b/3.

**Melikşāh Selçūkī** 43b/7,8.

**Melik Tāhir-i Berķūķ** 57a/10.

**Me'mūn** 41b/4; 41b/7; 41b/10; 41b/15; 42a/1; 42a/11; 42b/4; 42b/6; 42b/8.

**Me'mūn Ḥalife** 41a/12.

**Me'mūnu'r-Reşid** 41a/9.

**Menāretü'l-Ḳurūn** 49b/13.

**Merciyye** 102b/14.

**Meric-i Devlet-Abād** 55a/12.

**Merv** 52a/3.

**Merve** 37a/12.

**Meryem** 30b/10; 30b/10.

**Mescid-i Akşā** 70b/13.

**Mescid-i Ḥanefi** 26a/8.

**Mescid-i Ḥarām** 29a/7; 96a/8; 96a/9; 120a/2.

**Mescid-i Rasūl** 123a/15; 125a/9.

**Mescid-i Rasūlu'llah** 78a/4.

**Mesih** 119b/2.

**Mezdek** 104b/15.

**Mezdek-i Mecūsī** 119a/7.

**Mışır** 26a/14; 43a/8; 45b/9; 45b/10; 47a/5; 47a/5; 56b/2; 56b/15; 57a/2; 57a/15;  
59a/5; 59a/8; 67b/13; 69a/2.

**Mışır** 14b/2; 19b/3; 29a/1; 33b/8; 45b/15; 46a/2; 46a/3; 46b/13; 46b/15; 56b/2;  
71a/4.

**Mihdi** 33a/4; 33a/6; 57b/8; 60b/9; 70b/2; 119b/1; 119b/14; 121b/2.

**Mikā'il** 26a/7.

**Mi'rāc** 90a/14.

**Mu'āviye** 76a/8; 119a/14.

**Muḥammed** 2a/7; 5b/3; 5b/8; 5b/9; 9a/3; 9a/9; 9a/11; 9a/13; 12a/13; 12a/15; 12b/4;  
12b/5; 12b/7; 20a/12; 23b/2; 23b/6; 23b/12; 23b/13; 24a/10; 24a/12; 24b/6;  
24b/9; 25a/15; 25b/5; 25b/8; 31a/10; 31b/12; 31b/13; 32a/7; 37a/2; 37a/3;  
38a/1; 38a/2; 38a/6; 38a/8; 39b/6; 39b/9; 42b/8; 64a/14; 79b/2; 84a/2; 87a/13;

87a/15; 90b/2; 90b/4; 97a/8; 104b/7; 104b/8; 104b/10; 110b/4; 110b/4;  
118a/13; 123a/11.

**Muḥammed Aḥmed** 9a/6.

**Muḥammedi'bn-i 'Abdu'llahu'l-Mehdī** 38a/15.

**Muḥammedi'bn-i 'Aliyyi'l-Ḥaḳimi't-Tirmidī** 92b/1,

**Muḥammedi'bn-i Bākır** 89a/4.

**Muḥammedi'bn-i Ca'fer Beg** 49a/3.

**Muḥammedi'bn-i Cemā' atū'l-Kettānī** 38a/14.

**Muḥammedi'bn-i Cerīri't-Ṭaberī** 38a/10.

**Muḥammedi'bn-i Daḳīḳi'l-ʿid** 38a/13.

**Muḥammedi'bn-i Ḥāmid** 37a/3.

**Muḥammedi'bn-i İdrisi's-Şāfi'ī** 38a/9-10.

**Muḥammedi'bni'l-Ḥasan** 114b/7.

**Muḥammedi'bni'l-Ḥüseyni's-Sülemī** 38a/11.

**Muḥammedi'bni'l-ʿArabī** 5a/13; 70a/13.

**Muḥammedi'bn-i Melikşāh Selcūkī** 48b/8,9.

**Muḥammedi'bn-i Muḥammedi'l-Ġazālī** 38a/12.

**Muḥammedi'bn-i 'Ömeri'r-Rāzī** 38a/12.

**Muḥammedi'bn-i Sīryin** 88b/4.

**Muḥammedi'l-Bākır** 41a/1.

**Muḥammed Rasūlu'llah** 121a/4,5.

**Muḥammedu'l-ʿArabī** 87b/10.

**Muḥammedü'd-Dimeşķī** 34a/12.

**Muḥammedü'l-Bākır** 38a/9.

**Muḥammedü'l-Ḥalibbī** 34a/12.

**Muḥammedü'l-Hindī** 34a/11,12.

**Muḥammedü'l-Kūfi** 34a/11.

**Muḥammedü'l-Mekkī** 34a/12.

**Muḥammedü'l-Mıṣrī** 34a/11.

**Muḥammedü'r-Rasūlu'llah** 83a/10; 84b/10; 84b/11.

**Muḥammedü'r-Rūmī** 34a/11.

**Muḥtār** 118b/7.

**Muhye'd-dini'l-‘ Arabi** 3a/6.  
**Mu‘ izzü'd-devle** 44a/11.  
**Muḳaddime-i Uḳlidüs** 4a/7.  
**Muḳni‘** 119a/4.  
**Muḳni‘ -i Ḥorāsānī** 118b/10.  
**Muḳtedir Bi'llah** 43b/2; 43b/15; 44a/8.  
**Murtaẓā-yı ‘ Alī** 66a/8.  
**Mūsā** 2b/10; 11b/13; 11b/14; 19b/15; 20a/2; 20a/10; 20a/10; 20b/7; 20b/8; 24b/5;  
25b/1; 25b/4; 28a/13; 29a/7; 29a/9; 29a/11; 29a/13; 29b/2; 29b/5; 30b/2;  
29a/14; 31b/13; 79b/7.  
**Mus‘ abi'bn-i Zübeyr** 118b/9.  
**Mūsā'bn-i ‘ İmrān** 28a/15.  
**Mūsā'bn-i Mişā** 28a/14.  
**Muslīmetu'bn-i Ḳāsım** 83b/10.  
**Mu‘ taşım Bi'llah** 41b/11; 119a/10.  
**Mu‘ tezile** 90a/1; 108b/8; 109a/9.  
**Mu‘ tezili** 45a/14.  
**Mücāhidi'bn-i Cübeyr** 114b/6.  
**Münif** 71a/4.  
**Mürciyye** 101a/12; 103a/10.  
**Müseyleme-i Keẓāb** 118a/11.  
**Müslimetü'bn-i Ḳāsımī'bn-i İbrāhīm** 8b/13.

## N

**Nāblıs** 56b/1.  
**Nāfi ‘i'bn-i ‘ Abdu'r-raḥmānī'l-Medenī** 115b/12.  
**Nāşır Muḥammedi'bn-i Ḳalāvūnu'ş-Şālihi'n-Necemī** 56b/10,11.  
**Naşrāniyyet** 34a/5.  
**Necme'd-dīn-i Işfahānī** 37b/9.  
**Necme'd-dīn-i Rāzī** 129a/5,6.  
**Nehāvend** 118b/6.  
**Nehr-i Bezendūn** 41a/13.

**Nerces** 34a/13.

**Neşārā** 24a/1.

**Nevāvi** 20b/13.

**Nīl** 29a/9; 121a/4.

**Nīl-i Mısri** 67a/14.

**Nīsābūr** 50b/6; 52a/3; 55a/7.

**Nizāmü'l-Mülk** 43b/13.

**Nūḥ** 19b/13; 20a/8; 20a/9; 20b/3; 20b/3; 24a/14; 24b/3; 25a/14; 25b/7; 26b/7;  
28a/7; 31b/11; 31b/13; 118b/13.

**Numrūd** 27a/11; 28a/3.

**Numrūdu'bn-i Ken'ān** 27a/10.

**Nūrī** 90b/3.

**Nücārā** 54b/10.

## O

**Odabaşı Muştafā Ağa** 3b/8.

‘**Oşmān** 39b/15; 83a/15; 95b/6; 96a/13; 103a/5.

‘**Oşmāni'bn-i 'Affān** 114b/4.

‘**Oşmāniyān** 3b/6.

## Ö

‘**Ömer** 7a/14; 20b/12; 21a/4; 21a/2; 39b/15; 96a/7; 96a/13; 97b/2; 103a/5; 103a/7;  
115a/11; 116a/9; 116a/11.

‘**Ömeri'bn-i 'Abdu'l-'aziz** 39b/14; 39b/15; 40a/1; 40a/4; 40a/15; 40b/1; 40b/6;  
40b/12; 41a/4; 41a/8; 42b/3.

‘**Ömeri'bn-i Ḥaṭṭāb** 114b/4.

‘**Ömeri'bni'l-Ḥaṭṭāb** 70b/10; 116a/8.

## R

**Rafāʿiyye** 104b/12; 129a/13.

**Ravāfiẓ**

**Rāzī Bi'llah** 43b/1.

**Rebīʿ** 43a/8.

**Rehā** 71a/3.

**Rehān** 56a/12.

**Ress** 27a/7.

**Revāfiẓ** 101b/13; 102b/13; 103a/7; 104b/2; 104b/9.

**Rey** 52a/2.

**Rūm** 3a/9; 3a/12; 7a/14; 28b/8; 28b/8; 33b/10; 34a/5; 34a/6; 38b/5; 41a/12; 56a/4;  
56a/4; 56b/14; 69a/3; 72a/2.

**Rūmānīs** 71b/15.

**Rūmīs** 72a/1.

**Rūmīs-i Melik** 71b/15.

**Rūmiyye-i Rūmīs** 34a/5,6.

**Rūmiyye-i Kübrā** 32a/11; 34a/4.

**Rūmiyyetü'l-Kübrā** 33b/15; 34a/1; 71a/15,71b/ 1; 71b/14.

**Rūs** 60a/12.

**Rustāk-ı Kış** 119a/5.

**Rüknüʿd-devle** 44a/11.

## S

**Şabhān** 52a/2.

**Şabī** 26a/12.

**Sābūr-ı Şānī** 104b/15.

**Şafā** 37a/12; 96a/1; 96b/3; 96b/4; 96b/4.

**Şaʿid** 67b/2.

**Saʿid** 41a/14.

**Saʿidiʿbniʿl-Müseyyeb** 21a/5; 114b/5.

**Saʿidüʿl-ʿİlāfüʿl-Kārī** 41a/12.

**Şakālibe** 26b/12.



**Şalāḥa'd-dīn-i Yūsufu'bn-i Eyyūb** 70b/14,15.

**Şālīḥ** 25a/15; 25b/8; 27a/4; 31b/11.

**Sālīmī'bn-i 'Abdī'llahī'bn-i 'Ömer** 41a/2,3.

**Sām** 26b/8; 26b/15.

**Sāmi'bn-i Nūḥ** 30b/11.

**Sāmīrī** 11b/13.

**Sāre** 27b/8.

**Şāyibe** 26a/11; 26a/13.

**Sebüktikin** 47a/8; 47a/9; 47a/11.

**Sedd-i Ye'cūc ve Me'cūc** 77a/7.

**Selmān** 114b/11.

**Şemāmetü'bn-i Qays** 118b/4.

**Semerḳand** 53a/13.

**Semnūn Muḥibb** 117b/8.

**Şemūd** 27a/4.

**Şevbān** 60b/7.

**Sevmenāt** 47b/13; 48a/5.

**Şıfāḥān** 34a/15.

**Sırrı-ı Maşūn** 4a/5.

**Sicistān** 47b/11; 51a/15.

**Şīn** 69a/4.

**Sind** 67a/13.

**Sīs** 25b/8.

**Sitāniyye** 129a/13.

**Siyistān** 68a/5.

**Sūdan** 26b/10.

**Sulṭān 'Alā'u'd-dīn Muḥammedi'bn-i Tekiş** 51a/10.

**Sulṭān Bāyezīd** 58a/15.

**Sulṭān Maḥmūd** 47a/14; 47a/14; 47b/2; 47b/2,3; 47b/5; 47b/6; 47b/8; 47b/9; 48a/3;  
48a/7; 48a/13; 48b/13.

**Sulṭān Maḥmūd-ı Sebüktikin** 48b/10.

**Sulṭān Maḥmūdi'bn-i Sebüktikin** 47a/8.

**Sultān Muḥammed** 51a/11; 51a/13; 52b/5,6; 52b/13; 53b/6; 54a/1,2; 55b/1.

**Sultān Muḥammedi'bn-i Sultān Murād** 58a/6,7.

**Sultān Muḥammedi'bn-i Tekiş** 56b/6,7.

**Sultān Selīm Ḥān** 59a/1; 59a/13; 59b/12; 60a/2,3.

**Sultān Selīm Ḥāni'bn-i Sultān Süleymān Ḥān** 3b/6,7.

**Sultān Selimi'bn-i Sultān Bāyezīd Ḥān** 58b/9,10.

**Sultān Süleymān** 59b/1.

**Sultān Süleymān Ḥān** 59a/14; 60a/5,6.

**sūre-i Baḳara** 82a/7.

**sūre-i En'ām** 83b/13.

**sūre-i Fātiḥa** 7b/10; 8a/1; 8a/3; 8a/4; 8a/6; 8a/9; 8a/15; 8b/10; 8b/15,9a/1; 9a/5.

**sūre-i Furḳān** 127b/9.

**sūre-i Ḥadīd** 83b/10; 83b/10.

**sūre-i Ḥamid** 83b/7.

**sūre-i Ḥaşır** 83b/9.

**sūre-i Ḥaşr** 83b/11.

**sūre-i Kehf** 35a/5.

**sūre-i Raḥmān** 127b/9.

**sūre-i Tāha** 127b/8.

**sūre-i Yāsīn** 84a/1,2.

**sūretu'l-Ḥamid** 83b/7.

**Süfyān-ı Şevrī** 75b/10; 107b/9; 109a/8; 115b/9.

**Süfyānī** 33a/4; 33a/6; 33a/9; 33a/11; 33a/13; 33a/14; 37a/14.

**Süfyānu's-Şevrī** 101a/1.

**Süheylī'bn-i 'Abdi'llahi Tüsterī** 90b/14

**Süheyl-i Setrī** 126a/8.

**Süleymān** 3b/6; 6a/8; 20b/8; 20b/8; 28a/3; 28a/8; 30a/4; 30a/5; 30a/9; 68b/6.

**Süleymān Ḥān** 59b/3.

**Süleymānī'bn-i 'Abdu'l-Melik** 40b/5.

**Sümre** 79b/11.

**Süryān** 27a/12; 30b/9.

## Ş

Şa'bi 7a/7; 21a/2; 81b/8.

Şafi'î 42a/15; 42b/1; 42b/4; 42b/9; 43a/8; 105a/7; 108b/7; 109a/8; 101b/6; 114b/7.

Şafi'iyye 45a/5; 45a/6.

Şah-ı Kirmânî 92a/13.

Şah İsmâ'il 58b/11; 59a/4; 59b/1.

Şah Tahmâs 59b/2.

Şam 26b/9; 32b/1; 32b/15; 33b/4; 33b/8; 34a/3; 49a/4; 59a/8; 56b/1; 56b/2; 67b/7;  
71b/11; 79a/2; 88a/8; 115a/7; 128b/4.

Şemri'bn-i Zî-Cevşen 93a/14,15.

Şemsün 31a/9.

Şe'yâ 30b/4.

Şeybân-ı Râ'î 114b/13.

Şeyh 'Abdu'l-Ğâdir-i Ğilânî 91a/12.

Şeyh 'Abdu'r-rezzâk 130a/1.

Şeyh 'Aliyyi'bn-i Vehbi's-Sencârî 92b/12.

Şeyh 'Aliyyi'bn-i Vehbi's-Suĥâvî 132b/12,13.

Şeyh Ebû 'Abdi'llah-i Şâṭṭbî 131b/9,10.

Şeyh Ebû 'Amır 97a/5.

Şeyh Ebu'l-'Abbâs-ı Bûnî 5a/10,11.

Şeyh Ebu'l-'Abdi'llahi'l-Kûfî 6a/10.

Şeyh Ebû Muĥammedi'bn-i 'Abdi'llahe'l-Başrî 76b/13,14.

Şeyh Kettânî 95a/8.

Şeyh Muĥammedi'bni'l-'Arabî 18b/12.

Şeyh Şadre'd-dîn 88b/12.

Şeyh Şadre'd-dîn-i Konevî 87a/11.

Şeyh Şehâbe'd-dîn Sühreverdî 51b/12.

Şeyh Şerefe'd-dîn-i Konevî 57a/3.

Şeyh 'Abdu'l-Ğâdir 125b/4,5.

Şeyh 'Adevî 125b/4.

Şeyh Celâle'd-dîn 126a/10.

**Şeyh Ebā Medyen** 131a/4.  
**Şeyh Ebū ‘ Abdul’lāh-i Muḥammedi’bni’l-Ḥasan’l-Aḥmeyimī** 96b/8,9.  
**Şeyh Ebū ‘ Amir** 97a/7; 97a/9.  
**Şeyh Ebū Bekir** 91b/13.  
**Şeyh Ebū Ḥamid Aḥmedi’bn-i Muḥammedi’l-İsferānī** 48b/3.  
**Şeyh Ebū İshāḳ İbrāhīmib’n-i Mürseli’l-Maḥzūmī** 96b/15.  
**Şeyh Ebu’l-‘ Abbās** 112b/8,9.  
**Şeyh Ebū Muḥammed** 131a/7.  
**Şeyh İmām Muḥammed ‘ Abdu’l-‘ azizi’l-Mehrūb** 131a/1,2.  
**Şeyh Muḥye’d-dīne Muḥammedi’bni’l-‘ Arabiyyi** 95b/5.  
**Şeyh Muḥye’d-dīn-i ‘ Aliyyi’t-Tirmidī** 122b/5.  
**Şeyh Muḥye’d-dīni’l-‘ Arabī** 5a/9; 132a/15.  
**Şeyh Sirācū’d-dīn ‘ Ömeri’bn-i Reslāni’l-Belḳi’s-Şāfi’i** 57b/4,5.  
**Şiblī** 122a/5.  
**Şir‘ atü’l-İslām** 3b/12.  
**Şirāz** 44a/12; 44a/13.  
**Şiş** 25a/13; 25b/3; 25b/7; 26a/8; 26a/9; 26a/12; 26a/13; 71a/1.  
**Şiş-i Nebī** 69b/12; 121a/2.  
**Şu‘ ayb** 25a/15; 29a/4; 31b/11.

## T

**Tāce’d-dīn-i Beštāmī** 55a/8.  
**Ṭanca** 67b/8; 67b/13.  
**Tebriz** 59a/3.  
**Tetār** 51a/7; 51a/11; 51b/1; 51b/2; 51a/12; 53a/15; 54b/12; 54b/13; 54b/14; 55a/1; 55a/2; 55a/10; 55a/14; 55b/8; 55b/10; 55b/11; 55b/14; 56a/4; 56a/5; 56a/10; 56a/12; 56a/14; 56a/15; 56b/2; 56b/4; 56b/7; 56b/15; 56b/15; 57a/5; 89a/3.  
**Tevrat** 8b/11; 12b/15; 20a/1; 25b/5; 29a/9; 29a/10; 35b/7.  
**Tirmidī** 57a/4.  
**Tūnus** 70a/13.  
**Türk** 3a/11; 26b/12; 38b/5; 49a/4; 80a/12.

**Ṭaberistān** 68a/7.  
**Ṭāha** 82a/7.  
**Ṭalḥa** 26a/13.  
**Ṭalḥatü'bn-i Ḥuleyd** 118b/4.  
**Ṭarsūs** 35a/1.  
**Ṭayṭūs** 70b/8.  
**Ṭübā** 12b/15.  
**Ṭuḡrul Beg** 48b/15; 49a/2.  
**Ṭūr** 35b/13.  
**Ṭūr Ṭaḡı** 36a/5.

## U

**Uhnūḥ** 25a/13; 25b/3; 26a/15.  
**Urmiyā-İ Nebī** 32a/5.  
**‘Urve** 26a/6.  
**‘Urvetü'bni'z-Zübeyr** 114b/5,6.  
**‘Uzeyb** 49b/10.

## Ü

**Übeyy** 115a/11.  
**Übeyyü'bn-i Ka‘ab** 8b/11.  
**‘Üzeyri'bn-i Şervik** 30b/4.

## V

**Vaḥṣi** 118b/3.  
**Vaḫıdī** 115a/3.  
**Vāşılı'bn-i ‘Aṭā** 108b/8,9.  
**Velīdī'bn-i ‘Abdu'l-Melik** 70b/11,12.  
**Vüheyb** 24a/1.

## Y

**Yāfe' i** 78a/3.

**Yāfeş** 26b/11.

**Yāfeşi'bn-i Nūḥ** 36b/3.

**Yahūdī** 104b/8.

**Yahyā** 30b/6; 42a/1; 92b/1.

**Yahyā'bn-i Ekşem** 41b/13.

**Yahya'bn-i Sa'id-i Kaṭṭānī** 92a/15.

**Yahyā'bn-i Zekerıyyā** 30b/5.

**Ya'kūb** 28b/7; 28b/11; 31b/12.

**Ye'cūc** 35b/15; 36b/2; 36b/3; 36b/4; 36b/10; 69a/3; 72b/14.

**Yehūd** 19b/10; 20a/14; 24a/3; 34a/15.

**Yemen** 26b/9; 26b/11; 44a/7; 70a/9; 79a/2; 79a/4; 118a/7.

**Yeşrib** 32b/8; 32b/8.

**Yezd-i Gird** 19b/7; 21a/11.

**Yūnān** 20a/1; 26a/11; 26a/15; 28b/9; 68b/15.

**Yūnus** 83a/1.

**Yūnusiyye** 129a/12.

**Yūnūsu'bn-i Mettā** 30b/3.

**Yūsuf** 20b/6; 20b/7; 28a/14; 28b/13; 49a/13; 49a/13; 49a/14; 49a/15; 49b/1; 71a/4;  
107b/1; 121a/4.

**Yūsuf Ḥōrezmī** 49a/8; 49a/11.

**Yūsufu'bn-i Ya'kūbi'bn-i İshāki'bn-i İbrāhīm** 28b/15, 29a/1.

**Yūşa'i'bn-i Nūn** 29b/4.

## Z

**Zāviyetü'l-Ğazālī** 50b/5.

**Zebūr** 25b/5; 29b/14; 30a/1; 32a/4; 35b/8.

**Zehrüm** 20a/15.

**Zekeriyyā** 30b/4.

**Zeklatıyūnus** 19b/3.

**Zemzem** 8a/15; 128a/3; 128b/6.

**Zer-deştü'l-Farsī** 31a/3.

**Zeyd** 115a/11.

**Zī'l-Huleyfe** 96a/3.

**Zī'l-Ḳarneyn** 71a/12.

**Zu'l-Ḥımār** 118a/8.

**Zü'l-Ḳarneyn** 27b/8; 27b/10; 28a/2.

**Zü'n-Nün-ı Mısırī** 18a/5.

## SONUÇ

XV. yüzyılın ortalarından itibaren edebiyatımızda vücuda getirilen eserlerde Türkçe kelimelerin yerini Arapça ve Farsça kelimeler almaya başladı. XVI. yüzyılın başlarından itibaren ise saray çevresindeki aydın zümrenin Arapça ve Farsça terkiplerle örülmüş, secili, uzun cümle yapılarını eserlerinde kullandıklarını görmekteyiz.

Tezimizin konusunu oluşturan *Terceme-i Kitâb-ı Fevâ'ihu'l-Miskiyye fi'l-Fevatihi'l-Mekkiyye* XVI. yüzyılın üçüncü çeyreğinde, Arapçadan Türkçeye tercüme edilmiştir. Dönemin dil anlayışına bağlı olarak Arapça ve Farsça terkiplerle örülmüş, secili uzun cümle yapılarını bu eserde de görmekteyiz. Eserde çoğu zaman kelimelerin Türkçeleri yerine Arapçaları tercih edilmiştir. Bazen de aynı satırlar içerisinde kelimenin hem Arapçası hem de Türkçesi birlikte kullanılmıştır.

“Mınkârında bir dâne *ķurı üzüm* ve bir dâne ceviz var. *Zebîbi zebîb* üzerine ķodı ve cevzi ceviz üzerine ķodı.” 127a/9,10.

Arapça kelimelere Türkçe yardımcı fiiller getirilmek suretiyle birleşik fiiller yapılmıştır:

zebiķ olın- Boğazlanmak, kesilmek: 61a/6,7.

ķavf eyle- Korkmak: 98b/11,12.

Arapça ibareler, çoğu zaman cümle içerisinde cümlenin bir ögesi olarak kullanılmıştır:

“Abdāl-ı Şâm beyne'r-rukun ve'l-maķām anuñ-ıla bî' at ideler.” 32b/1,2.

Bunların yanı sıra, *katl-katil*, *ķavf-havif*, *ķalk-halık*, *sebt-sebit*, *ķurc-ķuruc* vb. kelimelerindeki ikili imla dikkat çekmektedir.



## KAYNAKÇA

- Acarlar, Kevser: “Olmak Fiilinin Özellikleri”, **Türk Dili Derigisi**, C. XX, No: 216, Eylül 1969, s. 714-718.
- Akgündüz, Ahmet: “Ebussuud Efendi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. X, İstanbul, Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, s.366.
- Ata, Aysu: **Nehcü’l-Feradis (Dizin-Sözlük)**, C. III., Ankara, TDK Yayınları, 1998.
- Babinger, Franz: **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, Çev. Coşkun Üçok, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.
- Bağdatlı İsmail Paşa: **Hediiyetü’l-Arifin Esmâü’l-Müellifin ve Asaru’l-Musannifin**, İstanbul, MEB, 1961.
- Banarlı, Nihat Sami: **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, C. II, İstanbul, MEB, 1998.
- Brockelmann, Carl: **Geschichte Der Arabischen Litteratur: Zweiter Band**, Leiden, E. J. Brill, 1949.
- \_\_\_\_\_ **Geschichte Der Arabischen Litteratur: Zweiter Supplementband**, C. II, Leiden, E. J. Brill, 1938.
- Clauson, Sir Gerard: **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**, Oxford, At the Clarendon Press, 1972.
- Çağrı, Mustafa: “Bistami”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. VI, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, s. 218-219.
- Çerçi, Faris: **Gelibolulu Mustafa Âli ve Kühü’l-Âhbâr’ında II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri**, C. I-III, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, 2000.
- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, 16. bs., Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1999.
- Dilçin, Cem: **Süheyl ü Nevbahar (İnceleme-Metin-Sözlük)**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1991.

- Duman, Musa: **Vasiyet-name (Birgili Muhammed Efendi)** , İstanbul, R Yayınları, 2000.
- Hammer: **Büyük Osmanlı Tarihi**, C. IV, İstanbul, Üçdal Neşriyat, 1990.
- Kafesoğlu, İbrahim: **Harezmşahlar Devleti Tarihi**, 3. bs., Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, 1992.
- Kahhale Ömer Rıza: **Mucemü'l-Müellifin**, C. IV, Dimaşk, 1957.
- Kanar, Mehmet: **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, İstanbul, Derin Yayınları, 2003.
- Karamanlıoğlu, Ali Fehmi: **Gülistan Tercümesi**, Ankara, TDK Yayınları, 1989.
- Keklik, Nihat: **El-Futûhât El-Mekkiyye**, Ankara, Kültür Bakanlığı, 1990.
- Korkmaz, Zeynep: **Marzuban-name Tercümesi (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1973.
- Köksal, M. Asım: **Peygamberler Tarihi**, C. I-II, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004.
- Mecdi Mehmed Efendi: **Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri: Hadaiku's-şakaik**, C. I, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1989.
- Meydan Larousse: "Bistami", C. II, İstanbul, Meydan Larousse Yayınevi, 1969, s. 403.
- Osmanlı Ansiklopedisi: "II. Selim Devri", C. III, 2. bs., İstanbul, Ağaç Yayınları, 1994, s. 94-123.
- Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat: İstanbul, Tür-Dav, 1997.
- Osmanlıca-Türkçe Lügat: İstanbul, Hisar Yayınevi, t.y.
- Özkan, Mustafa: **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, 2. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000.
- Öztürk, Mürsel- Örs, Derya: **Burhan-ı Katı**, Ankara, TDK Yayınları, 2000.
- Parlatır, İ.-Tezcan, B. -Tufar, N.: **Lügat-ı Cûdî (İbrahim Cûdî Efendi)**, Ankara, TDK Yayınları, 2006.
- Parlatır, İsmail: **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Ankara, Yargı Yayınları, 2006.

- Redhouse, Sir James W.: **Turkish and English Lexicon**, 2. bs., İstanbul, Çağrı Yayınları, 2001.
- Sarı, Mevlüt: **El-Mevârid (Arapça-Türkçe Lügat)**, C. I-II, İstanbul, Bahar Yayınları, 1980.
- Steingass, F.: **Persian-English Dictionary**, İstanbul, Çağrı Yayınları, 2005.
- Şemseddin Sami: **Kamus-ı Türki**, 7. bs., İstanbul, Çağrı Yayınları, 1996.
- Şen, Mesut: “Almak Fiili Üzerine”, **III. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri**, Ankara, TDK Yayınları, 1999, s. 1071-1087.
- Taşköprizade: **Eş’Şakaiku’n-Numaniye fi Ulemai’d-devleti’l-Osmaniye**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1985.
- TDK: **Türkçe Sözlük**, 10. bs., Ankara, TDK Yayınları, 2005.
- TDK: **Tarama Sözlüğü**, C. I-VIII, 3. bs., Ankara, TDK Yayınları, 1995.
- TDK: **Yazım Klavuzu**, 24. bs., Ankara, TDK Yayınları, 2005.
- Timurtaş, Faruk Kadri: **Eski Türkiye Türkçesi (XV. Yüzyıl)**, 3. bs., Ankara, Akçağ, 2005.
- \_\_\_\_\_ **Osmanlı Türkçesi Grameri**, 6. bs., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1991.
- Turan, Şerafettin: “Selim II”, **İslam Ansiklopedisi**, C. X, Eskişehir, MEB, 1997, s. 434-441.
- Türk Ansiklopedisi: “Bistami”, C. VI, Ankara, MEB, 1953, s. 490.
- Türk Ansiklopedisi: “Selim II”, C. XXVIII, Ankara, MEB, 1980, s. 358-383.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı: **Osmanlı Tarihi**, C. III, I. Kısım, 3. bs., Ankara, TTK Yayınları, 1983.
- Yelten, Muhammet: **Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)**, Ankara, TDK Yayınları, 1998.

Zenker, Julius Theodor: **Türkisch-Arabisch-Persisches Handwörterbuch**, C. I-II, New York, George Olms Verlag, 1979.